

UNIwersytet śląski w Katowicach
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Pedagogiki

Małgorzata Klimasz

8199

**Zachowania sekstingowe w okresie wschodzącej dorosłości -
socjopedagogiczna charakterystyka zjawiska**

Praca doktorska

Rozprawa doktorska
przygotowana pod opieką naukową
Prof. dr hab. Ewy Jarosz

Katowice, 2025

Pragnę wyrazić serdeczne podziękowania moim Bliskim za wszelkie okazane wsparcie, życzliwość oraz zrozumienie, które towarzyszyły mi w trakcie pracy nad niniejszym opracowaniem. Wasza obecność, motywacja i cierpliwość były dla mnie nieocenionym źródłem siły i inspiracji w całym procesie pisania.

Dziękuję również wszystkim osobom, które przyczyniły się do powstania tej pracy, zarówno w sposób bezpośredni, jak i pośredni.

Spis treści

WSTĘP	7
CZĘŚĆ I. ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE	10
ROZDZIAŁ 1. OKRES WSCHODZĄCEJ DOROSŁOŚCI – WYBRANE ZAGADNIENIA NA TLE AKTUALNEGO DYSKURSU NAUKOWEGO.....	11
1. 1. Teoria rozwoju psychospołecznego Erika Eriksona.....	11
1. 2. Kształtowanie tożsamości według Eriksona	14
1. 3. Koncepcja wschodzącej dorosłości Jeffreya Arnetta	15
1. 4. Cechy wschodzącej dorosłości	17
1. 5. Czas kształtowania tożsamości według Arnetta.....	19
1. 6. Skutki społeczne wschodzącej dorosłości	19
1. 7. Krytyka koncepcji wschodzącej dorosłości.....	22
ROZDZIAŁ 2. ZACHOWANIA RYZYKOWNE.....	26
2. 1. Ustalenia definicyjne niepożądanych zachowań	26
2. 2. Teorie wyjaśniające podejmowanie zachowań ryzykownych.....	34
2. 3. Klasyfikacja zachowań ryzykownych	41
2. 4. Czynniki ryzyka oraz czynniki chroniące	42
2.4.1. Czynniki ryzyka.....	43
2.4.2. Czynniki chroniące	47
2.4.3. Czynniki ryzyka vs czynniki chroniące.....	49
2. 5. Koncepcja resilience.....	51
2.5.1. Pionierzy resilience w naukach społecznych.....	51
2.5.2. Ujęcia terminologiczne.....	53
2.5.3. Nurty badań nad <i>resilience</i>	55
ROZDZIAŁ 3. CYBERPRZESTRZEŃ I KOMUNIKACJA W WIRTUALNEJ RZECZYWISTOŚCI: PRZEMIANY, MOŻLIWOŚCI I WYZWANIA	60

3. 1. Wirtualna rzeczywistość – charakterystyka wybranych aspektów komunikacji w wirtualnym świecie.....	61
3.1.1. Rys historyczny Internetu.....	61
3.1.2. Ujęcie definicyjne Internetu	62
3. 2. Internet jako źródło możliwości i zagrożeń.....	65
3.2.1. Efekt odhamowania online	67
3.2.2. Zarys wybranych zachowań niebezpiecznych związanych z obecnością w cyberprzestrzeni	70
3. 3. Wschodzący dorośli jak uczestnicy cyberprzestrzeni – przegląd wybranych badań ...	76
3.3.1. Wschodzący dorośli online.....	77
ROZDZIAŁ 4. SEKSTING JAKO SEKSUALNE ZACHOWANIE ZWIĄZANE Z OBECNOŚCIĄ W CYBERPRZESTRZENI	81
4. 1. Seksting - ujęcie definicyjne.....	81
4. 2. Podział sekstingu	83
4. 3. Przegląd badań nad zjawiskiem sekstingu.....	85
4.3.1. Skala zjawiska	85
4.3.2. Motywacja	88
4.3.3. Wpływ społeczeństwa i kultury na funkcjonowanie zjawiska	91
4.3.4. Konsekwencje.....	98
4. 4. Seksting jako zachowanie normatywne.....	99
4. 5. Regulacje prawne sekstingu w Polsce	100
CZĘŚĆ II. ZJAWISKO SEKSTINGU – SOCJOPEDAGOGICZNA CHARAKTERYSTYKA W OPARCIU O BADANIA WŁASNE.....	104
ROZDZIAŁ 1. METODOLOGICZNA KONCEPCJA I REALIZACJA BADAŃ WŁASNYCH	105
1. 1. Cele badań, ich charakter oraz przedmiot	105
1. 2. Problemy badawcze i hipotezy	107
1. 3. Zmienne i wskaźniki.....	112

1. 4. Orientacja metodologiczna oraz metody, techniki i narzędzia badań	114
1. 5. Narzędzia badawcze	119
1. 6. Dobór próby badawczej i terenu badań	124
1. 7. Organizacja procesu badawczego.....	126
ROZDZIAŁ 2. ZJAWISKO SEKSTINGU WŚRÓD BADANYCH - CHARAKTERYSTYKA OSÓB ZAANGAŻOWANYCH W ZACHOWANIA SEKSTINGOWE	128
2. 1. Charakterystyka próby.....	128
ROZDZIAŁ 3. CHARAKTERYSTYKA ZACHOWAŃ SEKSTINGOWYCH WŚRÓD BADANYCH	140
3. 1. Częstotliwość zachowań sekstingowych w badanej grupie	140
3. 2. Doświadczenia związane z sekstingiem – wyróżnienie czynników.....	209
3. 3. Analiza częstości wyróżnionych czynników sekstingu.....	214
ROZDZIAŁ 4. UWARUNKOWANIA ZJAWISKA SEKSTINGU W ŚWIETLE DOŚWIADCZEŃ, RELACJI ORAZ OPINII BADANYCH	229
4. 1. Wiek a zaangażowanie w seksting	229
4. 2. Płeć a seksting	236
4. 3. Relacja osobista (status związku)	238
4. 4. Religijność	240
4. 5. Percepcja relacji z rodzicami/opiekunami w okresie dorastania	242
4.5.1. Ocena relacji rodzinnych a nasilenie sekstingu	244
4. 6. Ocena relacji z rówieśnikami (w przeszłości i obecna).....	246
4.6.1. Ocena relacji ze znajomymi a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem.....	247
4. 7. Intensywność i struktura zachowań ryzykownych	248
4.7.1. Podejmowanie zachowań ryzykownych a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem	251
4.7.2. Seksualne zachowania ryzykowne	253
4.7.3. Podejmowanie seksualnych zachowań ryzykownych a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem	254

4. 8. Intensywność i struktura obecności badanych w cyberprzestrzeni	255
4.8.1. Obecność w cyberprzestrzeni	255
4.8.2. Intensywność obecności w cyberprzestrzeni a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem	260
4. 9. Profil percepcji kultury popularnej	262
4.9.1. Percepcja kultury jako zseksualizowanej a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem	265
4. 10. Czerpanie inspiracji z mediów	266
4.10.1. Czerpanie inspiracji z mediów a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem	269
4. 11. Samoocena.....	270
4.11.1. Samoocena a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem	272
4. 12. Przekonania jednostki o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami	272
4.12.1. Poczucie własnej skuteczności a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem	273
4. 13. Podsumowanie.....	274
ROZDZIAŁ 5. ZJAWISKO SEKSTINGU W OPINIACH BADANYCH	281
5. 1. Motywacja osób wysyłających wiadomości sekstingowe.....	281
5.1.1. Motywacje innych osób.....	281
5.1.2. Motywacja własna	282
5. 2. Następstwa sekstingu w opinii badanych	284
5.2.1. Negatywne skutki	284
5.2.2. Pozytywne następstwa.....	287
5. 3. Wiedza badanych o podmiotach pomocowych	289
5.3.1. Rekomendacje dla innych osób	289
5.3.2. Własne wybory	290
5. 4. Podsumowanie.....	293

ROZDZIAŁ 6. ANALIZA PORÓWNAWCZA OPINII KOBIET I MĘŻCZYŹN NA TEMAT WYBRANYCH ASPEKTÓW SEKSTINGU	297
6. 1. Nadawcy i odbiorcy wiadomości	297
6. 2. Adresaci wiadomości o charakterze seksualnym	299
6. 3. Przypisywanie zachowań sekstingowych kobietom.....	300
6. 4. Przypisywanie zachowań sekstingowych mężczyznom.....	301
6. 5. Ocena twierdzeń dotyczących sekstingu	303
6. 6. Podmioty pomocowe	306
6. 7. Podsumowanie.....	308
ROZDZIAŁ 7. WNIOSKI I DYSKUSJA WYNIKÓW.....	312
7. 1. Wnioski w zakresie charakteru zachowań sekstingowych w badanej grupie – wg. problemów badawczych	312
7. 2. Uwarunkowania zjawiska sekstingu w świetle doświadczeń, relacji oraz opinii badanych - wg. problemów i hipotez badawczych.....	318
7. 3. Zjawisko sekstingu w opiniach badanych	331
7. 4. Porównanie opinii kobiet i mężczyzn na temat wybranych aspektów sekstingu	337
7. 5. Implikacje praktyczne – rekomendacje pedagogiczne	341
7. 6. Ograniczenia badań	343
ZAKOŃCZENIE	346
BIBLIOGRAFIA.....	349
SPIS WYKRESÓW.....	410
SPIS TABEL	412
SPIS SCHEMATÓW	418
ANEKS.....	419

WSTĘP

Współczesny świat, zdominowany przez rozwój cyfrowych technologii komunikacyjnych, staje się areną dla nowych form interakcji międzyludzkich, które kształtują relacje między ludźmi, zwłaszcza w życiu młodszych pokoleń. Jednym z zjawisk, które zyskały uwagę w ostatnich latach, jest seksting – przesyłanie intymnych treści, takich jak zdjęcia lub wiadomości o charakterze seksualnym, za pośrednictwem urządzeń mobilnych i platform społecznościowych (Barrense-Dias i in., 2019; Klettke i in., 2014). Zjawisko to, choć istniejące od pewnego czasu, zyskało nowy wymiar w kontekście dynamicznego rozwoju technologii cyfrowych oraz zmieniających się norm społecznych dotyczących intymności i seksualności. W szczególności młodzi dorośli, znajdujący się w okresie tzw. „wschodzącej dorosłości” (ang. *emerging adulthood*), stają się głównymi adresatami i uczestnikami tego zjawiska, co skłania do głębszej analizy jego charakteru oraz wpływu na ich rozwój psychospołeczny.

Okres „wschodzącej dorosłości”, definiowany przez Jeffrey’a Arnetta, to czas, w którym młodzi ludzie eksplorują różnorodne aspekty życia, w tym relacje romantyczne i seksualność. W tym kontekście seksting może być postrzegany jako forma eksperymentowania z intymnością, ale także jako potencjalne źródło zagrożeń, takich jak utrata prywatności, cyberprzemoc czy presja społeczna. Przemiany technologiczne, które umożliwiają łatwy dostęp do komunikacji i mediów społecznościowych, a także różnorodne aplikacje do wymiany treści, stają się zarówno narzędziem wyrażania siebie, jak i potencjalnym polem do nadużyć.

W ostatnich latach jest obserwowany znaczący wzrost popularności sekstingu wśród młodych ludzi w różnych przedziałach wiekowych (Albury i in., 2013; Klettke i in., 2014; Madigan i in., 2018; Morelli i in., 2021; Mori i in., 2020; Van Ouytsel i in., 2015). Badania wskazują, że duża część młodzieży i wschodzących dorosłych angażuje się w ten rodzaj komunikacji, traktując go często jako naturalny element współczesnych relacji intymnych. Warto jednak zauważyć, że zjawisko nie jest jednolite i różni się w zależności od płci, kultury, a także kontekstu społecznego. Mężczyźni i kobiety często podchodzą do sekstingu z różnych perspektyw i w różnych celach, co stanowi istotny temat badawczy, wymagający głębszej analizy. W zestawieniu z rosnącą popularnością sekstingu, pojawia się potrzeba zrozumienia różnic w postrzeganiu tego zjawiska przez różne grupy społeczne. W szczególności, warto zbadać, w jaki sposób postrzeganie i zaangażowanie się w zjawisko różni się między kobietami a mężczyznami. Różnice te mogą wpływać na sposób postrzegania tego zjawiska, co ma

dalekosiężne konsekwencje dla zdrowia psychicznego oraz relacji interpersonalnych młodych dorosłych.

Podjęcie tematyki sekstingu w kontekście wschodzącej dorosłości jest nie tylko istotne z punktu widzenia akademickiego, ale także praktycznego. W miarę jak młodzi ludzie coraz częściej korzystają z technologii do nawiązywania relacji, zrozumienie tego zjawiska staje się kluczowe dla tworzenia programów edukacyjnych oraz interwencyjnych, które mogłyby wspierać młodych dorosłych w podejmowaniu świadomych decyzji dotyczących ich intymności i relacji. W kontekście rosnącej obecności technologii w życiu codziennym, zrozumienie tego zjawiska staje się kluczowe dla promowania zdrowych i odpowiedzialnych relacji międzyludzkich w erze cyfrowej.

Mimo rosnącej liczby publikacji dotyczących tego zjawiska, wiele z nich koncentruje się na aspektach technologicznych, zdrowotnych czy psychologicznych pomijając szerszy kontekst społeczny i kulturowy. W literaturze przedmiotu zauważalny jest też w szczególności niedobór badań dotyczących sekstingu w kontekście wschodzącej dorosłości. Ponadto, istnieje potrzeba zrozumienia, w jaki sposób seksting jest postrzegany przez wschodzących dorosłych. W związku z tym, w ramach projektu doktorskiego odjęto eksplorację tej problematyki a niniejsza praca doktorska ma na celu przybliżenie zjawiska sekstingu, koncentrując się na jego ukazaniu jego charakteru oraz określeniu jego uwarunkowań wśród wschodzących dorosłych. W szczególności badania prezentowane w niniejszej rozprawie koncentrowały się na rozpoznaniu zakresu i charakteru zachowań sekstingowych wśród badanych, dokonaniu charakterystyki uczestników angażujących się w zachowania sekstingowe oraz rozpoznaniu czynników mogących stanowić uwarunkowania uprawiania sekstingu przez wschodzących dorosłych.

Praca składa się z trzech głównych części. Pierwsza z nich ma charakter teoretyczny. Składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym rozdziale dokonałam analizy tematyki okresu wschodzącej dorosłości. Przedstawiłam teorię rozwoju psychospołecznego Erika Eriksona oraz jego ujęcie kształtowania tożsamości. Opisałam koncepcję wschodzącej dorosłości Jeffreya Arnetta obejmując jej cechy, czas kształtowania się tożsamości w tym ujęciu oraz zaprezentowałam możliwe społeczne skutki i krytyczne stanowiska wobec tej koncepcji. W drugim rozdziale skoncentrowałam się na zachowaniach ryzykownych. Zaprezentowałam ustalenia definicyjne, teorie wyjaśniające podejmowanie zachowań ryzykownych, klasyfikacje zachowań ryzykownych oraz czynniki ryzyka i chroniące. Ponadto opisałam koncepcję resiliencji. Kolejny rozdział obejmuje swoim zakresem tematykę obecności w cyberprzestrzeni, ze szczególnym uwzględnieniem aktywności online wschodzących dorosłych. W ostatnim

rozdziale w tej części dokonałam analizy skoncentrowanej na zjawisku sekstingu w oparciu o istniejące w tym obszarze doniesienia badawcze i ustalenia teoretyczne. Przedstawiłam ujęcia definicyjne, podział sekstingu oraz przegląd badań oraz opisałam kształtujące się stanowisko środowiska naukowego normalizujące zachowania sekstingowe. Zakończeniem tej części jest prezentacja regulacji prawnych dotyczących sekstingu w Polsce.

Kolejna część pracy prezentuje zjawisko sekstingu w oparciu o badania własne. Na początku zaprezentowałam aspekty metodologiczne badań własnych. Przedstawiłam cele, charakter oraz przedmiot badań oraz opisałam problemy badawcze i hipotezy. Wskazałam przyjętą metodologię oraz metody, techniki i narzędzia badań. Kolejne rozdziały tej części obejmują analizę i interpretację zebranego materiału empirycznego. Przetawiałam również wnioski z przeprowadzonych badań, opisałam rekomendację dla praktyki społecznej oraz wskazałam ograniczenia badań.

Kończącą część pracy stanowi Zakończenie, Bibliografia, Spis tabel, wykresów oraz schematów, a także Aneks, który zawiera m.in. wykorzystane narzędzia badawcze (autorskie i standaryzowane).

CZĘŚĆ I. ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE

ROZDZIAŁ 1. OKRES WSCHODZĄCEJ DOROSŁOŚCI – WYBRANE ZAGADNIENIA NA TLE AKTUALNEGO DYSKURSU NAUKOWEGO

Liczne teorie próbują wyjaśnić i opisać rozwój człowieka. Ważną składową wielu z nich jest koncentracja na kształtowaniu tożsamości przez jednostkę. Jest to rozbudowany proces, silnie związany z wieloma kontekstami społecznymi i kulturowymi. Tematyka tożsamości zajmuje ważne miejsce w naukach społecznych. Pojęcie tożsamości zostało do nich zaczerpnięte z nauk humanistycznych, w szczególności z teologii i filozofii. W kontekście psychologicznym termin po raz pierwszy został użyty przez Viktora Tauska (Kanzer, 1973, s. 371). Wskazywał on, że ludzkie doświadczenie samych siebie jest równocześnie stosunkowo stałe, jak również zmieniające się w toku życia (za: Majczyzna, 2000). Kategoria tożsamości została rozpowszechniona w naukach społecznych przez Erika Eriksona oraz opisana w ramach teorii rozwoju psychospołecznego.

1. 1. Teoria rozwoju psychospołecznego Erika Eriksona

Na gruncie teorii psychoanalitycznej Zygmunta Freuda wyrosła koncepcja autorstwa Erika Eriksona. W przeciwieństwie do psychoanalitycznego podejścia koncentrującego się na rozwoju w okresie dzieciństwa, teoria psychospołeczna zakłada, że człowiek rozwija się przez całe życie - od okresu niemowlęstwa do okresu starości. Koncepcja Eriksona wpisuje się w stadialne modele rozwoju. Według niej następujące po sobie etapy rozwoju wynikają z poprzednich oraz stanowią podstawy do kolejnych. W tym ujęciu rozwój ludzki ma charakter etosu ewolucyjnego oraz odbywa się zgodnie z zasadami epigenezy¹. Fundamentem tej zasady jest założenie, że wzrost następuje w określonym czasie, zgodnie z wewnętrznym planem (Erikson & Erikson, 2012, s. 35). Szczurek-Boruta (2007, s. 79) podkreśla, że istotną cechą tej koncepcji jest założenie o fazowym rozwoju osobowości. Genetycznie zakodowana kolejność określa logikę procesu, jednak nie decyduje o jego dynamice. Każdy człowiek przechodzi przez wyróżnione etapy w tej samej kolejności. Erikson wskazał konkretne przedziały czasowe

¹ Pojęcie *epigeneza* zostało wprowadzone z nauk biologicznych, dotyczy procesu prenatalnego, w którym poprzez sekwencję strukturalnie opracowanych etapów z zapłodnionej komórki rozwija się płód (Poole & Snarey, 2011, s. 599).

poszczególnych faz, jednak czas i zakres ich doświadczania może być inny dla każdego człowieka. Według autora wynika to z różnic związanych z rozwojem biologicznym oraz społeczno-kulturowymi uwarunkowaniami środowiska życia. Tę zmienność podkreślają również Poole i Snarey (2011). Według Eriksona na każdym etapie życia człowieka zachodzą zmiany wewnątrz trzech współzależnych procesów związanych z (Erikson & Erikson, 1998, s. 25–26):

- biologicznym funkcjonowaniem człowieka (*soma*) - dotyczą rozwijającego się ciała oraz zmian wewnątrz organizmu;
- psychicznym funkcjonowaniem jednostki (*psyche*) - wynikają z organizacji endogennych i egzogennych doświadczeń jednostki, dążąc do syntezy ego;
- społecznymi interakcjami (*polis/ethos*) - są ukierunkowane na relację jednostki ze społeczeństwem oraz koncertują się na dynamicznym środowisku społeczno-kulturowym i wspólnotowej organizacji współzależności pomiędzy ludźmi.

Człowiek zmagą się z kryzysami rozwojowymi związanymi z trudnościami wynikającymi ze zmian we wszystkich obszarach funkcjonowania człowieka: biologicznym, psychicznym oraz społecznym. Ich przejście umożliwia osiągnięcie wyższych poziomów integracji. Konflikty i napięcia mają rozwojowy oraz twórczy charakter. Według Eriksona (1956, 1994, 2004) są one bodźcem wywołującym zmiany. Na każdym etapie życia człowiek doświadcza kryzysów lub konfliktów, które musi rozwiązać, aby osiągać kolejne stadia rozwoju. Wynikają one z odczuwania niezgodności wewnątrz triady *psyche — soma — polis (ethos)*. Ciągły niepokój, związany z różnicami pomiędzy własnymi potrzebami a potrzebami oraz oczekiwaniami innych osób i społeczeństwa, przyczynia się do poszukiwań sposobów rozwiązania konfliktów i obniżenia napięcia. Ważną składową rozwoju psychicznego jest walka jednostki z własnymi wewnętrznymi sprzecznościami. Rozwiązywanie konfliktów służy osiągnięciu integralności i wytworzeniu względnie stałych cech osobowościowych. Erikson uznał, że kryzysy występują w każdej fazie życia. Pomyślne przejście kryzysu rozwojowego następuje dzięki osiągnięciu optymalnej proporcji pomiędzy dwoma przeciwnymi elementami. Umożliwia wytworzenie nowej cechy ego oraz odnalezienie witalności, nazywanej również cnotą podstawową. Kolejne fazy rozwojowe wzrastają na gruncie pojawienia się nowych zadań, relacji i wzywań. Konflikty są definiowane przez przeciwności umiejscowione na przeciwległych biegunach opisujących dany kryzys. Korzystne pokonanie dylematów wzbogaca jednostkę o nowe wartości, czyli cnoty stanowiące siłę człowieka. Autor opracował przeciwstawne terminy, które opisują

elementy składowe kryzysu - biegun pozytywny i negatywny oraz wyróżnił cnoty podstawowe osiągnięte po rozwiązaniu konfliktu.

Tabela 1. Fazy rozwoju oraz biegun pozytywny i negatywny kryzysów rozwojowych według Erika Eriksona

Faza rozwoju	Biegun pozytywny	Biegun negatywny	Cnota
Niemowlęstwo	podstawowa ufność	podstawowa nieufność	nadzieja
Wczesne dzieciństwo	autonomia	wstyd i zwątpienie	wola
Średnie dzieciństwo	inicjatywa	poczucie winy	stanowczość
Późne dzieciństwo	produktywność	poczucie niższości	kompetencja
Dorastanie	tożsamość	rozproszenie tożsamości	wierność
Wczesna dorosłość	intymność i oddalenie	zaabsorbowanie sobą	miłość
Średnia dorosłość	generatywność	stagnacja	troska
Późna dorosłość	integralność	rozpacz i rozgoryczenie	mądrość

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Erikson, 2004.

Erikson (2004) uważa, że sposób rozwiązywania konfliktu może mieć charakter pozytywny lub negatywny. Człowiek korzysta ze zdobytych doświadczeń, jednak nowe wymagania powodują konieczność opracowania nowych sposobów radzenia sobie z wyzwaniami. Pozytywne rozwiązanie konfliktu może ułatwiać przechodzenie kolejnych, gdyż przyczynia się do budowania nowych, względnie stałych struktur osobowościowych. Brak rozwiązania lub negatywne rozwiązanie może utrudniać pokonanie następnych kryzysów. W przypadku niepomyślnego rozwiązania człowiek może odczuwać negatywne skutki w przyszłości. Kubacka-Jasiecka (2010, s. 228) podkreśla, że sposób rozwiązywania konfliktu jest wynikiem doświadczeń z dzieciństwa oraz poziomu zaspokojenia potrzeb. Jednak na każdym etapie życia człowiek może zmienić i wyrównać braki rozwojowe.

1. 2. Kształtowanie tożsamości według Eriksona

Tożsamość według Eriksona to „narastająca w toku doświadczeń zdolność ego do integrowania wszystkich identyfikacji obejmujących zmienny bieg libido, umiejętności rozwinięte na podstawie wrodzonego wyposażenia oraz możliwości wynikłe z ról społecznych” (Erikson, 2000, s. 245–251). Tożsamość uznawana jest za system przekonań dotyczących siebie samego, otaczającego świata, innych ludzi oraz celów życiowych. Erikson (1994) wyróżnił dwa rodzaje tożsamości: podmiotową (ang. Ego-identity) oraz przedmiotową (ang. Self-identity). Pierwsza z nich dotyczy „ja” jako jednostki poznającej. Jest związana z odczuciami dotyczącymi poczucia spójności jednostki. Należy ją rozpatrywać w kontekście przeżywania siebie samego w powtarzający się sposób. Druga natomiast koncentruje się na „ja” jako przedmiocie poznania. Nazywana jest również tożsamością osobową (Szczukiewicz, 1998). Dotyczy względnie stałego obrazu siebie samego oraz postrzegania ciągłości swojego życia w czasie i przestrzeni. Budowanie, kształtowanie i krystalizacja tożsamości jest jednym z ważniejszych i trudniejszych wyzwań w toku życia człowieka. Erikson uważał, że tożsamość rozwija się we wszystkich etapach życia (Erikson & Erikson, 2012). Według autora tożsamość powinna być rozpatrywana równocześnie w trzech obszarach funkcjonowania jednostki: jako organizmu, ego oraz członka grupy społecznej (Erikson & Erikson, 2012). W szczególności należy rozpatrywać te obszary w kontekście zdrowia psychicznego człowieka oraz powiązań tożsamości z umiejętnościami dostosowania się do rzeczywistości społecznej i radzenia sobie z trudnościami. Autor podkreślał istotne znaczenie okresu adolescencji w tym procesie. Według jego teorii rozwój psychospołeczny jednostki zachodzi w ośmiu fazach, w których człowiek zmagą się z przypisanymi do nich kryzysami. Ich przejście umożliwia jednostce uzyskanie ogólnych cech osobowości. Ze względu na dynamiczny charakter zmian, mających miejsce w okresie dojrzewania, uznawał go za najważniejszy dla kształtowania się tożsamości (Erikson, 1994). Adolescencja jest związana z kryzysem „tożsamość vs. Rozproszenie tożsamości”. Obuchowska (1996) podkreśla, że krystalizacja tożsamości następuje w drugiej fazie dojrzewania. Rozwiązanie kryzysu może mieć zarówno pozytywny jak i negatywny charakter. Sposób rozwiązania kryzysu wynika z oddziaływań społeczeństwa oraz indywidualnego rozwoju jednostki. Pomyślne przejście prowadzi do osiągnięcia dobrostanu psychicznego (Erikson, 1994) oraz uzyskania statusu tożsamości osiągniętej. W przeciwieństwie do tożsamości rozproszonej stanowi ona ważny wskaźnik zdrowej osobowości. Jest wynikiem poszukiwań i podejmowanych decyzji związanych z rolami społecznymi, wyznawanymi wartościami, wyznaczonymi celami oraz podejmowanymi zadaniami (Wróblewska, 2011,

s. 179). Kryzys związany z tożsamością należy rozpatrywać z dwóch perspektyw: poszukiwania (ang. *Exploration*) i zaangażowania (ang. *Commitment*) (Erikson, 1994). Poszukiwanie jest aktywnym działaniem, w którym człowiek koncentruje się na rozwiązaniu wyzwań związanych z wyborem celów, wartości, ról i przekonań o świecie. Zaangażowanie dotyczy aktualnych elementów tożsamościowych m.in. wyboru zawodu, stylu relacji interpersonalnych, przekonań czy religii (por. Oleś, 2010; Wróblewska, 2011).

1. 3. Koncepcja wschodzącej dorosłość Jeffreya Arnetta

Psycholog Jeffrey Arnett (2000) uważa, że od czasu opracowania koncepcji przez Eriksona nastąpiło wiele demograficznych zmian wpływających na proces kształtowania się tożsamości młodych ludzi. Spowodowało to konieczność przekonceptualizowania i rozszerzenia teorii psychospołecznego rozwoju. Według Arnetta okres adolescencji nie jest podstawowym czasem kształtowania tożsamości. Wyróżnił on dodatkowy etap - *wschodzącą dorosłość*² (ang. *emerging adulthood*), która stanowi czas przejściowy między dojrzewaniem a dorosłością. Autor wskazuje cesurę wschodzącej dorosłości na okres między 18. a 25. rokiem życia, podkreślając, że może ona również zostać wydłużona aż do 29. roku życia. Dokładny czas trwania tej fazy jest płynny oraz u każdej osoby może zakończyć się w innym wieku. Ludzie mogą przejść ze wschodzącej dorosłości do następnego etapu - wczesnej dorosłości w różnym momencie. Może to nastąpić poprzez podjęcie zobowiązań, które są wyznacznikami dorosłości (np. rodzicielstwo, trwały związek partnerski, podjęcie pełnoetatowej pracy). W pewnych sytuacjach człowiek może wcale nie przeżywać tego etapu np. w przypadku doświadczenia wczesnego rodzicielstwa (Arnett, 2000, s. 477).

Arnett (2000, s. 469) podkreśla, że wschodząca dorosłość nie jest ani przedłużonym okresem dojrzewania ani prolongowaną wczesną dorosłością, gdyż jej teoretyczne i empiryczne podstawy są inne niż w tych etapach. Wśród elementów charakterystycznych dla tej fazy akcentowany jest brak normatywnych zamian rozwojowych w jej trakcie (Wysocka, 2013, s. 77). Należy zdecydowanie rozróżnić adolescencję od wschodzącej dorosłości. Ważnym argumentem za tym postulatem jest akceleracja rozwoju biologicznego. Młodzi ludzie

² W literaturze polskiej funkcjonują różne tłumaczenia oryginalnego terminu „*emerging adulthood*”. Autorzy proponują takie pojęcia jak „wyłaniająca się dorosłość” (Brzezińska i in., 2011; Kudlińska-Chróścicka, 2019), „stająca się dorosłość” (Lipska & Zagórska, 2019) czy „wschodząca dorosłość” (Bańka, 2005; Marianowska, 2013; Wysocka, 2010, 2018).

dojrzewają biologiczne coraz wcześniej (przykładem jest m.in. szybsze występowanie miesiączki u dziewcząt (Olszewska i in., 2016)). Część badaczy uważa, że okres dojrzewania somatycznego, biologicznego i płciowego przesunął się³ na czas pomiędzy 10. a 18/19. rokiem życia (Arnett, 2000; A. C. Curtis, 2015; World Health Organization, 2021). Wschodząca dorosłość nie jest również tożsama z wczesną dorosłością. Wśród wskaźników dorosłości często wskazywane są markery dorosłości, które świadczą o przejściu do tego etapu życia. Wymienia się m.in.: ukończenie nauki, rozpoczęcie pracy w pełnym wymiarze godzin, uniezależnienie się finansowo, zawarcie związku małżeńskiego oraz zostanie rodzicem (Shanahan, 2000). Oprócz zewnętrznych wskaźników wymieniane są wewnętrzne m.in. poczucie odpowiedzialność za siebie i swoje działania czy umiejętność podejmowania własnych decyzji (Arnett, 1997; Aronson, 2008; Hartmann & Swartz, 2006). Osiągnięcie ich stanowi podstawę do ukształtowania tożsamości oraz nabycia statusu osoby dorosłej.

Augustyn Bańka (2005, s. 40–41) uważa, że w oparciu o aspekty teoretyczne „wschodząca dorosłość” stanowi rozwinięcie dotychczas wprowadzonych terminów: adolescencji prolongowanej Erika Eriksona, fazy nowicjatu Daniela Levinsona, „teorii młodości” Kennetha Keniston’a czy „człowieka przyszłości” Floriana Znanieckiego. W tych koncepcjach ujęcie przedłużonego dorastania było bliskie podstawom koncepcji Arnetta. Jednak z powodu wielości zmian, związanych w szczególności z cechami demograficznymi, Arnett podkreślał konieczność wyróżnienia i scharakteryzowania tego etapu jako odrębnej fazy (Bańka, 2005). Wschodzący dorośli zazwyczaj już ukończyli szkoły średnie, są prawnie uważani za dorosłych oraz przeszli dojrzewanie biologiczne, bądź są na jego końcowych etapach. Natomiast wielu z nich nie podjęło ról typowo przypisywanych dorosłym w zakresie małżeństwa, rodzicielstwa i rozwoju zawodowego. Często sami nie mają poczucia bycia osobą dorosłą. Uważają, że znajdują się pomiędzy dojrzewaniem a dorosłością (Arnett, 2015; Nelson & Luster, 2015). Wschodząca dorosłość znacznie różni się od obu etapów: dojrzewania i wczesnej dorosłości. Charakteryzuje się względną niezależnością przy równoczesnym braku oczekiwań społecznych wobec pełnienia przez młodych ludzi ról przypisywanych osobom dorosłym.

³ Amerykański psycholog G. Stanley Hall w publikacji z 1904 roku wskazał, że okres dojrzewania ma miejsce między 14. a 24. rokiem życia (Arnett, 2006).

Zmiany społeczne, kulturowe oraz gospodarcze, które mają miejsce w krajach charakteryzujących się wysokim rozwojem technicznym⁴ spowodowały, że zmieniła się trajektoria życia młodych ludzi. Wśród przykładów zmian wskazywane jest późniejsze zawieranie związków małżeńskich oraz rodzicielstwo w starszym wieku, wydłużony czas kształcenia się młodych ludzi oraz przedłużone wchodzenie na rynek pracy (Arnett, 1997, 2000, 2007). Istotną rolę odegrała również rewolucja seksualna związana z akceptacją seksu przedmałżeńskiego i konkubinatu (Arnett, 2007) oraz Ruch Kobiet⁵ i powszechność używania środków antykoncepcyjnych umożliwiających skuteczniejszą kontrolę urodzeń (Arnett, 2015). Arnett (2000) uważa, że bardzo trudno przewidzieć status osób znajdujących się między 18. a 30. rokiem życia wyłącznie na podstawie kryterium wieku. Osoby w tym okresie w różnym czasie biorą ślub, wyprowadzają się od rodziców i podejmują pracę zawodową. Wschodzący dorośli nie są ograniczeni przez oczekiwania społeczne związane z rolami charakterystycznymi dla osób dorosłych. Mogą eksplorować szeroki zakres możliwości związanych z tym okresem. Czas wschodzącej dorosłości to właśnie czas eksploracji, który odbywa się głównie w trzech obszarach: pracy, miłości i światopoglądu (Arnett, 2000, s. 469).

1. 4. Cechy wschodzącej dorosłości

Według Arnetta można wskazać pięć fundamentalnych określeń opisujących wschodzącą dorosłość: eksploracja tożsamości, niestabilność, koncentracja na sobie, poczucie bycia „pomiędzy” okresem dojrzewania a dorosłością oraz poczucie możliwości/ optymizmu. Autor podkreśla, że nie są charakterystyczne wyłącznie dla osób w tym okresie. Mogą występować zarówno wcześniej, jak i później. Jednak ich przejawy są najbardziej nasilone w czasie wschodzącej dorosłości (Arnett, 2004).

- 1) Eksploracja tożsamości – związana w szczególności z obszarem miłości, pracy i światopoglądu (Arnett, 2000). Młodzi ludzie, poprzez podejmowanie różnorodnych aktywności, są skoncentrowani na określeniu oczekiwań m.in. wobec siebie, potencjalnego

⁴ Początkowo koncepcja wschodzącej dorosłości dotyczyła głównie młodych Amerykanów (Arnett, 2000), jednak wraz ze wzrostem jej popularności i podjęciem badań w innych kręgach geograficznych i kulturowych została rozszerzona na inne społeczeństwa technicyzowane (Arnett, 2007; Douglass, 2007).

⁵ Ruch Kobiet – może być rozumiany jako: 1) emancypacyjny ruch społeczno-polityczny kobiet; 2) okres lat 60. i 70., określany również nazwą *Women's Liberation Movement* (ruch wyzwolenia kobiet) (Nowotniak, 2020, s. 117).

partnera czy przyszłej pracy zawodowej. Wschodzący dorośli próbują nowych rzeczy, gdyż uważają, że potem może nie być do tego okazji. Ich działania zmierzają do zrozumienia kim są, jakie mają możliwości i ograniczenia, w co wierzą, jakie wyznają wartości oraz czy i w jaki sposób odnajdują się w otaczającym ich społeczeństwie (Arnett, 2000, 2015).

- 2) Niestabilność – ze względu na częste i szybkie zmiany, młodzi ludzie doświadczają poczucia niestabilności w wielu obszarach życia np. edukacji, pracy czy relacjach partnerskich (Douglass, 2007). Niestabilność jest efektem częstych zmian, których źródłem jest poszukiwanie swojej tożsamości (Arnett, 2015; Arnett & Mitra, 2020).
- 3) Koncentracja na sobie – wynika z eksploracji siebie oraz nabywania nowych umiejętności i kompetencji niezbędnych w dorosłym życiu (Arnett & Mitra, 2020). Wschodzący dorośli, ze względu na niewielką ilość codziennych obowiązków oraz zobowiązań wobec innych, mogą skupić się na własnym rozwoju (Salvatore, 2018).
- 4) Poczucie bycia pomiędzy – charakterystyczne jest występowanie obiektywnego odczucia bycia w czasie przejściowym między okresem dojrzewaniem a dorosłością. Występuje wśród nich deklaracja, że „w pewnym sensie są, a w pewnym sensie nie są” dorośli (Arnett, 2015; Nelson & Luster, 2015).
- 5) Wiek możliwości/optymizmu – przejawiany jest wysoki optymizmu związany z przekonaniem o szerokich możliwościach, które czekają na nich w przyszłości. Nie zakładają możliwości niepowodzenia czy rozczarowania. Uważają, że życie spełni ich oczekiwania oraz będzie takie, jakie chcą (Arnett, 2014; Arnett & Mitra, 2020). Wierzą, również, że będą radzić sobie lepiej niż ich rodzice (Munsey, 2006).

Ewa Wysocka (2010, s. 79) na podstawie literatury opracowała podstawowe cechy wschodzącej dorosłości, które są wyznaczone przez ponowoczesność:

- niesprecyzowane poczucie tożsamości;
- potrzeba sprawdzania „tożsamości wielorakich” (idealnej, realnej, oczekiwanej);
- potrzeba eksplorowania i sprawdzania możliwości związanych z rynkiem pracy oraz położeniem geograficznym;
- eksperymentowanie z zachowaniami ryzykownymi dotyczącymi swojego życia;
- wysoki poziom potrzeb w zakresie wsparcia psychologicznego i instytucjonalnego (poradnictwo i wsparcie zawodowe oraz personalne);
- podejmowanie prób bilansowania swojego doświadczenia życiowego w płaszczyznach ponadnarodowych, transgranicznych i międzykulturowych;

- ciekawość przeżywania nowych wydarzeń i zdobywania doświadczenia w zakresie życia, kultury, kariery oraz codzienności.

Arnett (2007) uważa, że wschodząca dorosłość jest prawdopodobnie jedną z najbardziej różnorodnych faz życia. Wyróżnione powyżej cechy nie muszą być powszechne dla wszystkich osób, ale często występują. Brak heterogeniczności i ustrukturyzowania okresu wschodzącej dorosłości uniemożliwia wskazanie uniwersalnych właściwości, które będą dotyczyły każdej jednostki przeżywającej ten etap.

1. 5. Czas kształtowania tożsamości według Arnetta

Według Eriksona (1994, 2004; 2012) czas dojrzewania stanowi podstawowy etap kształtowania tożsamości. Jej eksploracja może stanowić moment krytyczny dla tej fazy. Część badaczy uznaje, że funkcjonowanie jednostek w różnych kontekstach i środowiskach społecznych może powodować przedłużenie kształtowania tożsamości poza adolescencję. Arnett (2007; 2014) uważa, że obecnie tożsamość jest kształtowana później. Wśród głównych aktywności wschodzących dorosłych wyróżniane są działania związane z poszukiwaniem tożsamości. Jej rozwój następuje w wymiarze psychologicznym, osobistym i społecznym. Te wymiary łączą się w procesie kształtowania tożsamości (w okresie dojrzewania i wschodzącej dorosłości), a następnie stabilizują (w okresie wschodzącej dorosłości i wczesnej dorosłości) dążąc do wypracowania silnego poczucia tożsamości, ustabilizowania charakteru i zachowań jednostki, nabycia umiejętności podjęcia ról oczekiwanych społecznie oraz podejmowania aktywności z nich wynikających (D. Wood i in., 2018).

1. 6. Skutki społeczne wschodzącej dorosłości

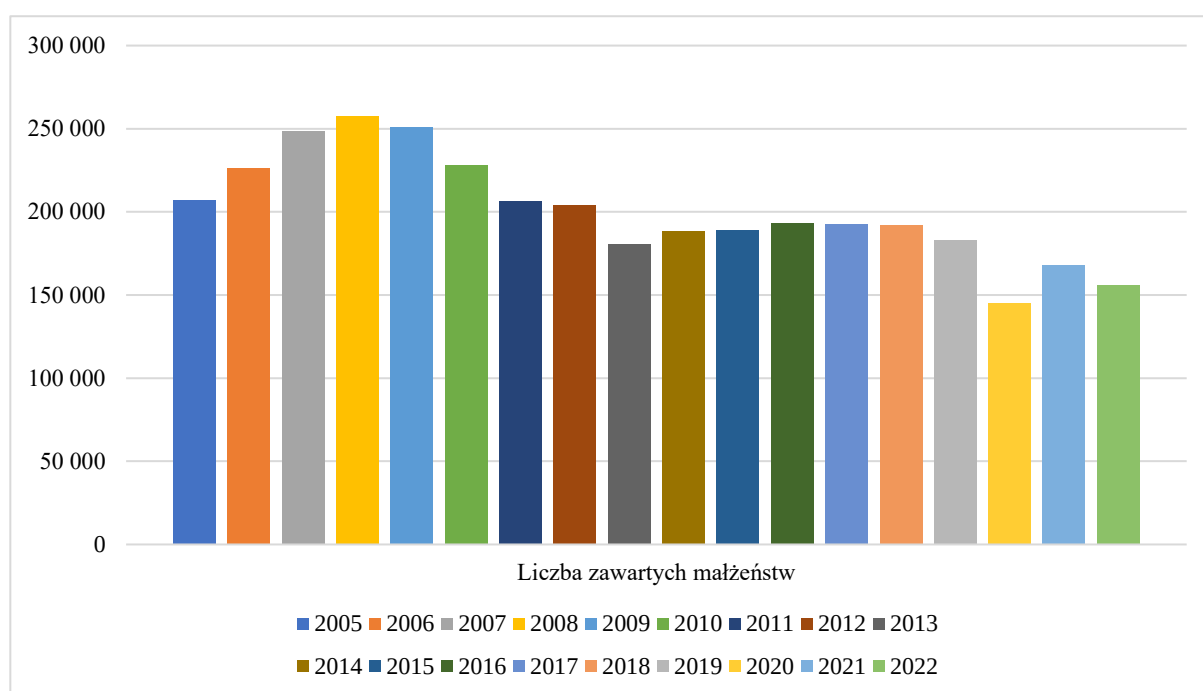
Arnett (2007) podkreśla, że wschodząca dorosłość jest głównie pozytywnym doświadczeniem dla jednostki. Jednak przebieg życia człowieka nie jest obojętny dla szerszych społeczności. Hendry i Kloep (2007) uważają, że przedłużające się moratorium stawiania się dorosłym może wywoływać negatywne skutki społeczne. Wzrastająca liczba wschodzących dorosłych biernych zawodowo stanowiłaby znaczne obciążenie ekonomiczne dla państw. Ze względu na niepodejmowanie pracy w pierwszych 30. latach życia oraz zakończenie pracy z powodu wieku (okres starości), wschodzący dorośli byłiby aktywni zawodowo przez znacznie mniejszą część życia niż dotychczasowi pracownicy. Część wschodzących dorosłych może nie nabyć umiejętności i kwalifikacji przydatnych w „dorosłym” życiu, gdyż będzie stale skupiona na

poszukiwaniu i odkrywaniu możliwości. Autorzy prognozują, że mogłoby to stanowić znaczne obciążenie dla rodziców wschodzących dorosłych. Oprócz opieki na starzejącymi się rodzicami musieliby pomagać emocjonalnie i finansowo swoim dorastającym dzieciom.

Nagłe zmiany (np. zakończenie związku, strata pracy) mogą wpływać na sytuację ekonomiczną wschodzących dorosłych, którzy już uniezależnili się od rodziców. Ich wystąpienie czasem powoduje konieczność ponownego zamieszkania z rodzicami. Badania dotyczące relacji wschodzących dorosłych z ich rodzicami, w przypadku powrotu do domu rodzinnego, podkreślają negatywne aspekty tej sytuacji (Prattley i in., 2022). Takie doświadczenie jest trudne zarówno dla rodziców jak i dzieci. Może negatywnie wpływać na ocenę jakości relacji rodzinnych (np. pojawiające się lub narastające konflikty) oraz zdrowie psychiczne (np. poczucie irytacji, negatywne uczucia, stres) (Copp i in., 2017). Poprawa dobrostanu psychicznego młodych ludzi, umożliwiającą im powrót do niezależności, może być kosztowna czasowo i finansowo dla społeczeństwa.

Wśród innych zagrożeń społecznych związanych ze wschodzącą dorosłością wskazuje się na sytuacje związane z małżeństwem i rodzicielstwem. W wielu państwach spada odsetek zawieranych małżeństw (Zob. więcej: Cohen, 2013; Ortiz-Ospina & Roser, 2023). W Polsce również jest zauważalna tendencja spadkowa w tym obszarze. W 2005 roku w Polsce zawarto 206916 małżeństw, czyli wskaźnik na 1000 ludności wynosił 5,42. 10 lat później miało miejsce 188832 ślubów (wskaźnik na 1000 ludności 4,91), a w 2022 roku zawarto 155817 związków małżeńskich (wskaźnik na 1000 ludności 4,12) (GUS, 2023b, 2023a)

Wykres 1. Małżeństwa zawarte w Polsce w latach 2005-2022

Źródło: (GUS, 2023b)

Na przestrzeni lat ludzie w okresie wchodzącej dorosłości coraz rzadziej wstępują w związki małżeńskie (W. Wang & Parker, 2014). Na podstawie danych gromadzonych przez Departament Spraw Ekonomicznych i Społecznych według polskiego spisu powszechnego w 1978 roku 52,2 % kobiet w wieku od 20. Do 24. Roku życia oraz 82,2 % kobiet w wieku od 25 do 29 lat było zamężnych. Do 2011 r. liczba ta spadła do 21,1% wśród 20-24 lat oraz 58,7% wśród 25-29 latek. W 1978 25% mężczyzn w wieku 20-24 oraz 71,9% mężczyzn w wieku 25-29 lat było w związkach małżeńskich. W 2011 roku już tylko 8,1% 20-24 latków oraz 40,1% 25-29 latków miało zawarty ślub (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2019). Nastąpił wzrost popularności związków nieformalnych, a pozostawanie w konkubinacie wśród wschodzących dorosłych jest coraz bardziej powszechne (Hemez, 2018). Przyczyn tego stanu upatruje się w wyższej akceptacji społecznej związków nieformalnych. Wśród subiektywnych powodów niepozostawania w relacji młodzi ludzie wskazują brak poznania odpowiedniej osoby, dążenie do stabilności finansowej, niski poziom gotowości do ustakowania się oraz poczucie bycia zbyt młodym na zawarcie związku małżeńskiego (W. Wang & Parker, 2014). Oprócz pozostawania w związkach nieformalnych, coraz powszechniejsze wśród młodych ludzi jest bycie singlem (Beckmeyer & Jamison, 2023; Van Den Berg & Verbakel, 2024; W. Wang & Parker, 2014). Zauważalna tendencja spadkowa ilości zawieranych małżeństw oraz coraz mniejsza liczba urodzeń dzieci może być przejawem

wschodzącej dorosłości. Zauważalny jest natomiast wzrost późnego rodzicielstwa. Ze względu na odkładanie kariery zawodowej oraz późniejsze rodzicielstwo prognozuje się, że wschodzący dorośli nie będą zbyt zamożnymi rodzicami. Szacuje się również, że część z nich, z powodu złej sytuacji ekonomicznej oraz samotności, nigdy nie zostanie rodzicami (Hendry & Kloep, 2007).

Sytuacja oddziaływania wyróżnionej fazy wschodzącej dorosłości na społeczeństwo jest obecnie na etapie regulowania się. Prowadzenie badań tego okresu przyczynia się do zwiększania zasobów wiedzy i danych na ten temat. Umożliwia to podejmowanie pogłębionych analiz i przedstawiania prognoz w zakresie społecznych aspektów funkcjonowania młodych ludzi.

1. 7. Krytyka koncepcji wschodzącej dorosłości

Wzrastająca popularność koncepcji Arnetta przyczyniła się do rozpowszechnienia jej założeń w różnych obszarach naukowych. Obecnie w wielu dyscyplinach wschodzący dorośli stanowią próbę badawczą, która opisuje osoby w konkretnym przedziale wiekowym. Koncepcja ma wielu zwolenników. Jednak część naukowców przedstawia sceptyczne podejście do jej podstaw. Poniżej zostały zaprezentowane argumenty podejmujące dyskusję z założeniami koncepcji Arnetta.

Oryginalna koncepcja Eriksona

Głównym argumentem podważającym koncepcję wschodzącej dorosłości jako nowego etapu rodzajowego jest podkreślanie, że Erikson w koncepcji rozwoju psychospołecznego zakładał możliwość przedłużania się okresu dojrzewania. Wskazywał, że może on nachodzić na okres dorosłości. Na podstawie tego założenia część autorów uważa, że wschodząca dorosłość nie jest odrębnym etapem życia (J. Côté & Bynner, 2008; Hendry & Kloep, 2007). Stanowi wyłącznie przedłużony okres dojrzewania, który ogranicza się do społeczeństw uprzemysłowionych.

Uprzywilejowanie ekonomiczne

Wśród elementów, które wskazują na błędy w założeniach koncepcji, podkreślany jest czynnik ekonomiczny. Część naukowców uważa, że wschodząca dorosłość jest wynikiem dobrej sytuacji finansowej jednostek, a nie etapem rozwojowym (J. Côté & Bynner, 2008). Osoby,

które mają możliwość podjęcia studiów, stanowią grupę uprzywilejowaną względem osób, które muszą podjąć pracę po zakończeniu wcześniejszych etapów edukacji.

Zmiana strukturalna na rynku pracy

Okres przedłużania edukacji stanowi odpowiedź na potrzeby współczesnego rynku pracy. Nie ma konieczności wprowadzania nowej terminologii na określenie etapu związanego ze zmianami w procesie podejmowania pracy. Przedłużone zdobywanie kwalifikacji, niezbędnych do pracy zawodowej, jest konsekwencją rozwoju zawodów oraz koniecznością wyspecjalizowania się w danej dziedzinie. Nie jest to jednak nowe zjawisko. We wcześniejszych epokach również występowało zjawisko prolongowania założenia rodziny. W XIX wieku ludność służebna często odkładała małżeństwo i rodzicielstwo na późniejsze lata życia, aby wyspecjalizować się w zawodzie. Obecnie dotyczy to raczej grupy osób uprzywilejowanych ekonomicznie (w przeciwieństwie do ludności służebnej), za którą można uznać studentów, najczęściej utożsamianych ze wschodzącymi dorosłymi (J. Côté & Bynner, 2008, s. 252).

Zmiana o charakterze stałym

Według Arnetta okres dorosłości jest osiągany na pewnym etapie oraz ma charakter stały. Wśród części psychologów funkcjonuje natomiast podejście, że dorosłość ma charakter plastyczny i zmienny (Kroger i in., 2010). Może być uzyskana w różnych obszarach w różnym czasie lub w pewnych obszarach nieuzyskiwana nigdy. Dodatkowo ma charakter zmienny i pod wpływem różnych wydarzeń (np. ponowny powrót do domu rodzinnego po zakończeniu związku) przyjmować różne statusy (Fadjukoff, 2007; Fadjukoff i in., 2016; Hendry & Kloep, 2007).

Aktywne poszukiwanie

Wiele osób w okresie wschodzącej dorosłości nie jest skoncentrowana na poszukiwaniu i budowaniu swojej tożsamości. Częściej młodzi ludzie skupiają się na pracy nad zadaniami, obowiązkami i rolami charakterystycznymi dla osób dorosłych. Cote (2009) uważa, że wiele osób nie jest zaangażowanych w celowe eksplorowanie tożsamości. Nie występuje aktywność w tym obszarze, a głównie oczekiwanie na możliwość przejścia w dorosłość. Bierna postawa może wynikać z powodów ekonomicznych lub społecznych. W takim ujęciu aktywne poszukiwanie nie ma miejsca poza okresem dojrzewania.

Ostatni etap kształtowania tożsamości

Funkcjonuje bardzo sceptyczne podejście do założenia, że okres wschodzącej dorosłości jest głównym etapem kształtowania się tożsamości. Współcześnie podkreśla się, że tożsamość jest formowana i przebudowywana na przestrzeni całego życia (Kroger, 2015). Wiele znaczących momentów przyczyniających się do jej reorganizacji (np. rozwód, nowy związek, rozwój kariery, strata pracy, śmierć bliskiej osoby) może nastąpić w późniejszym wieku (Marcia, 2002, s. 15).

Krytyka koncepcji wschodzącej dorosłości koncertuje się na jej różnych elementach. Autorzy podkreślają, że współcześnie „wchodzenie w dorosłość” może być opóźnione ze względów ekonomicznych, społecznych i demograficznych. Jednak w przyszłości nie będzie występowało, a koncepcja wschodzącej dorosłości będzie jedynie terminem charakterystycznym dla czasów, w których powstał (J. Côté & Bynner, 2008, s. 256). Sceptycy koncepcji Arnetta uważają, że „wschodząca dorosłość” może stanowić dobre określenie dla zmian związanych z przedłużającym się procesem podejmowania roli dorosłego. Nie jest jednak nowym okresem rozwojowym, a jedynie opisem charakterystycznym dla pewnych grup (J. Côté & Bynner, 2008, s. 252). Może prezentować społeczne postrzeganie pewnego etapu życia, ale nie etapu rozwoju w klasycznym rozumieniu koncepcji Eriksona. Nie może zostać uznana za uniwersalny etap rozwojowy, gdyż jest silnie powiązana ze środowiskiem społecznym i kontekstem kulturowym, w którym żyją młodzi ludzie (Bynner, 2005).

Przeciwnicy koncepcji etapowego opisywania rozwoju człowieka podkreślają potrzebę odejścia od badania „wpływu pewnych warunków społecznych na pewne jednostki należące do określonej kohorty” (Bynner, 2005, s. 378). Według tego argumentu nie ma konieczności włączania w dotychczasowe teorie nowych etapów opisujących konkretne lata życia. Istniejące teorie nie są ani uniwersalne ani w pełni wyjaśniające. Uwzględnianie wieku jako wartości granicznych nie wpływa na „bycie” na danym etapie rozwoju. To konkretne przeżycia i doświadczenia przyczyniają się do zmian rozwojowych. U różnych jednostek mogą one występować w różnym wieku (Hendry & Kloep, 2007).

Arnett jednak wyraźnie podkreśla, że zaproponowana przez niego teoria stanowi „niedoskonały model prawdziwego życia i bez wątpienia będzie podlegał zmianom, rewizjom i opracowaniom w nadchodzących latach” (Arnett, 2007, s. 73). Wzrost zainteresowania badaczy i teoretyków zjawiskiem „wschodzącej dorosłości” świadczy o przydatności terminu

oraz wskazuje na niedostatki w dotychczasowych ustaleniach na temat etapów rozwoju człowieka (Arnett, 2007).

Na podstawie licznych argumentów zwolenników i przeciwników koncepcji Arnetta, wschodzącą dorosłość można uznać za fazę życia, która ma przede wszystkim charakter społeczno-kulturowy. Podstawę funkcjonowania tego okresu stanowią zmiany cywilizacyjne charakterystyczne dla rozwijających się społeczeństw. W pracy przyjąłam, że *wschodząca dorosłość* obejmuje osoby w wieku od 18. Do 29. Roku życia (Arnett i in., 2014) wywodzące się ze społeczeństw o wysokim rozwoju technicznym.

ROZDZIAŁ 2. ZACHOWANIA RYZYKOWNE

Młodzi ludzie podejmują liczne działania, które mogą nieść za sobą niepożądane następstwa w wielu obszarach m.in. zdrowotnym, społecznym, psychicznym czy prawnym. Tematyka zachowań oraz problemów młodych ludzi jest przedmiotem licznych analiz teoretycznych i empirycznych w literaturze polskiej oraz światowej. Ze względu na nowe zagrożenia oraz zmieniające się realia społeczne wyłania się potrzeba ciągłej aktualizacji wiedzy w tym obszarze.

2. 1. Ustalenia definicyjne niepożądanych zachowań

W kręgu nauk społecznych można spotkać się z mnogością terminów, które określają pewien rodzaj niepożądanych, negatywnych zjawisk i zachowań. Bardzo często terminy „zachowania niepożądane”, „zachowania problemowe”, „zachowania ryzykowne”, „dewiacje społeczne”, „patologia zachowania”, „niedostosowanie społeczne”, „trudności wychowawcze” oraz szereg podobnych pojęć są używane zamiennie. Wielość i niejednoznaczność występujących terminów dotyczących omawianych zagadnień może wprowadzać nieścisłości w ich rozumieniu oraz stosowaniu. Autorzy często używają ich zamiennie w odniesieniu do wielu kontekstów oraz różnych zachowań. Wśród najpowszechniej występujących terminów opisujących niepożądane i szkodliwe działania wskazuje się na zachowania: problemowe, ryzykowne, antyzdrowotne, dewiacyjne, antyspołeczne, eksternalizacyjne oraz internalizacyjne.

Dokonanie rozstrzygnięć terminologicznych stanowi jedną z początkowych aktywności badacza. Niniejsza część pracy stanowi syntetyczną próbę konceptualizacji definicji przedmiotowych dla tematu rozprawy. Przedstawienie najważniejszych terminów oraz ich powiązań znaczeniowych jest szczególnie istotne, gdyż pozwala na operacjonalizację treści i zakresu znaczeniowego.

Teoria zachowań problemowych⁶ Richarda i Shirley Jessorów przyczyniła się do systematyzacji pojęcia „zachowania problemowe” w odniesieniu do okresu adolescencji (Jessor, 1987). Według autorów są to zachowania, które wykraczają poza przyjęte normy prawne i społeczne uznane za typowe dla danego okresu rozwojowego. De Leo i Wulfert (2013,

⁶ Zobacz: strona 34.

s. 134) podkreślają, że podstawą teorii jest założenie, iż każde zachowanie jednostki wynika z interakcji między człowiekiem a środowiskiem. Głównym kryterium uznania danego zachowania za problemowe jest wiek. Wśród zachowań problemowych wymienia się m.in. sięganie po używki, wagarowanie, aktywność seksualną czy ucieczkę z domu. Do momentu podlegania opiece i władzy rodzicielskiej zachowania będą uważane za niepożądane oraz mogą spotkać się z karami, dezaprobatą oraz próbą zdyscyplinowania (Jessor & Jessor, 1977, s. 33). Knight (2009) zwraca uwagę, że zachowania problemowe to te, które wywołują formalne lub nieformalne reakcje społeczne mające na celu ich kontrolowanie. Wraz z osiągnięciem pełnoletności większość z nich przestaje być uznawana za problemowe (np. wyprowadzka z domu nie będzie traktowana jako ucieczka; spożywanie alkoholu czy palenie papierosów nie będzie odchyleniem od normy; podejmowanie aktywności seksualnej nie zostanie uznane za niewłaściwe). Zachowania problemowe są pojęciem związanym z okresem dojrzewania, którego zakończenie jest najczęściej wyznaczane przez osiągnięcie pełnej zdolności do czynności prawnych oraz wygaśnięcie władzy rodzicielskiej nad osobą (Ostaszewski, 2014, s. 19). Autorzy koncepcji podkreślają, że takie zachowania mogą być elementem prawidłowego rozwoju psychospołecznego młodzieży. Dzięki nim zaspokajane są potrzeby rozwojowe (np. potrzeba osiągania autonomii i dojrzałości). Podejmowanie działań nienormatywnych dla danego wieku jest częścią procesu separacji od opiekunów/rodziców/dorosłych (Jessor i in., 1998). W tym ujęciu zachowania niepożądane są opisywane jako typowe dla okresu dojrzewania, gdyż powalają na rozwój psychospołeczny dążący do osiągnięcia dojrzałości i wspierający budowanie tożsamości. Postrzeganie ich jako zjawiska posiadającego uwarunkowania i funkcje rozwojowe pozwala podkreślić, że zachowania problemowe dotyczą większości młodzieży w okresie dojrzewania, a nie tylko osób z grup podwyższonego ryzyka. Zachowania ryzykowne to kolejny termin występujący w odniesieniu do niepożądanych zachowań młodych ludzi. Jest on używany przez licznych autorów, jednak w swoich pracach definiują go niejednorodnie. Charles E. Irwin (1990) uważa, że są to działania dobrowolne, których konsekwencje nie są całkiem pewne. Możliwe jest jednak przewidzenie ich negatywnego wpływu na zdrowie. Autor, rozwijając swoją definicję, wskazuje, że zachowania ryzykowne są najpoważniejszym zagrożeniem dla zdrowia i dobrego samopoczucia młodych ludzi oraz mogą być główną przyczyną problemów zdrowotnych w dorosłym życiu (Igra & Irwin, 1996, s. 35–36). Mogą nieść długofalowe skutki zdrowotne, gdyż dotyczą nie tylko okresu dojrzewania, ale również okresu dorosłości. Szerszą definicję zachowań ryzykownych proponuje Rüdiger Trimpop (1994, s. 9), który uważa, że są to „jakiegokolwiek świadome lub nieświadome zachowania z odczuwalną

niepewnością co do ich wyniku i/lub ich możliwych korzyści lub kosztów dla fizycznego, ekonomicznego lub psychospołecznego dobrostanu siebie lub innych”. Autor podkreśla, że skutki dotyczą całego społeczeństwa, a nie tylko jednostki. Alan E. Kazdin (1996, s. 39) podkreśla, że zachowania ryzykowne mogą prowadzić do wystąpienia niepożądanych efektów obejmujących bio-psycho-społeczne funkcjonowanie jednostki. Ujmowanie zachowań ryzykownych w odniesieniu do wielu obszarów funkcjonowania wskazuje na ich prawdopodobne rozległe konsekwencje. Ich podejmowanie może poważnie zaszkodzić nie tylko zdrowiu jednostki, ale również jej więziom społecznym i rodzinnym (Bozzini i in., 2021; Kipping i in., 2015).

Wiele niepożądanych zachowań przynosi negatywne skutki zdrowotne. W oparciu o kryterium wpływu na zdrowie Helena Sęk (2002) wyróżniła zachowania prozdrowotne i antyzdrowotne. Prozdrowotne dążą do utrzymania i poprawy zdrowia oraz dobrego samopoczucia, chronią przed zagrożeniami, a także zwiększają potencjał zdrowotny jednostki. Brak angażowania się w takie działania może negatywnie oddziaływać na osobę. Natomiast zachowania antyzdrowotne stwarzają zagrożenie w obszarze funkcjonowania psychofizycznego oraz mogą powodować negatywne implikacje zdrowotne. Część zachowań oddziałuje na zdrowie w sposób bezpośredni np. palenie papierosów (Colares i in., 2020), spożywanie alkoholu (MacArthur i in., 2012), ryzykowne kontakty seksualne (Benotsch i in., 2013; O’Sullivan, 2014; Stokłosa i in., 2021), a część w sposób pośredni np. nieprawidłowa dieta prowadząca do otyłości (Farhat i in., 2010), brak higieny snu (Taghvae & Mazandarani, 2022). Lekceważenie zachowań prozdrowotnych jest uznawane za zachowanie antyzdrowotne, gdyż może prowadzić do licznych chorób i negatywnie wpływać na sferę fizyczną, psychiczną i emocjonalną (Fałek i in., 2022). Zachowania antyzdrowotne są działaniami ryzykownymi dla zdrowia oraz powodują natychmiastowe lub odległe szkody w tym obszarze (Heszen-Klemens, 1979). Ich cechą charakterystyczną na tle innych zachowań ludzkich jest konsekwentna nieobojętność dla funkcjonowania psycho-fizycznego (Jacennik, 2008) oraz naruszanie zasobów i niszczenie potencjału jednostki.

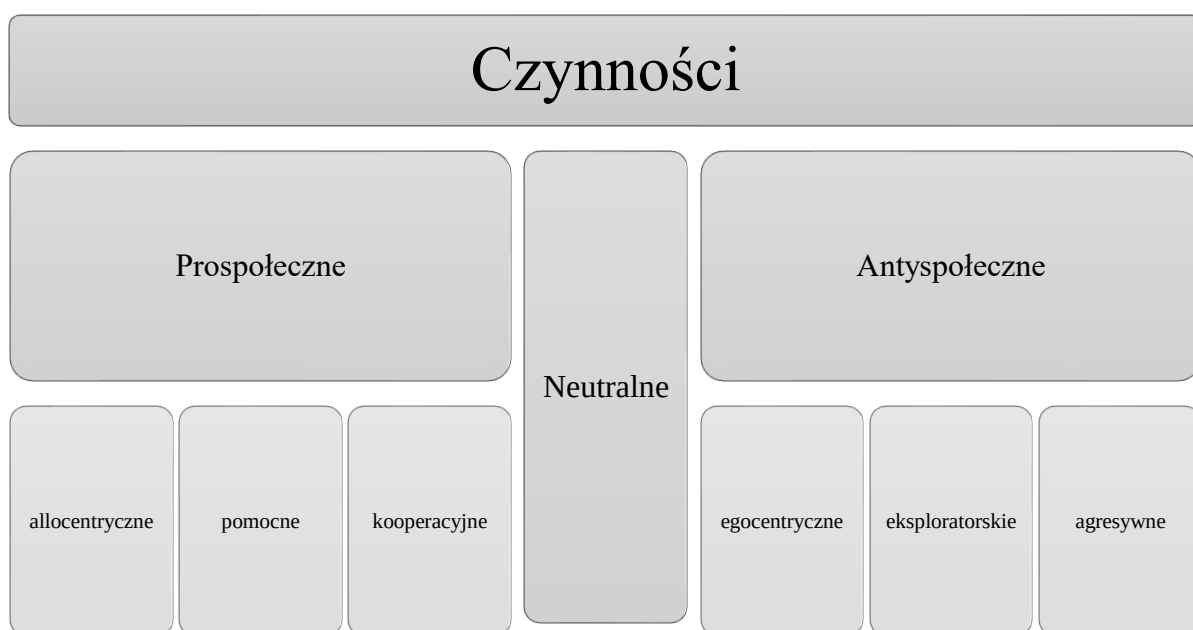
Sięganie po używki, wagarowanie, ucieczki z domu czy wczesna aktywność seksualna to zachowania postrzegane jako problemowe, ryzykowne lub antyzdrowotne. Jednak młodzi ludzie podejmują również inne, nieakceptowane działania, które trudno ujmować przez pryzmat koncepcji socjalizacyjnych i rozwojowych. Przykładem takich zachowań są gwałty, agresja, akty wandalizmu czy zabójstwa. Ujęcie w szerokiej perspektywie całego spektrum zachowań szkodliwych społecznie oraz zachowań związanych z nieprzestrzeganiem norm życia społecznego lub/i praw innych osób przyczyniło się do wprowadzenia terminu

„zachowania antyspołeczne”. Pojęcie występuje najczęściej w literaturze dotyczącej problemów związanych z tematyką zaburzeń zdrowia, funkcjonowania społecznego, psychopatologii oraz przestępczości i niedostosowania społecznego. Zachowania antyspołeczne odnoszą się do zróżnicowanego zestawu działań wykraczających poza normy, reguły lub prawa grupy społecznej, w której podmiot się rozwija i funkcjonuje (Acquaviva i in., 2018). Ich przejawem jest naruszanie norm życia społecznego oraz praw innych osób. Najczęstszymi zachowaniami antyspołecznymi okresu dojrzewania oraz wschodzącej dorosłości jest agresja, kradzieże, rozboje, wandalizm, kłamstwa, wagary, ucieczki z domu czy okrucieństwo wobec zwierząt (Burke i in., 2004; Kazdin, 1987; Mayer, 1995; Ostaszewski, 2014).

Pojęciem przeciwnym do zachowań antyspołecznych są zachowania prospołeczne. Motywacją od ich podejmowania jest dobro i potrzeby innych osób oraz chęć wywołania pozytywnych zmian w środowisku społecznym. Powyższe rodzaje zachowań: anty- i prospołeczne można umieścić na przeciwnych końcach typologii czynności Janusza Reykowskiego (1979, s. 24–25). Autor wymienia następujące rodzaje czynności w oparciu o kryterium korzyści i kosztów ponoszonych przez podmiot:

- czynności allo(socjo)centryczne – poświęcenie ważnych dóbr osobistych (np. finansowych, zdrowotnych) danego podmiotu przynosi korzyści innemu podmiotowi (indywidualnemu lub zbiorowemu);
- czynności pomocne – neutralne koszty związane tylko z czasem lub wysiłkiem jednostki poświęconym na daną czynność, które przynoszą korzyść innej osobie;
- czynności kooperacyjne – równowaga korzyści lub brak strat pomiędzy podmiotami wynikająca z danej czynności; polegają na współpracy i współdziałaniu;
- czynności neutralne – nie występują związki pomiędzy podejmowanym działaniem a korzyścią lub stratą innych;
- czynności egocentryczne – ukierunkowane przede wszystkim na uzyskanie korzyści przez podmiot, bez uwzględniania interesu innych osób, grup lub zbiorowości;
- czynności eksploratorskie – polegają na osiągnięciu korzyści przez jednostkę z równoczesnym wystąpieniem straty u innych;
- czynności agresywne – podejmowane działania dążą do wyrządzenia szkody innemu podmiotowi indywidualnemu lub zbiorowemu.

Schemat 1. Typologia czynności Janusza Reykowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Reykowski 1979, s. 24-25.

Według powyższej typologii trzy pierwsze czynności są zachowaniami prospołecznymi, a trzy ostatnie antyspołecznymi (aspołecznymi). Cechują się nieokazywaniem empatii, brakiem zainteresowania dobrem innych lub dążą do wyrządzenia im szkody lub krzywdy (Clarke, 2005, s. 13).

Badacze podejmowali liczne próby identyfikacji cech osób narażonych na podejmowanie zachowań antyspołecznych w celu rozpoznania czynników sprzyjających ich występowaniu. Przejawy zachowań antyspołecznych we wczesnym wieku oraz niskie zaangażowanie w działania prospołeczne mogą być wynikiem trwałych problemów behawioralnych wynikających z upośledzenia czynnościowego (Acquaviva i in., 2018).

Na gruncie polskiej literatury autorzy, używając pojęcia „zachowania antyspołeczne”, zamiennie wprowadzają termin „niedostosowanie społeczne” (Urban, 2000) lub „nieprzystosowanie społeczne” (Pytką, 2001). Jednak znaczenie tych terminów jest szersze, gdyż odnosi się nie tylko do symptomów, ale obejmuje również podłoże występowania w postaci wzajemnych oddziaływań pomiędzy zaburzeniami np. emocjonalnymi i związanymi z relacjami interpersonalnymi.

Zachowania dewiacyjne to kolejne pojęcie opisujące negatywne postępowanie jednostek. Jego używanie może rodzić liczne trudności. Problematyka wynika z niejednorodności i często braku konsekwencji w jego stosowaniu (m.in. w socjologii) (zob. więcej: Gizbert-Studnicki & Macharski, 1975). W literaturze używa się również zamiennie określenia zachowania

przestępcze (Urban, 2000a, 2000b). Podstawą ich występowania jest dysonans wewnątrz poszczególnych części struktur społecznych. Robert Merton (2002, s. 252) uważa, że anomia społeczna, czyli konflikt między akceptowanymi kulturowo celami a występującymi ograniczeniami społecznymi, nie pozwala jednostkom i grupom osiągać celów za pomocą legalnych metod i środków. Prowadzi to do występowania zachowań dewiacyjnych, które są odpowiedzią na ten dysonans. Zachowania dewiacyjne pełnią podstawowe role społeczne - określają przestrzeń kulturową grupy oraz wyznaczają jej tożsamość (Urban, 2000b, s. 40).

Można wyróżnić dwa typy dewiacji: pozytywną i negatywną (Kwaśniewski, 1976, 2012). Pierwszy rodzaj dąży do rozwoju oraz poprawy dobrostanu. Jego celem nie jest wyrządzenie szkód (Mertens i in., 2016). Drugi natomiast jest destrukcyjny, narusza normy, a jego motywacja i skutki są szkodliwe (Urban, 2000b).

Inne ujęcie zachowań negatywnych zostało przedstawione przez autora dychotomicznej koncepcji zaburzeń w zachowaniu. Thomas Achenbach (1966) wyróżnił zaburzenia internalizacyjne i eksternalizacyjne, które są źródłem niedostosowania społecznego. Pierwsze obejmują zaburzenia emocjonalne i behawioralne. Dotyczą trudności we własnym funkcjonowaniu, dlatego czasem są nazywane osobowościowymi, nadmiernie kontrolowanymi lub rzutującymi do wewnątrz. Przejawiają się występowaniem fizycznych lub psychicznych dolegliwości bez możliwości określenia ich konkretnej przyczyny (Ostaszewski, 2014; Urban, 2000a; Wolańczyk, 2002). Zachowania eksternalizacyjne dotyczą natomiast relacji jednostki ze środowiskiem. Obejmują działania wrogie, agresywne, opozycyjne, impulsywne czy antyspołeczne. Pojęcie to może być używane zamiennie z terminem „słabo kontrolowane” (ang. *undercontrolled*)⁷ (Hinshaw, 1987).

W zaproponowanej taksonomii autor wymienia 8 skali, które opisują różne syndromy zachowań problemowych:

- I) wycofanie (ang. *withdrawn*) – lęk społeczny, unikanie kontaktów społecznych w dzieciństwie i okresie dorostania;
- II) dolegliwości somatyczne (ang. *somatic complaints*) – zespół dolegliwości fizycznych, które pojawiają się bez konkretnej przyczyny (np. spadek energii, zawroty głowy);

⁷ Autor do opisu eksternalizacyjnych problemów behawioralnych proponuje również terminy problemy z zachowaniem (ang. *conduct problems*) oraz problemy antyspołeczne (ang. *antisocial problems*) (Hinshaw, 1987).

- III) lęki i depresja (ang. *anxious – depressed*) – dotyczą powiązań między stanami lękowymi i depresyjnymi, przejawami tendencji samobójczych oraz wrażliwością na krytykę i odrzucenie;
- IV) problemy społeczne (ang. *social problems*) – homogeniczne syndromy, które odnoszą się do nieprawidłowego funkcjonowania w grupie (np. nieprzestrzeganie norm grupowych, konfliktowe rozwiązywanie własnych problemów);
- V) zaburzenia psychiczne (ang. *thought problems*) – dotyczą zachowań będących przejawami zaburzeń psychicznych np. halucynacje, natrętne myśli;
- VI) problemy uwagi (ang. *attention problems*) - objawy związane z zaburzeniami uwagi oraz hiperaktywnością;
- VII) zachowania przestępcze (ang. *delinquent behavior*) – dotyczą nie tylko zachowań łamiących normy prawne, ale również przejawów niedostosowania społecznego (np. przynależność do podkultur, wagarowanie);
- VIII) zachowania agresywne (ang. *aggressive behavior*) – różne przejawy agresji skierowane na inne osoby lub przedmioty (Achenbach, 1966).

Zaburzenia internalizacyjne obejmują zachowania opisane w skali I, II i III), a eksternalizacyjne dotyczą skali VII i VIII. Pozostałe – IV, V i VI - stanowią inne zaburzenia w zachowaniu charakterystyczne dla nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi, zaburzeń psychotycznych oraz obsesyjno-kompulsywnych.

Wszystkie opisane powyżej zachowania są ważne z punktu widzenia profilaktyki zachowań młodych ludzi. Różne rodzaje zachowań niepożądanych współwystępują. Dotyczy to wszystkich omówionych powyżej typów/rodzajów zachowań. Podjęcie jednego negatywnego zachowania zwiększa ryzyko zaangażowania się w inne. Wyniki z dotychczas przeprowadzanych badań wskazują nie tylko na ich współwystępowanie, ale również na wspólne przyczyny, uwarunkowania oraz czynniki ryzyka zwiększające prawdopodobieństwo zaangażowania się negatywne działania.

Tabela 2. Konceptualizacja definicyjna oraz strukturalna niepożądanych zachowań

Pojęcie	Ujęcie definicyjne	Struktura
Zachowania problemowe	działania wykraczające poza działania charakterystyczne dla okresu dorastania; nieprzestrzeganie społecznie przyjętych norm zwyczajowych dla danego wieku	· syndrom zachowań problemowych ⁸
Zachowania ryzykowne	zachowania stanowiące zagrożenie dla zdrowia, bezpieczeństwa, prawidłowego rozwoju psychofizycznego, kariery szkolnej i zawodowej	· zachowania problemowe · zachowania antyzdrowotne · nieprawidłowe wypełnianie roli ucznia
Zachowania antyzdrowotne	stwarzają zagrożenie w obszarze zdrowia oraz mogą nieść negatywne implikacje zdrowotne	· bezpośrednie · pośrednie
Zachowania antyspołeczne	nieprzestrzeganie norm życia społecznego lub/i praw innych osób; zachowania szkodliwe społecznie, brakiem empatii oraz troski o dobro innych osób, działania ukierunkowane na krzywdę lub szkodę innych osób	· czynności egocentryczne · czynności eksploratorskie · czynności agresywne
Zachowania dewiacyjne	zachowania odbiegające od norm powszechnie akceptowanych w danym systemie społecznym	· dewiacja pozytywna · dewiacja negatywna
Zachowania internalizacyjne	problemy ze samym sobą, dotyczą zaburzeń emocjonalnych i behawioralnych związane z własnym funkcjonowaniem	· wycofanie · dolegliwości somatyczne · lęki i depresja
Zachowania eksternalizacyjne	problemy w relacjach z otoczeniem; dotyczą zaburzeń emocjonalnych i behawioralnych przejawiających się wrogością wobec otoczenia, agresją, opozycyjnością i działaniami antyspołecznymi	· zachowania przestępcze · zachowania agresywne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Achenbach, 1966; Igra & Irwin, 1996; Irwin, 1990; Jessor, 1987; Jessor & Jessor, 1977; Kwaśniewski, 2012; Reykowski, 1979)

⁸ ang. *problem behavior syndrome* (PBS) – termin wprowadzony przez Jessorów (1977); wskazuje, na współwystępowaniu niepożądanych zachowań.

W niniejszej pracy będę posługiwać się głównie terminem zachowania ryzykowne, gdyż obejmuje on szeroki zakres znaczeniowy. Zgodnie z powyższym założeniem przyjmuję następujące rozumienie opisywanych zachowań. Alan E. Kazdin (1996, s. 39) wskazuje, że zachowania ryzykowne to „działania zwiększające prawdopodobieństwo pojawienia się niekorzystnych psychologicznych, społecznych i zdrowotnych konsekwencji”. Podobne ujęcie przedstawiają Richard i Shirley Jessor (1973, 1977). Według nich zachowania ryzykowne to takie, „które będąc zachowaniami antynormatywnymi, pozostającymi w opozycji do porządku społecznego i prawnego, stanowią jednocześnie zagrożenie dla zdrowia i rozwoju jednostki” (Jessor i in., 1998). Działania są podejmowane najczęściej z własnej woli, ich skutki są nieznane, jednak możliwe do przewidzenia. Autorzy podkreślają, że jest to zbiór wielu zachowań, które potencjalnie ujemnie oddziałują na zdrowie (Igra & Irwin, 1996). Ich konsekwencje dotyczą nie tylko zdrowia i samopoczucia jednostki, ale również wpływają negatywnie na jej otoczenie (Bozzini i in., 2021; Szymańska, 2005, s. 11). Niepożądane skutki obejmują szeroki katalog problemów m.in.: kwestie związane z funkcjonowaniem w rolach społecznych w okresie dojrzewania i dorosłości, konflikty z prawem, zaburzenia rozwoju osobistego, nieprawidłowe postrzeganie obrazu własnego ciała, utrudnione budowanie tożsamości, wykluczenie społeczne i izolacja (Jessor, 1998). Wszystkie zachowania ryzykowne mogą wpływać na jakość życia (Ostaszewski, 2014), stanowić najpoważniejsze zagrożenie dla zdrowia i dobrego samopoczucia (Igra & Irwin, 1996, s. 35) oraz negatywnie oddziaływać na poczucie dobrostanu fizycznego, ekonomicznego lub psychospołecznego danej jednostki lub innych osób z jej otoczenia (Trimpop, 1994).

Część badaczy podkreśla, że zachowania ryzykowne nie są tożsame z zachowaniami autodestrukcyjnymi, a ich skutki mogą być trudne do przewidzenia przez osoby podejmujące takie działania. Mogą mieć jednak charakter rozwojowy, a ich podejmowanie jest nastawione na poprawę pewności siebie, podniesienie poczucia kontroli i sprawczości oraz zmniejszenie negatywnych emocji (Kubacka-Jasiecka, 2008).

2. 2. Teorie wyjaśniające podejmowanie zachowań ryzykownych

W literaturze funkcjonuje szereg teorii, które próbują wyjaśnić przyczyny oraz mechanizmy podejmowania zachowań ryzykownych. Jedną z koncepcji jest Teoria Zachowań Problemowych (TZP) Richarda i Shirley Jessorów (1973). Według niej zachowania sprzeczne z ogólnie obowiązującymi normami należy analizować poprzez

cel i funkcje tych zachowań. Służą tym samym celom, co zachowania konwencjonalne, czyli doraźnym korzyściom, jednak bez przewidywania odległych, negatywnych konsekwencji. Młodzi ludzie podejmują zachowania problemowe w celu ustalenia swojej pozycji w grupie, podkreślenia swojej autonomii w środowisku rodzinnym, wyrażania sprzeciwu lub niezadowolenia wobec zasad i wartości egzekwowanych przez władze, podejmowania prób radzenia sobie z trudnymi emocjami czy solidaryzowania się z subkulturami (Jessor & Jessor, 1973). Zachowania problemowe pełnią szereg funkcji oraz umożliwiają realizację zadań rozwojowych. Młodzi ludzie poprzez zachowania problemowe komunikują swojemu otoczeniu wchodzenie w okres dorosłości. W tym ujęciu ich działania są postrzegane jako zjawisko normatywne, uwarunkowane rozwojowo, które dotyczy nie tylko zagrożonych jednostek, ale znacznej części dorastających osób (Ostaszewski, 2014). Podstawowym kryterium określenia danego zachowania jako nienormatywnego jest wiek. Postępowanie w sposób wykraczający poza działania charakterystyczne dla konkretnego okresu rozwojowego i nieprzestrzeganie społecznych wymagań przyjętych jako zwyczajowe dla danego wieku jest określane jako problemowe (Jessor & Jessor, 1977). Należy podkreślić, że sytuacje, które stanowią naruszenie norm przypisanych do wieku młodzieńczego, przestają być uważane za problemowe wraz z osiągnięciem pełnoletności⁹.

W latach 90. Richard Jessor (1987), w oparciu o założenia epidemiologii behawioralnej, psychologii rozwojowej oraz psychologii społecznej, rozbudował pierwotną teorię zachowań problemowych. Autor zaproponował koncepcję zachowań ryzykownych, która obejmuje zachowania zagrażające zdrowiu, dobremu samopoczuciu, prawidłowej socjalizacji oraz optymalnemu rozwojowi. Wśród zachowań ryzykownych wyróżnił:

- zachowania problemowe (np. sięganie po używki, ryzykowne zachowania seksualne);
- zachowania antyzdrowotne (np. niski poziom aktywności fizycznej, nieprawidłowa dieta);
- nieprawidłowe wypełnianie roli ucznia (np. wagarowanie, porzucenie szkoły, niskie

⁹ Np. picie alkoholu, wyprowadzka z domu czy podejmowanie aktywności seksualnej będzie inaczej postrzegane, gdy będzie dotyczyć osoby przed ukończeniem 18. roku życia, a inaczej w momencie ukończenia 18. roku życia (Ostaszewski, 2014, s. 19).

zaangażowanie w naukę).

Uwarunkowań zachowań problemowych należy poszukiwać wśród systemów, które wzajemnie na siebie oddziałują. Poznanie wewnętrznej dynamiki i interakcji: (1) systemu osobowości (struktura przekonań, wartości, postawy, oczekiwania), (2) systemu postrzegania środowiska społecznego (wzory postrzegania środowiska rodzinnego i rówieśniczego np. odczuwane wsparcie) oraz (3) systemu zachowań (wzory zachowań, jakie są wybierane w sytuacji napięć i problemów) umożliwia zrozumienie oraz przewidywanie zachowań młodych ludzi. Wymienione kategorie zachowań obejmują liczne czynniki ryzyka, które mogą współwystępować z problemami zdrowotnymi oraz niską jakością życia.

Wskazując na skutki zachowań ryzykownych, autor wyróżnił cztery główne obszary oddziaływania:

- 1) zdrowie i bezpieczeństwo - problemy zdrowotne np. uzależnienia, wypadki;
- 2) wypełnianie ról społecznych - nieprawidłowe funkcjonowanie w rolach adekwatnych dla danego wieku, w szczególności w roli ucznia; są związane z wchodzeniem w konflikty z prawem, wykluczeniem oraz innymi negatywnymi następstwami;
- 3) rozwój osobisty – trudności związane z kształtowaniem tożsamości, prawidłowego obrazu swojej osoby oraz poczucia wartości; mogą prowadzić do powstawania innych zaburzeń np. związanych ze zdrowiem psychicznym;
- 4) umiejętności potrzebne w dorosłym życiu – problemy z nabyciem kompetencji i kwalifikacji związanych m.in. z wykształceniem i życiem zawodowym; mogą negatywnie oddziaływać na karierę zawodową, niezależność finansową oraz samodzielność.

Podejmowanie tych zachowań łączy się z ryzykiem dla jednostkowego rozwoju. Może w sposób trwały negatywnie wpływać na zdrowie, karierę szkolną i zawodową, a w konsekwencji wyraźnie pogorszyć jakość całego życia (Jessor, 1998). Takie ujęcie jest znacznym poszerzeniem wcześniejszej optyki zachowań problemowych.

Kolejną istotną koncepcją w obszarze niepożądanych zachowań jest teoria społecznego uczenia się Alberta Bandury (1985). Według autora wszystkie zachowania, również ryzykowne, powstają na podstawie modelowania. Ich charakter nie jest wymuszony, tylko zachodzi samoistnie. Koncepcja poznawcza podkreśla znaczenie obserwacji w procesie uczenia się. Przyswojenie mechanizmów danych zachowań zależy w głównej mierze od trzech grup czynników:

- cechy modelu, czyli subiektywnie oceniona przez obserwatora atrakcyjność modelu,
- cechy obserwatora, czyli poziom tendencji do naśladowania zachowań modelu,
- odczuwane przez obserwatora konsekwencje naśladowania modelu (Bandura, 2007, s. 94–95).

Teoria podkreśla wagę wzmocnień pozytywnych i negatywnych. Doświadczenie pozytywnych bodźców będzie przekonywać jednostkę o słuszności swojego działania oraz rozwijać je. Negatywne doświadczenia będą natomiast hamować zachowanie (Bandura, 1985). Koncepcja wskazuje na naśladowanie innych, jako czynnik determinujący podejmowanie zachowań takiego rodzaju. W okresie kształtowania tożsamości młodzi ludzie szukają wzorców, które są dla nich atrakcyjne, jednak nie zawsze łączą się z pozytywnym charakterem działań.

Teoria uzasadnionego działania autorstwa Ice Ajzena oraz Martina Fishbeina (1980) wskazuje, że angażowanie się w zachowania można wyjaśnić poprzez intencje, postawę wobec zachowań, subiektywne normy oraz spostrzeganą kontrolę. Im silniejszy zamiar zaangażowania się w określone zachowanie, tym większe jest prawdopodobieństwo pojawienia się tego zachowania. Stopień przychylności lub nieprzychylności, czyli postawa danej osoby wobec zachowania, kształtuje się na podstawie wiedzy o możliwych konsekwencjach. Kolejna składowa - subiektywne normy, zależy od przekonań o powszechności danego zachowania oraz poziomie akceptacji tych zachowań przez osoby znaczące. Ważne jest również poczucie kontroli nad danym działaniem, które wynika z wcześniejszych doświadczeń. Decyzja dotycząca podjęcia postępowania jest racjonalna, a jednostka ma możliwość przewidzenia skutków swoich działań. Porównanie możliwych zysków i strat jest czynnikiem warunkującym zaangażowanie się w postępowanie. Konkretnie działania w znacznym stopniu zależą od postrzegania danego zjawiska. Przekonanie o powszechności i akceptowalności zachowania w swojej grupie rówieśniczej zwiększa szanse na zaangażowanie się w dane działanie.

Inne podejście prezentuje Axel Honneth (2012) w koncepcji uznania nawiązującej do wczesnych prac Hegla. Według autora jednostka tworzy swoją tożsamość w procesie wzajemnych relacji z innymi. Są one źródłem międzyludzkiej przestrzeni uznania. Uznanie jest definiowane jako „*akt, w którym wyartykułowane zostaje to, że inna osoba ma wartość*” (Honneth, 2012, s. XLVI). Interakcje dotyczą trzech wyróżnionych nowoczesnych systemów społecznych: 1) rodziny lub relacji związanych z silnymi więzami uczuciowymi, 2) społeczeństwa obywatelskiego oraz 3) państwa. Systemy są

źródłem ludzkiego uznania: miłości, prawa i solidarności. Brak lub nieprawidłowe uznanie przejawia się przez: 1) przemoc fizyczną naruszającą integralność fizyczną jednostki, 2) pozbawienie praw zabierające szacunek oraz 3) pogardę oddziałującą na poczucie wstydu. Odmowa uznania przyczynia się do podejmowania przez jednostki i grupy społeczne walki o uznanie (Nowak-Dziemianowicz, 2016, s. 63–64). Znaczenie relacji międzyludzkich, interakcji społecznych oraz wynikającego z tych obszarów uznania jest bardzo ważne. Umożliwia jednostce wyrażanie siebie oraz kształtowanie swojej tożsamości (Lubowicka, 2017). Walka o uznanie jest elementem budowania tożsamości, oznaką wolności, przejawem autonomii indywidualnej i wspólnotowej oraz szansą na emancypację (Nowak-Dziemianowicz, 2016, s. 10). *„Uznanie jest zarówno społeczną potrzebą każdego z nas, jak i warunkiem naszej samorealizacji, naszego rozwoju, pracy nad własną tożsamością. Istniejemy społecznie, istniejemy z innymi tylko poprzez uznanie i dzięki niemu. Uznanie to „ja” w oczach innych ludzi. To ich o mnie opinia, ich szacunek, ich akceptacja, ich demonstrowane, komunikowany respekt”* (Nowak-Dziemianowicz, 2018, s. 173). Powyższa koncepcja tłumaczy podejmowanie zachowań ryzykownych przez młodych jako przejaw walki o uznanie. Poczucie deficytu lub odmowy uznania w którejś ze sfer, w szczególności w sferze miłości, prowadzi do podejmowania prób zdobycia go.

Kolejną wybraną koncepcją wyjaśniającą zachowania ryzykowne jest teoria poprawy reputacji Annemaree Carroll i współpracowników (1997, 2004). Autorzy koncepcji wskazują, że ludzie pragną zaistnieć w grupie poprzez różne zachowania. Wizytówka własnej osoby często jest budowana przez młode osoby za pomocą zachowań instrumentalnych. Sposób autoprezentacji wynika z preferencji jednostki. Młodzi ludzie mogą przejawiać zachowania dojrzałe, aprobowane oraz zgodne z oczekiwaniami społecznymi. Mogą również angażować się w zachowania nieakceptowane, buntownicze, agresywne czy ryzykowne. Ich celem jest nie tylko zaistnienie w grupie. Pełnią też funkcję podkreślenia odrębności, wzmocnienia poczucia własnej wartości oraz manifestowania swojej tożsamości.

Teorie wpływu społecznego stanowią grupę koncepcji, według których jednym z ważniejszych czynników oddziałujących na jednostkę są działania, postawy i przekonania rówieśników. Chęć dopasowania się do środowiska oraz dążenie do akceptacji są dla młodych ludzi wyznacznikami poprawnego funkcjonowania społecznego.

Warto wspomnieć również o innych koncepcjach teoretycznych. Według Stevana

Hobfolla (2006), autora teorii zachowania zasobów, ludzie funkcjonują wykorzystując zasoby lub podejmując starania mające na celu zdobycie tych brakujących. Może to warunkować zachowania młodych ludzi, którzy podejmują zachowania ryzykowne w celu wzbogacenia swoich zasobów. Ulrich Beck (2004) z kolei wyjaśniał postępowanie ludzkie poprzez ryzyko. Teoria oceny zysków wskazuje, że istotny jest sposób postrzegania korzyści i kosztów danego zachowania. Natomiast w modelu rozwoju społecznego wskazuje się na wypadkową czynników ryzyka i czynników chroniących jako determinantów zachowań. Natomiast według Eliota Aronsona postępowanie wynika z napięcia emocjonalnego, które jest inicjowane przez sytuacje frustracyjne (Aronson 2018; Aronson i Aronson 2020). Istotna jest również teoria zaspokajania potrzeb Abrahama Masłowa (2013). Autor podkreśla, że podejmowanie zachowań ryzykownych dążące do kompensacji niezaspokajanych potrzeb, wynika z nieznamośności innych działań niż nieakceptowane społecznie.

Robert Merton (1968) w swojej teorii anomii uważa, że zachowania dewiacyjne można wyjaśniać w sposób makrosocjologiczny. Niepożądane zachowania nie wynikają z psychicznych predyspozycji jednostki ujawniających się w sytuacji osłabienia kontroli społecznej. Główną przyczyną ich występowania należy upatrywać w presji wywieranej przez społeczeństwo oraz załamaniu się struktur społecznych. Występująca dywergencja pomiędzy zamierzonymi celami, a społecznie dostępnymi i akceptowanymi sposobami ich osiągnięcia determinuje zachowania dewiacyjne. Podkreślana jest nierówność szans dla wszystkich wynikająca z pewnych ograniczeń. Osoby z niższych warstw socjodemograficznych częściej będą przejawiać zachowania niepożądane. Dążenie do wyrównania swoich szans w osiągnięciu celów kulturowych oraz chęć zmniejszania różnic społecznych może przejawiać się niekonwencjonalnie np. za pomocą szeroko rozumianych zachowań ryzykownych. Zarówno zachowania konformistyczne, jak i dewiacyjne, są stanem typowym i normalnym. Pozwalają adaptować się do funkcjonowania w konstrukcjach społeczno-kulturowych.

Biologiczne podejście do zachowań ryzykownych zaprezentował Marvin Zuckerman (1994). W teorii poszukiwania wrażeń (ang. *sensation seeking*) wyróżnił cztery składowe:

- 1) poszukiwanie dreszczu grozy i przygód (np. uprawianie sportów ekstremalnych),
- 2) poszukiwanie nowych doświadczeń (np. spontaniczne działania, nieplanowane podróże, sięganie po narkotyki),

- 3) odhamowanie (np. nadmierne spożywanie alkoholu, częste zmiany partnerów seksualnych),
- 4) wrażliwość na nudę (awersja do rutynowej pracy, powtarzających się sytuacji oraz nieciekawych ludzi).

Poszukiwanie wrażeń zostało zdefiniowane jako cecha osobista przejawiająca się poprzez „poszukiwanie różnorodnych, nowych, złożonych i intensywnych doznań i doświadczeń oraz chęć podjęcia ryzyka fizycznego, społecznego, prawnego i finansowego w imię takiego doświadczenia” (Zuckerman, 1994, s. 27). Osoby przejawiające wysoki poziom tej cechy mają dużą potrzebę stymulacji. Prowadzi to do podejmowania zachowań ryzykownych, w celu osiągnięcia pobudzenia dostarczanego przez niebezpieczne działania. Poziom pobudzenia zależy od indywidualnej interpretacji bodźców, a nie od ich faktycznej wartości fizycznej.

Przytoczone teorie wyjaśniają genezę zachowań ryzykownych na podstawie różnorodnych założeń. Szereg koncepcji możliwych do zastosowania pozwala holistycznie ujmować zagadnienie. Pedagogika jest nauką transcendentálną opierającą się na szerokim spektrum teorii z różnych dziedzin. Jej interdyscyplinarny charakter pozwala na zastosowanie w badaniach i analizach teoretycznych oraz empirycznych różnych koncepcji.

Należy podkreślić, że podejmowanie zachowań ryzykownych jest częste wśród młodych ludzi. Wynika z potrzeby realizacji zadań rozwojowych charakterystycznych dla tego etapu życiowego. Niepożądane działania młodzieży pełnią szereg funkcji m.in.:

- umożliwiają realizowanie potrzeb (np. miłości, akceptacji, przynależności), których osiągnięcie w inny sposób wydaje się bardzo trudne lub niemożliwe;
- pozwalają realizować zadania rozwojowe¹⁰;
- ułatwiają prezentację postawy opozycyjnej wobec osób dorosłych, ich norm i wartości;
- pomagają radzić sobie w trudnych sytuacjach życiowych;

¹⁰ Wśród zadań rozwojowych realizowanych za pomocą zachowań ryzykownych najczęściej wymieniane jest: poszukiwanie własnej tożsamości, potrzeba autonomii, nauka nowych ról społecznych oraz nauka wchodzenia w role, sprawdzanie swoich umiejętności i sposobów radzenia sobie z problemami (Stępień & Frączek, 1992).

- tworzą wrażenie poszukiwania własnej tożsamości;
- pozwalają solidaryzować oraz identyfikować się z grupą;
- są sposobem na demonstrację swojej tożsamości,
- zmniejszają poczucie lęku, strachu, frustracji i obaw dotyczących wymagań oraz oczekiwań osób dorosłych (Gaś, 1995; Kazdin, 1996; Ostaszewski i in., 2009).

Można zaryzykować stwierdzenie, że podejmowanie zachowań ryzykownych jest nieodłącznym elementem funkcjonowania młodych ludzi. Jednak ze względu na szereg możliwych, negatywnych konsekwencji, należy stale monitorować ich przyczyny, przebieg oraz skutki. Ponadto, ze względu na zmieniające się warunki społeczno-kulturowe, trzeba szczególną uwagę poświęcić nowym, ryzykownym zjawiskom.

2. 3. Klasyfikacja zachowań ryzykownych

W literaturze podejmowano liczne próby całościowego ujęcia rodzajów zachowań problemowych/ryzykownych. Jessor (1977) w ramach opisanej wcześniej koncepcji zachowań problemowych¹¹ początkowo jako zachowania ryzykowne zaklasyfikował:

- 1) udział w protestach antywojennych i młodzieżowych ruchach nonkonformistycznych,
- 2) używanie marihuany i innych narkotyków,
- 3) przedwczesna aktywność seksualna,
- 4) spożywanie alkoholu,
- 5) działania wynikające ze spożywania alkoholu (np. prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu, problemy z prawem),
- 6) zachowania dewiacyjne (np. kradzież, przemoc, wandalizm).

Przeprowadzone badania zweryfikowały początkową listę zachowań. Na podstawie analizy podłużnych badań przeprowadzonych wśród młodzieży szkolnej oraz studentów wstępnie ustalono ich wzajemne powiązania. Uzyskane wyniki wskazywały korelacje między spożywaniem alkoholu, sięganiem po marihuanę, przedwczesną aktywnością seksualną czy zachowaniami antynormatywnymi. Nie została natomiast potwierdzona

¹¹ Zob. więcej: strona 34.

współzależność udziału w protestach i ruchach młodzieżowych z innymi wyróżnionymi zachowaniami. Spowodowało to usunięcie ich z listy zachowań problemowych. Opisywane zachowania mogą mieć wspólne podłoże determinowane przez te same zmienne związane z cechami indywidualnymi oraz środowiskowymi.

Analiza ryzykownych działań podejmowanych przez młodych ludzi pozwoliła na pogrupowanie ich cztery kategorie:

- poszukiwanie silnych wrażeń – dążenie do osiągnięcia wysokiego poziomu pobudzenia np. skoki spadochronowe, latanie samolotem czy porzucenie szkoły;
- zachowania buntownicze – są związane z przeciwstawianiem się normom, np. sięganie po używki takie jak alkohol, papierosy, narkotyki czy przebywanie poza domem do późnej nocy;
- brawurowe zachowania – odnoszą się do lekkomyślnego, często niebezpiecznego postępowania np. prowadzenie samochodu w stanie nietrzeźwości, szybka jazda samochodem czy uprawianie seksu bez zabezpieczenia;
- zachowania antyspołeczne -takie działania, które są nieadekwatne i nieakceptowane względem pełnionych ról społecznych np. zaczepianie czy prowokowanie innych osób, wążanie toksycznych substancji (np. benzyny, kleju) (Gullone i in., 2000).

W innej klasyfikacji (Ostaszewski, 2014; Woynarowska, 2017, s. 439) wyodrębniono cztery rodzaje zachowań ryzykownych, które są ze sobą wzajemnie powiązane:

- klasyczne zachowania problemowe np. sięganie po używki, wczesna inicjacja seksualna, zachowania antyspołeczne;
- zachowania antyzdrowotne, czyli takie, które nie są związane z naruszaniem norm warunkującym negatywne następstwa społeczne, ale powodują niepożądane skutki zdrowotne np. zaburzenia odżywiania, niski poziom aktywności fizycznej;
- nieodpowiednie wypełnianie roli ucznia, zagrażające prawidłowemu rozwojowi np. wagary, porzucenie szkoły, złe oceny;
- nowe zachowania ryzykowne, nazywane również uzależnieniami lub behawioralnymi (np. uzależnienie od Internetu, fonoholizm, cyberprzemoc, zakupoholizm).

2. 4. Czynniki ryzyka oraz czynniki chroniące

Omawiając zagadnienia związane z zachowaniami ryzykownymi należy podjąć temat czynników, które mogą oddziaływać na prawdopodobieństwo zaangażowania się w niepożądane działania. Uwarunkowania, nazywane czynnikami ryzyka oraz czynnikami chroniącymi, są postrzegane jako zespół zmiennych mogących przyczyniać się do podejmowania lub niepodjęmowania zachowań ryzykownych. Pełnią role zagrażające lub ochronne. Ich występowanie i wzajemne implikacje stanowią istotny element badań na zachowaniach ryzykownym młodych ludzi.

2.4.1. Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka to cechy, zmienne lub zagrożenia, których występowanie zwiększa prawdopodobieństwa rozwoju zaburzeń u osoby, której dotyczą w porównaniu do losowo wybranej osoby z całej populacji (Garmezy, 1983; Mrazek i in., 1994).

Wśród nich wyróżnia się czynniki:

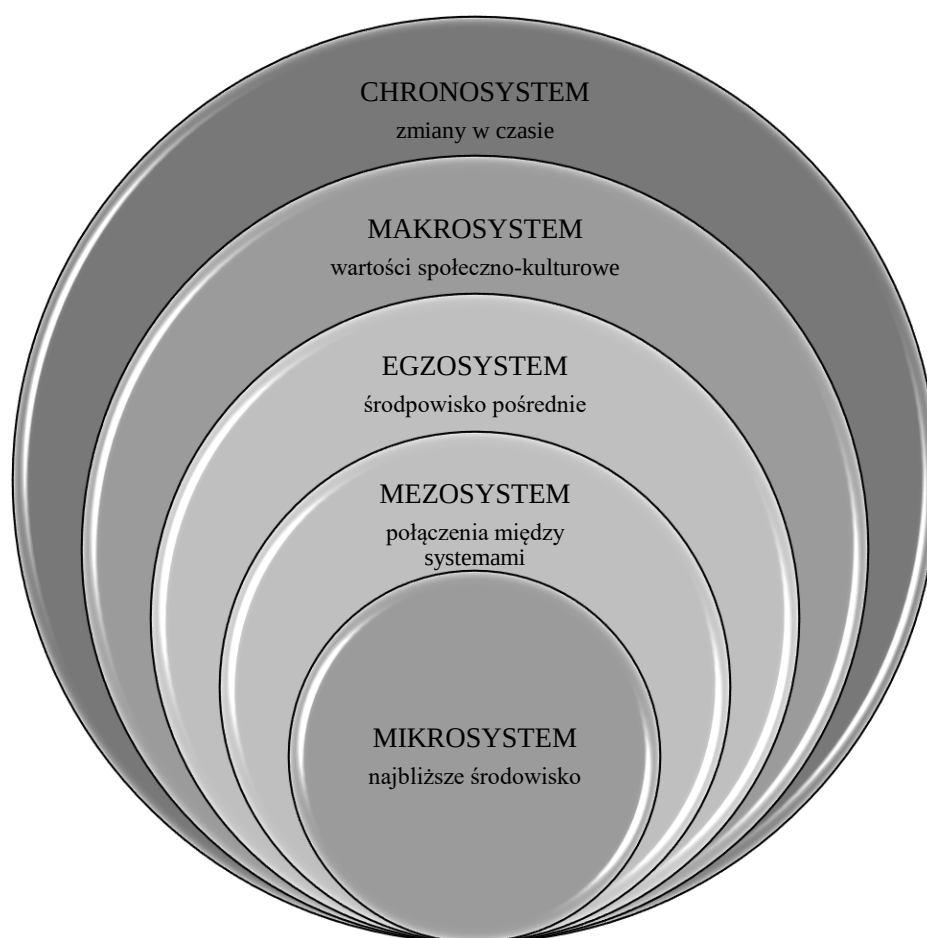
- niespecyficzne – mogą warunkować występowanie zaburzeń (np. deficyty uwagi, często występujące konflikty rodzinne, niepowodzenia szkolne, brak akceptacji rówieśników, bieda);
- specyficzne – ich obecność zwiększa możliwość pojawienia się określonych problemów lub zaburzeń (np. dorastanie w rodzinie alkoholowej zwiększa prawdopodobieństwo uzależnienia; nieodczuwanie winy jest powiązane z występowaniem zaburzeń zachowania);
- związane z etapem rozwoju – grupa czynników, których oddziaływanie jest połączone z wiekiem; dotyczą procesów charakterystycznych dla danego etapu rozwojowego (Borucka & Ostaszewski, 2008).

Według modelu ekologicznego Urie Bronfenbrennera (1979) rozwój jednostki jest procesem polegającym dwustronnym przystosowywaniu się osoby i środowisk społecznych, w których funkcjonuje jednostka. W tym ujęciu czynniki ryzyka mogą tkwić w pięciu systemach:

- mikrosystem – to najbliższe otoczenie jednostki, które przejawia się przez wzorce czynności, ról i relacji międzyludzkich doświadczanych przez rozwijającą się osobę w określonym otoczeniu np. dom, praca, szkoła, grupa rówieśnicza;

- mezosystem – wzajemne powiązania pomiędzy co najmniej dwoma mikrosystemami, w których osoba rozwijająca się aktywnie uczestniczy np. relacje pomiędzy domem a szkołą;
- egzosystem – system społeczny, w którego funkcjonowanie osoba nie jest bezpośrednio zaangażowana, ale wydarzenia z tego systemu oddziałują na nią lub jej dotyczą np. znajomi rodziców, praca rodziców, koledzy rodzeństwa, działalność lokalnej rady szkoły;
- makrosystem – czynniki kulturowe, momenty historyczno-kulturowe, systemy przekonań, postaw oraz ideologii występujące w społeczeństwie, w których jednostka rozwija się; odnosi się do spójności w formie i zawartości systemów niższego rzędu (mikro-, mezo- i egzo-) np. polityka rządu, normy społeczno-kulturowe czy oceny społeczne;
- chronosystem – zdarzenia, przemiany i ciągłość w czasie, występujące w środowisku rozwoju jednostki.

Schemat 2. Model ekologiczny Urie Bronfenbrennera

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bronfenbrenner & Morris, 2007, s. 793–828.

Na rozwój człowieka wpływają relacje między systemami, a także szersze konteksty, w których są osadzone (Bronfenbrenner, 1979, s. 21). Rozwój człowieka jest procesem transakcyjnym wynikającym z interakcji jednostki z różnymi obszarami i sferami jej funkcjonowania (Patel, 2011). Zaproponowana teoria pozwala na mapowanie informacji o życiu jednostki i zachodzących w nim zmianach, w celu zrozumienia wielowymiarowego modelu międzysystemowych połączeń (Elliott & Davis, 2018).

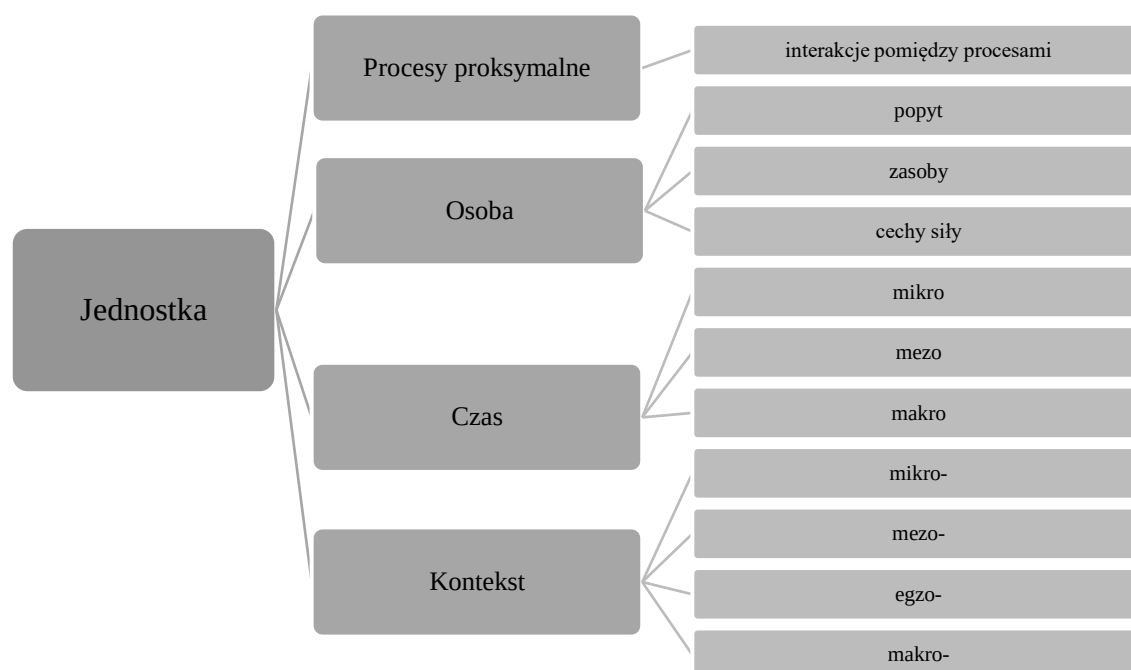
Powyższe systemy tworzą sieć powiązań, jednak analiza oddziaływania różnych czynników na życie jednostki wymaga szerszej perspektywy. Głównym zarzutem wobec koncepcji ekologicznej Bronfenbrennera było ujmowanie rozwoju człowieka przez pryzmat powiązań środowiskowych bez uwzględniania jego biologicznych obszarów funkcjonowania. Bronfenbrenner, rozwijając pierwotną teorię, zaproponował bio-ekologiczny model rozwoju, w którym większą uwagę poświęcił roli procesów indywidualnych i rozwojowych (Zob. więcej: Bronfenbrenner & Ceci, 1994).

Kolejnym etapem rozbudowy modelu ekologicznego była koncepcja PPCT¹². Opisuje ona wzajemne interakcje między składowymi. Jej komponentami są:

- 1) procesy proksymalne – interakcje jednostki z osobami, przedmiotami i symbolami z jej otoczenia, które są „siłą napędową rozwoju” (Bronfenbrenner & Morris, 1998, s. 996), np. relacje wewnątrzrodzinne, wsparcie rodzinne i społeczne,
- 2) cechy indywidualne (osobowe) – dotyczą biologicznych i genetycznych cech jednostki; obejmują trzy typy cech: 1) popyt (doraźny bodziec dla innej osoby np. płeć, wiek), 2) zasoby (psychiczne, emocjonalne, społeczne i materialne np. doświadczenie, inteligencja, warunki mieszkaniowe) oraz 3) cechy siły (jednostkowe różnice w temperamencie, motywacji i wytrwałości);
- 3) kontekst społeczny – obejmuje wzajemne powiązania pomiędzy mikro-, mezo-, egzo i makrosystemami opisanych w pierwotnym modelu ekologicznym;
- 4) zmiany wynikające z upływu czasu – wyróżniono trzy poziomy czasu: mikro-czas (stopień zmiany lub trwałość w czasie konkretnej czynności lub interakcji) mezo-czas (zakres, w jakim procesy zachodzą w otoczeniu osoby w określonych przedziałach czasowych np. dni, tygodnie, miesiące) oraz makro-czas (chronosystem) (Bronfenbrenner, 2005; Zob. więcej: Bronfenbrenner & Ceci, 1994; Bronfenbrenner & Morris, 2007; Elliott & Davis, 2018; Siraj & Runke, 2020).

¹² ang. *Process–Person–Context–Time* - Proces-Osoba-Kontekst-Czas.

Schemat 3. Model PPCT Urie Bronfenbrennera.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Urie Bronfenbrenner, 2005; Urie Bronfenbrenner & Morris, 2007

Zaproponowany model PPTC dotyczący rozwoju człowieka holistycznie prezentuje obszary związane z jego rozwojem. Występowanie, ilość oraz natężenie oddziałujących czynników ryzyka jest indywidualne w toku życia każdej jednostki. Powyższe komponenty nie są wyłącznie źródłem czynników ryzyka. Stanowią również obszary występowania czynników chroniących.

2.4.2. Czynniki chroniące

Czynniki chroniące to cechy jednostki i jej środowiska, które zmniejszają negatywny wpływ ryzyka oraz przeciwności losu na życie danej osoby (A. s. Masten i in., 2009, s. 119). Uwarunkowania mogą być indywidualne lub zewnętrzne/kontekstowe. Mają charakter dynamicznych mechanizmów, które wspierają jednostkę w opieraniu się ryzyku lub równoważeniu go (Rutter, 1987). Mogą pomóc młodzieży uniknąć negatywnych skutków oddziaływania czynników ryzyka.

Według s. Fergusona i M. A. Zimmermana (2005, s. 399) wśród czynników chroniących występują:

- aktywa wewnętrzne – są to atuty jednostki np. kompetencje, kwalifikacje, umiejętności radzenia sobie czy poczucie własnej skuteczności;
- zasoby zewnętrzne – związane z otoczeniem jednostki np. wsparcie rodziców, dorosły mentor, organizacje społeczne, które promują pozytywny rozwój.

W oparciu o analizę danych z dotychczasowych badań Ann Masten zaproponowała cztery grupy czynników chroniących:

- cechy indywidualne: 1) zrównoważony temperament społeczny w okresie niemowlęcym; 2) wysokorozwinięte zdolności poznawcze, umiejętność rozwiązywania problemów; 3) skuteczne sposoby regulacji emocji i zachowań; 4) pozytywne nastawienie (pewność siebie, wysokie poczucie własnej wartości oraz skuteczności); 5) pozytywne nastawienie do życia; 6) wiara i poczucie sensu życia; 7) cechy indywidualne cenione przez społeczeństwo i siebie (np. poczucie humoru, kompetencje, talent, atrakcyjność dla innych);
- cechy rodziny: 1) stabilne i wspierające środowisko rodzinne – niski poziom niezgody rodzicielskiej, dobre relacje z opiekunem oraz rodzeństwem, autorytatywny styl wychowawczy, więzi z dalszymi krewnymi; 2) zaangażowanie rodziców w edukację dziecka; 3) wysoki poziom socjo-ekonomiczny rodziny; 4) ponadpodstawowe wykształcenie rodziców; 5) indywidualne cechy rodziców wymienione wyżej jako cechy indywidualne; 6) wiara oraz zaangażowanie w praktyki religijne;
- cechy społeczności lokalnej: 1) dobre miejsce zamieszkania – wysoki poziom bezpieczeństwa, niski poziom przemocy wśród sąsiadów; niedrogie lokale mieszkaniowe, dostęp do miejsc rekreacyjnych, dobra jakość wody oraz powietrza; 2) skuteczna szkoła – dobrze wykształceni, wyszkoleni i wynagradzani nauczyciele, oferta zajęć pozalekcyjnych, zasoby rekreacyjne związane ze sportem, muzyką czy sztuką; 3) oferta zatrudnienia dla rodziców oraz nastolatków, 4) dostęp do dobrej opieki zdrowotnej; 5) dostęp do służb ratunkowych; 6) kontakt z opiekuńczymi dorosłymi oraz prospołecznymi rówieśnikami;
- cechy polityki i kultury społeczeństwa: 1) polityka ochrony praw dzieci (praca, zdrowie i opieka społeczna); 2) dofinansowanie oraz zasoby skierowane na edukację; 3) zapobieganie i ochrona przed uciskiem lub przemocą polityczną; 4) niski poziom akceptacji przemocy (Wright & Masten, 2005, s. 24).

Podstawą opracowania powyższej listy była analiza wielu badań dotyczących zjawiska resilience¹³. Mimo przyjmowania w badaniach różnych, często rozbieżnych perspektyw oraz założeń metodologicznych, wyniki dotyczące korelatów implikujących lepszą adaptację były bardzo spójne. Podobna zależność była podkreślana już w pracach Garmezy'ego (1985). Kolejne badania i publikacje potwierdzały, że powyższe czynniki mogą pełnić funkcje ochronne lub wspierające. Autorka powyższy wykaz nazwała krótką listą (ang. *Short List*), wskazując, że wyróżniła tylko podstawowe systemy wspierające pozytywną adaptację jednostki (A. Masten, 2001; Wright & Masten, 2005). Wymienione cechy i zmienne nie stanowią zamkniętego katalogu czynników chroniących. Mogą być podstawą do budowania szerokich modeli wzajemnych oddziaływań oraz poszukiwania innych cech oddziałujących pozytywnie na jednostkę narażoną na podejmowanie zachowań ryzykownych.

2.4.3. Czynniki ryzyka vs czynniki chroniące

Według Teorii Zachowań Problemowych Jessora (1987, 1998; Jessor & Jessor, 1973) czynniki ryzyka to predyktory przyciągające do zachowań problemowych, natomiast czynniki chroniące odpychają lub zapobiegają angażowaniu się w działania niepożądane. Podstawę koncepcji stanowią założenia Teoria Pola Lewina wskazujące, że wszystkie zachowania są wynikiem interakcji człowiek-środowisko (Costa, 2005). Zgodnie ze wspomnianą teorią czynniki zostały podzielone w grupy zaprezentowane w poniższej tabeli 3.

¹³ Zobacz więcej: strona 50.

Tabela 3. Podział czynników ryzyka i czynników chroniących w oparciu o uwarunkowania

Uwarunkowania	Czynniki ryzyka	Czynniki chroniące
biologiczno-genetyczne	alkoholizm w rodzinie;	wysoki poziom inteligencji;
wpływ szerszego otoczenia społecznego	ubóstwo, anomia, przestępczość, dostęp do substancji psychoaktywnych;	prestż szkoły, obecność organizacji społecznościowych, dostępność zajęć pozaszkolnych, brak społecznej akceptacji dla zachowań odbiegających od norm;
wpływ bliższego otoczenia społecznego	alkoholizm w rodzinie, brak konsekwencji wychowawczych rodziców, kontakt z rówieśnikami podejmującymi zachowania ryzykowne, konflikt pomiędzy normami rodziców oraz rówieśników;	wzory zachowań konwencjonalnych w rodzinie, pozytywne wzory zachowań bliskich kolegów i rówieśników, monitorowanie zachowań dzieci przez rodziców;
uwarunkowania osobowościowe	niska samoocena, skłonność do zachowań ryzykownych, motywacja do osiągnięć, buntowniczość, wysokie zapotrzebowanie na stymulację, skłonność do podejmowania ryzyka, deficyt uwagi, nadpobudliwość;	wysoka wartość osiągnięć, pozytywny stosunek do nauki w szkole, dbanie o zdrowie, brak tolerancji wobec zachowań nienormatywnych;
zachowania	stosowanie używek, słabe zaangażowanie w obowiązki szkolne.	Zaangażowanie w praktyki religijne, udział w zajęciach pozalekcyjnych, wolontariat.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (Jaros & Jaros, 2014, s. 106–107; Jessor, 1998, s. 3–5.

Niektóre czynniki ryzyka i czynniki chroniące znajdują się na przeciwległych końcach jednego kontinuum. Natężenie, poziom lub wielkość danej cechy decyduje o jej sklasyfikowaniu jako czynnika ochronnego lub zagrażającego. Przykładem dwubiegunowych czynników jest poziom wykształcenia – wysoki może pełnić funkcje wspierające, niski natomiast zagrażające. Podobnie status socjoekonomiczny rodziny, poziom IQ, poziom wsparcia społecznego czy siła więzi rodzinnych. Niektóre obszary

nie mogą być umiejscawiane na krańcach osi „czynnik ryzyka - czynnik chroniący”, gdyż są jednobiegunowe. Natężenie danej cechy warunkuje przyporządkowanie jej jako możliwego negatywnego lub pozytywnego stymulanta. Przykładem jest młody wiek urodzenia dziecka, który może stanowić zagrożenie. Jednak starszy wiek nie jest czynnikiem ochraniającym. Uczestnictwo w zajęciach dodatkowych może przynieść pozytywne następstwa, jednak brak zaangażowania w ten typ aktywności nie jest działaniem zagrażającym. Są również czynniki, których zarówno wysoki, jaki i niski poziom nie będzie oddziaływać pozytywnie. Jedynie wyśrodkowane natężenie cechy jest optymalne np. poziom samooceny. Wysoka lub niska samoocena będzie czynnikiem ryzyka w procesie adaptacyjnym. Pozytywne skutki może wywoływać średnia samoocena (S. s. Luthar & Zelazo, 2003; A. Masten, 2001; Ostaszewski, 2014; Rutter, 2000).

Zarówno czynniki ryzyka, jak i czynniki chroniące mają kumulatywny charakter (Fraser i in., 1999; Ostaszewski, 2008; Wright & Masten, 2005). Ich oddziaływanie odbywa się w różnych sferach, na wszystkich poziomach i w wielu kontekstach rozwoju jednostki. Czynniki tworzą sieć wzajemnie powiązanych relacji i wpływów (Ostaszewski, 2008, s. 29). Jednostka, we wszystkich etapach życia, jest narażona na co najmniej kilka występujących czynników ryzyka. Równocześnie oddziałują na nią czynniki chroniące. Wieloczynnikowy charakter połączeń oraz ich interakcje są istotne w kontekście indywidualnego rozwoju człowieka. Negatywne i pozytywne wpływy mogą wynikać z każdego obszaru bio-psycho-społecznego funkcjonowania.

2. 5. Koncepcja resilience

Omawiając zagadnienia związane z zachowaniami ryzykownymi należy zaakcentować znaczenie profilaktyki w tym zakresie. Szczególne miejsce we współczesnej profilaktyce zajmuje koncepcja *resilience*, która podkreśla znaczenie umiejętności korzystania z wewnętrznych i zewnętrznych zasobów, które umożliwiają pozytywną adaptację (Borucka & Ostaszewski, 2008; s. S. Luthar, 2015).

2.5.1. Pionierzy resilience w naukach społecznych

Koncepcja *resilience* zaczęła formować się w drugiej połowie XX wieku. Jej założenia stanowiły podstawę prób wyjaśnienia fenomenu pozytywnego funkcjonowania jednostek doświadczających niepomyślnych zdarzeń. Wśród pionierów badań nad

procesami *resilience* wymieniani są Emmy Werner (1994), Norman Garmezy (1985) i Michael Rutter (1987), których prace przyczyniły się do rozwoju badań nad pozytywną adaptacją.

Zespół Emmy Werner (2005) objął longitudinalnymi badaniami dzieci urodzone w 1955 roku na hawajskiej wyspie Kauai. Badano grupę 698 dzieci tuż po urodzeniu oraz w 1., 2., 10., 18., 32. i 40. roku życia, czyli w okresach uznawanych za krytyczne dla rozwoju zaufania, określania tożsamości i budowania autonomii. Co trzecia osoba wychowywała się w niepomyślnych lub trudnych warunkach (m.in. ubóstwo, komplikacje w okresie prenatalnym lub w czasie porodu, problemy psychiczne rodziców lub ich uzależnienia, przewlekłe konflikty wewnątrzrodzinne, rozwód rodziców, niski poziom wykształcenia matek). Wśród 2/3 badanych, którzy do drugiego roku życia doświadczyli co najmniej czterech czynników ryzyka, w wieku 10 lat występowały problemy edukacyjne i wychowawcze, a w wieku 18 lat konflikty z prawem oraz problemy psychiczne. Pozostałe osoby, mimo dorastania w niestabilnych warunkach życiowych, nie sprawiały problemów w okresie dojrzewania oraz wyrosły na kompetentnych, pewnych siebie i opiekuńczych dorosłych (Werner, 1994). Często radziły sobie podobnie lub lepiej na gruncie szkolnym, zawodowym czy prywatnym niż rówieśnicy, którzy nie doświadczyli trudnych zdarzeń. Werner (1993) na podstawie przeprowadzonych analiz zaprezentowała koncepcję *resilience*, która podkreśla znaczenie zasobów oraz czynników chroniących w zakresie pozytywnej adaptacji jednostek z grup ryzyka. Wśród czynników chroniących wyróżniła czynniki indywidualne, rodzinne i społeczne. Mogą one neutralizować lub zmniejszać ryzyko wystąpienia niepożądanych następstw wywoływanych przez negatywne doświadczenia.

Przedmiotem pionierskiego projektu pod kierownictwem Normana Garmezy'ego (1985) było funkcjonowanie dzieci matek chorujących na schizofrenie. W badaniu pod nazwą *Project Competence Longitudinal Study* (PCLS) analizowano funkcjonowanie dzieci, które oprócz choroby psychicznej rodzica, doświadczały trudnych warunków życiowych. Początkowo prace badawcze były ukierunkowane na określenie wpływu mechanizmów ryzyka na występowanie zaburzeń psychopatologicznych wśród badanych dzieci. W toku badań Garmzey (1985) zauważył, że część osób, mimo narażenia na niekorzystne czynniki, rozwija się i funkcjonuje prawidłowo. Podjął próbę wskazania zasobów warunkujących dobre psychospołeczne funkcjonowanie tych jednostek. Wyróżnił cechy osobowościowe, harmonię rodzinną oraz systemy zewnętrznego wsparcia jako mechanizmy ochronne w badanej grupie.

Inne badania wśród dzieci z grupy ryzyka wystąpienia zaburzeń psychicznych zostały przeprowadzone przez Michaela Ruttera (1987). W trakcie badań epidemiologicznych przeprowadzonych na wyspie Wight oraz w Londynie badacz wyróżnił 6 czynników ryzyka mogących warunkować psychopatologię: (1) konflikty małżeńskie, (2) niska pozycja społeczno-ekonomiczna rodziny, (3) zbyt liczna, wielodzietna rodzina, (4) zaburzenia psychiczne matek, (5) przestępczość ojców oraz (6) nadzór instytucjonalny. Analizy późniejszych badań udowodniły, że ilość występujących czynników ryzyka zwiększa skokowo zakres i siłę ich negatywnego oddziaływania (Fergusson & Horwood, 2003; Sameroff i in., 2003). Autor zwracał również uwagę na znaczenie mechanizmów i czynników ochronnych, które mogą zmniejszać prawdopodobieństwo występowania negatywnych implikacji w obszarze zdrowia psychicznego. Na podstawie przeglądu badań wśród dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka podkreślał istotność pozytywnych postaw rodzicielskich, dobrych relacji dzieci i rodziców, posiadania pozytywnych cech charakteru, przyjaznego klimatu szkoły, wpływu dorosłych osób znaczących, występowania kontrolowanych sytuacji stresowych czy wydarzeń życiowych zwanych punktami zwrotnymi (np. małżeństwo, rozpoczęcie pracy zawodowej) (Rutter 1979; 1987).

Przytoczone badania stanowiły przyczynek do dyskusji na szerszą skalę nad zjawiskiem *resilience* i stały się inspiracją dla badaczy z wielu dziedzin. Dzięki uzyskanym wynikom podkreślono złożoność zjawiska oraz osadzono *resilience* w kategoriach wieloaspektowego procesu, a nie jednostkowej cechy. Zaobserwowanie wzajemnych powiązań oraz oddziaływań czynników endogennych i egzogennych pozwoliło na ujęcie tego zjawiska jako wielopłaszczyznowego fenomenu.

2.5.2. Ujęcia terminologiczne

Termin *resilience* wywodzi się z nauk ścisłych. Dotyczy właściwości materiałów poddanych oddziaływaniu określonej siły oraz opisuje zdolność powrotu do stanu początkowego po odkształceniu (F. C. Campbell, 2008, s. 206). Etymologicznie pochodzi od łacińskiego czasownika *salire* tłumaczonego jako „sprężynować” oraz *resiliare* oznaczanego jako „powracać do poprzedniego stanu, odskakiwać”. Pojęcie zostało zaadaptowane na potrzeby nauk społecznych i humanistycznych przez prekursorów koncepcji. Za jego pomocą podejmowane są próby opisu fenomenu pozytywnego funkcjonowania jednostek czy grup, które były poddane oddziaływaniu negatywnych czynników. Pojęcie odnosi się głównie do okresu od dzieciństwa do wczesnej dorosłości,

gdyż podstawę założeń teorii *resilience* stanowiły wnioski z obserwacji rozwoju dzieci i młodzieży doświadczających niesprzyjających warunków życia (Garmezy, 1985; Rutter, 1987; Werner, 1994).

W literaturze polskiej brakuje jednolitej terminologii *resilience*. W dosłownym tłumaczeniu słowo oznacza sprężystość, odporność, elastyczność czy prężność. Autorzy podejmujący rozważania związane ze zjawiskiem stosują szereg pojęć m.in.: odporność psychiczna (Opora, 2009; Pilecka & Fryt, 2011), prężność (Jarczyńska, 2011; Ogińska-Bulik & Juczyński, 2008), sprężystość (Szwajca, 2014), sprężystość psychiczna (Kaczmarek, 2011) czy odporność na zranienie (Ryś & Trzęsowska-Greszta, 2018). Proponowane pojęcia nie oddają pełnego znaczenia zjawiska. Optymalne wydaje się stosowanie oryginalnego terminu *resilience* (Borucka & Ostaszewski, 2008; Heszen & Sęk, 2007) lub jego spolszczonej wersji *rezyliencja* (Borucka, 2011; Junik, 2011).

Wraz z rozwojem wiedzy o zjawisku znaczenie terminu *resilience* ulegało wielu przekształceniom. W naukach społecznych zostały podjęte liczne próby systematyzacji definicji i terminologii w tym obszarze (Boczkowska, 2019; Southwick i in., 2014; B. Walker, 2020; Windle, 2011).

Resilience może być definiowane w kategoriach cechy osobowościowej. W początkowych badaniach nad zjawiskiem podejmowano próby wyróżnienia cech chroniących dzieci i młodzieży z grup ryzyka przed skutkami długotrwałego stresu i negatywnych doświadczeń. W ten nurt wpisuje się zaproponowana przez Jacka i Jeanne Blocków koncepcja *ego-resiliency*. Opiera się na założeniu, że istnieją osobowościowe cechy regulujące działania jednostki adekwatnie do zmiennych, często niesprzyjających, sytuacji życiowych (Block & Kremen, 1996). *Ego-resiliency* jest konkretną cechą osobowości lub zestawem cech (Kaczmarek, 2011), która wyrażają się poprzez dzielność w przeciwstawianiu się trudnościom, zdolność rozwiązywania problemów oraz elastyczność w dostosowaniu się do zmiennych sytuacji (Block & Kremen, 1996). Jej występowanie nie jest uwarunkowane występowaniem trudności. Jednostka może cechować się *ego-resilience*, mimo braku doświadczenia negatywnego zdarzenia. Umiejętność radzenia sobie z trudnościami nie jest stała w całym życiu oraz może obejmować tylko niektóre obszary funkcjonowania jednostki (Waller, 2001). Część badaczy sprzeciwia się ujmowaniu *resilience* jako cechy. Przypisywanie tej własności osobie przenosi na nią odpowiedzialność za niepowodzenia w radzeniu sobie z przeciwnościami losu (S. Luthar i in., 2000; A. Masten, 2001; A. Masten & Obradovic, 2006).

W innym ujęciu *resilience* jest opisywana jako rozwój kompetencji pomimo poważnych lub wszechobecných przeciwności. Nie jest cechą wrodzoną, a zdolnością, która rozwija się w procesie transakcyjnym jako wynik interakcji człowieka ze środowiskiem (Egeland i in., 1993, s. 517).

Liczne grono autorów przedstawia *resilience* jako proces (Egeland, Carlson, i Sroufe 1993; Luthar, Cicchetti, i Becker 2000; Lyons i Schatzberg 2020). Może to być proces dążący do optymalnego wypełniania zadań rozwojowych przy wykorzystaniu zasobów wynikających z czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Osiąganie norm rozwojowych, pomimo przeciwności losu, jest wskaźnikiem pozytywnej adaptacji (Rutter, 1987). *Resilience* ma charakter interaktywny, który wynika z występowania wysokiego poziomu ryzyka, zagrażającego prawidłowemu funkcjonowaniu jednostki oraz równoczesnego dobrego funkcjonowania tej jednostki (Rutter, 2006). Trzecim aspektem interaktywności jest działanie czynników, procesów i mechanizmów ochronnych (Ostaszewski, 2014).

Wśród badaczy nie ma jednomyślności w definiowaniu i operacjonalizacji *resilience*. Ostaszewski (2014) twierdzi, że wynika to z szerokiego zakresu zainteresowań badaczy, który wpływa na opisywanie i dookreślanie terminu według własnych interpretacji. Metaforyczny charakter nazwy może prowadzić do różnorodnych analiz znaczeniowych (Norris i in., 2008).

Podejście do *resilience* zgodnie z definicją Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego (2012) jako do odbijania się (*ang. bouncing back*) od trudności pozwala na szerokie ujmowanie tego zjawiska.

Podsumowując, w obszarze zainteresowań teorii *resilience* są dobrze funkcjonujące jednostki, które były narażone na niekorzystne warunki życiowe, przeciwności losu lub traumatyczne zdarzenia. Koncepcja *resilience* dąży do opisu i uzasadnienia rozbudowanego procesu, dzięki któremu młodzi ludzie, pomimo napotkanych trudności, wykorzystują zasoby pozwalające im na pozytywną adaptację (S. Luthar, 2015).

2.5.3. Nurty badań nad *resilience*

Analiza literatury przedmiotu pozwala na wyróżnienie czterech głównych nurtów badań nad fenomenem *resilience* (A. Masten, 2007; Wright i in., 2013). Każdy z nich koncentruje się na innych obszarach zjawiska. Pierwszy nurt obejmuje opis zjawiska *resilience*, jego podstawy definicyjne oraz metodologiczne przy ukierunkowaniu na

jednostkę. Drugi zaowocował bardziej dynamicznym podejściem przyjmującym podejście skoncentrowane na wyjaśnianiu pozytywnej adaptacji przez pryzmat interakcji czynników chroniących i czynników ryzyka. Kolejny charakteryzuje kierunki tworzenia odporności poprzez interwencje dążące do zmiany ścieżek rozwojowych. Czwarty nurt, obecnie rozwijający się, dotyczy integracji *resilience* na wielu poziomach analizy ze szczególnym uwzględnieniem procesów biologicznych (A. Masten & Obradovic, 2006; Wright i in., 2013).

Poniżej przedstawiam syntetyczny opis poszczególnych nurtów.

1. Identyfikacja czynników chroniących

Początkowo badania dotyczące *resilience* poświęcone były identyfikacji czynników chroniących, które mogłyby łagodzić lub neutralizować działanie czynników ryzyka. Rutter (1979, 1987) w swoich badaniach oprócz wyodrębnienia czynników ryzyka¹⁴ wymienił czynniki chroniące m.in.: pozytywne cechy charakteru, płeć żeńska, brak nadmiernej krytyki ze strony rodziców, pozytywny stosunek rodziców do dzieci mimo konfliktów partnerskich. Emmy Werner (1994) wskazywała pożądane oddziaływanie: (1) pozytywnych cech charakteru ułatwiających nawiązywanie kontaktów z opiekuńczymi dorosłymi, (2) posiadanych zdolności i kompetencji, które umożliwiały wykorzystanie umiejętności i talentów, (3) wspierającego stylu opieki rodzicielskiej nastawionego na rozwój kompetencji dzieci oraz wzmacniającego ich samoocenę, (4) kontaktu ze znaczącymi osobami spoza rodziny (np. nauczyciele, liderzy, członkowie grup religijnych), (5) „otrzymania drugiej szansy”, czyli wydarzenia, który sprzyjało rozpoczęciu/rozwojowi „nowej drogi” życia np. podjęcie pracy, małżeństwo. Na podstawie przeglądu licznych prac naukowych Ann Masten (2001) wyróżniła cztery grupy zmiennych statystycznych, które są predyktorami pozytywnej adaptacji. Autorka wskazuje na cechy:

- (1) indywidualne (np. umiejętność skutecznego radzenia sobie z problemami, pozytywny obraz własnej osoby),
- (2) rodziny (np. pozytywny klimat rodziny, poczucie bezpieczeństwa, dobry status społeczno-ekonomiczny),

¹⁴ Zob. więcej: strona 36.

- (3) społeczności lokalnej (np. optymalne warunki mieszkaniowe, dostęp do opieki zdrowotnej, relacje z innymi niż rodzice osobami znaczącymi),
- (4) polityki i kultury społeczeństwa (np. ochrona zdrowia i bezpieczeństwa dzieci, nastroje społeczne, niski poziom akceptacji przemocy w społeczeństwie).

W literaturze funkcjonuje również podział czynników chroniących na aktywne i zasoby. Pierwsze odnoszą się do atutów posiadanych przez jednostkę (kompetencje, umiejętności radzenia sobie i poczucie własnej skuteczności). Drugie są związane ze środowiskiem funkcjonowania jednostki oraz obejmują otrzymywanie wsparcia rodziców, mentoring osób dorosłych oraz dostęp do organizacji wspierających pozytywny rozwój młodzieży (Fergus & Zimmerman, 2005, s. 399–400).

2. Odkrywanie procesów *resilience*

Kolejny nurt badań nad *resilience* koncentruje się na próbie wyjaśnienia roli procesów i mechanizmów chroniących w procesie pozytywnej adaptacji. Działanie danego czynnika może być zmienne w zależności od rodzaju zagrożenia oraz indywidualnych cech danej jednostki (Por. Caza i in., 2020). Wynik wzajemnych interakcji pomiędzy czynnikami chroniącymi a zagrażającymi jest zależny od siły i rodzaju czynników (Borucka, 2011; Garmezy, 1985; Rutter, 1987; Werner, 2000). W ten nurt wpisują się zaproponowane przez Germazego modele teoretyczne *resilience* (równoważenia, redukcji oraz uodpornienia na ryzyko¹⁵) (zob. więcej: Garmezy i in., 1984) oraz strategie modyfikowania ryzyka¹⁶ wyróżnione przez Ruttera (1987, 2000).

3. Zastosowanie *resilience* w praktyce

Idea praktycznego zastosowania koncepcji *resilience* w działaniach na wszystkich poziomach profilaktyki dotyczy procesów rozwoju kompetencji oraz zwiększaniu dobrostanu psychicznego dzieci i młodzieży doświadczających zagrażających warunków

¹⁵ 1) model równoważenia ryzyka - czynniki chroniące wpływają na jednostkę kompensując, wyrównując wpływ czynników ryzyka; 2) model redukcji ryzyka - czynniki chroniące wchodzi w reakcje z czynnikami ryzyka i zmniejszają ich wpływ na zachowanie; 3) model uodpornienia na ryzyko – ekspozycja na umiarkowane natężenie ryzyka pomaga w tworzeniu odporności jednostki oraz gotowości do zmierzenia się z innymi trudnymi sytuacjami (zob. więcej: Garmezy i in., 1984).

¹⁶ Rutter zaproponował strategie: minimalizowania negatywnego wpływu stresu lub przeciwności losu, zmiany ekspozycji na działanie czynników ryzyka, wzmacniania łańcucha pozytywnych zdarzeń, otwarcie się na nowe możliwości, przerywania łańcucha negatywnych zdarzeń oraz wzmacniania samooceny i poczucia skuteczności (zob. więcej: Rutter, 1987, 2000).

życia. Proponowane są strategie zmniejszania wpływu czynników ryzyka wynikających ze środowiska rodzinnego poprzez wzmacnianie znaczenia czynników chroniących. Zwolennicy tego podejścia wskazują, że niewystarczające jest jedynie redukcowanie wpływu negatywnych mechanizmów. Podstawą licznych programów profilaktycznych jest wzmacnianie zasobów i koncentrowanie uwagi na czynnikach chroniących. W profilaktyce zachowań dzieci rodziców z zaburzeniami/chorobami psychicznymi lub uzależnionych od alkoholu/substancji psychoaktywnych pracuje się nad wzmacnianiem więzi dzieci i rodziców, poprawą kompetencji wychowawczych rodziców, nieangażowaniem dzieci w konflikty pomiędzy opiekunami, nieobarczaniem dzieci winą za konflikty wewnątrzrodzinne, zwiększaniem wiedzy na temat choroby psychicznej czy przyszłościowymi perspektywami życia (S. Luthar & Cicchetti, 2000).

W programach dążących do zmieszania skali podejmowanych zachowań ryzykownych wśród młodzieży zagrożonej często wykorzystuje się potencjał środowiska pozarodzinnego. Przykładem działania jest amerykański program *profilaktyczny Big Brothers/Big Sisters of America*. Jego działania opierają się na opiekuńczym i wspierającym mentoringu indywidualnym. W wielu krajach powstają podobne programy zainspirowane pierwowzorem¹⁷. Badania ewaluacyjne programu potwierdziły jego wysoką skuteczność (DuBois i in., 2018).

Na gruncie tego nurtu zostały opracowane wskazówki dotyczące tworzenia skutecznych programów profilaktycznych opartych na wzmacnianiu czynników i mechanizmów ochronnych (Borucka, 2011; Zob. więcej: s. Luthar & Cicchetti, 2000).

4. Resilience w naukach biologicznych

W tym podejściu podkreśla się znaczenie biologicznych oraz neurologicznych mechanizmów oddziałujących na rozwój dzieci narażonych na negatywne doświadczenia. Zwolennicy tego nurtu proponują włącznie licznych obszarów do badań

¹⁷ Na gruncie polskim funkcjonuje program „Starszy Brat/Starsza Siostra”. Odbiorcami programu są dzieci znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, często pochodzące z niepełnych rodzin. Wolontariusze biorący udział w programie przez co najmniej rok opiekują się młodszym od siebie dzieckiem w wymiarze minimum 2 godzin tygodniowo. Straszy brat/ starsza siostra spędza czas wolny z dzieckiem, wspiera je w nauce, daje dobry przykład oraz pracuje nad podniesieniem samooceny dziecka. W proces doboru wolontariusza jest zaangażowana również rodzina, która musi zaakceptować wolontariusza. Więcej info: www.polites.org.pl/ (Starszy Brat, Starsza Siostra, b.d.).

nad fenomenem *resilience* m.in. uwzględnienie emocji, poznania, funkcjonowania neuroendokrynologicznego i immunologicznego, genetyki, neuroplastyczności czy obrazowania mózgu (Cicchetti, 2010; Cicchetti & Blender, 2006; W. J. Curtis & Cicchetti, 2003; s. Luthar i in., 2000; Yao & Hsieh, 2019). Rozwój wiedzy z zakresu neuronauk stwarza nowe możliwości badawcze oraz pozwala na analizę zjawiska *resilience* na wielu poziomach i w różnych obszarach. Podkreśla się jednak, że należy unikać redukcjonizmu w dyskusji nad biologią *resilience*. Postrzeganie czynników biologicznych (często niesłusznie nazywanych wrodzonymi) jako najistotniejszych w procesie pozytywnej adaptacji, pomimo działania niekorzystnych czynników, prowadzi do wyciągania nieprawidłowych wniosków (W. J. Curtis & Cicchetti, 2003). Należy stosować podejście łączące różne obszary naukowe jako wzajemnie dopełniające się. Integracja podejścia biologicznego i badań społecznych może stanowić uzupełnienie rozumienia tego rozbudowanego zjawiska oraz utworzyć pole interdyscyplinarnej współpracy naukowców i badaczy zajmujących się zjawiskiem.

Powyżej zaprezentowane rozważania prezentują *resilience* wielotorowo. Dzięki różnorodnym podejściom do tematyki, badacze z wielu dyscyplin naukowych mogą czerpać inspiracje z koncepcji pozytywnej adaptacji w swoich projektach badawczych i rozważaniach teoretycznych. Pojawiają się propozycje licznych obszarów, które należy analizować z wykorzystaniem koncepcji *resilience* (S. s. Luthar i in., 2006). Wśród postulatów akcentuje się konieczność włączenia do badań obszarów powiązań procesów komunikacyjnych związanych z mediami i elektroniczną wymianą informacji. Na przebieg „procesu i mechanizmy *resilience* będzie miała wpływ nie tylko dostępność do informacji, umiejętności komunikacyjne i współpracy jednostki, ale także ocena wiarygodności źródła informacji, stopień ich zrozumienia i wykorzystania oraz umiejętności posługiwania się nową technologią informacyjną” (Borucka, 2011, s. 25).

ROZDZIAŁ 3. CYBERPRZESTRZEŃ I KOMUNIKACJA W WIRTUALNEJ RZECZYWISTOŚCI: PRZEMIANY, MOŻLIWOŚCI I WYZWANIA

Współczesny świat jest przestrzenią, w której dochodzi do rewolucji w zakresie wymiany informacji oraz wzajemnej komunikacji. Badacze głównej przyczyny globalizacji społeczeństwa w tym zakresie upatrują w rozwoju i wzroście popularności nowych technologii, w szczególności Internetu oraz telefonów komórkowych. Liczba aktywnych użytkowników Internetu¹⁸ oraz telefonów komórkowych rośnie wykładniczo (Hilty i in., 2015; Hootsuite & We Are Social, 2021). Obecnie liczba użytkowników Internetu wynosi 4,95 miliarda, co stanowi ponad 60% całej populacji. Z telefonów komórkowych korzysta 5,31 miliarda unikalnych użytkowników, czyli prawie 70% populacji (Hootsuite & We Are Social, 2022).

Komunikacja online odbywa się najczęściej za pomocą telefonów komórkowych oraz komputerów. Wirtualna rzeczywistość jest nieodłącznym elementem funkcjonowania młodych dorosłych. Jest przestrzenią, w której ludzie, w tym wschodzący dorośli, spędzają coraz więcej czasu.

Poniższy rozdział został poświęcony zagadnieniu cyberprzestrzeni oraz wybranych aspektów z nią związanych. Przedstawiono zarys wybranych zachowań niebezpiecznych, na które narażeni są użytkownicy Internetu. Przedstawiono możliwości i ryzyka związane z funkcjonowaniem w cyberprzestrzeni. Ostatnia część podrozdziału dotyczy obecności wschodzących dorosłych w cyberprzestrzeni.

¹⁸ w literaturze można spotkać się z różnym zapisem słowa: *Internet* oraz *internet*. Według Rady Języka Polskiego słowo można pisać:

„1) wielką literą — gdy się ma na myśli konkretną globalną sieć (np. W zdaniu *Zakładał nowy system w Internecie, a w XXX już go założył* — przy czym XXX byłoby nazwą innej globalnej sieci, gdyby taka istniała),

2) małą literą — gdy traktuje się sieć jako medium, a nie system, który to medium „obsługuje” (np. *Znalazł to w internecie*)” (Rada Języka Polskiego, 2002).

3. 1. Wirtualna rzeczywistość – charakterystyka wybranych aspektów komunikacji w wirtualnym świecie

Internet jest jednym z najszybciej rozwijających się mediów elektronicznych. Jego możliwe szerokie zastosowanie w zakresie przesyłania i gromadzenia informacji z wielu dziedzin powoduje, że stanowi bardzo ważny element funkcjonowania współczesnych społeczeństw. Internet przyczynił się do rewolucji w zakresie komunikacji jak żaden wcześniejszy wynalazek (Leiner i in., 1997).

3.1.1. Rys historyczny Internetu

Za początki Internetu wskazuje się lata 60. XX wieku. W związku z zainteresowaniem władz Stanów Zjednoczonych Ameryki pomysłem sieci komunikacyjnej mogącej funkcjonować nawet w przypadku zniszczenia jej znacznej części zaczęto pracować nad rozwojem tej koncepcji. W 1958 roku powołano rządową agencję ARPA¹⁹, która pracowała nad stworzeniem struktury łączności nieposiadającej centralnego punktu dowodzącego. Dopiero w 1967 roku, przy współpracy z instytucją RAND CORPORATION zajmującą się technologiami wojskowymi, przedstawiono projekt sieci typu „równy z równym”. Uruchomiono pilotażowy program sieci ARPANet łączący cztery amerykańskie uniwersytety: Uniwersytet Kalifornijski w Los Angeles, Uniwersytet Kalifornii w Santa Barbara, Instytut Badawczy Stanforda oraz Uniwersytet Utah (Chmielecki, 2011). Wśród podstawowych zasad technicznych funkcjonowania sieci opracowano decentralizację – poprzez ustalenie jednakowej ważności każdego komputera i węzła w sieci oraz system przesłania danych w pakietach, czyli rozłączanie danych na mniejsze części, ich transmisja i ponowne łączenie. W niedługim czasie do sieci ARPANet zostały przyłączone inne uczelnie oraz część instytucji rządowych. W latach 70. i 80. powstały inne sieci komunikacyjne, które zostały następnie połączone z ARPANet. W 1990 roku Tim Berners-Lee opracował podstawy języka HTML, a rok później stworzył pierwszą stronę internetową. Była ona prototypem systemu WWW²⁰, który na podstawie systemu hipertekstowego pozwalał umieszczać w tekście odnośniki

¹⁹ ang. *Advanced Research Projects Agency* – Agencja ds. Badań Perspektywicznych.

²⁰ ang. *WorldWide Web* – Pajęczyna o Światowym Zasięgu.

do innych źródeł (Bryła i in., 2009). Na początku lat 90. XX wieku zniesiono zakaz komercyjnego używania Internetu, co znacznie wpłynęło na jego popularyzację. Kolejnym kamieniem milowym w rozwoju tego medium było stworzenie w 1997 roku wyszukiwarki Google (Bryła i in., 2009).

W Polsce początkowo funkcjonowała Międzyuczelniana Sieć Komputerowa. W latach 1981-1983 łączyła ona uczelnie Warszawy, Wrocławia i Gliwic. W 1991 roku Polska została przyłączona do międzynarodowej sieci internetowej. Wzrost popularności i powszechności Internetu nastąpił wraz z umożliwieniem przez Telekomunikację Polską SA podłączania się do sieci przez linie telefoniczne (Czajkowski, 2002). (Zobacz więcej: „History of the Internet”, 2022).

3.1.2. Ujęcie definicyjne Internetu

Etymologia nazwy Internet wywodzi się z połączenia języka łacińskiego i angielskiego. Łacińskie słowo *inter* oznacza „między”, a angielskie słowo *net* – sieć. W dosłownym tłumaczeniu *Internet* oznacza międzysieć. Wskazuje się również pochodzenie z języka angielskiego od połączenia skróconych słów *international*, tłumaczonego jako „globalna” oraz *network*, czyli „sieć” (Chmielecki, 2011, s. 116–117).

Organizacja Internet Engineering Task Force w 1993 roku w dokumencie RFC nr 1462 zaproponowała pierwszą oficjalną definicję Internetu, w której opisano, że jest to:

- sieć sieci opartych na protokołach TCP/IP,
- społeczność ludzi, którzy korzystają i rozwijają te sieci,
- zbiór zasobów, które można osiągnąć z tych sieci (Krol & Hoffman, 1993, s. 1).

Ta definicja akcentuje wielowymiarowość Internetu w kontekście technicznym, społecznym oraz informacyjnym. Należy podkreślić, że te sfery są ze sobą powiązane. Użytkowanie Internetu to działania „społeczności internetowej, której celem jest tworzenie, odnajdywanie i wykorzystywanie zasobów informacyjnych za pomocą techniki informatycznej” (Bryła i in., 2009, s. 319).

W literaturze funkcjonuje wiele definicji i opisów terminu *Internet*. Część z nich koncentruje się na technicznych elementach funkcjonowania tego medium. Encyklopedia Socjologiczna proponuje następującą definicję:

Internet to sieć sieci, czyli globalna sieć komputerowa – zespół komputerów, ich zasobów i urządzeń peryferyjnych połączonych liniami transmisji danych – łącząca komputery na całym świecie i umożliwiającą użytkownikom szybką komunikację. Internet może skupiać

dowolną liczbę komputerów zintegrowanych za pośrednictwem modemów, łączy satelitarnych, światłowodów, linii radiowych i innych dróg przesyłowych. Oparty jest na wspólnym systemie adresowania (każdy komputer w sieci ma swój niepowtarzalny numer identyfikacyjny) i wspólnym protokole komunikacyjnym (języku, którego używają komputery) nazywanym TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) (Olechnicki, 2005, s. 92).

Socjolog Anthony Giddens (2006, s. 723) opisuje Internet jako „*globalny system połączeń między komputerami, pozwalający ludziom komunikować się ze sobą i znajdować informacje wizualne, dźwiękowe i tekstowe na stronach www (World Wide Web), bez przemieszczania się w czasie rzeczywistym, kosztów i ograniczeń przestrzennych oraz poza kontrolą rządów państwowych*”.

Bardziej rozbudowany opis został zaproponowany przez Justynę Hofmokol (2009). Autorka, na podstawie analizy dokumentu *Internet Governance: The State of Play* (Mathiason i in., 2004) uważa, że Internet nie jest tylko „siecią sieci”. Według jej propozycji należy uzupełnić definicję o dodatkowe elementy podkreślające, że Internet:

- to globalny system komunikacyjny składający się z prywatnych i publicznych sieci telekomunikacyjnych;
- działa poprzez zastosowanie otwartych i niekomercyjnych standardów telekomunikacyjnych;
- opiera się o zasadę *end-to-end* umożliwiającą przesyłanie jakiegokolwiek typu danych bez priorytetu dla konkretnego typu informacji;
- to sieci połączone są ze sobą niezależnie, a dzięki zarządzaniu przez różnych właścicieli (prywatnych i publicznych) nie są poddane odgórnej kontroli;
- jest koordynowany przez zasady rynkowe;
- nie podlega ograniczeniom terytorialnym i jurysdykcji lokalnej ze względu na globalnych charakter usług internetowych (Hofmokl, 2009, s. 64–65).

Internet określa się również jako metamedium, gdyż jest nie tylko odrębnym środkiem przekazu, ale również włącza w swoje zasoby inne media. Stanowi pasmo przekazu informacji z innych mediów m.in. prasy, radia i telewizji (Filiciak, 2010, s. 105).

Techniczne definicje, określające Internet jako duży system technologiczny lub jako rozbudowaną infrastrukturę techniczną służącą transmisji danych, często pomijają aspekt

społeczny (Abbate, 2017). Globalna sieć to w znacznej mierze medium społeczne (Filiciak, 2010). Badania dotyczące wirtualnej rzeczywistości podkreślają, że jest to ważna przestrzeń relacji międzyludzkich, budowania wspólnot społecznych oraz ekspresji tożsamości (Huang i in., 2021; Lüders i in., 2022). Ewolucja Internetu jest nieustająca. Współcześnie mówi się o nowej generacji sieci określanej mianem Web 2.0. Koncepcja opiera się na uczestniczeniu użytkowników sieci w jej tworzeniu. Z biernych odbiorców korzystających z zasobów Internetu, przekształcili się w czynnych twórców. Oprócz konsumpcji dostępnych danych ludzie mają możliwość sami je produkować. Idea Web 2.0 koncentruje się na partycypacji za pomocą Internetu oraz na współpracy pomiędzy dostawcą treści i usług a użytkownikami lub samymi użytkownikami (Jakubowicz, 2011, s. 104)

Użytkowanie oraz tworzenie treści dostępnych w Internecie może odbywać się z różnym natężeniem i przybierać różne formy. Forrester Research Company wyodrębniła siedem kategorii użytkowników, którzy tworzą społeczną drabinę technograficzną. Wyróżniono następujące grupy:

- twórcy (ang. *creators*) – są najbardziej aktywnymi użytkownikami, ich wytwory przybierają formę tekstową, graficzną lub audio (np. tworzą i publikują blogi, strony internetowe, materiały audiowizualne);
- rozmówcy (ang. *conversationalists*) – uczestniczą w komunikacji online, nie tworzą jednak własnych treści, czasem aktualizują statusy w serwisach społecznościowych oraz promują prace twórców;
- oceniający (ang. *critics*) – reagują na treści w Internecie poprzez wyrażanie własnych opinii, pisanie komentarzy czy edycje dostępnych artykułów;
- kolekcjonerzy (ang. *collectors*) – głównie konsumują treści internetowe, które są według nich interesujące, subskrybują newslettery, „lubią” i udostępniają treści według nich wartościowe;
- bywalcy (ang. *joiners*) – posiadają profile na portalach społecznościowych, jednak ich aktywność jest minimalna;
- obserwatorzy (ang. *spectators*) – nie angażują się w czynne działania w Internecie, korzystają z zawartości sieci, jednak nie zakładają własnych profili;
- nieaktywni (ang. *inactives*) - nie tworzą ani nie konsumują żadnych treści (Li & Bernoff, 2011).

Termin Web 2.0 może być rozumiany nie tylko jako partycypacja w tworzeniu treści internetowych. Jest to również określenie prostoty i łatwości dostępu do Internetu (Kozak, 2011, s. 49–50). W związku z dużą popularnością przenośnych urządzeń komunikacyjnych (m.in. telefonów, smartfonów, notebooków, tabletów czy smartwatchów) połączenie z Internetem jest dużo bardziej dostępne niż przy użyciu komputerów stacjonarnych (Cieśleńska & Bruździński, 2016). Brak ograniczenia dotyczącego miejsca korzystania z globalnej sieci umożliwia łączenie się z siecią oraz interakcje z innymi użytkownikami niezależnie od czasu i przestrzeni.

3. 2. Internet jako źródło możliwości i zagrożeń

Intensywny rozwój medium, jakim jest Internet, spowodował szerokie zainteresowanie środowiska naukowego tym obszarem. Autorzy wielokrotnie podkreślali, że jest to zarówno źródło możliwości, jak i zagrożeń (Zob. więcej: Brignall & Van Valey, 2005; Cieśleńska & Bruździński, 2016; Filiciak, 2010; Hofmokl, 2009; Kozak, 2011). Wśród zalet korzystania z globalnej sieci wyróżnia się m.in. aspekty społeczne, edukacyjne czy zdrowotne. Oprócz szeregu zagrożeń, które za sobą niesie korzystanie z Internetu, należy postrzegać wirtualną rzeczywistość jako źródło wiedzy oraz przestrzeń rozwoju ludzi.

Użytkowanie Internetu ma wpływ na wiele obszarów funkcjonowania społecznego i indywidualnego. Umożliwia wprowadzanie innowacyjnych i pozytywnych zmian w życiu jednostek i grup m.in. w obszarze zdrowia, edukacji, badań naukowych, biznesu, bankowości, ekonomii, pracy, rozrywki czy codziennych zakupów (Chidera, 2018). Część autorów podkreśla, że Internet przyczynił się do rewolucji w zakresie interakcji społecznych, kontaktów międzyludzkich, zmian wewnątrz małych grup społecznych oraz szerokich zbiorowości. Wśród jego zalet wskazuje się wyrównywanie hierarchii użytkowników oraz osłabianie wpływu podmiotów, które dotychczas monopolizowały informacje. W Internecie mogą tworzyć się nowe, atrakcyjne grupy społeczne. Stanowi przestrzeń pozwalającą na zwiększenie aktywności społecznej i obywatelskiej oraz umożliwia jednostkom autorefleksję (Brignall & Van Valey, 2005). Lista zalet i możliwości, jakie wynikają z korzystania z Internetu, wydają się nieskończona. Można szacować, że wraz z jego rozwojem będą pojawiać się nowe usprawnienia w wielu dziedzinach życia społecznego. Przykładem takich zmian może

być coraz szersze zastosowanie BigData²¹ gromadzonych dzięki aktywności online użytkowników czy rozwój sztucznej inteligencji (zob. więcej: Berman, 2013; E. E. Chen & Wojcik, 2016; Liu i in., 2015; Żulicki, 2017).

Oczywiście Internet nie jest wolny od wad i niebezpieczeństw. Specjaliści podjęli próbę sklasyfikowania obszarów zagrożeń cyberprzestrzeni. Podzielili je na dwa główne obszary: 1) zagrożenia cyberprzestrzeni i świata wirtualnego, w tym:

- a. zdrowie psychiczne i fizyczne (np. zaburzenia wzroku i słuchu, dolegliwości fizyczne rąk, samookaleczenia, zachowania autodestrukcyjne, zakłócenia rozwoju psychicznego);
- b. społeczno-wychowawcze (m.in. cyberbullying, hazard w sieci, Second Life, aktywność grup marginalnych, przestępczych i sekt, handel ludźmi i organami, nieprawidłowości w kontaktach międzyludzkich);
- c. zagrożenia moralne (w tym: dostęp do materiałów pornograficznych, pedofilia, prostytutka, sponsoring, modyfikacje ciała, nadzorowanie i kontrola człowieka, subkultury);
- d. infoholizm i zagrożenia gier komputerowych;
- e. poznawczo-intelektualne (m.in. filmy dla dzieci, nadużywanie zabawek elektronicznych, przebudźcowanie, manipulacja, hipermedialność informacyjna, redukcja doświadczenia);
- f. zagrożenia (choroby) informacyjne (np. brak poczucia odpowiedzialności za tworzone treści, celowe tworzenie nieprawdziwych treści, brak sprawdzania autentyczności i rzetelności informacji, cherry picking²², przebudźcowanie informacyjne);

²¹ Big Data to określenie stosowane dla takich zbiorów danych, które jednocześnie charakteryzują się dużą objętością, różnorodnością, strumieniowym napływem w czasie rzeczywistym, zmiennością, złożonością, jak również wymagają zastosowania innowacyjnych technologii, narzędzi i metod informatycznych w celu wydobycia z nich nowej i użytecznej wiedzy (Tabaków i in., 2014, s. 141).

²² Cherry picking to metoda wybierania dowodów, danych statystycznych w taki sposób, aby przedstawione informacje zgadzały się z przekonaniami osoby dokonującej tego procesu (Lusawa i in., 2019, s. 43).

- g. zagrożenia substancjami chemicznymi wynikające z inspiracji sieci (np. bigoreksja, narkotyki, substancje pobudzające, leki, preparaty farmaceutyczne; suplementy diety, lekarstwa i inne);
 - h. zagrożenia sztucznej inteligencji i robotów humanoidalnych;
 - i. zagrożenia społeczeństwa nadzorowanego czy kontrolowanego;
- 2) przestępczość, ryzykowne zachowania i bezpieczeństwo teleinformatyczne (m.in. podsłuch komputerowy, sabotaż oraz przestępstwa związane z ochroną informacji czy prawami autorskimi) (Bednarek, 2014, s. 27–28).

Należy podkreślić, że ilość możliwych zagrożeń stale rośnie, a obecna wiedza o nich w zakresie profilaktyki, diagnozy, charakterystyki, wzajemnych powiązań, interwencji i minimalizowania szkód jest niewystarczająca (Bednarek, 2014, s. 27).

3.2.1. Efekt odhamowania online

Ze względu na rosnącą ilość czasu spędzanego online coraz częściej mówi się o wyraźnych różnicach pomiędzy osobowością online i offline. Badacze wskazują, że część osób przejawia wyższą otwartość emocjonalną oraz swobodę podczas zachowań online w porównaniu do funkcjonowania w realnym świecie. Psycholog John Suler (2004) nazwał to zjawisko „efektem odhamowania online” (ang. *disinhibition effect online*). Autor uważa, że jest to zjawisko komunikacyjne związane z Internetem. Użytkownicy środków komunikacji na odległość stają się bardziej ekspresywni oraz impulsywni w swoich zachowaniach (Lapidot-Leffler & Barak, 2012). Według autora można wyróżnić dwie pozornie przeciwstawne formy odhamowania: łagodne (ang. *benign disinhibition*) oraz toksyczne (ang. *toxic disinhibition*) (Suler, 2004, s. 321). Pierwszy rodzaj dotyczy dzielenia się osobistymi emocjami, uczuciami, lekami i pragnieniami, które były dotychczas tłumione. Ludzie ujawniają prywatne i osobiste informacje na swój temat. Mogą również wykazywać się życzliwością, hojnością oraz pomocą wobec innych ludzi. Ta forma odhamowania może mieć pozytywny charakter. Daje jednostce możliwość zaangażowania się w samopoznanie, samodoskonalenie oraz samorozwój. Jest szansą na przepracowanie własnych problemów interpersonalnych i intrapsychicznych oraz wnosi perspektywę odkrycia i rozwoju nowych wymiarów swojej tożsamości (Lapidot-Leffler & Barak, 2015; Suler, 2004). Toksyczne odhamowanie przejawia się natomiast poprzez zachowania negatywne oraz wrogie np. używanie wulgarnego języka, krytyka innych, szerzenie nienawiści czy stosowanie groźb. Ludzie mogą wykazywać skłonność do poszukiwania materiałów, których nie

oglądają w realnym świecie np. pornografia, treści związane z przemocą czy przestępczością. Charakter tej formy ma wymiar negatywny. Wynika z chęci zaspokojenia wątpliwych potrzeb, a nie jest związany z rozwojem osobistym (Lapidot-Lefler & Barak, 2012; Suler, 2004; Wachs i in., 2019).

Przyczyny osłabienia psychologicznych barier umożliwiających większą otwartość w cyberprzestrzeni niż w życiu realnym Suler (2004) upatruje w sześciu głównych czynnikach. Autor wyróżnia:

- 1) dysocjacyjną anonimowość (ang. *dissociative anonymity*) - użytkownicy sieci mają poczucie anonimowości, zarówno w odniesieniu do swojej osoby, jak i interakcji z innymi użytkownikami. Jednostka sama decyduje, które informacje o sobie ujawnia innym. Przestrzeń cyfrowa umożliwia ludziom rozdzielenie „ja wirtualnego” od „ja rzeczywistego”. Mogą mieć poczucie, że jakiegokolwiek ich działanie nie jest związane z ich realnym życiem. Internet pozwala człowiekowi na kreowanie innego obrazu siebie, stworzenie „zupełnie innej osoby”, za zachowanie której nie czuje się odpowiedzialny w rzeczywistym świecie (np. nie odczuwa winy za zachowania agresywne przejawiane w Internecie);
- 2) niewidzialność (ang. *invisibility*) - korzystanie z sieci tworzy przeświadczenie, że „nikt nie patrzy”. Poczucie niewidzialności dodaje ludziom odwagi do działań, których w rzeczywistości by nie zrobili. Umożliwia ukrycie prawdziwej tożsamości (np. kłamanie na temat wieku, wyglądu itp.). Brak fizycznego kontaktu z innymi osobami wzmacnia efekt odhamowania. Nawet podczas komunikacji tekstowej z kimś, kto zna tożsamość użytkownika, nie występują bariery związane z komunikacją niewerbalną – mową ciała. Odbiorca wiadomości nie „hamuje” tego co nadawca chce wyrazić (np. nie można zobaczyć obojętności czy dezaprobaty innej osoby wyrażanej marszczeniem brwi, westchnieniem czy innymi reakcjami). Bycie fizycznie niewidzialnym zwiększa również pewność siebie, gdyż ludzie nie muszą się martwić o swój wygląd czy o to jak brzmią;
- 3) asynchroniczność (ang. *asynchronicity*) - wiele rodzajów komunikacji w sieci ma charakter asynchroniczny, tzn. nie przebiega w czasie rzeczywistym. Użytkownicy decydują kiedy i komu chcą odpowiedzieć na wiadomości. Nie jest wymuszona natychmiastowa reakcja na przesyłane treści. Umożliwia to przekazanie przemyślanych informacji zwrotnych czy całkowite zignorowanie wiadomości;

- 4) solipsystyczna introjekcja (ang. *solipsistic introjection*) - brak kontaktu wzrokowego między uczestnikami komunikacji w sieci przyczynia się do tworzenia obrazu rozmówcy we własnej głowie. Człowiek wyobraża sobie jak wygląda czy jak mówi inny użytkownik. Na podstawie wymienianej komunikacji tekstowej oraz własnych doświadczeń związanych z rzeczywistym życiem świadomie lub nieświadomie kreuje postać. Może powstać przeświadczenie, że rozmowy prowadzone w sieci mają tak naprawdę miejsce tylko we własnej głowie. Jest to rodzaj przeniesienia interakcji z sieci do własnego umysłu. Wynika z faktu, że ludzie często prowadzą mentalne rozmowy „z samym sobą” w bezpiecznej przestrzeni własnej psychiki. Brak skrzepowania wywołany tym złudzeniem zmniejsza bariery komunikacyjne oraz przyczynia się do formułowania myśli, pragnień czy opinii, które w realnym życiu nie są wyrażane;
- 5) dysocjacyjność wyobraźni (ang. *dissociative imagination*) - ludzie mogą postrzegać komunikację w internecie jak grę fabularną. Świadomie lub nieświadomie mają poczucie, że postacie wykreowane online funkcjonują w innej przestrzeni oraz są oddzielone od norm świata rzeczywistego. Mają poczucie, że mogą przerwać taką grę w dowolnym momencie. Połączenie możliwości zakończenia gry, czyli „ucieczka” z Internetu, oraz proces introjekcji tworzą nowy czynnik wzmacniający odhamowanie. Użytkownicy mogą nie czuć się odpowiedzialni za czyny, które zrobili w Internecie. Uważają je za część swojej wirtualnej, a nie realnej tożsamości.
- 6) minimalizacja statusu i władzy (ang. *minimization of status and authority*) - status innych użytkowników sieci nie odgrywa tak istotnej roli, jak w prawdziwym życiu. Ważniejsze od pozycji społecznej czy zajmowanego stanowiska są umiejętności komunikacyjne (w szczególności umiejętność pisania), wiedza techniczna, wytrwałość i stanowczość głoszonych poglądów czy jakość pomysłów. Zgodnie z powszechnym przekonaniem, że wszyscy użytkownicy sieci są równi, a celem sieci jest dzielenie się pomysłami i zasobami z innymi, zmniejsza się znaczenie autorytetu. Minimalizacja wpływu hierarchii przyczynia się do bardziej szczerych czy wyzywających zachowań ludzi bez obaw przed dezaprobatą czy karą.

Odhamowanie online może być wynikiem oddziaływania pojedynczych czynników, jak również ich wzajemnych interakcji (Mueller-Coyne i in., 2022; L. Wang i in., 2024; Wu i in., 2017). Suler (2004) podkreśla również rolę indywidualnych cech człowieka. Podatność na odhamowanie jest zależna od intensywności podstawowych uczuć, potrzeb,

instynktów czy poziomu popędu jednostki. Również różnice związane z osobowością wpływają na mechanizmy obronne oraz skłonność do hamowania lub ekspresji. Osoby przejawiające cechy histrioniczne są zazwyczaj bardziej ekspresyjne, emocjonalne i otwarte. Natomiast osoby z cechami kompulsywnymi wykazują wyższą powściągliwość w zachowaniu. Oddziaływanie czynników rozhamowania online z różnymi osobowościami może u części osób wywoływać jedynie niewielkie zmiany zachowania w świecie wirtualnym, w porównaniu do świata rzeczywistego. U innych natomiast powodować działania skrajnie różniące się o tych podejmowanych w codziennym, realnym funkcjonowaniu.

3.2.2. Zarys wybranych zachowań niebezpiecznych związanych z obecnością w cyberprzestrzeni

Internet niepodważalnie jest źródłem wielu możliwości. Jest jednak też przestrzenią, w której może dochodzić do niepokojących zachowań. Negatywne zjawiska niosą za sobą liczne, często bardzo poważne skutki. Poniżej zostały krótko opisane wybrane zachowania niebezpieczne, na które są narażeni użytkownicy wirtualnej rzeczywistości.

FOMO

Pojęcie FOMO jest akronimem od angielskiego wyrażenia *fear of missing out*, oznaczającego strach przed tym, co omija. Określa się też to zjawisko jako obawę przed odłączeniem, byciem offline. Nazwa została zaproponowana w połowie lat 90 XX wieku przez Dana Hermana. Uważał FOMO za „*obawę przed niewykorzystaniem wszystkich dostępnych możliwości i jednoczesną utratę spodziewanej radości, związanej z wyczerpaniem wszystkich tych możliwości*” (Jupowicz-Ginalska i in., 2019, s. 4). Początkowo zjawisko nie było związane wyłącznie z Internetem. Działania środków masowego przekazu (w szczególności wydawnictw „New York Times”, „The Guardian”, „The Times”) spopularyzowały znaczenie tego terminu w odniesieniu do cyberprzestrzeni (Jupowicz-Ginalska i in., 2019, s. 4). Przybylski wraz ze współpracownikami (2013, s. 1841) zaproponował, żeby definiować FOMO jako „*wszechobecny lęk, że inni mogą mieć satysfakcjonujące doświadczenia, w których dana osoba jest nieobecna. FOMO charakteryzuje się chęcią pozostawania w ciągłym kontakcie z tym, co robią inni*”. Dotychczasowe badania wskazują związek zjawiska z technologią i cyberprzestrzenią (Elhai i in., 2016; Hetz i in., 2015). Ciągłe monitorowanie nowych wiadomości i nadmierne korzystanie z mediów społecznościowych może prowadzić do FOMO. Cyberprzestrzeń, w szczególności media społecznościowe, mogą

być zarówno obiektem, jak i czynnikiem uzależnienia, które FOMO wzmacnia. Potencjalne lub faktyczne odłączenie wyzwała lęk, wynikający z braku możliwości kontaktów online z innymi oraz wywołuje potrzebę ponownego bycia online i przymus korzystania z sieci (Jupowicz-Ginalska i in., 2019; Tomczyk & Selmanagic-Lizde, 2018). Wśród negatywnych skutków FOMO wskazuje się przede wszystkim na możliwość uzależnienia od Internetu i telefonu komórkowego. Przedłużające się doświadczanie lęku przed byciem offline oddziałuje na zdrowie psychiczne, zdrowie fizyczne i funkcjonowanie społeczne. FOMO przyczynia się do występowania fizycznych dolegliwości m.in.: nudności, zawrotów głowy, bólu brzucha czy poczucia zmęczenia. Wśród konsekwencji psychicznych zauważono związek z obniżoną samooceną, niższym poczuciem własnej wartości, odczuwaniem niepokoju, dyskomfortem czy depresją (Alt & Boniel-Nissim, 2018; Gupta & Sharma, 2021; Shensa i in., 2017; Steers i in., 2014; Weinstein i in., 2015). Zjawisko prowadzi również do zaniedbań w sferze społecznej, zawodowej czy edukacyjnej. Dodatkowo należy podkreślić kwestie związane z bezpieczeństwem. Wiele osób używa telefonów komórkowych w trakcie innych czynności np. przechodzenia przez jezdnie, prowadzenia samochodu czy obsługi maszyn w pracy itd. Przeniesienie uwagi i koncentracji na telefon komórkowy może przyczyniać się do wypadków zagrażających życiu i zdrowiu (Matias i in., 2021).

FOMO należy rozpatrywać wielowymiarowo: jako ryzyko oraz jako skutek korzystania z mediów (James i in., 2017). Ze względu na rosnący czas spędzany online, zarówno przez dzieci, jak i dorosłych, syndrom FOMO znajduje się w kręgu zainteresowania specjalistów zdrowia fizycznego i psychicznego. Szeroko zakrojone debaty naukowe i społeczne, oparte o doniesienia medialne i naukowe, podkreślają możliwe negatywne skutki wynikające z nadmiernego użytkowania urządzeń cyfrowych (Elhai i in., 2021).

Cyberbullying

Wśród zachowań negatywnych związanych z komunikacją na odległość wskazuje się m.in. cyberbullying. Wśród innych nazw tego zjawiska wymieniane są: cyberprzemoc, cybermobbing, cyberstalking, cybernękanie, cyberprześladowanie, agresja elektroniczna czy przemoc internetowa (Zajdel & Prokosz, 2014, s. 38–39). Syntetyczna definicja cyberbullyingu określa to zjawisko jako przemoc przy użyciu technologii komunikacyjnych i informacyjnych (Langos, 2012). Podstawowe formy zjawiska to nękanie, zastraszanie, szantażowanie, publikowanie lub udostępnianie materiałów

o charakterze kompromitującym. Część autorów uważa, że cyberprzemoc należy rozpatrywać głównie w kontekście funkcjonowania dzieci i młodzieży. Inni uważają, że nie należy stosować cezury wiekowej, gdyż zachowania przemocowe w sieci dotyczą osób w każdym wieku (Katzer i in., 2009). Cyberprzemoc odbywa się najczęściej za pomocą emailów, wiadomości SMS i MMS, czatów, komunikatorów, portali społecznościowych, blogów, vlogów czy forów i grup dyskusyjnych (Wojtasik, 2009, s. 2; Zajdel & Prokosz, 2014, s. 38). Cyberbullying, podobnie jak bullying²³, może prowadzić do wielu negatywnych następstw krótko i długoterminowych (Nixon, 2014). Osoby narażone na agresję elektroniczną są w grupie podwyższonego ryzyka zachorowania na depresję (Schenk & Fremouw, 2012; Wigderson & Lynch, 2013). Wskazuje się również związek cyberprzemocy z poczuciem samotności, wysokim poziomem lęku czy myślami samobójczymi (Schenk & Fremouw, 2012). Ofiary zmagają się z somatycznymi skutkami np. bólami brzucha, zaburzeniami snu, bólami głowy, odczuwaniem napięcia, moczeniem nocnym, zmęczeniem czy brakiem apetytu (Fekkes i in., 2006; Kowalski & Limber, 2013, s. 14). Wśród innych następstw wymienia się zwiększone używanie alkoholu i narkotyków, w szczególności wśród nastolatków (Ybarra i in., 2007). Sprawcy przemocy natomiast częściej popełniają wykończenia i przestępstwa. Przejawiają wyższy poziom agresji bezpośredniej oraz charakteryzują się nadpobudliwością. W porównaniu do osób niezaangażowanych w jakąkolwiek agresję, sprawcy cyberprzemocy mają większe trudności społeczne, wyższy poziom stresu, depresji i lęku (M. A. Campbell i in., 2013). Przemoc elektroniczna jest związana z niskim poziomem samooceny agresorów (Patchin & Hinduja, 2010). Osoby nękające innych mają tendencje do racjonalizowania swoich zachowań i umniejszania ich negatywnego wpływu na ofiary (M. A. Campbell i in., 2013).

Cyberbullying jest poważnym problemem, który powoduje negatywne skutki we wszystkich sferach, zarówno w kontekście społecznym, jak i indywidualnym (O'Reilly i in., 2021). Wśród jego rodzajów, form czy pochodnych wymienia się szereg zachowań m.in. flaming, stalking, hejtmng, trolling, outing, gromming, phishing, happy slapping,

²³ Bullying jest tłumaczony jako prześladowanie, dręczenie, znęcanie się nad słabszymi. Często pojęcie odnosi się do agresji rówieśniczej, przemocy w szkole (Zob. więcej: Kolasa-Skiba, 2021; Leżucha, 2021; Pyżalski & Roland, 2010). Termin definiuje się również jako „psychiczne i/lub fizyczne wykorzystywanie ofiary przez osobę lub grupę. Bullying zakłada nierównowagę sił pomiędzy ofiarą i sprawcą oraz powtarzalność wrogich działań na przestrzeni czasu” (Pyżalski & Roland, 2010, s. 5).

poniżanie, wykluczanie czy agresja techniczna (Zob. więcej: Kowalski & Limber, 2013, s. 43–58). Osobną grupę zachowań przemocowych stanowią zachowania związane z seksualnością, które pokrótce opisałam poniżej.

Seksualne zachowania ryzykowne

Część autorów szeroko opisuje niebezpieczne zachowania związane z seksualnością oraz z obecnością w cyberprzestrzeni. Zostało zaproponowane pojęcie *technology-facilitated sexual violence* (TSFV) tłumaczone jako przemoc seksualna wspomagana technologią. Jest definiowana jako wykorzystywanie seksualne za pośrednictwem środków elektronicznych lub cyfrowych. Wśród zachowań TSFV wymieniane są m.in.: wykorzystywanie seksualne oparte na obrazie, nękanie w sieci, cyberstalking, elektroniczna przemoc randkowa oraz inne (zob. więcej: Cripps, 2016; Henry & Powell, 2016).

Wykorzystywanie seksualne oparte na obrazie

Do opisu nadużyć seksualnych wynikających z użycia materiałów wizualnych naukowcy zaproponowali spójny termin *image-based sexual abuse* (IBSA), czyli wykorzystywanie seksualne oparte na obrazie (zob. więcej: Flynn i in., 2022). Wśród przykładów takich zachowań wskazuje się deepfake, zdjęcia o charakterze seksualnym przerobione cyfrowo, sextortion czy pornozemsta. Są uważane za poważną i bardzo szkodliwą formę wykorzystywania seksualnego (Flynn i in., 2022).

Materiały przerobione cyfrowo

Deepfake jest technologią, która za pomocą sztucznej inteligencji (ang. *Artificial Intelligence* – AI), uczenia maszynowego (ang. *Machine Learning* -ML) oraz głębokiego uczenia się (ang. *deep learning*) generuje nieprawdziwe treści (np. wideo, obrazy, audio lub tekst) (Flynn i in., 2022; Gamage i in., 2022; Wasiuta & Wasiuta, 2019). Edycja dostępnych materiałów lub stworzenie nowych ma na celu ukazanie zmanipulowanej rzeczywistości. Jakość deepfake jest na tyle wysoka, że utrudnia lub uniemożliwia odróżnienie ich o prawdziwych treści.

Zjawisko zyskało popularność w 2017 roku. Użytkownik portalu reddit.com²⁴ posługujący się pseudonimem „DeepFakes” umieścił na platformie fałszywy film pornograficzny, który został wygenerowany przy pomocy sztucznej inteligencji. W ciągu miesiąca kolejni użytkownicy umieszczali na platformie zmanipulowane filmy pornograficzne (Maddocks, 2020). W filmach twarze aktorów pornograficznych zostały zamienione na twarze znanych osób m.in. Emmy Watson, Gal Gadot czy Scarlett Johansson. Materiały były bardzo realistyczne, mimo że zostały stworzone komputerowo. Główna różnica między deepfake a innymi technikami zamieniającymi materiały wizualne i dźwiękowe polega na możliwości osiągnięcia bardzo naturalnie wyglądających efektów (Wasiuta & Wasiuta, 2019, s. 20–21).

Sextorion i porno zemsta

Wśród niebezpiecznych zjawisk związanych z komunikacją online badacze wskazują na występowanie wymuszeń seksualnych. Zjawisko seksualnego szantażu internetowego zostało nazwane sextorion. Nazwa powstała z połączenia angielskich słów *sex* i *extortion* (Patchin & Hinduja, 2020), czyli seks i wymuszenie. Termin opisuje uzyskanie materiałów erotycznych od innej osoby oraz groźby ujawnienia jej wizerunku seksualnego w celu zmuszenia ofiary do zrobienia czegoś lub uzyskania od niej czegoś np. korzyści materialnych, kolejnych materiałów seksualnych. Motywacją sprawców może być również zemsta lub próba upokorzenia innej osoby (Kwaśnik i in., 2019; Wolak & Finkelhor, 2016, s. 5).

Część badaczy uważa, że chęć zemsty i upokorzenie innej osoby za pomocą uzyskanych od niej materiałów erotycznych to inne zjawisko - porno zemsta (ang. *revenge porn*) (Patchin & Hinduja, 2020). Oba procesy są formami wykorzystania seksualnego związanego z materiałami erotycznymi dążącymi do wykorzystania lub wyrządzenia szkody innej osobie (Henry & Powell, 2015). Podstawową różnicą między sextorion a pornografią zemsty jest motywacja sprawcy. Inny jest również charakter działań. W przypadku porno zemsty ma on wymiar publiczny – materiały zostają udostępnione szerszemu gronu odbiorców np. umieszczone na portalach

²⁴ Reddit.com to serwis internetowy, w którym użytkownicy tworzą i udostępniają treści poprzez umieszczanie linków do innych stron internetowych.

społecznościowych czy rozesłane do znajomych ofiary. Sextorion jest natomiast prywatne. Sprawca dąży do uzyskania osobistych korzyści. Sextorion może przerodzić się w porno zemstę w przypadku, gdy groźby rozpowszechnienia seksualnych materiałów ofiary zostaną spełnione (Patchin & Hinduja, 2020).

Każdy może zostać ofiarą szantażu seksualnego. Specjaliści uważają, że szczególnie narażeni na sextorion są młodzi ludzie. Wyróżnili następujące zmienne warunkujące wyższe prawdopodobieństwo zostania ofiarą sextorion wśród dzieci i młodzieży:

- podatność na wpływy innych osób związana z potrzebami emocjonalnymi i relacyjnymi, może wynikać z niskiego poziomu wiedzy w zakresie bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni;
- brak kontroli rodzicielskiej lub jej niski poziom;
- otwartość w kwestii udostępniania materiałów, w tym materiałów erotycznych;
- zbyt dużo czasu spędzanego online;
- używanie urządzeń mobilnych do komunikacji na odległość, w szczególności korzystanie z portali społecznościowych;
- nawiązywanie znajomości online z nieznajomymi;
- otwartość związana z podejmowaniem interakcji o charakterze seksualnym w trakcie komunikacji online (Online Sexual Coercion and Extortion of Children, 2017).

Elektroniczna przemoc randkowa

Elektroniczna przemoc randkowa jest formą przemocy występującą między partnerami randkowymi, popełnianą przy użyciu urządzeń elektronicznej komunikacji (Thulin i in., 2022). Przejawia się przez kontrolę, nękanie czy prześladowanie partnera randkowego za pośrednictwem technologii i mediów społecznościowych (Doucette i in., 2021; Linares i in., 2021). Wyróżniono dwie formy zachowań związanych z elektroniczną przemocą randkową: agresję bezpośrednią oraz kontrolę (Linares i in., 2021). Pierwsza dotyczy stosowania gróźb, wyzwisk czy rozpowszechniania nieprawdziwych informacji o partnerze. Druga natomiast to zachowania naruszające prywatność partnera np. sprawdzanie mediów społecznościowych, przeglądanie prywatnych wiadomości partnera, hakowanie haseł do poczty czy monitorowanie lokalizacji (Borrajó i in., 2015; Doucette i in., 2021; Linares i in., 2021; Thulin i in., 2021). Wielu młodych ludzi uważa, że cyfrowe zachowania kontrolne są powszechne i normalne w związkach romantycznych (Agnew-Brune, 2016, s. 57). Wśród czynników ryzyka, które wpływają

na minimalizowanie znaczenia przemocy partnerskiej z wykorzystaniem urządzeń elektronicznych, podkreślane jest posiadanie seksistowskich przekonań, zarówno w przypadku bycia sprawcą, jak i ofiarą. Badania dowodzą, że istotne znaczenie w normalizacji kontroli partnerskiej mają mity dotyczące romantycznej miłości. Wpływają one na postrzeganie kontroli i zazdrości jako wyrazu uczucia. Zniekształca to postrzeganie pewnych zachowań jako przemocowych (Cava i in., 2020). Szczególnie narażeni na przemoc randkową są młodzi ludzie (Gamage i in., 2022). Kulminacyjny punkt ryzyka bycia ofiarą przemocy elektronicznej jest wśród młodych dorosłych. W tym okresie następuje większe zaangażowanie w poważne relacje partnerskie i intymne.

Wśród innych niebezpiecznych zachowań związanych z obecnością w cyberprzestrzeni wielu naukowców wskazuje również zjawisko sekstingu. Ze względu na bycie przedmiotem niniejszej pracy zostało omówione w kolejnym rozdziale niniejszej pracy²⁵.

3. 3. Wschodzący dorośli jak uczestnicy cyberprzestrzeni – przegląd wybranych badań

W ostatnich dwóch dekadach znacznie wzrosła liczba osób w wieku 18-29 lat korzystających z Internetu. W Stanach Zjednoczonych w 2009 roku 72% osób między 18. a 29. rokiem życia było użytkownikami Internetu. W 2021 liczba wschodzących dorosłych korzystających z Internetu (przynajmniej okazjonalnie) wynosiła już 99% (Pew Research Center, 2021a). Szacuje się, że użytkownikami smartfonów jest ponad 94% 18-29 latków (Turner, 2021). Według badań wszyscy Amerykanie w wieku 18-29 lat mają telefon komórkowy, a aż 96% z nich posiada smartfon (Pew Research Center, 2021a). Pandemia koronawirusa miała duży wpływ na korzystanie ze środków komunikacji elektronicznej (GlobalWebIndex, 2020), więc rzeczywiste liczby obecnych użytkowników Internetu oraz telefonów komórkowych mogą być wyższe.

W Polsce również zauważalna jest tendencja wzrostowa dostępu do Internetu oraz przenośnych urządzeń komunikacyjnych, w tym telefonów komórkowych. W 2021 roku już 92,4% gospodarstw domowych miało dostęp do Internetu w domu (Gumiński i in.,

²⁵ Zobacz więcej: strona 80.

2021). Dekadę wcześniej ten wskaźnik był niższy o 25% (Berezowska i in., 2012). Podczas użytkowania Internetu w sprawach prywatnych najczęściej wykonywanymi czynnościami jest czytanie online wiadomości, gazet lub czasopism. W 2021 r. czynności te wykonywało prawie 70% osób w wieku 16–34 lat²⁶. Najpopularniejszą formą komunikacji internetowej oprócz używania poczty elektronicznej jest korzystanie z serwisów społecznościowych. Około 90% 16-24 latków oraz 83% 25-34 latków jest zaangażowanych w tę czynność. Podejmowanie rozmów przez Internet występowało u 88,1% osób w wieku 16-24 lata oraz 76,9% w wieku 25-34 lat (Gumiński i in., 2021).

Według badań 96,9% Polaków w wieku ponad 15 lat korzysta z telefonów komórkowych. Pośród nich prawie 75% używa Internetu w telefonie. Najczęściej wykorzystują go do przeglądania stron internetowych. Ponad siedmiu na dziesięciu respondentów używa komunikatorów oraz portali społecznościowych za pomocą telefonów (Badanie konsumenckie 2021 – klienci indywidualni, 2022). Zauważalne jest coraz rzadsze korzystanie z tradycyjnych form komunikacji przez telefony komórkowe i smartfony (m.in.: połączenia głosowe wychodzące, wysyłanie wiadomości SMS) na rzecz zwiększania się transmisji danych dostępu do Internetu (*Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2021 r.*, 2022). Przytoczone dane obrazują, że komunikacja online jest bardzo powszechna wśród młodych ludzi.

3.3.1. Wschodzący dorośli online

Ze względu na wzrastającą popularność koncepcji wschodzącej dorosłości autorstwa Arnetta oraz zwiększające się użytkowanie Internetu podejmowane są badania obejmujące oba te obszary. Według danych z Pew Reserch Center (2021b) najpopularniejsze media i platformy społecznościowe używane przez wschodzących dorosłych to YouTube (95%), Instagram (71%), Facebook (70%), SnapChat (65%), oraz TikTok (48%). Wschodzący dorośli korzystają z telefonów komórkowych (w tym z mediów społecznościowych) przez prawie cztery godzinny dziennie (Bjornsen, 2018; David i in., 2018). Młodzi ludzie częściej niż osoby starsze używają telefonów komórkowych oraz wykazują wyższy poziom akceptacji wobec korzystania z tych

²⁶ W opracowaniach statystycznych GUS zostały wyróżnione dwa przedziały wiekowe, które nachodzą częściowo na okres wschodzącej dorosłości (18-29 lat): 16–24 lata oraz 25–34 lat.

urządzeń w sytuacjach towarzyskich. Wiadomości tekstowe są preferowaną przez nich formą kontaktu. Wolą pisać wiadomości niż wykonywać połączenia głosowe. Deklarują wyższy poziom irytacji niż osoby starsze w przypadku długiego oczekiwania na odpowiedź na SMS-a (Forgays i in., 2014).

Wchodzenie w dorosłe życie często wiąże się ze zmianami w relacjach z innymi. Mniejsza ilość wolnego czasu wynikająca z nowych obowiązków (np. podjęcie pracy) czy znaczna odległość (np. przeprowadzka do innego miasta na studia) może osłabiać dotychczasowe relacje społeczne. Media społecznościowe mogą pomagać utrzymywać relacje społeczne „na odległość” oraz wzmacniać kapitał społeczny jednostek. Według badań podtrzymywanie znajomości z dawnymi przyjaciółmi w okresie studiów wpływa na niższy poziom samotności społecznej (D. L. Oswald & Clark, 2003). Angażowanie się w relacje społeczne online jest skorelowane z wyższym wskaźnikiem postrzeganego wsparcia społecznego i emocjonalnego (Ellison i in., 2007). Może przyczyniać się również do nawiązywania znajomości, które następnie przeradzają się w przyjaźń poza cyberprzestrzenią (Coyne i in., 2013).

Portale społecznościowe są ważnym elementem związków wielu wschodzących dorosłych. Badania donoszą, że upublicznienie statusu związku na Facebooku ma pozytywny wpływ na jego długotrwałość i zaangażowanie partnerów w relację (Toma & Choi, 2015). Może też być źródłem konfliktów partnerskich wynikających m.in.: z różnych oczekiwań co do upublicznienia relacji, prowadzeniem publicznych kłótni, sprawdzaniem postów partnera czy przeglądaniem profili znajomych partnera (Fox & Tokunaga, 2015). Zbyt częste umieszczanie wpisów na profilu partnera jest postrzegane negatywnie i może źle wpływać na trwałość związku (Toma & Choi, 2015). Również poziom zadowolenia z partnera jest niższy, gdy zbyt często i zbyt długo korzysta z Facebooka (Chou & Hammond, 2016). Korzystanie z mediów społecznościowych i telefonów komórkowych jest uważane za normalny element relacji romantycznych. Ich powszechność powoduje występowanie dotychczas rzadko spotykanych sytuacji. Wśród wschodzących dorosłych, częściej niż w innych grupach wiekowych, występują sytuacje zakończenia relacji romantycznych za pomocą SMS-ów (Forgays i in., 2014).

Należy podkreślić możliwy negatywny wpływ komunikacji online na funkcjonowanie młodych ludzi. W 2016 roku przeprowadzono systematyczny przegląd literatury dotyczących problematycznego korzystania z Internetu przez młodzież i wschodzących dorosłych. Na podstawie dotychczasowych badań autorzy wyróżnili zmienne, które mogą warunkować problematyczne korzystanie z Internetu przez

nastolatków i wschodzących dorosłych. Mężczyźni są bardziej narażeni na rozwój zachowań związanych z uzależnieniem od Internetu. Wśród nich wysoki poziom wrogości może być determinantem zaburzeń. Przypuszcza się dwukierunkowe oddziaływanie zmiennych psychopatologicznych (m.in. lęk, fobia społeczna, depresja, ogólny stres psychiczny wobec problematycznego korzystania z Internetu). Mogą one być zarówno przyczyną, jak i skutkiem uzależnienia od Internetu. Wśród czynników ryzyka i czynników ochronnych uzależnienia podkreślane jest znaczenie cech osobowości. Wyższa ekstrawersja oraz neurotyczność zwiększały ryzyko, natomiast wyższa samokontrola oraz niższa impulsywność je zmniejszały. Jako czynniki ochronne wyróżniono zadowolenie z życia, pozytywne rodzicielstwo i wsparcie szkoły. Natomiast wrogość jednostki, dysfunkcyjność rodziny oraz użytkowanie Internetu do gier online może silnie oddziaływać na problematyczne używanie Internetu (Anderson i in., 2017).

Greckie badania wśród wschodzących dorosłych potwierdziły dodatni związek pomiędzy wysokim poziomem unikania bliskości społecznej a nadmiernym korzystaniem z Internetu. Podkreślono też zależność pomiędzy użytkowaniem Internetu a tożsamością. Osoby w początkowych fazach eksploracji i budowania tożsamości są bardziej narażone na dysfunkcyjne korzystanie z Internetu, niż osoby posiadające ukształtowany obraz swojej osoby. Autorzy podkreślają, że intensywne poszukiwania tożsamości przy wykorzystaniu wirtualnej rzeczywistości może być ucieczką od dorosłości i wynikających z niej zobowiązań (Karamanoli i in., 2020).

Wpływ sieci na spożywanie alkoholu i zażywanie narkotyków został sprawdzony w badaniach 2153 Amerykanów w wieku 18-24 lata. Sięganie po alkohol było powiązane z gęstością sieci (tj. wzajemnymi powiązaniami między użytkownikami), liczbą więzi rówieśniczych i wyższym odsetkiem emocjonalnie bliskich więzi. Zażywanie narkotyków korelowało z liczbą więzi rówieśniczych, większą częstotliwością podejmowania przez znajomych dyskusji na temat narkotyków oraz przejawianiem przez nich akceptacji takich zachowań. Wśród mężczyzn szczególne znaczenie miała gęstość sieci oraz liczba znajomych online, a wśród kobiet normalizacja zachowania przez społeczność internetową (Cook i in., 2013). Wcześniejsze badania również potwierdziły związek pomiędzy kontaktem online z treściami na temat używek (posty, zdjęcia, dyskusje) a sięganiem po alkohol. Wschodzący dorośli, którzy mieli większy kontakt z takimi materiałami publikowanymi przez znajomych, deklarowali częstsze sięganie po alkohol w ciągu ostatnich 30 dni (Stoddard i in., 2012). Nastolatki oraz wschodzący dorośli posiadają znacznie większy dostęp do Internetu

niż inne grupy wiekowe. Działania prewencyjne, diagnostyczne i interwencyjno-pomocowe w zakresie zachowań ryzykownych są szczególnie istotne w tym okresie rozwojowym. Uzależnienia oraz nieprawidłowe zachowania nabyte w młodości mogą być rozwijane w dorosłym życiu (Akin, 2012).

ROZDZIAŁ 4. SEKSTING JAKO SEKSUALNE ZACHOWANIE ZWIĄZANE Z OBECNOŚCIĄ W CYBERPRZESTRZENI

Zmieniające się warunki życia oraz nowe zjawiska, takie jak np. zwiększająca się swoboda seksualna czy rozwój komunikacji elektronicznej, powodują pojawianie się nowych zachowań. Specyfika okresu wchodzącej dorosłości oraz dominująca wśród młodych ludzi forma komunikacji elektronicznej prowadzi do dużego zaangażowania w zjawiska ulokowane w cyberprzestrzeni wśród młodych osób. Coraz częściej, poruszając tematykę uczestnictwa w tym obszarze, sygnalizuje się potrzebę ciągłego monitorowania nowych zjawisk. Technologie cyfrowe konstruują przestrzeń, w której wchodzący dorośli coraz częściej nawiązują oraz podtrzymują interakcje z innymi osobami. Aktywność online może poszerzać i wzmacniać kontakty społeczne wschodzących dorosłych (Subrahmanyam & Smahel, 2011). W ramach obecności i aktywności w cyberprzestrzeni ludzie coraz częściej podejmują zachowania eksplorujące seksualność m.in. seksting (Hasinoff, 2013; Pataki i in., 2019; van Oosten & Vandenbosch, 2020).

4. 1. Seksting - ujęcie definicyjne

Zjawisko sekstingu jest zjawiskiem stosunkowo nowym. Samo pojęcie *seksing* zostało użyte po raz pierwszy na początku obecnego stulecia. Etymologicznie słowo pochodzi z języka angielskiego, gdzie powstało z połączenia słów *sex* oraz *texting*. Początkowo pojęcie to obejmowało tylko zjawisko przesyłania za pomocą telefonii komórkowej wiadomości o charakterze erotycznym (Temple i in., 2012), jednak obecnie dotyczy wszystkich przesyłanych bądź udostępnianych drogą elektronicznej komunikacji wiadomości, zdjęć oraz filmów o charakterze seksualnym bądź pornograficznym (Wojtasik, 2014).

W literaturze funkcjonują precyzyjne definicje tego zjawiska. Część badaczy wskazuje, że sekstingiem można nazywać jedynie wysyłanie za pomocą telefonu komórkowego albo Internetu nagich lub prawie nagich zdjęć i (lub) filmów z udziałem swoim lub kogoś znajomego. Według stanowiska Amandy Lenhart (2009) seksting obejmuje sytuacje, kiedy osoba (w szczególności młody człowiek) wysyła lub otrzymuje

zdjęcia mające podtekst seksualny, przedstawiające dane osoby nago lub prawie nago. W rozbudowanej definicji terminu „seksting ogólnie odnosi się do zjawiska wysyłania zdjęć pornograficznych oraz seksualnych wiadomości za pośrednictwem telefonów komórkowych oraz innych urządzeń elektronicznych” (Mitchell i in., 2012).

Szeroko definiując, seksting to wysyłanie, odbieranie lub przekazywanie wiadomości tekstowych, zdjęć lub filmów jednoznacznie seksualnych za pośrednictwem Internetu, telefonu komórkowego oraz innych urządzeń elektronicznych (Barrense-Dias i in., 2019; Klettke i in., 2014).

Definicje sekstingu różnią się w dotychczasowych badaniach, w szczególności w zakresie rodzaju treści (wiadomości tekstowe i/lub wizualne formy) uznawanych za seksting. Część badaczy klasyfikuje jedynie materiały zawierające zdjęcia lub filmy (Crofts i in., 2015; Gordon-Messer i in., 2013; Lee i in., 2013; Perkins i in., 2014, 2014). Inne definicje obejmują również wiadomości tekstowe z podtekstem erotycznym lub seksualnym (Madigan i in., 2018; Molla Esparza i in., 2020; Morelli i in., 2021; Mori i in., 2020; Scholes-Balog i in., 2016).

Na podstawie przeglądu literatury można też wyłonić pojęcie materiałów sekstingowe. Są to „obrazy seksualne tworzone i rozpowszechniane” (Wolak i in., 2012). Wśród określeń używanych zamiennie z pojęciem *seksting* lub *materiały sekstingowe* autorzy wskazują na pojęcie *autopornografia* (Tang, 2000).

Wśród rodzajów materiałów sekstingowych autorzy wyróżniają:

- 1) zdjęcia lub filmy z podtekstem seksualnym,
- 2) zdjęcia lub filmy w bieliźnie,
- 3) nagie zdjęcia lub filmy,
- 4) smsy z podtekstem seksualnym,
- 5) wiadomości tekstowe proponujące seks (Scholes-Balog i in., 2016).

Pojęcie seksting jest powszechnie używane w przestrzeni publicznej oraz naukowej. Zamiennie używane są pojęcia *uprawianie sekstingu*, *uczestnictwo w sekstingu* oraz *angażowanie w seksting*. Jednak osoby zaangażowane w seksting rzadko używają tych terminów. Częściej posługują się zwrotami takimi jak: nudesy, nagie zdjęcia, fotka za fotkę, seksty, seksowne selfie, seksowne fotki, tit pick/dick pick, niegrzeczne zdjęcia i inne (Albury i in., 2013; Döring, 2014; Foody i in., 2021; Lee i in., 2013; *Urban Dictionary*, 2021; Young people and sexting – attitudes and behaviours, 2017).

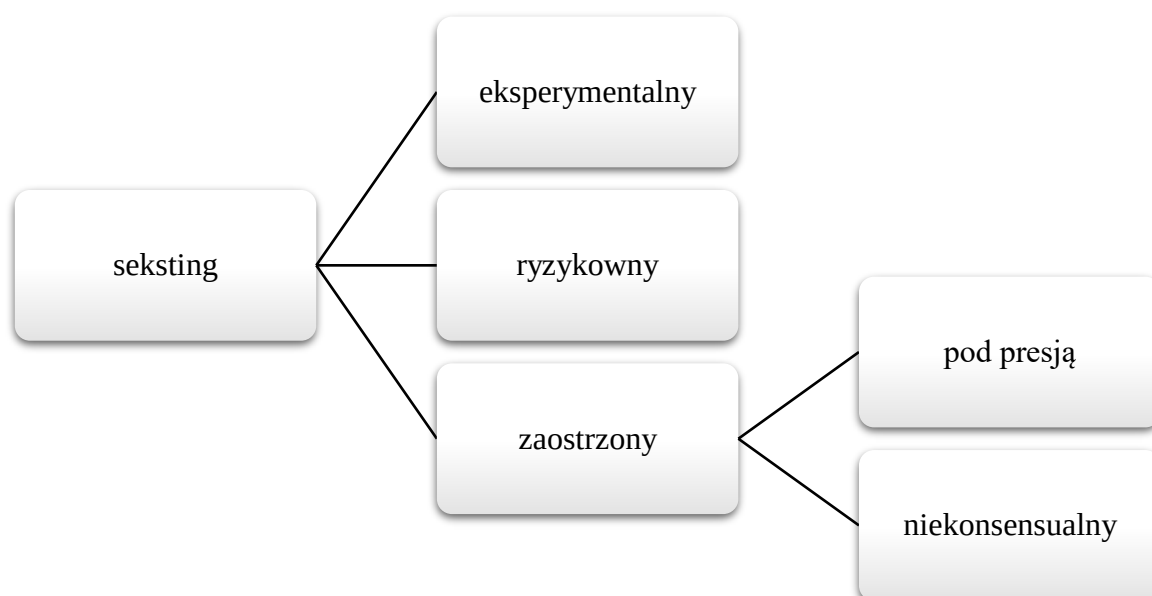
4. 2. Podział sekstingu

W literaturze najczęściej rozróżnia się konsensualny i niekonsensualny seksting. Pierwszy dotyczy głównie przesyłania własnych sekstów. Drugi, seksting bez zgody, to materiały o charakterze seksualnym zrobione lub udostępnione (pokazane fizycznie, przesłane dalej lub opublikowane online) bez zgody (Barrense-Dias i in., 2020; Krieger, 2016). Dotyczy zarówno dalszego przesyłania i rozpowszechniania materiałów otrzymanych bez zgody (i często bez wiedzy) pierwotnego nadawcy (Clancy i in., 2021; Naezer & van Oosterhout, 2021; K. Walker & Sleath, 2017), jak również wysyłania swoich materiałów seksualnych bez zgody adresata wiadomości. Wówczas odbiorcy otrzymują niepożądane oraz niechciane materiały (Dekker i in., 2019; Naezer & van Oosterhout, 2021). Autorzy wyróżniają również seksting pod presją. Jest wynikiem nacisku, namów oraz presji ze strony partnera, przyjaciela albo innej osoby, aby wysłać seksty (Englander & McCoy, 2017; Wachs i in., 2021; Wolak & Finkelhor, 2011).

Inna klasyfikacja obejmuje:

- 1) seksting eksperymentalny, czyli wysyłanie lub wymiana własnych sekstów;
- 2) ryzykowny - pod wpływem substancji lub z osobami obcymi;
- 3) zastrzony seksting – dotyczy sekstingu niekonsensualnego oraz sekstingu pod presją (Morelli i in., 2021; Wolak & Finkelhor, 2011).

Schemat 4. Podział sekstingu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Morelli i in., 2021; Wolak & Finkelhor, 2011.

Opracowano również rozróżnienie na seksting pierwotny (ang. *primary*) i wtórny (ang. *secondary*). Pierwotny seksting dotyczy udostępniania własnych zdjęć. Najczęściej będzie miał charakter konsensualny, oprócz wyjątkowych sytuacji np. sextorion (Ryan, 2010). Nazywany jest też sekstingiem własnym (ang. *self-sexting*). Natomiast wtórny, dotyczy dalszego udostępniania otrzymanych materiałów (Del Rey i in., 2019).

Autorzy, klasyfikując uczestników sekstingu, wyróżniają:

- 1) osoby niezaangażowane/ „nie-seksterzy” (ang. *non-sexters*) - nigdy nie wysłali i nigdy nie otrzymali materiałów sekstingowych;
- 2) nadawcy (ang. *senders*) – tylko wysyłali, ale nigdy nie otrzymali materiałów sekstingowych;
- 3) odbiorcy (ang. *receivers*) – tylko otrzymali, ale nigdy nie wysłali materiałów sekstingowych;
- 4) seksterzy dwukierunkowi (ang. *two-way sexters*) – zarówno wysyłali, jak i otrzymywali materiały sekstingowe (Foody i in., 2021; Gordon-Messer i in., 2013; Milton i in., 2019).

Seksting jest na etapie konceptualizacji. Z tego względu w literaturze funkcjonują rozbieżne definicje i opisy zjawiska. Na podstawie krytycznego przeglądu literatury oraz badań Barrense-Dias wraz ze współpracownikami wskazuje, że w definicjach występują różnice dotyczące następujących elementów:

- 1) podejmowane czynności (wysyłanie, odbieranie, przesyłanie);
- 2) chęć udziału (dobrowolny, nie-zgodny, pod presją);
- 3) rodzaje więzi między nadawcami i odbiorcami (np. partnerzy, znajomi, obcy, osoby znane tylko online);
- 4) rodzaje przekazywanych materiałów (wiadomości tekstowe i/lub wizualne formy);
- 5) stopień jednoznaczności seksualnej treści (np. zdjęcia w bieliźnie, półnagie, nagie);
- 6) ramy czasowe pomiaru (ze wskazaniem lub bez wskazania ram czasowych, w których dana osoba była zaangażowana w seksting) (Barrense-Dias i in., 2017, 2019; Molla-Esparza i in., 2020).

Seksting jest koncepcją ewoluującą w przestrzeni naukowej oraz społecznej. Konieczne jest zatem, podejmując badania, precyzyjnie określić przyjętą definicję sekstingu (Ojeda

i in., 2019). W niniejszej pracy przyjęłam jedną z najszerzych i najbardziej kompleksowych definicji:

Seksting to wymiana (wysyłanie, odbieranie i przekazywanie) seksualnie sugestywnych obrazów, filmów wideo lub wiadomości tekstowych o podtekstach seksualnych lub wulgarnych za pośrednictwem urządzeń przenośnych (Madigan i in., 2018; Mitchell i in., 2012; Morelli i in., 2021; Mori i in., 2020; Scholes-Balog i in., 2016).

4. 3. Przegląd badań nad zjawiskiem sekstingu

4.3.1. Skala zjawiska

Seksting jako zjawisko jest poddawane badaniom przez pedagogów, psychologów czy socjologów. Początkowe badania koncentrowały się na występowaniu zjawiska w grupie nastolatków. W 2008 roku zostały przeprowadzone jedne z pierwszych badań, które dotyczyły skali sekstingu. Badania zrealizowała Amerykańska Organizacja National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy, a wyniki ukazały się w raporcie *Sex and Tech. Results from a Survey of Teens and Young Adults*. Badaniami objęto 653 nastolatków w wieku 13-19 lat oraz 627 młodych dorosłych w wieku 20-26 lat. Uzyskane dane wskazały, że znaczna część nastolatków przesyła lub publikuje zdjęcia o charakterze erotycznym. Co 5. osoba z młodszej grupy wiekowej (13-19 lat) deklaruje, że przesyłane materiały zawierają ich własny wizerunek nago lub prawie nago. Swoje zdjęcia rozpowszechniają częściej dziewczęta niż chłopcy. Wśród odbiorców wysyłanych wiadomości badani wskazywali najczęściej osoby, z którymi byli w związku. Jednak co 7. badany z młodszej grupy wysyłał materiały erotyczne do osób, z którymi znał się tylko w wirtualnej rzeczywistości (Sex and Tech, 2008).

Rok później Pew Research Center's Internet & American Life Project we współpracy z Uniwersytetem w Michigan objął badaniami amerykańską młodzież w wieku 12-17 lat. Uzyskano dane od 800 osób. Wyniki ukazały się w raporcie *Teens and Sexting*. Seksting został w nich określony jako przesyłanie i udostępnianie materiałów o charakterze seksualnym tylko poprzez telefon komórkowy. Ustalono, że niewiele osób było adresatami takich wiadomości. Natomiast trzy razy więcej osób deklarowało, że otrzymywało wiadomości o charakterze seksualnym. Wśród badanych panowało przekonanie, że seksting jest bardzo popularny w ich środowisku rówieśniczym (Lenhart, 2009, s. 2–18).

W Wielkiej Brytanii w 2009 podjęto próbę określenia skali sekstingu. Badania zostały przeprowadzone przez brytyjską organizację South West Grid for Learning współpracującą z Uniwersytetem w Plymouth. Badaniami została objęta grupa 535 brytyjskich nastolatków w wieku 11-17 lat. Prawie 40% badanych zadeklarowało, że zna kogoś, kto brał udział w publikacji lub wysyłaniu za pomocą telefonu komórkowego albo Internetu swoich nagich lub prawie nagich zdjęć i/lub filmów. Co trzeci badany uważał, że jest to zjawisko powszechne wśród młodzieży (Phippen, 2009).

W 2012 roku ukazał się kolejny raport z badań dotyczących występowania zjawiska sekstingu w populacji amerykańskiej. Badania zrealizowali naukowcy związani z Centrum Badań nad Przestępstwami Przeciwko Dzieciom na Uniwersytecie New Hampshire wśród 1560 respondentów w przedziale wiekowym 10-17 lat. Według uzyskanych danych niewiele osób utrzymywało swój wizerunek w sposób erotyczny. Ustalono również, że przesłany materiał graficzny bardzo rzadko miał charakter zdecydowanie seksualny, np. przedstawiał nagie piersi, genitalia lub pośladki (Mitchell i in., 2012, s. 13).

Wyniki czeskich badań przeprowadzonych w 2017 roku przez naukowców z Centrum Prewencji Ryzyka Wirtualnej Komunikacji Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu (PROVOK) na grupie 4878 młodych ludzi w wieku 8-17 lat wskazują, że co 6. osoba przysyłała lub publikowała swoje intymne zdjęcia w sieci. Prośbę o przesłanie takich zdjęć od nieznanej wcześniej osoby otrzymała ponad 1/3 młodych ludzi. Badani uważali, że dziewczęta wysyłają takie materiały znacznie częściej niż chłopcy. Respondenci wysyłali materiały seksualnie sugestywne do obecnego znajomego, do byłego znajomego, do osoby, z którą są obecnie w związku, do osoby, którą lubią, do osoby znanej od niedawna lub do osoby, z którą byli w przeszłości w związku. Znaczna część badanych (40%) potwierdziła, że otrzymała od innej osoby materiały sekstingowe. Ustalono także, że ponad 70% badanych uznawało przysyłanie tego typu materiałów za niebezpieczne. Ponadto badania pokazały, że w przypadku nieodpowiedniego wykorzystania materiałów sekstingowych co trzecia osoba nie poprosiłaby nikogo o pomoc (Tomczyk i in., 2017). Autorzy badań podkreślają, że w Republice Czeskiej na przestrzeni ostatnich kilku lat jest zauważalna wzrostowa tendencja zjawiska sekstingu (Kopecky & Szotkowski, 2017).

Na gruncie polskim dotychczas były prowadzone głównie badania, w których zjawisko sekstingu występowało jako składowa różnych zagrożeń związanych z korzystaniem z Internetu przez młodzież. Przykładem są badania przeprowadzone

w 2014 przez NASK na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka. W opublikowanym raporcie podkreślono istnienie sekstingu wśród polskiej młodzieży. Dane wskazywały, że 5% respondentów przyznało się do wysyłania materiałów sekstingowych osobom poznanym w Internecie, a 8% zadeklarowało wysyłanie materiałów sekstingowych do osób, z którymi są w związku. Ponadto, co czwarty nastolatek otrzymał intymne zdjęcia innej osoby oraz co trzeci zna kogoś, kto takie zdjęcia otrzymał (Lange i in., 2014). W 2016 roku na zlecenie NASK przeprowadzono kolejne badania, w których poruszono zagadnienie sekstingu. Wysyłanie intymnych zdjęć zadeklarował co dziesiąty badany (Kamieniecki, i in., 2017). Stanowi to odsetek dwukrotnie wyższy od uzyskanego we wcześniejszych badaniach.

Badanie przeprowadzone w 2014 przez agencję GfK Polonia na zlecenie Fundacji Dzieci Niczyje uwzględniło w swojej treści seksting jako odrębne zagadnienie. Badaniami objęto 503 osoby w wieku 15-19 lat. Rezultaty pokazały, że prawie połowa respondentów ma w gronie znajomych, którzy przesyłają za pomocą środków komunikacji elektronicznej materiały przedstawiające ich nago lub prawie nago. Częściej adresatami wiadomości sekstingowych są chłopcy, jednak wiele dziewcząt również otrzymuje takie materiały. Najczęściej badani wskazywali, że treści erotyczne otrzymali od osób, które znali, ale nie byli z nimi w związku. Dużo osób otrzymywało materiały sekstingowe od obcych. Dopiero na trzeciej pozycji badani wskazywali swoich partnerów jako nadawców wiadomości o charakterze seksualnym (Wójcik & Makaruk, 2014).

Seksting jest powszechną praktyką w różnych grupach wiekowych (Albury i in., 2013; Klettke i in., 2014; Madigan i in., 2018; Morelli i in., 2021; Mori i in., 2020; Van Ouytsel i in., 2015). Z badań wynika, że częstotliwość zachowań sekstingowych wśród młodych ludzi wzrasta wraz z wiekiem, w szczególności w okresie od adolescencji do wczesnej dorosłości (Bianchi i in., 2019; Choi i in., 2019; Dake i in., 2012; Strassberg i in., 2013). Wiele dotychczasowych badań koncentrowało się na zjawisku wśród adolescentów (Bianchi, Morelli, Nappa, i in., 2018; Choi i in., 2019; Dake i in., 2012; Foody i in., 2021; Lenhart, 2009; Madigan i in., 2018; Mori i in., 2019; Setty, 2020b; Strasburger i in., 2019; Van Ouytsel i in., 2015; Wolak i in., 2012; Ybarra & Mitchell, 2014). Jednak wschodzący dorośli częściej niż nastolatki uczestniczą w sekstingu (Mori i in., 2020). Wśród nastolatków średnio 14,8% wysyła oraz 27,4% otrzymuje takie materiały. Około 12% badanych przekazuje otrzymane materiały bez zgody pierwotnego nadawcy oraz 8,4% otrzymuje niechciane treści (Madigan i in., 2018). Natomiast według zbiorczej metaanalizy badań około 40% wschodzących dorosłych wysłało wiadomości

sekslingowe, 42% otrzymało takie materiały, a 48% zgłosiło zaangażowanie się we wzajemny seksling. Prawie 16% badanych przekazywało otrzymane wiadomości (Mori i in., 2020). Jedno z badań przeprowadzone wśród studentów prognozuje, że aż 80% z nich wysyła lub odbiera materiały sekslingowe (Hudson & Fetro, 2015). Zaangażowanie w seksling wzrasta wraz z wiekiem (Garmendia i in., 2016; podaje za: Ojeda i in., 2020). Młodzi dorośli częściej niż dzieci i młodzież angażują się w takie zachowania (Klettke i in., 2014). Badacze przypuszczają, że częstotliwość angażowania się w seksling jest większa wśród wschodzących dorosłych w porównaniu do adolescentów, ze względu na większą autonomię od opiekunów, wyższy poziom dojrzałości seksualnej oraz mniejsze obawy związane z konsekwencjami prawnymi, ze względu na osiągnięcie pełnoletniości (Mori i in., 2020; Strasburger i in., 2019).

Dotychczasowe badania nie są zgodne w kwestii różnic pomiędzy płciami a zaangażowaniem w seksling. Część badaczy wskazuje, że dziewczęta i kobiety częściej wysyłają takie materiały niż chłopcy i mężczyźni (Ybarra & Mitchell, 2014). W innych pracach badawczych chłopcy stanowili grupę bardziej zaangażowaną w takie zachowania (Gámez-Guadix & de Santisteban, 2018). Część pomiarów nie wykazała żadnych istotnych różnic pomiędzy płciami (S. W. Campbell & Park, 2014). Niezgodności pomiędzy poszczególnymi pomiarami mogą wynikać z rodzaju badanego zachowania (Del Rey i in., 2019). Wskazuje się, że osoby płci żeńskiej są częściej proszone o materiały seksualne, a osoby płci męskiej z większym natężeniem proszą o takie treści i udostępniają je innym (Symons i in., 2018).

4.3.2. Motywacja

Część badań dotyczących sekslingu eksploruje motywacje osób wysyłających materiały erotyczne (Crofts i in., 2015; Lee i in., 2013; Ringrose i in., 2012). Wśród głównych przyczyn praktykowania przesyłania materiałów erotycznych najczęściej wymieniane są: chęć flirtu, zabawa, okazanie uczucia, potwierdzenie zaufania czy nawiązywanie relacji o charakterze emocjonalnym lub seksualnym (Bębas, 2015, s. 436). Młodzi ludzie traktują wysłanie erotycznych zdjęć jako środek do celu, jakim jest umówienie się na randkę z inną osobą (Sex and Tech, 2008). Znaczną grupę stanowią osoby uważające seksling za dobry sposób na podtrzymywanie uczucia w związku. Część badanych dziewcząt wskazywało, że jest to forma seksownego prezentu dla ich chłopaka lub sposób, aby „czuły się seksownie” (Sex and Tech, 2008). Chęć zdobycia popularności i akceptacji rówieśników również może być powodem wysyłania erotycznych materiałów

(Del Rey i in., 2019). W szczególności wśród chłopców zauważalna jest motywacja do sekstingu wynikająca z chęci podniesienia statusu społecznego i uzyskania podziwu rówieśników (Ringrose i in., 2013). Wśród innych przyczyn wskazywana jest chęć odwdzięczenia się za otrzymane seksowne materiały oraz odczuwanie presji z tego powodu. Rzadko powodem praktykowania sekstingu przez młodych ludzi była chęć zażartowania lub zrobienia komuś dowcipu. Jednostkowe odpowiedzi wskazywały, że wysyłanie materiałów sekstingowych było wynikiem szantażu lub zmuszania (Crofts i in., 2015).

Systematyczny przegląd dotychczasowej literatury dotyczący sekstingu wyróżnia cztery główne motywacje angażowania się w seksting przez młodych ludzi:

1. forma flirtu i/lub zwrócenie na siebie romantycznej uwagi;
2. w ramach dobrowolnego związku;
3. eksperymentalna faza młodości;
4. presja ze strony partnera/znajomych (Cooper i in., 2016, s. 709).

1. Forma flirtu i/lub zwrócenie na siebie romantycznej uwagi

Badania sugerują, że flirtowanie i chęć zwrócenia na siebie uwagi są częstym powodem aktywności sekstingowej. Respondenci chcą „poczuć się seksowni” oraz lubią odczuwać „dreszczyk emocji” wynikający z takich działań (Perkins i in., 2014). Poprzez wysyłane materiały erotyczne dążą do zwrócenia uwagi osób, z którymi nie są obecnie w związku, ale chcieliby z nimi nawiązać relację seksualną lub romantyczną (Kopecký, 2012). W szczególności dziewczęta uważają, że dzięki sekstingowi zdobędą uwagę oraz akceptację osoby, którą są zainteresowane (Lippman & Campbell, 2014). Młodzi ludzie uważają, że seksting może być wstępem do podejmowania fizycznych kontaktów intymnych lub sposobem na poinformowanie o gotowości do seksu (Temple & Choi, 2014).

2. W ramach dobrowolnego związku

Wysyłanie materiałów erotycznych partnerowi jest często postrzegane jako normalny aspekt związku. Literatura sugeruje, że może to być rodzaj ekspresji seksualnej i komunikacji intymnej w relacjach partnerskich. Jest wyrazem uczuć i zaufania wobec partnera, rodzajem flirtu i zabawy oraz elementem gry wstępnej (Cooper i in., 2016; Hasinoff, 2013; Lenhart, 2009). W szczególności w związkach „na odległość” stanowi zamiennik fizycznej bliskości i pozwala na utrzymywanie intymności między partnerami

(Drouin i in., 2013, 2017).

3. Eksperymentalna faza młodości

Seksting może wynikać z poszukiwania tożsamości poprzez eksperymentowanie z wyrażaniem siebie i swojej seksualności (Lenhart, 2009). Komunikacja elektroniczna i portale społecznościowe są przestrzenią, w której młodzi ludzie sprawdzają różnorodne doświadczenia seksualne (O'Sullivan, 2014). Jest to element kształtowania siebie i swojego miejsca w grupie. Może być motywowany chęcią zdobycia popularności bądź zwrócenia na siebie uwagi znajomych (Bond, 2011; Vanden Abeele i in., 2014). Urządzenia komunikacji cyfrowej stanowią nową przestrzeń rozwojową młodych ludzi, umożliwiającą eksplorację swojej seksualności poprzez dzielenie się materiałami erotycznymi (Bond, 2011).

4. Presja ze strony partnera/znajomych

W wyniku odczuwania presji ze strony innej osoby wiele osób wysyła własne materiały seksualne (Englander & McCoy, 2017; Walrave i in., 2014). Najczęściej presja jest wynikiem namowy i nacisku partnera lub znajomego. Sytuacje bycia pod presją częściej spotykają kobiety niż mężczyźni (Walrave i in., 2014). Oprócz faktycznego wywierania nacisku przez innych może występować również presja wynikająca z własnych interpretacji oczekiwań innych. Młodzi ludzie mogą uważać, że normy i postawy prezentowane przez znajomych są skierowane na obszary seksualne, wobec czego wymagają oni takich zachowań (Vanden Abeele i in., 2014).

Dora Bianchi wraz ze współpracownikami (2018) wyróżniła trzy główne powody angażowania się w seksting: 1) cele seksualne, 2) powody instrumentalne oraz 3) wzmocnienie obrazu ciała. Pierwsze dotyczą wysyłania materiałów w celu podjęcia fizycznej aktywności seksualnej z odbiorcą wiadomości. Kolejne, powody instrumentalne, nazywane również zaostrzonymi (ang. *aggravated*) wynikają z chęci uzyskania pieniędzy, prezentów czy drobnych przysług lub są związane ze stosowaniem i grożeniem przemocą. Ostatnie natomiast odnoszą się do angażowania w seksting, aby uzyskać społeczne wzmocnienie na temat adekwatności własnego ciała (np. sprawdzenia czy ciało jest akceptowalne lub wystarczająco atrakcyjne). Wysyłanie erotycznych materiałów może wynikać z lęku o swoją atrakcyjność lub swój status w obecnym związku (Bianchi i in., 2017).

4.3.3. Wpływ społeczeństwa i kultury na funkcjonowanie zjawiska

Część badaczy upatruje przyczyn funkcjonowania sekstingu wśród młodych ludzi w oczekiwaniach i normach społecznych oraz kulturze popularnej. Paradygmaty społeczno-kulturowe i medialne mogą oddziaływać na eksplorację seksualności i redefinicję własnego obrazu ciała. Ma to wpływ na zachowania i motywacje seksualne (Bianchi i in., 2017). Część badaczy wskazuje, że kultura popularna ma związek z sekstingiem (García-Gómez, 2017; Van Ouytsel i in., 2017). Przeprowadzone badania obejmujące wpływ mediów na kobiety i mężczyzn podkreślają, że internalizacja przekazów medialnych jest skorelowana z sekstingiem (Gargano & Tomassoni, 2022; Speno & Aubrey, 2019).

Na gruncie tych wskazań poniżej zostały przytoczone teorie, które mogą wyjaśniać wpływ społeczno-kulturowy wobec zaangażowania w seksting oraz wskazywać na przyczyny różnic w ocenie tego zachowania wśród kobiet i mężczyzn.

Teoria seksualizacji

W przestrzeni publicznej zachowania sekstingowe są w szczególności powiązane ze zjawiskiem seksualizacji. W mediach związek między tymi zjawiskami jest opisywany jako tak oczywisty, że nie wymaga wyjaśnienia ani dowodów (Hasinoff, 2014, s. 105). Wiele podmiotów podkreśla, że coraz intensywniej zseksualizowana kultura jest kluczową przyczyną praktykowania sekstingu (Karaian, 2015).

Według Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego (2013) seksualizacja występuje, gdy:

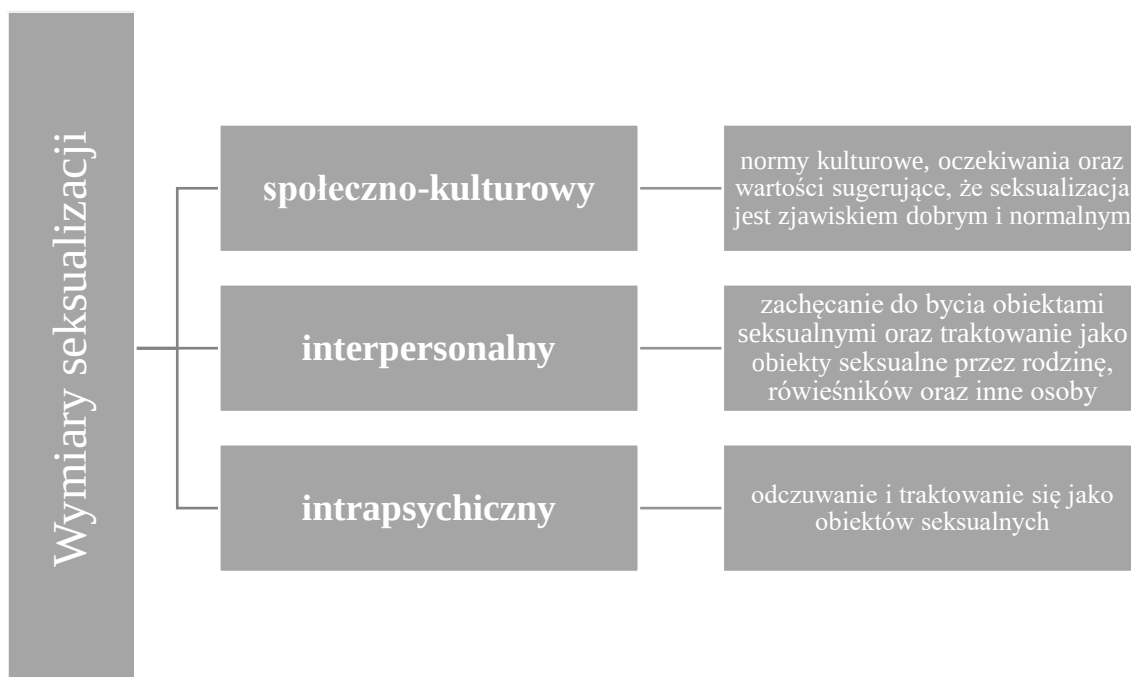
- 1) „wartość osoby wynika tylko z jej atrakcyjności seksualnej lub zachowania, do tego stopnia, że wyklucza inne cechy;
- 2) osoba jest dopasowywana do normy, według której atrakcyjność fizyczna (wąsko definiowana) oznacza bycie seksownym;
- 3) osoba jest uprzedmiotowiona pod względem seksualnym, czyli staje się dla innych raczej przedmiotem seksualnego wykorzystania niż osobą zdolną do podejmowania niezależnych działań i decyzji;
- 4) seksualność jest narzucona osobie w niewłaściwy sposób”.

Według raportu APA (2013) seksualizacja odbywa się w trzech wymiarach. Pierwszy z nich - wymiar społeczny - dotyczy norm kulturowych. Jest związany ze społecznymi

oczekiwaniami, tradycjami i wartościami, przez które seksualny obraz kobiet i dziewczyn jest oceniany pozytywnie.

Elementy popkultury, sztuka, polityka, sport, reklama przedstawiają zseksualizowanie wizerunku kobiet. Pokreśla się też wpływ produktów materialnych np. zabawek, odzieży czy kosmetyków na ten proces. Często produkty, które są skierowane do dziewcząt i kobiet, mają charakter erotyczny, a zseksualizowana kultura materialna budzi pobudzenie mężczyzn (Zielona-Jenek, 2017). Drugi wymiar jest związany z wpływem innych osób na kobiety i dziewczyny. Rodzina, rówieśnicy, znajomi oraz inne osoby mogą zachęcać kobiety do bycia obiektami seksualnymi oraz traktować je przedmiotowo (APA, 2013). W relacjach osoby płci żeńskiej są nakłaniane do zwracania uwagi na swoją atrakcyjność i seksualność w każdej sytuacji. Ten obszar dotyczy też kontaktów, które są naznaczone seksualnie np. molestowanie werbalne czy pokazywanie wulgarnych gestów (Zielona-Jenek, 2017). Ostatni z wymiarów, intrapersonalny, jest nazywany również samoseksualizacją (ang. *self-sexualization*). Dziewczęta i kobiety uważają siebie za obiekty seksualne i w taki sposób same się traktują. Pochwała, akceptacja i gratyfikacja seksualnych zachowań oraz erotycznego wyglądu przez osoby znaczące (np. znajomych) może powodować internalizację tych norm.

Schemat 5. Wymiary seksualizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: APA 2013, s. 13.

Dagmara Dobosz i Katarzyna Front-Dziurkowska (2017) podkreślają, że seksualizacja nie dotyczy wyłącznie dziewcząt i kobiet. Również chłopcy i mężczyźni są dotknięci tym zjawiskiem. Autorki akcentują wyjątkowo trudną sytuację przedstawicieli płci męskiej, gdyż „muszą oni balansować między tradycyjnym a nowoczesnym wzorcem męskości” (Dobosz & Front-Dziurkowska, 2017, s. 97). Społeczeństwo wymaga od nich atrakcyjności fizycznej, bez utarty cech charakteru stereotypowo przypisywanych mężczyznom. Często pomijany jest emocjonalny aspekt ich funkcjonowania. Wśród negatywnych następstw seksualizacji mężczyzn wyróżnia się m.in. niezadowolenie z własnego ciała (Ma, 2019), bigoreksja²⁷, zaburzenia w relacjach z kobietami (m.in.: trudności w nawiązywaniu i podtrzymywaniu relacji intymnych z kobietami, brak umiejętności tworzenia związków nieopartych na seksualności, traktowanie płci przeciwnej wyłącznie jako obiektów seksualnych, niemożność cieszenia się bliskością w relacjach) czy trudności związane ze sprawnością seksualną (Zob. więcej: Dobosz & Front-Dziurkowska, 2017).

Monika Zielona-Jenek (2017) zwraca uwagę, że seksualizacja nie tylko jest zagrożeniem, ale może być też przejawem emancypacji. Seksualizacja wydaje się dogodnym wyjaśnieniem sekstingu, gdyż stawia kobiety w roli ofiar kultury masowej. Jednak pomija aspekt własnego wyboru, opierając się na normatywnych założeniach dotyczących zdrowej seksualności. (Hasinoff, 2014). W literaturze częściej poruszany jest negatywny aspekt seksualizacji, jednak nie należy pomijać pozytywnych aspektów zjawiska (Aapola i in., 2005). Wraz ze zmianami społecznymi i kulturowymi następuje przebudowa granic i ról seksualnych. Zmniejsza się znaczenie wpływu dotychczas dominujących grup społecznych na rzecz demokratyzacji i akceptacji wolności oraz swobody seksualnej (Aapola i in., 2005). W takim ujęciu seksualizacja dziewczyn i kobiet może być działaniem ilustrującym zwiększającą się prezentację własnej seksualności. Pozytywnie rozumiana seksualizacja określana jest symbolicznym powiedzeniem „dziewczyny, które mogą działać”, czyli w obszarze seksualności przejawiają sprawczość i stanowią o sobie samych (Zielona-Jenek, 2017, s. 22).

²⁷ Bigoreksja to patologiczna, przesadna troska i dbałość o umięśnienie ciała oraz dążenie do zwiększenia masy mięśniowej bez zwiększenia poziomu tłuszczu w organizmie (Kluczyńska, 2014, s. 98).

Teoria uprzedmiotowienia i samouprzedmiotowienia

Barbara L. Fredrickson oraz Tomi-Ann Roberts (1997) zaproponowały teorię uprzedmiotowienia (ang. *objectification theory*). Według omawianej koncepcji wiele kobiet jest seksualnie uprzedmiotawianych i traktowanych jak rzeczy, których wartość jest oceniana przez pryzmat użyteczności dla innych. Głównym założeniem autorek koncepcji było przedstawienie przeżyć i zagrożeń dla zdrowia psychicznego dziewcząt i kobiet, które spotykają się z uprzedmiotowieniem seksualnym (Fredrickson & Roberts, 1997, s. 174).

Według oryginalnej koncepcji uprzedmiotowienie może wynikać z:

- 1) bezpośrednich interpersonalnych doświadczeń uprzedmiotowienia (np. niepożądany komentarz dotyczący wyglądu);
- 2) zastępczych doświadczeń uprzedmiotowienia innych kobiet (np. usłyszenie komentarza mężczyzny na temat innej kobiety);
- 3) uprzedmiotowionych medialnych wizerunków kobiet np. (np. obrazów, w których ciała kobiet są przedstawiane fragmentarycznie) (Fredrickson & Roberts, 1997).

Internalizacja seksualizujących przekazów może prowadzić do „samouprzedmiotowienia”. Akceptacja i powielanie schematów może skutkować przyjmowaniem perspektywy osoby trzeciej w odniesieniu do własnego „ja” fizycznego. Przyczynia się to do nieustannego oceniania własnego ciała oraz podejmowania prób wpasowania się w kulturowo wyznaczone normy atrakcyjności. Samouprzedmiotowienie dziewcząt i kobiet przejawia się ciągłą oceną i kontrolą siebie w kategorii „bycia pożądaną przez innych”. Kwestie własnych pragnień, oczekiwań, zdrowia czy dobra są drugorzędne.

Badacze uważają, że seksting może być przejawem samouprzedmiotowienia oraz internalizacją specyficznych dla płci ideałów medialnych dotyczących atrakcyjności (Speno & Aubrey, 2019). Badania wskazują, że kobiety przejawiające wysoki poziom samouprzedmiotowienia częściej doświadczały niekonsensualnego sekstingu (Crapolicchio i in., 2022). Tworzenie i wysyłanie własnych materiałów seksualnych może być dosłownym przejawem przyjęcia perspektyw innych osób względem swojego wizerunku (Checkalski i in., 2023).

Teoria skryptów seksualnych

Zgodnie z teorią skryptów seksualnych zachowania seksualne są kształtowane na postawie serii skryptów społecznych lub doświadczeń i historii, które kierują zachowaniem jednostki. Mają duże znaczenie w formowaniu pożądania i konstruowaniu tożsamości seksualnej. Według koncepcji zachowania są rozwijane w oparciu o trzy podstawowe, wzajemnie uzupełniające się, skrypty: kulturowy, interpersonalny i intrapsychiczny. Pierwszy jest związany z normami wyznaczającymi życie zbiorowe. Dotyczy standardów społecznych wyznaczających, które działania są akceptowane. Jest tworzony przy udziale wielu podmiotów m.in. środków masowego przekazu, mediów społecznościowych, rówieśników, rodziny czy społeczność religijną. Skrypt interpersonalny odnosi się do interakcji i relacji z innymi osobami, na podstawie oczekiwań poszczególnych jednostek. Ostatni - intrapsychiczny, dotyczy internalizacji społecznych i kulturowych wartości. Ten proces może zachodzić nieświadomie (Simon & Gagnon, 2003).

Przestrzeń wirtualna jest miejscem, w którym utworzyła się własna kultura seksualna. Dla użytkowników cyberprzestrzeni skrypt seksualny umiejscowiony jest pomiędzy normami rzeczywistości niewirtualnej a normami środowiska cyfrowego (Soriano-Ayala i in., 2020). Wirtualna seksualność cechuje się:

- 1) szerszymi możliwościami socjalizacji, wyboru, utrzymywania lub odrzucenia kontaktów z innymi;
- 2) tworzeniem nowej, ulepszonej tożsamości wirtualnej, której pierwowzorem są medialne wizerunki. Może to prowadzić do rozdzielenia tożsamości rzeczywistej i wirtualnej;
- 3) szerokim dostępem do informacji o charakterze seksualnym (np. pornografii, społeczności o różnych orientacjach seksualnych, czego wynikiem może być przebodźcowanie seksualne, hiperstymulacja libido oraz hiperseksualizacja obrazu;
- 4) brakiem kontaktu fizycznego z innymi ludźmi, wpływającym na depersonalizację kontaktów międzyludzkich oraz tendencje do nawiązywania nietrwałych więzi;
- 5) narcyzmem cyfrowym lub zbyt wysokim wirtualnym ego, tworzonym na podstawie wirtualnej popularności;
- 6) postrzeganiem wirtualnej seksualności jako bezpiecznej oraz anonimowej;

- 7) zacieraniem granic prywatności relacji intymnych (Zobacz więcej: Soriano-Ayala i in., 2020).

Skrypty seksualne są zależne od wielu zmiennych (np. wiek, płeć, pochodzenie etniczne, klasa społeczna itd.) i różnią się pomiędzy poszczególnymi społecznościami (Wiederman, 2005). Według badań młodzi ludzie prezentują dwa główne podejścia do wirtualnej seksualności: 1) akceptacja i dostosowywanie się do funkcjonujących w cyberprzestrzeni wymagań oraz 2) sprzeciw i odrzucenie wirtualnej seksualności na rzecz tradycyjnej (offline) kultury seksualnej (Setty, 2020a; Soriano-Ayala i in., 2020).

Teoria skryptów seksualnych przedstawia kształtowanie się seksualności i zachowań seksualnych przede wszystkim jako procesy społeczne. Dotychczas koncepcja była używana w ramach analizy zaangażowania w ryzykowne interakcje seksualne offline m.in. podejmowanie ryzyka seksualnego czy agresję seksualną (Bowleg et al., 2015; Holman and Sillars, 2012 za: Symons i in., 2018). Katrien Symons wraz ze współpracownikami (2018) przeprowadziła badania dotyczące tworzenia się skryptów sekstingu. Na podstawie przeglądu dotychczasowych publikacji badacze założyli, że skrypty sekstingu są oparte na tradycyjnych skryptach męskich i kobiecych zachowań seksualnych. Zostało to potwierdzone w badaniach przeprowadzonych przez autorów. Ponadto wyniki wskazują, że osobiste skrypty sekstingu wśród młodych ludzi są silnie powiązane z przekonaniem o powszechności zachowania u innych, doświadczeniami seksualnymi offline i korzystaniem z pornografii (Soriano-Ayala i in., 2020, s. 20).

Według badań dziewczęta i kobiety są częściej nakłaniane lub zmuszane do wysyłania sekstów niż mężczyźni (Laird i in., 2021). Funkcjonujące skrypty seksualne mogą warunkować wyższą pasywność i powściągliwość kobiet oraz wyższą aktywność i asertywność mężczyzn. Na podstawie tego skryptu można założyć, że kobiety częściej wysyłają zdjęcia do swojego partnera, w szczególności gdy zostaną o to poproszone. Mężczyźni natomiast częściej wysyłają swoje nagie zdjęcia bez wcześniejszej zgody odbiorcy. Ich najczęstszą motywacją wynika z myślenia transakcyjnego, czyli nadziei na otrzymanie obrazów w zamian. Mężczyźni oczekują pozytywnej reakcji i aprobaty kobiet wobec wysyłanych materiałów, ponieważ projektują własne zainteresowanie obrazami seksualnymi na odbiorcę (F. Oswald i in., 2020). Według Kutchinsky'go (1988, podaje za: Træen & Kvalem, 2022) dla kobiety obraz penisa we wzwodzie nie jest podniecający seksualnie. Podkreślają to również wyniki badań, w których kobiety otrzymujące

niechciane zdjęcia penisów podkreślały, że nie wywołuje to u nich podniecenia (Karasavva i in., 2022).

Teoria podwójnych standardów seksualnych

Twórca pierwotnej koncepcji, Reiss (1960, podaje za: Hensums i in., 2022), skategoryzował postawy wobec przedmażeńskich zachowań seksualnych. Autor wyróżnił:

- 1) abstynencję (przedmażeńskie zachowania seksualne odradzane dla mężczyzn i kobiet),
- 2) podwójne standardy (przedmażeńskie zachowania seksualne odradzane kobietom, ale nie mężczyznom),
- 3) permissywizm bez uczucia (przedmażeńskie zachowania seksualne zalecane niezależnie od płci i zaangażowania emocjonalnego),
- 4) permissywizm z uczuciem (zachęcanie do przedmażeńskich zachowań seksualnych wszystkich osób w zaangażowanych związkach niezależnie od płci).

Początkowo koncepcja odnosiła się do postawy zniechęcającej kobiety do przedmażeńskich zachowań seksualnych (Reiss, 1956). Obecnie normy związane z zachowaniami seksualnymi również mogą być odmienne w zależności od płci zaangażowanych osób (Milhausen & Herold, 2002). Różnice wynikają właśnie z podwójnych standardów seksualnych. Podwójny standard seksualny przejawia się różnymi ocenami takich samych zachowań heteroseksualnych mężczyzn i kobiet. Według tradycyjnego ujęcia koncepcji bardzo aktywni seksualnie heteroseksualni mężczyźni są oceniani lepiej niż kobiety, które wykazują takie same zachowania (Zaikman & Marks, 2017). Wśród założeń koncepcji podkreśla się, że osoby płci męskiej są społecznie wynagradzane za wyższy poziom doświadczenia seksualnego. Kobiety natomiast ponoszą kary społeczne za takie same zachowania (Lippman & Campbell, 2014, s. 375; Milhausen & Herold, 2002).

Teoria podwójnych standardów seksualnych została włączona do badań nad zjawiskiem sekstingu. Według analiz społeczne skutki sekstingu są bardziej dotkliwe dla dziewcząt i kobiet. Są one narażone na negatywne oceny społeczne wysyłania erotycznych materiałów (Harvey, 2018; Ringrose i in., 2013). Seksting może przyczyniać się do wzrostu popularności chłopców i mężczyzn oraz zwiększać ich status społeczny. U dziewcząt i kobiet natomiast częściej powoduje poczucie wstydu przed sobą i obawę o swoją reputację seksualną (Ringrose i in., 2013).

Wnioski z wielu dotychczasowych badań wskazują, że czynniki związane z funkcjonowaniem sekstingu w przestrzeni społecznej są skorelowane ze zjawiskiem seksualizacji oraz funkcjonującymi skryptami seksualnymi (Bianchi i in., 2019; Lenhart, 2009; Mitchell i in., 2012; Soriano-Ayala i in., 2020). Kult ciała, rozerotyzowane społeczeństwo, przedmiotowe traktowanie kobiet, presja dostosowania się do aktualnych kanonów „piękna”, aprobata wobec poniżania i krytyki osób odbiegających od oczekiwań oraz ogólna swoboda prezentowania swojego wizerunku intymnego bądź erotycznego wynika w znacznym stopniu z wpływu mass mediów oraz niedoborów związanych z edukacją seksualną (Wojtasik, 2014, s. 88). Występują różnice w ocenie przez społeczeństwo postępowania kobiet i mężczyzn, którzy wysyłają swoje erotyczne wizerunki. Kobiety są częściej piętnowane oraz bardziej narażone na negatywne konsekwencje zjawiska (Liong & Cheng, 2017; Ringrose i in., 2012).

4.3.4. Konsekwencje

Wiele dotychczasowych badań dotyczących sekstingu koncentruje się na czynnikach ryzyka oraz negatywnych następstwach zjawiska. Najczęściej podkreśla się związek sekstingu z podejmowaniem zachowań ryzykownych (Benotsch i in., 2013; Ferguson, 2011; Morelli i in., 2017; Mori i in., 2019). Według badań zjawisko współwystępuje ze spożywaniem alkoholu i używaniem substancji psychoaktywnych (Benotsch i in., 2013). Jest też powiązane z podejmowaniem aktywności seksualnych m.in. z seksem dopochwowym, analnym oraz oralnym (Rice i in., 2018; Temple i in., 2014; Ybarra & Mitchell, 2014) oraz podejmowaniem ryzykownych zachowań seksualnych np. seks bez zabezpieczenia podczas ostatniego stosunku (Cooper i in., 2016; Rice i in., 2018). Podkreśla się również korelacje między sekstingiem a uzależnieniem od pornografii (Morelli i in., 2017).

Według badań osoby wysyłające materiały sekstingowe mają niższe poczucie własnej wartości niż osoby niewysyłające (Sesar i in., 2021). Wśród konsekwencji podkreślane są ujemne skutki w obszarze funkcjonowania społecznego oraz zdrowia psychicznego m.in. stygmatyzacja, lęk, depresja, podejmowanie prób samobójczych, (Brinkley i in., 2017; Dake i in., 2012; Ma, 2019; Medrano i in., 2018; Ybarra & Mitchell, 2014). Seksting jest czasem wykorzystywany do upokarzania, poniżania czy prześladowania innych osób. Rozpowszechnienie seksualnego wizerunku innej osoby może wywoływać liczne zaburzenia związane z poczuciem wstydu czy napiętnowaniem

ze strony innych (M. Wood i in., 2015). Seksting wiąże się również z podejmowaniem rozmów online z nieznajomymi (Crimmins & Seigfried-Spellar, 2014) oraz zwiększa ryzyko zaangażowania się w epizody przemocy na randkach (Morelli i in., 2016).

Konsekwencje sekstingu różnią się pod względem płci. Zazwyczaj są bardziej szkodliwe dla dziewcząt i kobiet. Są one częściej narażone na zniewagi, obelgi i upokorzenia, co negatywnie wpływa na ich reputację (M. Wood i in., 2015). Spotykają się również z częstszym molestowaniem i poniżaniem seksualnym w Internecie wynikającym z udostępnienia bez zgody ich materiałów erotycznych (Krieger, 2016).

4. 4. Seksting jako zachowanie normatywne

Seksting nie powinien być postrzegany wyłącznie jako zachowanie ryzykowne. Michelle Krieger (2016) podkreśla, że negatywne następstwa w znacznej mierze dotyczą niekonsensualnej dystrybucji materiałów sekstingowych. Rozdzielenie w badaniach sekstingu zgodnego i niezgodnego zmieniłoby podejście do zjawiska: od opartego na założeniu dewiacji i ryzyka do normalności (Krieger, 2016, s. 597). Obecnie umacnia się nurt zwolenników postrzegania sekstingu jako normalnego aspektu seksualności (Döring, 2014; Temple i in., 2019). Ten rodzaj sekstingu, nazywany eksperymentalnym, dotyczy jedynie zachowań konsensualnych (Morelli i in., 2021). Może być obszarem rozwoju młodych ludzi oraz elementem relacji międzyludzkich. Służy zaspokojeniu potrzeb rozwojowych związanych z seksualnością oraz budowaniem tożsamości (Kosenko i in., 2017). W szczególności dotyczy potrzeb związanych ze sprawczością seksualną, ekspresją seksualną i eksploracją własnej seksualności (Symons i in., 2018, s. 3851). Jest to normalny element eksploracji seksualnej, charakterystyczny dla dorastających osób (Wolak i in., 2012). Tendencja do stygmatyzacji zachowań seksualnych młodych ludzi zmniejsza się po okresie dojrzewania (Vasilenko & Lefkowitz, 2018). Wśród rozwojowych aspektów sekstingu dotyczących tożsamości seksualnej wskazuje się, że może być elementem budowania i wzmacniania relacji intymnej, przygotowaniem do aktywności seksualnej czy sposobem na wyrażenie gotowości do seksu. Motywacją do zaangażowania się w seksting może być chęć otrzymania informacji zwrotnej o adekwatności własnego wizerunku ciała (Bianchi i in., 2019; Bianchi, Morelli, Nappa, i in., 2018). Częstym predyktorem sekstingu eksperymentalnego jest pozostawanie w związku lub próba nawiązania relacji romantycznej (Van Ouytsel i in., 2020). Wymiana

konsensualnych sebstów z partnerem jest związana z chęcią zabawy, okazaniem intymności oraz flirtem (Drouin & Tobin, 2014; Van Ouytsel i in., 2020). Z badań ujmujących powyższe zjawisko jako zachowanie normatywne wynika, że zaangażowanie w seksting (między partnerami) nie koreluje z zachowaniami ryzykownymi (Van Ouytsel i in., 2020). Niektóre badania podkreślają, że seksting między partnerami pozytywnie wpływa na zadowolenie ze związku oraz satysfakcję seksualną (Drouin i in., 2017).

Seksualność jest nieodłącznym elementem życia każdego człowieka. Na wszystkich etapach funkcjonowania może być wyrażana poprzez różne formy ekspresji. Liczne zachowania eksplorujące seksualność są naturalnym etapem rozwoju, jednak mogą również stanowić zagrożenie dla funkcjonowania jednostki. Na gruncie dotychczasowych badań wyłonił się nurt podkreślający istotne różnice między sekstingiem pozytywnym (eksperymentalnym) a negatywnym (zaostrzonym lub ryzykownym) (Mitchell i in., 2012; Morelli i in., 2021). W tej perspektywie seksting może być postrzegany jako zachowanie normalne lub ryzykowne, jednak może to być uwarunkowane różnymi czynnikami osobowościowymi i środowiskowymi (Morelli i in., 2021). Z tego powodu szczególnie istotne jest głębsze poznanie procesów interferujących zjawisko sekstingu.

4. 5. Regulacje prawne sekstingu w Polsce

Zjawisko sekstingu nie jest wprost opisane w polskim prawie. Jednak ochronę wizerunku w regulują dwa akty prawne: Kodeks Karny oraz Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Kodeks karny opisuje aspekty związane z intymnym wizerunkiem innej osoby. W rozdziale XXIII. *Przestępstwa przeciwko wolności* artykuł 191a *Utrwalanie wizerunku nagej osoby* określa, że utrwalanie intymnych materiałów (wizerunku nagej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej) przy użyciu przemocy, groźby bezpośredniej lub podstęp, a także rozpowszechnianie takich materiałów, nawet jeśli osoba w nich występująca wyraziła zgodę na utrwalenia, ale nie zgodziła się na rozpowszechnienie, jest zagrożone karą pozbawienia wolności w wymiarze od 3 miesięcy do lat 5. Ściganie z tego tytułu następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Również rozdział XXV. *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności* penalizuje działania związane z rozpowszechnianiem lub publicznym prezentowaniem treści pornograficznych. Seksting może mieć znamiona takich działań.

Art. 200a. Elektroniczny kontakt z osobą małoletnią w celach pedofilskich

§ 1. *Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 zgwałcenie lub wymuszenie czynności seksualnej § 3 pkt 2 lub art. 200 obcowanie płciowe z osobą małoletnią lub doprowadzenie jej do poddania się czynnościom seksualnym, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, z zamiarem, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.*

§ 2. *Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.*

Art. 202. Prezentacja i rozpowszechnianie pornografii

§ 1. *Kto publicznie prezentuje treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.*

§ 3. *Kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwała lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego albo treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzędziem, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.*

§ 4. *Kto utrwała treści pornograficzne z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.*

§ 4a. *Kto przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.*

§ 4b. *Kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.*

§ 4c. Karze określonej w § 4b podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego uczestniczy w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego.

Według polskiego prawa angażowanie się w seksting jest nielegalne dla osób poniżej 18. roku życia. Wysyłanie materiałów przedstawiających nagość lub czynności seksualne osób mających mniej niż 18 lat podlega działaniom policji i prokuratury. Szczególną ochroną są objęte osoby poniżej 15. roku życia. W przypadku ujawnienia treści erotycznych z udziałem takiej osoby sprawca dopuszcza się czynów o charakterze pedofilskim. Na mocy nowelizacji kodeksu karnego z kwietnia 2014 r. zmieniono brzmienie art. 202 par. 4. Zakazano utrwalania treści pornograficznych z udziałem małoletniego, a zatem również osoby w wieku 15-18 lat. Wcześniej było wskazane „małoletniego poniżej lat 15”.

W przypadku naruszenia dóbr osobistych związanych z wizerunkiem swoich praw można dochodzić również na drodze cywilnej. Według Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych: Art. 81 § 1. *Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie.*

Część specjalistów uważa, że obowiązujące przepisy nie są wystarczające. W szczególności w odniesieniu do najmłodszych. W 2022 roku został przedstawiony projekt ustawy o ochronie małoletnich w Internecie. Wśród jej głównych założeń jest nałożenie na dostawców Internetu obowiązku wprowadzenia mechanizmów blokującym nieletnim dostęp do treści pornograficznych. W celu ograniczenia kontaktu z materiałami erotycznymi operatorzy i dostawcy Internetu powinni wprowadzić bezpłatne i proste w obsłudze systemy chroniące najmłodszych przed nieodpowiednimi treściami. Dodatkowo ustawa przewiduje obowiązek powadzenia działań informacyjnych i promocyjnych uświadamiających o możliwościach korzystania z takich narzędzi. Operatorzy i dostawcy Internetu powinni również opracowywać raporty dotyczące podjętych działaniach promujących wprowadzone rozwiązania ograniczające dostęp do treści pornograficznych w Internecie. Uchwalenie ustawy umożliwi ministrowi ds. cyfryzacji przy współpracy z Urzędem Komunikacji Elektronicznej przeprowadzanie weryfikacji przestrzegania przepisów oraz nakładanie kar pieniężnych na podmioty

niewywiązujące się z obowiązków (*Ochrona małoletnich przed szkodliwymi treściami w sieci* - Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej - Portal Gov.pl, 2022).

Angażowanie się w zachowania seksualne jest często inicjowane we wczesnym okresie dojrzewania i nasila się w okresie wschodzącej dorosłości (Galovan i in., 2018; Victor & Hariri, 2016). Wraz z wchodzeniem w wiek dorosły zachowania eksplorujące seksualność są mniej stygmatyzowane oraz mogą być postrzegane jako zachowania normatywne (Vasilenko & Lefkowitz, 2018). Seksting wśród młodzieży jest najczęściej przedstawiany jako zachowanie ryzykowne lub problemowe. Natomiast seksting wśród dorosłych coraz częściej jest uważany za zachowanie normatywne. Osoby w okresie wschodzącej dorosłości zajmują wyjątkową pozycję społeczną *pomiędzy* - nie całkiem młodzież i nie całkiem dorośli (Renfrow i in., 2017). Z tego względu szczególnie zasadne jest podjęcie badań nad sekstingiem wśród wschodzących dorosłych.

**CZĘŚĆ II. ZJAWISKO SEKSTINGU –
SOCJOPEDAGOGICZNA CHARAKTERSYTYKA W
OPARCIU O BADANIA WŁASNE**

ROZDZIAŁ 1. METODOLOGICZNA KONCEPCJA I REALIZACJA BADAŃ WŁASNYCH

Badania naukowe to proces składający się z wielu czynności, których celem jest poznanie, analiza i interpretacja oraz zrozumienie zjawisk i zdarzeń. Intencją badacza jest znalezienie i sformułowanie odpowiedzi na postawione pytania badawcze. W każdej dziedzinie naukowej funkcjonują określone zasady i normy pozwalające na zaprojektowanie i przeprowadzenie prawidłowego procesu badawczego. Zgodność badań naukowych z metodologią funkcjonującą w obrębie badanej dyscypliny naukowej umożliwia dogłębne poznanie badanego wycinka rzeczywistości. Ponadto pozwala na rozszerzenie istniejących rozwiązań teoretycznych i praktycznych czy wprowadzenie nowych elementów do funkcjonujących teorii (Zaborowski, 1973, s. 8–9). Badania pedagogiczne są złożonym procesem (Babbie, 2017), a zakres ich zainteresowań obejmuje zagadnienia związane z rzeczywistością wychowawczą i społeczną (Maszke, 2008, s. 16–17).

Jak wskazałam we wcześniejszym rozdziale, seksting jest coraz częstszym zjawiskiem wśród młodych ludzi. W związku z tym istotne jest poznanie czynników, które mogą warunkować angażowanie się w zachowania sekstingowe. Dotychczasowe badania wskazują szereg możliwych następstw zjawiska w obszarze psychofizycznego i społecznego funkcjonowania. Biorąc pod uwagę istotność eksploracji zagadnień będących przedmiotem badań wyróżniłam cele teoretyczno-poznawcze oraz cele społeczno-praktyczne.

1. 1. Cele badań, ich charakter oraz przedmiot

Skuteczność badań naukowych jest związana z osiągnięciem celów wyznaczonych przez badacza. Przez cel badań należy rozumieć pogłębianie wiedzy, jej rozwój i poszerzanie w obrębie danej dziedziny, zjawisk, procesów czy osób, które znajdują się w kręgu zainteresowań danej dziedziny nauki (Nowak, 2008, s. 19). Celem badań naukowych jest również szacowanie związków między poszczególnymi zjawiskami, które zachodzą w obrębie interesującej badacza tematyki (Rubacha, 2008, s. 15) oraz poznanie, które ma służyć skuteczniejszym działaniom (Pilch & Bauman, 2001, s. 35).

Głównym celem poznawczym moich badań było **rozpoznanie charakteru zjawiska sekstingu wśród wschodzących dorosłych oraz określenie jego uwarunkowań**.

Operacjonalizując cel główny wyodrębniłam następujące operacyjne **cele teoretyczno-poznawcze**:

- rozpoznanie zakresu i charakteru zachowań sekstingowych wśród badanych;
- dokonanie charakterystyki uczestników angażujących się w zachowania sekstingowe;
- rozpoznanie czynników mogących stanowić uwarunkowania uprawiania sekstingu przez wschodzących dorosłych.

Biorąc natomiast pod uwagę pedagogiczną tożsamość proponowanych badań rozprawa doktorska dążyła do realizacji celów pedagogiczno-aplikacyjnych. To oznacza, że na podstawie przeprowadzonych badań własnych i analizy dyskursu przedmiotowego dążyłam do sformułowania praktycznych wniosków wraz z rekomendacjami i zaleceniami dotyczącymi ograniczenia negatywnych skutków zjawiska wśród młodych ludzi.

W sensie szczegółowym **cele społeczno-praktyczne** obejmowały:

- określenie kierunku i charakteru działań wobec sekstingu na różnych poziomach profilaktyki;
- rozpoznanie możliwości przeciwdziałania negatywnym następstwom sekstingu;
- zaprojektowanie kierunków, treści i form edukacji na temat sekstingu i jego znaczenia oraz rozwijania indywidualnej i grupowej rezyliencji;
- sformułowanie rekomendacji dotyczących podnoszenia wiedzy i umiejętności oraz wspierania osób dotkniętych negatywnymi następstwami zjawiska, a także wskazanie środków tych działań.

W kontekście formułowanych celów przeprowadzone przeze mnie badania miały charakter zarówno diagnostyczny, jak i eksploracyjny, w znaczeniu weryfikacyjnym. Badania diagnostyczne dążą do ustalenia danego stanu rzeczy, wydarzeń oraz określenia ich cech charakterystycznych, funkcjonowania oraz zasad. Prowadząc badania diagnostyczne należy poszukiwać przyczyn zastanego wycinka rzeczywistości. Można uznać, że ich głównym celem jest zdiagnozowanie determinantów istniejącego zagadnienia oraz opracowanie wniosków w celu uzyskania zmiany bądź poprawy stanu rzeczy. Badania weryfikacyjne są zbiorem czynności, które próbują określić jak na dany

układ oddziałuje dana zmienna. Ich celem jest sprawdzenie jak oddziaływanie danego czynnika wpływa na badane zjawisko. Badacza interesują skutki, siła i znaczenie oddziaływania zmiennej. Badania eksploracyjne obierają za główny cel zidentyfikowanie określonych zależności i prawidłowości, które czasem mogą występować w ograniczonej liczebności (Pilch & Bauman, 2001 i in. Rubacha, 2008)

W moich badaniach diagnoza dotyczyła określenia charakteru zjawiska wśród wschodzących dorosłych, rozpoznania przekonań badanych na temat sekstingu oraz możliwości przeciwdziałania negatywnym następstwom zjawiska. Weryfikacja obejmowała obszar przypuszczeń na temat korelacji czynników socjo-demograficznych, relacji z rodzicami, relacji z rówieśnikami, podejmowania innych zachowań ryzykownych, samooceny, skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami oraz intensywności obecności w cyberprzestrzeni i profilu percepcji kultury popularnej z uprawianiem sekstingu. Ponadto chciałam sprawdzić, czy istnieją różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami w zakresie opinii i poglądów na temat zjawiska.

Kolejnym ważnym elementem metodologii jest określenie przedmiotu badań. Przedmiot badań jest często rozumiany jako „obiekty czy zjawiska, w odniesieniu do których chcemy prowadzić badania” (Soloma, 2005, s. 13).

W tym sensie przedmiotem moich badań jest zjawisko **sekstingu wśród wschodzących dorosłych** (młodych ludzi w wieku 18-29 lat). W węższym rozumieniu – analitycznym, przedmiotem moich badań są **opinie, doświadczenia oraz wiedza w zakresie sekstingu, a także potrzeby i możliwości ograniczania jego negatywnych następstw ukazane z perspektywy badanych osób.**

1. 2. Problemy badawcze i hipotezy

Problem badawczy to stan niewiedzy badacza w zakresie danej dyscypliny naukowej. Janusz Sztumski (2005, s. 48) za problem badawczy uważa to, co orientuje badacza w działaniach poznawczych, czyli wysiłkach badawczych. Można wskazać, że są to pytania, na które badacz nie oczekuje bezpośredniej odpowiedzi od innego człowieka, ale angażuje swoją osobę do jej poszukiwania (Cackowski, 1964, s. 104). Krzysztof Rubacha (2008, s. 112) definiuje pytanie badawcze jako „zdanie rozpoczynające się od partykuły pytajnej, które zawiera zmienne obserwowalne oraz algorytm poszukiwania odpowiedzi”. Według autora pytania badawcze powinny: być konkretne, zawierać

zmienne obserwowalne, określać stan lub związki między zmiennymi (ilościowe lub jakościowe), zawierać informację o operacjach, które doprowadzą do uzyskania odpowiedzi, być powiązane z celem badań oraz definicjami zmiennych, dotyczyć istotnych dla teorii lub praktyki zagadnień oraz ukierunkowywać badanie i jego etapy (Rubacha, 2008).

Główny problem badawczy sformułowałam w postaci następującego pytania:

PG: Jaki jest charakter oraz uwarunkowania sekstingu wśród osób w okresie wschodzącej dorosłości?

Wyróżniłam problemy szczegółowe (PS):

PS1: Jaka jest powszechność i charakterystyka zachowań sekstingowych wśród wschodzących dorosłych w opinii i doświadczeniach osób badanych?

PS2: Jakie są uwarunkowania zjawiska sekstingu w świetle doświadczeń oraz opinii wschodzących dorosłych?

PS3: Jaka jest wiedza i opinie o zjawisku sekstingu i działaniach profilaktyczno-interwencyjnych wobec niego wśród badanych?

Problemy szczegółowe zostały zoperacjonalizowane, a ich zakres określiłam pytaniami operacyjnymi.

PS1: Jaka jest powszechność i charakterystyka zachowań sekstingowych wśród wschodzących dorosłych w opinii i doświadczeniach osób badanych?

Pytania operacyjne:

1. Czym charakteryzują się nadawcy materiałów sekstingowych (wiek, płeć, wykształcenie, miejsce zamieszkania, orientacja seksualna)?
2. W jakie rodzaje zachowań sekstingowych są zaangażowani badani?
3. Z jaką częstotliwością badani angażują się w zachowania sekstingowe?
4. Jakie relacje łączą nadawców i odbiorców materiałów sekstingowych?
5. Czy i jakie różnice w zaangażowaniu w seksting występują między płciami?
6. W jakim wieku badani zaczęli wysyłać i odbierać materiały sekstingowe?

PS2: Jakie są uwarunkowania zjawiska sekstingu w świetle doświadczeń oraz opinii badanych?

1. W jaki sposób wiek wpływa na zaangażowanie się seksting?

2. Czy i w jaki sposób płeć warunkuje angażowanie się w seksting?
3. W jaki sposób relacja osobista (status związku) wpływa na uprawianie sekstingu?
4. Czy i w jaki sposób religijność ma związek z sekstingiem?
5. W jaki sposób percepcja relacji z rodzicami (opiekunami) w okresie dorastania wpływa na uprawianie sekstingu?
6. W jaki sposób ocena relacji z rówieśnikami (w przeszłości i obecna) wpływa na występowanie sekstingu?
7. Jaki jest związek pomiędzy intensywnością i strukturą zachowań ryzykownych wśród badanych a uprawianiem sekstingu?
 - Jaka jest częstotliwość przejawiania ryzykownych zachowań seksualnych wśród osób zaangażowanych w seksting?
 - Czy i jakie seksualne zachowania ryzykowne podejmowali badani?
 - Jaki był wiek inicjacji seksualnej badanych?
 - Ilu partnerów seksualnych posiadali badani?
 - Jaka jest częstotliwość sięgania po używki wśród badanych zaangażowanych w seksting?
8. Jaki jest związek pomiędzy intensywnością i strukturą obecności badanych w cyberprzestrzeni z sekstingiem?
 - Jaka jest częstotliwość korzystania z urządzeń do komunikacji elektronicznej wśród osób zaangażowanych w seksting?
 - Na jak wielu portalach badani zaangażowani w seksting posiadają konta?
 - Na jakich portalach społecznościowych badani zaangażowani w seksting posiadają konta?
 - Jaka jest częstotliwość korzystania z portali społecznościowych wśród badanych zaangażowanych w seksting?
 - Jaką aktywność własną badani zaangażowani w seksting podejmują na portalach społecznościowych?
9. W jaki sposób profil percepcji kultury popularnej ma związek z uprawianiem sekstingu?
10. W jaki sposób czerpanie inspiracji z mediów wpływa na uprawianie sekstingu?
11. Czy i w jaki sposób poziom samooceny warunkuje uprawianie sekstingu?
12. Jaki jest związek pomiędzy przekonaniami jednostki o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami a zaangażowaniem w seksting?

PS3: Jaka jest wiedza o zjawisku sekstingu i działaniach profilaktyczno-interwencyjnych wobec niego?

Pytania operacyjne:

1. Jaka jest motywacja osób wysyłających wiadomości sekstingowe w opinii i doświadczeniach badanych?
2. Jakie są następstwa sekstingu według opinii i doświadczeń badanych?
3. Czy i jakie ewentualne korzyści uprawiania sekstingu dostrzegają młodzi ludzie?
4. Jakie podmioty wskazują badani jako właściwe do udzielenia wsparcia i pomocy w przypadku nadużycia materiałów sekstingowych?
5. Czy i jakie występują różnice w postrzeganiu zjawiska pomiędzy kobietami i mężczyznami?

Ze względu na korelacyjną postać niektórych pytań, badania miały w części charakter weryfikacyjny. Do tych pytań należą, następujące:

1. W jaki sposób wiek wpływa na angażowanie się seksting?
2. Czy i w jaki sposób płeć warunkuje angażowanie się w seksting?
3. W jaki sposób relacja osobista (status związku) wpływa na uprawianie sekstingu?
4. Czy i w jaki sposób religijność ma związek z sekstingiem?
5. W jaki sposób percepcja relacji z rodzicami (opiekunami) w okresie dorastania wpływa na uprawianie sekstingu?
6. W jaki sposób ocena relacji z rówieśnikami (w przeszłości i obecna) wpływa na występowanie sekstingu
7. Jaki jest związek pomiędzy intensywnością i strukturą zachowań ryzykownych wśród badanych a uprawianiem sekstingu?
8. Jaki jest związek pomiędzy intensywnością i strukturą obecności badanych w cyberprzestrzeni z sekstingiem?
9. W jaki sposób profil percepcji kultury popularnej ma związek z uprawianiem sekstingu?
10. W jaki sposób czerpanie inspiracji z mediów wpływa na uprawianie sekstingu?
11. Czy i w jaki sposób poziom samooceny warunkuje uprawianie sekstingu?
12. Jaki jest związek pomiędzy przekonaniami jednostki o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami a zaangażowaniem w seksting?

Zgodnie z regułami metodologicznymi należy do tych pytań sformułować hipotezy. **Hipoteza** to zdanie wyprowadzone z teorii, które odnosi się do warunków empirycznych pozwalających na zweryfikowanie teorii (Rubacha, 2008, s. 99). W innym ujęciu hipoteza to przypuszczenie co do odpowiedzi na pytania badawcze, które cechuje się jasnym sformułowaniem, konkretnością, możliwością poddania weryfikacji empirycznej poprzez badania oraz brakiem wartościującej oceny (Field, 2017; Frankfort-Nachmias & Nachmias, 2001, s. 77–79).

W moich badaniach postawiłam następujące **hipotezy robocze**:

- H1. Wiek wpływa na angażowanie się w seksting.
- H2. Angażowanie się w seksting wśród kobiet i mężczyzn w okresie wschodzącej dorosłości różni się istotnie.
- H3. Osoby będące w związkach częściej niż osoby samotne angażują się w seksting.
- H4. Religijność wiąże się z mniejszym zaangażowaniem w seksting.
- H5. Percepcja relacji rodzinnych ma związek z sekstingiem.
- H6. Percepcja relacji ze znajomymi ma związek z angażowaniem się w seksting.
- H7. Podejmowanie zachowań ryzykownych ma dodatni związek z uprawianiem sekstingu.
- H8. Istnieje związek pomiędzy intensywnością i strukturą obecności w cyberprzestrzeni a sekstingiem.
- H9. Percepcja kultury popularnej jako zseksualizowanej oddziałuje dodatnio na angażowanie się w seksting.
- H10. Osoby czerpiące inspirację z kultury popularnej częściej angażują się w zachowania sekstingowe.
- H11. Niska samoocena ma dodatni związek z sekstingiem.
- H12. Przekonania jednostki o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami mają istotny związek z sekstingiem.

Pozostałe pytania badawcze mają charakter diagnostyczny. Dlatego nie zachodzi potrzeba stawiania wstępnych przypuszczeń, gdyż mogą one oddziaływać na końcowy rezultat analizy (Maszke, 2008, s. 11). Brak hipotez powoduje, że pytania badawcze są formułowane w bardziej otwarty sposób i pozwalają na wyciąganie alternatywnych wniosków. Dzięki temu obszar badań wykracza poza odpowiedzi na pytania rozstrzygające „czy” (Nowak, 2008, s. 224). W związku z tym zrezygnowałam ze sformułowania hipotez do pytań o charakterze diagnostycznym (Rubacha, 2008, s. 102).

1. 3. Zmienne i wskaźniki

W odniesieniu do hipotez potrzebne jest dookreślenie zmiennych. Zmienną zależną w moich badaniach będzie uprawianie sekstingu przez młodych ludzi. Z kolei niezależne to:

- cechy socjo-demograficzne (wiek, płeć)
- status związku
- religijność
- sytuacja rodzinna
- ocena relacji ze znajomymi
- podejmowanie zachowań ryzykownych
- intensywność obecności w cyberprzestrzeni
- percepcja kultury popularnej
- inspirowanie się kulturą masową
- samoocena
- przekonania jednostki o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami

Przyjęłam, że wskaźnikami zmiennych będą wskaźniki grupy (liczby bezwzględne i procenty) (Bryman, 2016; Nowak, 1975, s. 116), dotyczące danych uzyskanych od respondentów.

Poniżej prezentuje matrycę zmiennej zależnej, zmiennych niezależnych głównych, zmiennych niezależnych szczegółowych oraz wskaźników.

Schemat 6. Matryca zmiennych i wskaźników

Zmienne niezależne główne	Zmienne niezależne szczegółowe		Wskaźniki liczby bezwzględne i procenty dotyczące danych uzyskanych od respondentów
Cechy socjo- demograficz- ne	· płeć	· kobieta · mężczyzna · inne	Pyt_1.2.
	· wiek		Pyt_1.1
Status związku	· posiadanie stałego partnera	· tak · nie	Pyt_1.5
	· rodzaj związku	· formalny · nieformalny	Pyt_1.5
Religijność	· autodeklaracja religijności	· tak · nie	Pyt_1.8
	· poziom zaangażowania	· brak · zaangażowanie	Pyt_1.8
Sytuacja rodzinna	· ocena relacji z matką w okresie dorastania	· bardzo dobre · dobre · raczej złe · złe · nie dotyczy	Pyt_1.9
	· ocena relacji z ojcem w okresie dorastania	· bardzo dobre · dobre · raczej złe · złe · nie dotyczy	Pyt_1.10
Ocena relacji ze znajomymi	· obecnie	· bardzo dobre · dobre · raczej złe · złe	Pyt_1.11
	· w przeszłości	· bardzo dobre · dobre · raczej złe · złe	Pyt_1.12
Podejmowanie zachowań ryzykownych	· rodzaj podejmowanych zachowań ryzykownych		Pyt_3.1; Pyt_3.2; Pyt_3.3
	· częstotliwość podejmowania zachowań ryzykownych	· często · sporadycznie · rzadko · wcale	Pyt_3.1
	· wiek inicjacji seksualnej		Pyt_3.2; Pyt_3.3
	· liczba partnerów seksualnych		Pyt_3.5

	· podejmowanie innych seksualnych zachowań ryzykownych	· tak · nie	Pyt_3.4
Intensywność obecności w cyberprzestrzeni	· częstotliwość korzystania z urządzeń do komunikacji elektronicznej		Pyt_2.3
	· posiadanie konta na portalach społecznościowych	· posiadanie (tak, nie) · ilość portali	Pyt_2.4
	· częstotliwość korzystania ze portali społecznościowych		Pyt_2.5
	· częstotliwość aktywności własnej na portalach społecznościowych		Pyt_2.6
	· rodzaj aktywności własnej na portalach społecznościowych		Pyt_2.6
Percepcja kultury popularnej	· poziom czerpania inspiracji z kultury popularnej		Pyt_6.2
Inspirujące się kulturą masową	· poziom percepcji kultury popularnej jako zseksualizowanej		Pyt_6.1
Samoocena	· poziom samooceny	· niska · średnia · wysoka	Wyniki z Skali Samooceny Rosenberga
Przekonania jednostki o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami	· poziom poczucia własnej skuteczności	· wysoki · średni · niski	Wyniki ze Skali Uogólnionej Własnej Skuteczności

1. 4. Orientacja metodologiczna oraz metody, techniki i narzędzia badań

Thomas Kuhn (1994) w książce „*The Structure of Scientific Revolutions*” opublikowanej po raz pierwszy w 1963 roku wprowadził pojęcie paradygmatu do obszaru nauki. Jego dzieło jest uważane za jedną z najśłynniejszych i najważniejszych prac filozoficznych (Godfrey-Smith, 2003, s. 75). Według autora „pewne akceptowane wzory faktycznej praktyki naukowej – wzory obejmujące równocześnie prawa, teorie, zastosowania i wyposażenie techniczne – tworzą model, z którego wyłania się jakaś szczególna zwarta tradycja badań naukowych” (Kuhn, 2009, s. 35). Pod pojęciem paradygmat należy rozumieć „tradycję badawczą, linię myślenia, która

niesie szereg wskazówek grupie uczonych, w jaki sposób mają podchodzić do zjawisk, jak je analizować, jakiego rodzaju efektów oczekiwać, jakie typy eksperymentów wykonywać i jakiego zbioru metod używać. Paradygmat dostarcza sposobu widzenia problemów i sugeruje, jakiego rodzaju techniki są właściwe oraz jakiego rodzaju rozwiązania są akceptowalne” (Jodkowski, 1990, s. 141). Można wskazać cztery funkcje jakie pełni paradygmat: (1) określenie, które prawa, teorie, metody i techniki są dozwolone w nauce, (2) pełni funkcję modelu; (3) funkcjonuje jak doktryna, z którą młodzi naukowcy powinni się zapoznać oraz przyjąć; (4) stanowi podstawę efektywnych badań naukowych (Jodkowski, 1990, s. 148).

Wśród klasyfikacji paradygmatów w naukach społecznych funkcjonują dwa główne nurty: autorstwa Gibsona Burrella i Garetha Morgana (2017) oraz autorstwa Egona G. Guby i Yvonny s. Lincoln (2009, s. 281). W pierwszej klasyfikacji Burrell i Morgan wyróżnili cztery paradygmaty w oparciu o kryterium orientacji społecznej (regulacja vs. zmiana) oraz poznanie (obiektywne vs. subiektywne). Z zestawienia tych wymiarów powstają cztery dwubiegunowe paradygmaty: funkcjonalizm, radykalny strukturalizm, interpretatywizm oraz radykalny humanizm (Burrell & Morgan, 2017). Na schemacie 7. przedstawiono ujęcie paradygmatów według autorów.

Schemat 7. Matryca paradygmatów według Burrella i Morgana

		Orientacja społeczna	
		Regulacja	Zmiana
Założenia dotyczące nauki	Obiektywizm	Funkcjonalizm	Radykalny strukturalizm
	Subiektywizm	Interpretatywizm	Radykalny humanizm

Opracowanie własne na podstawie (Burrell & Morgan, 2017)

Postawę drugiej klasyfikacji autorstwa Guby i Lincoln (2009) stanowi ontologia i epistemologia. W ramach założeń ontologicznych podkreślany jest realizm i relatywizm. Natomiast w epistemologicznych założeniach akcentowany jest obiektywizm i subiektywizm. Wyróżniona klasyfikacja wymienia pięć podstawowych paradygmatów: pozytywizm, post-pozytywizm, teoria krytyczna, konstruktywizm oraz uczestnictwo (Guba & Lincoln, 2009, s. 285–313)

W oparciu o kryterium natury epistemologicznej, związanej z podstawami wiedzy, jej istotą i formą, sposobami poznania i przekazania innym ludziom, można wyróżnić dwa podejścia. Według pierwszego wiedza ma charakter materialny oraz może być zdobyta. Drugie ujęcie podkreśla znaczenie ulotności, subiektywności i osobistych doświadczeń w obszarze wiedzy (Łuszczuk, 2008, s. 15). Wybór jednego z podejść warunkuje określoną postawę badawczą. Obiektywizm stawia badacza w roli obserwatora oraz wskazuje jako słuszne metody wierne naukom przyrodniczym. Badana rzeczywistość jest ujmowana jako zewnętrzna, mająca

charakter obiektywny (Brycz & Dudycz, 2010, s. 56). Można ją poznać poprzez odkrywanie faktów. Badania w tym nurcie mają najczęściej charakter ilościowy oraz dążą do wskazywania związków pomiędzy poszczególnymi częściami tej rzeczywistości (Cuprjak, 2017). Poparcie takiej postawy jest równoznaczne z wyborem modelu pozytywistycznego. Drugie podejście natomiast ukierunkowuje osobiste zaangażowanie badacza oraz odrzucenie przez niego metod przyrodniczych. Wówczas badacz przyjmuje postawę antypozytywistyczną (Łuszczuk, 2008). Postrzeganie rzeczywistości w alternatywny sposób, podkreślający, że „prawda obiektywna nie istnieje, rzeczywistość nie jest „zewnętrzna” i obiektywna, lecz społecznie konstruowana, to ludzie nadają jej znaczenie” (Brycz & Dudycz, 2010, s. 58) stanowi podstawę konstrukcjonizmu²⁸. Podejście antypozytywistyczne, czyli paradygmat interpretatywny, podkreśla znaczenie jednostkowości i niepowtarzalności. Wiedza ma charakter fenomenu, którego byt jest subiektywny i wynika z indywidualnego poznawania świata (Sajdak-Burska, 2018, s. 14). Teorie opisujące rzeczywistość są wynikiem subiektywnego nadawania sensu, a znaczenia wspólne mają formę intersubiektywną (Walsham, 2006).

Wyróżnione paradygmaty umożliwiają badaczom wybór najodpowiedniejszego paradygmatu na podstawie wybranych założeń (Cuprjak, 2017, s. 256). W odróżnieniu od nauk ścisłych, w naukach społecznych nowopowstające paradygmaty nie wykluczają poprzednich. Mogą wzajemnie się uzupełniać i przenikać (Juszczuk, 2013, s. 23). Z tego powodu w naukach społecznych zasadne jest istnienie różnych paradygmatów równolegle (Niżnik, 1979). Przedmiotem mojej pracy są różne aspekty związane ze zjawiskiem sekstingu, zarówno w ujęciu obiektywnym, jak i subiektywnym. Z tego względu przyjąłam zarówno podejście pozytywistyczne, jak i interpretacyjne.

W badaniach przyjąłam **podejście ilościowe**, które służy formułowaniu ogólnych prawidłowości odnoszących się do określonej populacji. To podejście badawcze dostarcza danych w postaci liczb (Rubacha, 2008, s. 20). Wyniki uzyskane w sposób ilościowy są

²⁸ Konstrukcjonizm nazywany jest również paradygmatem interpretatywnym lub subiektywnym (Sady, 2000, s. 35).

prezentowane przy użyciu wykresów, zestawień, obliczeń oraz analizy statystycznej. Warunkiem rzetelnego zbadania określonych zjawisk w sposób ilościowy jest ich dokładne określenie (Łobocki, 2009, s. 59). Dzięki badaniom ilościowym możliwe jest budowanie oraz weryfikowanie teorii i praw naukowych. Ponadto pozwalają uzyskać wiedzę dotyczącą prawidłowości regulujących dane zjawisko (Rubacha, 2008, s. 20). Zastosowanie podejścia ilościowego w badaniach umożliwiło uzyskanie danych obiektywnych dotyczących zjawiska sekstingu (m.in. skali, charakteru, uwarunkowań) oraz pozwoliło zebrać dane ilościowe na temat postrzegania i opinii badanych na temat tego zjawiska. Badanie zostało przeprowadzone na próbie młodych osób w wieku od 18 do 29 lat.

Badanie to zbiór skoordynowanych czynności, które są nośnikiem nowej wiedzy (Konarzewski, 2002, s. 14). Rzetelne prowadzenie badań umożliwia dobór odpowiednich metod, technik i narzędzi badawczych. Przez metodę będę rozumieć za Aleksandrem Kamińskim „zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych obejmujących całość postępowania badacza, zmierzających do rozwiązania problemu naukowego” (Kamiński, 1974, s. 65).

W ramach badań ilościowych zastosowałam **metodę sondażu diagnostycznego**. Earl Babbie uważa, że „badania sondażowe są chyba najlepszą dostępną metodą dla tych badaczy, którzy chcą zbierać oryginalne dane w celu opisywania populacji zbyt dużej, aby obserwować ją bezpośrednio. [...] Są też doskonałym narzędziem pomiaru postaw i poglądów w dużej populacji” (Babbie, 2008, s. 276). Metoda sondażu diagnostycznego to „sposób gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach, i poglądach wybranych zbiorowości, nasileniu się i kierunkach rozwoju określonych zjawisk i wszelkich innych zjawisk instytucjonalnie niezlokalizowanych” (Pilch & Bauman, 2001, s. 80). Badanie metodą sondażu diagnostycznego pozwala na uzyskanie w krótkim czasie informacji o zbiorowościach, które niejednokrotnie są rozproszone w odniesieniu do przestrzeni (Maszke, 2008, s. 172). Liczebność grupy w badaniach sondażu diagnostycznego jest uzależniona od stopnia dokładności badań, liczebności badaczy, zastosowanych technik badawczych oraz dostępności grupy badawczej (Pilch, 1998, s. 51). Podstawowy materiał

empiryczny, który posłużył analizom ilościowym, statystycznym i interpretacjom zmierzającym do udzielenia odpowiedzi na większość pytań badawczych stanowiły dane uzyskane za pomocą technik sondażu diagnostycznego. W ramach badań sondażu diagnostycznego posłużyłam się **badaniami surveyowymi**²⁹ oraz **pomiarem skalami** (Skala Samooceny Rosenberga oraz Skala Uogólnionej Własnej Skuteczności)³⁰. Pomiar skalami oraz badania surveyowe z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety³¹ zostały przeprowadzone wśród wschodzących dorosłych w wieku 18-29 lat.

1. 5. Narzędzia badawcze

W badaniach ilościowych zostały wykorzystane narzędzia standaryzowane oraz narzędzia własnego autorstwa. Wśród narzędzi standaryzowanych użyłam Skali Samooceny Rosenberga oraz Skali Uogólnionej Własnej Skuteczności. Celem ich zastosowania był zamiar sprawdzenia związku wyróżnionych zmiennych ze zjawiskiem sekstingu.

- **Skala Samooceny Rosenberga (SES), polska adaptacja Dzwonkowska, Lachowicz-Tabaczek, Łaguna (2008)**

Skala jest narzędziem jednowymiarowym pozwalającym na ocenę poziomu ogólnej samooceny jako względnie stałej dyspozycji rozumianej jako świadoma postawa (pozytywna lub negatywna) wobec „Ja”. Składa się z 10 stwierdzeń diagnostycznych. Badany ma za zadanie wskazać na czterostopniowej skali, w jakim stopniu zgadza się z każdym z twierdzeń. Skala autorstwa Rosenberga jest jednym z najczęściej stosowanych narzędzi służących do pomiaru ogólnej samooceny. Polska wersja narzędzia według różnych badań jest narzędziem rzetelnym (α Cronbacha = 0,81–0,83), o potwierdzonej trafności teoretycznej (Dzwonkowska i in., 2008, s. 1).

²⁹ Badania surveyowe są nazywane również sondażowymi lub ankietowymi.

³⁰ Zob. Aneks.

³¹ Zob. Aneks.

- **Skala Uogólnionej Własnej Skuteczności (Generalized Self-Efficacy Scale - GSES) autorstwa R. Schwarzer i M. Jerusalem, polska adaptacja Juszczyński (2000)**

Siła przekonania o własnej skuteczności ma wpływ na to, czy dana osoba podejmie jakieś działanie. Ludzie mają skłonność do unikania zachowań, które ich zdaniem przekraczają możliwości poradzenia sobie z nimi i kontrolowania ich. Angażują się natomiast w działania oceniane jako pewne oraz umożliwiające poradzenie sobie z nimi (Bandura, 1977, s. 193–194).

Narzędzie służy do pomiaru ogólnych przekonań jednostki, dotyczących jej przeświadczenia co do poradzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami. Skala składa się z 10 twierdzeń. Na każde pytanie możliwe jest udzielenie jednej z czterech odpowiedzi („nie” – 1 pkt, „raczej nie” – 2 pkt, „raczej tak” – 3 pkt, „tak” – 4 pkt). Ogólny wskaźnik poczucia własnej skuteczności jest sumą wszystkich odpowiedzi. Wyniki surowe należy przekształcić na standaryzowane normy stenowe (1-4 sten - wyniki niskie; 5-6 sten - wyniki średnie; 7- 10 sten - wyniki wysokie). W polskiej adaptacji narzędzia średni współczynnik rzetelności alfa Cronbacha wyniósł 0,85, a rzetelność skali oceniana metodą test-retest po 5 tygodniach wyniosła 0,78 (Juszczyński, 2000).

Zaprojektowałam również narzędzia autorskie:

- **Kwestionariusz ankiety dla wschodzących dorosłych**

Kwestionariusz ankiety własnej konstrukcji składał się z metryczki oraz trzech części. Pierwsza dotyczyła uczestnictwa w cyberprzestrzeni. Druga część obejmowała zagadnienia związane z zachowaniami ryzykownymi. Ostatnia dotyczyła opinii i przekonań o zjawisku sekstingu. Kwestionariusz składał się z pytań otwartych oraz zamkniętych, z których część była pytaniami wielokrotnego wyboru. Ankieta była anonimowa oraz skierowana do ludzi w wieku 18-29 lat.

Treść pytań została skonsultowana z dwoma specjalistami, którzy wskazali propozycje zmian. Następnie zostały przeprowadzone badania pilotażowe wśród 10 osób. Celem badań pilotażowych jest przetestowanie narzędzia dążące do rozpoznania oraz usunięcia jego wad i błędów przed użyciem w badaniach docelowych. Pilotaż dąży do sprawdzenia czy dane narzędzie umożliwia uzyskanie poszukiwanych informacji oraz czy jego treść jest zrozumiała dla badanych (Pilch & Bauman, 2001; Rubacha, 2008). W wyniku badań pilotażowych

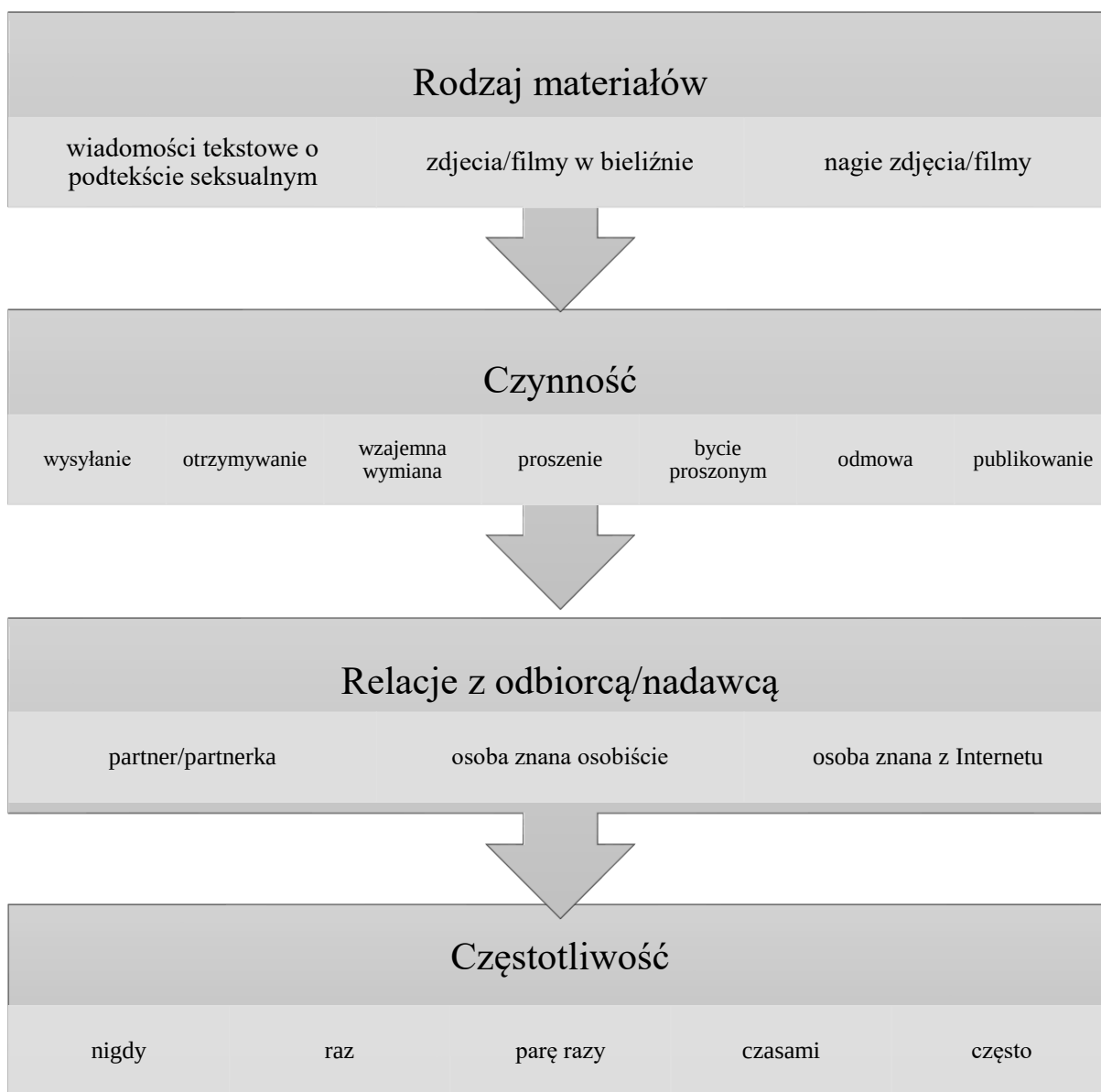
otrzymano zwrotnie 5 ankiet. W żadnej z nich nie zostały zgłoszone uwagi dotyczące propozycji zmian w treściach pytań.

- **Kwestionariusz dotyczący doświadczeń związanych z sekstingiem (narzędzie autorskie)**

Narzędzie badawcze składało się z 48 pozycji testowych. Na każde pytanie można było udzielić odpowiedzi na 5 stopniowej skali (1 – nigdy, 2 – raz, 3 - parę razy, 4 -czasami, 5 – często). Narzędzie zostało skonstruowane w oparciu o literaturę przedmiotu i dotychczasowe badania. Ramy teoretyczne narzędzia badawczego uwzględniały rodzaj materiałów sekstingowych (wiadomości tekstowe, zdjęcia/filmy w bieliźnie, nagie zdjęcia/filmy), czynność (wysyłanie, otrzymywanie, wzajemna wymiana, proszenie o materiały, bycie proszonym o materiały, odmowa wysłania), relacje z odbiorcą/nadawcą (partner/partnerka, znajomy, osoba znana tylko z Internetu) oraz częstotliwość. Dodatkowo uwzględniłam publikację własnych materiałów sekstingowych w przestrzeni publicznej.

Konstrukcja i treść narzędzia zostały skonsultowane z dwoma specjalistami, którzy po ich krytycznej analizie wskazali propozycje zmian. Zmiany dotyczyły zastosowania formy pytań bardziej odpowiednich do badania tematów wrażliwych³².

³² Zgodnie ze wskazówkami dotyczącymi konstruowania pytań na tematy wrażliwe przeformułowano część pytań np. zamiast formułowania pytań wprost „Wysyłałem/wysyłałam wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do partnera/partnerki” zastosowano formę: „Zdarzyło mi się...” (Zob. więcej: McNeeley, 2012).

- **Kwestionariusz dotyczący kultury popularnej (narzędzie autorskie)**

Kwestionariusz składał się z dwóch skali: „Percepcja seksualizacji kultury popularnej” oraz „Percepcja kultu idealnego ciała w przekazach medialnych”. Treść pytań została skonsultowana z dwoma specjalistami, którzy wskazali propozycje zmian. Następnie zaproszono 9 sędziów kompetentnych (psychologów i pedagogów) do udziału w walidacji trafności treściowej narzędzia do mierzenia percepcji przekazów kultury popularnej. Trafność treściowa narzędzia została sprawdzona w oparciu o metodę autorstwa Lawshego (1975). Sędziom zostały

przedstawione definicje pojęć „seksualizacja” oraz „kult idealnego ciała”. Następnie sędziowie oceniali na ile dane stwierdzenie jest istotne dla wskazanej kategorii testu na 3 stopniowej skali:

1. pozycja ma zasadnicze znaczenie dla testu
2. pozycja jest użyteczna, jednak nie ma zasadniczego znaczenia
3. pozycja nie powinna znaleźć się w teście (Hornowska, 2009).

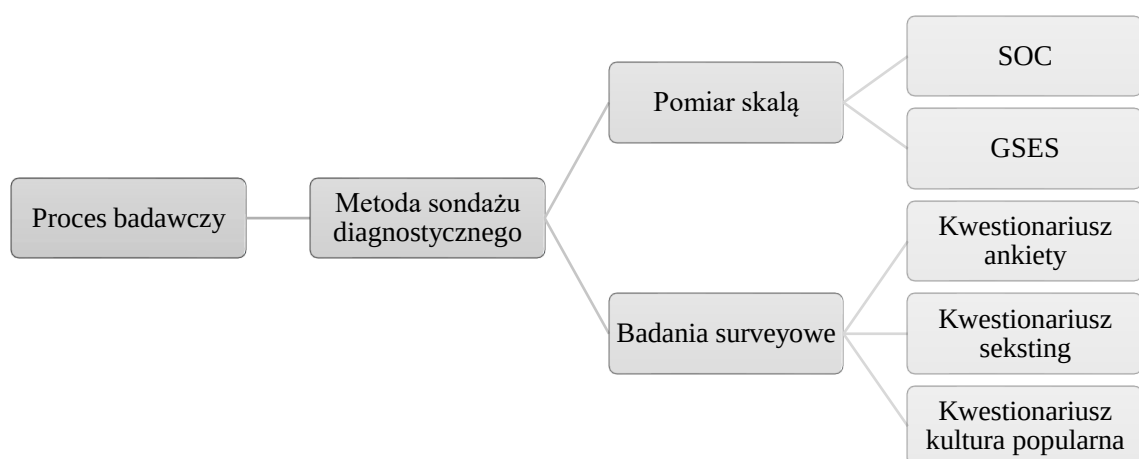
Początkowa wersja kwestionariusza składała się z 24 twierdzeń dla skali „Percepcja seksualizacji kultury popularnej” oraz 21 twierdzeń dla skali „Percepcja kultu idealnego ciała w przekazach medialnych”.

Współczynnik trafności treściowej określiłam na podstawie wzoru:

$$CVR = \frac{n_e - N/2}{N/2}$$

N – ogólna liczba sędziów, n_e – liczba sędziów, którzy określili daną pozycję testową jako zasadniczą dla testu

Według Lawshe w grupie 9 sędziów otrzymana wielkość CVR jest istotna statystycznie, gdy minimalna wartość współczynnika trafności treściowej CVR wynosi 0,78 (Lawshe, 1975, s. 586). Pozycje niespełniające tego warunku zostały usunięte ze skali. Docelowo do narzędzia zostało włączonych 19 twierdzeń dla pierwszej skali oraz 17 twierdzeń dla drugiej skali.

Schemat 8. Schemat postępowania badawczego

W celu udzielenia odpowiedzi na postawione pytania badawcze przeprowadziłam analizy statystyczne przy użyciu pakietu IBM SPSS Statistics 29. Za jego pomocą wykonano analizę częstości, analizę mocy dyskryminacyjnej, eksploracyjną analizę czynnikową (EFA)³³, analizę rzetelności, analizę podstawowych statystyk opisowych wraz z testem Shapiro-Wilka oraz szereg testów chi kwadrat. Za poziom istotności obliczeń statystycznych uznano $p < 0,05$.

1. 6. Dobór próby badawczej i terenu badań

Precyzyjne określenie terenu badań oraz grupy badawczej umożliwia przeprowadzanie rzetelnych i trafnych badań empirycznych.

³³ W celu ustalenia struktury czynnikowej doświadczeń związanych z sekstingiem wykonano eksploracyjną analizę czynnikową, poprzedzoną analizą mocy dyskryminacyjnej. Szczegółowy opis metody statystycznej został opisany w podrozdziale 3.2.3. 2. *Doświadczenia związane z sekstingiem* – wyróżnienie czynników na stronie 189.

Grupa badawcza

Badania ilościowe zostały przeprowadzone z zastosowaniem kwestionariusza CAWI (ankiety w formie elektronicznej). Ze względu na silną tabuizację temat seksualności w Polsce ich zastosowanie w badaniach nad sekstingiem może przynieść lepsze rezultaty niż badania metodami tradycyjnymi. Wypełnianie kwestionariuszy metodą internetową może skuteczniej zachęcać respondentów do szczerości, a w perspektywie pozwala uzyskać rzetelniejsze wyniki (Dziekan i in., 2018). Kwestionariusz badawczy został umieszczony w Internecie, a link do badania został rozpowszechniony na forach, portalach społecznościowych oraz metodą kuli śnieżnej.

Grupę badawczą w badaniach ilościowych stanowiły osoby w przedziale wiekowym 18-29 lat z terenu całej Polski. Populacja osób w wieku 18-29 lat według Rocznika Demograficznego 2020 (GUS, 2020) wynosiła 5283042. Dla badanej populacji, przy poziomie ufności 95%, wielkości frakcji 0,5 oraz błędzie maksymalnym 6%: minimalna próba badawcza powinna wynosić 267 osoby. Zastosowałam celowo-losowy dobór próby, gdzie istotna była próba $n > 100$ określana dużą (Łobocki, 2009, s. 174–175). Według Pilcha „Wybór nie losowy świadomie dopuszcza do próby jednostki, które wydają się nietypowe lub posiadać szczególnie charakterystyczne cechy” (Pilch, 1998, s. 231). Początkowa wielkość próby wyniosła 300 osób. W końcowej analizie zostały uwzględnione odpowiedzi 263 osób. Grupa dobrana do badań miała charakter próby obciążonej (ang. *biased sample*) oraz została dobrana w sposób celowo-losowy. Do analiz zostały włączone odpowiedzi uzyskane od osób, które spełniały kryterium wieku (18-29 lat) oraz posiadały doświadczenia związane z sekstingiem w zakresie wysyłania, udostępniania lub otrzymywania materiałów sekstingowych.

Teren badań

Istotnym elementem powadzonych analiz jest dobór terenu badań. Według Pilcha wybór terenu badań to „typologia wszystkich zagadnień, cech i wskaźników, jakie muszą być zbadane, odnalezienie ich na odpowiednim terenie, u odpowiednich grup społecznych lub w układach i zjawiskach społecznych i następnie wytypowanie rejonu, grup zjawisk i instytucji jako obiektów naszego zainteresowania” (Pilch, 1998, s. 178). Autor podkreśla, nie zawsze jest możliwe precyzyjne określenie terenu badań. Kwestionariusz badawczy został umieszczony

w Internecie, a link do badania został rozpowszechniony na forach, portalach społecznościowych oraz metodą kuli śnieżnej.

1. 7. Organizacja procesu badawczego

Realizację projektu badawczego zaplanowałam i zrealizowałam w ośmiu następujących etapach³⁴:

Etap koncepcyjny - budowanie koncepcji badawczej

Etap I: określenie zakresu badań, studia nad literaturą, kwerenda, projektowanie warsztatu badawczego, wybór terenu badań, dobór próby, analiza oraz przyjęcie wybranych metod, technik i narzędzi badawczych;

Etap II: szczegółowe opracowanie założeń metodologicznych badań oraz stworzenie narzędzi badawczych;

Etap II: pozyskanie zgody Komisji Etyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach ds. badań naukowych prowadzonych z udziałem ludzi na realizację badań, przeprowadzenie badań pilotażowych, aktywne poszukiwanie osób, które są lub były zaangażowane w seksting;

Etap wykonawczy - realizacja badań

Etap IV gromadzenie materiału empirycznego;

Etap V: uporządkowanie i opracowanie wyników;

Etap VI: analiza i interpretacja zgromadzonego materiału;

Etap VII: sformułowanie wniosków i ich dyskusja.

Aspekty etyczne badań

Podsumowując aspekty metodologiczne rozprawy chciałabym podkreślić **etyczne aspekty realizacji badań**. Należy podkreślić, że badania z udziałem ludzi powinny być

³⁴ w projekcie został zastosowany plan badań wg. T. Pilcha. Ten autor wyróżnia dwa główne etapy postępowania badawczego: fazę koncepcyjną oraz wykonawczą (Zob. więcej: Pilch, 1998, s. 171–172).

przeprowadzone ze szczególnym zachowaniem aspektów etycznych (Brzeziński, 1978; Fahie, 2014). Wrażliwa tematyka poruszana w badaniach własnych, związana z obszarem seksualności, w szczególności wskazuje na konieczność zachowania najwyższych standardów badawczych.

W przestrzeni naukowej funkcjonuje wiele zbiorów zasad etycznych dotyczących badań realizowanych z udziałem ludzi. Za przełomowy dokument w tym zakresie należy uznać Raport z Belmont (Narodowa Komisja Ochrony Osób Uczestniczących w Badaniach Biomedycznych i Behawioralnych (USA), 2011). Został on opracowany w 1979 roku w Stanach Zjednoczonych przez Narodową Komisję Ochrony Osób Uczestniczących w Badaniach Biomedycznych i Behawioralnych. W raporcie podkreślono znaczenie trzech kluczowych zasad etycznych realizacji badań z udziałem ludzi: zasada poszanowania osób, zasada dobroczynności i zasada sprawiedliwości. Istotność i złożoność zagadnień etycznych związanych z realizacją badań z udziałem ludzi powoduje, że wielu autorów oraz instytucji podkreśla ich znaczenie i wskazuje wytyczne związane z ich prowadzeniem (Zob. więcej: Howe & Moses, 1999; ICC/ESOMAR, 2016; Markowska-Manista & Górak-Sosnowska, 2022; OECD, 2019).

W celu potwierdzenia etycznych aspektów prowadzonych badań zwróciłam się z wnioskiem do Komisji Etyki Uniwersytetu Śląskiego ds. badań naukowych prowadzonych z udziałem ludzi o wyrażenie opinii o projekcie badawczym³⁵. Projekt otrzymał pozytywną ocenę³⁶. Komisji Etyki UŚ nie wskazała zastrzeżeń wobec proponowanych techniki, metod i procedur badawczych. Wszystkie badane osoby przed przystąpieniem do badania zostały poinformowane o dobrowolności udziału w badaniu oraz możliwości rezygnacji z badania na każdym etapie bez jakichkolwiek konsekwencji. Dodatkowo udostępniony został adres email do kontaktu ze mną w razie jakichkolwiek pytań lub wątpliwości związanych z badaniem.

³⁵ Komisji Etyki Uniwersytetu Śląskiego ds. badań naukowych wskazuje restrykcyjne wytyczne dotyczące badań z udziałem ludzi m.in. konieczność poinformowania badanych o celu badania, sposobie przeprowadzenia, dobrowolności uczestnictwa, możliwości odstąpienia od udziału w badaniach w dowolnym czasie, a także ryzyku (ewentualnie jego braku) związanym z udziałem w badaniach.

Więcej info: <https://us.edu.pl/pracownik/sprawy-naukowe/strefa-projektow/komisja-etyki/>

³⁶ Dokument potwierdzający pozytywną ocenę zamieszczam w Aneksie jako załącznik.

ROZDZIAŁ 2. ZJAWISKO SEKSTINGU WŚRÓD BADANYCH - CHARAKTERYSTYKA OSÓB ZAANGAŻOWANYCH W ZACHOWANIA SEKSTINGOWE

2. 1. Charakterystyka próby

W poniższej części przedstawiam charakterystykę badanej grupy w oparciu o wybrane cechy socjodemograficzne: płeć, wiek, miejsce zamieszkania, wykształcenie, sytuację osobistą (status związku), staż związku, orientację seksualną oraz zaangażowanie religijne.

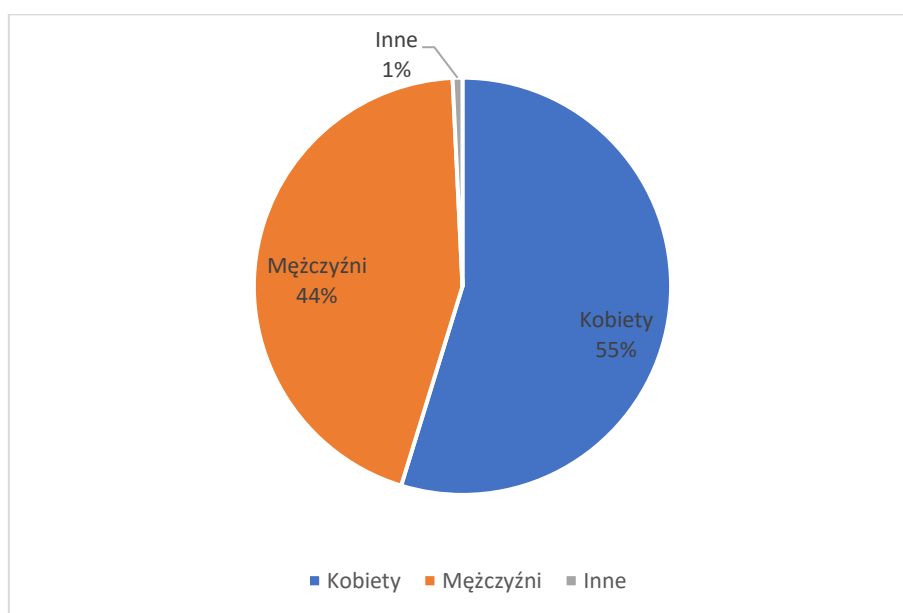
Płeć

W badaniu wzięły udział 263 osoby, które chociaż raz w życiu angażowały się w seksting. Wśród badanych nieznacznie większość stanowiły kobiety (54,8%). Dwie osoby identyfikowały się z płcią inną niż kobieta/mężczyzna. Jedna osoba określiła swoją płeć jako *intersex*³⁷, a druga jako *amab*³⁸. Procentowy rozkład został zaprezentowany na wykresie 2.

³⁷ „Osoby interpłciowe (*intersex*) to osoby, których ciało nie pasuje do binarnego podziału ludzi na mężczyzn i kobiety, ponieważ mają one jedne organy płciowe męskie, a inne żeńskie lub są niezróżnicowane – ani męskie, ani żeńskie” (Ziemińska, 2018, s. 23).

³⁸ AMAB jest akronimem „*assigned male at birth*”. Oznacza przypisanie płci męskiej przy urodzeniu (Young, 2020, s. 15).

Wykres 2. Rozkład badanych ze względu na płeć (N=263)

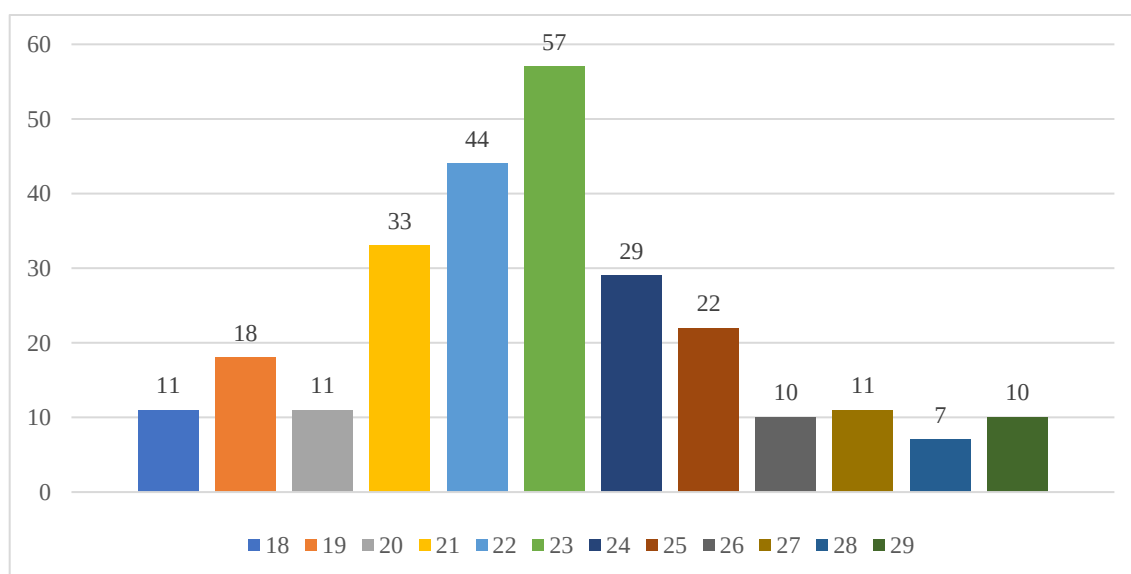

Wiek

Wiek badanych (N=263) zawierał się w przedziale od 18 do 29 lat ($M = 22,89$; $SD = 2,59$).

Szczegółowy rozkład badanych ze względu na wiek ukazuje wykres 3.

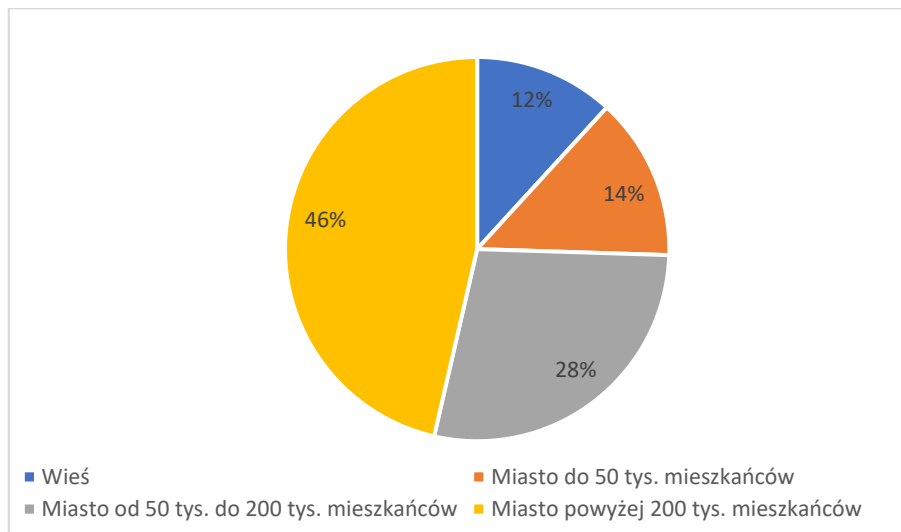
Wykres 3. Rozkład badanych ze względu na wiek (N=263)

Miejsce zamieszkania

Największy odsetek respondentów zamieszkiwał miasta powyżej 200 tys. mieszkańców (46,4%). Następnie osoby badane zamieszkiwały miasta od 50 tys. do 200 tys. mieszkańców (28,1%). Co ósmy badany wskazywał miasto do 50 tys. mieszkańców jako miejsce zamieszkania. Najrzadziej badani zamieszkiwali na wsi (11,8%). Poniższy wykres 4. prezentuje rozkład badanych ze względu na miejsce zamieszkania.

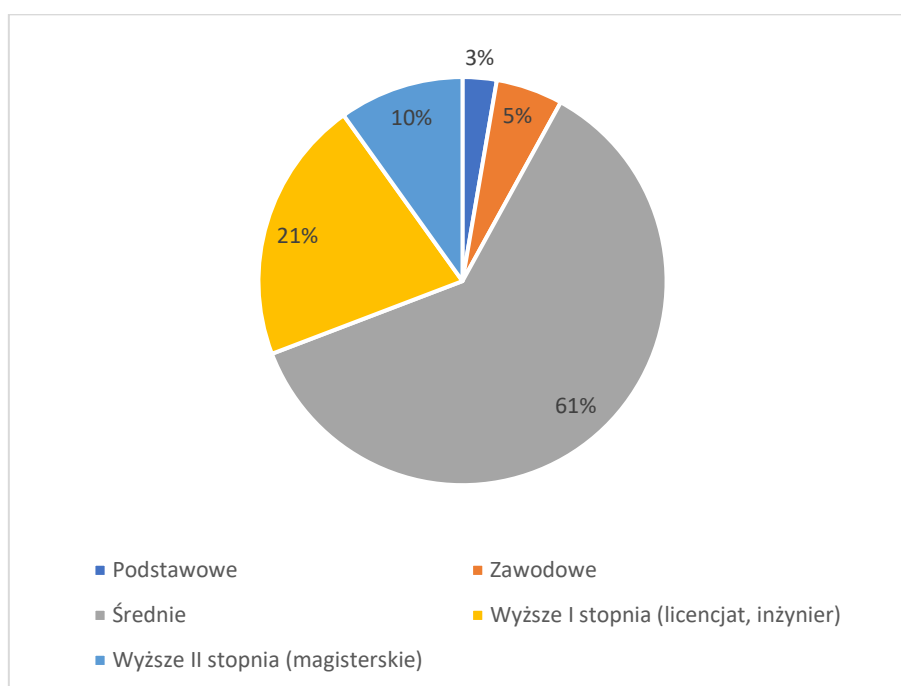
Wykres 4. Rozkład badanych ze względu na miejsce zamieszkania (N=263)

Wykształcenie

Najczęściej badani mieli wykształcenie średnie (61,2%). Najrzadziej deklarowali wykształcenie podstawowe (2,7%) oraz zawodowe (5,3%). Co piąta osoba miała wykształcenie wyższe I stopnia (20,9%), a co dziesiąta wykształcenie wyższe II stopnia (9,9%). Szczegółowe dane przedstawia wykres 5.

Wykres 5. Rozkład badanych ze względu na wykształcenie (N=263)

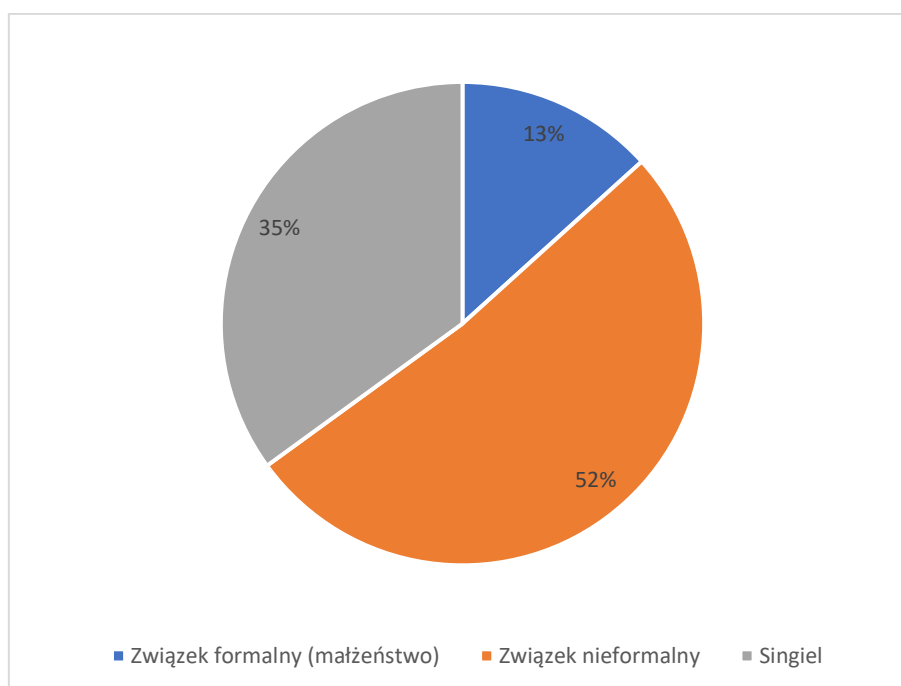
Sytuacja osobista

Na przestrzeni lat ludzie w okresie wchodzącej dorosłości coraz rzadziej wstępują w związki małżeńskie (W. Wang & Parker, 2014). Na podstawie danych gromadzonych przez Departament Spraw Ekonomicznych i Społecznych według polskiego spisu powszechnego w 1978 roku 52,2 % kobiet w wieku od 20. do 24. roku życia oraz 82,2 % kobiet w wieku od 25 do 29 lat było zamężnych. Do 2011 r. liczba ta spadła do 21,1% wśród 20-24 lat oraz 58,7% wśród 25-29 latek. W 1978 25% mężczyzn w wieku 20-24 oraz 71,9% mężczyzn w wieku 25-29 lat było w związkach małżeńskich. W 2011 roku już tylko 8,1% 20-24 latków oraz 40,1% 25-29 latków miało zawarty ślub (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2019). Nastąpił wzrost popularności związków nieformalnych, a pozostawanie w konkubinacie wśród wschodzących dorosłych jest coraz bardziej powszechne (Hemez, 2018). Przyczyn tego stanu upatruje się w wyższej akceptacji społecznej związków nieformalnych. Wśród subiektywnych powodów niepozostawania w relacji młodzi ludzie wskazują brak poznania odpowiedniej osoby, dążenie do stabilności finansowej, niski poziom gotowości do ustatkowania się oraz poczucie bycia zbyt młodym na zawarcie związku

małżeńskiego (W. Wang & Parker, 2014). Oprócz pozostawania w związkach nieformalnych coraz powszechniejsze wśród młodych ludzi jest bycie singlem (Beckmeyer & Jamison, 2023; Van Den Berg & Verbakel, 2024; W. Wang & Parker, 2014)

Ponad połowa badanych była w związku nieformalnym (51,7%). W związku formalnym (małżeństwo) była co siódma osoba (13,3%). Pozostałe osoby deklarowały niepozostawanie w relacji – bycie singlem (35,0%). Dane zostały przedstawione na wykresie 6.

Wykres 6. Rozkład badanych ze względu na sytuację osobistą (N=263)

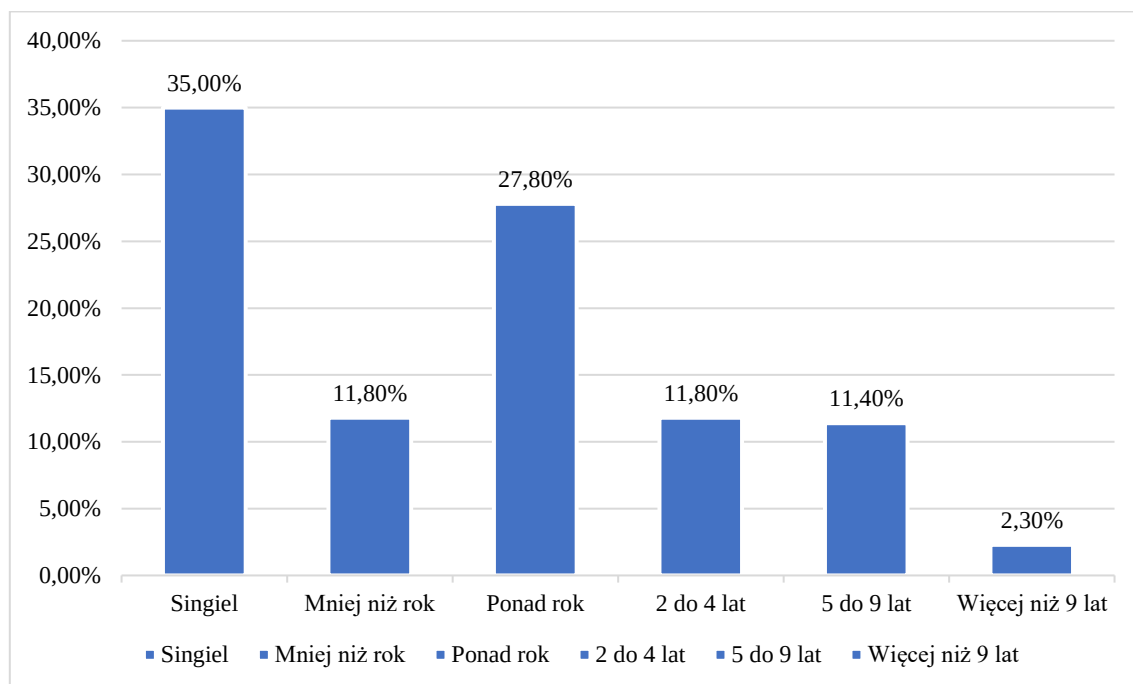
Staż związku – relacji romantycznej

Młodsze pokolenia mają bardziej zróżnicowane doświadczenia związane z długością trwania relacji. Często nawiązywane są one w okresie szkoły średniej lub na studiach, ale mogą być krótsze lub mniej stabilne niż w poprzednich pokoleniach. W grupie wiekowej 18 -29 lat wiele osób eksperymentuje z różnymi nieformalnymi typami relacji, co może prowadzić do krótszych związków. Związki formalne, takie jak małżeństwa, zazwyczaj mają dłuższy czas trwania, ale wśród młodych ludzi mogą być mniej powszechne niż w poprzednich pokoleniach. Młodsze pokolenia często decydują się na małżeństwo w późniejszym wieku, co może wpływać na

średni czas trwania takich związków. W ostatnich latach można zauważyć trend w kierunku opóźniania decyzji o małżeństwie i większej akceptacji dla związków nieformalnych.

Rozkład badanych ze względu na staż związku został przedstawiony na poniższym wykresie 7.

Wykres 7. Rozkład badanych ze względu na staż związku (N=263)

Wśród badanych osoby pozostające w związku najczęściej wskazywały ponad roczny staż relacji (27,8%). Następnie mniej niż rok, od 2 do 4 lat (po 11,8%) oraz od 5 do 9 lat (11,4%). Najmniej badanych było w relacjach ponad 9-letnich (2,3%).

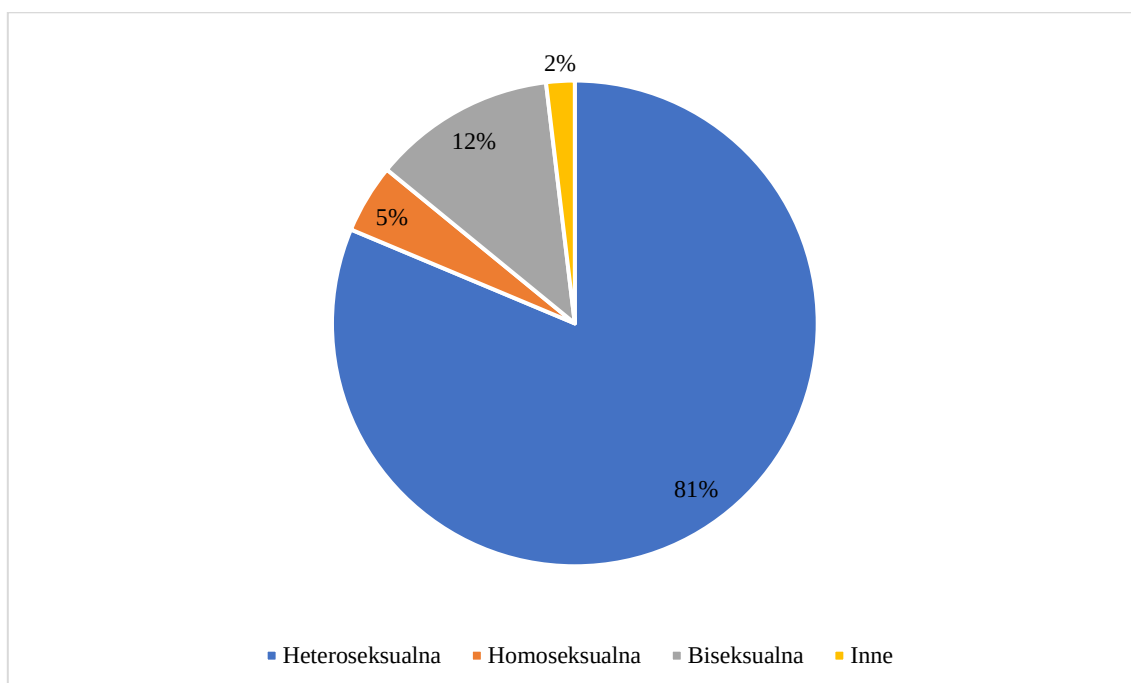
Orientacja seksualna

Orientacja seksualna wśród osób w wieku 18-29 lat w Polsce jest tematem, który zyskuje na znaczeniu w ostatnich latach, szczególnie w kontekście rosnącej akceptacji różnorodności seksualnej w społeczeństwie. Młodsze pokolenia są bardziej otwarte na dyskusje na temat orientacji seksualnej i identyfikacji płciowej niż wcześniejsze pokolenia. Badania pokazują, że

wśród młodych Polaków istnieje większa różnorodność orientacji seksualnych, w tym homoseksualizm, biseksualizm oraz inne tożsamości queerowe (Remin i in., 2021).

Większość badanych była orientacji heteroseksualnej (81,4%). Co ósmy badany deklarował orientację biseksualną (12,8%). Najrzadszą grupę stanowiły osoby homoseksualne (4,6%) oraz osoby, które wskazały orientację inną niż homo-, hetero- lub biseksualną (1,9%). Wśród nich cztery osoby określały swoją orientację seksualną jako panseksualną³⁹ oraz jedna osoba utożsamiała się z orientacją demiseksualną⁴⁰. Na poniższym wykresie 8. przedstawiono rozkład procentowy badanych ze względu na orientację seksualną.

Wykres 8. Rozkład badanych ze względu na orientację seksualną (N=263)

³⁹ Panseksualność to „odczuwanie pociągu do ludzi niezależnie od ich płci/tożsamości płciowej. Dla osób panseksualnych płeć innych osób nie ma znaczenia, nie czują one, by to miało wpływ na ich możliwość budowania zaangażowania romantycznego czy seksualnego” (SEXEDPL, 2023).

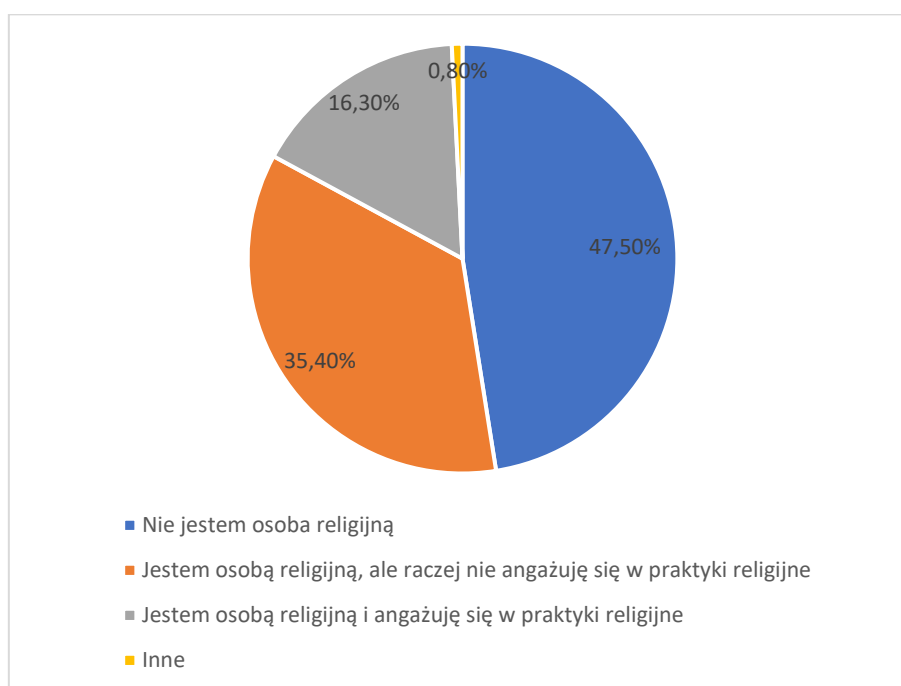
⁴⁰ Demiseksualizm to „odczuwanie pociągu seksualnego do danej osoby tylko w przypadku nawiązania z nią silnej więzi emocjonalnej” (Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego, 2015).

Wiara i zaangażowanie religijne

W społeczeństwie polskim religijność jest istotnym obszarem życia. Badania wskazują jednak znaczne zmiany w religijności Polaków. Zauważalny jest spadek poziomu wiary i spadek poziomu uczestnictwa w praktykach religijnych. Wśród dorosłych od 1992 roku do 2022 roku nastąpiło widoczne zmniejszenie się liczby osób deklarujących wiarę z 94% do 84%, spadek osób regularnie uczestniczących w praktykach religijnych z 70% do 42% oraz wzrost liczby ludzi nieuczestniczących w praktykach religijnych z 9% do 19% (CBOS, 2022, s. 1). Zmiana dotycząca poziomu religijności i uczestnictwa w praktykach religijnych jest szczególnie zauważalna wśród młodszych osób (Pew Research Center, 2018). W Polsce, porównując dane z 1992 roku oraz 2021 roku, zmniejszyła się liczba osób wierzących wśród ludzi w wieku 18-24 lat z 93% do 71%. Wzrosła natomiast liczba osób niewierzących z 6,7% do 28,6%. Mniej gwałtowna zmiana występuje również wśród 25-34 latków. W tej grupie nastąpił spadek wierzących z 94% do 82% (CBOS, 2021, s. 10).

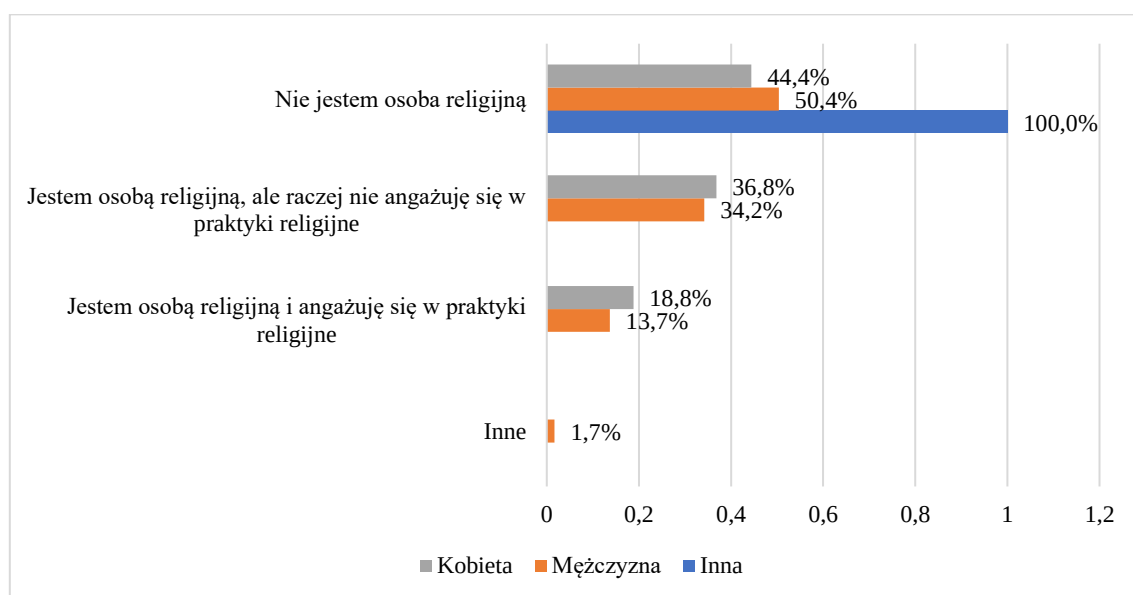
Wśród badanych nieznaczna większość deklarowała, że jest religijna (51,7%). Jednak większość z nich nie była zaangażowana w praktyki religijne. 68,4% z osób określających się jako religijne nie angażowało się w praktyki religijne. Stanowi to 35,4% wszystkich badanych. W odniesieniu do całej próby badawczej religijność i uczestnictwo w praktykach religijnych wskazywała co szósta osoba (16,3%). Prawie połowa wszystkich badanych (47,5%) nie była religijna. Dwie osoby wierzyły w „istotę wyższą/byt wyższy”, ale nie w religię (0,8%). Poniższy wykres 9 przedstawia dokładne dane.

Wykres 9. Rozkład badanych ze względu na stosunek do religii (N=263)

Płeć badanych w niewielkim stopniu różnicuje deklaracje religijności. Mężczyźni trochę częściej określali się jak osoby niereligijne (50,4% w stosunku do 44,4% odpowiedzi kobiet). Natomiast kobiety częściej wskazywały religijność i braku angażowania się w praktyki religijne (36,4% w stosunku do 34,2% odpowiedzi mężczyzn). Również wśród kobiet częściej występowała deklaracja religijności i zaangażowania religijnego (18,8%, w stosunku do 13,7% odpowiedzi mężczyzn). Wszystkie osoby określające swoją płeć jako inna nie były religijne. Szczegółowe dane zostały przedstawione na poniższym wykresie 10.

Wykres 10. Rozkład badanych ze względu na stosunek do religii z podziałem na płeć (N=263)

Podsumowanie

Badaniami zostało objętych 263 osób, które chociaż raz w życiu angażowały się w seksting. Respondenci byli w przedziale wiekowym od 18 do 29 lat, a średnia wieku wyniosła $M = 22,89$; $SD = 2,59$. Nieznaczną większość stanowiły kobiety (54,8%). Największy odsetek respondentów zamieszkiwał miasta powyżej 200 tys. mieszkańców (46,4%) i miał wykształcenie średnie (61,2%). Badani w większości byli w związku nieformalnym (51,7%), a największy odsetek związków trwał ponad rok (27,8%). Zdecydowana większość ankietowanych zadeklarowała heteroseksualną orientację seksualną (81,4%). Nieznaczna większość (51,7%) zadeklarowała religijność, ale aż 82,9% badanych wskazywała brak zaangażowania religijnego. Szczegółowe rozkłady procentowe zmiennych socjodemograficznych przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Zbiorcze rozkłady procentowe zmiennych socjodemograficznych (N = 263)

		Ogółem		Kobiety		Mężczyźni		Inna	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Płeć	Kobiety	144	54,8%	144	100,0%				
	Mężczyźni	117	44,5%			117	100,0%		
	Inna	2	0,8%					2	100,0%
Miejsce zamieszkania	Wieś	31	11,8%	19	13,2%	12	10,3%		
	Miasto do 50 tys. mieszkańców	36	13,7%	22	15,3%	14	12,0%		
	Miasto od 50 tys. do 200 tys. mieszkańców	74	28,1%	34	23,6%	39	33,3%	1	50,0%
	Miasto powyżej 200 tys. mieszkańców	122	46,4%	69	47,9%	52	44,4%	1	50,0%
Wykształcenie	Podstawowe	7	2,7%	3	2,1%	4	3,4%		
	Zawodowe	14	5,3%	3	2,1%	11	9,4%		
	Średnie	161	61,2%	99	68,8%	61	52,1%	1	50,0%
	Wyższe I stopnia (licencjat, inżynier)	55	20,9%	26	18,1%	29	24,8%		
	Wyższe II stopnia (magisterskie)	26	9,9%	13	9,0%	12	10,3%	1	50,0%
Sytuacja osobista	Związek formalny (małżeństwo)	35	13,3%	18	12,5%	17	14,5%		
	Związek nieformalny	136	51,7%	87	60,4%	48	41,0%	1	50,0%
	Singiel	92	35,0%	39	27,1%	52	44,4%	1	50,0%
Staż związku	Singiel	92	35,0%	39	27,1%	52	44,4%	1	50,0%
	Mniej niż rok	31	11,8%	19	13,2%	12	10,3%		
	Ponad rok	73	27,8%	45	31,3%	28	23,9%		
	2 do 4 lat	31	11,8%	18	12,5%	13	11,1%		
	5 do 9 lat	30	11,4%	18	12,5%	11	9,4%	1	50,0%
	Więcej niż 9 lat	6	2,3%	5	3,5%	1	0,9%		
Orientacja	Heteroseksualna	214	81,4%	119	82,6%	95	81,2%		
	Homoseksualna	12	4,6%	6	4,2%	6	5,1%		

Zaangażowanie religijne	Biseksualna	32	12,2%	16	11,1%	15	12,8%	1	50,0%
	Inne	5	1,9%	3	2,1%	1	0,9%	1	50,0%
	Nie jestem osobą religijną	125	47,5%	64	44,4%	59	50,4%	2	100,0 %
	Jestem osobą religijną, ale raczej nie angażuję się w praktyki religijne	93	35,4%	53	36,8%	40	34,2%		
	Jestem osobą religijną i angażuję się w praktyki religijne	43	16,3%	27	18,8%	16	13,7%		
	Inne	2	0,8%			2	1,7%		

ROZDZIAŁ 3. CHARAKTERYSTYKA ZACHOWAŃ SEKSTINGOWYCH WŚRÓD BADANYCH

3. 1. Częstotliwość zachowań sekstingowych w badanej grupie

W niniejszej części zaprezentowałam wyniki dotyczące częstotliwości zachowań sekstingowych z uwzględnieniem rodzaju materiałów sekstingowych (wiadomości tekstowe, zdjęcia/filmy w bieliźnie, nagie zdjęcia/filmy), czynności (wysyłanie, otrzymywanie, wzajemna wymiana, proszenie o materiały, bycie proszonym o materiały, odmowa wysłania), oraz relacji z odbiorcą/nadawcą (partner/partnerka, znajomy, osoba znana tylko z Internetu). Dodatkowo uwzględniłam publikację własnych materiałów sekstingowych w przestrzeni publicznej. W toku analiz chciałam również uzyskać informację czy i jakie istnieją różnice pomiędzy płciami w wyżej wymienionych obszarach.

Wysyłanie wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym

Na początku tego etapu badań analizie zostały poddane dane dotyczące wysyłania wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym do partnera/partnerki, osób znanych osobiście oraz osób znanych tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w poniższych tabelach 5., 6. oraz 7.

Tabela 5. Deklaracja badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do partnera/partnerki” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	8	3	50	43	40	144
		% z n	5,6%	2,1%	34,7%	29,9%	27,8%	100,0%
	Mężczyźni	n	6	1	37	51	22	117
		% z n	5,1%	0,9%	31,6%	43,6%	18,8%	100,0%
	Płeć inna	n	0	1	0	1	0	2
		% z n	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	100,0%

Ogółem	n	14	5	87	95	62	263
	% z n	5,3%	1,9%	33,1%	36,1%	23,6%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	32,18	8	,000
Stosunek prawdopodobieństwa	13,87	8	,085
Test związku liniowego	,18	1	,674

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Większość badanych (94,7%) deklaruje, że wysyłało wiadomości o podtekście seksualnym do swojego partnera/partnerki, z czego u blisko 60,0% badanych takie sytuacje miały miejsce czasami lub często, co sugeruje, że takie formy komunikacji są relatywnie powszechne w badanej grupie.

Test chi-kwadrat ($\chi^2 = 32,18$; $p = 0,000$) wskazuje, że istnieje statystycznie istotny związek między płcią a częstotliwością wysyłania wiadomości o podtekście seksualnym. Więcej kobiet niż mężczyźni deklaruje częste wysyłanie takich wiadomości. Najwięcej kobiet (34,7%) zadeklarowało, że zdarzyło im się wysłać wiadomości o podtekście seksualnym do partnera/partnerki parę razy. Kolejno 29,9% badanych odpowiedziało, że robiły to czasami, a 27,8% często. W grupie mężczyzn 43,6% zadeklarowało, że wysyłało takie wiadomości czasami, a 31,6% parę razy. Tylko 18,8% mężczyzn przyznało się do robienia tego często. W grupie osób deklarujących swoją płć jako „inna” ($n=2$) wyniki są ograniczone, z jedną osobą, która zadeklarowała, że wysłała wiadomości raz i jedną osobą wskazującą, że czasami.

Tabela 6. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do kogoś znanego osobiście” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	54	14	50	21	5	144
		% z n	37,5%	9,7%	34,7%	14,6%	3,5%	100,0%
	Mężczyźni	n	23	13	48	19	14	117
		% z n	19,7%	11,1%	41,0%	16,2%	12,0%	100,0%

Płeć inna	n	1	0	0	1	0	2
	% z n	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		78	27	98	41	19	263
	% z n	29,7%	10,3%	37,3%	15,6%	7,2%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	17,21	8	,028
Stosunek prawdopodobieństwa	18,06	8	,021
Test związku liniowego	10,44	1	,001

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Kolejna analizowana kwestia dotyczyła wysyłania wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym do kogoś znanego osobiście. Około 70% badanych zadeklarowało zaangażowanie w takie działanie, z czego największy odsetek całej próby badawczej (37,3%) zadeklarował, że wysłał wiadomości o podtekście seksualnym parę razy. Pozostałe odpowiedzi wskazują na mniejsze procenty, przy czym 7,2% osób przyznało się do wysyłania takich wiadomości często. 29,7% badanych stwierdziło, że nigdy nie wysłało takich wiadomości.

Test chi-kwadrat ($\chi^2 = 17,21$; $p = 0,028$) wskazuje, że istnieją statystycznie istotne różnice w zachowaniach związanych z wysyłaniem wiadomości o podtekście seksualnym do osób znanych osobiście pomiędzy płciami, przy czym mężczyźni są częściej zaangażowani w to zjawisko. Wśród badanych kobiet 37,5% zadeklarowało, że nigdy nie wysłało takich wiadomości do kogoś znanego osobiście. Co trzecia badana (34,7%) wysyłała parę razy, a 14,6% kobiet czasami. Najrzadziej badane deklarowały odpowiedź „często” (3,5%) oraz „raz” (9,7%). Mężczyźni najczęściej deklarowali wysyłanie parę razy (41,0%). Następna liczebnie grupa wskazywała, że nie angażowała się w takie zachowanie (19,7%). Tylko 16,2% mężczyzn przyznało, że robiło to czasami oraz 12,0% często. Zdecydowana większość mężczyzn (80,3%) wysyła takie wiadomości z różną częstotliwością, co jest znacznie wyższym odsetkiem w porównaniu do kobiet (62,5 %). W odniesieniu do osób deklaruujących płeć „inną” ($n=2$), jedna osoba (50,0%) zadeklarowała, że wysyłała tego typu materiały czasami, natomiast

druga osoba (50,0%) wskazała, że nigdy tego nie zrobiła. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, dane te mają jedynie charakter ilustracyjny i nie pozwalają na uogólnienia.

Tabela 7. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	92	14	30	8	0	144
		% z n	63,9%	9,7%	20,8%	5,6%	0,0%	100,0%
	Mężczyźni	n	57	6	31	16	7	117
		% z n	48,7%	5,1%	26,5%	13,7%	6,0%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	1	0	0	2
		% z n	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	150	20	62	24	7	263	
	% z n	57,0%	7,6%	23,6%	9,1%	2,7%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	19,62	8	,012
Stosunek prawdopodobieństwa	22,48	8	,004
Test związku liniowego	13,06	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Następnie przeanalizowano wysyłanie wiadomości o podtekście seksualnym do osób znanych tylko z Internetu. 57,0% wszystkich respondentów nigdy nie wysłało wiadomości o podtekście seksualnym. Jednak 43,0% miało doświadczenie wysyłania takich wiadomości do internetowych znajomych, a 9,1% przyznało się do wysyłania ich czasami oraz 2,7% często.

Test chi-kwadrat ($\chi^2 = 19,62$; $p = 0,012$) wskazuje na istotną różnicę w odpowiedziach między płciami. Według uzyskanych danych 63,9% kobiet nigdy nie wysłało wiadomości o podtekście seksualnym do osób znanych tylko w wirtualnej rzeczywistości. 9,7% zrobiło to raz, 20,8% parę razy, 5,6% czasami, a żadna z kobiet nie przyznała się do wysyłania takich wiadomości często. Wśród mężczyzn 48,7% nigdy nie wysłało takich wiadomości. 5,1% zrobiło to raz, 26,5% parę razy, 13,7% czasami, a 6,0% mężczyzn przyznało się do wysyłania

ich często. Jedna osoba (50,0%) deklarująca „płeć inną” nigdy tego nie zrobiła, a jedna (50,0%) zrobiła to parę razy. Występują odmienności w zachowaniach związanych z wysyłaniem wiadomości o podtekście seksualnym do osób znanych tylko w Internecie w zależności od płci. Kobiety rzadziej wysyłają takie wiadomości w porównaniu do mężczyzn.

Podsumowując, analiza danych wskazuje, że częstotliwość wysyłania wiadomości o podtekście seksualnym maleje wraz z rosnącym dystansem do odbiorcy: najczęściej wysyłane są one do partnera lub partnerki, rzadziej do osób znanych osobiście, a najrzadziej do osób znanych wyłącznie z Internetu. Kobiety, częściej niż mężczyźni, deklarowały wysyłanie takich wiadomości do „partnera/partnerki”, natomiast mężczyźni istotnie częściej angażowali się w tego rodzaju komunikację z osobami spoza związku – zarówno znanymi osobiście, jak i poznanymi online. Sugeruje to, że bliskość relacji jest powiązana z takimi formami komunikacji. Te wyniki wskazują, że kontekst relacji nadawcy z odbiorcą ma znaczący wpływ na zachowania komunikacyjne, a płeć odgrywa rolę w częstotliwości tego typu interakcjach.

Wysyłanie zdjęć/filmów w bieliźnie

W następnym kroku analizie zostały poddane dane dotyczące wysyłania zdjęć w bieliźnie do partnera/partnerki, osób znanych osobiście oraz osób znanych tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 8., 9. oraz 10.

Tabela 8. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie do partnera/partnerki” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	28	15	38	33	30	144
		% z n	19,4%	10,4%	26,4%	22,9%	20,8%	100,0%
	Mężczyźni	n	27	4	45	28	13	117
		% z n	23,1%	3,4%	38,5%	23,9%	11,1%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	1	0	0	2
		% z n	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		n	56	19	84	61	43	263
		% z n	21,3%	7,2%	31,9%	23,2%	16,3%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	13,41	8	,098
Stosunek prawdopodobieństwa	14,53	8	,069
Test związku liniowego	1,88	1	,171

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Analiza deklaracji dotyczących wysyłania zdjęć lub filmów w bieliźnie do partnera/partnerki pokazuje, że aż 78,7% badanych przyznaje się do takiej aktywności przynajmniej raz, co świadczy o dość szerokim zasięgu tego typu praktyk w relacjach partnerskich. W szczególności, niemal co trzeci badany (31,9%) deklaruje, że robił to „parę razy”, a kolejne 39,5% („czasami” lub „często”) świadczy o powtarzalności tego zachowania w codziennej komunikacji intymnej. Najczęściej wskazywanymi odpowiedziami były „parę razy” (31,9%) oraz „czasami” (23,2%).

Różnice między płciami nie osiągnęły poziomu istotności statystycznej ($p > 0,05$), jednak pewne tendencje są zauważalne. Wśród kobiet najwięcej badanych deklarowało, że wysłały zdjęcia lub filmy w bieliźnie „parę razy” (26,4%) oraz „czasami” (22,9%). W grupie mężczyzn najczęstszą odpowiedzią również było „parę razy” (38,5%), a 23,9% zadeklarowało odpowiedź „czasami”. Jednocześnie więcej mężczyzn niż kobiet zadeklarowało, że nigdy nie wysłało tego typu materiałów (23,1% vs. 19,4%). W odniesieniu do osób deklarujących płeć „inną” ($n=2$), jedna osoba (50,0%) zadeklarowała, że wysłała tego typu materiały „parę razy”, natomiast druga osoba (50,0%) wskazała, że nigdy tego nie zrobiła. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, dane te mają jedynie charakter ilustracyjny i nie pozwalają na uogólnienia.

Podsumowując, nie stwierdzono istotnych statystycznie różnic między płciami, co oznacza, że kobiety i mężczyźni w podobnym stopniu angażują się w tego rodzaju działania w relacjach partnerskich. Praktyka ta pozostaje jednak mniej rozpowszechniona niż wysyłanie wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym do partnera/partnerki.

Tabela 9. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie do osoby znanej osobiście” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	87	11	30	10	6	144
		% z n	60,4%	7,6%	20,8%	6,9%	4,2%	100,0%
	Mężczyźni	n	56	12	35	11	3	117
		% z n	47,9%	10,3%	29,9%	9,4%	2,6%	100,0%
	Płeć inna	n	1	1	0	0	0	2
		% z n	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	144	24	65	21	9	263	
	% z n	54,8%	9,1%	24,7%	8,0%	3,4%	100,0%	

Testy Chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	9,90	8	,272
Stosunek prawdopodobieństwa	8,73	8	,366
Test związku liniowego	1,61	1	,205

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Następną analizowaną kwestią było wysyłanie zdjęć/filmów w bieliźnie do osób znanych osobiście. Aż 45,2% badanych przyznało się do wysyłania zdjęć lub filmów w bieliźnie do osobistego znajomego przynajmniej raz, co oznacza, że niemal co druga osoba była zaangażowana w tego typu działanie. Choć największy odsetek respondentów zaznaczył odpowiedź „nigdy” (54,8%), to znaczna część badanych zaangażowała się w to zachowanie. Różnice w zachowaniach związanych z wysyłaniem zdjęć/filmów w bieliźnie między płciami nie są znaczące statystycznie ($p > 0,05$). Wśród kobiet największą grupę stanowiły osoby, które nigdy nie wysyłały swoich zdjęć w bieliźnie do kogoś znanego osobiście (60,4%). Najrzadziej kobiety deklarowały, że wysyłały często (4,2%) oraz czasami (6,9%). Również wśród mężczyzn najwięcej zaprzeczało zaangażowaniu w takie działanie (47,9%) lub deklarowało parokrotne zaangażowanie (29,9%). Najmniej mężczyzn wskazywało, że często wysyłają takie zdjęcia (2,6%). Kobiety częściej deklarują, że nigdy nie wysyłały takich materiałów (60,4%) w porównaniu do mężczyzn (47,9%). Chociaż brak jest istotnych różnic statystycznych między płciami, to warto zauważyć, że mężczyźni nieco częściej niż kobiety przyznają się do tego typu aktywności (52,1% mężczyzn vs 39,6% kobiet wskazało odpowiedzi inne niż „nigdy”).

W odniesieniu do osób deklarujących płeć „inną” (n=2), jedna osoba (50,0%) zadeklarowała, że wysłała tego typu materiały „raz”, natomiast druga osoba (50,0%) wskazała, że nigdy tego nie zrobiła. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, dane te mają jedynie charakter ilustracyjny i nie pozwalają na uogólnienia. Osoby deklarujące zaangażowanie w takie zachowania poza związkiem partnerskim to nie marginalna grupa — to duża mniejszość, którą należy uwzględnić w działaniach wychowawczych i edukacyjnych.

Tabela 10. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie do kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	115	8	15	6	0	144
		% z n	79,9%	5,6%	10,4%	4,2%	0,0%	100,0%
	Mężczyźni	n	71	7	27	9	3	117
		% z n	60,7%	6,0%	23,1%	7,7%	2,6%	100,0%
	Płeć inna	n	1	1	0	0	0	2
		% z n	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	187	16	42	15	3	263	
	% z n	71,1%	6,1%	16,0%	5,7%	1,1%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	P
Chi-kwadrat Pearsona	21,94	8	,005
Stosunek prawdopodobieństwa	19,58	8	,012
Test związku liniowego	12,25	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Kolejno analizowano deklaracje badanych na temat wysyłania zdjęć/filmów w bieliźnie do internetowych znajomych. Z danych wynika, że aż 28,9% badanych, czyli niemal co trzecia osoba, przyznało, że choć raz wysłało zdjęcia lub filmy w bieliźnie do osoby znanej wyłącznie z Internetu. Choć większość respondentów (71,1%) wskazała odpowiedź „nigdy”, to skala pozostałych odpowiedzi wyraźnie pokazuje, że zjawisko to nie dotyczy marginalnej grupy, lecz istotnej części badanych.

Warto podkreślić, że mężczyźni znacznie częściej niż kobiety deklarowali tego typu zachowania. Aż 39,3% z nich choć raz wysłało takie materiały do znajomych z Internetu (w porównaniu do 20,1% kobiet). Wśród kobiet żadna badana nie wskazała odpowiedzi „często”, podczas gdy wśród mężczyzn 2,6% przyznało się do takiej praktyki. Różnice te okazały się statystycznie istotne ($\chi^2 = 21,94$; $p = 0,005$), co oznacza, że płeć ma istotne znaczenie w kontekście podejmowania ryzykownych działań w środowisku online. Otrzymane wyniki wskazują, że więcej mężczyzn deklaruje wysyłanie zdjęć/filmów w bieliźnie do osób znanych tylko w Internecie, w porównaniu do kobiet. W odniesieniu do osób deklarujących płeć „inną” ($n=2$), jedna osoba (50,0%) zadeklarowała, że wysłała tego typu materiały „raz”, natomiast druga osoba (50,0%) wskazała, że nigdy tego nie zrobiła. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, uzyskane dane nie pozwalają na wyciąganie szerszych wniosków.

Zatem, ta niemała mniejszość, która zdecydowała się na wysyłanie intymnych materiałów do internetowych znajomych, powinna stać się ważnym punktem odniesienia w programach profilaktyki, edukacji seksualnej oraz cyfrowej. To nie są jednostkowe przypadki – to zjawisko, które należy zauważać, rozumieć i odpowiedzialnie adresować w przestrzeni wychowawczej i edukacyjnej.

Porównując dane w zależności od kontekstu relacji (partner/partnerka, osoba znana osobiście, ktoś znany tylko w Internecie) można zauważyć różnice w deklaracjach badanych dotyczących wysyłania zdjęć i filmów w bieliźnie. Te wyniki mogą sugerować, że kontekst relacji ma znaczący wpływ na zachowania komunikacyjne, a płeć odgrywa rolę w częstotliwości tego typu interakcji. Porównując różne rodzaje relacji, widoczna jest tendencja, że najczęściej zdjęcia lub filmy w bieliźnie wysyłane są w relacjach partnerskich, gdzie intymność i bliskość relacji sprzyjają tego typu komunikacji. W przypadku osób znanych osobiście i internetowych znajomych, zachowania te są mniej powszechne, a różnice między płciami stają się bardziej wyraźne. Mężczyźni w przypadku znajomości internetowych, wykazują większą tendencję do wysyłania tego typu materiałów niż kobiety. Ogólnie można stwierdzić, że respondenci, niezależnie od płci, w większości unikają wysyłania intymnych zdjęć do nieznajomych. Warto jednak podkreślić, że choć największy odsetek badanych deklarował, że nigdy nie brał udziału w tych aktywnościach, to suma odpowiedzi wskazujących na jakąkolwiek formę

zaangażowania jest istotna — to niemałe mniejszości, które nie mogą być pomijane. W szczególności w przypadku kontaktów internetowych, gdzie zaobserwowano statystycznie istotne różnice między płciami - mężczyźni częściej niż kobiety podejmują takie ryzykowne działania.

Wysyłanie nagich zdjęć/filmów

Następnie przeanalizowałam dane dotyczące wysyłania nagich zdjęć/filmów do partnera/partnerki, osób znanych osobiście oraz osób znanych tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 11., 12. oraz 13.

Tabela 11. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia/filmy do partnera/partnerki” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	62	11	28	22	21	144
		% z n	43,1%	7,6%	19,4%	15,3%	14,6%	100,0%
	Mężczyźni	n	48	4	38	17	10	117
		% z n	41,0%	3,4%	32,5%	14,5%	8,5%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		n	112	15	66	39	31	263
		% z n	42,6%	5,7%	25,1%	14,8%	11,8%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	11,19	8	,191
Stosunek prawdopodobieństwa	11,97	8	,152
Test związku liniowego	,38	1	,535

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Analiza danych dotyczących częstotliwości wysyłania nagich zdjęć lub filmy do partnerów, podzielonych według płci pokazuje, że aż 57,4% badanych przyznało się do wysłania swoich nagich zdjęć lub filmów do partnera/partnerki przynajmniej raz. Oznacza to, że ponad połowa

uczestników badania miała doświadczenie z tą formą cyfrowej intymności w relacjach romantycznych. W szczególności 25,1% badanych wskazało, że zrobiło to „parę razy”, a kolejne 26,6% („czasami” lub „często”) świadczy o powtarzalności tego zachowania. Grupa osób, które nigdy nie angażowały się w przysyłanie nagich zdjęć do partnera/partnerki, stanowi 42,6%, czyli mniej niż połowę badanych. To dodatkowo pokazuje, że tego rodzaju praktyki przestają być zjawiskiem marginalnym.

Różnice między płciami nie osiągnęły poziomu istotności statystycznej ($p > 0,05$), co potwierdza, że to zachowanie występuje w podobnym nasileniu niezależnie od płci. Wśród kobiet 56,9% wskazało odpowiedzi inne niż „nigdy”, natomiast wśród mężczyzn – 59,0%. Oznacza to, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni w zbliżonym stopniu angażują się w przysyłanie nagich materiałów partnerom, choć kobiety częściej wskazywały odpowiedź „często” (14,6%) niż mężczyźni (8,5%). Wśród osób z grupy „płeć inną” ($n=2$) żadna nie była zaangażowana w te działania. Niewielka liczebność grupy nie pozwala na uogólnienia.

Tabela 12. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia/filmy do osoby znanej osobiście” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	112	7	16	5	4	144
		% z n	77,8%	4,9%	11,1%	3,5%	2,8%	100,0%
	Mężczyźni	n	78	11	18	9	1	117
		% z n	66,7%	9,4%	15,4%	7,7%	0,9%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		n	192	18	34	14	5	263
		% z n	73,0%	6,8%	12,9%	5,3%	1,9%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	Df	p
Chi-kwadrat Pearsona	8,11	8	,423
Stosunek prawdopodobieństwa	8,68	8	,370
Test związku liniowego	1,34	1	,247

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Następnie przeanalizowano dane dotyczące wysyłania nagich zdjęć/filmów do osób znanych osobiście. Analiza deklaracji badanych dotyczących wysyłania nagich zdjęć lub filmów do osób znanych osobiście (poza partnerem/partnerką) pokazuje, że aż 27,0% respondentów, czyli ponad co czwarta osoba, przyznało się do takiego zachowania przynajmniej raz. Choć większość badanych (73,0%) zaznaczyła odpowiedź „nigdy”, skala pozostałych odpowiedzi wskazuje, że nie jest to zjawisko marginalne. W szczególności 12,9% respondentów zadeklarowało, że wysyłało takie materiały „parę razy”, a kolejne 7,2% robiło to „czasami” lub „często”, co świadczy o powtarzalności tego typu zachowań. To nie jednostkowe przypadki, ale zauważalna grupa wschodzących dorosłych, która doświadcza takich form kontaktu poza związkiem partnerskim.

Wśród kobiet 22,2% przyznało się do takiej aktywności, natomiast wśród mężczyzn – aż 33,3%. Oznacza, że mężczyźni częściej angażowali się w tego typu zachowania niż kobiety. Jednak różnice te nie osiągnęły poziomu istotności statystycznej ($p > 0,05$). Żadna osoba deklarująca płeć „inną” ($n=2$) nie była zaangażowana w takie działanie.

Dane pokazują, że choć wysyłanie nagich zdjęć do osób znanych osobiście (ale niebędących partnerem) jest mniej powszechne niż wysyłanie ich do partnera/partnerki, to nadal dotyczy niemałej części badanych.

Tabela 13. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia/filmy do kogoś znanego tylko w Internecie” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	122	11	7	4	0	144
		% z n	84,7%	7,6%	4,9%	2,8%	0,0%	100,0%
	Mężczyźni	n	82	5	19	7	4	117
		% z n	70,1%	4,3%	16,2%	6,0%	3,4%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n		206	16	26	11	4	263
	% z n		78,3%	6,1%	9,9%	4,2%	1,5%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	18,52	8	,018
Stosunek prawdopodobieństwa	20,51	8	,009
Test związku liniowego	11,21	1	,001

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Kolejna analizowana kwestia dotyczyła wysyłania nagich zdjęć/filmów do internetowych znajomych. Analiza deklaracji badanych obrazuje, że ponad 78% badanych nigdy nie podjęło takiej aktywności, jednak co piąty badany miał takie doświadczenie. W tym 6,1% respondentów przyznało się do wysyłania takich materiałów raz, 9,9% parokrotnie, 4,2% czasami, a 1,5% często.

Test chi-kwadrat ($\chi^2 = 18,52$; $p = 0,018$) wskazuje na istotne różnice w zachowaniach między płciami, z mężczyznami częściej zaangażowanymi w takie zachowania. Wśród mężczyzn 29,9% zadeklarowało, że przynajmniej raz wysłało zdjęcia lub filmy w bieliznie do znajomych znanych tylko w Internecie, w porównaniu do 15,3% kobiet. Ponadto, 3,4% mężczyzn przyznało się do wysyłania takich materiałów często, w przeciwieństwie do braku takich deklaracji wśród kobiet. Mimo że większość badanych nie wysyłała zdjęć/filmów do osób znanych wyłącznie z sieci, to jednak znaczna część respondentów (21,7%) przyznało się do takich działań w mniejszym lub większym stopniu.

Porównując dane dotyczące wysyłania nagich zdjęć lub filmów, można zauważyć pewne różnice w zachowaniach badanych w zależności od rodzaju relacji (partner, osoba znana osobiście, osoba znana tylko w Internecie) oraz płci. Większość badanych zadeklarowała, że przynajmniej raz wysłała nagie zdjęcia lub filmy do partnera lub partnerki, co świadczy o powszechności tego typu praktyk w relacjach romantycznych. Znacznie mniej osób przyznało się do wysyłania takich materiałów do osób znanych osobiście, ale niebędących partnerami. Jednak w tym przypadku również nie jest to zjawisko marginalne. Najrzadziej respondenci deklarowali wysyłanie nagich treści do osób znanych wyłącznie przez Internet, jednak widoczna była znacząca grupa podejmująca takie działania. Mężczyźni częściej niż kobiety przyznawali się do wysyłania nagich zdjęć poza relacją partnerską, szczególnie w kontaktach

internetowych, a w przypadku tych zachowań różnice między płciami były statystycznie istotne. Przedstawione dane podkreślają, że zjawisko sekstingu nie jest marginalne. Część badanych wskazała tylko jednorazowe doświadczenia w zakresie wysyłania nagich zdjęć lub filmów, jednak wiele osób przyznało się do powtarzalności tych zachowań, co świadczy o ich obecności w codziennym życiu wschodzących dorosłych.

Publikacja materiałów sekstingowych w przestrzeni publicznej (np. na portalu społecznościowym)

W toku analiz sprawdziłam czy, z jaką częstotliwością oraz w jakim zakresie badani publikują seksowne wiadomości w przestrzeni publicznej. Uwzględniłam wiadomości tekstowe, zdjęcia lub filmy w bieliźnie oraz nagie materiały sekstingowe. Szczegółowe dane zostały przedstawione w poniższych tabelach 14., 15. oraz 16.

Tabela 14. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się opublikować wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym w przestrzeni publicznej (np. na portalu społecznościowym)” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	N	131	5	7	0	1	144
		% z n	91,0%	3,5%	4,9%	0,0%	0,7%	100,0%
	Mężczyźni	N	100	8	5	2	2	117
		% z n	85,5%	6,8%	4,3%	1,7%	1,7%	100,0%
	Płeć inna	N	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		N	233	13	12	2	3	263
		% z n	88,6%	4,9%	4,6%	,8%	1,1%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	5,07	8	,750
Stosunek prawdopodobieństwa	6,01	8	,646
Test związku liniowego	1,47	1	,226

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Dane dotyczące deklaracji badanych na temat publikacji wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym w przestrzeni publicznej ukazują, że większość respondentów (88,6%) nigdy nie publikowała wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym w przestrzeni publicznej. To wskazuje na relatywnie niską częstość takiego zachowania w badanej grupie.

W przypadku kobiet 91,0% badanych zadeklarowało, że nigdy nie publikowały takich wiadomości, natomiast wśród mężczyzn odsetek ten wynosi 85,5%. Różnice te są stosunkowo niewielkie, co sugeruje, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni rzadko publikują takie treści. Jedynie jedna kobieta (0,7%) oraz dwóch mężczyzn (1,7%) publikuje takie wiadomości często. Żadna osoba z grupy płciowej „inna” nie umieszcza takich materiałów w przestrzeni publicznej. Różnice nie były istotne statystycznie ($p > 0,05$).

Mimo że większość respondentów nie publikuje seksualnych wiadomości w przestrzeni publicznej, to niewielka mniejszość (łącznie 30 osób, czyli ponad 11% badanych) przyznała, że choć raz to zrobiła. Choć liczby są niewielkie, nie są zupełnie marginalne. To oznacza, że co dziewiąta osoba w badanej grupie podjęła takie działanie przynajmniej raz — a więc można mówić o mniejszości, którą należy uwzględnić w działaniach edukacyjnych i profilaktycznych.

Tabela 15. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się opublikować swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie w przestrzeni publicznej (np. na portalu społecznościowym)” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	118	7	16	3	0	144
		% z n	81,9%	4,9%	11,1%	2,1%	0,0%	100,0%
	Mężczyźni	n	92	13	12	0	0	117
		% z n	78,6%	11,1%	10,3%	0,0%	0,0%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n		212	20	28	3	0	263
	% z n		80,6%	7,6%	10,6%	1,1%	0,0%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	6,39	6	,381

Stosunek prawdopodobieństwa	7,86	6	,249
Test związku liniowego	,13	1	,721

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Następnie sprawdzono odpowiedzi badanych dotyczące publikacji swoich materiałów w bieliźnie w przestrzeni publicznej. Większość badanych (80,6%) zadeklarowała, że nigdy nie publikowała swoich zdjęć lub filmów w bieliźnie. Publikowanie zdjęć/filmów w bieliźnie w przestrzeni publicznej to zjawisko rzadkie, ale występujące w badanej grupie — niemal co piąta osoba (czyli ok. 20,0%) przyznała, że podjęła takie działanie przynajmniej raz.

Liczba kobiet i mężczyzn, którzy angażują się w takie działanie jest zauważalna (18,1% kobiet oraz 21,4% mężczyzn). Pomimo ogólnej tendencji do unikania takich publikacji, należy podkreślić, że istnieje znacząca grupa respondentów, którzy regularnie dzielą się tego typu materiałami. Test chi-kwadrat ($p > 0,05$) wskazuje na brak statystycznie istotnych różnic w deklaracjach pomiędzy płciami, co sugeruje, że płeć nie ma znaczącego wpływu na częstość publikacji zdjęć w bieliźnie w przestrzeni publicznej.

Tabela 16. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się opublikować swoje nagie zdjęcia /filmy w przestrzeni publicznej (np. na portalu społecznościowym)” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	140	0	3	1	0	144
		% z n	97,2%	0,0%	2,1%	0,7%	0,0%	100,0%
	Mężczyźni	n	109	5	2	1	0	117
		% z n	93,2%	4,3%	1,7%	0,9%	0,0%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n		251	5	5	2	0	263
	% z n		95,4%	1,9%	1,9%	0,8%	0,0%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	6,48	6	,372

Stosunek prawdopodobieństwa	8,39	6	,211
Test związku liniowego	,50	1	,479

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Następnie przeanalizowano deklaracje badanych dotyczące publikacji swoich nagich zdjęć/filmów w przestrzeni publicznej. Większość uczestników badania (95,4%) zadeklarowała, że nigdy nie publikowała takich materiałów. Nieliczni badani przyznali, że opublikowali nagle zdjęcia lub filmy raz (4,3% mężczyzn) lub parę razy (2,1% kobiet, 1,7% mężczyzn). Żaden z respondentów nie zaznaczył odpowiedzi „często”.

Wartość $p > 0,05$ sugeruje, że nie ma statystycznie istotnych różnic w częstości publikacji nagich zdjęć między różnymi płciami w badanej grupie. Wśród kobiet 97,2% zadeklarowało, że nigdy nie publikowały swoich nagich zdjęć, a tylko 0,7% przyznało się do publikacji parę razy. Wśród mężczyzn 93,2% zadeklarowało, że nigdy nie publikowało nagich zdjęć lub filmów, a 4,3% mężczyzn zrobiło to przynajmniej raz. W grupie osób identyfikujących się jako „płeć inna” nikt nie zadeklarował publikacji takich materiałów. Choć publikowanie nagich zdjęć w przestrzeni publicznej jest zjawiskiem marginalnym w badanej grupie, warto zauważyć, że kilka osób przyznało się do takich działań.

Podsumowując dane dotyczące publikowania materiałów o charakterze seksualnym w przestrzeni publicznej wśród badanych, można zauważyć, że jest to zjawisko marginalne. W przypadku wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym, zdjęć w bieliźnie oraz nagich zdjęć lub filmów, zdecydowana większość respondentów zadeklarowała, że nigdy nie angażowała się w takie działania. Warto zwrócić szczególną uwagę na to, że w przypadku publikacji zdjęć w bieliźnie, jest to najczęstsze zachowanie wśród tych, którzy decydują się na publikowanie materiałów o podtekście seksualnym w Internecie. Mniejszość respondentów, którzy zadeklarowali publikowanie swoich zdjęć w bieliźnie lub nagich materiałów, stanowi grupę, która może być narażona na wyższe ryzyko związane z utratą kontroli nad treściami, ich niechcianym udostępnieniem lub wykorzystaniem w nieodpowiedni sposób. Choć są to przypadki marginalne, to nie można ich ignorować. W kontekście nowych technologii i cyfrowych form intymności, takie zachowanie należy uznać za ryzykowne, zwłaszcza

w przypadku osób, które nie są w pełni świadome potencjalnych zagrożeń związanych z publikowaniem osobistych treści w Internecie.

Proszenie o wiadomość tekstową o podtekście seksualnym

W następnym kroku analizie zostały poddane dane dotyczące proszenia o wiadomość tekstową o podtekście seksualnym partnera/partnerkę, osoby znane osobiście oraz osoby znane tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 17., 18. oraz 19.

Tabela 17. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową o podtekście seksualnym partnera/partnerkę” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	82	18	18	19	7	144
		% z n	56,9%	12,5%	12,5%	13,2%	4,9%	100,0%
	Mężczyźni	n	47	7	48	10	5	117
		% z n	40,2%	6,0%	41,0%	8,5%	4,3%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	131	25	66	29	12	263	
	% z n	49,8%	9,5%	25,1%	11,0%	4,6%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	30,81	8	,000
Stosunek prawdopodobieństwa	31,96	8	,000
Test związku liniowego	3,15	1	,076

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Z przedstawionych danych wynika, że blisko połowa badanych (50,2%) choć raz w życiu poprosiła swojego partnera/partnerkę o wiadomość o charakterze seksualnym. Oznacza to, że tego typu inicjatywa występuje relatywnie często. Takie dane wskazują, że prośby o wiadomości o podtekście seksualnym są stosunkowo rozpowszechnioną formą komunikacji intymnej w związkach. W badanej grupie występował wysoki odsetek inicjowania komunikacji seksualnej z partnerem/partnerką.

Wynik testu chi-kwadrat ($\chi^2 = 30,81$; $p < 0,001$) wskazują na istotne różnice w zachowaniach związanych z proszeniem partnera/partnerkę o wiadomości o podtekście seksualnym pomiędzy płciami. Kobiety częściej deklarują, że nigdy nie prosiły o takie wiadomości w porównaniu do mężczyzn, którzy częściej przyznają się do proszenia o nie parę razy lub czasami. Wśród kobiet 43,1% zadeklarowało takie zachowanie co najmniej raz, podczas gdy wśród mężczyzn było to aż 59,8%. Szczególnie interesujący jest fakt, że aż 41% mężczyzn wskazało odpowiedź „parę razy”, co może świadczyć o większej regularności takich inicjatyw w tej grupie. Wśród kobiet odpowiedzi są bardziej rozproszone i mniej skumulowane w jednej kategorii. Osoby identyfikujące się jako „inna płeć” (n=2) nie zgłosiły takiego doświadczenia. Nie można jednak na tej podstawie wysuwać uogólnień ze względu na zbyt małą liczebność tej grupy.

Tabela 18. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową kogoś znanego osobiście” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	123	5	11	2	3	144
		% z n	85,4%	3,5%	7,6%	1,4%	2,1%	100,0%
	Mężczyźni	n	68	10	33	4	2	117
		% z n	58,1%	8,5%	28,2%	3,4%	1,7%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		n	193	15	44	6	5	5
		% z n	73,4%	5,7%	16,7%	2,3%	1,9%	1,9%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	27,73	8	,001
Stosunek prawdopodobieństwa	28,60	8	,000
Test związku liniowego	14,68	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Kolejnym analizowanym zachowaniem badanych było proszenie o seksualną wiadomość tekstową kogoś znanego osobiście. Większość badanych (73,4%) zadeklarowała, że nigdy nie prosiła o takie wiadomości, jednak co czwarty badany (26,6%) przyznał się do tego, że choć raz poprosił kogoś znanego osobiście o wiadomość tekstową o charakterze intymnym. Jest to wynik istotny społecznie i wychowawczo, świadczący o tym, że także poza relacją romantyczną (lub niezależnie od niej) młodzi ludzie podejmują inicjatywę cyfrowej komunikacji o charakterze seksualnym.

Wyraźnie zarysowują się różnice ze względu na płeć, które są statystycznie istotne ($\chi^2 = 27,73$; $p = 0,001$). Wśród kobiet 14,6% przyznało się do takiego zachowania, natomiast wśród mężczyzn odsetek ten wynosi aż 41,9%. W szczególności 28,2% mężczyzn wskazało odpowiedź „parę razy”, co może sugerować nie jednorazowe, a raczej powtarzalne podejście do inicjowania takich interakcji. Mężczyźni częściej proszą o takie wiadomości w porównaniu do kobiet. Osoby określające się jako „inna płeć” ($n=2$) nie zadeklarowały takich doświadczeń, jednak ze względu na niewielką liczbę badanych wynik nie pozwala na uogólnienia.

Tabela 19. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o seksualną wiadomość tekstową kogoś znanego tylko w Internecie” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	127	7	7	2	1	144
		% z n	88,2%	4,9%	4,9%	1,4%	0,7%	100,0%
	Mężczyźni	n	77	9	23	4	4	117
		% z n	65,8%	7,7%	19,7%	3,4%	3,4%	100,0%
	Płeć inna	n	1	1	0	0	0	2
		% z n	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	205	17	30	6	5	263	
	% z n	77,9%	6,5%	11,4%	2,3%	1,9%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	P
Chi-kwadrat Pearsona	27,45	8	,001
Stosunek prawdopodobieństwa	24,69	8	,002

Test związku liniowego	17,63	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Następnie przeanalizowano deklaracje badanych dotyczące proszenia o seksualną wiadomość tekstową internetowych znajomych. 22,1% ogółu badanych przyznało się do tego, że przynajmniej raz poprosiło o taką wiadomość osobę znaną wyłącznie z Internetu. Choć odsetek ten jest niższy niż w przypadku próśb kierowanych do partnera/partnerki (50,2%) czy osoby znanej osobiście (26,6%), to nadal nie można go uznać za marginalny. Niemal co piąty respondent wykazuje się taką inicjatywą w przestrzeni wirtualnej wobec internetowych znajomych.

Test chi-kwadrat ($\chi^2 = 27,45$; $p = 0,001$) wykazał istotne różnice w odpowiedziach między płciami. Wśród kobiet zaledwie 11,8% zadeklarowało takie doświadczenie, natomiast wśród mężczyzn — już 34,2%. Szczególnie zauważalna jest kategoria „parę razy”, którą wskazało niemal 20% mężczyzn, co sugeruje pewną systematyczność lub powtarzalność tego typu zachowań. Warto również odnotować, że w grupie osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$), połowa respondentów przyznała się do takiego zachowania. Z powodu małej liczebności tej grupy nie można wyciągać szerszych wniosków.

Z pedagogicznego punktu widzenia, wyniki te są niepokojące i wymagają szczególnej uwagi. Inicjowanie seksualnej komunikacji tekstowej z osobami znanymi wyłącznie wirtualnie świadczą o rosnącej seksualizacji przestrzeni cyfrowej oraz niosą ze sobą zwiększone ryzyko nadużyć, braku zgody, manipulacji emocjonalnej lub kontaktu z osobami niepełnoletnimi lub dorosłymi udającymi rówieśników.

Analiza danych dotyczących proszenia o wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym wskazuje na pewne istotne wzorce w zachowaniach respondentów. W relacjach partnerskich, próśby o wiadomości o charakterze seksualnym są stosunkowo powszechne, z mężczyznami częściej inicjującymi takie zachowania. Kobiety częściej deklarują, że nigdy nie prosiły o takie wiadomości, podczas gdy mężczyźni częściej przyznają się do proszenia regularnie o takie materiały. W odniesieniu do osób znanych osobiście, około jedna czwarta badanych zadeklarowała, że przynajmniej raz poprosiła o wiadomość o podtekście seksualnym,

z wyraźnymi różnicami między płciami – mężczyźni robią to częściej i regularniej niż kobiety. W kontekście osób znanych tylko z Internetu inicjatywa proszenia o wiadomości seksualne jest rzadsza, ale wciąż zauważalna, szczególnie wśród mężczyzn, którzy wykazują większą systematyczność w tych działaniach. Wnioski z analizy sugerują, że komunikacja seksualna w przestrzeni cyfrowej staje się coraz bardziej rozpowszechniona, co budzi obawy związane z ryzykiem nadużyć czy manipulacji emocjonalnej. Jest to sygnał do zwrócenia większej uwagi na edukację i profilaktykę w tym zakresie.

Prośzenie kogoś o zdjęcia/filmy w bieliźnie

W toku badań analizie zostały poddane dane dotyczące proszenia o zdjęcia/filmy w bieliźnie partnera/partnerkę, osoby znane osobiście oraz osoby znane tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 20., 21. oraz 22.

Tabela 20. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie partnera/partnerkę” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	86	8	28	15	7	144
		% z n	59,7%	5,6%	19,4%	10,4%	4,9%	100,0%
	Mężczyźni	n	42	10	51	9	5	117
		% z n	35,9%	8,5%	43,6%	7,7%	4,3%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	1	0	0	2
		% z n	50,0%	,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n		129	18	80	24	12	263
	% z n		49,0%	6,8%	30,4%	9,1%	4,6%	100,0%

Testy Chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	21,93	8	,005
Stosunek prawdopodobieństwa	22,54	8	,004
Test związku liniowego	6,21	1	,013

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Zgromadzone dane pokazują, że ponad połowa respondentów (51,0%) przyznała, że przynajmniej raz poprosiła partnera lub partnerkę o przesłanie zdjęcia lub filmu w bieliźnie. To bardzo wysoki wynik, wskazujący, że tego rodzaju praktyki są powszechnym elementem cyfrowej komunikacji intymnej w związkach. Warto podkreślić, że ten odsetek niemal dokładnie pokrywa się z wynikiem z tabeli 17, dotyczącym proszenia partnera/partnerkę o wiadomość tekstową o podtekście seksualnym. To sugeruje, że zarówno tekstowe, jak i wizualne formy przekazów o charakterze intymnym są stosunkowo powszechne w relacjach partnerskich.

Z przeprowadzonego testu chi-kwadrat ($\chi^2 = 21,93$; $p = 0,005$) wynika, że różnice między płciami są wyraźne i statystycznie istotne. Wśród kobiet 40,3% przyznało się do tego typu zachowań, podczas gdy wśród mężczyzn odsetek ten wyniósł aż 64,1%. Co istotne, ponad 43% mężczyzn wybrało odpowiedź „parę razy”, co może wskazywać na częstsze i bardziej zdecydowane inicjowanie takich próśb z ich strony. W grupie osób identyfikujących się jako „inna płeć” (n=2) jedna osoba zadeklarowała, że takie zachowanie miało miejsce „parę razy”, co daje łącznie 50% tej małej podgrupy. Dane sugerują, że wśród badanych przysyłanie intymnych materiałów wizualnych staje się elementem relacji, a nie czymś marginalnym czy wyjątkowym.

Tabela 21. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie kogoś znanego osobiście” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	127	7	6	1	3	144
		% z n	88,2%	4,9%	4,2%	0,7%	2,1%	100,0%
	Mężczyźni	n	71	18	22	4	2	117
		% z n	60,7%	15,4%	18,8%	3,4%	1,7%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	200	25	28	5	5	263	
	% z n	76,0%	9,5%	10,6%	1,9%	1,9%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p

Chi-kwadrat Pearsona	30,14	8	,000
Stosunek prawdopodobieństwa	31,22	8	,000
Test związku liniowego	14,69	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Następnie przeanalizowano deklaracje badanych dotyczące proszenia o zdjęcia/filmy w białźnie osoby znane osobiście. Największy odsetek badanych (76,0%) nigdy nie prosił o takie zdjęcia/filmy, co sugeruje, że większość osób nie angażuje się w tego rodzaju próśby. Jednak zauważalna część badanych przyznaje się do takiego działania z różną częstotliwością. 24,0% wszystkich respondentów przyznało, że przynajmniej raz poprosiło osobę znaną osobiście (ale niebędącą partnerem/partnerką) o przesłanie zdjęcia lub filmu w białźnie, w tym 1,9% badanych prosiło o takie materiały „czasami” lub „często”. Choć wynik ten jest niższy niż w przypadku partnera/partnerki (51,0% – Tabela 20.), to jest on nadal znaczący i nie powinien być bagatelizowany, zwłaszcza że dotyczy osób spoza bliskiej relacji uczuciowej.

Test chi-kwadrat ($\chi^2 = 30,14$; $p < 0,001$) sugeruje, że istnieje istotna statystycznie różnica w odpowiedziach między płciami. Zebrane dane wskazują na istotne różnice w zachowaniach między kobietami a mężczyznami w kontekście proszenia o zdjęcia w białźnie. Tylko 11,8% kobiet wskazało, że podejmowało tego rodzaju inicjatywę, podczas gdy aż 39,3% mężczyzn przyznało, że choć raz poprosiło osobę znaną osobiście, niebędącą partnerem/partnerką o takie materiały. Szczególnie zauważalne jest, że ponad 1/3 mężczyzn wykazuje doświadczenie w tym zakresie, z czego 18,8% zrobiło to „parę razy”. W przypadku osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$) żadna z nich nie zadeklarowała takich działań. Kobiety zdecydowanie częściej zadeklarowały, że nigdy nie angażowały się w takie działania, podczas gdy mężczyźni wykazywali większą częstotliwość proszenia o takie materiały.

Tabela 22. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w białźnie kogoś znanego tylko w Internecie” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	N	131	7	6	0	0	144
		% z n	91,0%	4,9%	4,2%	0,0%	0,0%	100,0%
	Mężczyźni	N	79	11	18	4	5	117

	% z n	67,5%	9,4%	15,4%	3,4%	4,3%	100,0%
Płeć inna	N	1	1	0	0	0	2
	% z n	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	N	211	19	24	4	5	263
	% z n	80,2%	7,2%	9,1%	1,5%	1,9%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	31,92	8	,000
Stosunek prawdopodobieństwa	32,83	8	,000
Test związku liniowego	24,52	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Kolejnym analizowanym zachowaniem było proszenie o zdjęcia/filmy w bieliźnie osoby znane tylko w Internecie. Zdecydowana większość respondentów (80,2%) nigdy nie prosiła o takie zdjęcia lub filmy, jednak z danych wynika, że niemal co piąty badany (19,8%) przyznał, że przynajmniej raz poprosił osobę znaną wyłącznie z Internetu o przesłanie zdjęć lub filmów w bieliźnie. Choć ten odsetek jest niższy niż w przypadku partnera/partnerki (51,0%) czy osoby znanej osobiście (24,0%), to nadal nie jest to zjawisko marginalne, szczególnie w kontekście ryzykownych zachowań w sferze cyfrowej intymności.

Z analizy wynika, że zachowania związane z proszeniem o wysyłanie zdjęć/filmów w bieliźnie są znacznie rzadsze wśród kobiet w porównaniu do mężczyzn. Różnice te są statystycznie istotne ($\chi^2 = 31,92$; $p < 0,001$). Wśród kobiet jedynie 9,0% zadeklarowało tego typu zachowanie, natomiast wśród mężczyzn aż 32,5% przyznało, że prosiło osoby poznane wyłącznie w Internecie o intymne materiały wizualne w bieliźnie. Szczególnie warto zwrócić uwagę na mężczyzn, wśród których odpowiedzi „parę razy” (15,4%) i „często” (4,3%) wskazują na pewną powtarzalność i aktywność w tego typu działaniach. W grupie osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$), jedna osoba (50,0%) zadeklarowała takie zachowanie, a jedna (50,0%) jego brak. Z uwagi na małą liczebność tej grupy nie można formułować uogólnień.

Wyniki te są szczególnie istotne z perspektywy pedagogicznej. Prośby kierowane do osób znanych wyłącznie z przestrzeni internetowej wiążą się z wysokim ryzykiem. Uzyskane

dane pokazują, że dla części młodych osób granice intymności przenoszą się w pełni do świata online, a działania podejmowane w wirtualnej rzeczywistości są coraz bardziej zbliżone do tych podejmowanych w realnych relacjach.

Reasumując dane dotyczące kwestii proszenia o materiały w bieliźnie można zauważyć, że takie praktyki są powszechne, zwłaszcza w relacjach partnerskich, gdzie ponad połowa badanych przyznała się do takich działań. Mężczyźni częściej inicjują te prośby, a ich zachowania są bardziej regularne. Tylko część badanych kieruje takie prośby do osobistych znajomych, a mężczyźni dominują w tej grupie. W przypadku osób poznanych wyłącznie w Internecie, około 20% badanych poprosiło o takie materiały, z większą aktywnością wśród mężczyzn. Różnice między płciami są wyraźne, a mężczyźni częściej podejmują takie inicjatywy. Zjawisko to wskazuje na rosnącą obecność intymności w przestrzeni cyfrowej.

Prośzenie kogoś o nagie zdjęcia/filmy

W kolejnym etapie badań dokonano analizy zebranych danych dotyczących proszenia o nagie zdjęcia/filmy partnera/partnerkę, osoby znane osobiście oraz osoby znane tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 23., 24. oraz 25.

Tabela 23. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów partnera/partnerkę” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	102	5	21	11	5	144
		% z n	70,8%	3,5%	14,6%	7,6%	3,5%	100,0%
	Mężczyźni	n	46	9	46	8	8	117
		% z n	39,3%	7,7%	39,3%	6,8%	6,8%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	1	0	0	2
		% z n	50,0%	,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	149	14	68	19	13	263	
	% z n	56,7%	5,3%	25,9%	7,2%	4,9%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	P

Chi-kwadrat Pearsona	31,11	8	,000
Stosunek prawdopodobieństwa	31,89	8	,000
Test związku liniowego	16,14	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

W ogólnej próbie największy odsetek (56,7%) respondentów zadeklarował, że nigdy nie prosił o nagie zdjęcia/filmy partnera/partnerkę, jednak pozostałe osoby (43,3%) przyznały się do tego, że przynajmniej raz poprosiło swojego partnera lub partnerkę o nagie zdjęcia lub filmy. To dość wysoki wynik, nieco niższy niż w przypadku próśb o zdjęcia w bieliźnie (51,0% – Tabela 20.), ale nadal pokazujący, że nagie treści są ważnym elementem seksualnej ekspresji w relacjach cyfrowych wśród wschodzących dorosłych.

Zróznicowanie ze względu na płeć jest istotne statystycznie Test chi-kwadrat ($\chi^2 = 31,11$; $p < 0,001$) wskazuje, że wynik jest istotny statystycznie oraz wskazuje na silny związek między płcią a zachowaniem związanym z prośbą o nagie zdjęcia/film. Mężczyźni częściej przyznają się do prośby o nagie zdjęcia/filmy w porównaniu do kobiet. Wśród kobiet zachowanie to zadeklarowało 29,2% badanych, podczas gdy wśród mężczyzn — aż 60,7%. Szczególnie interesujący jest fakt, że 39,3% mężczyzn odpowiedziało „parę razy”, co może wskazywać na dużą częstotliwość oraz większą otwartość na uzyskiwanie tego rodzaju materiałów w tej grupie. Wśród kobiet rozkład odpowiedzi jest bardziej rozproszony i mniej nasilony. W grupie osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$), jedna osoba (50,0%) przyznała się do takiej inicjatywy, ale jak już wielokrotnie zaznaczałam, zbyt mała liczebność tej grupy nie pozwala na szersze wnioskowanie.

Z perspektywy pedagogicznej, ten wynik powinien skłaniać do refleksji. Nagie zdjęcia i filmy to najbardziej wrażliwy typ intymnych treści, a ich przesyłanie i pozyskiwanie wiąże się z największym ryzykiem zarówno prawnym, jak i emocjonalnym.

Tabela 24. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów kogoś znanego osobiście” ($N=263$)

	1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć Kobiety n	126	8	6	1	3	144

	% z n	87,5%	5,6%	4,2%	0,7%	2,1%	100,0%
Mężczyźni	n	76	18	16	4	3	117
	% z n	65,0%	15,4%	13,7%	3,4%	2,6%	100,0%
Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
	% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	204	26	22	5	6	263
	% z n	77,6%	9,9%	8,4%	1,9%	2,3%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	20,68	8	,008
Stosunek prawdopodobieństwa	21,32	8	,006
Test związku liniowego	10,25	1	,001

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

W toku analiz sprawdzono deklaracje badanych na temat proszenia o nagie zdjęcia/filmy kogoś znanego osobiście. Większość respondentów (77,6%) nigdy nie prosiła o takie zdjęcia lub filmy. Zgromadzone dane pokazują, że 22,4% badanych zadeklarowało, że choć raz poprosiło o nagie zdjęcie lub film osobę znaną osobiście, ale niebędącą partnerem czy partnerką (9,9% - raz, 8,4% - parę razy, 1,9% - czasami, 2,3% - często). Odsetek ten jest niższy niż w przypadku próśb kierowanych do partnera/partnerki (43,3% – Tabela 23.), ale nadal można mówić o relatywnie częstym występowaniu tego typu zachowań w relacjach poza partnerskich.

Istnieje statystycznie istotna różnica w deklaracjach dotyczących próśb o wysłanie nagości zdjęć/filmów w zależności od płci ($\chi^2 = 20,68$; $p = 0,008$), z większym odsetkiem kobiet nieangażujących się w takie zachowania, w porównaniu do mężczyzn. Wśród kobiet zachowanie to zadeklarowało 12,5%, podczas gdy wśród mężczyzn — aż 35,0%. Szczególnie istotne jest to, że niemal 1/3 mężczyzn ma doświadczenie w proszeniu o nagie treści osoby ze swojego otoczenia, ale spoza relacji romantycznej. Wskazuje to na wyraźnie bardziej aktywną postawę mężczyzn w tym obszarze wobec osób spoza związku. W grupie osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$) żadna nie zadeklarowała takiego zachowania. Próba jest zbyt mała, by wyciągać szersze wnioski.

Tabela 25. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	131	8	4	1	0	144
		% z n	91,0%	5,6%	2,8%	,7%	,0%	100,0%
	Mężczyźni	n	76	13	17	6	5	117
		% z n	65,0%	11,1%	14,5%	5,1%	4,3%	100,0%
	Płeć inna	n	1	1	0	0	0	2
		% z n	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	208	22	21	7	5	263	
	% z n	79,1%	8,4%	8,0%	2,7%	1,9%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	34,68	8	,000
Stosunek prawdopodobieństwa	35,44	8	,000
Test związku liniowego	27,32	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Kolejnym etapem była analiza odpowiedzi dotyczących próśb o nagie materiały kierowanych do internetowych znajomych. Większość badanych (79,1%) nigdy nie prosiła o wysłanie nagich zdjęć lub filmów osób znanych tylko w Internecie, ale co piąta osoba (20,9%) przyznała się do tego, że przynajmniej raz poprosiła osobę znaną wyłącznie z Internetu o przesłanie nagich zdjęć lub filmów. Choć wartość ta jest niższa niż w przypadku próśb kierowanych do partnera/partnerki (43,3%) czy osób znanych osobiście (22,4%), to jest to wynik znaczący, biorąc pod uwagę całkowity brak fizycznego kontaktu i potencjalne ryzyko związane z cyfrową anonimowością.

Wysoki poziom istotności testu chi-kwadrat ($\chi^2 = 34,68$; $p < 0,001$) sugeruje, że różnice w odpowiedziach między kobietami a mężczyznami są znaczące. Kobiety znacznie częściej deklarowały, że nigdy nie prosiły o takie zdjęcia, podczas gdy mężczyźni częściej przyznawali się do tego zachowania. Wśród kobiet jedynie 9,0% zadeklarowało takie zachowania, natomiast wśród mężczyzn było to 35,0%. Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety wykazują inicjatywę

w proszeniu o nagie materiały od osób poznanych w przestrzeni wirtualnej, a aż 14,5% z nich robiło to „parę razy”, co sugeruje, że nie są to pojedyncze incydenty, lecz działania o charakterze powtarzalnym. W grupie osób określających się jako „inna płeć” (n=2), jedna osoba (50,0%) przyznała, że choć raz poprosiła o takie materiały, jednak z uwagi na liczebność próby nie można formułować uogólnień.

Z perspektywy pedagogicznej uzyskane dane są szczególnie niepokojące. Prośby o nagie treści kierowane do osób znanych jedynie z Internetu wiążą się z wysokim poziomem ryzyka psychologicznego, prawnego i społecznego.

Podsumowując analizowane w tym fragmencie zagadnienie, można stwierdzić, że kierowanie próśb o nagie materiały sekstingowe różni się w zależności od płci osób proszących, jak i relacji z osobą, do której kierowana jest prośba. W badaniu wykazano, że znacząca część badanych prosiła partnera/partnerkę o nagie zdjęcia lub filmy, co potwierdza powszechność takiej komunikacji intymnej w związkach. Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety przyznają się do takich próśb, zarówno wobec partnerów, jak i osób znanych osobiście lub wyłącznie przez Internet. Choć najrzadziej proszono o nagie materiały osoby poznane online, skala zjawiska i jego powtarzalność w tej grupie wskazują na rosnące ryzyko związane z seksualizacją relacji w przestrzeni cyfrowej.

Doświadczenie próśb o wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym

W dalszej części badań dokonano szczegółowej analizy danych dotyczących bycia proszonym o przesłanie wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym przez partnera/partnerkę, osoby znane osobiście oraz osoby znane tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 26., 27. oraz 28.

Tabela 26. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	N	49	6	50	30	9	144
		% z n	34,0%	4,2%	34,7%	20,8%	6,3%	100,0%

Mężczyźni	N	45	8	49	12	3	117
	% z n	38,5%	6,8%	41,9%	10,3%	2,6%	100,0%
Płeć inna	N	1	0	1	0	0	2
	% z n	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	N	95	14	100	42	12	263
	% z n	36,1%	5,3%	38,0%	16,0%	4,6%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	9,23	8	,323
Stosunek prawdopodobieństwa	9,98	8	,266
Test związku liniowego	3,86	1	,049

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Zgromadzone dane pokazują, że 63,9% badanych zadeklarowało, iż przynajmniej raz otrzymali prośbę od swojego partnera lub partnerki o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym. Jest to stosunkowo wysoki odsetek, który wskazuje, że zachowania związane z komunikacją seksualną w formie tekstowej są częstym elementem relacji partnerskich.

Wartość $p > 0,05$ sugeruje, że nie ma statystycznie istotnej różnicy w odpowiedziach między płciami w kontekście bycia proszonym o wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym przez partnera/partnerkę. Wśród kobiet wynik ten wynosi 66,0%, co oznacza, że ponad dwie trzecie kobiet doświadczyło próśby o wiadomość o podtekście seksualnym od partnera. Z kolei wśród mężczyzn jest to 61,5%, co również jest dość wysokim odsetkiem. Choć różnica między płciami wynosi kilka punktów procentowych, brak istotności statystycznej ($p > 0,05$) wskazuje, że różnice te nie są wystarczająco znaczące, by wskazywać na większą skłonność jednej z płci do tego rodzaju zachowań. W grupie osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$) jedna osoba (50,0%) zadeklarowała takie doświadczenie. Liczebność próby jest zbyt niska, by wyciągać wnioski na jej podstawie.

Należy zauważyć, że część badanych (63,9%), która otrzymała taką prośbę od partnera stanowi stosunkowo wysoki wynik, co może sugerować, iż otrzymywanie próśb o wiadomości tekstowe o charakterze seksualnym nie tylko występuje w badanej grupie, ale także jest zjawiskiem stosunkowo powszechnym.

Tabela 27. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „*Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie wiadomość tekstowej o podtekście seksualnym*” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	N	82	14	35	9	4	144
		% z n	56,9%	9,7%	24,3%	6,3%	2,8%	100,0%
	Mężczyźni	n	70	12	31	4	0	117
		% z n	59,8%	10,3%	26,5%	3,4%	0,0%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	1	0	0	2
		% z n	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n		153	26	67	13	4	263
	% z n		58,2%	9,9%	25,5%	4,9%	1,5%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	5,38	8	,716
Stosunek prawdopodobieństwa	7,12	8	,524
Test związku liniowego	1,00	1	,316

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

W następnej kolejności przeanalizowano odpowiedzi badanych dotyczące doświadczania próśb od osób znanych osobiście o wiadomość tekstową o podtekście seksualnym. W badanej grupie dominują respondenci, którzy nigdy nie doświadczyli próśby o wysłanie wiadomości o podtekście seksualnym (58,2%), ale aż 41,8% badanych doświadczyło takich próśb. Jest to stosunkowo znaczący odsetek, który sugeruje, że komunikacja o podtekście seksualnym w formie tekstowej jest obecna w relacjach osobistych, poza kontekstem romantycznym.

Różnice między płciami w tej kwestii nie są statystycznie istotne ($p > 0,05$). Wśród kobiet 43,1% zadeklarowało, że ktoś je o to poprosił o takie wiadomości, w porównaniu do 40,2% mężczyzn. Mimo, że wyniki są zbliżone, warto zwrócić uwagę, że w przypadku kobiet więcej osób zadeklarowało, iż doświadczyło tego zachowania parę razy (24,3%) lub czasami (6,3%), podczas gdy wśród mężczyzn te same odpowiedzi dotyczą mniejszej części badanych. Grupa osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$) zadeklarowała w 50% doświadczenie tego

typu zachowań, jednak ze względu na zbyt małą próbę, trudno jest wyciągać uogólnienia dotyczące tej grupy.

Tabela 28. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	85	11	32	8	8	144
		% z n	59,0%	7,6%	22,2%	5,6%	5,6%	100,0%
	Mężczyźni	n	68	6	33	8	2	117
		% z n	58,1%	5,1%	28,2%	6,8%	1,7%	100,0%
	Płeć inna	n	0	1	0	1	0	2
		% z n	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	153	18	65	17	10	263	
	% z n	58,2%	6,8%	24,7%	6,5%	3,8%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	P
Chi-kwadrat Pearsona	17,35	8	,027
Stosunek prawdopodobieństwa	12,63	8	,125
Test związku liniowego	,04	1	,837

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Kolejno przeanalizowano dane dotyczące doświadczeń badanych osób w kontekście otrzymywania prośby o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym od osób, które znają tylko w Internecie. Większość badanych (58,2%) zadeklarowała, że nigdy nie otrzymała takich próśb. Jednak znaczą grupę stanowiły osoby, które kiedykolwiek otrzymały taką prośbę (41,8%), w tym 24,7% respondentów doświadczyło tego zjawiska parę razy. To sugeruje, że istnieje znaczna grupa, która miała częste doświadczenia w tego typu interakcjach w przestrzeni online, gdzie relacje są mniej sformalizowane i charakteryzują się inną dynamiką niż w przypadku znajomości osobistych.

Wynik testu chi-kwadrat ($\chi^2 = 17,35$; $p = 0,027$) sugeruje, że istnieje istotna różnica w odpowiedziach między płciami w kontekście doświadczeń związanych z prośbami

o wiadomości o podtekście seksualnym, chociaż wśród obu płci zbliżona część respondentów doświadczyła tego zachowania. Wśród kobiet 41,0% zadeklarowało, że ktoś, kogo znają tylko w Internecie, poprosił ich o wysłanie wiadomości o podtekście seksualnym, natomiast wśród mężczyzn wskaźnik ten wynosi 41,9%. Choć wyniki są bardzo zbliżone, warto zauważyć, że wśród kobiet 22,2% osób odpowiedziało, że miało z tym do czynienia „parę razy”, podczas gdy u mężczyzn odsetek ten wynosi 28,2%. W przypadku kobiet i mężczyzn procenty osób, które doświadczyły tego typu próśb „często” są również stosunkowo wysokie (5,6% dla obu grup). W grupie osób określających się jako „inna płeć” (n=2), jedna osoba zadeklarowała, że doświadczyła tego zachowania „raz”, a druga „czasami”. Ponieważ próba jest bardzo mała, wyniki te nie mają znaczenia statystycznego.

Podsumowując, w kontekście każdej z analizowanych relacji (partner/partnerka, osoba znana osobiście, osoba znana w Internecie), największa grupa respondentów nie otrzymała próśb o wysłanie wiadomości o podtekście seksualnym. Znaczna część badanych przyznała jednak, że ich partner lub partnerka choć raz poprosił ich o taką wiadomość, co potwierdza powszechność tego typu komunikacji w relacjach romantycznych. Nie odnotowano istotnych różnic między płciami. Takie próśby pojawiały się także ze strony osób znanych osobiście, choć rzadziej. Nie odnotowano istotnych różnic między kobietami i mężczyznami. W kontaktach internetowych, mimo że większość badanych nie miała takiego doświadczenia, spora grupa przyznała, że otrzymała prośbę o wiadomość o podtekście seksualnym od osoby znanej wyłącznie online. W tym przypadku różnice między płciami były istotne statystycznie, z mężczyznami częściej deklarującymi regularność takich sytuacji. Wyniki wskazują na wyraźną obecność tego typu zachowań w przestrzeni cyfrowej, zarówno w relacjach bliskich, jak i mniej formalnych. Ogólnie rzecz biorąc, doświadczenia związane z otrzymywaniem próśb o wiadomości o podtekście seksualnym różnią się w zależności od rodzaju relacji z osobą inicjującą. Najczęściej próśby te pochodziły od partnerów lub partnerek, rzadziej od znajomych osobistych i internetowych.

Doświadczanie próśb o wysłanie zdjęć/filmów w białiznie

W kolejnej fazie badań przeprowadzono analizę zebranych informacji dotyczących bycia proszonym o przesłanie zdjęć/filmów w białiznie przez partnera/partnerkę, osoby znane osobiście oraz osoby znane tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 29., 30. oraz 31.

Tabela 29. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w białiznie” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	41	14	52	23	14	144
		% z n	28,5%	9,7%	36,1%	16,0%	9,7%	100,0%
	Mężczyźni	n	46	13	48	6	4	117
		% z n	39,3%	11,1%	41,0%	5,1%	3,4%	100,0%
	Płeć inna	n	0	0	2	0	0	2
		% z n	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	87	27	102	29	18	263	
	% z n	33,1%	10,3%	38,8%	11,0%	6,8%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	16,63	8	,034
Stosunek prawdopodobieństwa	18,02	8	,021
Test związku liniowego	7,53	1	,006

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Wyniki wskazują, że 66,9% badanych miało doświadczenie związane z prośbą ze strony partnera/partnerki o wysłanie swoich zdjęć lub filmów w białiznie, co świadczy o stosunkowo wysokiej częstotliwości tego zjawiska w relacjach intymnych. Zjawisko to wydaje się powszechne w badanej grupie.

Różnice między płciami w tej kwestii są istotne statystycznie ($\chi^2 = 16,63$; $p = 0,34$), co wskazuje, że istnieje zależność między płcią a częstością otrzymywania takich próśb, z mężczyznami rzadziej otrzymującymi takie prośby. Wśród kobiet 61,5% zadeklarowało, że

otrzymały prośby o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie, podczas gdy wśród mężczyzn odsetek ten wynosi 58,5%. Należy zauważyć, że kobiety w tej grupie wykazują większą różnorodność odpowiedzi. 36,1% badanych zadeklarowało, że doświadczyło tego parokrotnie, a 16,0% czasami. W przypadku mężczyzn proporcja osób odpowiadających „parę razy” jest nieco mniejsza (41,0%), a odsetek osób, które doświadczyły takich próśb „często” lub „czasami”, jest stosunkowo niski (5,1% i 3,4%). Grupa osób określających się jako „inna płeć” (n=2) w pełni zadeklarowała, że doświadczyła tego zachowania „parę razy”, jednak próba jest zbyt mała, by wyciągać wnioski o szerszym zjawisku w tej grupie.

Z perspektywy pedagogicznej, dane mogą sugerować, że partnerska komunikacja w postaci próśb o wysyłanie zdjęć lub filmów w bieliźnie stanowi relatywnie powszechny element relacji intymnych w badanej grupie.

Tabela 30. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieliźnie” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	84	14	31	11	4	144
		% z n	58,3%	9,7%	21,5%	7,6%	2,8%	100,0%
	Mężczyźni	n	73	13	26	5	0	117
		% z n	62,4%	11,1%	22,2%	4,3%	0,0%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	159	27	57	16	4	263	
	% z n	60,5%	10,3%	21,7%	6,1%	1,5%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	6,11	8	,635
Stosunek prawdopodobieństwa	8,32	8	,403
Test związku liniowego	2,55	1	,110

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Kolejnym analizowanym zagadnieniem było otrzymanie prośby o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie od osoby znanej osobiście. Wyniki prezentują, że 39,5% badanych miało doświadczenie związane z prośbą o wysłanie zdjęć lub filmów w bieliźnie od osób znanych osobiście, ale niebędących partnerem/partnerką. Tego rodzaju prośby występują stosunkowo rzadziej niż w relacjach partnerskich (66,9% – Tabela 29.), ale nadal pozostają na poziomie, który może budzić zaniepokojenie, zwłaszcza w kontekście zachowań naruszających granice prywatności.

Różnice między płciami nie są istotne statystycznie ($p > 0,05$), co sugeruje, że w tej kwestii kobiety i mężczyźni w podobny sposób doświadczają tego typu próśb. W grupie kobiet 41,7% zadeklarowało, że nigdy nie doświadczyło takiej prośby, podczas gdy wśród mężczyzn odsetek ten wynosi 37,6%. Jednakże, w obu grupach podobny odsetek osób zadeklarował, że doświadczenie to wystąpiło raz (9,7% kobiet, 11,1% mężczyzn) lub parę razy (21,5% kobiet, 22,2% mężczyzn). W przypadku pozostałych odpowiedzi (np. „czasami” i „często”) odsetek osób zgłaszających takie doświadczenia jest niewielki, co sugeruje, że tego typu prośby występują raczej sporadycznie. Grupa osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$) w pełni zadeklarowała, że nigdy nie doświadczyła takiej prośby, jednak próba ta jest zbyt mała, aby wyciągać wnioski ogólne.

Tabela 31. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „*Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieliźnie*” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	88	12	28	8	8	144
		% z n	61,1%	8,3%	19,4%	5,6%	5,6%	100,0%
	Mężczyźni	n	68	9	31	6	3	117
		% z n	58,1%	7,7%	26,5%	5,1%	2,6%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	0	1	0	2
		% z n	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		n	157	21	59	15	11	263
		% z n	59,7%	8,0%	22,4%	5,7%	4,2%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	P

Chi-kwadrat Pearsona	10,63	8	,224
Stosunek prawdopodobieństwa	7,05	8	,532
Test związku liniowego	,05	1	,832

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Następnie sprawdzono deklaracje badanych dotyczące bycia proszonym przez osobę znaną tylko w Internecie o zdjęcia/filmy w bieliźnie. Wyniki przedstawiają, że 40,3% badanych miało doświadczenie związane z prośbą o wysłanie zdjęć lub filmów w bieliźnie od osoby znanej tylko w Internecie. Choć odsetek ten jest niższy niż w przypadku prośb o zdjęcia od osób znanych osobiście (60,5% – Tabela 30.), wciąż wskazuje na stosunkowo wysoką częstość występowania tego rodzaju zachowań w relacjach online.

Różnice między płciami w tej kwestii są stosunkowo niewielkie, a wynik testu chi-kwadrat ($p > 0,05$) nie wskazuje na istotność statystyczną. W grupie kobiet 61,1% badanych zadeklarowało, że nigdy nie doświadczyło takiej prośby, a wśród mężczyzn 58,1%. Również wśród obu grup osób, procent osób, które zadeklarowały doświadczenie prośby „raz” lub „parę razy”, jest stosunkowo zbliżony (wśród kobiet 8,3% i 19,4%, wśród mężczyzn 7,7% i 26,5%, odpowiednio). Niewielki odsetek osób zadeklarował, że doświadczenie to miało miejsce czasami lub często (po 5,6% wśród kobiet oraz 5,1% i 2,6% wśród mężczyzn). Grupa osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$) zadeklarowała, że doświadczyła takiej prośby raz” (50,0%) lub czasami (50,0%), choć należy ponownie podkreślić, że próba ta jest zbyt mała, by wyciągać jednoznaczne wnioski.

Wyniki te wskazują, że prośby o wysyłanie zdjęć w bieliźnie od osób znanych wyłącznie w Internecie są dość powszechne, co może rodzić poważne obawy dotyczące bezpieczeństwa, prywatności oraz potencjalnych zagrożeń, jakie wiążą się z interakcjami online.

Reasumując analizę doświadczeń badanych w zakresie doświadczania prośb o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie wyniki pokazują, że najczęściej tego typu prośby pojawiały się w relacjach partnerskich, co sugeruje, że tego rodzaju komunikacja jest dziś powszechnym elementem intymnych związków. Kobiety częściej niż mężczyźni deklarowały, że były

proszone o takie materiały, a także częściej wskazywały na większą regularność tych próśb. Choć rzadziej, próśby o zdjęcia w bieliźnie pojawiały się również w relacjach z osobami znanymi osobiście, ale niebędącymi partnerami. Różnice między płciami w tym przypadku były niewielkie i statystycznie nieistotne. Znacząca grupa badanych przyznała również, że otrzymała takie próśby od osób znanych tylko w przestrzeni internetowej. Choć relatywnie rzadsze niż w relacjach partnerskich, te przypadki budzą szczególny niepokój z uwagi na większe ryzyko naruszenia prywatności, anonimowość nadawców oraz trudności w kontrolowaniu dalszego obiegu przesłanych materiałów. Wyniki te wskazują, że przesyłanie intymnych treści w bieliźnie nie jest ograniczone wyłącznie do bliskich relacji, ale stanowi szersze zjawisko obecne również w kontaktach internetowych.

Doświadczenie próśb o wysłanie nagich zdjęć/filmów

Następnie przeanalizowałam dane dotyczące bycia proszonym o przesłanie nagich zdjęć/filmów przez partnera/partnerkę, osoby znane osobiście oraz osoby znane tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 32., 33. oraz 34.

Tabela 32. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	62	11	43	19	9	144
		% z n	43,1%	7,6%	29,9%	13,2%	6,3%	100,0%
	Mężczyźni	n	62	4	40	7	4	117
		% z n	53,0%	3,4%	34,2%	6,0%	3,4%	100,0%
	Płeć inna	n	0	1	1	0	0	2
		% z n	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	124	16	84	26	13	263	
	% z n	47,1%	6,1%	31,9%	9,9%	4,9%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	15,91	8	,044
Stosunek prawdopodobieństwa	13,60	8	,093
Test związku liniowego	2,75	1	,097

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Największa grupa badanych (47,1%) zadeklarowała, że nigdy nie otrzymała prośby od partnera/partnerki o nagie zdjęcia. Jednak ponad połowa (52,9%) respondentów miała takie doświadczenia z różną częstotliwością. Jest to dość wysoki odsetek, sugerujący, że tego typu prośby są stosunkowo powszechne w relacjach romantycznych. 31,9% respondentów przyznało, że miało taką sytuację parę razy, a 6,1% i 4,9% respondentów odpowiedziało, że miało taką prośbę raz lub często.

Różnice między płciami są wyraźne i statystycznie istotne ($\chi^2 = 15,91$; $p = 0,044$). Wśród kobiet, 43,1% zadeklarowało, że nigdy nie doświadczyło tego typu prośby, a wśród mężczyzn 53,0%. Z kolei 7,6% kobiet odpowiedziało, że miało doświadczenie tego typu prośby raz, a 29,9% przyznało, że doświadczyło jej parę razy. Wśród mężczyzn 3,4% odpowiedziało, że miało taką prośbę raz, a 34,2% parę razy. Z danych tych wynika, że mężczyźni częściej mają doświadczenie w proszeniu o nagie zdjęcia lub filmy od swoich partnerów, w porównaniu do kobiet, gdzie odsetek taki jest nieco niższy. W grupie osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$), jedna osoba zadeklarowała doświadczenie prośby o zdjęcie lub film raz, a druga parę razy. Próbką ta jest zbyt mała, aby wyciągać jakiegokolwiek wiążące wnioski.

Tabela 33. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	101	9	24	6	4	144
		% z n	70,1%	6,3%	16,7%	4,2%	2,8%	100,0%
	Mężczyźni	n	84	7	19	7	0	117
		% z n	71,8%	6,0%	16,2%	6,0%	0,0%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n		187	16	43	13	4	263
	% z n		71,1%	6,1%	16,3%	4,9%	1,5%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	4,56	8	,803
Stosunek prawdopodobieństwa	6,59	8	,581
Test związku liniowego	,53	1	,465

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Kolejne analizowane zagadnienie dotyczyło doświadczeń otrzymania prośby o wysłanie nagich materiałów własnych od osoby znanej osobiście. Zdecydowana większość badanych (71,1%) nigdy nie spotkała się z prośbą o wysłanie nagich zdjęć lub filmów. Jednak należy podkreślić, że prawie co trzecia osoba (28,9%) miała takie doświadczenie. Spośród tej grupy 16,3% osób zadeklarowało, że miało takie doświadczenie parę razy, a 4,9% czasami. Odsetek osób, które doświadczyły tego typu prośby raz lub często, wynosi odpowiednio 6,1% i 1,5%.

Warto zauważyć, że nie występują istotne różnice statystyczne między płciami ($p > 0,05$), co wskazuje na to, że nie ma istotnych różnic w doświadczeniach mężczyzn i kobiet w kontekście otrzymania prośby o wysłanie nagich zdjęć lub filmów od osób, które znają osobiście. Wśród kobiet 70,1% odpowiedziało, że nigdy nie doświadczyło takiej prośby, a 6,3% wskazało, że miało to miejsce raz. Z kolei wśród mężczyzn 71,8% zadeklarowało brak doświadczenia tego typu prośby, a 6,0% przyznało, że miało takie doświadczenie raz. Zaledwie 2,8% kobiet oraz zadeklarowało doświadczenie tego typu sytuacji często. W grupie osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$), żadna osoba nie zadeklarowała, że doświadczyła prośby o nagie zdjęcia lub filmy.

Z perspektywy pedagogicznej, wyniki te sugerują, że zjawiska nie można uznać za marginalne, gdyż znacząca część respondentów (29,1% kobiet oraz 28,1% mężczyzn) deklaruje otrzymywanie prośb o wysłanie nagich materiałów własnych od osoby znanej osobiście, która nie jest ich partnerem/partnerką.

Tabela 34. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „*Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów*” ($N=263$)

	1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć Kobiety n	95	12	26	4	7	144

	% z n	66,0%	8,3%	18,1%	2,8%	4,9%	100,0%
Mężczyźni	n	71	9	28	5	4	117
	% z n	60,7%	7,7%	23,9%	4,3%	3,4%	100,0%
Płeć inna	n	1	0	0	0	1	2
	% z n	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%
Ogółem	n	167	21	54	9	12	263
	% z n	63,5%	8,0%	20,5%	3,4%	4,6%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	11,94	8	,154
Stosunek prawdopodobieństwa	6,51	8	,590
Test związku liniowego	1,11	1	,293

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Następna analizowana kwestia obejmowała doświadczenia otrzymywania próśb o nagie materiały od internetowych znajomych. Większość respondentów (63,5%) nigdy nie otrzymała próśby o wysłanie nagich zdjęć/filmów od osób znanych tylko w Internecie. Wśród pozostałych badanych (36,5%) co piąta osoba (20,5%) miała takie doświadczenia parokrotnie, a 4,6% często. Odsetek osób, które spotkały się z taką prośbą raz lub czasami wynosi odpowiednio 8,0% i 3,4%.

Istnieją różnice w odpowiedziach między płciami, ale nie są one statystycznie istotne ($p > 0,05$). Wśród kobiet 66,0% badanych nigdy nie spotkało się z taką prośbą. Spośród kobiet doświadczających takich próśb (34%), 8,3% zadeklarowało jednorazowe doświadczenie, a 4,9% często. Wśród mężczyzn 60,7% zadeklarowało, że nigdy nie doświadczyło tego typu próśby. Z 29,3% mężczyzn, którzy otrzymali co najmniej raz taką prośbę 7,7% zadeklarowało, że miało to miejsce raz. 3,4% mężczyzn odpowiedziało, że miało taką sytuację „często”, co jest wynikiem niższym niż w przypadku kobiet. Grupa osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$) wskazała, że 50% z nich doświadczyło tego typu próśby często. Jest to jednak zbyt mała próba, aby wyciągać jakiekolwiek generalizujące wnioski. Z perspektywy pedagogicznej wyniki te wskazują na relatywnie dużą częstotliwość występowania takich próśb w badanej grupie.

Podsumowując, najczęściej prośby o nagie materiały pojawiały się w relacjach partnerskich, co potwierdza ich obecność jako elementu współczesnej komunikacji intymnej. Mimo że niemal połowa badanych nigdy nie otrzymała takiej prośby od partnera, druga połowa przyznała, że miała takie doświadczenia - często wielokrotnie. Mężczyźni, nieco częściej niż kobiety, deklarowali takie sytuacje, a różnica ta była statystycznie istotna. W relacjach z osobami znanymi osobiście, ale spoza związku, prośby o nagie materiały były rzadsze, jednak nadal obecne. Co trzeci badany miał takie doświadczenia, przy czym różnice między płciami były niewielkie i nieistotne statystycznie. Pokazuje to, że zjawisko to nie ogranicza się tylko do relacji romantycznych, ale może pojawiać się również w innych relacjach, co może wiązać się z przekraczaniem granic prywatności. W kontaktach internetowych sytuacja była podobna. Większość badanych nie miała takich doświadczeń, ale spora grupa przyznała, że otrzymywała takie prośby od osób znanych jedynie online. Choć różnice między kobietami i mężczyznami nie były statystycznie istotne, to wśród kobiet częściej pojawiały się deklaracje regularnego doświadczania takich prób.

Odmawianie wysłania komuś seksownych wiadomości

W toku analiz sprawdziłam deklaracje badanych dotyczące odmowy wysłania seksownych wiadomości do partnera/partnerki, osoby znanej osobiście oraz internetowych znajomych. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 35., 36. oraz 37.

Tabela 35. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Odmówiłam/em wysłania wiadomość tekstowej o podtekście seksualnym do partnera/partnerki” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	N	68	17	37	17	5	144
		% z n	47,2%	11,8%	25,7%	11,8%	3,5%	100,0%
	Mężczyźni	n	86	16	11	1	3	117
		% z n	73,5%	13,7%	9,4%	0,9%	2,6%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	156	33	48	18	8	263	

% z n	59,3%	12,5%	18,3%	6,8%	3,0%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	29,95	8	,000
Stosunek prawdopodobieństwa	34,04	8	,000
Test związku liniowego	23,49	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Z ogółu respondentów 59,3% badanych nigdy nie odmówiło wysłania wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym do swojego partnera/partnerki, co sugeruje, że temat ten nie jest postrzegany jako kontrowersyjny lub nieakceptowalny w relacjach partnerskich w badanej grupie. Jednakże ponad 40% badanych z różną częstotliwością deklarowało odmawianie, w tym 12,5% osób zadeklarowało, że odmówiło wysłania takiej wiadomości tylko raz, a 18,3% badanych miało to miejsce parokrotnie. W przypadku 6,8% respondentów odmowa wystąpiła „czasami”, a jedynie 3,0% badanych zaznaczyło, że robiło to „często”.

Wynik chi-kwadrat ($\chi^2 = 29,95$; $p < 0,001$) wskazuje na istotne różnice w odpowiedziach między kobietami i mężczyznami. Wśród kobiet 52,8% osób nigdy nie odmówiło wysłania wiadomości o podtekście seksualnym, podczas gdy 11,8% zrobiło to raz i 25,7% parę razy. Wśród mężczyzn 73,5% badanych zadeklarowało, że nigdy nie odmówiło wysłania takiej wiadomości, a 13,7% wskazało, że miało to miejsce tylko raz. Z kolei 9,4% mężczyzn odmówiło wysłania wiadomości parę razy, a tylko 0,9% osób zrobiło to czasami. Zatem mężczyźni rzadziej odmawiają wysyłania wiadomości o podtekście seksualnym w porównaniu do kobiet. Grupa osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$) w pełni zadeklarowała, że nigdy nie odmówiła wysłania takiej wiadomości.

Tabela 36. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Odmówiłam/em wysłania seksownych wiadomości tekstowych do kogoś znanego osobiście” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	63	12	27	13	29	144
		% z n	43,8%	8,3%	18,8%	9,0%	20,1%	100,0%

Mężczyźni	n	72	11	22	5	7	117
	% z n	61,5%	9,4%	18,8%	4,3%	6,0%	100,0%
Płeć inna	n	1	0	1	0	0	2
	% z n	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	136	23	50	18	36	263
	% z n	51,7%	8,7%	19,0%	6,8%	13,7%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	P
Chi-kwadrat Pearsona	17,23	8	,028
Stosunek prawdopodobieństwa	18,36	8	,019
Test związku liniowego	13,86	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Kolejnym analizowanym zagadnieniem były deklaracje na temat odmowy wysłania wiadomości o podtekście seksualnym do osoby znanej osobiście. 51,7% badanych nigdy nie odmówiło wysłania seksownych wiadomości tekstowych do osoby znanej osobiście. Jednak prawie połowa wskazywała, że odmówiła wysłania takiej wiadomości, w tym 8,7% badanych odmówiło raz, a 19,0% respondentów zadeklarowało, że miało to miejsce parę razy. 6,8% badanych odmówiło wysłania takiej wiadomości czasami, a 13,7% odpowiedziało, że robiło to często.

Wartość chi-kwadrat ($\chi^2 = 17,23$; $p = 0,28$) sugeruje, że istnieje istotna statystycznie różnica w deklaracjach pomiędzy płciami. Kobiety częściej niż mężczyźni odmawiają wysyłania seksownych wiadomości tekstowych, zwłaszcza „często”. Najwięcej kobiet (47,2%) zadeklarowało, że nigdy nie odmówiły wysłania wiadomości o podtekście seksualnym. 25,7% odpowiedziało, że zdarzyło się to parę razy. Znacznie mniej kobiet (3,5%) przyznało, że robi to często. W przypadku mężczyzn 73,5% stwierdziło, że nigdy nie odmówiło wysłania takich wiadomości. Tylko 9,4% wskazało, że zdarzyło się to parę razy, a 2,6% odpowiedziało, że robiło to często. W grupie osób, które identyfikują się jako „płeć inna”, 100% zadeklarowało, że nigdy nie odmówiło wysłania wiadomości. Zróżnicowanie odpowiedzi według płci wykazuje interesujące różnice. Wśród kobiet 43,8% badanych zadeklarowało, że nigdy nie odmówiło wysłania seksownej wiadomości tekstowej, natomiast 20,1% kobiet odmówiło

często. Wśród mężczyzn natomiast 61,5% badanych odpowiedziało, że nigdy nie odmówiło wysłania takiej wiadomości, a tylko 6,0% mężczyzn zadeklarowało, że robiło to często. Grupa osób określających się jako „inna płeć” (n=2) w 50% przypadków zadeklarowała, że nigdy nie odmówiła wysłania seksownej wiadomości, a 50% zadeklarowało, że odmówiło parę razy.

Tabela 37. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Odmówiłam/em wysłania seksownych wiadomości tekstowych do kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	61	6	22	13	42	144
		% z n	42,4%	4,2%	15,3%	9,0%	29,2%	100,0%
	Mężczyźni	n	67	9	22	7	12	117
		% z n	57,3%	7,7%	18,8%	6,0%	10,3%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	1	0	0	2
		% z n	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	129	15	45	20	54	263	
	% z n	49,0%	5,7%	17,1%	7,6%	20,5%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	P
Chi-kwadrat Pearsona	18,79	8	,016
Stosunek prawdopodobieństwa	19,76	8	,011
Test związku liniowego	13,36	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Następnie sprawdzono deklaracje badanych dotyczące odmowy wysłania wiadomości o podtekście seksualnym do osoby znanej tylko w Internecie. Zgromadzone dane wskazują, że ponad połowa respondentów (51,0%) przynajmniej raz odmówiła wysłania wiadomości tekstowej o charakterze seksualnym do osoby znanej wyłącznie w Internecie.

Wynik chi-kwadrat ($\chi^2 = 18,79$; $p = 0,016$) sugeruje, że płeć ma wpływ na deklaracje dotyczące wysyłania seksownych wiadomości tekstowych. Kobiety i mężczyźni różnią się w swoich odpowiedziach. Kobiety częściej niż mężczyźni deklarowały odmowę tego typu komunikacji. Aż 29,2% kobiet przyznało, że zdarzało się to często (wobec 10,3% mężczyzn),

a łącznie 57,6% kobiet choć raz odmówiło wysłania takiej wiadomości. W przypadku mężczyzn analogiczny odsetek wynosił 42,7%. Jednocześnie więcej mężczyzn niż kobiet zadeklarowało, że nigdy nie odmówiło wysłania wiadomości o podtekście seksualnym do osoby znanej tylko online (57,3% mężczyzn wobec 42,4% kobiet).

Podsumowując analizy dotyczące odmawiania wysłania komuś seksownych wiadomości należy wskazać, że istnieją statystycznie istotne różnice w odmowie wysłania seksownych wiadomości tekstowych w zależności od płci, zarówno w kontekście partnera/partnerki, jak i osób znanych osobiście i tylko w Internecie. Mężczyźni częściej niż kobiety deklarują, że nigdy nie odmówili wysłania takich wiadomości. Najrzadziej odmawiano takiej formy komunikacji w relacjach romantycznych. Kobiety częściej niż mężczyźni deklarowały odmowę. W relacjach z osobami znanymi osobiście, ale pozostającymi poza relacją romantyczną, częstotliwość odmów była nieco większa. Najwyższy poziom odmów odnotowano w relacjach z osobami znanymi wyłącznie przez Internet. Ponad połowa respondentów choć raz odmówiła wysłania takiej wiadomości osobie poznanej online. Co istotne, kobiety znacznie częściej niż mężczyźni odmawiały internetowym znajomym, a część z nich robiła to regularnie. Różnice w deklaracjach dotyczących odmowy wysyłania seksownych wiadomości tekstowych mogą wynikać z częstotliwości otrzymywania takich próśb. Jeśli jedna z płci częściej spotyka się z takimi próśbami, może to wpłynąć na ich postawy wobec wysyłania takich wiadomości. W przypadku kobiet, które mogą otrzymywać więcej takich próśb (co wynika z ogólnych obserwacji dotyczących różnic w zachowaniach komunikacyjnych między płciami), może to powodować, że częściej odmawiają wysyłania takich wiadomości. Częstotliwość otrzymywania takich próśb może także powodować, że kobiety stają się bardziej ostrożne i świadome granic w cyfrowych interakcjach intymnych. Natomiast mężczyźni, którzy mogą otrzymywać takie próśby rzadziej, mogą być bardziej skłonni do ich akceptowania, zwłaszcza jeśli mniej często spotykają się z sytuacjami, w których muszą odmówić.

Otrzymanie niechcianych (bez zgody) wiadomości o podtekście seksualnym

Następnym etapem badań była analiza odpowiedzi badanych na temat otrzymania niechcianych wiadomości o podtekście seksualnym od partnera/partnerki, osoby znanej osobiście oraz osoby znanej tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 38., 39. oraz 40.

Tabela 38. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysyłała mi seksowne wiadomości tekstowe” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	104	18	11	7	4	144
		% z n	72,2%	12,5%	7,6%	4,9%	2,8%	100,0%
	Mężczyźni	n	91	8	11	4	3	117
		% z n	77,8%	6,8%	9,4%	3,4%	2,6%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	1	0	0	2
		% z n	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		n	196	26	23	11	7	263
		% z n	74,5%	9,9%	8,7%	4,2%	2,7%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	7,34	8	,500
Stosunek prawdopodobieństwa	5,71	8	,680
Test związku liniowego	,15	1	,701

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Dane obrazują, że większość badanych (74,5%) zadeklarowała, że nigdy nie otrzymała bez zgody seksownych wiadomości tekstowych od partnera lub partnerki, jednak aż 25,5% respondentów, czyli co czwarta osoba, przynajmniej raz doświadczyło tego typu zachowania. Z pedagogicznego punktu widzenia ten wynik jest istotny, ponieważ pokazuje, że takie przekroczenie granic osobistych może występować także w relacjach partnerskich, co wymaga podjęcia tematu zgody i wzajemnego szacunku także w edukacji o bliskich relacjach.

Warto podkreślić, że 27,8% kobiet, 22,2% mężczyzn oraz 50,0% osób o innej tożsamości płciowej przyznało, że spotkało się z takimi wiadomościami ze strony partnera/partnerki. Choć różnice między płciami nie są statystycznie istotne ($p > 0,05$), skala zjawiska jest zbyt duża, by ją ignorować. Takie zachowania, jeśli występują bez zgody, mogą być formą przemocy seksualnej w związku i powinny być rozpoznawane jako naruszenie granic – również wtedy, gdy są przesyłane w formie cyfrowej. Z perspektywy wychowawczej i profilaktycznej to wyraźny sygnał, że edukacja o zgodzie powinna obejmować nie tylko przestrzeń Internetu, ale też relacje intymne i emocjonalne.

Tabela 39. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał mi seksowne wiadomości tekstowe” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	90	20	19	7	8	144
		% z n	62,5%	13,9%	13,2%	4,9%	5,6%	100,0%
	Mężczyźni	n	88	12	14	1	2	117
		% z n	75,2%	10,3%	12,0%	0,9%	1,7%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	180	32	33	8	10	263	
	% z n	68,4%	12,2%	12,5%	3,0%	3,8%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	Df	p
Chi-kwadrat Pearsona	9,15	8	,330
Stosunek prawdopodobieństwa	10,45	8	,235
Test związku liniowego	7,06	1	,008

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

W następnej kolejności przeanalizowano dane dotyczące otrzymania niechcianych wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym. W analizowanej grupie aż 31,6% badanych przyznało, że przynajmniej raz otrzymało seksowne wiadomości tekstowe bez swojej zgody od osoby znanej osobiście. Oznacza to, że doświadczenie przekraczania granic dotyczy niemal co

trzeciego respondenta. Mimo że największy odsetek (68,4%) zadeklarował, że nigdy nie doświadczył takiej sytuacji, to skala zjawiska wśród pozostałych osób wskazuje na realny problem naruszania granic w relacjach społecznych z osobistymi znajomymi. W szczególności kobiety są bardziej narażone na takie doświadczenia – 37,5% z nich zgłosiło, że miało do czynienia z niechcianymi wiadomościami o charakterze seksualnym od znanej im osoby. W grupie mężczyzn odsetek ten wynosi 24,8%, a wśród osób o innej tożsamości płciowej – choć próbka jest bardzo mała – żadna z osób nie doświadczyła tego typu zachowania.

Testy statystyczne nie wykazały istotnych różnic między płciami ($p > 0,05$) w doświadczeniach związanych z otrzymywaniem seksownych wiadomości tekstowych w zależności od płci. To oznacza, że respondenci nie różnią się znacząco w zakresie doświadczeń związanych z tego rodzaju wiadomościami.

Z pedagogicznego punktu widzenia warto podkreślić, że tego rodzaju zachowania – nawet jeśli są incydentalne – są formą naruszania granic, a niekiedy molestowania seksualnego. Dlatego powinny być jednoznacznie omawiane w ramach edukacji równościowej, wychowania do relacji oraz programów przeciwdziałania przemocy rówieśniczej i seksualnej.

Tabela 40. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „*Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie seksowne wiadomości tekstowe*” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	80	15	23	10	16	144
		% z n	55,6%	10,4%	16,0%	6,9%	11,1%	100,0%
	Mężczyźni	n	79	9	20	4	5	117
		% z n	67,5%	7,7%	17,1%	3,4%	4,3%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	0	0	1	2
		% z n	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%
Ogółem	n	160	24	43	14	22	263	
	% z n	60,8%	9,1%	16,3%	5,3%	8,4%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	12,05	8	,149
Stosunek prawdopodobieństwa	10,87	8	,209
Test związku liniowego	3,81	1	,051

Źródło: Badania własne

W toku analiz sprawdzono dane dotyczące otrzymania seksownych wiadomości tekstowych od internetowych znajomych. 60,8% wszystkich badanych nigdy nie doświadczyło otrzymywania takich wiadomości. Znaczną grupę stanowią osoby, które kiedykolwiek otrzymały niechciane wiadomości sekstingowe. Prawie 40% respondentów miało takie doświadczenie, z czego aż 8,4% przyznało, że zdarzało się to często, a co szósty badany (16,3%) miał parokrotnie takie doświadczenia.

Wynik testu chi-kwadrat ($p > 0,05$) sugeruje, że nie ma statystycznie istotnej różnicy w odpowiedziach pomiędzy płciami na temat otrzymywania seksownych wiadomości tekstowych. 44,4% kobiet otrzymało bez zgody seksowne wiadomości tekstowe od osób, które znają tylko w Internecie, z czego 11,1% przyznało, że zdarzało się to często. 10,4% doświadczyło tego raz. Pozostałe badane otrzymały takie materiały parę razy (16,0%), raz (10,0%) oraz czasami (6,9%). Mężczyźni rzadziej doświadczały tego zachowania. 32,5% z nich zadeklarowało, że otrzyma takie materiały, z czego 4,3% odpowiedziało, że zdarzało się to często. 7,7% otrzymało takie wiadomości raz, 17,1% parę razy, a 3,4% czasami. W grupie o płci „inna” jedna osoba (50,0%) nigdy nie otrzymała takich wiadomości, a jedna (50,0%) zgłosiła to zdarzenie jako częste. Z przedstawionych danych wynika, że znaczna część badanych, niezależnie od płci, doświadcza otrzymywania seksownych wiadomości tekstowych od osób znanych tylko w Internecie. Różnice pomiędzy płciami w tej kwestii nie są statystycznie istotne, co sugeruje, że problem ten może dotyczyć wszystkich osób w podobny sposób.

Nie można pomijać faktu, że aż 39,2% badanych, czyli ponad 1/3 respondentów, przynajmniej raz doświadczyło otrzymania seksownych wiadomości tekstowych od osoby znanej wyłącznie z Internetu. W szczególności zwraca uwagę, że 44,4% kobiet, 32,5% mężczyzn i 50% osób o innej tożsamości płciowej zadeklarowało kontakt z tego rodzaju przekazami, co może wskazywać na zjawiska przemocy seksualnej w przestrzeni cyfrowej. To wyraźny sygnał, że istnieje realnym problem, który – mimo że nie dotyczy większości, jest powszechniejszy, niż mogłoby się wydawać.

Badania dotyczące otrzymywania niechcianych wiadomości o podtekście seksualnym w różnych rodzajach relacji pokazały, że choć wielu badanych nie miało takich doświadczeń, znacząca część osób, zwłaszcza kobiety, przynajmniej raz miała kontakt z takim zachowaniem. Dotyczyło to zarówno partnerów/partnerek, osób znanych osobiście, jak i znajomych internetowych. Zjawisko to było szczególnie powszechne w przestrzeni cyfrowej, gdzie ponad jedna trzecia badanych przyznała, że otrzymała niechciane seksowne wiadomości od osób znanych tylko w Internecie. W kontekście relacji partnerskich, choć większość respondentów nigdy nie spotkała się z tego rodzaju wiadomościami, jednej czwarta osób tego doświadczyła. Wśród osób znanych osobiście, doświadczenia tego typu dotyczyły około jednej trzeciej badanych. Z kolei w Internecie, mimo że większość nie spotkała się z takim zachowaniem, to znaczna część respondentów przynajmniej raz otrzymała wiadomości o podtekście seksualnym. Różnice między płciami nie były statystycznie istotne, ale kobiety częściej doświadczały niechcianych wiadomości, zwłaszcza w kontekście internetowych znajomości.

Otrzymanie niechcianych (bez zgody) zdjęć/filmów w bieliźnie

W dalszej części badań dokonano analizy zebranych danych dotyczących otrzymania niechcianych zdjęć/filmów w bieliźnie od partnera/partnerki, osoby znanej osobiście oraz osoby znanej tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 41., 42. oraz 43.

Tabela 41. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysłała do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	N	113	14	7	5	5	144
		% z n	78,5%	9,7%	4,9%	3,5%	3,5%	100,0%
	Mężczyźni	N	97	6	10	2	2	117
		% z n	82,9%	5,1%	8,5%	1,7%	1,7%	100,0%
	Płeć inna	N	1	1	0	0	0	2
		% z n	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	N		211	21	17	7	7	263
	% z n		80,2%	8,0%	6,5%	2,7%	2,7%	100,0%

Testy Chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	9,65	8	,290
Stosunek prawdopodobieństwa	7,66	8	,467
Test związku liniowego	,58	1	,446

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Z danych wynika, że 19,8% respondentów przynajmniej raz otrzymało zdjęcia lub filmy w bieliźnie od partnera lub partnerki bez wcześniejszej zgody. Choć większość badanych (80,2%) nie miała takich doświadczeń, blisko co piąta osoba zetknęła się z taką formą seksualnej komunikacji, która mogła być niepożądana.

Wynik testu chi-kwadrat pokazuje, że nie ma istotnych różnic w odpowiedziach w zależności od płci ($p > 0,05$). Jednak liczba respondentów wskazująca na występowanie zjawiska w relacjach partnerskich wymaga uwagi. Wśród kobiet 21,5% badanych doświadczyło otrzymania materiałów w bieliźnie od partnera/partnerki bez zgody, a wśród mężczyzn 17,1%. Dane wskazują na porównywalne doświadczenia obu grup. Mimo, że otrzymywanie takich materiałów od partnerów nie jest dominującym zachowaniem, znacząca część badanych go doświadczyła. W grupie osób określających się jako „inna płeć” ($n=2$) jedna osoba (50,0%) zadeklarowała, że partner/partnerka bez zgody wysłał(a) jej zdjęcia lub filmy w bieliźnie. Choć liczebność tej grupy jest zbyt mała, by wyciągać wnioski statystyczne, warto zauważyć, że doświadczenie to również dotyczy mniejszości płciowych, co potwierdza potrzebę inkluzyjnego podejścia w działaniach edukacyjnych i prewencyjnych.

Tabela 42. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysłał do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	98	15	23	3	5	144
		% z n	68,1%	10,4%	16,0%	2,1%	3,5%	100,0%
	Mężczyźni	n	94	8	12	0	3	117
		% z n	80,3%	6,8%	10,3%	,0%	2,6%	100,0%

Płeć inna	n	1	1	0	0	0	2
	% z n	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	193	24	35	3	8	263
	% z n	73,4%	9,1%	13,3%	1,1%	3,0%	100,0%

Testy Chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	10,64	8	,223
Stosunek prawdopodobieństwa	10,30	8	,245
Test związku liniowego	3,93	1	,047

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Kolejno przeanalizowana kwestia dotyczyła otrzymania niechcianych zdjęć/filmów w bieliźnie od osób znanych osobiście. Większość badanych (73,4%) odpowiedziała, że nigdy nie otrzymała zdjęć/filmów w bieliźnie od osób, które znają osobiście bez ich zgody. Jednak ponad jedna czwarta respondentów (26,6%) zadeklarowała, iż choć raz otrzymała od osoby znanej osobiście zdjęcie lub film w bieliźnie, bez uprzedniej zgody. To wskazuje na istotną obecność tego zjawiska w relacjach poza partnerskich.

Kobiety częściej niż mężczyźni deklarowały, że otrzymały takie materiały od osób ze swojego otoczenia bez zgody – 31,9% kobiet miało takie doświadczenia w porównaniu do 19,7% mężczyzn. Jednak zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na płeć nie osiąga poziomu istotności statystycznej ($p > 0,05$). W przypadku osób identyfikujących się jako „płeć inna” ($n=2$), jedna osoba (50,0%) zadeklarowała, że nigdy nie otrzymała materiałów w bieliźnie od osoby znanej osobiście bez zgody, natomiast druga (50,0%) wskazała, że zdarzyło się to raz. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, nie jest możliwe wyciągnięcie wniosków o charakterze statystycznym.

Tabela 43. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie” ($N=263$)

	1 nigdy	2 Raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć Kobiety n	79	18	28	10	9	144

	% z n	54,9%	12,5%	19,4%	6,9%	6,3%	100,0%
Mężczyźni	n	83	13	15	2	4	117
	% z n	70,9%	11,1%	12,8%	1,7%	3,4%	100,0%
Płeć inna	n	1	0	1	0	0	2
	% z n	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	163	31	44	12	13	263
	% z n	62,0%	11,8%	16,7%	4,6%	4,9%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	11,22	8	,189
Stosunek prawdopodobieństwa	11,67	8	,166
Test związku liniowego	7,22	1	,007

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Analiza deklaracji badanych dotyczących otrzymywania zdjęć lub filmów w bieliźnie od osób znanych tylko z Internetu wskazuje, że 62,0% respondentów nigdy nie doświadczyło tego typu sytuacji. Natomiast 38,0% badanych przyznało, że choć raz otrzymało takie materiały, co sugeruje, że to zjawisko występuje w znaczącej części interakcji w sieci. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią była „raz” (11,8%), a kolejne 16,7% zadeklarowało, że doświadczyło tego parę razy. Warto zauważyć, że 4,6% respondentów doświadczyło tego typu sytuacji czasami, a 4,9% często.

Różnice między płciami są zauważalne, chociaż nie osiągnęły poziomu istotności statystycznej ($p > 0,05$). Kobiety, częściej niż mężczyźni, zadeklarowały, że otrzymały niechciane zdjęcia lub filmy w bieliźnie. Wśród kobiet 45,1% przyznało, że miało takie doświadczenia, a 32,6% wskazało, że zdarzyło się to parę razy. W grupie mężczyzn 29,1% zadeklarowało, że otrzymało takie materiały, z czego największa część wskazała odpowiedź raz (11,1%) i parę razy (12,8%). W grupie osób identyfikujących się jako „płeć inna” ($n=2$), jedna osoba (50,0%) zadeklarowała, że nigdy nie otrzymała takich materiałów, a druga osoba (50,0%) wskazała, że zdarzyło się to „parę razy”.

Badania wykazały, że część badanych, zarówno w relacjach partnerskich, jak i poza nimi, otrzymała niechciane zdjęcia lub filmy w bieliźnie. W relacjach partnerskich, co piąta osoba miała takie doświadczenia. Kobiety nieco częściej niż mężczyźni otrzymywały takie materiały, choć różnice były niewielkie. Podobna sytuacja miała miejsce w relacjach osobistych, gdzie około jedna czwarta respondentów doświadczyła tego typu zachowań. W przypadku osób znanych tylko z Internetu, co trzecia osoba otrzymała niechciane materiały. Ponownie, kobiety były bardziej narażone na takie sytuacje, ale różnice między płciami nie były istotne statystycznie. W każdym przypadku takie zachowania stanowią naruszenie granic i wymagają uwagi. Przesyłanie zseksualizowanych treści bez uprzedniego uzgodnienia, powinny być postrzegane nie tylko jako forma naruszenia granic, a nawet nadużycia cyfrowe.

Otrzymanie niechcianych (bez zgody) nagich zdjęć/filmów

W ramach kolejnego etapu badań przeprowadzono analizę danych, które zostały zebrane na temat otrzymania niechcianych nagich zdjęć/filmów od partnera/partnerki, osoby znanej osobiście oraz osoby znanej tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 44., 45. oraz 46.

Tabela 44. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysyłała do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	N	118	12	6	4	4	144
		% z n	81,9%	8,3%	4,2%	2,8%	2,8%	100,0%
	Mężczyźni	N	99	6	9	1	2	117
		% z n	84,6%	5,1%	7,7%	,9%	1,7%	100,0%
	Płeć inna	N	1	1	0	0	0	2
		% z n	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	N		218	19	15	5	6	263
	% z n		82,9%	7,2%	5,7%	1,9%	2,3%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	9,53	8	,300

Stosunek prawdopodobieństwa	7,02	8	,535
Test związku liniowego	,24	1	,623

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Analiza wyników dotyczących otrzymania nagich zdjęć lub filmów bez zgody od partnera/partnerki pokazuje, że zjawisko to jest stosunkowo rzadkie wśród respondentów. Aż 82,9% badanych zadeklarowało, że nigdy nie doświadczyło tego typu sytuacji. Jednak 17,1% badanych miało doświadczenie otrzymania takich materiałów, co najmniej raz. To sugeruje, że chociaż zjawisko to nie jest powszechne, to wciąż dotyczy znacznej części badanych. Z danych wynika, że najczęściej pojawiającymi się odpowiedziami były „raz” (7,2%) oraz „parę razy” (5,7%). Częstość tego zjawiska w grupie badanych jest zatem niezbyt rozpowszechniona, szczególnie gdy porównujemy to z innymi formami niechcianych działań w relacjach intymnych, które pojawiają się częściej, jak np. wysyłanie wiadomości o podtekście seksualnym.

Różnice między płciami są widoczne, ale nieistotne statystycznie ($p > 0,05$), co wskazuje, że kobiety i mężczyźni doświadczają tego zjawiska w podobnym stopniu. Wśród kobiet 81,9% zadeklarowało, że nigdy nie miało do czynienia z taką sytuacją, ale prawie co piąta badana (19,1%) doświadczyła otrzymania nagich materiałów. Wśród mężczyzn 84,6% również zadeklarowało brak takich doświadczeń, a 15,4% miało z nimi jakąkolwiek styczność. W grupie osób identyfikujących się jako „płeć inna” ($n=2$), jedna osoba (50,0%) wskazała, że miała takie doświadczenie raz, a druga osoba (50,0%) zadeklarowała, że nigdy tego nie doświadczyła. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, dane te mają charakter ilustracyjny i nie pozwalają na uogólnienia.

Podsumowując, choć odsetek badanych doświadczających tego typu sytuacji nie jest marginalny, zjawisko to jest stosunkowo rzadkie w porównaniu do innych form niechcianych interakcji w relacjach intymnych. Praktyka ta nie jest powszechnie występująca, ale jej obecność wciąż wskazuje na pewien problem w kontekście nadużyć cyfrowych w relacjach partnerskich. Jednak, mimo że zjawisko obejmuje mniejszą grupę osób niż wcześniej omówione zjawiska dotyczy bardziej intymnych materiałów i należy na nie zwrócić szczególną uwagę.

Tabela 45. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	N	103	16	15	6	4	144
		% z n	71,5%	11,1%	10,4%	4,2%	2,8%	100,0%
	Mężczyźni	N	93	11	10	2	1	117
		% z n	79,5%	9,4%	8,5%	1,7%	,9%	100,0%
	Płeć inna	N	1	1	0	0	0	2
		% z n	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	N	197	28	25	8	5	263	
	% z n	74,9%	10,6%	9,5%	3,0%	1,9%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	6,89	8	,549
Stosunek prawdopodobieństwa	5,98	8	,649
Test związku liniowego	2,92	1	,088

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Analiza wyników dotyczących otrzymania przez badanych nagich zdjęć lub filmów bez zgody od osobistych znajomych wskazuje, że 74,9% badanych nigdy nie miało do czynienia z taką sytuacją. Z kolei 25,1% respondentów, czyli co czwarta osoba, przyznało, że przynajmniej raz otrzymało takie materiały. To sugeruje, że zjawisko to, choć nie powszechne, ma pewien znaczący zasięg w relacjach osobistych. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią była odpowiedź „raz” (10,6%), a następnie „parę razy” (9,5%). Jedynie 5,0% respondentów doświadczało tego typu sytuacji czasami lub często, co wskazuje, że nie jest to zjawisko szczególnie powtarzalne w relacjach osobistych.

Różnice między płciami w zakresie doświadczeń związanych z otrzymywaniem nagich zdjęć/filmów bez zgody są obecne, jednak nieistotne statystycznie ($p > 0,05$), co oznacza, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni doświadczają tego zjawiska w podobnym stopniu. Wśród

kobiet 71,5% zadeklarowało, że nigdy nie otrzymały takich materiałów, a 28,5% miało to doświadczenie przynajmniej raz. W grupie mężczyzn 79,5% zadeklarowało brak takich doświadczeń, a 20,5% miało z nimi styczność. W grupie osób identyfikujących się jako „płeć inna” (n=2), jedna osoba (50,0%) wskazała, że otrzymała takie materiały „raz”, a druga osoba (50,0%) zadeklarowała, że nigdy tego nie doświadczyła. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, dane te mają charakter ilustracyjny i nie pozwalają na szersze wnioski.

Podsumowując, chociaż zjawisko otrzymywania nagich zdjęć lub filmów od osób znanych osobiście bez zgody nie jest powszechne, to dotyczy jednej czwartej respondentów, co wskazuje, na występowanie tego problemu w relacjach osobistych.

Tabela 46. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	N	80	20	23	11	10	144
		% z n	55,6%	13,9%	16,0%	7,6%	6,9%	100,0%
	Mężczyźni	N	75	13	23	2	4	117
		% z n	64,1%	11,1%	19,7%	1,7%	3,4%	100,0%
	Płeć inna	N	1	0	0	1	0	2
		% z n	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		N	156	33	46	14	14	263
		% z n	59,3%	12,5%	17,5%	5,3%	5,3%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	15,76	8	,046
Stosunek prawdopodobieństwa	12,58	8	,127
Test związku liniowego	2,43	1	,119

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Następnym omawianym zagadnieniem jest otrzymywanie przez badanych nagich zdjęć lub filmów bez zgody od internetowych znajomych. Większość badanych, 59,3%, zadeklarowała, że nigdy nie doświadczyła tego typu sytuacji. Jednak analiza danych wskazuje, że zjawisko to

jest dość powszechne, gdyż 40,7% badanych zadeklarowało, że przynajmniej raz miało takie doświadczenie. Najczęściej pojawiającą się odpowiedzią była odpowiedź „parę razy” (17,5%), a także „raz” (12,5%), co sugeruje, że zjawisko występuje dość regularnie wśród części respondentów.

Test chi-kwadrat ($\chi^2 = 15,79$; $p = 0,046$) wskazuje na istotną różnicę między płciami w zakresie doświadczeń związanych z otrzymywaniem nagich zdjęć lub filmów od osób znanych tylko z Internetu. Zjawisko to występuje częściej wśród kobiet niż wśród mężczyzn, choć obie grupy doświadczają go w stosunkowo podobnym stopniu. W grupie kobiet 44,4% przyznało, że miało to miejsce przynajmniej raz, z czego 16,0% wskazało, że zdarzyło się to parę razy. Z kolei w grupie mężczyzn 35,9% miało z nimi styczność, w tym 19,7% przyznało, że otrzymało takie materiały parę razy. W grupie osób identyfikujących się jako „płeć inna” ($n=2$), jedna osoba (50,0%) zadeklarowała, że otrzymała takie materiały „czasami”, a druga osoba (50,0%) nie miała tego doświadczenia. Ze względu na małą liczebność tej grupy, dane te mają charakter ilustracyjny.

Badania dotyczące otrzymywania niechcianych nagich zdjęć lub filmów bez zgody ujawniły, że to zjawisko występuje wśród znacznej części badanych. W relacjach partnerskich niewielka część respondentów doświadczyła otrzymywania takich materiałów bez zgody, zazwyczaj w pojedynczych sytuacjach. Kobiety i mężczyźni doświadczali tego zjawiska w podobnym stopniu. W relacjach osobistych, około jedna czwarta badanych miała takie doświadczenia. W przypadku osób znanych tylko z Internetu prawie połowa respondentów przynajmniej raz otrzymała takie materiały, przy czym częściej dotyczyło to kobiet. Należy podkreślić, że niechciane treści dotyczyły znacznej części badanych kobiet, a wraz ze wzrostem dystansu społecznego zjawisko rosło istotnie.

Wymiana wiadomości o podtekście seksualnym

W dalszej części badań dokonano szczegółowej analizy zebranych danych dotyczących wymiany wiadomości o podtekście seksualnym z partnerem/partnerką, osobami znanymi osobiście oraz osobami znanymi tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 47., 48. oraz 49.

Tabela 47. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z partnerem/partnerką” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	14	6	48	35	41	144
		% z n	9,7%	4,2%	33,3%	24,3%	28,5%	100,0%
	Mężczyźni	n	13	2	40	39	23	117
		% z n	11,1%	1,7%	34,2%	33,3%	19,7%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	0	1	0	2
		% z n	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		n	28	8	88	75	64	263
		% z n	10,6%	3,0%	33,5%	28,5%	24,3%	100,0%

Testy Chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	9,80	8	,279
Stosunek prawdopodobieństwa	9,66	8	,290
Test związku liniowego	,80	1	,371

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Uzyskane wyniki obrazują, że wymiana wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym z partnerem/partnerką jest powszechną praktyką wśród badanych. Aż 89,4% respondentów przyznało, że przynajmniej raz uczestniczyło w takiej formie komunikacji, co pokazuje, że jest to zachowanie silnie osadzone w intymnych relacjach. Najczęściej wybieraną odpowiedzią było „parę razy” (33,5%), ale wysoki odsetek odpowiedzi „czasami” (28,5%) oraz „często” (24,3%) wskazuje, że w wielu przypadkach jest to praktyka regularna, a nie incydentalna. Wyniki te mogą świadczyć o postępującej normalizacji seksualnej ekspresji w związkach, zwłaszcza w kontekście komunikacji cyfrowej. Jedynie 10,6% respondentów wskazało, że nigdy nie uczestniczyło w tego typu wymianie, co czyni brak tego doświadczenia mniej typowym niż jego obecność.

Różnice między płciami nie osiągnęły poziomu istotności statystycznej ($p > 0,05$), co oznacza, że płeć nie wpływa znacząco na częstość tego typu zachowań. Zarówno kobiety, jak

i mężczyźni w podobnym stopniu angażują się w taką komunikację. Wśród kobiet 33,3% wskazało odpowiedź „parę razy”, 24,3% „czasami”, a 28,5% „często”. Łącznie aż 86,1% kobiet miało takie doświadczenia. Wśród mężczyzn odsetki te są jeszcze wyższe – 88,9% respondentów przyznało, że przynajmniej raz wymieniało wiadomości o podtekście seksualnym z partnerem/partnerką. Najwięcej mężczyzn odpowiedziało „parę razy” (34,2%) i „czasami” (33,3%), co może świadczyć o większej częstotliwości tego typu praktyk w tej grupie. W grupie osób identyfikujących się jako „płeć inna” (n=2), jedna osoba (50,0%) zadeklarowała, że robi to „czasami”, a druga, że „nigdy”. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, wyniki te należy traktować wyłącznie ilustracyjnie.

Podsumowując, wymiana wiadomości o podtekście seksualnym z partnerem/partnerką jest silnie rozpowszechniona i często powtarzana w relacjach intymnych uczestników badania. Dane te pokazują, że tego typu komunikacja może stanowić ważny element budowania bliskości i intymności w związku, a jej obecność nie różni się istotnie ze względu na płeć.

Tabela 48. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z kimś znanym osobiście” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	64	18	40	13	9	144
		% z n	44,4%	12,5%	27,8%	9,0%	6,3%	100,0%
	Mężczyźni	n	38	12	45	12	10	117
		% z n	32,5%	10,3%	38,5%	10,3%	8,5%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	0	1	0	2
		% z n	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		n	103	30	85	26	19	263
		% z n	39,2%	11,4%	32,3%	9,9%	7,2%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	9,86	8	,275
Stosunek prawdopodobieństwa	9,26	8	,321
Test związku liniowego	3,91	1	,048

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Analiza danych dotyczących wymiany wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym z osobą znaną osobiście wskazuje, że tego rodzaju zachowania są dość powszechne w badanej próbie. Aż 60,8% respondentów zadeklarowało, że przynajmniej raz uczestniczyło w takiej formie komunikacji. Dane potwierdzają, że jest to zjawisko obecne także poza relacjami partnerskimi. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią było „parę razy” (32,3%), co sugeruje, że dla wielu osób nie była to jednorazowa sytuacja. 9,9% badanych wymieniało takie wiadomości czasami, a 7,2% często, co może świadczyć o tym, że dla części respondentów praktyka ta stanowi powtarzalny element ich interakcji z osobami znanymi osobiście niebędącymi partnerami. Jednocześnie 39,2% badanych nigdy nie brało udziału w tego rodzaju komunikacji, co czyni tę grupę mniejszością.

Zróznicowanie odpowiedzi ze względu na płeć nie osiągnęło poziomu istotności statystycznej ($p > 0,05$). Widoczne są jednak pewne tendencje. Kobiety nieco rzadziej niż mężczyźni angażowały się w takie formy komunikacji. 55,6% kobiet miało tego typu doświadczenia, z czego najwięcej (27,8%) zadeklarowało, że miało to miejsce parokrotnie. W przypadku mężczyzn odsetek ten był wyższy. 67,5% mężczyzn miało doświadczenie wymiany zseksualizowanych wiadomości tekstowych z osobą znaną osobiście. Najczęściej odpowiadali oni również „parę razy” (38,5%), a nieco częściej niż kobiety wskazywali opcje „czasami” i „często”. W grupie osób identyfikujących się jako „płeć inna” ($n=2$), jedna osoba (50,0%) zadeklarowała, że czasami uczestniczyła w tego rodzaju komunikacji, druga – że nigdy. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, wyników tych nie można uogólniać.

Podsumowując, wymiana wiadomości o charakterze seksualnym z osobą znaną osobiście jest zjawiskiem umiarkowanie rozpowszechnionym i często powtarzalnym, a większość respondentów miała z nim przynajmniej jednorazowy kontakt. Choć różnice między płciami nie są istotne statystycznie, to mężczyźni częściej deklarują takie zachowania niż kobiety.

Tabela 49. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z kimś znanym tylko w Internecie” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	88	22	24	4	6	144
		% z n	61,1%	15,3%	16,7%	2,8%	4,2%	100,0%
	Mężczyźni	n	50	11	36	11	9	117
		% z n	42,7%	9,4%	30,8%	9,4%	7,7%	100,0%
	Płeć inna	n	1	0	1	0	0	2
		% z n	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem		n	139	33	61	15	15	263
		% z n	52,9%	12,5%	23,2%	5,7%	5,7%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	18,92	8	,015
Stosunek prawdopodobieństwa	19,39	8	,013
Test związku liniowego	12,66	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Następnym poruszonym zagadnieniem była wymiana wiadomości o podtekście seksualnym z kimś znanym tylko z Internetu. Jest to doświadczenie obecne w życiu znaczącej części badanych. Aż 47,1% respondentów przyznało, że przynajmniej raz angażowało się w tego typu komunikację. Dane wskazują na relatywnie dużą popularność tego zjawiska w sferze internetowych kontaktów, choć wyraźnie mniejszą niż w relacjach z osobami znanymi osobiście czy partnerskich. Najczęściej wskazywane odpowiedzi to „parę razy” (23,2%) oraz „raz” (12,5%), natomiast odpowiedzi „czasami” i „często” uzyskały po 5,7%. Sugeruje to, że w wielu przypadkach mamy do czynienia z okazjonalnym, a nie regularnym zachowaniem. Jednocześnie ponad połowa badanych (52,9%) zadeklarowała, że nigdy nie brała udziału w takiej formie komunikacji, co oznacza, że jest to zjawisko bardziej rozproszone i nie tak silnie ugruntowane jak w relacjach partnerskich i z osobistymi znajomymi.

Wynik testu chi-kwadrat ($\chi^2 = 15,79$; $p = 0,015$) pokazuje istotność statystyczną i podkreśla, że istnieje znaczący związek między płcią a deklaracjami dotyczącymi wymiany wiadomości o podtekście seksualnym. Mężczyźni istotnie częściej niż kobiety przyznają się do tego typu aktywności. Wśród mężczyzn 57,3% ma takie doświadczenia, przy czym aż 30,8% z nich deklaruje, że robiło to „parę razy”, a blisko 17% – „czasami” lub „często”. Dla porównania, wśród kobiet odsetek osób, które co najmniej raz wysłały takie wiadomości do znajomego z Internetu, wynosi 38,9%. Najczęściej kobiety wskazywały odpowiedź „raz” (15,3%) i „parę razy” (16,7%), natomiast wyraźnie rzadziej niż mężczyźni deklarowały większą regularność tych działań. W grupie osób określających się jako „płeć inna” ($n=2$), jedna osoba zadeklarowała, że wymieniała takie wiadomości „parę razy”, a druga – że nigdy. Z oczywistych względów dane te mają charakter wyłącznie ilustracyjny.

Podsumowując, niemal połowa respondentów miała doświadczenie wymiany wiadomości o podtekście seksualnym z osobą poznaną wyłącznie w Internecie, przy czym istotnie częściej robili to mężczyźni niż kobiety. Zjawisko to, choć mniej powszechne niż w relacjach partnerskich, nie może być uznane za marginalne.

W badaniach dotyczących wymiany wiadomości o podtekście seksualnym z partnerem, osobami znanymi osobiście oraz osobami znanymi tylko z Internetu, wyniki pokazują, że ta forma komunikacji jest stosunkowo powszechna. W relacjach partnerskich praktyka ta jest bardzo częsta, a większość respondentów miała z nią do czynienia co najmniej raz. Różnice między płciami są niewielkie. W przypadku osób znanych osobiście, ponad połowa respondentów wymieniała wiadomości o podtekście seksualnym, z mężczyznami częściej angażującymi się w tę formę komunikacji niż kobiety. Zjawisko to występuje również w relacjach internetowych, choć mniej powszechnie, a mężczyźni częściej niż kobiety angażują się w takie działania. W takich relacjach różnice między płciami są zauważalne i mają istotne znaczenie statystyczne. We wszystkich badanych rodzajach relacji wymiana tego typu wiadomości jest dość powszechną praktyką, przez co należy ją uznać za istotny element współczesnych interakcji cyfrowych.

Wymiana nagich zdjęć/ filmów

W kolejnym etapie analiz sprawdziłam deklaracje badanych dotyczące wymiany nagich zdjęć/filmów z partnerem/partnerką, osobami znanymi osobiście oraz osobami znanymi tylko w Internecie. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabelach 50., 51. oraz 52.

Tabela 50. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z partnerem/partnerką” (N=263)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	68	7	32	17	20	144
		% z n	47,2%	4,9%	22,2%	11,8%	13,9%	100,0%
	Mężczyźni	n	45	5	37	17	13	117
		% z n	38,5%	4,3%	31,6%	14,5%	11,1%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n		115	12	69	34	33	263
	% z n		43,7%	4,6%	26,2%	12,9%	12,5%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	32,18	8	,000
Stosunek prawdopodobieństwa	13,87	8	,085
Test związku liniowego	,18	1	,674

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Analiza deklaracji badanych dotyczących wymiany nagich zdjęć lub filmów z partnerem lub partnerką wskazuje, że ponad połowa respondentów (56,3%) miała doświadczenie przesyłania tego typu materiałów, co oznacza, że zjawisko to nie jest marginalne i może być postrzegane jako jedna z form współczesnej intymnej komunikacji w związkach. Najczęściej wybieraną odpowiedzią było „parę razy” (26,2%), a niemal co ósmy badany wskazał, że robi to czasami (12,9%) lub często (12,5%). Tylko 4,6% osób deklarowało jednorazową wymianę tego typu treści.

Wyniki testu chi-kwadrat ($\chi^2 = 32,18$; $p = ,000$) wskazują na istotne statystycznie różnice między płciami w zakresie deklarowanych doświadczeń związanych z wymianą nagich zdjęć lub filmów z partnerem/partnerką. Kobiety rzadziej niż mężczyźni deklarowały takie doświadczenia. Wśród kobiet 52,8% miało doświadczenie przesyłania nagich zdjęć lub filmów partnerowi, a najczęściej wskazywanymi odpowiedziami były: „parę razy” (22,2%), „często” (13,9%) i „czasami” (11,8%). W grupie mężczyzn odsetek osób mających takie doświadczenia był nieco wyższy – 61,5%. Najwięcej mężczyzn wybierało odpowiedź „parę razy” (31,6%), a 14,5% „czasami”. W grupie osób deklarujących płeć „inną” ($n = 2$), obie osoby (100,0%) zadeklarowały, że nigdy nie wymieniały nagich zdjęć lub filmów z partnerem/partnerką. Oznacza to, że w tej kategorii nie odnotowano żadnych przypadków zaangażowania w tę formę komunikacji intymnej. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, dane mają charakter wyłącznie ilustracyjny i nie pozwalają na formułowanie wniosków ogólnych.

Wymiana nagich materiałów wizualnych między partnerami to doświadczenie obecne u ponad połowy badanych. Choć nadal istnieje grupa osób, która nie angażuje się w tego rodzaju praktyki, dane wyraźnie pokazują, że dla znacznej części młodych dorosłych jest to element partnerskiego życia intymnego.

Tabela 51. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z kimś znanym osobiście” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	109	16	10	3	6	144
		% z n	75,7%	11,1%	6,9%	2,1%	4,2%	100,0%
	Mężczyźni	n	78	11	19	5	4	117
		% z n	66,7%	9,4%	16,2%	4,3%	3,4%	100,0%
	Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
		% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	189	27	29	8	10	263	
	% z n	71,9%	10,3%	11,0%	3,0%	3,8%	100,0%	

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	7,88	8	,446

Stosunek prawdopodobieństwa	8,37	8	,398
Test związku liniowego	1,70	1	,192

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; p - poziom istotności

Kolejnym badanym aspektem była wymiana nagich materiałów z osobami znanymi osobiście. Ponad jedna czwarta respondentów (28,1%) przyznała, że przynajmniej raz uczestniczyła w tego rodzaju wymianie. Choć większość (71,9%) zaprzeczyła takim doświadczeniom, to skala zjawiska nie jest marginalna. Najczęściej wskazywaną kategorią było „parę razy” (11,0%), natomiast odpowiedzi „czasami” i „często” uzyskały odpowiednio 3,0% i 3,8%. Tylko 10,3% uczestników badania przyznało, że zdarzyło się to „raz”.

Wyniki testu chi-kwadrat ($p > 0,05$) wskazują, że różnice pomiędzy grupami płciowymi nie są istotne statystycznie. Jednak analiza procentowa odpowiedzi według płci pokazuje, że mężczyźni częściej niż kobiety deklarowali udział w tego typu aktywnościach. Wśród mężczyzn 33,3% przyznało się do choć jednorazowej wymiany nagich materiałów z osobą znaną osobiście. W grupie kobiet odsetek ten wyniósł 24,3%. W szczególności mężczyźni częściej wskazywali odpowiedź „parę razy” (16,2%) niż kobiety (6,9%). Kobiety natomiast nieznacznie częściej niż mężczyźni wybierały odpowiedź „nigdy” (75,7% vs. 66,7%). W przypadku osób określających swoją płć jako „inna” ($n=2$), obie zadeklarowały, że nigdy nie wymieniały nagich materiałów z osobą znaną osobiście. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, wyniki te mają wyłącznie charakter ilustracyjny.

Warto podkreślić, że sam fakt, iż blisko 3 na 10 badanych zadeklarowało udział w tego rodzaju aktywności, wskazuje, że zjawisko nie jest marginalne i dotyczy znacznej części badanych.

Tabela 52. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z kimś znanym tylko w Internecie” ($N=263$)

			1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często	Ogółem
Płeć	Kobiety	n	122	12	5	2	3	144
		% z n	84,7%	8,3%	3,5%	1,4%	2,1%	100,0%
	Mężczyźni	n	74	7	25	4	7	117

	% z n	63,2%	6,0%	21,4%	3,4%	6,0%	100,0%
Płeć inna	n	2	0	0	0	0	2
	% z n	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ogółem	n	198	19	30	6	10	263
	% z n	75,3%	7,2%	11,4%	2,3%	3,8%	100,0%

Testy chi-kwadrat

	wartość	df	p
Chi-kwadrat Pearsona	26,98	8	,001
Stosunek prawdopodobieństwa	28,43	8	,000
Test związku liniowego	15,48	1	,000

Źródło: Badania własne

df – liczba stopni swobody; *p* - poziom istotności

Kolejną analizowaną kwestią była wymiana nagich zdjęć/filmów z kimś znanym tylko w Internecie. Największy odsetek (75,3%) respondentów zadeklarował, że nigdy nie wymieniał takich materiałów z internetowymi znajomymi. Jednak niemal co czwarty uczestnik badania (24,7%) przynajmniej raz miał takie doświadczenie.

Różnice płciowe są wyraźne i statystycznie istotne ($\chi^2 = 26,98$; $p = 0,001$). Wymianę nagich zdjęć lub filmów z osobą znaną tylko przez Internet zdecydowanie częściej deklarowali mężczyźni – aż 36,8% z nich miało przynajmniej jedno takie doświadczenie. Wśród kobiet było to jedynie 15,3%. Mężczyźni znacznie częściej wskazywali też odpowiedź „parę razy” (21,4% mężczyzn vs. 3,5% kobiet), co sugeruje większą skłonność do regularnego angażowania się w tego typu wymianę. Odpowiedzi „czasami” i „często” również pojawiały się częściej wśród mężczyzn (łącznie 9,4%) niż wśród kobiet (łącznie 3,5%). W grupie osób identyfikujących się jako „płeć inna” ($n=2$), żadna z osób nie zadeklarowała doświadczenia takiej formy komunikacji – wszyscy zaznaczyli odpowiedź „nigdy”. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy, nie jest możliwe wyciągnięcie wniosków o charakterze statystycznym.

Wymiana nagich materiałów z osobami znanymi jedynie w Internecie to zjawisko obecne i relatywnie rozpowszechnione, szczególnie wśród mężczyzn. Wyniki te mają ważne implikacje wychowawcze i edukacyjne. Wskazują na potrzebę rozwoju działań profilaktycznych i programów edukacji medialnej, które uwrażliwiają młodzież i młodych dorosłych na konsekwencje udostępniania treści intymnych w środowisku cyfrowym.

Analiza danych dotyczących wymiany nagich zdjęć lub filmów w różnych typach relacji ukazuje istotne różnice zależne od rodzaju relacji: z partnerem/partnerką, z osobistymi znajomymi czy internetowymi znajomymi. W relacjach partnerskich wymiana nagich materiałów była stosunkowo powszechna, z wyraźną tendencją mężczyzn do częstszego i bardziej regularnego angażowania się w tę praktykę. Kobiety rzadziej niż mężczyźni deklarowały tego typu doświadczenia. Różnice te były istotne statystycznie, co sugeruje, że mężczyźni częściej dzielą się intymnymi materiałami w relacjach partnerskich. Wymiana nagich materiałów z osobami znanymi osobiście była rzadsza, ale również występowała u znacznej części badanych. Mężczyźni częściej deklarowali takie doświadczenie, choć różnice między płciami nie były statystycznie istotne. Częściej wybierali odpowiedź wskazującą na większą regularność tej aktywności. Największe różnice zaobserwowano w przypadku wymiany nagich materiałów z osobami znanymi tylko w Internecie. Tutaj mężczyźni angażowali się znacznie częściej, szczególnie w bardziej regularny sposób. Różnice płciowe były istotne statystycznie, co sugeruje, że mężczyźni mają większą tendencję do dzielenia się intymnymi materiałami w przestrzeni cyfrowej.

3. 2. Doświadczenia związane z sekstingiem – wyróżnienie czynników

Ze względu na znaczną obszerność danych badawczych związanych z zachowaniami sekstingowymi (48 zmiennych zależnych) całościowa interpretacja poszczególnych twierdzeń z uwzględnieniem poszczególnych zmiennych niezależnych pod względem częstotliwości odpowiedzi na każde pytanie byłaby utrudniona i niekoniecznie funkcjonalna wobec celu badań. Szukając jakichś zależności powinna zostać uwzględniona poprawka na wielokrotność porównań, która przy tak dużej ich liczbie sprawia, że trudno uznać uzyskane wyniki za rzetelne. Z tego względu zdecydowałam się na **ustalenie struktury czynnikowej doświadczeń związanych z sekstingiem**. W tym celu wykonano eksploracyjną analizę czynnikową, poprzedzoną analizą mocy dyskryminacyjnej.

Eksploracyjna analiza czynnikowa (EAC) jest techniką statystyczną. Używa się jej do identyfikacji ukrytych zmiennych w zbiorze danych. Celem EAC jest redukcja wymiarowości danych poprzez grupowanie zmiennych, które są ze sobą skorelowane, w tzw.

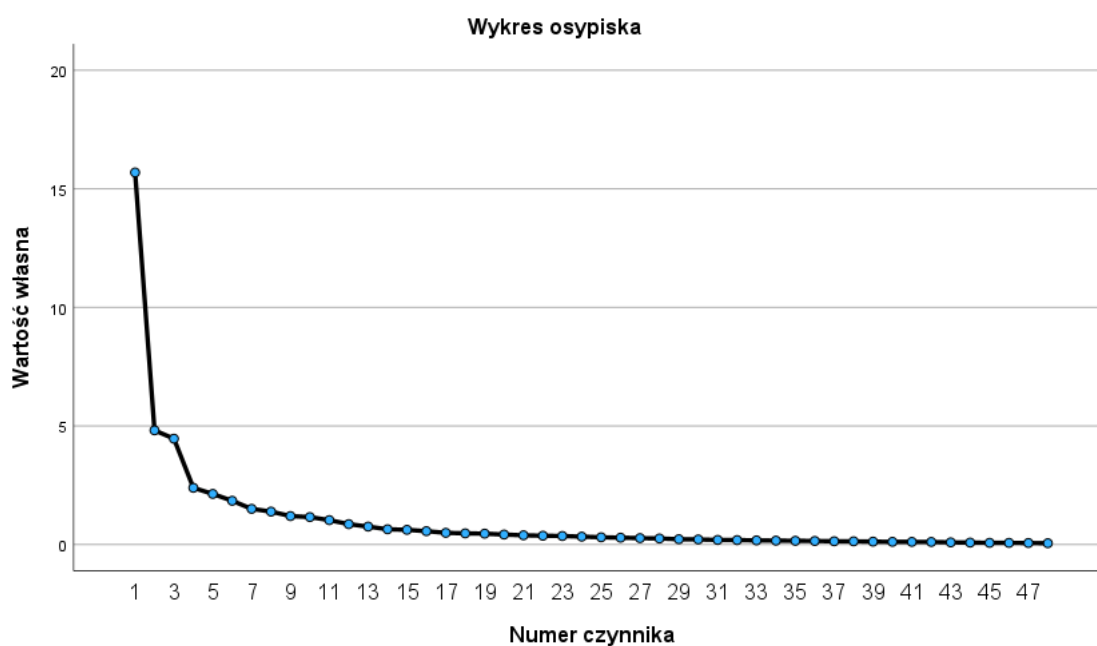
czynniki. Umożliwia zmniejszenie liczby zmiennych, które są analizowane, poprzez zgrupowanie ich w mniejsze zestawy, które mają wspólne cechy. Jej celem jest redukcja wymiarowości danych, identyfikacja ukrytych zmiennych oraz ułatwienie interpretacji danych poprzez grupowanie podobnych zmiennych. Zredukowane dane mogą być używane w dalszych analizach, co zwiększa ich efektywność. Zastosowanie tej metody statystycznej jest pomocne w odkrywaniu ukrytych zależności i struktur w danych, które mogą nie być od razu widoczne. EAC pomaga w eliminacji zmiennych, które mają mały wkład w wyjaśnianie wariancji, co prowadzi do bardziej przejrzystych modeli analitycznych (Field, 2017; Hair, 1998).

Wstępna wersja narzędzia zawierała 48 pozycji. Analiza mocy dyskryminacyjnej oszacowana na podstawie korelacji pozycja-wynik ogólny wykazała, że wszystkie analizowane pozycje testowe przyjmowały wartość powyżej 0,20, co świadczyło o satysfakcjonującym poziomie różnicującym poszczególne pytania. Ponadto rzetelność wstępnej wersji narzędzia okazała się bardzo dobra przyjmując wartość współczynnika α Cronbacha = 0,95.

Za pomocą eksploracyjnej analizy czynnikowej metodą największej wiarygodności z rotacją oblimin, sprawdzono strukturę analizowanego narzędzia. Miara KMO wynosiła 0,89, a test sferyczności Bartletta był istotny statystycznie ($\chi^2 = 11698,29$; $p < 0,001$) co wskazywało na słuszność wykonania analizy czynnikowej ze względu na niejednorodną strukturę pytań.

Na podstawie wykresu osypiska (kryterium Cattella) możliwe było wyróżnienie struktury 3-czynnikowej wyjaśniającej łącznie 49,73% wariancji. Biorąc pod uwagę stosunek wyodrębnionych czynników do liczby pozycji, do dalszych analiz przyjęto strukturę 3-czynnikową.

Wykres 11. Wykres osypiska dla doświadczeń związanych z sekstingiem

Z dalszych analiz wykluczono pozycje, których ładunek czynnikowy przyjmował wartości $< 0,40$ (Stevens, 1992) lub które w podobnym stopniu ładowały więcej niż jeden czynnik (ang. *crossloading*). Ostatecznie do struktury narzędzia włączono 38 pozycji, a ich rzetelność wynosiła α Cronbacha = 0,93. W tabeli 53. zamieszczono wartości ładunków czynnikowych⁴¹ dla wyróżnionych czynników wraz ze współczynnikami rzetelności.

⁴¹ Ładunki czynnikowe (ang. *factor loadings*) - reprezentują stopień, w jakim obserwowana zmienna koreluje z czynnikiem ukrytym (Fabrigar & Wegener, 2012, s. 15).

Tabela 53. Ładunki czynnikowe wraz z analizą rzetelności dla podskali doświadczeń związanych z sekstingiem

Pozycja	Czynnik		
	1	2	3
Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów kogoś znanego tylko w Internecie	0,86	<0,01	-0,05
Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową kogoś znanego tylko w Internecie	0,83	0,03	-0,02
Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie do kogoś znanego tylko w Internecie	0,82	-0,05	0,11
Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia/filmy do kogoś znanego tylko w Internecie	0,81	-0,03	0,08
Zdarzyło mi się wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie kogoś znanego tylko w Internecie	0,80	0,01	-0,07
Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z kimś znanym tylko w Internecie	0,78	0,01	0,15
Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z kimś znanym tylko w Internecie	0,74	-0,13	0,26
Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do kogoś znanego tylko w Internecie	0,74	-0,17	0,14
Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową kogoś znanego osobiście	0,58	0,34	-0,09
Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów kogoś znanego osobiście	0,54	0,36	-0,12
Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie kogoś znanego osobiście	0,54	0,34	-0,06
Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z kimś znanym osobiście	0,51	0,26	0,14
Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia / filmy do osoby znanej osobiście	0,49	0,30	0,08
Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie do osoby znanej osobiście	0,48	0,21	0,11
Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do kogoś znanego osobiście	0,43	0,08	0,09
Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów partnera/partnerkę	0,21	0,78	-0,24
Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie partnera/partnerkę	0,18	0,74	-0,19
Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia/filmy do partnera/partnerki	0,10	0,73	-0,01
Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z partnerką/partnerem	0,13	0,72	0,04
Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową o podtekście seksualnym partnera/partnerkę	0,15	0,69	-0,22
Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie do partnera/ partnerki	0,06	0,67	0,11
Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów	-0,06	0,65	0,19
Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieliźnie	-0,16	0,65	0,29
Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym	-0,07	0,63	0,18
Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z partnerką/partnerem	-0,09	0,57	0,16
Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do partnera/partnerki	0,03	0,56	0,05
Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie	0,18	-0,10	0,75
Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał mi seksowne wiadomości tekstowe	0,03	-0,06	0,73
Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy	0,21	-0,04	0,70
Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie	0,19	-0,05	0,69
Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysłała do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie	0,09	-0,02	0,67
Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie seksowne wiadomości tekstowe	0,12	0,02	0,65
Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy	0,29	-0,02	0,62
Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysłała mi seksowne wiadomości tekstowe	0,07	0,01	0,61
Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysłała do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy	0,09	0,04	0,59
Odmówiłam/em wysłania wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym do partnera/partnerki	-0,24	0,13	0,54
Odmówiłam/em wysłania seksownych wiadomości tekstowych do kogoś znanego tylko w Internecie	-0,08	0,17	0,48
Odmówiłam/em wysłania seksownych wiadomości tekstowych do kogoś znanego osobiście	-0,16	0,22	0,47

α Cronbacha	0,94	0,91	0,88

Otrzymane wyniki wskazywały na to, że wszystkie wyodrębnione czynniki charakteryzowały się wysokim poziomem rzetelności. Analizując uzyskaną strukturę można zaobserwować, że czynnik 1 odpowiadał doświadczeniom związanym z sekstingiem w stosunku do osób znanych jedynie z Internetu lub innych znanych osób niebędących partnerem/partnerką osób badanych, czynnik 2 odpowiadał doświadczeniom związanym z sekstingiem w stosunku do partnera/partnerki osób badanych, natomiast czynnik 3 odpowiadał niechcianym doświadczeniom związanym z sekstingiem obejmującym otrzymywanie treści o podtekście seksualnym bez zgody oraz odmowę wysyłania tego typu treści.

W kolejnym kroku analizy sprawdzono rozkłady wyników w wyodrębnionych czynnikach, aby sprawdzić, czy mają właściwości statystyczne potrzebne do dalszych analiz. W tym celu wyliczono podstawowe statystyki opisowe wraz z testem Shapiro-Wilka badającym normalność rozkładu. Wyniki analizy zostały zaprezentowane w tabeli 54.

Tabela 54. Podstawowe statystyki opisowe wyodrębnionych czynników wraz z testem Shapiro-Wilka

Zmienna zależna	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>W</i>	<i>p</i>
Doświadczenia związane z sekstingiem									
Czynnik_1	1,67	1,36	0,75	1,37	1,74	1,00	5,00	0,83	<0,001
Czynnik_2	2,60	2,55	0,94	0,37	-0,28	1,00	5,00	0,98	<0,001
Czynnik_3	1,76	1,50	0,80	1,28	1,44	1,00	5,00	0,86	<0,001

Adnotacja. *M* - średnia; *Me* - mediana; *SD* - odchylenie standardowe; *Sk.* - skośność; *Kurt.* - kurtoza; *Min.* - wartość minimalna; *Maks.* - wartość maksymalna; *W* - wynik testu Shapiro-Wilka; *p* – istotność statystyczna dla testu Shapiro-Wilka.

Wynik testu Shapiro-Wilka w przypadku wszystkich wprowadzonych zmiennych okazał się istotny statystycznie, co oznacza, że ich rozkłady istotnie odbiegają od rozkładu normalnego. Oznacza to, że uzyskane wyniki nie są symetrycznie rozmieszczone wokół wartości średniej, a wartości skrajne są częstsze. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że skośność rozkładu tych zmiennych nie przekracza wartości bezwzględnej równej 2, co oznacza, że ich rozkłady są asymetryczne w nieznacznym stopniu (Field, 2018). Rozkład można uznać za zbliżony do

normalnego, jeśli kurtoza i skośność mieszczą się w granicach -2 a 2 (George & Mallery, 2021). W przypadku czynnika 1 oraz czynnika 3 występuje leptokurtyczność, czyli kurtoza jest dodatnia. Oznacza to, że istnieje większe prawdopodobieństwo wystąpienia wartości odstających od średniej. W czynniku 2 ujemna kurtoza, czyli platykurtyczność świadczy o rzadszym występowaniu obserwacji odstających. W związku z tym zasadne jest przeprowadzenie analizy w oparciu o testy parametryczne, o ile zostały spełnione ich pozostałe założenia.

3. 3. Analiza częstości wyróżnionych czynników sekstingu

Przeprowadzano analizę częstotliwości poszczególnych twierdzeń będących składowymi wyróżnionych czynników oraz pozostałych twierdzeń, które nie zostały uwzględnione w poszczególnych czynnikach.

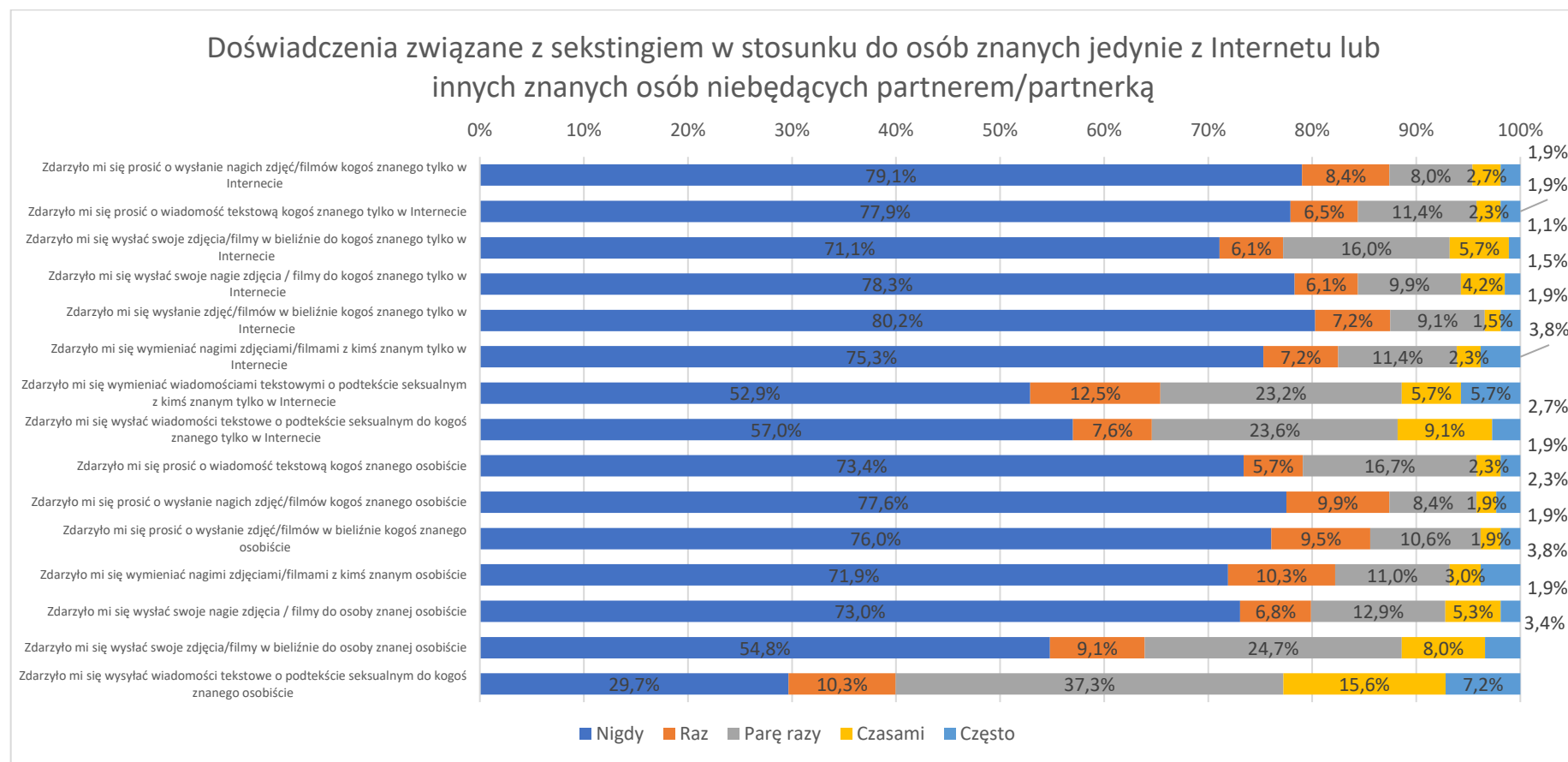
a) Doświadczenia sekstingowe z osobami znanymi osobiście niebędącymi partnerem/partnerką osób badanych oraz z osobami znanymi jedynie z Internetu

W poniższej tabeli 55. oraz na wykresie 12. zaprezentowano analizę częstotliwości dla czynnika 1 odpowiadającego doświadczeniom związanym z sekstingiem w stosunku do osób znanych jedynie z Internetu lub innych znanych osób niebędących partnerem/partnerką osób badanych.

Tabela 55. Rozkłady procentowe poszczególnych doświadczeń związanych z sekstingiem w stosunku do osób znanych jedynie z Internetu lub innych znanych osób niebędących partnerem/partnerką

Doświadczenia związane z sekstingiem w stosunku do osób znanych jedynie z Internetu lub innych znanych osób niebędących partnerem/partnerką	Nigdy		Raz		Parę razy		Czasami		Często	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów kogoś znanego tylko w Internecie	208	79,1%	22	8,4%	21	8,0%	7	2,7%	5	1,9%
Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową kogoś znanego tylko w Internecie	205	77,9%	17	6,5%	30	11,4%	6	2,3%	5	1,9%
Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie do kogoś znanego tylko w Internecie	187	71,1%	16	6,1%	42	16,0%	15	5,7%	3	1,1%
Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia / filmy do kogoś znanego tylko w Internecie	206	78,3%	16	6,1%	26	9,9%	11	4,2%	4	1,5%
Zdarzyło mi się wysłać zdjęć/filmów w bieliźnie kogoś znanego tylko w Internecie	211	80,2%	19	7,2%	24	9,1%	4	1,5%	5	1,9%
Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z kimś znanym tylko w Internecie	198	75,3%	19	7,2%	30	11,4%	6	2,3%	10	3,8%
Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z kimś znanym tylko w Internecie	139	52,9%	33	12,5%	61	23,2%	15	5,7%	15	5,7%
Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do kogoś znanego tylko w Internecie	150	57,0%	20	7,6%	62	23,6%	24	9,1%	7	2,7%
Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową kogoś znanego osobiście	193	73,4%	15	5,7%	44	16,7%	6	2,3%	5	1,9%
Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów kogoś znanego osobiście	204	77,6%	26	9,9%	22	8,4%	5	1,9%	6	2,3%
Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie kogoś znanego osobiście	200	76,0%	25	9,5%	28	10,6%	5	1,9%	5	1,9%
Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z kimś znanym osobiście	189	71,9%	27	10,3%	29	11,0%	8	3,0%	10	3,8%
Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia / filmy do osoby znanej osobiście	192	73,0%	18	6,8%	34	12,9%	14	5,3%	5	1,9%
Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie do osoby znanej osobiście	144	54,8%	24	9,1%	65	24,7%	21	8,0%	9	3,4%
Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do kogoś znanego osobiście	78	29,7%	27	10,3%	98	37,3%	41	15,6%	19	7,2%

Wykres 12. Rozkłady procentowe poszczególnych doświadczeń związanych z sekstingiem w stosunku do osób znanych jedynie z Internetu lub innych znanych osób niebędących partnerem/partnerką

Analiza przedstawionych danych dotyczących doświadczeń związanych z sekstingiem w kontekście relacji z osobami znanymi jedynie z Internetu oraz osobami znanymi osobiście ujawnia istotne różnice oraz pewne niepokojące trendy w zachowaniach użytkowników. Uzyskane wyniki pozwalają zidentyfikować, które zachowania występowały najczęściej oraz jaki odsetek badanych miał z nimi kontakt. W odniesieniu do osób poznanych wyłącznie przez Internet najczęściej deklarowanym działaniem było wysyłanie (47,1%) oraz wymiana (43,0%) wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym. Blisko połowa badanych przyznała, że przynajmniej raz podejmowała tego rodzaju aktywność. Znacznie rzadziej występowały zachowania obejmujące treści wizualne: prośby o przesłanie nagich zdjęć lub filmów zgłosiło około 21% respondentów, natomiast wysyłanie własnych nagich zdjęć lub filmów zadeklarowało niespełna 22%. W przypadku wysyłania zdjęć w bieliźnie wskaźnik ten był nieco wyższy, sięgając 29%. Wyniki te wskazują, że komunikacja o charakterze seksualnym w relacjach internetowych przyjmuje częściej formę tekstową niż wizualną.

Badani rzadko podejmowali działania polegające na proszeniu o przesłanie materiałów wizualnych internetowych znajomych – tylko 20,9% uczestników badania prosiło osobę znaną jedynie z Internetu o nagie zdjęcia lub filmy, a 19,8% o zdjęcia w bieliźnie. Również prośby o wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym należały do rzadkości – pojawiły się u 22,1% respondentów. Dane te wskazują, że wschodzący dorośli są stosunkowo ostrożni w inicjowaniu lub eskalowaniu kontaktów seksualnych online z osobami, z którymi nie łączy ich bliska relacja, ale jednak znaczna część z nich podejmuje takie działania.

W kontaktach z osobami znanymi osobiście, lecz pozostającymi poza relacją romantyczną, zaobserwowano wyraźnie wyższy poziom zaangażowania w seksting. Najczęściej podejmowaną formą było wysyłanie wiadomości tekstowych o charakterze seksualnym – aż 70,3% respondentów przyznało, że miało takie doświadczenia. Wysoki był również odsetek osób, które przesyłały zdjęcia lub filmy w bieliźnie. Zadeklarowało to blisko 46% badanych. Wysyłanie własnych nagich zdjęć oraz wymiana nagich materiałów z osobą znaną osobiście dotyczyła natomiast około 27–28% uczestników badania. Można więc zauważyć, że wraz ze wzrostem stopnia znajomości i zaufania zwiększa się gotowość do dzielenia się materiałami wizualnymi o charakterze intymnym. Prośby o tego rodzaju materiały pojawiały się u 22,4% do 26,6% badanych, co sugeruje większą otwartość i częstsze inicjowanie takich zachowań w osobistych relacjach.

Z perspektywy pedagogicznej uzyskane wyniki rzucają światło na sposób, w jaki młodzi dorośli kształtują i wyrażają swoją seksualność w przestrzeni cyfrowej. Seksting, szczególnie

w formie tekstowej, okazuje się dość powszechnym elementem komunikacji pozazwiązkowej, co może świadczyć o rosnącej roli mediów elektronicznych w relacjach intymnych i eksperymentowaniu z bliskością. Jednocześnie relatywnie niski poziom dzielenia się nagimi materiałami wskazuje na pewien poziom ostrożności i świadomości potencjalnych konsekwencji.

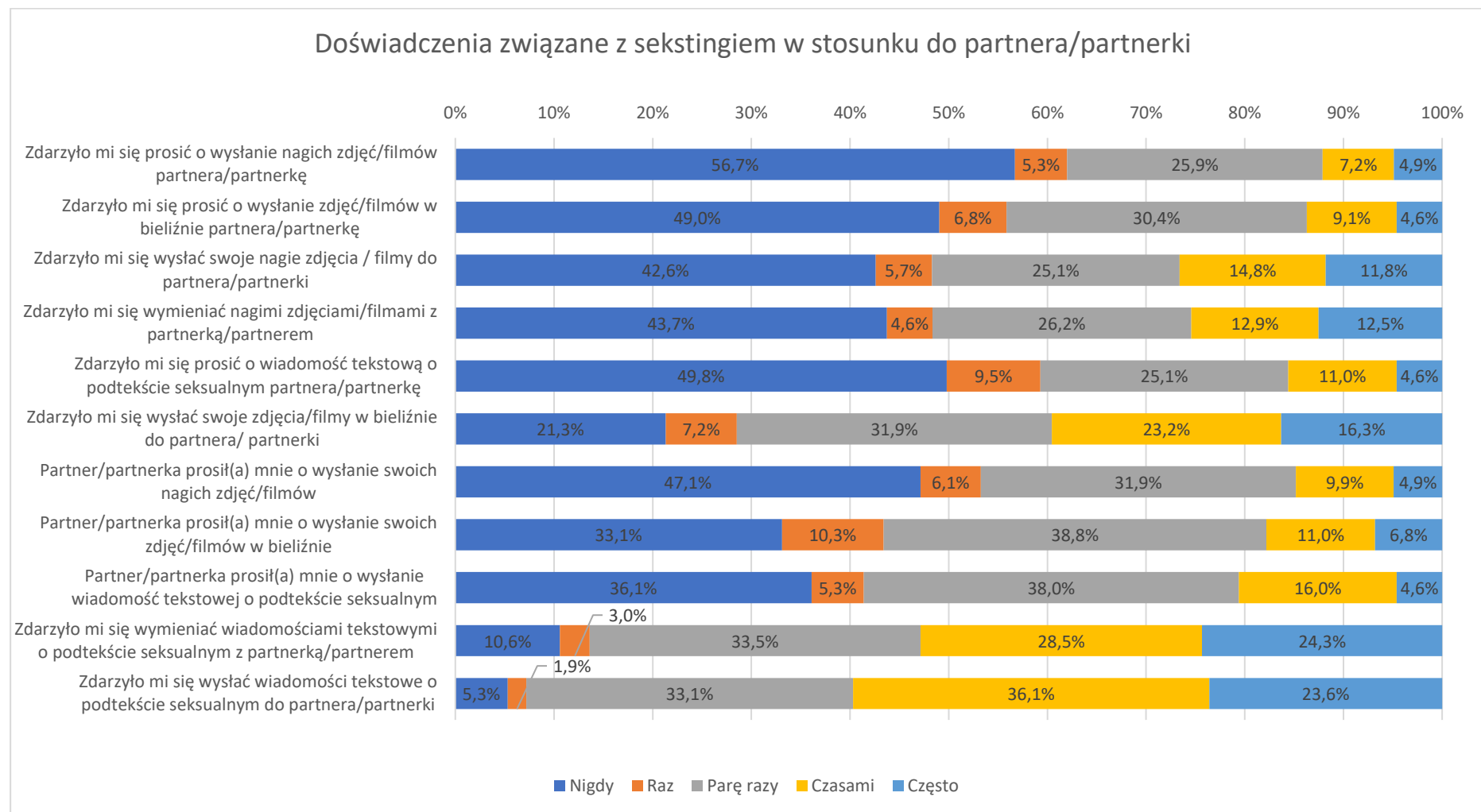
b) Doświadczenia sekstingowe w stosunku do partnera/partnerki osób badanych

Kolejny wyróżniony czynnik dotyczył sekstingu w stosunku do partnera/partnerki. W poniższej tabeli 56. oraz na wykresie 13. została zaprezentowana analiza częstotliwości odpowiedzi na poszczególne twierdzenia będące składowymi wyróżnionego czynnika.

Tabela 56. Rozkłady procentowe poszczególnych doświadczeń związanych z sekstingiem w stosunku partnera/ partnerki

Doświadczenia związane z sekstingiem w stosunku do partnera/partnerki	Nigdy		Raz		Parę razy		Czasami		Często	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%
Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów partnera/partnerkę	149	56,7%	14	5,3%	68	25,9%	19	7,2%	13	4,9%
Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie partnera/partnerkę	129	49,0%	18	6,8%	80	30,4%	24	9,1%	12	4,6%
Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia / filmy do partnera/partnerki	112	42,6%	15	5,7%	66	25,1%	39	14,8%	31	11,8%
Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z partnerką/partnerem	115	43,7%	12	4,6%	69	26,2%	34	12,9%	33	12,5%
Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową o podtekście seksualnym partnera/partnerkę	131	49,8%	25	9,5%	66	25,1%	29	11,0%	12	4,6%
Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie do partnera/ partnerki	56	21,3%	19	7,2%	84	31,9%	61	23,2%	43	16,3%
Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów	124	47,1%	16	6,1%	84	31,9%	26	9,9%	13	4,9%
Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieliźnie	87	33,1%	27	10,3%	102	38,8%	29	11,0%	18	6,8%
Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie wiadomość tekstowej o podtekście seksualnym	95	36,1%	14	5,3%	100	38,0%	42	16,0%	12	4,6%
Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z partnerką/partnerem	28	10,6%	8	3,0%	88	33,5%	75	28,5%	64	24,3%
Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do partnera/partnerki	14	5,3%	5	1,9%	87	33,1%	95	36,1%	62	23,6%

Wykres 13. Rozkłady procentowe poszczególnych doświadczeń związanych z sekstingiem w stosunku do partnera/ partnerki

Zachowania związane z proszeniem o materiały intymne (zarówno wizualne, jak i tekstowe) wykazały wyraźną różnorodność. Najczęściej deklarowane były prośby o zdjęcia lub filmy w bieliźnie, które pojawiły się w 30,4% przypadków. Prośby o nagie zdjęcia lub filmy były nieco rzadsze i dotyczyły 25,9% respondentów. Prośby o wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym wystąpiły u 25,1% badanych. Wynioski z tych danych wskazują na najczęstsze występowanie próśb o mniej intymne materiały wizualne – zdjęcia i filmy w bieliźnie, podczas gdy prośby o wiadomości tekstowe i nagie zdjęcia nie są tak powszechne, ale nadal dotyczą znacznej części badanych – co czwartej osoby.

Aktywność w zakresie wysyłania materiałów intymnych była również powszechna wśród respondentów. 31,9% badanych zadeklarowało, że wysłało zdjęcia lub filmy w bieliźnie do partnera/partnerki, natomiast 25,1% respondentów wysłało nagie zdjęcia lub filmy. Wymiana materiałów wizualnych była częstą formą interakcji w relacjach partnerskich, przy czym zdjęcia w bieliźnie były bardziej popularne. Wysyłanie wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym dotyczyło 33,5% badanych, z kolei 28,5% osób często wymieniało tego typu treści z partnerem/partnerką. Wyniki te wskazują na wysoki poziom zaangażowania w komunikację seksualną, zarówno w formie tekstowej, jak i wizualnej, w relacjach romantycznych.

W kontekście próśb ze strony partnera/partnerki, 38,8% badanych zostało poproszonych o przesłanie nagich zdjęć lub filmów, a 31,9% o przesłanie zdjęć lub filmów w bieliźnie. Prośby o wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym były zgłaszane przez 38,0% respondentów. Zjawisko to wskazuje na wysoką częstotliwość otrzymywania próśb o materiały intymne w relacjach partnerskich, co może sugerować, że w tej grupie wiekowej seksting jest traktowany jako naturalny element komunikacji intymnej. Zwiększona częstotliwość takich próśb w porównaniu do próśb w relacjach pozazwiązkowych może wynikać z wyższego poziomu zaangażowania emocjonalnego i zaufania wśród partnerów. Wyniki tej analizy podkreślają znaczenie sekstingu w relacjach partnerskich, który zarówno w formie tekstowej, jak i wizualnej, stał się istotnym elementem współczesnej komunikacji intymnej. Wysoka częstość próśb o przesyłanie materiałów intymnych oraz aktywność w wymianie takich treści wskazują na rosnącą rolę sekstingu w relacjach wschodzących dorosłych. Zjawisko to może wiązać się z rosnącą akceptacją tego typu komunikacji, zwłaszcza w relacjach romantycznych, gdzie większe zaufanie sprzyja bardziej otwartym formom wyrażania intymności.

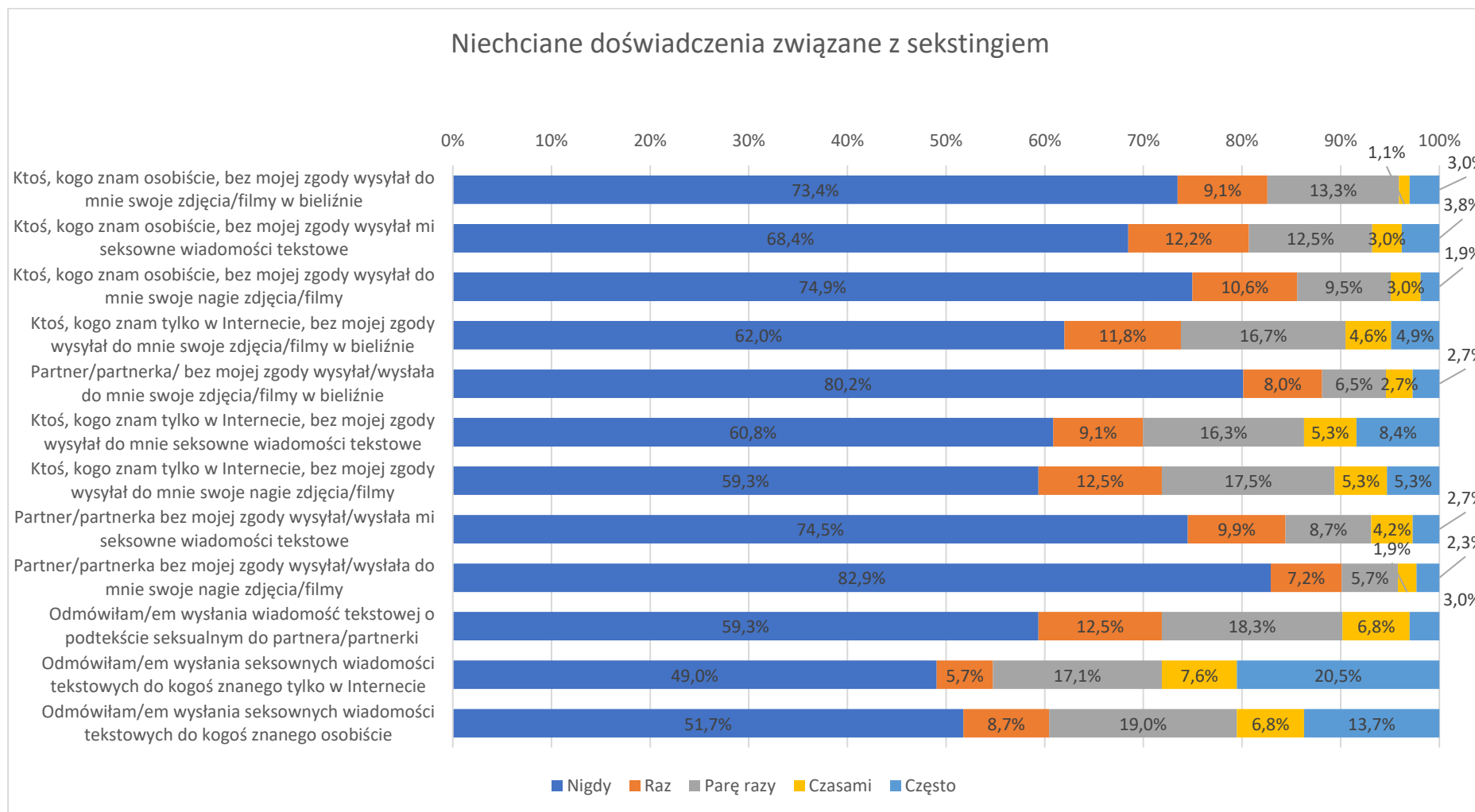
c) Niechciane doświadczenia sekstingowe

Ostatni wyróżniony czynnik odpowiadał niechcianym doświadczeniom związanym z sekstingiem obejmującym otrzymywanie treści o podtekście seksualnym bez zgody oraz odmowę wysyłania tego typu treści. W poniższej tabeli 57. i na wykresie 14. została przedstawiona analiza częstotliwości odpowiedzi na poszczególne twierdzenia będące składowymi wyróżnionego czynnika.

Tabela 57. Rozkłady procentowe poszczególnych niechcianych doświadczeń związanych z sekstingiem

Niechciane doświadczenia związane z sekstingiem	Nigdy		Raz		Parę razy		Czasami		Często	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie	193	73,4%	24	9,1%	35	13,3%	3	1,1%	8	3,0%
Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał mi seksowne wiadomości tekstowe	180	68,4%	32	12,2%	33	12,5%	8	3,0%	10	3,8%
Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy	197	74,9%	28	10,6%	25	9,5%	8	3,0%	5	1,9%
Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie	163	62,0%	31	11,8%	44	16,7%	12	4,6%	13	4,9%
Partner/partnerka/ bez mojej zgody wysyłał/wysyłała do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie	211	80,2%	21	8,0%	17	6,5%	7	2,7%	7	2,7%
Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie seksowne wiadomości tekstowe	160	60,8%	24	9,1%	43	16,3%	14	5,3%	22	8,4%
Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy	156	59,3%	33	12,5%	46	17,5%	14	5,3%	14	5,3%
Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysyłała mi seksowne wiadomości tekstowe	196	74,5%	26	9,9%	23	8,7%	11	4,2%	7	2,7%
Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysyłała do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy	218	82,9%	19	7,2%	15	5,7%	5	1,9%	6	2,3%
Odmówiłam/em wysłania wiadomość tekstowej o podtekście seksualnym do partnera/partnerki	156	59,3%	33	12,5%	48	18,3%	18	6,8%	8	3,0%
Odmówiłam/em wysłania seksownych wiadomości tekstowych do kogoś znanego tylko w Internecie	129	49,0%	15	5,7%	45	17,1%	20	7,6%	54	20,5%
Odmówiłam/em wysłania seksownych wiadomości tekstowych do kogoś znanego osobiście	136	51,7%	23	8,7%	50	19,0%	18	6,8%	36	13,7%

Wykres 14. Rozkłady procentowe poszczególnych niechcianych doświadczeń związanych z sekstingiem

Powyższa tabela i wykres przedstawiają rozkłady procentowe dotyczące niechcianych doświadczeń respondentów związanych z sekstingiem. W kontekście osób znanych osobiście najczęściej deklarowanymi niechcianymi doświadczeniami były otrzymywanie zdjęć lub filmów w bieliźnie (26,6% badanych) oraz nagich zdjęć lub filmów (25,1%) bez zgody odbiorcy. Zjawisko to występowało w relacjach osobistych, zarówno w przypadku partnerów/partnerki, jak i innych osób z otoczenia badanych. Wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym stanowiły mniej powszechny przypadek, gdzie 31,6% respondentów zadeklarowało, że otrzymało takie treści bez ich zgody. Choć część badanych nie doświadczyła tych zachowań, to jednak istotny odsetek osób, które miały z nimi styczność, wskazuje na potrzebę wprowadzenia odpowiednich mechanizmów ochrony w takich interakcjach.

W przypadku osób poznanych wyłącznie w Internecie częstotliwość otrzymywania niechcianych materiałów była wyższa. Otrzymywanie zdjęć lub filmów w bieliźnie bez zgody odbiorcy zadeklarowało 38,0% badanych, a nagich zdjęć lub filmów – 40,7%. Niechciane wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym również były częstym doświadczeniem w tym kontekście. 39,2% respondentów zadeklarowało takie doświadczenia. Wyniki te wskazują na dużą skalę ryzyka naruszeń prywatności i granic intymności w cyfrowych relacjach w przestrzeni online, gdzie zaufanie i bliskość emocjonalna mogą być ograniczone.

W kontekście wysyłania seksownych wiadomości tekstowych, 59,3% badanych odmówiło wysłania takich materiałów w relacjach z partnerem lub partnerką, a 49,0% zrobiło to w przypadku osób znanych wyłącznie w Internecie. W relacjach z osobistymi znajomymi odmowa wysłania takich treści wyniosła 51,7%, co może wskazywać na świadomość granic intymności oraz ochrony własnych danych i wizerunku wśród badanych wschodzących dorosłych.

Z perspektywy pedagogicznej wyniki te podkreślają istotny problem naruszania granic intymności w cyfrowej przestrzeni, szczególnie w przypadku otrzymywania niechcianych materiałów intymnych. Mimo że duża część badanych nie doświadczyła takich sytuacji, wysoki odsetek osób narażonych na takie zachowania wskazuje na potrzebę wprowadzenia skutecznych strategii prewencji.

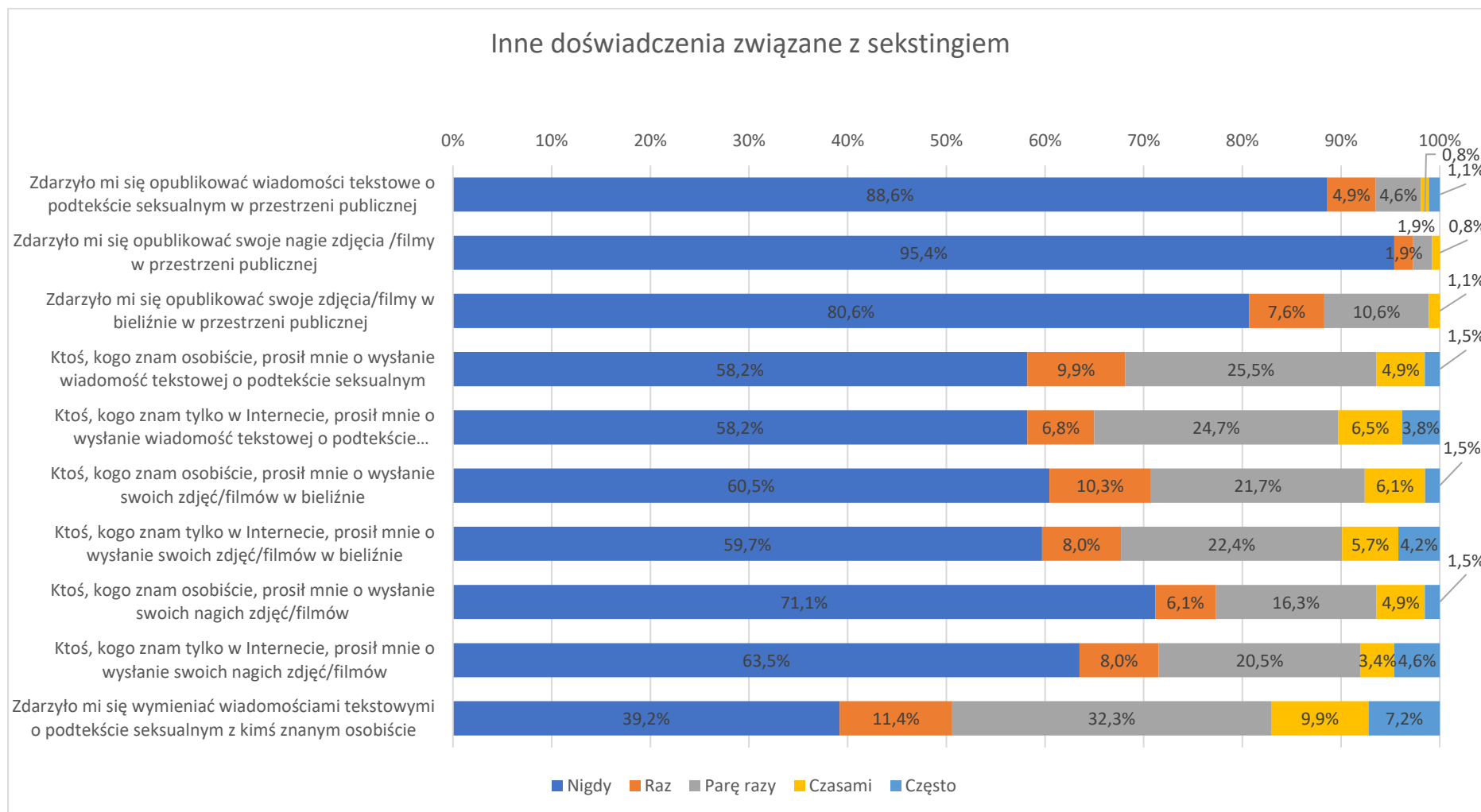
d) Inne doświadczenia sekstingowe

W tabeli 58. i na wykresie 15. zostały zaprezentowane inne doświadczenia sekstingowe, które nie zostały ujęte jako składowa któregośkolwiek z wyróżnionych czynników.

Tabela 58. Rozkłady procentowe poszczególnych innych doświadczeń związanych z sekstingiem

Inne doświadczenia związane z sekstingiem	Nigdy		Raz		Parę razy		Czasami		Często	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zdarzyło mi się opublikować wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym w przestrzeni publicznej	233	88,6%	13	4,9%	12	4,6%	2	0,8%	3	1,1%
Zdarzyło mi się opublikować swoje nagie zdjęcia /filmy w przestrzeni publicznej	251	95,4%	5	1,9%	5	1,9%	2	0,8%	0	0,0%
Zdarzyło mi się opublikować swoje zdjęcia/filmy w bieżni w przestrzeni publicznej	212	80,6%	20	7,6%	28	10,6%	3	1,1%	0	0,0%
Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym	153	58,2%	26	9,9%	67	25,5%	13	4,9%	4	1,5%
Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym	153	58,2%	18	6,8%	65	24,7%	17	6,5%	10	3,8%
Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieżni	159	60,5%	27	10,3%	57	21,7%	16	6,1%	4	1,5%
Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieżni	157	59,7%	21	8,0%	59	22,4%	15	5,7%	11	4,2%
Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów	187	71,1%	16	6,1%	43	16,3%	13	4,9%	4	1,5%
Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów	167	63,5%	21	8,0%	54	20,5%	9	3,4%	12	4,6%
Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z kimś znanym osobiście	103	39,2%	30	11,4%	85	32,3%	26	9,9%	19	7,2%

Wykres 15. Rozkłady procentowe poszczególnych innych doświadczeń związanych z sekstingiem

Poniższa analiza dotyczy doświadczeń związanych z publikowaniem materiałów intymnych w przestrzeni publicznej oraz prośbami o ich przesyłanie przez osoby znane osobiście lub wyłącznie w Internecie.

Doświadczenie związane z publikowaniem materiałów intymnych w przestrzeni publicznej (np. w mediach społecznościowych) jest rzadkie w badanej grupie. W przypadku umieszczania wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym w przestrzeni publicznej 88,6% respondentów nigdy nie miało takich doświadczeń, a jedynie 11,4% zadeklarowało jakiegokolwiek tego rodzaju działania (w tym 1,1% przyznało się do częstego publikowania takich wiadomości). Również publikowanie nagich zdjęć/filmów lub zdjęć w bieliźnie w przestrzeni publicznej stanowiło marginalne zjawisko. 95,4% badanych nigdy nie opublikowało swoich nagich zdjęć lub filmów, a tylko 4,6 % przyznało się do publikowania tego typu treści. W przypadku zdjęć/filmów w bieliźnie 80,6% badanych nie miało takiego doświadczenia, ale 19,4% respondentów zadeklarowało takie działania. Te wyniki wskazują na ostrożność i świadomość zagrożeń związanych z publicznym udostępnianiem bardzo intymnych treści, co może sugerować rozpoznanie ryzyka związanego z naruszeniem prywatności w przestrzeni cyfrowej. Jednak co czwarty badany miał doświadczenia z publikacją swojego wizerunku w bieliźnie, co może świadczyć o zmieniających się normach społecznych dotyczących prezentowania cielesności i granic intymności w przestrzeni publicznej.

W odniesieniu do otrzymywania próśb o wysyłanie materiałów intymnych wyniki wskazują na większą powszechność tych zachowań w relacjach internetowych w porównaniu do relacji osobistych. W przypadku otrzymania prośby o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie od osoby znanej osobiście 60,5% respondentów nigdy nie doświadczyło takiej sytuacji, jednak prawie 40% miało z nią styczność, z czego 10,3% zadeklarowało, że miało z nią styczność raz, a 21,7% przyznało, że doświadczyło takich próśb kilka razy. W przypadku osób poznanych tylko przez Internet 59,7% badanych nie miało takich doświadczeń, czyli ponad 40% miało. W tym, aż 22,4% przyznało, że otrzymało takie prośby kilka razy. Prośby o wysyłanie nagich zdjęć/filmów były stosunkowo częste. 71,1% badanych nigdy nie otrzymało takich próśb od znajomych, czyli prawie 30% badanych miało takie doświadczenia. Wśród nich 16,3% zadeklarowało, że miało z nimi styczność kilka razy. W przypadku osób znanych wyłącznie z Internetu, 63,5% badanych nie doświadczyło takich próśb, ale 20,5% przyznało, że ich doświadczyło.

Wymiana wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym w relacjach osobistych stanowiła częstsze doświadczenie. Wśród badanych 39,2% nigdy nie wymieniało się takimi wiadomościami z osobami znanymi osobiście, jednak 32,3% respondentów zadeklarowało, że miało takie doświadczenia kilka razy.

Uzyskane wyniki wskazują na istotne kwestie dotyczących bezpieczeństwa i odpowiedzialności w przestrzeni cyfrowej. Publikowanie materiałów intymnych w przestrzeni publicznej jest stosunkowo rzadkie, a prośby o przesyłanie takich treści dotyczą znaczącej mniejszości. Obecność takich zachowań w badanej grupie podkreśla potrzebę edukacji w zakresie rozpoznawania granic, świadomego wyrażania zgody oraz odpowiedzialności za własny wizerunek w Internecie.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy doświadczeń związanych z sekstingiem można wskazać szereg istotnych wniosków, które ukazują, w jaki sposób wschodzący dorośli są zaangażowani w intymną komunikację w przestrzeni cyfrowej. Seksting stanowi powszechną praktykę zarówno w relacjach nawiązywanych w Internecie, jak i w kontaktach z osobami znanymi osobiście. Charakter tych doświadczeń różni się jednak w zależności od rodzaju relacji. W kontaktach z osobami poznanymi jedynie online seksting najczęściej przyjmuje formę wymiany wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym, podczas gdy w relacjach osobistych – nawet niezwiązanych z romantycznym zaangażowaniem – częściej pojawia się wymiana materiałów wizualnych. Wynika to prawdopodobnie z większego poziomu zaufania do osób znanych osobiście oraz silniejszego poczucia bezpieczeństwa, które częściej zachęcają do dzielenia się bardziej wrażliwymi treściami z osobistymi znajomymi, w porównaniu do internetowych znajomych.

W relacjach romantycznych seksting przybiera formę niemal rutynowego elementu komunikacji intymnej. Młode osoby w związkach chętniej dzielą się zarówno wiadomościami tekstowymi, jak i materiałami wizualnymi, w tym nagimi zdjęciami czy filmami. Zachowania te świadczą o traktowaniu sekstingu jako formy wyrażania bliskości i budowania więzi, co może być z jednej strony przejawem zaufania i intymności, z drugiej jednak niesie ze sobą ryzyko naruszenia prywatności w przypadku rozpadu relacji lub wykorzystania treści bez zgody drugiej osoby. Wysoka częstotliwość wymiany intymnych treści w związkach romantycznych wskazuje również na to, że granice prywatności w tego typu relacjach są bardziej płynne i negocjowane w toku codziennej komunikacji.

Istotnym elementem analizy jest również kwestia niechcianych doświadczeń sekstingowych. Choć większość respondentów nie deklaruje ich występowania, odsetek osób, które spotkały się z niepożądanym otrzymywaniem intymnych treści – zarówno od partnerów, jak i osób znanych wyłącznie z Internetu – jest na tyle znaczący, że wskazuje na potrzebę wdrażania działań edukacyjnych oraz prewencyjnych. Młodzi dorośli powinni być wyposażeni w narzędzia umożliwiające rozpoznawanie granic i świadome wyrażanie zgody na udział w praktykach intymnych online. W relacjach internetowych, gdzie relatywnie łatwo dochodzi do eskalacji seksualnych interakcji, a jednocześnie brakuje fizycznej obecności i bezpośredniego kontaktu, zjawisko to wydaje się szczególnie nasilone oraz stwarzające duże ryzyko niepożądanych następstw.

Warto podkreślić, że badani generalnie wykazują dużą ostrożność w kontekście publicznego udostępniania materiałów o charakterze seksualnym. Publikowanie wiadomości tekstowych, zdjęć w bieliźnie czy nagich zdjęć w przestrzeni otwartej (np. w mediach społecznościowych) należy do rzadkości, co świadczy o świadomości ryzyka i ochronie prywatności. Tego typu zachowania pozostają marginalne i sugerują, że młodzi ludzie dostrzegają potencjalne konsekwencje utraty kontroli nad własnym wizerunkiem cyfrowym.

Zebrane dane wyraźnie wskazują na potrzebę szeroko zakrojonej edukacji w zakresie kompetencji cyfrowych, granic intymności oraz odpowiedzialnego korzystania z narzędzi komunikacyjnych. Choć seksting wśród wschodzących dorosłych bywa postrzegany jako naturalna część życia emocjonalnego i seksualnego, jego praktykowanie wiąże się z realnym ryzykiem, które należy rozpoznawać i minimalizować. Kluczowe znaczenie ma tu zatem nie tyle samo zjawisko, ile sposób, w jaki młodzi ludzie potrafią nim zarządzać – z uwzględnieniem prywatności, wzajemnego szacunku oraz świadomej zgody.

ROZDZIAŁ 4. UWARUNKOWANIA ZJAWISKA SEKSTINGU W ŚWIELE DOŚWIADCZEŃ, RELACJI ORAZ OPINII BADANYCH

W niniejszej części pracy przedstawiłam dane związane z uwarunkowaniami zjawiska sekstingu w świetle doświadczeń, relacji oraz opinii badanych w zależności od wieku, płci badanych osób, pozostawania w stałym związku, religijności, oceny relacji z rodzicami w dzieciństwie, oceny relacji z rówieśnikami, prezentowania zachowań ryzykownych, obecności w cyberprzestrzeni, percepcji kultury popularnej, czerpania inspiracji z mediów, samooceny oraz poczucia własnej skuteczności.

4. 1. Wiek a zaangażowanie w seksting

Sprawdzono czy istnieje związek pomiędzy wiekiem a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu wykonano analizę korelacji r Pearsona, której wyniki przedstawiono w tabeli 59.

Tabela 59. Korelacja wieku z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna		Wiek
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	r Pearsona	0,07
	p	0,287
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	r Pearsona	0,13
	p	0,037
Seksting niechciany	r Pearsona	-0,12
	p	0,047

Analiza wykazała istotny statystycznie dodatni związek pomiędzy wiekiem a sekstingiem w stosunku do partnera/partnerki ($r = 0,13$; $p = 0,037$), a także istotny statystycznie ujemny związek pomiędzy wiekiem a sekstingiem niechcianym ($r = -0,12$; $p = 0,047$). Oznacza to, że wraz ze wzrostem wieku badanych rosło nasilenie doświadczanego przez nich sekstingu w stosunku do partnera/partnerki, jak również spadało nasilenie doświadczanego sekstingu niechcianego. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że odnotowany efekt okazały się słaby

($r < 0,30$). Ponadto nie odnotowano związku pomiędzy wiekiem a sekstingiem w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką, co oznacza, że zmiana wieku badanych nie korelowała ze zmianą nasilenia tego typu doświadczeń związanych z sekstingiem.

Konkludując, analiza wykazała, że z wiekiem rośnie nasilenie sekstingu w stosunku do partnera/partnerki, podczas gdy seksting niechciany staje się mniej intensywny. Jednak efekty były stosunkowo słabe. Nie zaobserwowano związku między wiekiem a sekstingiem w stosunku do osób niebędących partnerem, co sugeruje brak korelacji w tym zakresie.

W ostatnim kroku analizy sprawdzono czy płeć różnicowała wiek, kiedy badani po raz pierwszy doświadczyli sekstingu. W tym celu, za pomocą testu chi-kwadrat, porównano kobiety i mężczyzn pod względem odpowiedzi na pytania o przedmiotowy zakres. Wyniki przedstawiono w tabeli 60.

Tabela 60. Porównanie kobiet i mężczyzn pod względem wieku, w którym po raz pierwszy doświadczyli sekstingu

Ile miałeś/aś lat, kiedy po raz pierwszy:		Kobiety		Mężczyźni		Ogółem		x ² (5)	p	Vc
		N	%	N	%	N	%			
Wysłałem/am wiadomość tekstową o podtekście seksualnym	Nigdy	1	0,7%	0	0,0%	1	0,4%	4,82	0,438	0,14
	Mniej niż 15 lat	24	16,7%	12	10,3%	36	13,8%			
	15 do 17 lat	68	47,2%	67	57,3%	135	51,7%			
	18 do 20 lat	40	27,8%	32	27,4%	72	27,6%			
	21 do 25 lat	10	6,9%	5	4,3%	15	5,7%			
	Więcej niż 25 lat	1	0,7%	1	0,9%	2	0,8%			
Otrzymałem/am wiadomość tekstową o podtekście seksualnym	Mniej niż 15 lat	55	38,2%	15	12,8%	70	26,8%	22,26	<0,001	0,29
	15 do 17 lat	52	36,1%	67	57,3%	119	45,6%			
	18 do 20 lat	30	20,8%	28	23,9%	58	22,2%			
	21 do 25 lat	6	4,2%	6	5,1%	12	4,6%			
	Więcej niż 25 lat	1	0,7%	1	0,9%	2	0,8%			
Wysłałem/am swoje zdjęcie/film w bieliźnie	Nigdy	33	22,9%	27	23,1%	60	23,0%	3,96	0,555	0,12
	Mniej niż 15 lat	5	3,5%	5	4,3%	10	3,8%			
	15 do 17 lat	45	31,3%	28	23,9%	73	28,0%			
	18 do 20 lat	49	34,0%	42	35,9%	91	34,9%			
	21 do 25 lat	11	7,6%	15	12,8%	26	10,0%			
	Więcej niż 25 lat	1	0,7%	0	0,0%	1	0,4%			
Otrzymałem/am czyjeś zdjęcie/film w bieliźnie	Nigdy	21	14,6%	6	5,1%	27	10,3%	16,76	0,005	0,25
	Mniej niż 15 lat	26	18,1%	9	7,7%	35	13,4%			
	15 do 17 lat	47	32,6%	47	40,2%	94	36,0%			
	18 do 20 lat	41	28,5%	38	32,5%	79	30,3%			
	21 do 25 lat	8	5,6%	16	13,7%	24	9,2%			

	Więcej niż 25 lat	1	0,7%	1	0,9%	2	0,8%			
Wysłałem/am swoje nagie zdjęcie/film	Nigdy	71	49,3%	47	40,2%	118	45,2%	14,83	0,011	0,24
	Mniej niż 15 lat	1	0,7%	5	4,3%	6	2,3%			
	15 do 17 lat	21	14,6%	10	8,5%	31	11,9%			
	18 do 20 lat	40	27,8%	32	27,4%	72	27,6%			
	21 do 25 lat	11	7,6%	21	17,9%	32	12,3%			
	Więcej niż 25 lat	0	0,0%	2	1,7%	2	0,8%			
Otrzymałem/am czyjeś nagie zdjęcie/film	Nigdy	34	23,6%	21	17,9%	55	21,1%	17,52	0,004	0,26
	Mniej niż 15 lat	23	16,0%	7	6,0%	30	11,5%			
	15 do 17 lat	43	29,9%	33	28,2%	76	29,1%			
	18 do 20 lat	36	25,0%	34	29,1%	70	26,8%			
	21 do 25 lat	8	5,6%	20	17,1%	28	10,7%			
	Więcej niż 25 lat	0	0,0%	2	1,7%	2	0,8%			

Adnotacja. N - liczba obserwacji; χ^2 - wynik testu chi kwadrat; p - istotność statystyczna; Vc - wskaźnik siły efektu

Wysyłanie wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym

Najwięcej osób (51,7%) wysłało po raz pierwszy wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym w wieku od 15 do 17 lat. Może to sugerować, że to w tym okresie młodzież zaczyna eksplorować seksualność i komunikację w relacjach. Wiek 18-20 lat również jest istotny (27,5%), co może być związane z większą swobodą w relacjach interpersonalnych po osiągnięciu pełnoletności. 13,8% badanych wskazywało zaangażowanie w wysyłanie takich wiadomości w wieku młodszym niż 15 lat, co wskazuje na to, że wśród młodszych nastolatków również występuje chęć eksperymentowania, choć w mniejszym stopniu. Osoby, które wysłały wiadomości po 25. roku życia stanowią zaledwie 0,8%, co może sugerować, że z wiekiem tendencja ta maleje lub zmienia formę. 47,2% kobiet wysłało taką wiadomość w wieku 15-17 lat, a 27,8% w wieku 18-20 lat. To może sugerować, że kobiety bardziej eksplorują tego typu komunikację w młodszym wieku. 57,3% mężczyzn wysłało pierwszą wiadomość w wieku 15-17 lat, co jest wyższym procentem niż w przypadku kobiet. Mężczyźni również stanowią znaczący odsetek (27,4%) w wieku 18-20 lat. Tylko 16,7% kobiet i 10,3% mężczyzn wysłało pierwszą wiadomość przed 15. rokiem życia, co sugeruje, że większość osób zaczyna interesować się komunikacją o podtekście seksualnym dopiero po 15. roku życia. W grupie 21-25 lat, tylko 6,9% kobiet i 4,3% mężczyzn miało doświadczenia z wysyłaniem takich wiadomości, co może sugerować, że po osiągnięciu dorosłości respondenci mogą rzadziej rozpoczynają zaangażowanie w taką komunikacji lub styl ich komunikacji ulega zmianie. Tylko 1 respondent z każdej płci zadeklarował, że wysłał taką wiadomość po 25. roku życia, co może wskazywać na rzadkość takich doświadczeń w późniejszych latach życia.

Mimo pewnych różnic między zachowaniami kobiet i mężczyzn wartość chi-kwadrat ($p > 0,05$) wskazuje, że nie ma istotnej statystycznie różnicy w wieku, w którym kobiety i mężczyźni po raz pierwszy wysłali wiadomości o podtekście seksualnym.

Podsumowując, wyniki wskazują, że komunikacja o podtekście seksualnym ma tendencję do zaczynania się w okresie nastoletnim, z wyraźnym wskazaniem na wiek 15-17 lat jako najczęściej zgłaszany. Niewielkie różnice między płciami mogą sugerować podobne podejścia do eksploracji tego rodzaju komunikacji w młodym wieku.

Otrzymanie wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym

Podobnie jak w przypadku wysyłania, największy odsetek (45,6%) osób otrzymało takie wiadomości po raz pierwszy w wieku 15-17 lat. Otrzymanie wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym w przedziale wiekowym 18-20 lat zadeklarowało 22,2%, co może wskazywać na to, że po osiągnięciu pełnoletności, młodzi ludzie zaczynają być bardziej aktywni w sferze intymnej. Odbiorcy poniżej 15. roku życia stanowią 26,8%, co potwierdza, że młodsze osoby także są angażowane w tego typu komunikację. Zdecydowana większość kobiet (38,2%) otrzymała po raz pierwszy wiadomość o podtekście seksualnym przed ukończeniem 15. roku życia, co może sugerować, że młode dziewczęta są bardziej narażone na tego typu komunikację w młodym wieku. W przypadku mężczyzn tylko 12,8% przyznało się do otrzymania takiej wiadomości w tym samym wieku, co wskazuje na znaczną różnicę w doświadczeniach obu płci. W grupie wiekowej 15-17 lat widoczny jest odwrotny trend. Większość mężczyzn (57,3%) otrzymała wtedy po raz pierwszy wiadomości o podtekście seksualnym, w porównaniu do 36,1% kobiet. Może to sugerować, że młodzi mężczyźni są bardziej narażeni na takie wiadomości w późniejszym okresie nastoletnim. W przedziale wiekowym 18-20 lat, zarówno kobiety, jak i mężczyźni mają podobny odsetek (20,8% kobiet i 23,9% mężczyzn), co sugeruje, że w tym wieku doświadczenia obu płci stają się bardziej zbliżone. W grupach 21-25 lat oraz powyżej 25 lat liczby są bardzo niskie i zbliżone dla obu płci, co może wskazywać na to, że większość pierwszych doświadczeń związanych z wiadomościami o podtekście seksualnym miała miejsce w młodszych latach.

Wartość chi-kwadrat ($\chi^2 = 22,26$; $p < 0,001$) sugeruje, że istnieje istotna statystycznie różnica w doświadczeniach między kobietami a mężczyznami w kontekście otrzymywania wiadomości o podtekście seksualnym. Kobiety są bardziej narażone na tego typu wiadomości w bardzo młodym wieku (poniżej 15 lat), podczas gdy mężczyźni doświadczają ich w większym stopniu po raz pierwszy w późnym okresie nastoletnim (15-17 lat).

Wysyłanie zdjęć/filmów w bieliźnie

W przypadku wysyłania zdjęć/filmów w bieliźnie również najwięcej osób (34,9%) wysłało takie materiały po raz pierwszy w wieku 18-20 lat, co może świadczyć o większej otwartości i akceptacji w tym wieku. Grupa 15-17 lat, z wynikiem 28,0%, wykazuje, że nastolatki w tym przedziale wiekowym również angażują się w wymianę intymnych treści. Osoby, które nigdy nie wysłały takich materiałów stanowiły 23,0% respondentów, co może oznaczać ostrożność lub brak zainteresowania w tej kwestii. Zarówno w grupie kobiet, jak i mężczyzn najwyższy odsetek (34,0% wszystkich badanych) wysłał po raz pierwszy zdjęcia/filmy w wieku 18 do 20 lat (34,0% kobiet i 35,9% mężczyzn). 31,3% kobiet wysłało swoje zdjęcie/film w bieliźnie w przedziale wiekowym 15 do 17 lat, podczas gdy w grupie mężczyzn ten odsetek wynosi 23,9%. Kobiety mają nieco wyższy odsetek osób, które nigdy nie wysłały takich materiałów (22,9% w porównaniu do 23,1% u mężczyzn).

Wartość chi-kwadrat ($p > 0,05$) sugeruje, że nie ma istotnej statystycznie różnicy w wieku, w którym kobiety i mężczyźni po raz pierwszy wysłali swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie.

Wiek, w którym respondenci po raz pierwszy wysyłali zdjęcia/filmy w bieliźnie, pokazuje pewne podobieństwa między kobietami a mężczyznami, z dominującymi grupami w wieku 18-20 lat. Nie stwierdzono istotnych różnic płciowych w tym kontekście, co może sugerować, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni mają podobne doświadczenia w tej kwestii. Ogólnie można stwierdzić, że młodzi ludzie w wieku 15-20 lat są najbardziej zaangażowani w wysyłanie tego typu materiałów, a samo zjawisko nie różni się znacząco pomiędzy płciami.

Otrzymanie zdjęć/filmów w bieliźnie

Podobnie jak w przypadku wysyłania, najwyższy odsetek osób (36,0%) otrzymało zdjęcia/filmy w bieliźnie po raz pierwszy w wieku 15-17 lat. W grupie wiekowej 18-20 lat, 30,3% otrzymało takie wiadomości, co potwierdza trend wzrastającej aktywności w zakresie intymnych wymian treści w miarę dorastania. Kobiety znacznie częściej (14,6%) niż mężczyźni (5,1%) deklarowały, że nigdy nie otrzymały zdjęcia/filmu w bieliźnie. Również więcej kobiet (18,1%) niż mężczyzn (7,7%) otrzymało takie materiały poniżej 15. roku życia. Otrzymanie takich materiałów wieku 15-17 lat zadeklarowało najczęściej badanych, przy czym mężczyźni (40,2%) częściej wskazywali taką odpowiedź niż kobiety (32,6%). W wieku 18-20 lat podobna ilość kobiety (28,5%) i mężczyźni (32,5%) otrzymała zdjęcia/filmy w bieliźnie. Mężczyźni

(13,7%) częściej wskazywali na wiek 21-25 lat w porównaniu do kobiet (5,6%). Odsetki osób, które otrzymały takie materiały po raz pierwszy powyżej 25. roku życia są znikome i zbliżone w obu grupach (0,7% kobiet i 0,9% mężczyzn).

Istnieje istotna różnica ($\chi^2 = 16,76$; $p = 0,005$) między kobietami a mężczyznami w zakresie pierwszorazowego otrzymywania zdjęć/filmów w bieliźnie, szczególnie w młodszym wieku. Mężczyźni częściej deklarowali, że w wieku 15-17 lat otrzymali takie materiały w porównaniu do kobiet.

Wysyłanie nagich zdjęć/filmów

Wyniki pokazują, że 45,2% osób nigdy nie wysłało materiałów przedstawiających ich nago, jednak ponad połowa badanych miała takie doświadczenia. W wieku 18-20 lat 27,6% osób po raz pierwszy zaangażowało się w to działanie, co pokazuje, że w tym okresie młodzi ludzie dzielą się intymnymi treściami. W przedziale 15-17 lat tylko 11,9% osób wysłało nagie zdjęcia, co sugeruje, że młodsze osoby mogą być bardziej ostrożne. Bardzo niewielka liczba respondentów przyznała, że wysłała nagie zdjęcia poniżej 15. roku życia, z wyraźną przewagą mężczyzn (4,3%) wobec kobiet (0,7%). Wiek 15-17 lat nieznacznie częściej wskazywały kobiety (14,6%) w porównaniu do mężczyzn (8,5%). Do wysłania nagich materiałów w wieku 18-20 lat przyznało się 27,8% kobiet i 27,4% mężczyzn. W wieku 21-25 lat częściej mężczyźni niż kobiety deklarowali wysłanie nagich zdjęć/filmów po raz pierwszy (17,9% mężczyzn vs. 7,6% kobiet). Jedynie dwóch mężczyzn (1,7%) wskazało, że pierwsze takie doświadczenia mieli powyżej 25. roku życia. Wiek 18-20 lat wydaje się okresem, w którym zarówno mężczyźni, jak i kobiety najczęściej wysyłają intymne zdjęcia. W miarę dorastania tendencja ta maleje.

Wyniki chi-kwadrat ($\chi^2 = 14,83$; $p = 0,011$) były istotne statystycznie. Więcej kobiet (49,3%) niż mężczyzn (40,2%) deklarowało brak zaangażowania w to zachowanie. Oznacza to, że mężczyźni częściej mieli doświadczenia związane z wysyłaniem swoich nagich materiałów

Otrzymanie nagich zdjęć/filmów

Ponad jedna piąta respondentów nigdy nie otrzymała nagiego zdjęcia lub filmu. Około 11,5% osób twierdzi, że otrzymało takie materiały po raz pierwszy przed ukończeniem 15. roku życia. Największy odsetek (29,1%) dotyczy osób, które otrzymały po raz pierwszy nagie zdjęcia lub filmy w wieku od 15 do 17 lat. Blisko jedna czwarta respondentów otrzymała nagie zdjęcia lub filmy w wieku 18-20 lat. 21-25 lat zadeklarowało 10,7% badanych. Zaledwie 2 osoby (0,8%) otrzymały nagie zdjęcia lub filmy po 25. roku życia. W grupie kobiet, 23,6% nigdy nie otrzymało nagiego zdjęcia, co jest wyższym odsetkiem niż w grupie mężczyzn (17,9%). Więcej kobiet (16,0%) niż mężczyzn (6,0%) otrzymało po raz pierwszy nagie zdjęcia w młodszym wieku (poniżej 15. roku życia). Otrzymanie takich materiałów w wieku 15-17 lat mężczyźni i kobiety wskazywali z podobną częstością (28,2% mężczyzn i 29,9% kobiet). W kategorii wiekowej do 15. roku życia odsetki są zbliżone, z lekką przewagą kobiet. Zbliżona liczba badanych deklaruje pierwszorazowe otrzymanie nagich zdjęć w wieku 18-20 lat (29,1% mężczyzn i 25,0% kobiet). Więcej mężczyzn (17,1%) wskazywało na wiek 21-25 lat jako wiek pierwszorazowego otrzymania takich materiałów w porównaniu do kobiet (5,6%). Żadna z kobiet nie otrzymała po raz pierwszy nagiego zdjęcia po 25. roku życia, podczas gdy 1,7% mężczyzn miało takie doświadczenie.

Wynik chi-kwadrat ($\chi^2 = 17,52$; $p = 0,004$) sugeruje, że istnieje istotna statystycznie różnica w odpowiedziach między kobietami a mężczyznami. Kobiety w młodszych grupach wiekowych (poniżej 15 lat) częściej doświadczały otrzymania nagich zdjęć po raz pierwszy niż mężczyźni. Natomiast w starszych grupach wiekowych, zwłaszcza w przedziale 21-25 lat, mężczyźni mają znacznie wyższy odsetek.

Reasumując, analiza wykazała istotne statystycznie różnice pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie wieku, w którym otrzymali wiadomość tekstową o charakterze seksualnym, otrzymali czyjeś zdjęcie w bieliźnie, wysłali swoje nagie zdjęcie i otrzymali czyjeś nagie zdjęcie. Okazało się, że kobiety istotnie częściej otrzymywały wiadomość tekstową o charakterze seksualnym w wieku poniżej 15 lat, natomiast mężczyźni w wieku 15-17 lat; że kobiety istotnie częściej nigdy nie dostały czyjegoś zdjęcia w bieliźnie lub dostawały je w wieku poniżej 15 lat, natomiast mężczyźni w wieku 21-25 lat; że mężczyźni istotnie częściej wysyłali swoje nagie zdjęcia w wieku 21-25 lat; jak również, że kobiety otrzymywały czyjeś nagie zdjęcia w wieku poniżej 15 lat, natomiast mężczyźni w wieku 21-25 lat. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że odnotowane związki okazały się słabe ($V_c < 0,30$).

Ponadto otrzymane wyniki nie wskazywały na występowanie istotnych statystycznie różnic pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie wieku, w którym po raz pierwszy wysłali wiadomość tekstową o charakterze seksualnym oraz swoje zdjęcie w bieliźnie. Oznacza to, że kobiety i mężczyźni mają podobne doświadczenia w tym zakresie.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można przypuszczać, że odnotowane różnice w wieku, w którym kobiety i mężczyźni podejmowali i doświadczali określonych aktywności sekstingowych po raz pierwszy, wynikają z uwarunkowań społeczno-kulturowych oraz psychoseksualnych. Wcześniejsze otrzymywanie wiadomości tekstowych o charakterze seksualnym przez dziewczęta może być związane z wcześniejszym dojrzewaniem emocjonalnym, ale także z powszechnym zjawiskiem seksualizacji młodych kobiet oraz ich częstszym doświadczaniem niechcianych zachowań o charakterze seksualnym. Mężczyźni natomiast częściej deklarowali podejmowanie bardziej otwartych działań w późniejszym wieku, takich jak wysyłanie nagich zdjęć, co może mieć związek z większym przyzwoleniem społecznym na wyrażanie męskiej seksualności oraz większym poczuciem komfortu w obszarze autoprezentacji ciała. Interesujący jest również fakt, że kobiety częściej otrzymywały nagie zdjęcia innych osób już w bardzo młodym wieku, co może świadczyć o ich częstszej roli odbiorczyń niechcianych treści, podczas gdy u mężczyzn tego rodzaju doświadczenia częściej miały miejsce w dorosłości, prawdopodobnie w kontekście dobrowolnych interakcji partnerskich. Brak różnic między płciami w zakresie wieku, w którym po raz pierwszy wysłano wiadomość tekstową o charakterze seksualnym lub zdjęcie w bieliźnie, sugeruje natomiast, że w obszarze tej formy ekspresji intymnej granice płciowe stają się mniej wyraźne. Może to świadczyć o zmieniających się normach społecznych i postępującej równości w podejściu do cyfrowej komunikacji seksualnej wśród młodych dorosłych.

4. 2. Płeć a seksting

Przypuszczano, iż płeć będzie istotnie różnicowała nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem. W celu sprawdzenia, za pomocą testu *t* Studenta dla prób niezależnych, porównano kobiety z mężczyznami pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem. Wyniki przedstawiono w tabeli 61.

Tabela 61. Porównanie kobiet i mężczyzn pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna zależna	Kobiety (<i>n</i> = 144)		Mężczyźni (<i>n</i> = 117)		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	95% <i>CI</i>		<i>d</i> Cohena
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>				<i>LL</i>	<i>UL</i>	
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	1,47	0,62	1,91	0,84	-4,71 ^a	207,58	<0,001	-0,62	-0,25	0,61
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	2,60	0,99	2,61	0,87	-0,13	259	0,900	-0,25	0,22	0,02
Seksting niechciany	1,92	0,84	1,55	0,70	3,85	259	<0,001	0,18	0,56	0,48

Adnotacja. *n* - liczba obserwacji; *M* - średnia; *SD* - odchylenie standardowe; *t* - wartość statystyki testowej; *df* - stopnie swobody; *p* - istotność statystyczna; *CI* - przedział ufności dla różnicy między średnimi; *LL* i *UL* - dolna i górna granica przedziału ufności.

^a Wynik testu Levene'a okazał się istotny statystycznie - zaraportowano wynik z poprawką Welcha.

Analiza wykazała istotną statystycznie różnicę międzypłciową w zakresie sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką ($p < 0,001$) oraz sekstingu niechcianego ($p < 0,001$). Mężczyźni, w porównaniu do kobiet, charakteryzowali się istotnie wyższym nasileniem sekstingu w stosunku do osób znanych jedynie z Internetu lub niebędących partnerem/partnerką, a także istotnie niższym nasileniem sekstingu niechcianego. Warto zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku sekstingu niechcianego odnotowany efekt okazał się słaby (d Cohena $< 0,50$), natomiast w przypadku sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką, efekt okazał się umiarkowany ($0,50 < d$ Cohena $< 0,80$). Otrzymane wyniki wskazywały także na brak istotnych statystycznie różnic międzypłciowych w zakresie nasilenia sekstingu w stosunku do partnera/partnerki, co oznaczało, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni, charakteryzowali się podobnym poziomem tego wymiaru doświadczeń związanych z sekstingiem.

Reasumując, analiza wykazała istotne różnice międzypłciowe w zakresie sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem oraz sekstingu niechcianego. Mężczyźni wykazywali wyższe nasilenie sekstingu wobec osób nieznanych, ale także niższe nasilenie sekstingu niechcianego w porównaniu do kobiet. Różnice te były słabe w przypadku sekstingu niechcianego i umiarkowane w przypadku sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem. Nie stwierdzono natomiast istotnych różnic między płciami w zakresie sekstingu wobec partnera/partnerki.

4. 3. Relacja osobista (status związku)

W dzisiejszych czasach relacje osobiste, w tym status związku, odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu zachowań młodych dorosłych, zwłaszcza w kontekście nowoczesnych form komunikacji. Relacje, w jakich znajdują się młodzi dorośli – czy to w związkach formalnych, nieformalnych, czy też w statusie singla – mogą znacząco wpływać na angażowanie się w seksting. Badania sugerują, że osoby w związkach formalnych mogą mieć inną motywację do sekstingu niż osoby w relacjach nieformalnych lub ci, którzy są singlami (Dir i in., 2013). Poziom zaangażowania w zachowania sekstingowe może również się znacząco różnić pomiędzy osobami o różnym statusie relacji.

W toku analiz sprawdziłam czy sytuacja osobista różnicowała nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu porównano osoby będące w związku formalnym, w związku nieformalnym i osoby niebędące w związku pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem. W związku z istotną statystycznie nierównolicznością porównywanych grup ($\chi^2 = 57,75$; $p < 0,001$) zastosowano nieparametryczny test Kruskala-Wallisa. Wyniki analizy przedstawiono w Tabeli 62.

Tabela 62. Porównanie osób będących w związku formalnym, nieformalnym i osób niebędących w związku pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna zależna	Grupa	średnia ranga	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>H</i> (2)	<i>p</i>	η^2
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	Związek formalny (małżeństwo) (<i>n</i> = 35)	112,39	1,66	1,02	9,41	0,009	0,03
	Związek nieformalny (<i>n</i> = 135)	123,14	1,58	0,68			
	Singiel (<i>n</i> = 91)	149,82	1,80	0,74			
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	Związek formalny (małżeństwo) (<i>n</i> = 35)	159,40	3,02	1,06	15,02	< 0,001	0,05
	Związek nieformalny (<i>n</i> = 135)	139,16	2,71	0,87			
	Singiel (<i>n</i> = 91)	107,97	2,29	0,91			
Seksting niechciany	Związek formalny (małżeństwo) (<i>n</i> = 35)	104,46	1,53	0,72	5,12	0,077	0,01
	Związek nieformalny (<i>n</i> = 135)	135,84	1,78	0,79			
	Singiel (<i>n</i> = 91)	134,03	1,80	0,84			

Adnotacja. *n* - liczba obserwacji; *M* – średnia; *SD* – odchylenie standardowe; *z* - wartość statystyki testowej; *p* - istotność statystyczna; η^2 - wskaźnik siły efektu.

Analiza wykazała istotną statystycznie różnicę pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką ($p = 0,009$) oraz w zakresie

sekstingu w stosunku do partnera/partnerki ($p < 0,001$). Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że oba odnotowane efekty okazały się słabe ($\eta^2 < 0,06$). W celu zbadania istoty różnic przeprowadzono test *post-hoc* Dunn, którego wyniki przedstawiono w tabeli 63.

Tabela 63. Wynik testu *post-hoc* dla porównania osób będących w związku formalnym, nieformalnym i osób niebędących w związku pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna zależna	Grupa 1	Grupa 2	Statystyka testu	SE	P
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	Związek formalny (małżeństwo)	Związek nieformalny	-10,76	14,19	1,000
	Związek formalny (małżeństwo)	Singiel	-37,43	14,88	0,036
	Związek nieformalny	Singiel	-26,68	10,15	0,026
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	Związek formalny (małżeństwo)	Związek nieformalny	-20,24	14,31	0,472
	Związek formalny (małżeństwo)	Singiel	-51,43	15,00	0,002
	Związek nieformalny	Singiel	-31,19	10,23	0,007

Otrzymane wyniki wskazywały na występowanie istotnych statystycznie różnic pomiędzy osobami będącymi w związku formalnym i nieformalnym a singlami. Okazało się, że osoby niebędące w związku, w porównaniu do osób będących w związkach formalnych i nieformalnych, charakteryzowały się istotnie wyższym nasileniem sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką.

Przeprowadzona analiza wykazała istotne statystycznie różnice w zachowaniach związanych z sekstingiem, zarówno w kontekście interakcji z osobami niebędącymi partnerem/partnerką, jak i z osobami będącymi w związku. Warto jednak zauważyć, że oba odnotowane efekty były słabe, co oznacza, że chociaż różnice są statystycznie istotne, ich praktyczne znaczenie może być ograniczone ($\eta^2 < 0,06$). W szczególności analiza wykazała, że osoby niebędące w związku (single) różnią się od osób będących w związkach formalnych i nieformalnych pod względem intensywności sekstingu. Osoby singielskie wykazały wyższy poziom sekstingu w odniesieniu do osób, które nie są ich partnerami, co może sugerować większą swobodę w eksploracji relacji seksualnych i towarzyskich oraz angażowaniem się w seksting w ramach nawiązywania znajomości. Z drugiej strony, osoby te charakteryzowały się istotnie niższym nasileniem sekstingu w stosunku do partnerów/partnerki, co może wskazywać na inne podejście do intymności i bliskości w porównaniu z osobami będącymi w

stałych relacjach lub wynikać z braku partnera/partnerki.

Podsumowując, analizy wskazują, że status związku ma wpływ na zachowania związane z sekstingiem, przy czym osoby singielskie angażują się w te zachowania w inny sposób niż osoby w związkach. Mimo że efekty są statystycznie istotne, mała wielkość ich efektu wskazuje na potrzebę dalszych badań, aby lepiej zrozumieć mechanizmy rządzące tymi różnicami.

4. 4. Religijność

Religijność odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu wartości, norm oraz zachowań jednostek. W kontekście wschodzących dorosłych religijność może wpływać na ich podejście do różnych zjawisk społecznych, w tym na relacje interpersonalne oraz zachowania związane z intymnością. Religijność może wpływać na postrzeganie i akceptację sekstingowych zachowań (Rostosky i in., 2004; Sevic i in., 2024). Młodzi ludzie, którzy identyfikują się z religią, często wykazują większą tendencję do stosowania tradycyjnych norm moralnych, co może wpływać na ich decyzje dotyczące sekstingowych praktyk (Bereźnicka & Rokitowska, 2020).

Następnym krokiem analizy było sprawdzenie czy zaangażowanie religijne różnicowało nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu porównano osoby religijne angażujące się w praktyki religijne, religijne nieangażujące się w praktyki religijne oraz niereligijne pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem. W związku z istotną statystycznie nierównolicznością porównywanych grup ($\chi^2 = 39,26$; $p < 0,001$) zastosowano nieparametryczny test Kruskala-Wallisa. Wyniki analizy przedstawiono w tabeli 64.

Tabela 64. Porównanie osób religijnych angażujących się, religijnych nieangażujących się i niereligijnych pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna zależna	Grupa	średnia ranga	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>H</i> (2)	<i>p</i>	η^2
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	Osoby niereligijne (<i>n</i> = 125)	148,36	1,83	0,82	15,30	<0,001	0,04
	Osoby religijne nieangażujące się (<i>n</i> = 93)	121,78	1,56	0,69			
	Osoby religijne angażujące się (<i>n</i> = 43)	100,47	1,37	0,50			
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	Osoby niereligijne (<i>n</i> = 125)	144,64	2,77	0,99	18,52	<0,001	0,05
	Osoby religijne nieangażujące się (<i>n</i> = 93)	132,84	2,62	0,81			

	Osoby religijne angażujące się ($n = 43$)	87,37	2,06	0,88			
	Osoby niereligijne ($n = 125$)	141,71	1,83	0,77			
Seksting niechciany	Osoby religijne nieangażujące się ($n = 93$)	125,44	1,73	0,87	5,88	0,053	0,01
	Osoby religijne angażujące się ($n = 43$)	111,90	1,57	0,69			

Adnotacja. n - liczba obserwacji; M – średnia; SD – odchylenie standardowe; z - wartość statystyki testowej; p - istotność statystyczna; η^2 - wskaźnik siły efektu.

Analiza wykazała istotną statystycznie różnicę pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką ($p < 0,001$) oraz w zakresie sekstingu w stosunku do partnera/partnerki ($p < 0,001$). Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że oba odnotowane efekty okazały się słabe ($\eta^2 < 0,06$). W celu zbadania istoty różnic przeprowadzono test *post-hoc* Dunn, którego wyniki przedstawiono w Tabeli 65.

Tabela 65. Wynik testu *post-hoc* dla porównania osób religijnych angażujących się, religijnych nieangażujących się i niereligijnych pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna zależna	Grupa 1	Grupa 2	Statystyka testu	SE	P
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	Osoby religijne angażujące się	Osoby religijne nieangażujące się	21,32	13,80	0,367
	Osoby religijne angażujące się	Osoby niereligijne	47,89	13,23	0,001
	Osoby religijne nieangażujące się	Osoby niereligijne	26,58	10,24	0,028
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	Osoby religijne angażujące się	Osoby religijne nieangażujące się	45,47	13,91	0,003
	Osoby religijne angażujące się	Osoby niereligijne	57,26	13,34	<0,001
	Osoby religijne nieangażujące się	Osoby niereligijne	11,79	10,33	0,761

Otrzymane wyniki wskazywały na to, że osoby niereligijne, w porównaniu do osób religijnych angażujących się i religijnych nieangażujących się, charakteryzowały się istotnie wyższym nasileniem sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką, a także, że osoby religijne angażujące się, w porównaniu do osób religijnych nieangażujących się i do osób niereligijnych, charakteryzowały się istotnie niższym nasileniem sekstingu w stosunku do partnera/partnerki.

Podsumowując, analiza wskazuje na istotne różnice między grupami religijnymi i niereligijnymi w kontekście sekstingu, zwłaszcza w przypadku sekstingu w stosunku do osób

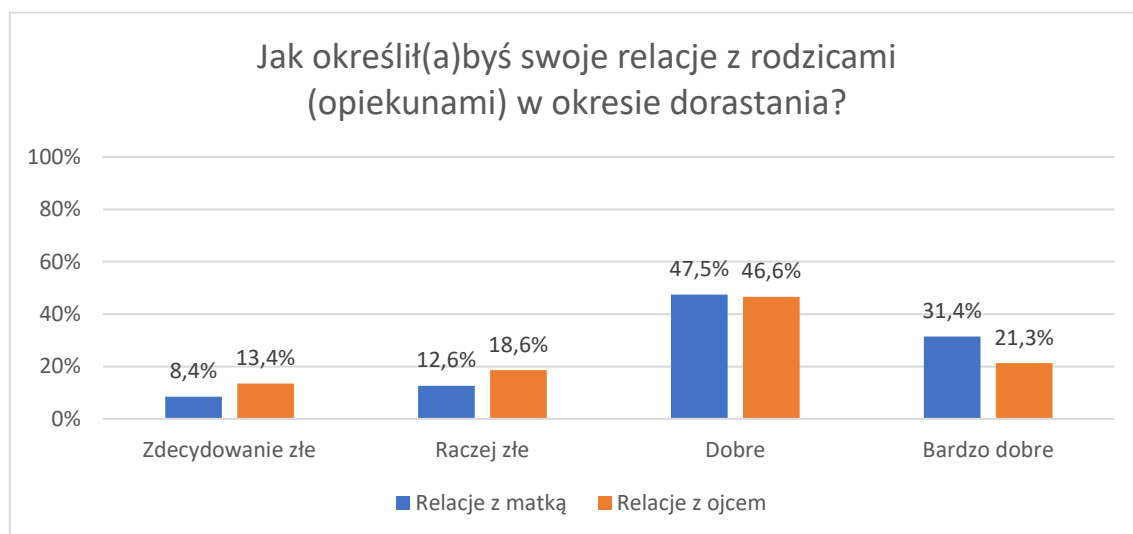
niebędących partnerem/partnerką oraz partnera/partnerki. Osoby religijne, szczególnie angażujące się w praktyki religijne, wykazują mniejsze nasilenie sekstingu. Jednak efekty te są stosunkowo słabe, co sugeruje, że religijność ma ograniczony wpływ na doświadczenia związane z sekstingiem. Ponadto, nie znaleziono wyraźnych różnic w zakresie sekstingu niechcianego między grupami.

4. 5. Percepcja relacji z rodzicami/opiekunami w okresie dorastania

Dorastanie to czas intensywnych zmian, zarówno emocjonalnych, jak i społecznych, w którym relacje z rodzicami i opiekunami odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu postaw, wartości oraz umiejętności interpersonalnych. Okres dorastania to kluczowy etap w życiu człowieka, w którym kształtują się fundamenty tożsamości oraz umiejętności interpersonalnych. W tym czasie relacje z rodzicami i opiekunami odgrywają istotną rolę w procesie rozwoju emocjonalnego i społecznego młodych dorosłych. Badania wskazują, że jakość tych relacji ma długotrwały wpływ na zdrowie psychiczne, poczucie własnej wartości oraz zdolność do nawiązywania relacji w dorosłym życiu (Collins & Laursen, 2004; Morris i in., 2021)

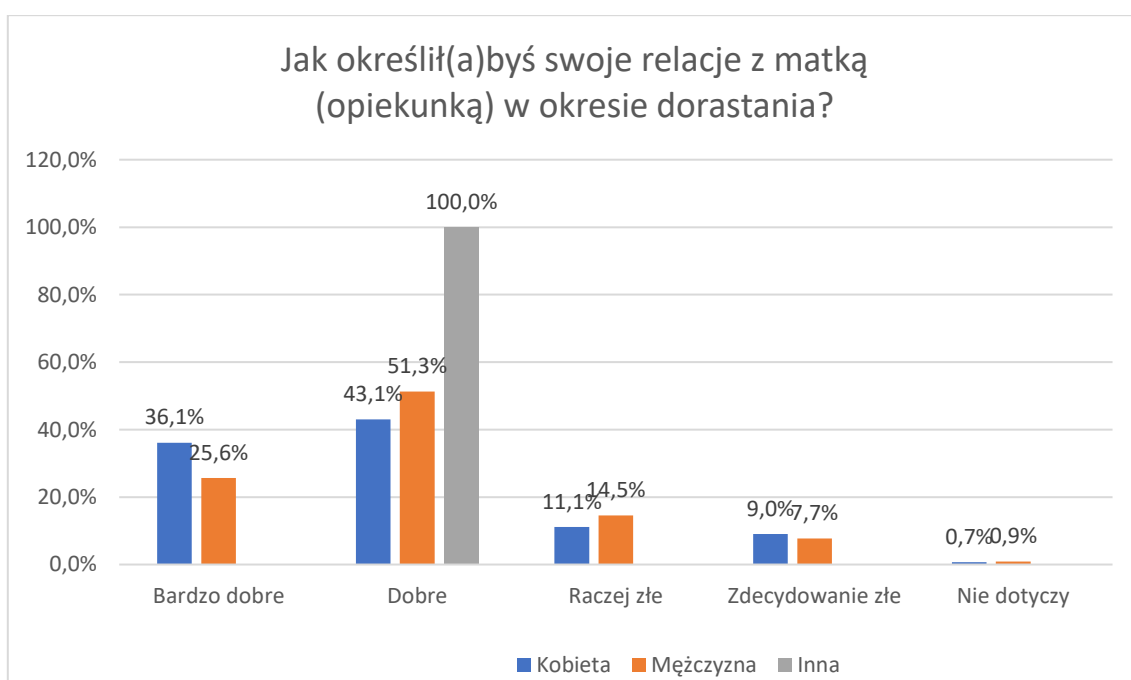
W trakcie analizy tego obszaru sprawdzono jaka była ocena relacji z rodzicami/opiekunami wśród badanych. W tym celu wykonano analizę częstości dla odpowiedzi na pytania o ocenę relacji z matką i ojcem w okresie dorastania. Szczegółowe rozkłady procentowe odpowiedzi przedstawiono na wykresie 16.

Wykres 16. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania o ocenę relacji z rodzicami (opiekunami) w okresie dorastania

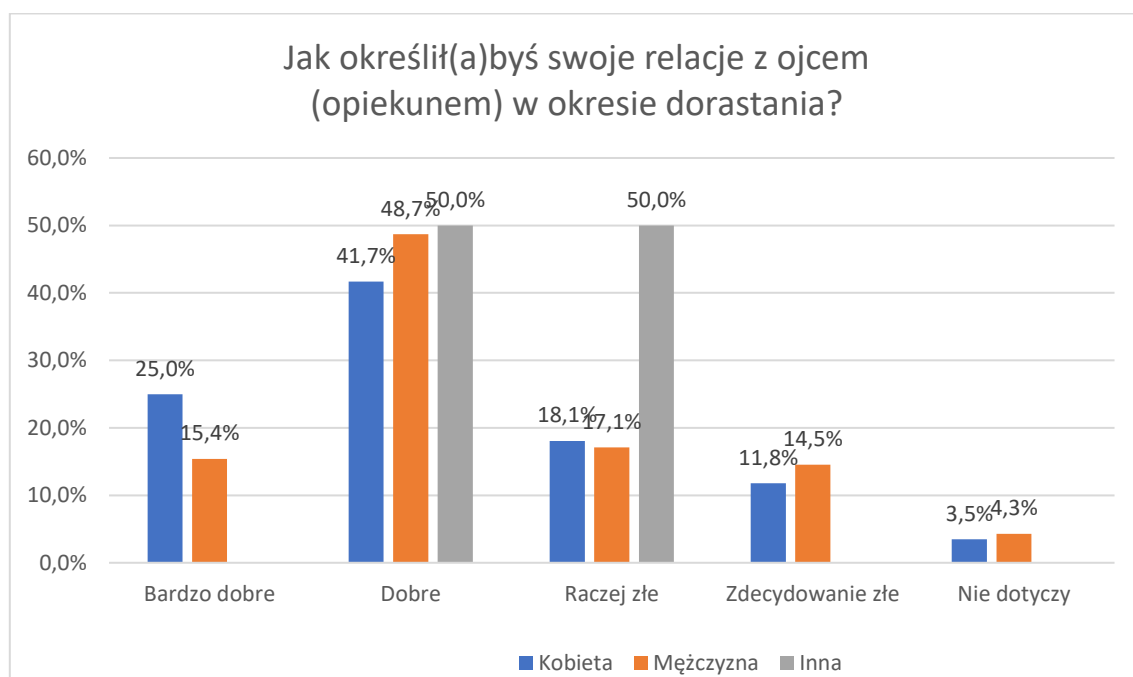
Otrzymane wyniki wskazywały na to, że największy odsetek ankietowanych zadeklarował dobre relacje zarówno z matką (47,5%), jak i z ojcem (46,6%). Ponadto warto zwrócić uwagę na fakt, że relacje z matką nieznacznie częściej oceniane były jako bardzo dobre (31,4%), przy czym relacje z ojcem nieznacznie częściej oceniane były jako złe (18,6%) i bardzo złe (13,4%). Następnie sprawdziłam, jak płeć różnicowała ocenę relacji z matką i ojcem w okresie dorastania. Szczegółowe rozkłady procentowe odpowiedzi przedstawiono na wykresie 17. (ocena relacji z matką) oraz wykresie 18. (ocen relacji z ojcem).

Wykres 17. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytanie o ocenę relacji z matką (opiekunką) w okresie dorastania z podziałem na płeć

Płeć w niewielkim stopniu różnicowała ocenę relacji z matką (opiekunką) w okresie dorastania. Częściej kobiety deklarowały bardzo dobre relacje (36,1%, w stosunku do 25,6% odpowiedzi mężczyzn). Nieznaczna większość mężczyzn uważała relacje za dobre (51,3%, w stosunku do 43,1% kobiet). Zdecydowana większość kobiet (79,2%) i mężczyzn (76,9%) miała dobre lub bardzo dobre relacje z matką. Mężczyźni częściej oceniali relacje z matką jako raczej złe (14,5%, w stosunku do 11,1% odpowiedzi kobiet). Wśród kobiet i mężczyzn występowała niewielka różnica w ocenie relacji jako zdecydowanie złych (9,0% kobiet i 7,7% mężczyzn). Wszystkie osoby określające swoją płeć jako „inna” (n=2) deklarowały dobre relacje z matką (opiekunką).

Wykres 18. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytanie o ocenę relacji z ojcem (opiekunem) w okresie dorastania z podziałem na płeć

Występowały różnice w ocenie relacji z ojcem (opiekunem) w okresie dorastania między kobietami i mężczyznami. Kobiety, częściej niż mężczyźni, oceniały relacje jako bardzo dobre (25,0%, w stosunku do 15,4% odpowiedzi mężczyzn). Prawie połowa mężczyzn uważała relacje z ojcem za dobre (48,7%). Prawie co trzecia kobieta (29,9%) i co trzeci mężczyzna (31,6%) oceniali relacje jako raczej złe lub zdecydowanie złe. Przy czym mężczyźni częściej oceniali je skrajnie negatywnie (14,5%, w stosunku do 11,8% odpowiedzi kobiet). Wśród osób określających swoją płeć jako „inna” (n=2) jedna osoba wskazała dobre relacje (50,0%) oraz jedna – raczej złe (50,0%).

4.5.1. Ocena relacji rodzinnych a nasilenie sekstingu

Kolejnym etapem analizy było sprawdzenie czy istnieje związek pomiędzy oceną relacji rodzinnych a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu, w związku z porządkowym charakterem zmiennych dotyczących oceny relacji rodzinnych, zastosowano nieparametryczną analizę korelacji *rho* Spearmana. Wyniki przedstawiono w tabeli 66.

Tabela 66. Korelacja oceny relacji rodzinnych z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna		Relacje z matką (opiekunką) w okresie dorastania	Relacje z ojcem (opiekunem) w okresie dorastania
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	<i>rho</i>	-0,08	-0,08
	Spearmana		
	<i>p</i>	0,172	0,193
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	<i>rho</i>	-0,13	-0,02
	Spearmana		
	<i>p</i>	0,033	0,729
Seksting niechciany	<i>rho</i>	0,07	0,09
	Spearmana		
	<i>p</i>	0,274	0,144

Analiza wykazała istotny statystycznie ujemny związek jedynie pomiędzy oceną relacji z matką w okresie dorastania a sekstingiem w stosunku do partnera/partnerki ($r=-0,13$; $p < 0,001$). Oznacza to, że wraz ze wzrostem oceny relacji z matką w okresie dorastania spadało nasilenie deklarowanego przez badanych sekstingu w stosunku do partnera/partnerki. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że odnotowany efekt okazały się słaby ($r < 0,30$). Istnieje niewielka, negatywna korelacja między relacjami z matką a sekstingiem w stosunku do partnera/partnerki, co może sugerować, że lepsze relacje z matką są związane z niższym nasileniem tego typu sekstingu.

Podsumowując, ocena jakości relacji z matką w okresie dorastania istotnie wiąże się jedynie z poziomem zaangażowania w seksting w związkach – im lepsze relacje z matką, tym mniejsze nasilenie sekstingu partnerskiego. Z kolei relacje z ojcem nie wykazują takiej zależności. Ponadto relacje z żadnym z rodziców nie wiążą się ze zmianą poziomu sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką oraz sekstingu niechcianego, co sugeruje, że relacje z rodzicami (matką i ojcem) w okresie dorastania mogą nie mieć znaczącego wpływu na doświadczenia związane z sekstingiem. Jakość relacji z matką w okresie dorastania może odgrywać istotną rolę ochronną w kontekście zaangażowania w seksting w relacjach partnerskich. Młode osoby, które oceniają relacje z matką jako bardziej pozytywną, rzadziej angażują się w tego typu praktyki, co może wynikać z większego poczucia bezpieczeństwa emocjonalnego, umiejętności wyznaczania granic oraz zdrowszego modelu intymności kształtowanego w rodzinie. Warto zauważyć, że analogiczna zależność nie występuje w przypadku relacji z ojcem,

co może sugerować odmienny wpływ matki i ojca na rozwój kompetencji emocjonalno-relacyjnych u młodzieży.

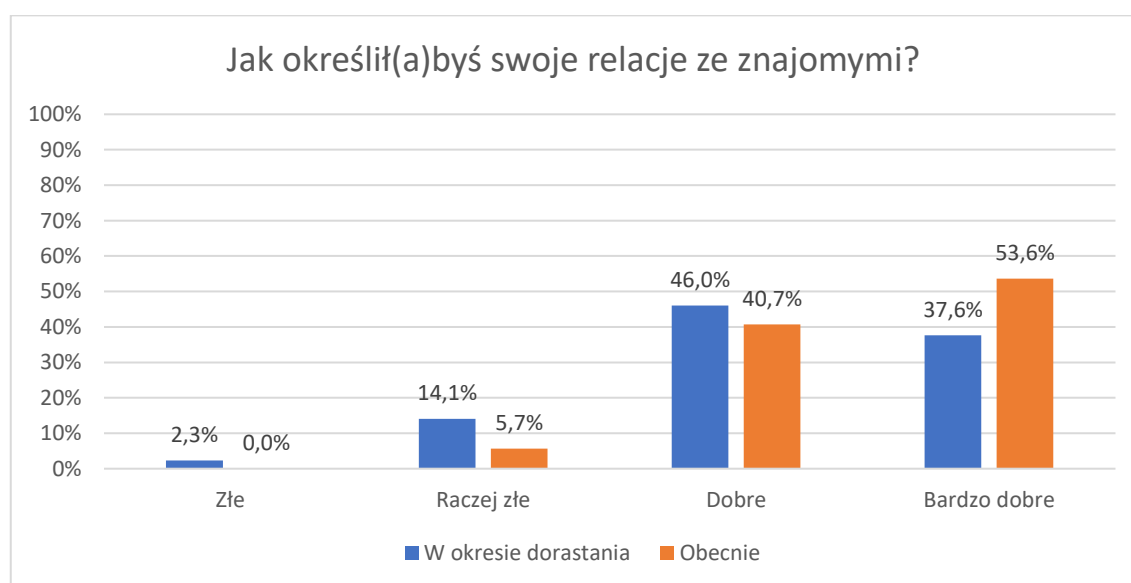
4. 6. Ocena relacji z rówieśnikami (w przeszłości i obecna)

Relacje z grupą rówieśniczą, równoległe do relacji z rodzicami, funkcjonują zarówno jako źródło wsparcia społecznego, jak również źródło pokus i zagrożeń (Michael & Ben-Zur, 2007).

W literaturze przedmiotu zauważalny jest związek między jakością relacji z rówieśnikami a angażowaniem się w seksting. Badania ukazują, że młodzi dorośli, którzy czują się akceptowani i wspierani przez swoich rówieśników, rzadziej angażują się w ryzykowne zachowań, w tym seksting (Maheux i in., 2020; Ybarra & Mitchell, 2014). Z drugiej strony, osoby z trudnościami w nawiązywaniu relacji mogą być bardziej podatne na presję grupy i angażować się w zachowania ryzykowne w poszukiwaniu akceptacji (Steinberg & Monahan, 2007).

W toku analiz sprawdzono jak badani oceniali swoje relacje ze znajomymi obecnie i w przeszłości. W tym celu wykonano analizy częstości dla odpowiedzi na pytania o ocenę relacji ze znajomymi obecnie i w przeszłości. Szczegółowe rozkłady procentowe odpowiedzi przedstawiono na wykresie 19.

Wykres 19. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania o ocenę relacji ze znajomymi obecnie i w okresie dorastania

Otrzymane wyniki wskazywały na to, że największy odsetek ankietowanych zadeklarował bardzo dobre relacje ze znajomymi obecnie (53,6%), a także dobre relacje ze znajomymi w okresie dorastania (46,0%). Ponadto warto zwrócić uwagę, że bardzo złe relacje ze znajomymi pojawiały się jedynie w okresie dorastania (2,3%), natomiast raczej złe relacje częściej występowały w przeszłości (14,1%).

4.6.1. Ocena relacji ze znajomymi a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem

W dalszej kolejności sprawdzono, czy istnieje związek pomiędzy oceną relacji ze znajomymi a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu, w związku z porządkowym charakterem zmiennych dotyczących oceny relacji ze znajomymi, zastosowano nieparametryczną analizę korelacji ρ Spearmana. Wyniki przedstawiono w tabeli 67.

Tabela 67. Korelacja oceny relacji ze znajomymi z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna		Relacje ze znajomymi w okresie dorastania	Relacje ze znajomymi obecnie
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	ρ	-0,07	0,07
	Spearmana		
	P	0,283	0,253
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	ρ	-0,07	0,04
	Spearmana		
	P	0,275	0,535
Seksting niechciany	ρ	0,10	0,09
	Spearmana		
	P	0,109	0,161

Analiza nie wykazała istotnych statystycznie związków pomiędzy oceną relacji ze znajomymi a doświadczeniami związanymi z sekstingiem w badanych wymiarach. Wartości p dla wszystkich analizowanych korelacji są większe niż 0,05, co wskazuje na brak istotności. Oznacza to, że zmiana oceny relacji ze znajomymi w okresie dorastania i obecnie nie korelowała ze zmianą nasilenia sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką, sekstingu w stosunku do partnera/partnerki i sekstingu niechcianego.

Konkludując, uzyskane wyniki mogą sugerować, że jakość relacji ze znajomymi, zarówno w okresie dorastania, jak i obecnie nie mają znaczącego wpływu na doświadczenia związane z sekstingiem wśród wschodzących dorosłych.

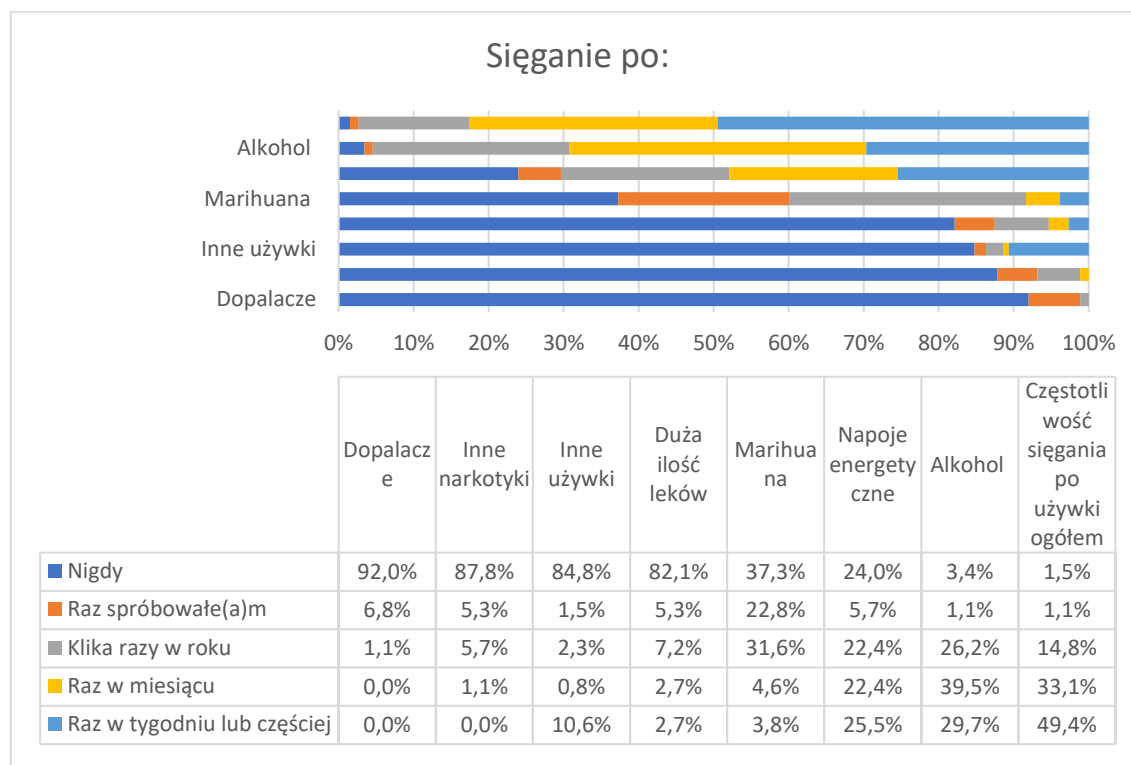
4. 7. Intensywność i struktura zachowań ryzykownych

Według raportu opublikowanego przez Światową Organizację Zdrowia (World Health Organization, 2018) młodzi dorośli są szczególnie narażeni na zachowania ryzykowne. W badaniach przeprowadzonych przez Arnetta wraz z współpracownikami (Arnett i in., 2014) podkreślono, że w tym okresie życia młodzi ludzie często poszukują nowych doświadczeń, co może prowadzić do podejmowania decyzji o wysokim ryzyku.

Na tym etapie analizy sprawdziłam jaka była intensywność i struktura zachowań ryzykownych wśród badanych. W tym celu wykonano analizę częstości lub analizę podstawowych statystyk opisowych (w zależności od charakteru zmiennej) dla odpowiedzi na poszczególne pytania z ankiety własnej.

W pierwszej kolejności sprawdzono jaka była częstotliwość sięgania po używki. W tym celu wykonano analizę częstości dla odpowiedzi na pytanie o przedmiotowy aspekt. Szczegółowe dane przedstawiono na poniższym wykresie 20.

Wykres 20. Rozkłady procentowe częstotliwości sięgania po używki

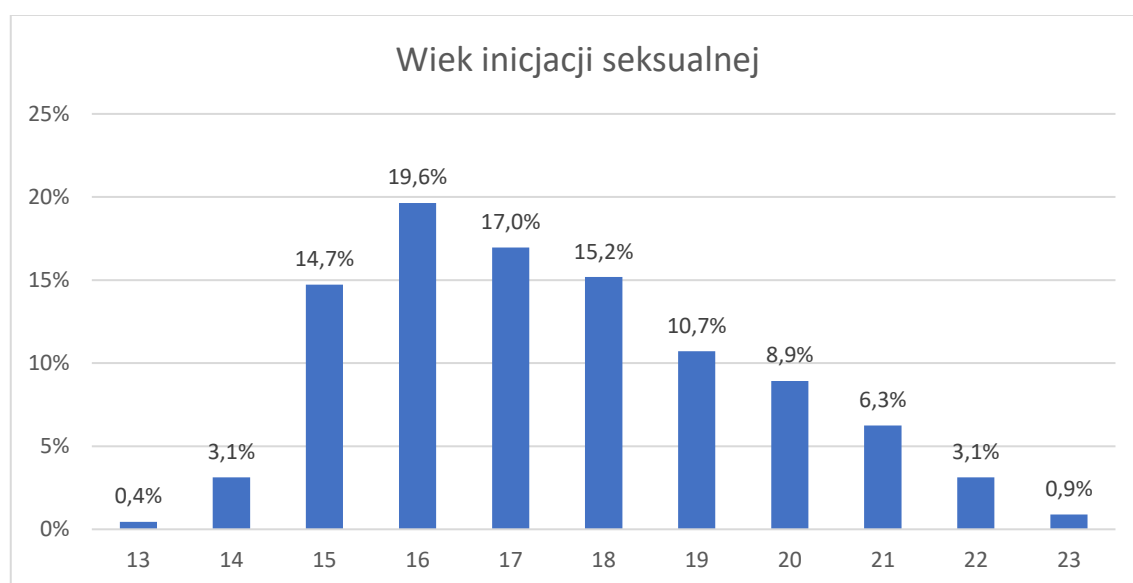
Analiza wykazała, że respondenci najczęściej wskazywali na sięganie po alkohol (raz w tygodniu lub częściej – 29,7%; raz w miesiącu – 39,5%) oraz napoje energetyczne (raz w tygodniu lub częściej – 25,5%; raz w miesiącu – 22,4%), najrzadziej natomiast na sięganie po dopalacze (nigdy – 92,0%), inne narkotyki (nigdy – 87,8%), inne używki (nigdy – 84,8%) i duże ilości leków (nigdy – 82,1%). Znaczna część badanych kilka razy w roku sięgała po marihuanę (31,6%), alkohol (26,2%) oraz napoje energetyczne (22,4%). Jedynie niewielki odsetek badanych nigdy nie próbował żadnych używek (1,5%) lub tylko raz spróbował (1,1%). W większości badani regularnie pili alkohol (kilka razy w roku – 26,2%, raz w miesiącu – 39,5% lub raz w tygodniu bądź częściej – 29,7%). Co czwarty badany nigdy nie pił napojów energetycznych. Pozostałe osoby regularnie sięgały po nie z różną częstotliwością.

Następnie zweryfikowano częstotliwość przejawiania innych ryzykownych zachowań. W tym celu w pierwszej kolejności przeprowadzono analizę częstości dla odpowiedzi na pytanie o inicjację seksualną, następnie sprawdzono jaki był rozkład wieku inicjacji seksualnej oraz przeprowadzono analizę częstości dla odpowiedzi na pytanie o liczbę

partnerów seksualnych, a w ostatnim kroku przeprowadzono analizę częstości dla poszczególnych seksualnych zachowań ryzykownych.

Początkowo sprawdzono jaki był wiek inicjacji seksualnej wśród badanych. Rozkład procentowy wieku inicjacji seksualnej przedstawiono na poniższym wykresie 21.

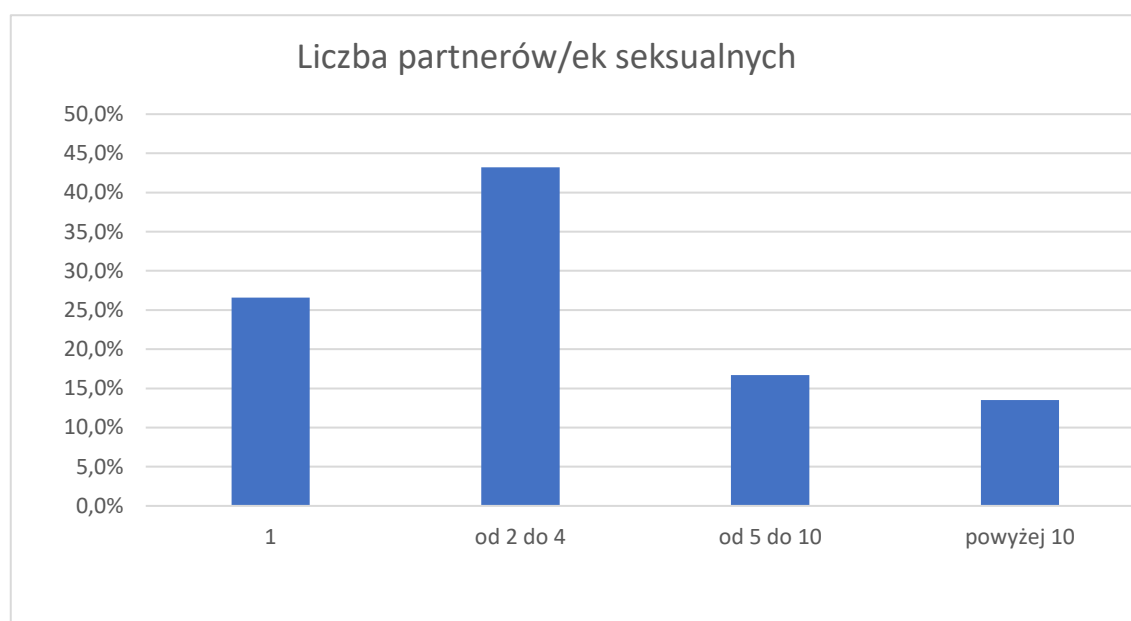
Wykres 21. Rozkład procentowy wieku inicjacji seksualnej

Analiza wykazała, że większość ankietowanych przeszła inicjację seksualną (86,3%) w wieku od 13 do 23 lat ($M = 17,49$; $SD = 2,10$). Najczęściej do inicjacji seksualnej dochodziło w wieku 16 lat.

Następnym etapem analizy była weryfikacji ilości partnerów seksualnych wśród badanych. Szczegółowy rozkład procentowy ilości partnerów seksualnych przedstawiono na wykresie 22.

Wykres 22. Liczba partnerów seksualnych

Otrzymane wyniki wskazywały, że największy odsetek badanych posiadał od 2 do 4 partnerów/ek seksualnych (43,2%), natomiast najmniej osób zadeklarowało więcej niż 10 partnerów/ek seksualnych (13,5%). Co czwarty badany wskazywał na jednego partnera seksualnego, a co szósty badany na posiadanie od 5 do 10 partnerów seksualnych⁴².

4.7.1. Podejmowanie zachowań ryzykownych a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem

Następnym etapem analizy było zweryfikowanie czy istnieje zależność pomiędzy podejmowaniem zachowań ryzykownych (tj. częstotliwość sięgania po używki ogółem, wiek inicjacji seksualnej, liczba partnerów seksualnych) a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. W pierwszej kolejności sprawdzono, czy istnieje związek pomiędzy częstotliwością sięgania po używki, wiekiem inicjacji seksualnej oraz liczbą partnerów seksualnych a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu

⁴² W ankiecie własnej w pytaniu dotyczącym ilości partnerów seksualnych przyjęto zakresy uwzględniane w badaniach Centers for Disease Control and Prevention (CDC), czyli agencji rządu federalnego Stanów Zjednoczonych wchodzącej w skład Departamentu Zdrowia i Opieki Społecznej.

w wykonano analizę korelacji r Pearsona dla zmiennych ilościowych (wiek inicjacji seksualnej) oraz analizę korelacji ρ Spearmana dla zmiennych porządkowych (częstotliwość sięgania po używki, liczba partnerów seksualnych). Wyniki przedstawiono w tabeli 68.

Tabela 68. Korelacja częstotliwości sięgania po używki, wieku inicjacji seksualnej oraz liczby partnerów seksualnych z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna		Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	Seksting w stosunku do partnera/partnerki	Seksting niechciany
Wiek inicjacji seksualnej	r Pearsona	-0,12	-0,18	<0,01
	p	0,081	0,006	0,947
	ρ Spearmana	0,41	0,27	0,04
Liczba partnerów seksualnych	p	<0,001	<0,001	0,518
	ρ Spearmana	0,13	0,11	0,16
Częstotliwość sięgania po używki	p	0,038	0,075	0,009

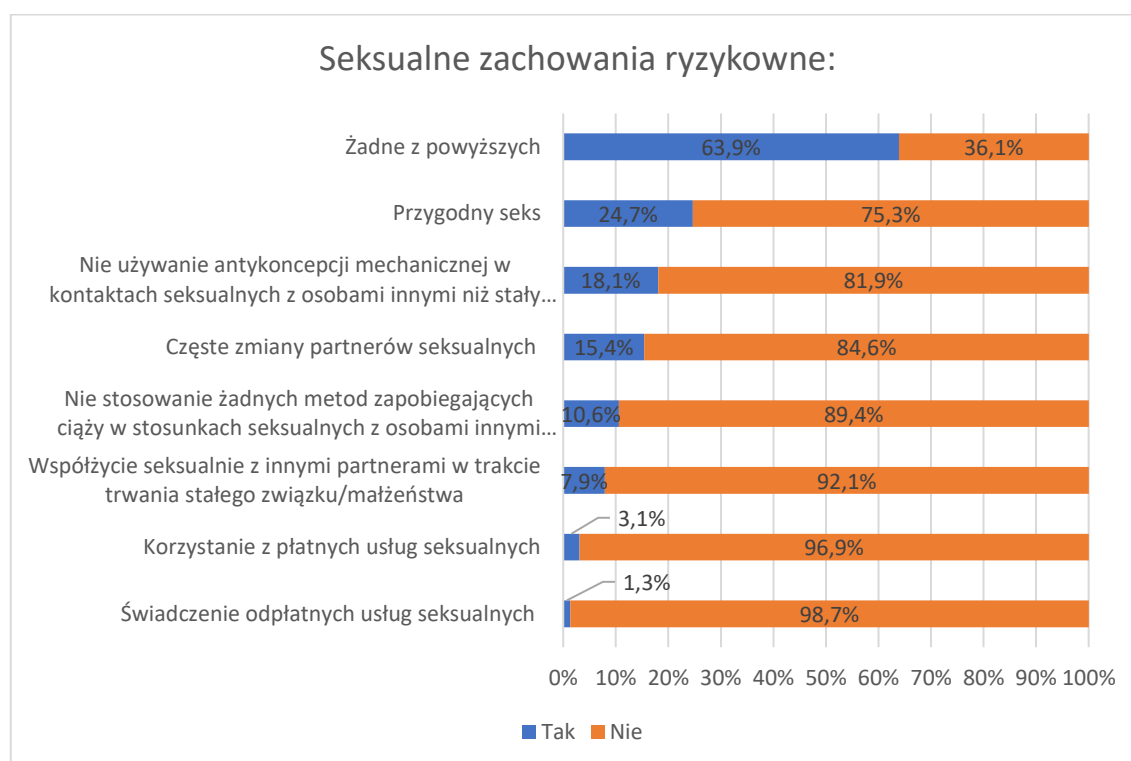
Analiza wykazała istotne statystycznie dodatnie związki pomiędzy liczbą partnerów seksualnych ($\rho = 0,41$; $p < 0,001$) oraz częstotliwością sięgania po używki ($\rho = 0,13$; $p = 0,038$) a nasileniem sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką; pomiędzy liczbą partnerów seksualnych ($\rho = 0,27$; $p < 0,001$) a nasileniem sekstingu w stosunku do partnera/partnerki oraz pomiędzy częstotliwością sięgania po używki ($\rho = 0,16$; $p = 0,009$) a nasileniem sekstingu niechcianego, a także istotny statystycznie ujemny związek pomiędzy wiekiem inicjacji seksualnej ($r = -0,18$; $p = 0,006$) a nasileniem sekstingu w stosunku do partnera/partnerki. Oznacza to, że wraz ze wzrostem wieku inicjacji seksualnej spadało nasilenie sekstingu w stosunku do partnera/partnerki. Również wraz ze wzrostem liczby partnerów seksualnych rosło nasilenie sekstingu zarówno w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką, jak i w stosunku do partnera/partnerki; a także, że wraz ze wzrostem częstotliwości sięgania po używki rosło nasilenie sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką oraz sekstingu niechcianego. Warto zwrócić uwagę na fakt, że efekt odnotowany w przypadku związku pomiędzy liczbą partnerów seksualnych a sekstingiem w stosunku

do osób niebędących partnerem/partnerką był umiarkowany ($0,30 < rho < 0,50$), a pozostałe zaobserwowane efekty były słabe ($r/rho < 0,30$).

4.7.2. Seksualne zachowania ryzykowne

Kolejnym etapem tej części analizy było sprawdzenie częstotliwości przejawiania ryzykownych zachowań seksualnych. Wyniki zaprezentowano na poniższym wykresie 23.

Wykres 23. Rozkłady procentowe przejawianych ryzykownych zachowań seksualnych

Okazało się, że większość ankietowanych zadeklarowała, że nie przejawia żadnego ze wskazanych zachowań ryzykownych (63,9%). Z przytoczonych działań najczęściej pojawiał się natomiast przygodny seks (24,7%), z kolei najrzadziej świadczenie odpłatnych usług seksualnych (1,3%) oraz korzystanie z płatnych usług seksualnych (3,1%).

4.7.3. Podejmowanie seksualnych zachowań ryzykownych a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem

Następnie sprawdzono czy fakt podejmowania ryzykownych zachowań seksualnych różnicował nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu porównano osoby podejmujące ryzykowne zachowania seksualne z osobami niepodejmującymi tego typu zachowań pod względem rozpatrywanych zmiennych. W związku z istotną statystycznie nierównolicznością porównywanych grup ($\chi^2 = 17,49$; $p < 0,001$) zastosowano nieparametryczny test Manna-Whitneya. Wyniki przedstawiono w tabeli 69.

Tabela 69. Porównanie osób podejmujących ryzykowne zachowania seksualne z osobami niepodejmującymi tego typu zachowań pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna zależna	Osoby podejmujące ryzykowne zachowania seksualne ($n = 82$)			Osoby niepodejmujące ryzykowanych zachowań seksualnych ($n = 145$)			Z	p	η^2
	średnia ranga	M	SD	średnia ranga	M	SD			
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	149,31	2,08	0,80	94,03	1,47	0,66	-6,15	<0,001	0,17
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	136,05	2,97	0,79	101,53	2,57	0,90	-3,81	<0,001	0,06
Seksting niechciany	113,71	1,81	0,90	114,17	1,70	0,67	-0,05	0,959	<0,01

Adnotacja. n - liczba obserwacji; M - średnia; SD - odchylenie standardowe; z - wartość statystyki testowej; p - istotność statystyczna; η^2 - wskaźnik siły efektu.

Analiza wykazała istotną statystycznie różnicę pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką ($p < 0,001$) oraz w zakresie sekstingu w stosunku do partnera/partnerki ($p < 0,001$). Okazało się, że osoby podejmujące ryzykowne zachowania seksualne charakteryzowały się istotnie wyższym nasileniem sekstingu w stosunku do partnerów i osób niebędących partnerami w porównaniu do osób niepodejmujących ryzykowanych zachowań seksualnych. Ponadto okazało się, że efekt odnotowany w przypadku sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką był silny ($\eta^2 \geq 0,14$), natomiast efekt odnotowany w przypadku sekstingu w stosunku do partnera/partnerki był umiarkowany ($0,06 \leq \eta^2 < 0,14$).

Podsumowując, wyniki wskazują, że wcześniejsza inicjacja seksualna oraz większa liczba partnerów seksualnych są istotnie związane z wyższym nasileniem zachowań sekstingowych, szczególnie w relacjach partnerskich. Związek z liczbą partnerów seksualnych ma umiarkowaną siłę, zwłaszcza w kontekście sekstingu poza związkiem. Natomiast częstotliwość używania substancji psychoaktywnych oraz podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych są istotnie związane z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. Najsilniejszy związek zaobserwowano między liczbą partnerów seksualnych a sekstingiem wobec osób niebędących partnerem/partnerką (umiarkowana korelacja), natomiast częstotliwość sięgania po używki oraz ryzykowne zachowania seksualne korelowały dodatnio, choć słabiej, z sekstingiem niechcianym i sekstingiem wobec osób niebędących partnerem/partnerką.

4. 8. Intensywność i struktura obecności badanych w cyberprzestrzeni

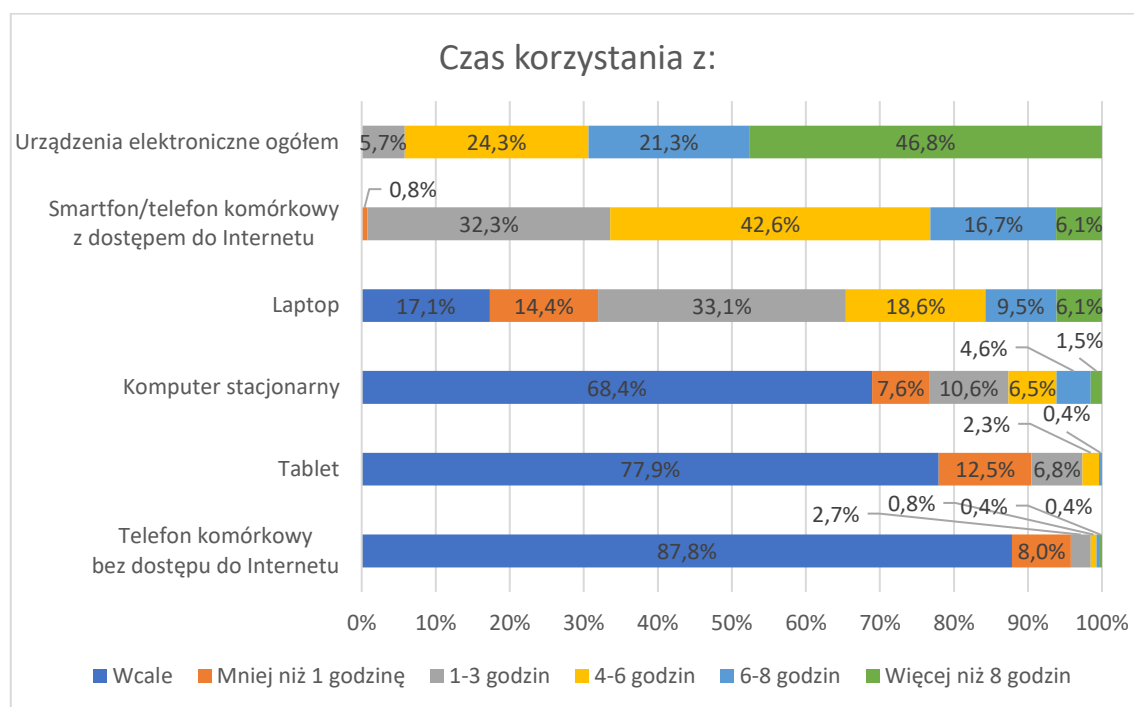
4.8.1. Obecność w cyberprzestrzeni

Cyberprzestrzeń stanowi nieodłączny element funkcjonowania młodych ludzi. Wschodzący dorośli coraz częściej, dłużej i intensywniej korzystają z nowych mediów (Pew Research Center, 2021a). Badania wskazują, że istnieje związek pomiędzy uczestnictwem w cyberprzestrzeni a zachowaniami ryzykownymi oraz zachowaniami seksualnymi (Branley & Covey, 2017; Rokach, 2020; Tomczyk & Wąsiński, 2020).

W trakcie analizy sprawdzono jaka była intensywność i struktura obecności badanych w cyberprzestrzeni. W tym celu wykonano analizę częstości lub analizę podstawowych statystyk opisowych (w zależności od charakteru zmiennej) dla odpowiedzi na poszczególne pytania z ankiety własnej.

W pierwszej kolejności sprawdzono jaka była częstotliwość korzystania z urządzeń do komunikacji elektronicznej. W tym celu wykonano analizę częstości dla odpowiedzi na pytanie o dzienny czas korzystania z poszczególnych urządzeń. Szczegółowe rozkłady procentowe odpowiedzi przedstawiono na wykresie 24.

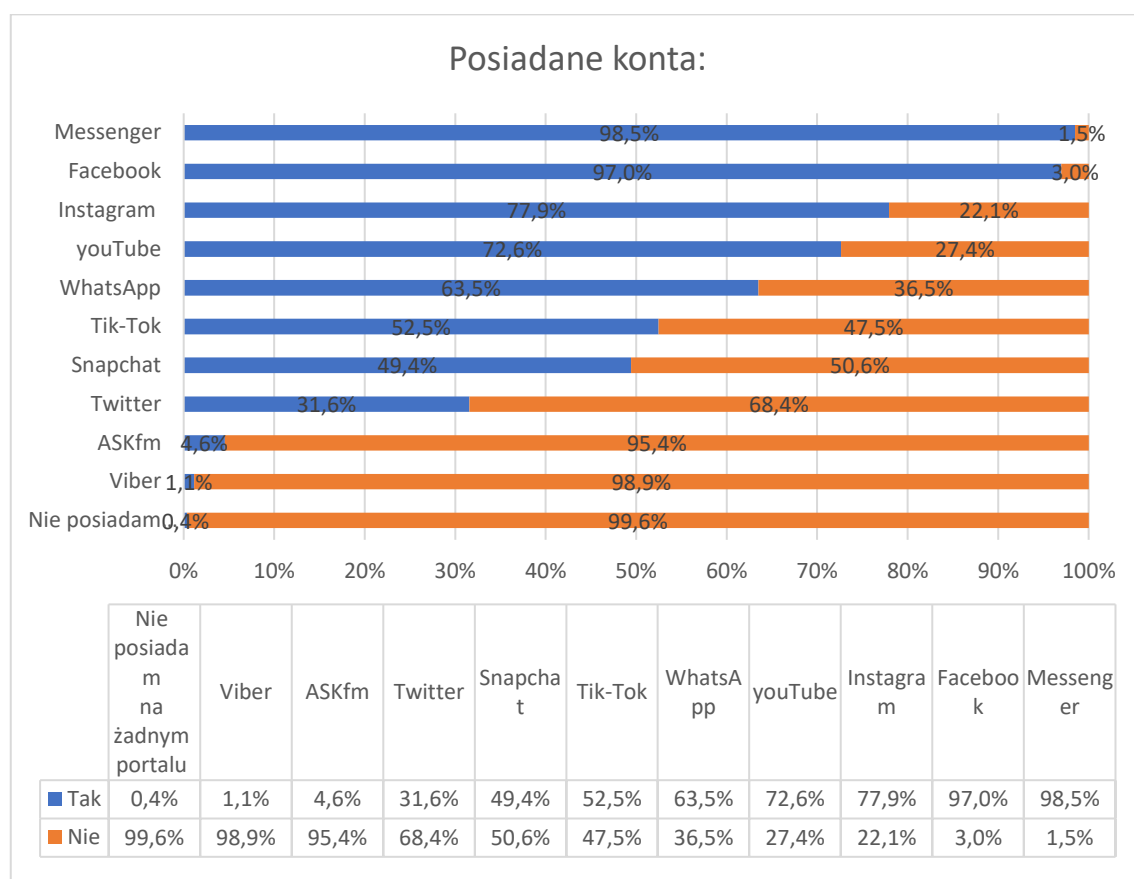
Wykres 24. Rozkłady procentowe czasu korzystania z poszczególnych urządzeń do komunikacji elektronicznej

Analiza wykazała, że respondenci najczęściej korzystali ze smartfonu (więcej niż 8h – 6,1%; 6-8h – 16,7%) oraz laptopa (więcej niż 8h – 6,1%; 6-8h – 9,5%), najrzadziej natomiast z telefonu bez dostępu do Internetu (wcale – 87,8%) oraz tabletu (wcale – 77,9%). Okazało się ponadto, że większość ankietowanych zadeklarowała korzystanie z urządzeń do komunikacji elektronicznej ogółem powyżej 8 godzin dziennie (46,8%) lub 6-8 godzin dziennie (21,3%).

Następnie sprawdzono na jakich portalach społecznościowych badani posiadali konta. W tym celu wykonano analizę częstości dla odpowiedzi na pytanie o przedmiotowy aspekt. Szczegółowe rozkłady procentowe odpowiedzi przedstawiono na wykresie 25.

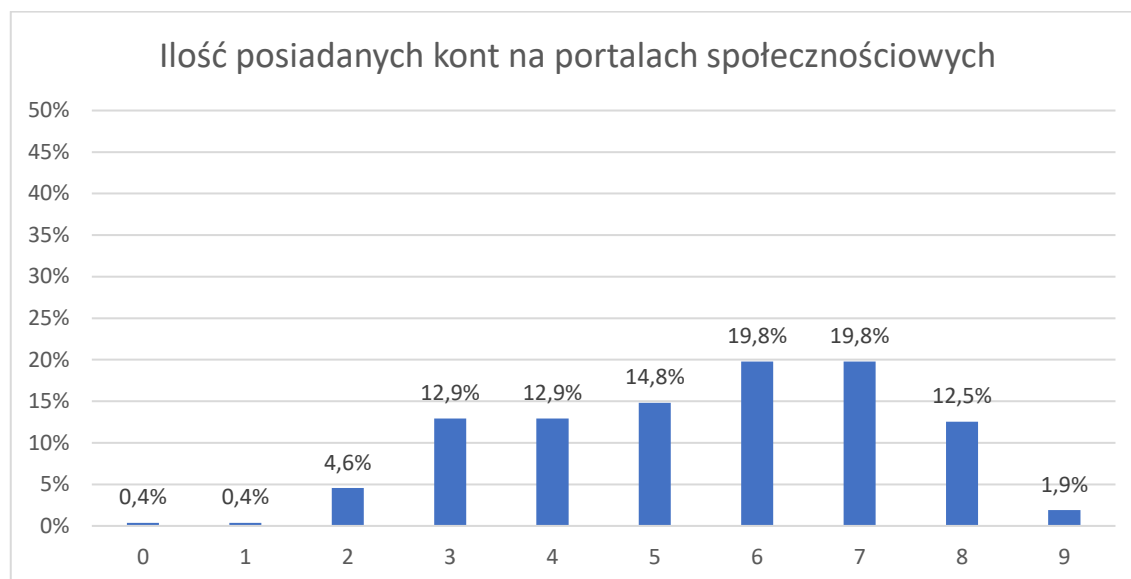
Wykres 25. Rozkłady procentowe posiadanych konta na portalach społecznościowych

Analiza wykazała, że prawie wszyscy ankietowani posiadali konto na Messengerze (98,5%) i Facebooku (97,0%). Okazało się ponadto, że tylko jeden badany zadeklarował nieposiadanie żadnego konta na portalach społecznościowych (0,4%).

Analizie poddano również liczbę posiadanych kont na portalach społecznościowych. Wyniki przedstawiono na wykresie 26.

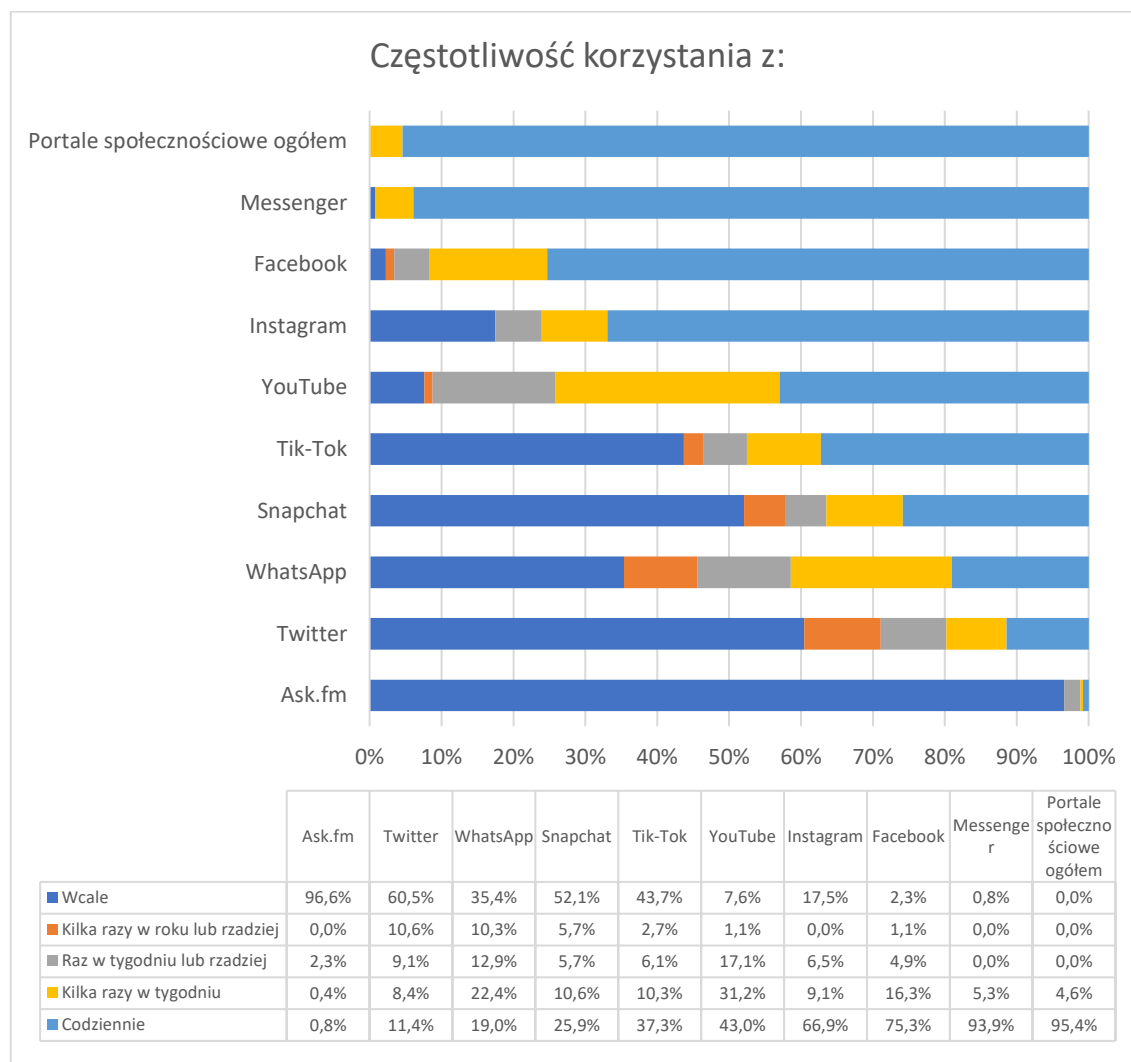
Wykres 26. Rozkład procentowy liczebności posiadanych kont na portalach społecznościowych

Powyższy wykres przedstawia rozkład procentowy liczby posiadanych kont. Okazało się, że badani posiadali od 0 do 9 kont na portalach społecznościowych ($M = 5,49$; $SD = 1,85$), gdzie najczęściej wskazywali na posiadanie 6 lub 7 kont (19,8%). Najrzadziej wskazywali nieposiadanie konta lub posiadanie tylko jednego konta (po 0,4%). Co około ósma osoba posiadała 3, 4 lub 8 kont na portalach społecznościowych (12,9%, 12,9% oraz 12,5%).

W kolejnym kroku analizy sprawdzono jaka była częstotliwość korzystania z portali społecznościowych w grupie badanej. W tym celu wykonano analizę częstości dla odpowiedzi na pytanie o przedmiotowy aspekt. Szczegółowe wyniki przedstawiono na wykresie 27.

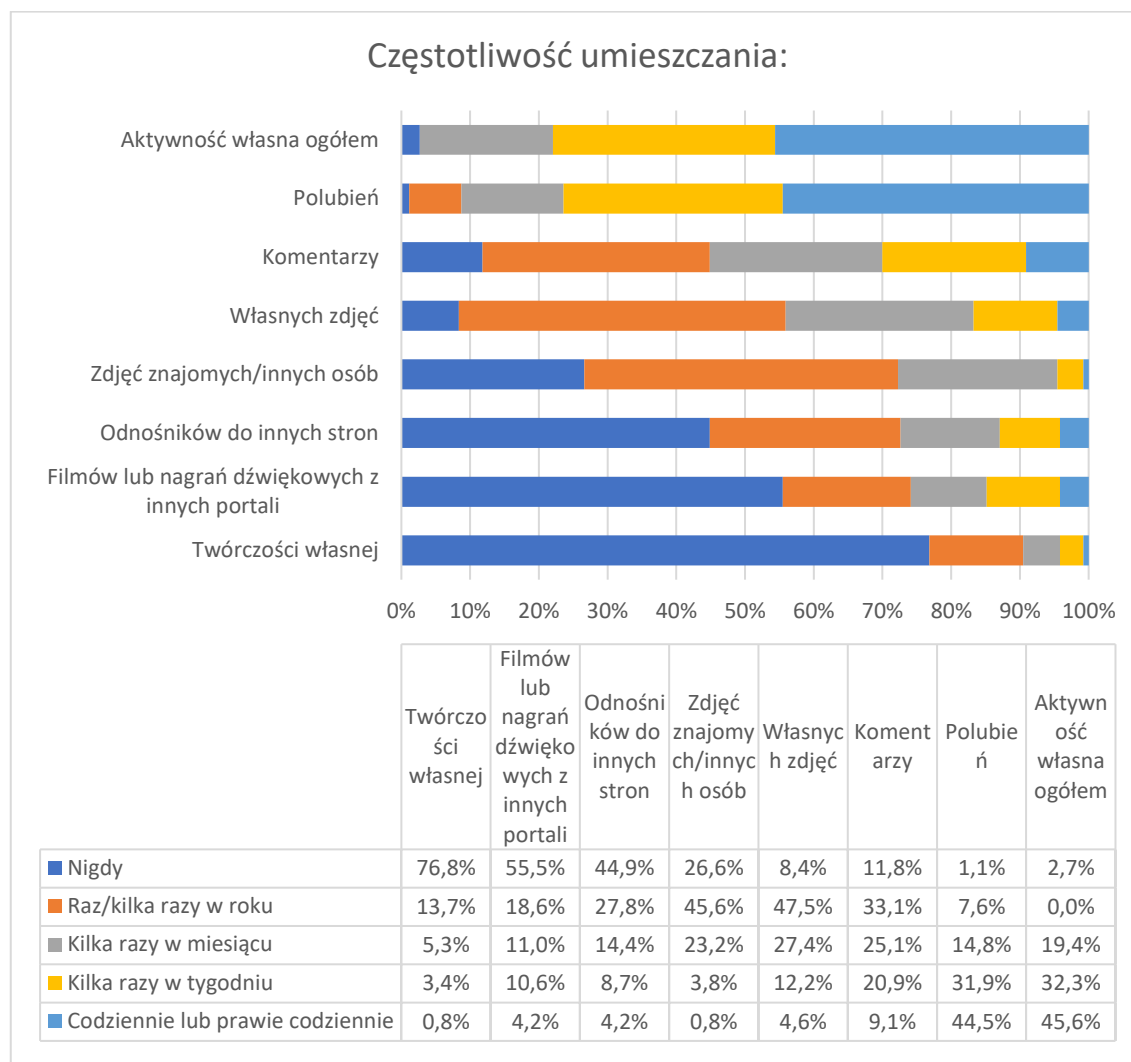
Wykres 27. Rozkłady procentowe częstotliwości korzystania z poszczególnych portali społecznościowych

Analiza wykazała, że respondenci najczęściej korzystali z Messengera (codziennie – 93,9%) i Facebooka (75,9%), najrzadziej natomiast z Ask.fm (wcale – 96,6%) oraz Twittera (wcale – 60,5%). Okazało się ponadto, że prawie wszyscy ankietowani zadeklarowali korzystanie z portali społecznościowych codziennie (95,4%).

Ostatnim krokiem tego etapu analizy było sprawdzenie jak wyglądała aktywność własna respondentów na portalach społecznościowych. W tym celu wykonano analizę częstości dla odpowiedzi na pytanie o umieszczane treści na tego typu portalach. Wyniki zaprezentowano na poniższym wykresie 28.

Wykres 28. Rozkłady procentowe częstotliwości poszczególnych form aktywności własnej na portalach społecznościowych

Otrzymane wyniki wskazywały na to, że ankietowani najczęściej zamieszczali polubienia (codziennie lub prawie codziennie – 44,5%) i komentarze (codziennie lub prawie codziennie – 9,1%; kilka razy w tygodniu – 20,9%). Najrzadziej natomiast umieszczana była twórczość własna (nigdy – 76,8%) i filmy lub nagrania dźwiękowe z innych portali (nigdy - 55,5%). Ponadto okazało się, że większość badanych była aktywna na portalach społecznościowych codziennie (45,6%) lub kilka razy w tygodniu (32,3%).

4.8.2. Intensywność obecności w cyberprzestrzeni a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem

W kolejnym kroku analizy sprawdzono czy istnieje związek pomiędzy intensywnością obecności w cyberprzestrzeni (tj. czas korzystania z urządzeń do komunikacji

elektronicznej ogółem, liczba posiadanych kont w mediach społecznościowych, częstotliwość aktywności własnej na portalach społecznościowych ogółem) a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu zastosowano analizę korelacji ρ Spearmana, której wyniki przedstawiono w tabeli 70.

Tabela 70. Korelacja intensywności obecności w cyberprzestrzeni z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna		Czas korzystania z urządzeń elektronicznych	Liczba posiadanych kont na portalach społecznościowych	Częstotliwość aktywności własnej na portalach społecznościowych
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	ρ Spearmana	0,02	0,05	0,07
	p	0,697	0,455	0,282
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	ρ Spearmana	0,05	-0,01	0,03
	p	0,385	0,856	0,663
Seksting niechciany	ρ Spearmana	-0,09	0,34	0,26
	p	0,141	<0,001	<0,001

Analiza wykazała istotne statystycznie dodatnie związki pomiędzy liczbą posiadanych kont na portalach społecznościowych ($\rho = 0,34$; $p < 0,001$) oraz częstotliwością aktywności własnej na portalach społecznościowych ($\rho = 0,26$; $p < 0,001$) a sekstingiem niechcianym. Oznacza to, że wraz ze wzrostem liczby posiadanych kont na portalach społecznościowych oraz częstotliwości aktywności własnej w nich rosło nasilenie doświadczanego sekstingu niechcianego. Ponadto warto zwrócić uwagę na fakt, że związek odnotowany w przypadku liczby posiadanych kont okazał się umiarkowany ($0,30 < \rho < 0,50$), natomiast związek odnotowany w przypadku częstotliwości aktywności własnej okazał się słaby ($\rho < 0,30$).

Podsumowując, czas korzystania z urządzeń elektronicznych, liczba posiadanych kont na portalach społecznościowych oraz częstotliwość aktywności na tych portalach nie mają istotnego wpływu na nasilenie sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką oraz partnera/partnerki. Jednak istnieje istotny związek między liczbą posiadanych kont oraz częstotliwością aktywności a doświadczanym sekstingiem niechcianym. W przypadku tych dwóch zmiennych zaobserwowano silniejsze korelacje,

co sugeruje, że większa obecność w cyberprzestrzeni może wiązać się z wyższym ryzykiem niechcianych doświadczeń związanych z sekstingiem.

4. 9. Profil percepcji kultury popularnej

Badania sugerują, że ekspozycja na zseksualizowane obrazy i treści w mediach może zwiększać normalizację sekstingu oraz wpływać na postrzeganie relacji romantycznych i seksualnych (Levin & Kilbourne, 2008). Młodzi ludzie, którzy są bardziej narażeni na zseksualizowane treści, mogą intensywniej angażować się w seksting (Aubrey i in., 2024; Ybarra & Mitchell, 2014).

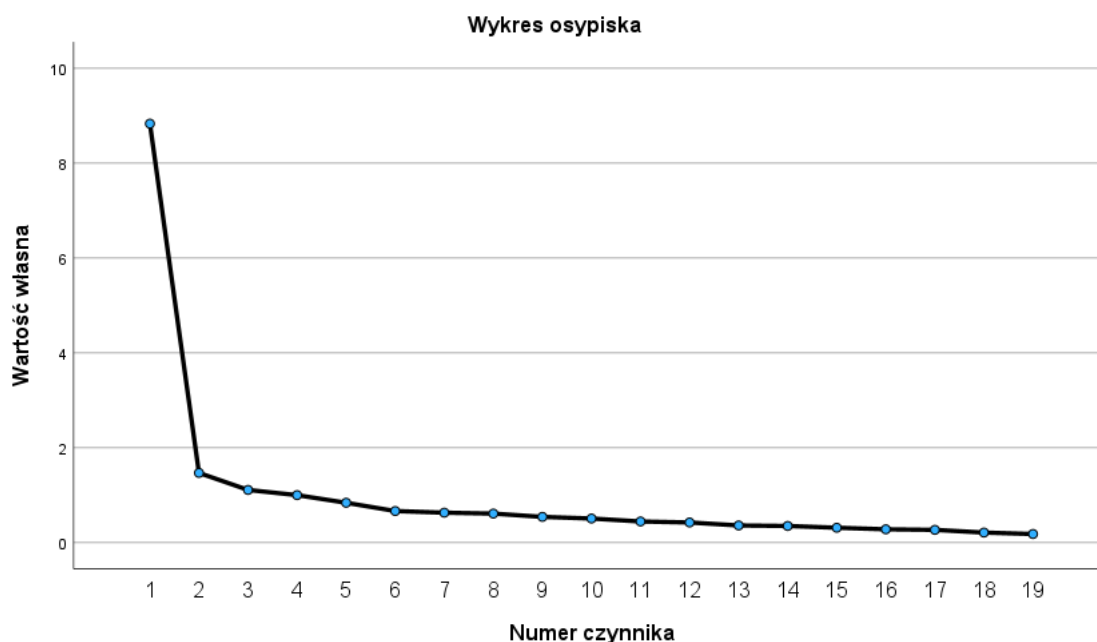
W celu ustalenia struktury czynnikowej percepcji kultury popularnej jako zseksualizowanej, wykonano **eksploracyjną analizę czynnikową**⁴³, poprzedzoną analizą mocy dyskryminacyjnej. Wstępna wersja narzędzia zawierała 19 pozycji. Analiza mocy dyskryminacyjnej oszacowana na podstawie korelacji pozycja-wynik ogólny wykazała, że wszystkie analizowane pozycje testowe przyjmowały wartość powyżej 0,20, co świadczyło o satysfakcjonującym poziomie różnicującym poszczególnych pytań. Ponadto rzetelność wstępnej wersji narzędzia okazała się bardzo dobra przyjmując wartość współczynnika α Cronbacha = 0,94.

Za pomocą eksploracyjnej analizy czynnikowej metodą największej wiarygodności z rotacją oblimin, sprawdzono strukturę analizowanego narzędzia. Miara KMO wynosiła 0,93, a test sferyczności Bartletta był istotny statystycznie ($\chi^2 = 2805,64$; $p < 0,001$) co wskazywało na słuszność wykonania analizy czynnikowej ze względu na niejednorodną strukturę pytań.

Na podstawie wartości własnych (kryterium Kaisera) wyróżniono 3 czynniki, które łącznie wyjaśniały 52,90% wariancji, natomiast na podstawie wykresu osypiska (kryterium Cattella) możliwe było wyróżnienie struktury 1-czynnikowej wyjaśniającej 43,06% wariancji. Dalszą analizę przeprowadzono przyjmując strukturę 3-czynnikową, w celu doboru jednego z dwóch możliwych rozwiązań.

⁴³ Zob. więcej: s. 204.

Wykres 29. Wykres osypiska dla percepcji kultury popularnej jako zseksualizowanej

Z dalszych analiz wykluczono pozycje, których ładunek czynnikowy przyjmował wartości $< 0,40$ (Stevens, 1992) lub które w podobnym stopniu łądowały więcej niż jeden czynnik (*crossloading*). Ostatecznie do struktury narzędzia włączono 17 pozycji, a ich rzetelność wynosiła α Cronbacha = 0,93. W tabeli 71. zamieszczono wartości ładunków czynnikowych dla wyróżnionych czynników wraz ze współczynnikami rzetelności.

Tabela 71. Ładunki czynnikowe wraz z analizą rzetelności dla podskali kultury popularnej jako zseksualizowanej

Pozycja	Czynnik		
	1	2	3
Obraz seksu we współczesnych przekazach medialnych nie ma wiele wspólnego z rzeczywistością	0,87	<0,01	-0,05
Współczesne przekazy medialne ukazują nierzeczywisty obraz seksu	0,77	-0,09	<0,01
Częste korzystanie z materiałów pornograficznych może przyczyniać się do zaburzeń seksualnych	0,75	0,05	-0,10
Sposób prezentacji seksu w mediach może wpływać na oczekiwania ludzi wobec partnera seksualnego	0,74	0,08	0,08
W mediach postaci kobiet i mężczyzn są prezentowane jako obiekty seksualne	0,62	-0,14	0,15
W reklamach występują głównie seksowne modelki/ seksowni modele	0,59	-0,04	0,20
Zachowania seksualne ludzi są w znacznym stopniu kształtowane przez media	0,58	-0,22	0,04

Seks w mediach jest pokazywany w sposób pozbawiony intymności	0,52	-0,16	0,12
Promowanie swobody seksualnej w mediach może sprzyjać przygodnym kontaktom seksualnym	0,50	-0,18	0,17
We współczesnych filmach i serialach promowane jest życie nastawione głównie na seks	0,05	-0,88	0,01
We współczesnych filmach i serialach promowane jest życie bez zaangażowania emocjonalnego w związki	0,20	-0,72	0,00
Media przyczyniają się do większej swobody dotyczącej ubierania się w sposób seksowny	-0,01	0,08	0,63
W reklamach często wykorzystywany jest podtekst seksualny	-0,06	-0,08	0,57
Współczesne teledyski często zawierają podteksty seksualne	0,03	0,03	0,57
Współczesne filmy i programy telewizyjne promują swobodę seksualną	0,02	-0,28	0,56
Media promują bycie seksownym	0,22	0,10	0,53
We współczesnych przekazach reklamowych często wykorzystywane są elementy związane z seksualnością	0,12	-0,21	0,45
α Cronbacha	0,92	0,88	0,78

Otrzymane wyniki wskazywały, że czynniki 1 i 2 charakteryzowały się wysokim poziomem rzetelności, z kolei czynnik 3 charakteryzował się umiarkowanym poziomem rzetelności. Analizując uzyskaną strukturę można zaobserwować, że czynnik 1 odpowiadał seksualizacji kultury popularnej w zakresie deformacji spostrzegania, czy też ukazywania nierzeczywistego obrazu seksualności i intymności, czynnik 2 odpowiadał seksualizacji kultury popularnej w zakresie współczesnych filmów i seriali, natomiast czynnik 3 odpowiadał seksualizacji kultury popularnej w zakresie promocji swobody i otwartości seksualnej.

Należy jednak zwrócić uwagę na fakt nieproporcjonalnego rozłożenia pozycji w poszczególnych czynnikach, a także na obniżony poziom rzetelności w przypadku czynnika 3 ($0,70 < \alpha \text{ Cronbacha} < 0,80$). Uznano zatem za zasadne do dalszych analiz włączyć jednoczynnikową strukturę narzędzia zawierającą pierwotną listę pozycji.

Podstawowe statystyki opisowe wraz z testem Shapiro-Wilka

W kolejnym kroku analizy sprawdzono rozkład wyników wyodrębnionych czynników. W tym celu wyliczono podstawowe statystyki opisowe wraz z testem Shapiro-Wilka badającym normalność rozkładu. Wyniki analizy zostały zaprezentowane w tabeli 72.

Tabela 72. Podstawowe statystyki opisowe wyodrębnionych czynników wraz z testem Shapiro-Wilka

Zmienna zależna	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>W</i>	<i>p</i>
Percepcja kultury popularnej jako zseksualizowanej									
Czynnik 1	2,90	2,95	0,61	-0,63	-0,13	1,21	3,95	0,96	<0,001

Adnotacja. *M* - średnia; *Me* - mediana; *SD* - odchylenie standardowe; *Sk.* - skośność; *Kurt.* - kurtoza; *Min.* - wartość minimalna; *Maks.* - wartość maksymalna; *W* - wynik testu Shapiro-Wilka; *p* – istotność statystyczna dla testu Shapiro-Wilka.

Wynik testu Shapiro-Wilka w przypadku wprowadzonej zmiennej okazał się istotny statystycznie ($p < 0,001$), co oznacza, że jej rozkład istotnie odbiega od rozkładu normalnego. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że skośność rozkładu tej zmiennej nie przekracza wartości bezwzględnej równej 2, co oznacza, że jej rozkład jest asymetryczny w nieznacznym stopniu (Field, 2018). W związku z tym zasadne jest przeprowadzenie analizy w oparciu o testy parametryczne, o ile zostały spełnione ich pozostałe założenia.

4.9.1. Percepcja kultury jako zseksualizowanej a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem

Następnie zweryfikowano czy istnieje związek pomiędzy percepcją kultury jako zseksualizowanej a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu wykonano analizę korelacji *r* Pearsona, której wyniki przedstawiono w tabeli 73.

Tabela 73. Korelacja percepcji kultury jako zseksualizowanej z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna		Percepcja kultury popularnej jako zseksualizowanej
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	<i>r</i> Pearsona	-0,05
	<i>p</i>	0,391
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	<i>r</i> Pearsona	0,04
	<i>p</i>	0,471
Seksting niechciany	<i>r</i> Pearsona	0,30
	<i>p</i>	<0,001

Analiza wykazała istotny statystycznie dodatni związek pomiędzy percepcją kultury popularnej jako zseksualizowanej ($r = 0,3$; $p < 0,001$) a sekstingiem niechcianym. Oznacza to, że wraz ze wzrostem poziomu postrzegania kultury popularnej jako zseksualizowanej rosło nasilenie doświadczanego sekstingu niechcianego. Okazało się ponadto, że odnotowany efekt okazał się umiarkowany ($0,30 \leq r < 0,50$). W pozostałych przypadkach – sekstingu partnerskiego oraz sekstingu poza relacją nie został wykazany związek pomiędzy percepcją kultury jako zseksualizowanej a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem.

Podsumowując, osoby które postrzegają kulturę jako bardziej zseksualizowaną, doświadczają w wyższym stopniu niechcianego sekstingu. Nie ma związku między percepcją odbioru kultury a sekstingiem w relacjach partnerskich i poza partnerskich.

4. 10. Czerpanie inspiracji z mediów

Media odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu zachowań i postaw wschodzących dorosłych. Związek między czerpaniem inspiracji z tych mediów a zjawiskiem sekstingu staje się coraz bardziej widoczny i istotny. Młodzi ludzie, dorastający w erze cyfrowej, nieustannie mają kontakt z różnorodnymi treściami, które wpływają na ich postrzeganie intymności, relacji oraz seksualności (García-Gómez, 2017; Gargano & Tomassoni, 2022; Speno & Aubrey, 2019).

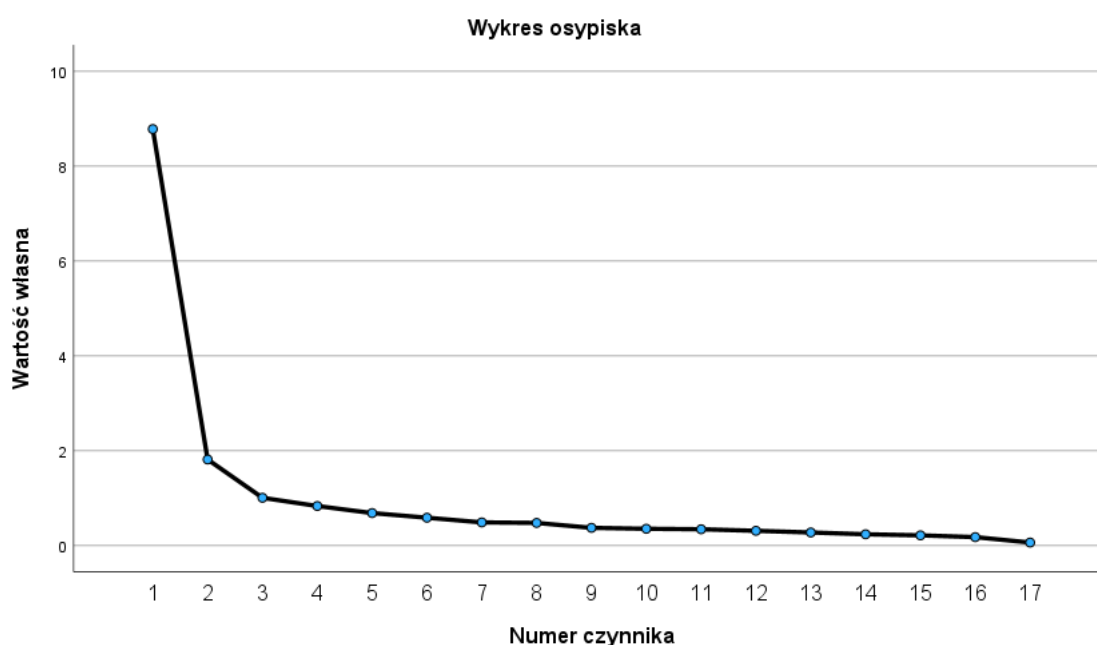
W kolejnym kroku, w celu ustalenia struktury czynnikowej czerpania inspiracji z mediów wykonano **eksploracyjną analizę czynnikową**⁴⁴, poprzedzoną analizą mocy dyskryminacyjnej. Wstępna wersja narzędzia zawierała 17 pozycji. Analiza mocy dyskryminacyjnej oszacowana na podstawie korelacji pozycja-wynik ogólny wykazała, że wszystkie analizowane pozycje testowe przyjmowały wartość powyżej 0,20, co świadczyło o satysfakcjonującym poziomie różnicującym poszczególnych pytań. Ponadto rzetelność wstępnej wersji narzędzia okazała się bardzo dobra przyjmując wartość współczynnika α Cronbacha = 0,94.

⁴⁴ Zob. więcej: s.204.

Za pomocą eksploracyjnej analizy czynnikowej metodą największej wiarygodności z rotacją oblimin, sprawdzono strukturę analizowanego narzędzia. Miara KMO wynosiła 0,92, a test sferyczności Bartletta był istotny statystycznie ($\chi^2 = 3288,94$; $p < 0,001$) co wskazywało na słuszność wykonania analizy czynnikowej ze względu na niejednorodną strukturę pytań.

Na podstawie wartości własnych (kryterium Kaisera) wyróżniono 3 czynniki, które łącznie wyjaśniały 60,90% wariancji, natomiast na podstawie wykresu osypiska (kryterium Cattella) możliwe było wyróżnienie struktury 2-czynnikowej wyjaśniającej 56,72% wariancji.

Wykres 30. Wykres osypiska dla czerpania inspiracji z mediów

W pierwszej kolejności przetestowano strukturę 3-czynnikową. Z dalszych analiz wykluczono pozycje, których ładunek czynnikowy przyjmował wartości $< 0,40$ (Stevens, 1992) lub które w podobnym stopniu łądowały więcej niż jeden czynnik (*crossloading*). Po wykluczeniu pozycji, kryterium Kaisera wskazywało na zasadność wyodrębnienia struktury 2-czynnikowej wyjaśniającej 58,16% wariancji. Okazało się zatem, że ostatecznie, oba rozpatrywane kryteria wyodrębniania czynników wskazywały na tożsame rozwiązanie.

Ostatecznie do struktury narzędzia włączono 13 pozycji, a ich rzetelność wynosiła α Cronbacha = 0,92. W tabeli 74. zamieszczono wartości ładunków czynnikowych dla wyróżnionych czynników wraz ze współczynnikami rzetelności.

Tabela 74. Ładunki czynnikowe wraz z analizą rzetelności dla wyodrębnionych czynników czerpania inspiracji z mediów

	Czynnik	
	1	2
Czerpię inspiracje z mediów dotyczące wyglądu	0,89	0,10
Czasem, kiedy zastanawiam się w co się ubrać, szukam inspiracji w Internecie	0,88	0,20
Na bieżąco śledzę w mediach trendy modowe	0,81	0,03
W Internecie poszukuję rad na temat wyglądu	0,72	-0,10
Wygląd znanych osób inspiruje mnie do bycia na bieżąco z modą	0,65	-0,18
Myślę, że osoby znane z mediów są autorytetami w sprawach wyglądu	0,61	-0,18
Lubię naśladować styl znanych osób	0,50	-0,22
Na portalach społecznościowych często przeglądam profile znanych osób	0,49	-0,30
Wygląd osób popularnych w mediach motywuje mnie do dbania o swoją sylwetkę	0,41	-0,27
Porównuję siebie do modeli/modelek występujących w mediach	0,13	-0,88
Porównuję swój wygląd do wyglądu znanych osób	0,15	-0,87
Seksowne osoby występujące w teledyskach sprawiają, że żałuję, że moje ciało nie wygląda lepiej	0,02	-0,66
Zdjęcia wysportowanych osób sprawiają, że żałuję, że nie mam lepszej sylwetki	-0,06	-0,58
α Cronbacha	0,91	0,88

Analiza wykazała, że wszystkie wyróżnione czynniki charakteryzowały się wysokim poziomem rzetelności. Eksplorując uzyskaną strukturę można zaobserwować, że czynnik 1 odpowiadał czerpaniu inspiracji z mediów w wymiarze obserwacji i śledzenia trendów, natomiast czynnik 2 odpowiadał czerpaniu inspiracji z mediów w wymiarze porównywania siebie do osób medialnych.

Podstawowe statystyki opisowe wraz z testem Shapiro-Wilka

W kolejnym kroku analizy sprawdzono rozkłady wyników w wyodrębnionych czynnikach. W tym celu wyliczono podstawowe statystyki opisowe wraz z testem Shapiro-Wilka badającym normalność rozkładu. Wyniki analizy zostały zaprezentowane w tabeli 75.

Tabela 75. Podstawowe statystyki opisowe wyodrębnionych czynników wraz z testem Shapiro-Wilka

Zmienna zależna	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>W</i>	<i>p</i>
Czerpanie inspiracji z mediów									
Czynnik 1	2,15	2,00	0,80	0,37	-0,79	1,00	4,00	0,96	<0,001
Czynnik 2	2,02	2,00	0,93	0,57	-0,79	1,00	4,00	0,90	<0,001

Adnotacja. *M* - średnia; *Me* - mediana; *SD* - odchylenie standardowe; *Sk.* - skośność; *Kurt.* - kurtoza; *Min.* - wartość minimalna; *Maks.* - wartość maksymalna; *W* - wynik testu Shapiro-Wilka; *p* – istotność statystyczna dla testu Shapiro-Wilka.

Wynik testu Shapiro-Wilka w przypadku wprowadzonych zmiennych okazał się istotny statystycznie, co oznacza, że ich rozkłady istotnie odbiegają od rozkładu normalnego. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że skośność rozkładu tych zmiennych nie przekracza wartości bezwzględnej równej 2, co oznacza, że ich rozkłady są asymetryczne w nieznacznym stopniu (Field, 2018). W związku z tym zasadne jest przeprowadzenie analizy w oparciu o testy parametryczne, o ile zostały spełnione ich pozostałe założenia.

4.10.1. Czerpanie inspiracji z mediów a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem

W dalszej kolejności sprawdzono czy istnieje związek pomiędzy czerpaniem inspiracji z mediów w wymiarze obserwacji i śledzenia trendów oraz w wymiarze porównywania siebie do osób medialnych a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu wykonano analizę korelacji *r* Pearsona, której wyniki przedstawiono w tabeli 76.

Tabela 76. Korelacja pomiędzy czerpaniem inspiracji z mediów z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna		Porównywanie siebie do osób medialnych	Obserwacja i śledzenie trendów
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	<i>r</i> Pearsona	0,01	<0,01
	<i>p</i>	0,858	0,986
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	<i>r</i> Pearsona	-0,03	-0,01
	<i>p</i>	0,612	0,834
Seksting niechciany	<i>r</i> Pearsona	0,28	0,29
	<i>p</i>	<0,001	<0,001

Analiza wykazała istotne statystycznie dodatnie związki pomiędzy porównywaniem siebie do osób medialnych ($r = 0,28$; $p < 0,001$) oraz obserwacją i śledzeniem trendów ($r = 0,29$; $p < 0,001$) a sekstingiem niechcianym. Oznacza to, że osoby częściej porównujące się do osób medialnych oraz śledzące trendy mają większą tendencję do deklarowania doświadczania lub angażowania się w seksting niechciany. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że odnotowane efekty okazały się słabe ($r < 0,30$), co sugeruje, że wpływ czerpania inspiracji z mediów na doświadczanie sekstingu niechcianego może być ograniczony.

Podsumowując, wyniki w obu wymiarach: porównywania siebie do osób medialnych oraz obserwacji i śledzenia trendów, wskazują na brak istotnych statystycznie korelacji z sekstingiem partnerskim i poza partnerskim, co sugeruje, że czerpanie inspiracji z mediów nie ma wpływu na seksting w stosunku do osób spoza związku oraz wobec osób partnerskich. Brak korelacji może sugerować, że inne czynniki, niezwiązane z inspiracjami medialnymi, mogą być bardziej istotne w kontekście sekstingu w takich relacjach. Wyniki wskazują, że osoby silniej zaangażowane w obserwowanie treści medialnych i porównywanie się do twórców częściej deklarują udział w sytuacjach związanych z sekstingiem niechcianym. Należy jednak podkreślić, że uzyskane korelacje mają niewielką siłę. Tym samym wpływ inspiracji medialnych na doświadczenia związane z sekstingiem niechcianym może być ograniczony i stanowić tylko jeden z wielu czynników wpływających na tego rodzaju zachowania.

4. 11. Samoocena

Dotychczasowe badania wskazują, że poziom samooceny może mieć istotny związek z angażowaniem się w seksting (Sesar i in., 2021). Osoby o wyższej samoocenie często postrzegają siebie jako bardziej atrakcyjne i pewne siebie, co może prowadzić do większej otwartości na eksperymentowanie z sekstingiem. Z drugiej strony, niska samoocena może prowadzić do poszukiwania akceptacji i potwierdzenia własnej wartości poprzez wysyłanie treści seksualnych, co często wiąże się z ryzykiem emocjonalnym i społecznym (Scholes-Balog i in., 2016; Sesar i in., 2021).

W toku analiz sprawdzono jaki był poziom samooceny w badanej grupie. Szczegółowe dane zostały przedstawione w poniższej tabeli 77.

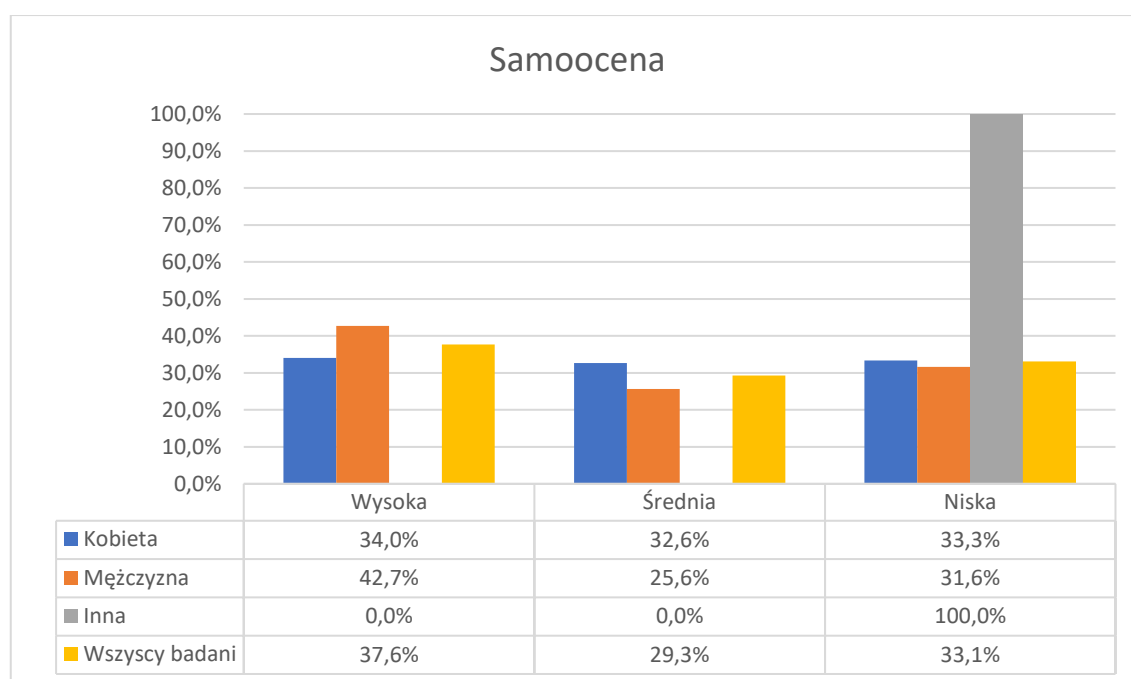
Tabela 77. Podstawowe statystyki opisowe samooceny wraz z testem Shapiro-Wilka

	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>W</i>	<i>p</i>
SES									
Samoocena	28,30	29,00	6,14	-0,25	-0,28	10,00	40,00	0,99	0,022

Adnotacja. *M* - średnia; *Me* - mediana; *SD* - odchylenie standardowe; *Sk.* - skośność; *Kurt.* - kurtoza; *Min.* - wartość minimalna; *Maks.* - wartość maksymalna; *w* - wynik testu Shapiro-Wilka; *p* – istotność statystyczna dla testu Shapiro-Wilka.

Poziom samooceny został sprawdzony za pomocą narzędzia Skala Samooceny Rosenberga. Uzyskane wyniki pozwoliły określić ogólny poziom samooceny wśród badanych. Wynik ogólny zawierał się w przedziale od 10 do 40 ($M = 28,30$; $SD = 6,14$).

Wykres 31. Poziom samooceny w badanej grupie

W badanej grupie badani najczęściej mieli wysoką samoocenę (37,6%), przy czym częściej mężczyźni charakteryzowali się wysoką samooceną (42,7% mężczyzn, w stosunku do 34,0% kobiet). Pozostałe osoby w porównywalnym stopniu miały niską

(33,1%) oraz średnią samoocenę (29,3%). Wśród osób określających swoją płć jako „inna” (n=2) wszyscy mieli niską samoocenę.

4.11.1. Samoocena a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem

W kolejnym kroku analizy sprawdzono czy istnieje związek pomiędzy samooceną a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu wykonano analizę korelacji r Pearsona, której wyniki przedstawiono w tabeli 78.

Tabela 78. Korelacja samooceny z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna		Samoocena
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	r Pearsona	-0,01
	p	0,821
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	r Pearsona	0,12
	p	0,052
Seksting niechciany	r Pearsona	-0,13
	p	0,034

Analiza wykazała istotny statystycznie ujemny związek jedynie pomiędzy samooceną ($r = -0,13$; $p < 0,001$) a nasileniem sekstingu niechcianego. Oznacza to, że wraz ze wzrostem samooceny badanych spadało nasilenie doświadczanego przez nich sekstingu niechcianego. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że odnotowany efekt okazał się słaby ($r < 0,30$).

Podsumowując, wyniki analizy wskazują, że nie ma istotnego związku między samooceną a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem, zarówno w relacjach z osobami niebędącymi partnerem, jak i z partnerem/partnerką. Chociaż pojawia się pewna tendencja wskazująca na związek pomiędzy wzrostem samooceny a spadkiem doświadczania sekstingu niechcianego, efekt ten jest słaby.

4. 12. Przekonania jednostki o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami

Poczucie własnej skuteczności może mieć znaczący wpływ na decyzje młodych dorosłych dotyczące zachowań seksualnych. Osoby, które wierzą w swoją zdolność do

skutecznego radzenia sobie z trudnościami, mogą czuć się bardziej pewne siebie w kontekście podejmowania seksualnych zachowań ryzykownych (Jenkins, 2015). Mogą myśleć, że są w stanie zarządzać konsekwencjami swoich działań, co może prowadzić do intensywniejszego angażowania się w komunikację sekstingową (Wilson i in., 2021).

W toku analiz sprawdzono przekonania o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami w badanej grupie. Szczegółowe dane zostały przedstawione w poniższej tabeli 79.

Tabela 79. Podstawowe statystyki opisowe wyodrębnionych czynników wraz z testem Shapiro-Wilka

Zmienna zależna	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>W</i>	<i>p</i>
GSES									
Poczucie własnej skuteczności	28,86	30,00	6,07	-0,48	0,03	11,00	40,00	0,97	<0,001

Adnotacja. *M* - średnia; *Me* - mediana; *SD* - odchylenie standardowe; *Sk.* - skośność; *Kurt.* - kurtოza; *Min.* - wartość minimalna; *Maks.* - wartość maksymalna; *W* - wynik testu Shapiro-Wilka; *p* – istotność statystyczna dla testu Shapiro-Wilka.

Analiza rozkładów wyników w wyodrębnionych czynnikach dostarcza istotnych informacji na temat charakterystyki zmiennej zależnej, jaką jest poczucie własnej skuteczności. Uczestnicy badania mają na ogół średnie poczucie własnej skuteczności, a połowa uczestników uzyskała wynik powyżej tej wartości. Wyniki w badanej grupie były umiarkowanie zróżnicowane (*SD* 6,07). Skośność (-0,48), rozkład wynik testu Shapiro-Wilka (*W* = 0,97) oraz wartość *p* (<0,001) sugerują, że rozkład wyników nie jest normalny, jednak skośność rozkładu tej zmiennej nie przekracza wartości bezwzględnej równej 2, co oznacza, że ich rozkłady są asymetryczne w nieznacznym stopniu (Field, 2018). W związku z tym zasadne jest przeprowadzenie analizy w oparciu o testy parametryczne, o ile zostały spełnione ich pozostałe założenia.

4.12.1. Poczucie własnej skuteczności a nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem

Ostatnim krokiem tego etapu analizy było sprawdzenie czy istnieje związek pomiędzy poczuciem własnej skuteczności a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. W tym celu wykonano analizę korelacji *r* Pearsona, której wyniki przedstawiono w tabeli 80.

Tabela 80. Korelacja poczucia własnej skuteczności z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem

Zmienna		Poczucie własnej skuteczności
Seksting w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką	<i>r</i> Pearsona	-0,07
	<i>p</i>	0,258
Seksting w stosunku do partnera/partnerki	<i>r</i> Pearsona	0,12
	<i>p</i>	0,058
Seksting niechciany	<i>r</i> Pearsona	0,04
	<i>p</i>	0,521

Analiza nie wykazała istotnych statystycznie związków pomiędzy poczuciem własnej skuteczności a sekstingiem w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką, sekstingiem w stosunku do partnera/partnerki oraz sekstingiem niechcianym.

Reasumując, zmiana poziomu poczucia własnej skuteczności nie korelowała ze zmianą nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem.

4. 13. Podsumowanie

Przedstawione wyniki podsumowują wieloaspektową analizę czynników wpływających na różne formy sekstingu, ukazując złożoność zjawiska i jego powiązania z cechami demograficznymi, relacyjnymi oraz psychologicznymi badanych. Wraz z wiekiem badanych, nasilenie sekstingu w relacji z partnerem/partnerką wzrasta. Może to sugerować, że starsze osoby częściej i intensywniej angażują się w tego typu intymne interakcje z bliskimi. Wraz ze wzrostem wieku, nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem niechcianym maleje. Może to wskazywać na to, że starsze osoby są mniej narażone na niepożądane wiadomości czy zdjęcia o charakterze seksualnym, co może być wynikiem większej dojrzałości emocjonalnej lub bardziej stabilnych relacji. Nie zaobserwowano związku między wiekiem a sekstingiem w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką. Oznacza to, że wiek nie ma wpływu na nasilenie tych doświadczeń.

Analiza przedstawia interesujące wyniki dotyczące różnic międzypłciowych w zakresie sekstingu. Wskazuje na istotne różnice w zachowaniach związanych z sekstingiem pomiędzy mężczyznami a kobietami, szczególnie w kontekście interakcji z osobami, które nie są ich partnerami. Mężczyźni wykazali wyższe nasilenie sekstingu w stosunku do osób znanych tylko z Internetu, co może sugerować, że mają tendencję do

podejmowania ryzykownych działań w sferze wirtualnej. Jednocześnie, niższe nasilenie sekstingu niechcianego wśród mężczyzn w porównaniu do kobiet może wskazywać na różnice w podejściu do granic osobistych oraz w postrzeganiu intymności. Warto zauważyć, że efekt w przypadku sekstingu niechcianego był słaby, co sugeruje, że chociaż różnice istnieją, nie są one na tyle wyraźne, aby można je było łatwo zaobserwować w praktyce. Z kolei umiarkowany efekt w przypadku sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką może wskazywać na wyraźniejszą tendencję w tym zakresie.

Brak istotnych różnic w sekstingu wobec partnerów/partnerki sugeruje, że w kontekście bliskich relacji obie płcie mogą wykazywać podobny poziom zaangażowania w tę formę komunikacji. Może to implikować, że seksting jako forma intymności jest postrzegany w podobny sposób przez obie płcie, przynajmniej w kontekście relacji partnerskich.

Uwzględniając relacje z rodzicami/opiekunami w okresie dorastania można wskazać, że seksting w stosunku do partnera/partnerki wykazuje istotną korelację z relacjami z matką. Relacje z matką w okresie dorastania mogą mieć wpływ na doświadczenia związane z sekstingiem w stosunku do partnerów, podczas gdy relacje z ojcem nie wykazują istotnych korelacji z nasileniem wyróżnionych rodzajów sekstingu. Istnieje istotny statystycznie ujemny związek między jakością relacji z matką w okresie dorastania a praktykowaniem sekstingu w związkach romantycznych. W praktyce oznacza to, że osoby, które oceniają swoje relacje z matką jako bardziej pozytywne, angażują się w seksting w mniejszym stopniu w stosunku do swoich partnerów lub partnerek.

Analiza danych nie wykazała znaczących związków pomiędzy oceną relacji ze znajomymi a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem w badanej grupie. Relacje ze znajomymi, zarówno w okresie dorastania, jak i obecnie, nie mają istotnego wpływu na doświadczenia związane z sekstingiem.

Z przedstawionych wyników wynika, że istnieją istotne różnice w zachowaniach związanych z sekstingiem pomiędzy osobami będącymi w związkach formalnych i nieformalnych a singlami. Osoby niebędące w związku, w porównaniu do tych, które są w związkach, wykazują wyższe nasilenie sekstingu poza partnerskiego, co może sugerować, że szukają alternatywnych form ekspresji seksualnej lub intymności. Z drugiej strony, osoby w związkach formalnych i nieformalnych prezentują wyższe

nasilenie sekstingu względem swojego partnera, co może świadczyć o większym zaufaniu i intymności w tych relacjach, gdzie komunikacja i wymiana intymnych treści mogą być realizowane w inny sposób. Nie stwierdzono istotnych różnic w doświadczeniach sekstingu pomiędzy osobami w związku formalnym a nieformalnym. To stwierdzenie sugeruje, że doświadczenia związane z sekstingiem nie różnią się znacząco w zależności od tego, czy osoba jest w związku formalnym (np. małżeństwo) czy nieformalnym (np. związek partnerski).

Na podstawie przedstawionych wyników analizy można zauważyć, że zaangażowanie religijne ma znaczący wpływ na doświadczenia związane z sekstingiem, zarówno w kontekście interakcji z osobami niebędącymi partnerem/partnerką, jak i z partnerem/partnerką. Osoby niereligijne wykazały istotnie wyższe nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem w porównaniu do osób religijnych angażujących się oraz osób religijnych nieangażujących się w praktyki religijne. Uzyskane wyniki ukazują, że osoby niereligijne częściej angażują się w seksting z osobami, które nie są ich partnerami. Osoby religijne angażujące się w praktyki religijne miały znacznie niższe nasilenie sekstingu w porównaniu do osób niereligijnych oraz nieangażujących się religijnie. Różnice były statystycznie istotne, co sugeruje, że zaangażowanie religijne jest powiązane z niższym nasileniem sekstingu w relacjach partnerskich. W przypadku sekstingu niechcianego nie zaobserwowano istotnych różnic między grupami, co może sugerować, że doświadczenia związane z niechcianym sekstingiem są bardziej uniwersalne i nie różnią się znacząco w zależności od poziomu zaangażowania religijnego.

Wyższy wiek inicjacji seksualnej może być związany z mniejszą intensywnością doświadczeń związanych z sekstingiem w przypadku sekstingu w stosunku do partnera/partnerki. Wyniki wskazują, że osoby, które zaczęły swoje życie seksualne wcześniej, mogą wykazywać większą intensywność doświadczeń związanych z sekstingiem.

Większa liczba partnerów seksualnych jest związana z większym nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką oraz w stosunku do partnera/partnerki. Związek pomiędzy liczbą partnerów seksualnych a sekstingiem w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką wykazuje umiarkowaną siłę, co może sugerować, że jest to istotny, ale nie dominujący czynnik.

Zaobserwowano niewielką, ale istotną pozytywną korelację wskazującą, że wyższa częstotliwość sięgania po używki może być związana z większym nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką oraz sekstingiem niechcianym.

Analiza wykazała, że osoby podejmujące ryzykowne zachowania seksualne mają tendencję do większego zaangażowania w seksting, zarówno w relacjach z partnerami, jak i z osobami niebędącymi partnerami. Różnice te są statystycznie istotne, co wskazuje, że ryzykowne zachowania seksualne mogą być związane z wyższym nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. Warto zauważyć, że efekt w przypadku sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką był silniejszy w porównaniu do efektu w relacji z partnerem/partnerką.

Intensywność obecności w cyberprzestrzeni, szczególnie w kontekście liczby kont i aktywności w mediach społecznościowych, ma istotny związek z sekstingiem niechcianym, podczas gdy nie stwierdzono takich relacji z innymi rodzajami sekstingu. Warto zauważyć, że różnice w sile tych związków są istotne. Umiarkowany związek pomiędzy liczbą kont a niechcianym sekstingiem sugeruje, że większa liczba kont może rzeczywiście wiązać się z wyższym ryzykiem, ale nie jest to związek bardzo silny. Może to oznaczać, że inne czynniki, takie jak typy używanych platform, demografia użytkowników czy ich zachowania online, również mogą wpływać na to ryzyko. Z kolei słaby związek pomiędzy częstotliwością aktywności a doświadczanym sekstingiem sugeruje, że samo bycie aktywnym na portalach społecznościowych niekoniecznie przekłada się na doświadczanie niechcianych treści.

Zaprezentowane relacje pomiędzy percepcją kultury popularnej jako zseksualizowanej a różnymi typami sekstingu podkreślają, że jedynie seksting niechciany wykazuje istotny statystycznie związek z percepcją kultury jako zseksualizowanej. Osoby, które postrzegają kulturę popularną jako bardziej zseksualizowaną, są bardziej narażone na doświadczenia sekstingu niechcianego. Badanie sugeruje, że percepcja kultury jako zseksualizowanej może być czynnikiem ryzyka dla doświadczania sekstingu niechcianego. Z drugiej strony, brak istotnych korelacji dla sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką oraz sekstingu w stosunku do partnera/partnerki sugeruje, że percepcja kultury popularnej jako zseksualizowanej nie ma znaczącego wpływu na te formy sekstingu.

Osoby, które częściej porównują się do medialnych postaci, doświadczają wyższego poziomu niechcianego sekstingu. Warto zaznaczyć, że chociaż związek jest istotny, jest on stosunkowo słaby. Podobnie jak w przypadku porównywania siebie do osób medialnych, także w wymiarze obserwacji i śledzenia trendów zauważono istotny związek z sekstingiem niechcianym. Osoby, które aktywnie obserwują i śledzą trendy, doświadczają większego nasilenia niechcianego sekstingu, co sugeruje, że ekspozycja na różne media może wpływać na sposób, w jaki są odbierane interakcje seksualne. Natomiast czerpanie inspiracji z mediów w którymkolwiek z wyróżnionych wymiarów nie ma znaczącego wpływu na zachowania sekstingowe w relacjach partnerskich o poza partnerskich.

Wyniki wskazują, że wyższa samoocena może być związana z mniejszym nasileniem niechcianego sekstingu. Nie zaobserwowano istotnych korelacji z innymi typami sekstingu. Warto również podkreślić, że mimo istotności statystycznej, efekty są słabe, co sugeruje, że należy być ostrożnym w interpretacji tych wyników i ich potencjalnych implikacjach.

Na podstawie analizy można wskazać, że poczucie własnej skuteczności nie ma istotnego wpływu na nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem. Zmiany w poziomie poczucia własnej skuteczności nie korelują z doświadczaniem sekstingu, zarówno w kontekście relacji z partnerem, jak i osobami spoza związku, a także w przypadku doświadczeń niechcianych.

Podsumowując można zauważyć kilka kluczowych wniosków i tendencji.

1. **Wiek a seksting:** Wraz z wiekiem badanych, nasilenie sekstingu w relacjach z partnerem/partnerką wzrasta, co sugeruje, że starsze osoby częściej angażują się w intymne interakcje. Jednakże, wraz z wiekiem, doświadczenia związane z sekstingiem niechcianym maleją, co może wskazywać na większą dojrzałość emocjonalną i stabilność relacji u starszych osób. Starsze osoby często mają większe doświadczenie w relacjach intymnych, co może prowadzić do większej otwartości na wyrażanie swoich potrzeb i pragnień seksualnych. Z wiekiem mogą również zyskiwać większą pewność siebie i komfort w dziedzinie seksualności, co może sprzyjać większemu zaangażowaniu w seksting. Spadek doświadczeń związanych z niechcianym sekstingiem u starszych osób może wskazywać na ich większą

dojrzałość emocjonalną oraz umiejętność lepszego rozpoznawania i ustanawiania granic w relacjach. Z wiekiem ludzie często stają się bardziej świadomi swoich potrzeb oraz oczekiwań, co może prowadzić do bardziej selektywnego angażowania się w interakcje seksualne i lepszego radzenia sobie z potencjalnymi sytuacjami niekomfortowymi. Nie zaobserwowano znaczących różnic w sekstingu dotyczącym osób niebędących partnerami. Może to sugerować, że motywacje i potrzeby związane z sekstingiem w takich interakcjach są bardziej uniwersalne i nie zmieniają się w znaczący sposób z wiekiem. Możliwe, że ludzie w każdym wieku mogą podchodzić do sekstingu z osobami spoza swoich relacji romantycznych w podobny sposób, kierując się chęcią flirtu lub zabawy, co niekoniecznie jest związane z ich doświadczeniem życiowym czy dojrzałością emocjonalną.

2. **Różnice płciowe:** Istnieją istotne różnice między mężczyznami a kobietami w zakresie sekstingu. Mężczyźni częściej angażują się w seksting z osobami znanymi tylko z Internetu, co może sugerować większą tendencję do podejmowania ryzykownych działań i przekraczania granic innych w sferze wirtualnej. Z kolei kobiety doświadczają niechcianego sekstingu częściej niż mężczyźni, co może świadczyć o różnicach w postrzeganiu granic osobistych.
3. **Status związku:** Osoby niebędące w związkach wykazują wyższe nasilenie sekstingu niż te w związkach formalnych lub nieformalnych, co może sugerować, że osoby te szukają alternatywnych form ekspresji seksualnej. Nie stwierdzono istotnych różnic pomiędzy osobami w związkach formalnych a nieformalnych.
4. **Zaangażowanie religijne:** Osoby niereligijne wykazują wyższe nasilenie sekstingu niż osoby religijne, co może wynikać z bardziej liberalnego podejścia do seksualności. Osoby aktywnie uczestniczące w praktykach religijnych w mniejszym stopniu angażują się w seksting.
5. **Relacje z rodzicami:** Relacje z matką w okresie dorastania mają znaczący wpływ na seksting w relacjach romantycznych. Osoby z pozytywnymi relacjami z matką wykazują mniejsze nasilenie sekstingu partnerskiego. Relacje z ojcem nie mają istotnego wpływu na te zachowania.
6. **Relacje ze znajomymi:** Relacje ze znajomymi, zarówno w przeszłości, jak i obecnie, nie wpływają na doświadczenia związane z sekstingiem.

7. **Inicjacja seksualna i liczba partnerów:** Wyższy wiek inicjacji seksualnej jest związany z mniejszym nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem. Osoby z większą liczbą partnerów seksualnych wykazują większe nasilenie doświadczeń związanych z sekstingiem.
8. **Zachowania ryzykowne:** Osoby podejmujące ryzykowne zachowania seksualne mają tendencję do większego zaangażowania w seksting w relacjach zarówno z partnerami, jak i z osobami niebędącymi partnerami.
9. **Cyberprzestrzeń i kultura popularna:** Intensywność obecności w mediach społecznościowych, zwłaszcza liczba posiadanych kont, ma związek z doświadczaniem niechcianego sekstingu, ale nie ma silnych korelacji z innymi rodzajami sekstingu.
10. **Percepcja kultury popularnej:** Osoby postrzegające kulturę jako zseksualizowaną są bardziej narażone na niechciany seksting, co sugeruje, że kultura może wpływać na normy dotyczące seksualności.
11. **Samoocena:** Wyższa samoocena jest związana z mniejszym nasileniem niechcianego sekstingu, jednak efekty te są stosunkowo słabe.
12. **Poczucie własnej skuteczności:** Poczucie własnej skuteczności nie wykazuje istotnego wpływu na doświadczanie sekstingu.

Ogólnie, analiza wskazuje na złożoność zjawiska sekstingu, z różnorodnymi czynnikami wpływającymi na jego nasilenie oraz różnice w doświadczeniach w zależności od płci, wieku, relacji interpersonalnych, statusu religijnego, aktywności w mediach społecznościowych, podejmowania zachowań ryzykownych oraz samooceny. Wyniki te mogą mieć istotne implikacje dla działań edukacyjnych i prewencyjnych dotyczących zdrowia psychicznego i relacji interpersonalnych.

ROZDZIAŁ 5. ZJAWISKO SEKSTINGU W OPINIACH BADANYCH

W tej części pracy prezentuję wyniki badań dotyczące opinii i doświadczeń badanych w zakresie motywacji angażowania się w seksting, możliwych następstw zjawiska oraz podmiotów właściwych do udzielania wsparcia w przypadku niepożądanego rozpowszechnienia materiałów sekstingowych.

5. 1. Motywacja osób wysyłających wiadomości sekstingowe

5.1.1. Motywacje innych osób

W toku badań chciałam sprawdzić jaka jest motywacja do wysyłania materiałów sekstingowych. Interesowała mnie opinia badanych o przypuszczalnej motywacji innych osób do wysyłania takich wiadomości. Wyniki badań zostały przedstawione na poniższym wykresie 32.

Wykres 32. Odpowiedź badanych na pytanie: „*Jak myślisz, z jakiego powodu najczęściej ludzie wysyłają swoje erotyczne zdjęcia/filmy do innych osób?*”

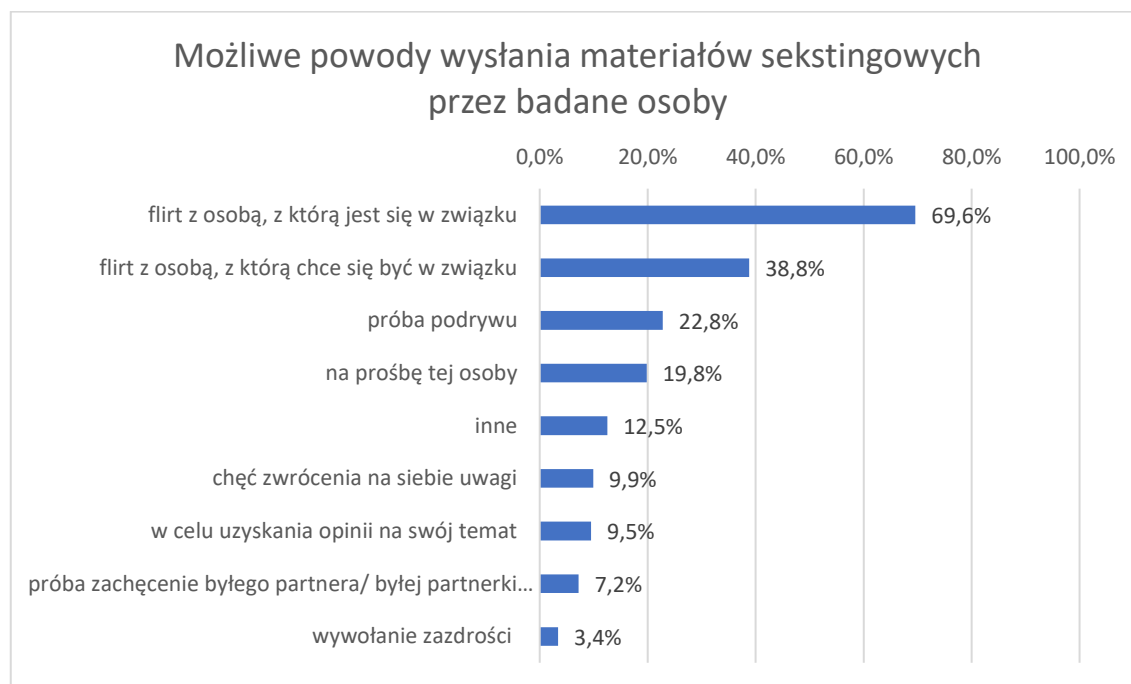
Na podstawie przedstawionych danych można wskazać, że badani uważają, że inne osoby najczęściej wysyłają swoje erotyczne zdjęcia i filmy w kontekście flirtu oraz relacji romantycznych. Najczęściej wskazywano na flirt z osobą, z którą jest się w związku oraz flirt z osobą, z którą chce się być w związku (po 71,1%). Wysyłanie erotycznych zdjęć może być sposobem na podniesienie pożądania w związku i utrzymanie intymności, a osoby starające się nawiązać nową relację mogą wysyłać takie materiały, aby zbudować bliskość i zainteresowanie. Ponad połowa badanych (56,7%) uważa, że wysyłanie erotycznych treści może być również strategią mającą na celu przyciągnięcie uwagi i wyrażenie swoich intencji. Prawie połowa respondentów (49,4%) wskazuje, że motywacją do wysyłania takich materiałów mogą być prośby innych osób. Znaczna część osób (46,4%) myśli, że powodem wysyłania może być chęć podkreślenia swojej atrakcyjności i przyciągnięcie uwagi innych. Najrzadziej wskazywano na próbę zachęcenia byłego partnera/byłej partnerki do ponownego związku (20,90%), chęć uzyskania opinii na swój temat (17,90%) oraz wywołanie zazdrości (10,60%).

Podsumowując, można stwierdzić, że najważniejsze przypuszczalne powody wysyłania erotycznych zdjęć i filmów przez inne osoby to chęć flirtu oraz podtrzymywanie relacji, zarówno w kontekście istniejących związków, jak i prób nawiązania nowych.

5.1.2. Motywacja własna

Chciałam również uzyskać informację jaka jest możliwa motywacja własna badanych do wysyłania swoich erotycznych materiałów. Wyniki zostały przedstawione na poniższym wykresie 33.

Wykres 33. Odpowiedź badanych na pytanie: „*Jak mogłaby być Twoja motywacja do wysłania swoich erotycznych zdjęć/filmów do innej osoby?*”

Jako najczęstszy prawdopodobny powód skłaniający do wysłania swoich erotycznych zdjęć/filmów do innej osoby badani wskazywali flirt z osobą, z którą są w związku (69,9%), a następnie flirt z osobą, z którą chcą być w związku (38,8%). Co piąta osoba (22,8%) uważa, że chęć poderwania innej osoby mogłaby spowodować wysłanie materiałów sekstingowych w celu wyrażenia zainteresowania romantycznego. To wskazuje, że seksting może być użyty jako narzędzie do budowania relacji i zainteresowania. Niektóre osoby (19,8%) uważają, że na prośbę partnera mogłyby się zdecydować na seksting, co może sugerować chęć spełnienia oczekiwań partnera. Część badanych (12,5%) wymieniała inne niż wyróżnione powody, które mogłyby ich zmotywować do wysłania erotycznych zdjęć m.in. zarobek czy zaspokojenie potrzeb seksualnych. Jako rzadziej występujące możliwe powody zaangażowania się w seksting badani wskazywali chęć zwrócenia na siebie uwagi (9,9%), chęć uzyskania opinii na swój temat (9,5%), próba zachęcenia byłego partnera/ byłej partnerki do ponownego związku (7,2%) oraz wywołanie zazdrości (3,4%).

Porównując motywacje do wysyłania erotycznych zdjęć w kontekście działań innych osób oraz własnych intencji badanych, można zauważyć zarówno zbieżności, jak

i różnice, które rzucają światło na złożoność zjawiska sekstingu. W obu grupach dominującą motywacją jest flirt oraz podtrzymywanie relacji intymnych, co sugeruje, że seksting jest postrzegany jako skuteczne narzędzie do budowania bliskości i wyrażania uczuć. Zarówno w kontekście działań innych, jak i własnych intencji, można zauważyć silne powiązania z romantycznymi i intymnymi relacjami, a także z chęcią spełnienia oczekiwań partnerów. Mniej popularne motywacje, takie jak wywoływanie zazdrości czy próba zachęcenia byłego partnera/byłej partnerki do ponownego związku pokazują, że seksting to złożone zjawisko, które może mieć różnorodne konteksty i znaczenia. Zestawienie motywacji przypisywanych innym osobom z deklarowanymi intencjami własnymi ukazuje, że funkcje sekstingu wykraczają poza prostą wymianę treści o charakterze erotycznym. Dominacja motywacji związanych z budowaniem i podtrzymywaniem relacji intymnych świadczy o tym, że seksting bywa postrzegany jako forma komunikacji emocjonalnej i narzędzie wzmacniania więzi. Jednocześnie obecność mniej powszechnych, instrumentalnych intencji wskazuje na potrzebę dalszych, pogłębionych badań nad społecznym i psychologicznym kontekstem tej praktyki

5. 2. Następstwa sekstingu w opinii badanych

W toku badań chciałam uzyskać informację jakie następstwa może nieść za sobą angażowanie się w seksting w opinii badanych. Interesowały mnie zarówno możliwe negatywne konsekwencje, jak również pozytywne aspekty, które mogą wynikać z uczestnictwa w sekstingu.

5.2.1. Negatywne skutki

Na kolejnym wykresie 34 przedstawiono negatywne skutki wysyłania nagich lub prawie nagich zdjęć/filmów do innych osób, które mogłyby dotyczyć badanych.

Wykres 34. Odpowiedź badanych na pytanie: „*Jakie konsekwencje może nieść za sobą wysyłanie nagich lub prawie nagich zdjęć/filmów do innych osób? Proszę zaznaczyć te, które Ciebie dotyczą lub mogłyby dotyczyć*”

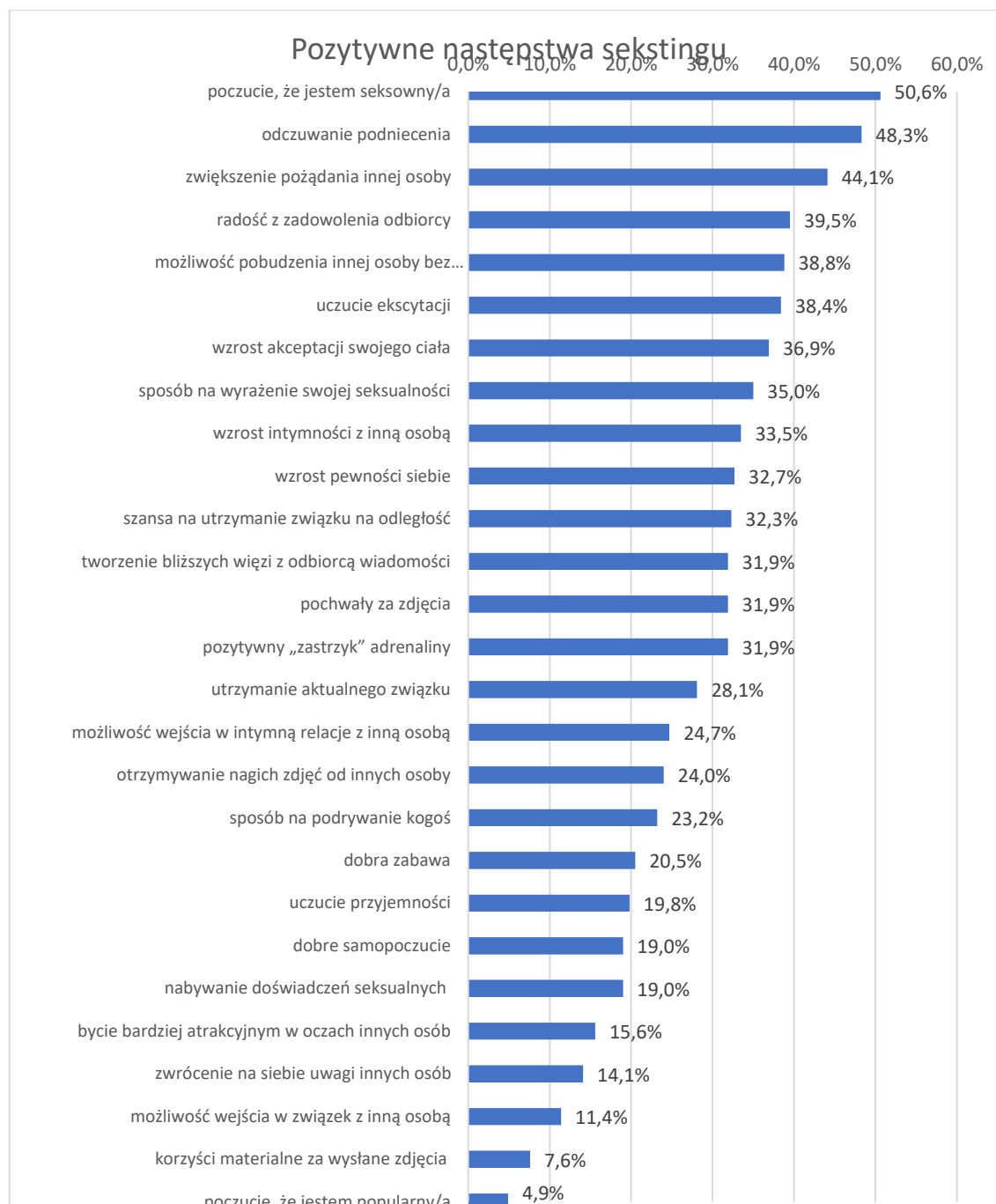
Powyższy wykres ilustruje różne konsekwencje związane z sekstingiem. Każda z wymienionych konsekwencji mogła zostać wskazana przez badanych co sugeruje, jak często badani uważali, że dana sytuacja lub odczucie może u nich wystąpić w kontekście sekstingu. Najwyższy procent wskazuje, że możliwym następstwem sekstingu jest doświadczanie wstydu (54,4%), co może wynikać z obaw o to, jak będą postrzegani przez innych. Prawie tak samo wysoki odsetek (54,0%) wskazuje na obawę, że osoba, która

wysyła intymne zdjęcia, może być postrzegana jako mniej szanowana lub „łatwa”. Co druga badana osoba (50,6%) wyraziła obawę, że rodzina dowiedziałyby się o przesyłanych zdjęciach. Wysoki procent (47,1%) wskazuje na lęk przed pomyłkowym wysłaniem wiadomości sekstingowej do niewłaściwej osoby. Wśród możliwych negatywnych następstw często wskazywano możliwość rozpowszechnienia materiałów przez odbiorcę bez zgody nadawcy (46,4%). Wielu badanych (46,0%) uważa, że angażowanie się w seksting może skutkować wykorzystywaniem intymnych materiałów w celu wywierania presji na osobę, czyli szantażowaniem. W opinii znaczącej części badanych (44,5%) wysyłanie seksualnie sugestywnych materiałów może wpłynąć na życie zawodowe lub edukacyjne. Część respondentów (44,1%) wskazuje na generalne uczucie zakłopotania związane z sytuacjami wynikającymi z sekstingu. Jako przypuszczalne następstwo sekstingu wskazywano obawę przed tym, jak inni mogą postrzegać osobę, która angażuje się w seksting (43,0%) oraz utratę szacunku innych (42,6%). 39,5% badanych przypuszczało możliwość długoterminowego wpływ sekstingu na życie. Taka sama liczba badanych (po 38,8%) wskazywała na obawę przed trwałością materiałów w sieci, występowanie krytyki lub osądów ze strony innych, czyli negatywnego oceniania przez inne osoby, możliwość wystąpienia prześladowania online/cyberprzemocy oraz prawdopodobieństwo rozpowszechnienia zdjęć przez byłego partnera/byłą partnerkę. 35,7% respondentów uważa, że seksting może prowadzić do bycia wyśmiewanym przez rówieśników. Co trzeci badany (po 33,5%) uważa, że zdjęcia mogą zostać rozpowszechnione na stronach pornograficznych bez zgody nadawcy oraz że, zaangażowanie w seksting prowadzi do oczekiwania przez odbiorcę zdjęć innej aktywności seksualnej. Wśród konsekwencji wyróżniano nękanie (31,9%), niekorzystny wpływ na kolejne związki (30,8%) oraz obraźliwe etykietowanie, które może być stosowane przez innych (23,6%). Najrzadziej badani wskazywali na negatywną interpretację wysyłanych materiałów (16,7%) oraz bycie odrzuconym przez grupę rówieśniczą czy konsekwencje prawne sekstingu (po 15,20%). Podsumowując, seksting może wiązać się z licznymi obawami i konsekwencjami, które wpływają na życie osobiste i społeczne osób, które podejmują tę formę komunikacji.

5.2.2. Pozytywne następstwa

Ponadto chciałam sprawdzić, czy w opinii badanych wysyłanie przez nich nagich lub prawie nagich zdjęć może wiązać się z innymi skutkami, w tym z pozytywnymi aspektami, odczuciami lub doświadczeniami. Odpowiedzi zostały przedstawione na wykresie 35.

Wykres 35. Inne następstwa wysyłania nagich lub prawie nagich zdjęć/filmów do innych osób

Odpowiedzi badanych na pytanie dotyczące innych możliwych następstw uprawiania sekstingu wśród młodych ludzi wskazują na wiele aspektów, które mogą wpływać na ich postrzeganie tego zjawiska. Ponad połowa badanych (50,6%) dostrzega w sekstingu możliwość wywołania poczucia, że są seksowni. To może wpływać na ich samoakceptację i pewność siebie. Blisko połowa respondentów (48,3%) uważa, że seksting może być podniecający, a 44,1% zauważa wzrost pożądania innej osoby, co może być postrzegane jako pozytywny aspekt relacji intymnych. 39,5% badanych wskazuje, że wysyłanie materiałów sekstingowych wywołuje radość z faktu, że wiadomości zaspokajają potrzeby odbiorcy. 38,8% respondentów podkreśla możliwość wywołania podniecenia u drugiej osoby bez bezpośredniego kontaktu. Uczucie ekscytacji (38,4%) oraz wzrost intymności z drugą osobą (33,5%) również są dostrzegane jako korzyści. 36,9% badanych wskazuje na wzrost akceptacji swojego ciała, a 35,0% postrzega seksting jako sposób na wyrażenie swojej seksualności. 32,7% respondentów dostrzega możliwość wzrostu pewności siebie, a 31,9% tworzenia bliższych więzi. Młodzi ludzie uważają, że seksting może przyczyniać się do utrzymania związku na odległość (32,3%) oraz aktualnego związku (28,1%). Dla wielu respondentów seksting jest również związany z dobrą zabawą (20,5%) i uczuciem przyjemności (19,8%). Wśród mniej popularnych, ale wciąż zauważanych korzyści znajdują się: możliwość wejścia w intymną relację (24,7%), nabywanie doświadczeń seksualnych (19,0%) czy osiągnięcie korzyści materialnych (7,6%).

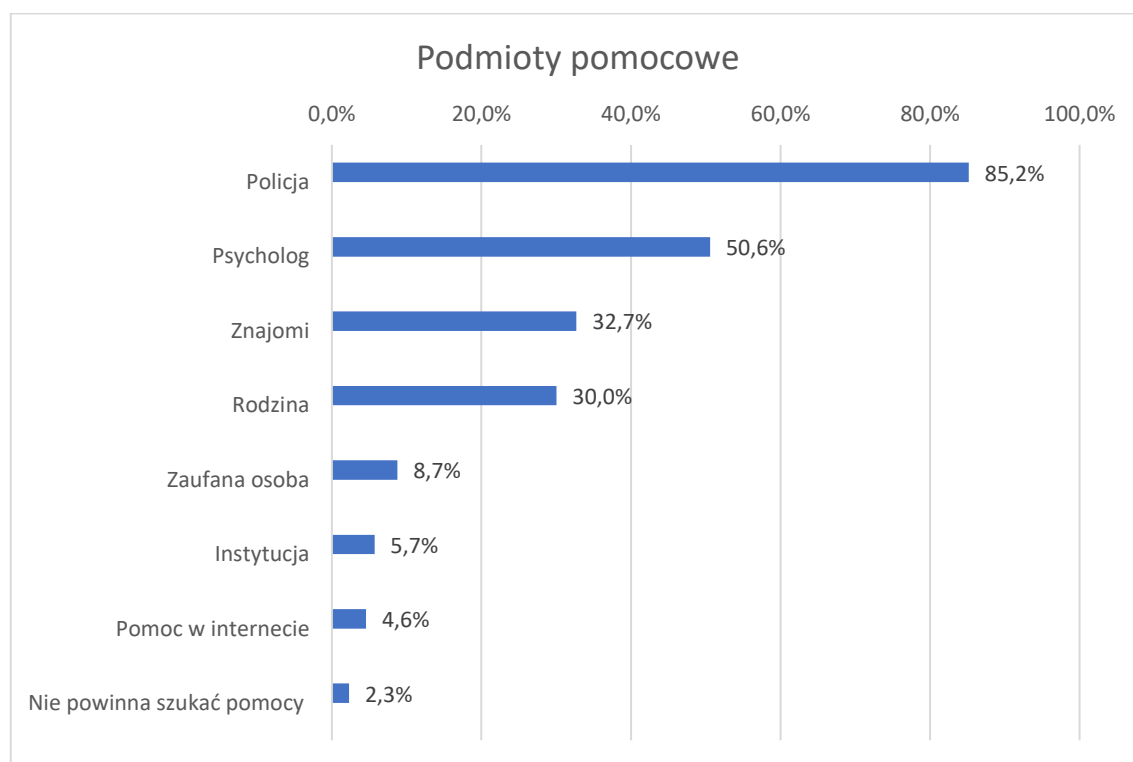
Podsumowując, seksting jest postrzegany przez młodych ludzi jako zjawisko, które może przynosić zarówno emocjonalne, jak i psychiczne korzyści, związane z poczuciem atrakcyjności, intymnością oraz związkami interpersonalnymi. Analiza odpowiedzi młodych osób na temat potencjalnych następstw uprawiania sekstingu wskazuje, że zjawisko to nie jest postrzegane wyłącznie w kategoriach ryzyka czy zagrożeń, ale również jako element wspierający rozwój emocjonalny, psychoseksualny i interpersonalny. Respondenci dostrzegają w sekstingu możliwość budowania poczucia własnej atrakcyjności, pewności siebie, intymności oraz utrzymywania bliskości w relacjach, zwłaszcza na odległość. Zróżnicowane funkcje sekstingu, od emocjonalnych po hedonistyczne i relacyjne, sugerują konieczność pogłębionych badań nad jego rolą we współczesnej komunikacji młodych dorosłych. Wnioski te podkreślają potrzebę edukacji seksualnej, która uwzględniałaby nie tylko aspekty zagrożeń, ale również kontekst psychospołeczny i znaczenie, jakie młodzi ludzie przypisują tego typu aktywnościom.

5. 3. Wiedza badanych o podmiotach pomocowych

5.3.1. Rekomendacje dla innych osób

Badani zostali poproszeni o wskazanie podmiotów właściwych według nich do udzielenia pomocy osobie, której materiały sekstingowe zostały udostępnione bez jej zgody. Wyniki zostały zaprezentowane na wykresie 36.

Wykres 36. Wskazania badanych dotyczące podmiotów, do których powinna zgłosić się osoba, której nagie zdjęcia zostały rozpowszechnione

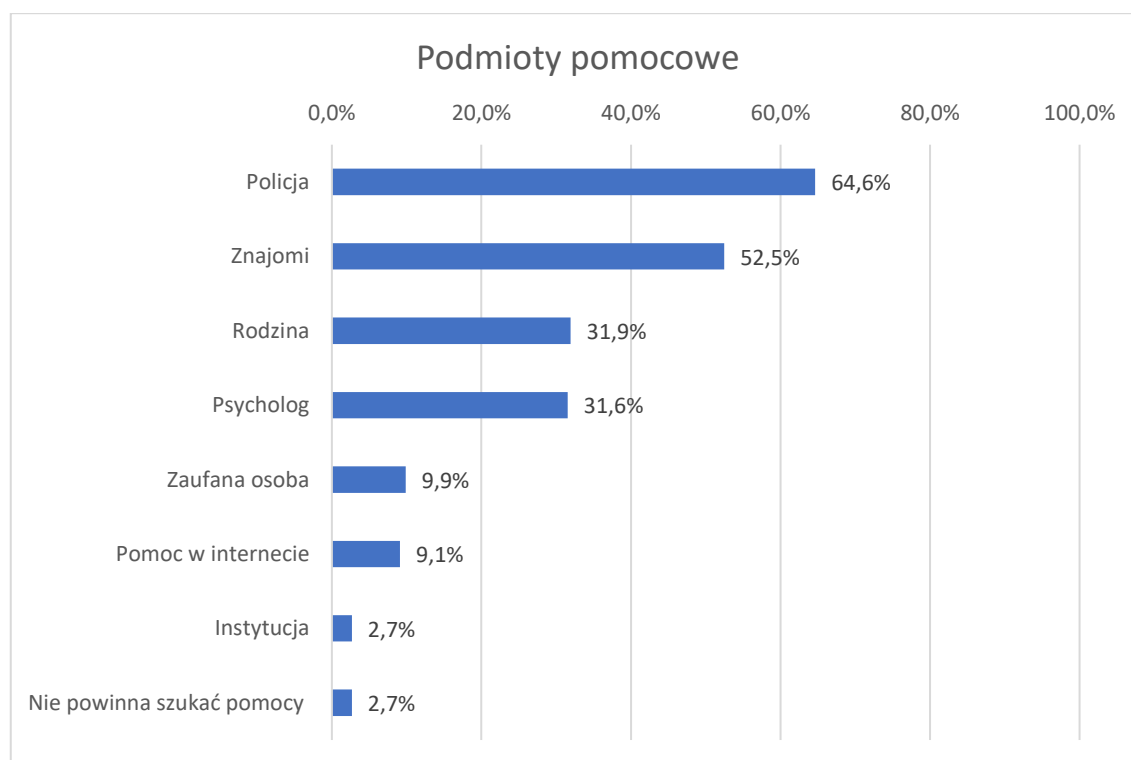
Wykres przedstawia odpowiedzi badanych na pytanie dotyczące podmiotów, do których powinna zwrócić się osoba, której nagie zdjęcia zostały rozpowszechnione bez jej zgody. 85,2% badanych wskazało, że osoba powinna zgłosić sprawę na policję. 50,6% osób uważa, że wsparcie psychologiczne jest ważne. 32,7% respondentów sugeruje, że warto skonsultować się ze znajomymi. 30,0% badanych twierdzi, że wsparcie rodzinne jest istotne. 8,7% badanych wskazało na potrzebę rozmowy z zaufaną osobą. 5,7% respondentów uznało za ważne zwrócenie się do instytucji. Wymieniali m.in. administrację portali i stron internetowych, na których zostały umieszczone zdjęcia, sąd oraz prawników. 4,6% badanych wskazało na możliwość poszukania pomocy

w Internecie. 2,3% badanych uważa, że osoba nie powinna szukać pomocy. Z wyników wynika, że zdecydowana większość badanych (85,2%) wskazuje na konieczność zgłoszenia sytuacji na policję. To podkreśla znaczenie ochrony prywatności i bezpieczeństwa w obliczu takich przypadków.

5.3.2. Własne wybory

W toku badań chciałam sprawdzić do jakich podmiotów badani zgłosiliby się po pomoc w przypadku rozpowszechnienia ich nagich zdjęć. Wyniki zostały przedstawione na poniższym wykresie 37.

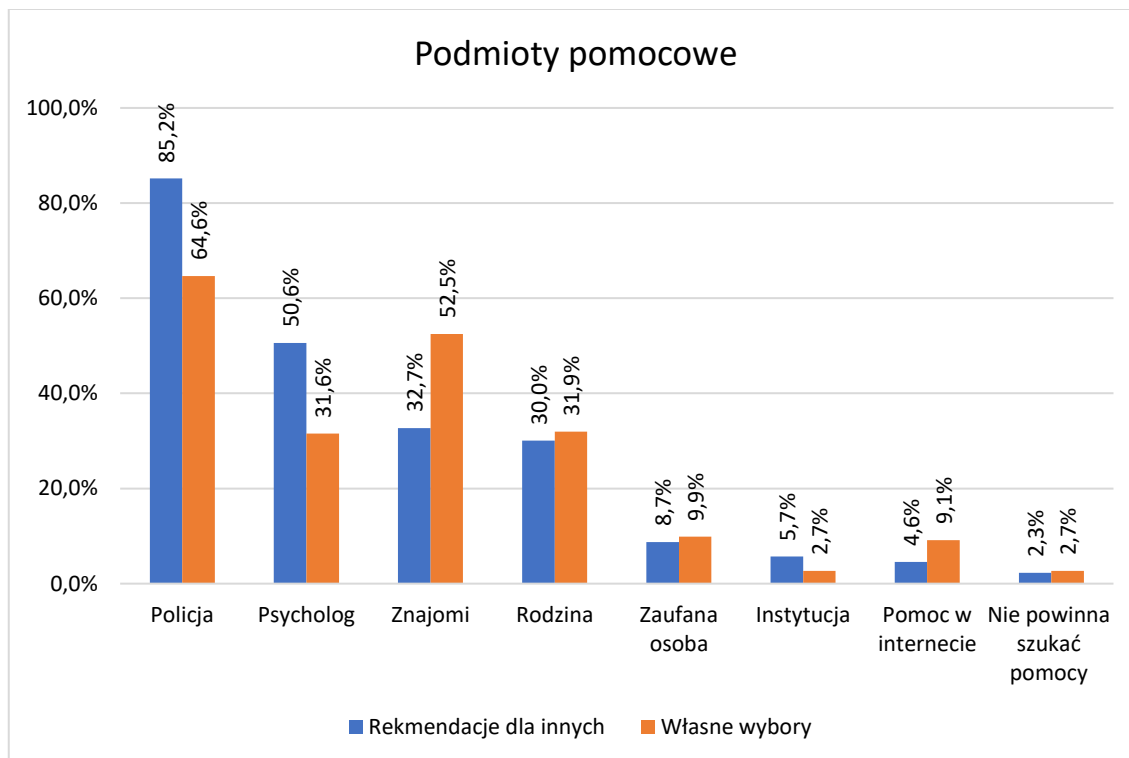
Wykres 37. Wskazania badanych dotyczące podmiotów, do których zgłosiliby się w przypadku rozpowszechnienia ich nagich zdjęć

Na podstawie przedstawionych danych dotyczących wskazań badanych, można zauważyć różne preferencje w zakresie podmiotów, do których respondenci mogliby się zgłosić w przypadku rozpowszechnienia ich nagich zdjęć. Największy odsetek respondentów (64,6%) wskazał, że w przypadku problemu z rozpowszechnieniem nagich zdjęć, zgłosiliby się na policję. Wskazuje to na duże zaufanie do instytucji zajmujących się ochroną prawną oraz potrzebę interwencji w sytuacjach kryzysowych. Ponad połowa

badanych (52,5%) deklaruje, że skonsultowałaby się z przyjaciółmi. To może sugerować, że respondenci czują potrzebę wsparcia emocjonalnego ze strony bliskich osób. Wskazanie rodziny (31,9%) jako potencjalnego wsparcia może świadczyć o chęci uzyskania pomocy od najbliższych, chociaż ich odsetek jest mniejszy niż w przypadku znajomych. Zgłoszenie się do specjalisty, jakim jest psycholog, również zyskało znaczące poparcie (31,6%). Może to wskazywać na świadomość potrzeby wsparcia psychologicznego w trudnych sytuacjach. Tylko niewielki odsetek badanych wskazuje na zaufaną osobę (9,9%) jako źródło wsparcia, co może sugerować ograniczone zasoby w zakresie osobistych relacji lub trudności w zaufaniu innym. Szukanie pomocy w Internecie (9,1%) również nie cieszy się dużym zainteresowaniem, co może wskazywać na sceptycyzm wobec dostępnych w sieci form wsparcia. Niska liczba wskazań na kategorię instytucji (2,7%) może sugerować, że respondenci nie widzą innych instytucji jako odpowiednich do pomocy w takich sytuacjach. Niektórzy badani (2,7%) uważają, że nie powinno się szukać pomocy, co może wskazywać na obawę przed stygmatyzacją lub poczucie wstydu związane z tym problemem. Podsumowując, respondenci wykazują największe zaufanie do policji jako instytucji, która mogłaby pomóc w przypadku rozpowszechnienia ich nagich zdjęć, a także do przyjaciół i psychologów. Pomoc rodziny i zaufanych osób jest mniej popularna.

Wykres 38. Porównanie rekomendacji dla innych osób oraz własnych wskazań na temat podmiotów właściwych do udzielenia pomocy w przypadku rozpowszechnienia nagich zdjęć

Porównując dane dotyczące podmiotów, do których inne osoby oraz sami badani powinni zgłosić się w przypadku rozpowszechnienia nagich zdjęć, można zauważyć znaczące różnice w postrzeganiu wsparcia i pomocy. Badani częściej wskazują na konieczność zgłoszenia przez inne osoby takiej sytuacji policji, w porównaniu do własnej deklaracji szukania tam pomocy (85,2% vs 64,6%). Również więcej badanych uważa, że inne osoby, których zdjęcia zostały rozpowszechnione powinny zgłosić się do psychologa. Jedynie co trzecia osoba (31,6%) sama skorzystałaby w takim przypadku w pomocy psychologicznej, w porównaniu do wskazania ponad połowy badanych (50,6%), że inne osoby powinny skorzystać z takiego wsparcia. Badani częściej deklarują gotowość do szukania wsparcia wśród znajomych w porównaniu do zalecania tej formy wsparcia innym (52,5% vs 32,7%). Podobna liczba osób uważa, że zarówno same skorzystałyby z pomocy rodziny (31,9%), jak również uważa, że to dobry podmiot pomocowy dla innych (30,0%). W obu przypadkach wskazanie na zaufane osoby jako źródło pomocy jest niewielkie. Respondenci uważają, że inne osoby powinny skorzystać z instytucji

oferujących pomoc, podczas gdy oni sami są mniej zainteresowani tym rozwiązaniem (5,7% vs 2,7%). Badani częściej rozważają szukanie pomocy w Internecie przez nich samych w porównaniu do zalecania tego innym (9,1% vs 4,6%). W obu przypadkach niechęć do szukania pomocy jest niewielka. Obie grupy w niewielkim stopniu wskazują na to, że nie powinny szukać pomocy, co może świadczyć o pewnym poczuciu wstydu lub braku zaufania do systemu wsparcia.

5. 4. Podsumowanie

Przedstawione dane wskazują, że przypuszczalną motywacją innych osób do wysyłania erotycznych zdjęć i filmów jest chęć flirtu oraz sposób na podtrzymywanie relacji romantycznych. Wysokie wskaźniki dotyczące flirtu z partnerem oraz osobą, z którą chce się być w związku, sugerują, że takie praktyki są integralną częścią budowania intymności i zacieśniania więzi emocjonalnych. Dodatkowo, zauważalny jest aspekt strategii komunikacyjnej – ponad połowa badanych uznaje wysyłanie erotycznych treści za sposób na przyciągnięcie uwagi oraz wyrażenie swoich intencji. To pokazuje, że w dzisiejszych czasach, w dobie cyfrowej komunikacji, takie działania mogą być postrzegane jako naturalny element interakcji międzyludzkich. Interesujące jest również, że prawie połowa respondentów wskazuje na prośby innych osób jako możliwą motywację do wysyłania erotycznych materiałów. Oznacza to, że presja społeczna i oczekiwania ze strony partnerów mogą wpływać na decyzje dotyczące intymnych interakcji. Warto jednak zauważyć, że niektóre motywacje, takie jak chęć wywołania zazdrości czy uzyskania opinii na swój temat, są znacznie mniej powszechne. To może sugerować, że głównym celem wysyłania takich treści jest raczej budowanie relacji niż manipulacja emocjami innych. Wyniki tych badań podkreślają znaczenie erotycznych zdjęć i filmów jako narzędzi komunikacji w relacjach romantycznych, zarówno w kontekście istniejących związków, jak i w procesie nawiązywania nowych. Zauważalne jest, że zarówno w przypadku działań innych osób, jak i własnych intencji, dominująca motywacja związana jest z flirtowaniem oraz podtrzymywaniem relacji intymnych. To sugeruje, że seksting jest postrzegany głównie jako sposób na budowanie bliskości i intymności, co jest kluczowe dla zdrowych relacji romantycznych. Interesujące jest również to, że wiele osób czuje presję, by wysyłać erotyczne treści w odpowiedzi na prośby partnerów, co może wskazywać na dynamiczny charakter relacji

oraz na to, jak ważne jest spełnianie oczekiwań w związkach. Z drugiej strony, mniejsze zainteresowanie motywacjami takimi jak wywołanie zazdrości czy uzyskanie opinii na swój temat może sugerować, że głównym celem sekstingu jest raczej budowanie więzi emocjonalnych niż manipulacja czy wykorzystywanie sytuacji. Warto również zauważyć, że różnorodność motywacji może wskazywać na potrzebę indywidualnego podejścia do tematu sekstingu. Dla niektórych osób może to być forma wyrażania siebie, a dla innych sposób na zaspokojenie potrzeb seksualnych czy emocjonalnych. Podsumowując, seksting to nie tylko zjawisko związane z technologią, ale w znacznej mierze z ludzkimi emocjami i relacjami.

Wskazania badanych dotyczące konsekwencji sekstingu wskazują na szereg poważnych obaw, które mogą towarzyszyć osobom angażującym się w tę formę komunikacji. Wysokie odsetki respondentów, którzy wyrazili obawy o wstyd oraz postrzeganie ich jako mniej szanowanych, mogą wskazywać, że istnieje wśród nich silna potrzeba akceptacji społecznej oraz lęk przed negatywną oceną innych. Obawy związane z ujawnieniem intymnych zdjęć rodzinie oraz pomyłkowym wysłaniem wiadomości podkreślają ryzyko dotyczące prywatności w kontekście technologii, które może prowadzić do nieprzyjemnych sytuacji zarówno na poziomie osobistym, jak i rodzinnym. Dodatkowo, lęk przed nieautoryzowanym rozpowszechnieniem materiałów oraz ich wykorzystaniem do szantażu wskazuje na poważne zagrożenia dla bezpieczeństwa psychicznego i emocjonalnego osób angażujących się w seksting. Odpowiedzi wskazujące na obawy dotyczące życia zawodowego lub edukacyjnego oraz wpływu sekstingu na długoterminowe relacje sugerują, że konsekwencje tej formy komunikacji mogą wykraczać poza sferę osobistą, wpływając na karierę i przyszłość respondentów. Interesujące jest, że pomimo szerokiego wachlarza obaw, niektóre z nich, takie jak negatywna interpretacja wysyłanych materiałów czy konsekwencje prawne, zostały wskazane zdecydowanie rzadziej. Może to sugerować, że respondenci bardziej koncentrują się na aspektach społecznych i emocjonalnych sekstingu, a niekoniecznie na jego konsekwencjach prawnych. Podsumowując seksting może wiązać się z wieloma obawami i konsekwencjami, które mają istotny wpływ na życie osobiste i społeczne osób, które podejmują tę formę komunikacji.

Badani zauważają również pozytywne następstwa zaangażowania w seksting. Większość badanych dostrzega w sekstingu możliwość zwiększenia poczucia własnej atrakcyjności i seksowności, co pozytywnie wpływa na ich samoakceptację i pewność

siebie. Seksting jest postrzegany jako sposób na wywołanie podniecenia oraz zwiększenie intymności w relacjach, co może być szczególnie istotne w związkach na odległość. Respondenci wskazują na radość i ekscytację, które mogą towarzyszyć wysyłaniu i odbieraniu treści seksualnych, co może przyczyniać się do lepszego samopoczucia. Młodzi ludzie traktują seksting jako formę rozrywki i eksperymentowania z własną seksualnością, co może być postrzegane jako zdrowe podejście do odkrywania własnych pragnień. Seksting może wspierać tworzenie i utrzymywanie bliskich więzi, co jest istotne w kontekście współczesnych relacji międzyludzkich.

Młodzi ludzie postrzegają seksting zarówno jako potencjalne źródło satysfakcji, pewności siebie i intymności, jak i ryzyko wstydu, osądzania czy szantażu. Kluczowe dla zrozumienia tego zjawiska jest edukowanie na temat bezpiecznego korzystania z technologii oraz świadomości konsekwencji, które mogą wynikać z tego rodzaju komunikacji. Edukacja na temat bezpiecznego korzystania z technologii oraz uświadamianie o potencjalnych zagrożeniach mogą być kluczowe w minimalizowaniu ryzyka. Właściwe podejście do sekstingu może pomóc w zmniejszeniu jego negatywnych skutków, a jednocześnie umożliwić korzystanie z jego pozytywnych aspektów.

Analizując dane dotyczące wskazania podmiotów pomocowych w sytuacji rozpowszechnienia nagich zdjęć, można zauważyć różnice w podejściu do szukania pomocy przez osoby badane oraz ich rekomendacje działań, które powinny podjąć inne osoby w podobnej sytuacji. Z jednej strony, respondenci częściej sugerują, aby inne osoby zgłaszały takie incydenty policji (85,2%, w porównaniu do 64,6% w przypadku własnej deklaracji). To wskazuje na silniejsze poczucie odpowiedzialności społecznej i przekonanie, że w sytuacjach kryzysowych warto polegać na instytucjach, które mogą zapewnić ochronę i wsparcie. Z drugiej strony, istnieje wyraźna różnica w gotowości do korzystania z pomocy psychologicznej. Tylko co trzeci respondent zadeklarował, że sam skorzystałby z pomocy profesjonalisty, mimo że ponad połowa badanych uważa, że inne osoby powinny to zrobić. To może sugerować, że osoby badane mają trudności z uznaniem potrzeby pomocy psychologicznej dla siebie, mimo że dostrzegają jej wartość dla innych. Interesującym zjawiskiem jest także częstsze wskazywanie poszukiwania przez nich samych wsparcia wśród znajomych, podczas gdy mniejsza liczba badanych rekomendowałoby tę formę pomocy innym. Może to wskazywać na różnicę w postrzeganiu wsparcia emocjonalnego – respondenci mogą czuć się bardziej komfortowo w korzystaniu z bliskich relacji, ale jednocześnie nie uważają, aby ta forma

wsparcia była wystarczająca dla innych. Dodatkowo, tylko niewielka część badanych rozważałaby skorzystanie z instytucji oferujących pomoc, co może sugerować niskie zaufanie do takich instytucji lub przekonanie, że nie są one odpowiednie w ich przypadku. Zjawisko to może być potęgowane przez wstyd lub obawę przed stygmatyzacją, co również znajduje odzwierciedlenie w niewielkim zainteresowaniu pomocą internetową. Podsumowując, różnice w postrzeganiu wsparcia przez badanych i ich rekomendacje dla innych mogą świadczyć o wewnętrznych zmaganiach związanych z akceptacją potrzeby pomocy oraz o generalnym braku zaufania do systemu wsparcia. Warto zwrócić uwagę na te różnice, aby lepiej zrozumieć potrzeby i obawy osób w trudnych sytuacjach oraz dostosować formy wsparcia do ich oczekiwań.

ROZDZIAŁ 6. ANALIZA PORÓWNAWCZA OPINII Kobiet I MĘŻCZYŹN NA TEMAT WYBRANYCH ASPEKTÓW SEKSTINGU

W tej części prezentuję analizę porównawczą opinii kobiet i mężczyzn na temat wybranych obszarów i przekonań dotyczących sekstingu. Koncentruję się na opiniach i doświadczeniach badanych w zakresie najczęstszych nadawców i odbiorców wiadomości, adresatów materiałów sekstingowych, przekonań badanych na temat sekstingu w kontekście płci, opinii na temat twierdzeń związanych z sekstingiem oraz różnic i podobieństw w zakresie podmiotów pomocowych.

6. 1. Nadawcy i odbiorcy wiadomości

Porównałam opinie kobiet i mężczyzn na temat tego kto najczęściej jest nadawcą i odbiorcą seksownych wiadomości. W tym celu, za pomocą testu chi-kwadrat, sprawdzono czy płeć różnicuje przekonanie pod względem odpowiedzi na pytania o przedmiotowy zakres. Wyniki przedstawiono w tabeli 81.

Tabela 81. Najczęstszy nadawcy i odbiorcy seksownych wiadomości - porównanie opinii kobiet i mężczyzn

Zmienna		Kobiety		Mężczyźni		Ogółem		x ²	p	Vc
		N	%	N	%	N	%			
Kto jest najczęściej nadawcą seksownych wiadomości	Kobiety	20	13,9%	26	22,2%	46	17,6%	10,24	0,017	0,20
	Mężczyźni	79	54,9%	42	35,9%	121	46,4%			
	Kobiety i mężczyźni w takim samym stopniu	39	27,1%	45	38,5%	84	32,2%			
	Nie wiem	6	4,2%	4	3,4%	10	3,8%			
Kto jest najczęściej odbiorcą seksownych wiadomości	Kobiety	88	61,1%	45	38,5%	133	51,0%	13,80	0,003	0,23
	Mężczyźni	19	13,2%	25	21,4%	44	16,9%			
	Kobiety i mężczyźni w takim samym stopniu	32	22,2%	43	36,8%	75	28,7%			
	Nie wiem	5	3,5%	4	3,4%	9	3,4%			

Adnotacja. N - liczba obserwacji; x² - wynik testu chi kwadrat; p - istotność statystyczna; Vc - wskaźnik siły efektu

Analiza wykazała istotne statystycznie różnice pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie odpowiedzi na oba postawione pytania. 13,9% kobiet uważa, że to kobiety są najczęściej nadawcami seksownych wiadomości. 54,9% wskazuje na mężczyzn jako najczęstszych nadawców. 27,1% sądzi, że kobiety i mężczyźni w takim samym stopniu wysyłają seksowne wiadomości. Pozostałe badane nie mają zdania w tej kwestii. 22,2% mężczyzn uważa, że to kobiety są najczęściej nadawcami seksownych wiadomości. 35,9% wskazuje na mężczyzn jako najczęstszych nadawców. 38,5% sądzi, że kobiety i mężczyźni w takim samym stopniu wysyłają seksowne wiadomości. Pozostali badani nie wyrazili zdania na ten temat. Wynik testu chi-kwadrat ($\chi^2 = 10,24$; $p = 0,017$) sugeruje, że istnieje istotna różnica w ocenie kobiet i mężczyzn. Większość mężczyzn uważa, że to oni są najczęściej nadawcami seksownych wiadomości, podczas gdy kobiety są bardziej podzielone w swoich opiniach. Istnieje statystycznie istotna różnica w postrzeganiu nadawców seksownych wiadomości między kobietami a mężczyznami.

Dane dotyczące odbiorców sekstingu wskazują, że 61,1% kobiet uważa, że to kobiety są najczęstszymi odbiorcami seksownych wiadomości. Tylko 38,5% mężczyzn podziela tę opinię. 21,4% mężczyzn uważa, że mężczyźni są najczęstszymi odbiorcami seksownych wiadomości, w porównaniu do 13,2% kobiet. 22,2% kobiet oraz 36,8% mężczyzn sądzi, że kobiety i mężczyźni są odbiorcami w równym stopniu. Niewielki odsetek (3,5% kobiet i 3,4% mężczyzn) nie ma zdania na ten temat. Występuje istotna różnica w postrzeganiu odbiorców seksownych wiadomości między kobietami a mężczyznami ($\chi^2 = 10,24$; $p = 0,003$). Z danych wynika, że kobiety częściej postrzegają siebie jako odbiorców seksownych wiadomości w porównaniu do mężczyzn, którzy częściej widzą siebie w tej roli. Istnieje również znacząca grupa respondentów, która uważa, że obie płci są odbiorcami w równym stopniu. Wyniki podkreślają różnice w postrzeganiu ról płciowych w kontekście komunikacji seksownej.

Analiza wykazała istotne statystycznie różnice pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie odpowiedzi na oba postawione pytania. Okazało się, że kobiety istotnie częściej były zdania, że to mężczyźni najczęściej są nadawcami seksownych wiadomości, jak również, że kobiety istotnie częściej były zdania, że kobiety najczęściej są odbiorcami seksownych wiadomości. Mężczyźni istotnie częściej byli zdania, że kobiety i mężczyźni w takim samym stopniu są odbiorcami tego typu wiadomości. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że odnotowane efekty okazały się słabe ($V_c < 0,30$).

6. 2. Adresaci wiadomości o charakterze seksualnym

W kolejnym kroku analizy sprawdzono czy płeć różnicuje przekonanie na temat tego kto najczęściej jest adresatem wiadomości o charakterze seksualnym. W tym celu, za pomocą testu chi-kwadrat, porównano kobiety i mężczyzn pod względem odpowiedzi na pytanie o przedmiotowy zakres. Wyniki przedstawiono w tabeli 82.

Tabela 82. Adresaci wiadomości o charakterze seksualnym – porównanie opinii kobiet i mężczyzn

Do kogo najczęściej osoby w Twoim wieku wysyłają wiadomości o charakterze seksualnym?		Kobiety		Mężczyźni		Ogółem		χ^2	p	ϕ
		N	%	N	%	N	%			
Do znajomego	Nie	136	94,4%	105	89,7%	241	92,3%	2,02	0,168	0,09
	Tak	8	5,6%	12	10,3%	20	7,7%			
Do osoby, z którą są w związku	Nie	25	17,4%	22	18,8%	47	18,0%	0,09	0,872	0,02
	Tak	119	82,6%	95	81,2%	214	82,0%			
Do osoby, z którą chcą być w związku	Nie	53	36,8%	32	27,4%	85	32,6%	2,63	0,113	0,10
	Tak	91	63,2%	85	72,6%	176	67,4%			
Do byłego partnera/byłej partnerki	Nie	124	86,1%	97	82,9%	221	84,7%	0,51	0,494	0,04
	Tak	20	13,9%	20	17,1%	40	15,3%			
Do osoby znanej od niedawna	Nie	120	83,3%	96	82,1%	216	82,8%	0,07	0,869	0,02
	Tak	24	16,7%	21	17,9%	45	17,2%			
Do osoby znanej tylko z Internetu	Nie	73	50,7%	66	56,4%	139	53,3%	0,85	0,384	0,06
	Tak	71	49,3%	51	43,6%	122	46,7%			
Do obcej osoby	Nie	128	88,9%	109	93,2%	237	90,8%	1,41	0,285	0,07
	Tak	16	11,1%	8	6,8%	24	9,2%			

Adnotacja. N - liczba obserwacji; χ^2 - wynik testu chi kwadrat; p - istotność statystyczna; ϕ - wskaźnik siły efektu

Analiza nie wykazała istotnych statystycznie różnic pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie przekonania na temat tego kto najczęściej jest adresatem wiadomości o charakterze seksualnym. Najczęściej badani (82,0%) wskazywali, że wiadomości o charakterze seksualnym wysyła się do partnera/partnerki. Nieznacznie częściej kobiety były tego zdania (82,6% kobiet vs 81,2% mężczyzn). Następnie wskazywanym adresatem były osoba, z którą chciałoby się być w związku (67,4%). Mężczyźni częściej wskazywali tą odpowiedź (72,6% mężczyzn vs 63,2% kobiet). Prawie połowa badanych (46,7%) uważa, że odbiorcami materiałów sekstingowych są osoby znane tylko

z Internetu. Mężczyźni rzadziej niż kobiety tak uważają (43,6% mężczyzn vs 49,3% kobiet). Zdecydowanie rzadziej kobiety wskazywały znajomych (5,6%), obce osoby (11,1%) oraz byłych partnerów/byłe partnerki (13,9%) jako adresatów materiałów sekstingowych. Również według mężczyzn rzadziej wysyła się wiadomości o charakterze seksualnym do obcych osób (6,8%), znajomych (10,3%) oraz byłych partnerów/byłych partnerek (17,1%)

Kobiety i mężczyźni z podobną częstotliwością byli zdania, że osoby w ich wieku najczęściej wysyłają tego typu wiadomości do osób, z którymi są w związku oraz do osób z którymi chcą być w związku, a nie robią tego w stosunku do znajomych, byłych partnerów, osób znanych od niedawna, osób znanych tylko z Internetu lub do obcych im osób.

6. 3. Przypisywanie zachowań sekstingowych kobietom

Następnie sprawdzono czy płeć różnicuje ocenę tego, w jakim stopniu poszczególne zachowania o charakterze sekstingu są przypisywane kobietom. W tym celu, za pomocą testu chi-kwadrat, porównano kobiety i mężczyzn pod względem odpowiedzi na pytania o przedmiotowy zakres. Wyniki przedstawiono w tabeli 83.

Tabela 83. Odpowiedź na pytanie: „Wskaż w jakim stopniu poniższe stwierdzenia pasują do kobiet w Twoim wieku” według płci

Zmienna			Kobiety		Mężczyźni		Ogółem		$\chi^2(2)$	p	V_c
			N	%	N	%	N	%			
Wysyłanie swoich nagich/prawie nagich zdjęć bezpośrednio do innych osób	Nie pasuje		17	11,8%	11	9,4%	28	10,7%	10,90	0,004	0,20
	Może		65	45,1%	32	27,4%	97	37,2%			
	Pasuje		62	43,1%	74	63,2%	136	52,1%			
Udostępnianie materiałów o charakterze seksualnym przesłanych przez inną osobę	Nie pasuje		85	59,0%	54	46,2%	139	53,3%	4,49	0,106	0,13
	Może		40	27,8%	45	38,5%	85	32,6%			
	Pasuje		19	13,2%	18	15,4%	37	14,2%			
Publikowanie seksownych materiałów przedstawiających siebie na portalach społecznościowych	Nie pasuje		18	12,5%	13	11,1%	31	11,9%	0,70	0,703	0,05
	Może		40	27,8%	38	32,5%	78	29,9%			
	Pasuje		86	59,7%	66	56,4%	152	58,2%			

Adnotacja. *N* - liczba obserwacji; χ^2 - wynik testu chi kwadrat; *p* - istotność statystyczna; *V_c* - wskaźnik siły efektu

Analiza wykazała istotną statystycznie różnicę pomiędzy porównywanymi grupami jedynie w zakresie oceny tego, w jakim stopniu wysyłanie swoich nagich/prawie nagich zdjęć bezpośrednio do innych osób jest postrzegane jako pasujące do kobiet ($\chi^2 = 10,09$; $p = 0,004$). Okazało się, że kobiety istotnie częściej były zdania, że tego typu zachowanie być może pasuje do kobiet (45,1% kobiet vs 27,4% mężczyzn), natomiast mężczyźni istotnie częściej byli zdania, że takie zachowanie pasuje do kobiet (63,2%). Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że odnotowany efekt był słaby ($V_c < 0,30$). Mężczyźni w większym stopniu niż kobiety postrzegają to zachowanie jako pasujące do kobiet, co może wskazywać na różnice w stereotypach dotyczących seksualności i ekspresji ciała.

Otrzymane wyniki nie wskazywały na występowanie istotnych statystycznie różnic pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie oceny udostępniania materiałów o charakterze seksualnym przesłanych przez inną osobę i publikowania seksownych materiałów przedstawiających siebie na portalach społecznościowych. Tylko 14,2% respondentów uznało, że udostępnianie takich materiałów pasuje do kobiet. 13,2% kobiet oraz 15,4% mężczyzn stwierdziło, że to zachowanie pasuje do kobiet. Przeciwnego zdania („zachowanie nie pasuje do kobiet”) było 59,0% kobiet oraz 46,2% mężczyzn. Oznacza to, że kobiety i mężczyźni z podobną częstotliwością byli zdania, że do kobiet w ich wieku nie pasuje udostępnianie materiałów o charakterze seksualnym przesłanych przez inną osobę, jak również, że do kobiet w ich wieku pasuje publikowanie seksownych materiałów przedstawiających siebie na portalach społecznościowych. Obie płci w podobnym stopniu wskazywały, że kobiety publikują seksowne materiały w mediach społecznościowych. Wyniki wskazują na różnice w postrzeganiu niektórych zachowań o charakterze sekstingu przez kobiety i mężczyzn, szczególnie w kontekście wysyłania nagich zdjęć. Natomiast w przypadku udostępniania materiałów seksualnych oraz publikowania seksownych treści, oceny są bardziej zbieżne, co może wskazywać na zmieniające się normy społeczne dotyczące ekspresji seksualnej.

6. 4. Przypisywanie zachowań sekstingowych mężczyznom

W kolejnym kroku analizy zweryfikowano czy płeć różnicuje ocenę tego, w jakim stopniu poszczególne zachowania o charakterze sekstingu są przypisywane mężczyznom.

W tym celu, za pomocą testu chi-kwadrat, porównano kobiety i mężczyzn pod względem odpowiedzi na pytania o przedmiotowy zakres. Wyniki przedstawiono w tabeli 84.

Tabela 84. Porównanie kobiet i mężczyzn pod względem oceny tego w jakim stopniu poszczególne zachowania o charakterze sekstingu pasują do mężczyzn

Zmienna			Kobiety		Mężczyźni		Ogółem		$\chi^2(2)$	p	V_c
			N	%	N	%	N	%			
Wysyłanie swoich nagich/prawie nagich zdjęć bezpośrednio do innych osób	Nie pasuje		13	9,0%	13	11,1%	26	10,0%	2,46	0,293	0,10
	Może		59	41,0%	37	31,6%	96	36,8%			
	Pasuje		72	50,0%	67	57,3%	139	53,3%			
Udostępnianie materiałów o charakterze seksualnym przesłanych przez inną osobę	Nie pasuje		33	22,9%	19	16,2%	52	19,9%	2,45	0,294	0,10
	Może		46	31,9%	46	39,3%	92	35,2%			
	Pasuje		65	45,1%	52	44,4%	117	44,8%			
Publikowanie seksownych materiałów przedstawiających siebie na portalach społecznościowych	Nie pasuje		65	45,1%	56	47,9%	121	46,4%	2,74	0,255	0,10
	Może		51	35,4%	47	40,2%	98	37,5%			
	Pasuje		28	19,4%	14	12,0%	42	16,1%			

Adnotacja. N - liczba obserwacji; χ^2 - wynik testu chi kwadrat; p - istotność statystyczna; V_c - wskaźnik siły efektu

Większość kobiet (50,0%) i mężczyzn (57,3%) uważa, że wysyłanie nagich/prawie nagich zdjęć pasuje do mężczyzn w ich wieku. Odpowiedzi sugerują, że kobiety nieco częściej przyznają możliwość, że mężczyźni wysyłają takie materiały (41,0% kobiet vs 31,6% mężczyzn). Jednak różnice między płciami nie są statystycznie istotne ($p > 0,05$), co sugeruje, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni mają podobne postawy wobec tego zachowania.

Przeważająca część respondentów, zarówno kobiet, jak i mężczyzn, uważa, że udostępnianie materiałów o charakterze seksualnym pasuje (45,1% kobiet i 44,4% mężczyzn) lub może pasuje (31,9% kobiet i 39,3% mężczyzn) do mężczyzn w ich wieku (łącznie 80,0% ogółu). Nie ma istotnych różnic w postrzeganiu tego zjawiska pomiędzy kobietami a mężczyznami, co może sugerować podobne opinie obu grup w tym temacie. 45,1% kobiet oraz 47,9% mężczyzn uważa, że publikowanie seksownych materiałów przedstawiających siebie na portalach społecznościowych nie pasuje do mężczyzn. W kategorii „może” odpowiedziało 35,4% kobiet oraz 40,2% mężczyzn. Najmniejszy odsetek, zarówno wśród kobiet (19,4%), jak i mężczyzn (12,0%), zadeklarował, że publikowanie takich materiałów pasuje do mężczyzn w ich wieku. Wynik testu chi-

kwadrat ukazują, że nie ma statystycznie istotnej różnicy w ocenach kobiet i mężczyzn wobec publikowania seksownych materiałów na portalach społecznościowych przez mężczyzn ($p > 0,05$).

Analiza nie wykazała istotnych statystycznie różnic pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie oceny tego, w jakim stopniu do mężczyzn pasuje wysyłanie swoich nagich/prawie nagich zdjęć bezpośrednio do innych osób, udostępnianie materiałów o charakterze seksualnym przesłanych przez inną osobę oraz publikowanie seksownych materiałów przedstawiających siebie na portalach społecznościowych. Oznacza to, że kobiety i mężczyźni z podobną częstotliwością byli zdania, że do mężczyzn w ich wieku pasuje wysyłanie swoich nagich/prawie nagich zdjęć bezpośrednio do innych osób oraz udostępnianie materiałów o charakterze seksualnym przesłanych przez inną osobę, jak również, że do mężczyzn w ich wieku nie pasuje publikowanie seksownych materiałów przedstawiających siebie na portalach społecznościowych.

6. 5. Ocena twierdzeń dotyczących sekstingu

W dalszej kolejności sprawdzono czy płeć różnicuje ocenę poszczególnych twierdzeń odnoszących się do sekstingu. W tym celu, za pomocą testu chi-kwadrat, porównano kobiety i mężczyzn pod względem odpowiedzi na pytania o przedmiotowy zakres. Wyniki przedstawiono w tabeli 85.

Tabela 85. Ocena zgodności z twierdzeniami dotyczącymi sekstingu – porównanie opinii kobiet i mężczyzn

Czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami?		Kobiety		Mężczyźni		Ogółem		χ^2	p	Vc
		N	%	N	%	N	%			
Przesłane zdjęcia/filmy są oglądane przez więcej osób niż tylko przez adresata wiadomości	intymne Tak	92	63,9%	61	52,1%	153	58,6%	3,83	0,148	0,12
	Nie wiem	27	18,8%	27	23,1%	54	20,7%			
	Nie	25	17,4%	29	24,8%	54	20,7%			
Kobiety częściej niż mężczyźni muszą się martwić, że ich intymne zdjęcia lub filmy zostaną rozpowszechnione	Tak	117	81,3%	67	57,3%	184	70,5%	18,08	<0,001	0,26
	Nie wiem	13	9,0%	27	23,1%	40	15,3%			
	Nie	14	9,7%	23	19,7%	37	14,2%			
Przesyłanie zdjęć intymnych wśród osób to normalna rzecz	Tak	44	30,6%	61	52,1%	105	40,2%	14,57	<0,001	0,24
	Nie wiem	36	25,0%	27	23,1%	63	24,1%			
	Nie	64	44,4%	29	24,8%	93	35,6%			

Udostępnianie materiałów erotycznych ze swoim wizerunkiem powodować negatywne skutki	Tak	137	95,1%	101	86,3%	238	91,2%	6,52	0,038	0,16
	Nie wiem	6	4,2%	12	10,3%	18	6,9%			
	Nie	1	0,7%	4	3,4%	5	1,9%			
Ludzie przysyłający innym swoje nagie zdjęcia i filmy są bardziej popularni	Tak	22	15,3%	21	17,9%	43	16,5%	3,01	0,222	0,11
	Nie wiem	45	31,3%	46	39,3%	91	34,9%			
	Nie	77	53,5%	50	42,7%	127	48,7%			
Wśród osób w moim wieku istnieje presja, aby zamieszczać seksowne zdjęcia/filmy na swoich profilach serwisów społecznościowych	Tak	27	18,8%	18	15,4%	45	17,2%	1,02	0,601	0,06
	Nie wiem	22	15,3%	15	12,8%	37	14,2%			
	Nie	95	66,0%	84	71,8%	179	68,6%			
Wśród osób w moim wieku istnieje presja, aby wysłać swoje seksowne zdjęcia/filmy do innych osób	Tak	23	16,0%	24	20,5%	47	18,0%	2,03	0,363	0,09
	Nie wiem	28	19,4%	16	13,7%	44	16,9%			
	Nie	93	64,6%	77	65,8%	170	65,1%			
Istnieje duże prawdopodobieństwo, że osoby, które wymieniają swoje seksowne zdjęcia/filmy zostaną parą	Tak	20	13,9%	27	23,1%	47	18,0%	3,78	0,151	0,12
	Nie wiem	58	40,3%	44	37,6%	102	39,1%			
	Nie	66	45,8%	46	39,3%	112	42,9%			
Osoby, które otrzymują nagie zdjęcia od innych osób chwalą się tym wśród znajomych	Tak	54	37,5%	46	39,3%	100	38,3%	2,68	0,262	0,10
	Nie wiem	57	39,6%	36	30,8%	93	35,6%			
	Nie	33	22,9%	35	29,9%	68	26,1%			

Adnotacja. N - liczba obserwacji; χ^2 - wynik testu chi kwadrat; p - istotność statystyczna; Vc - wskaźnik siły efektu

Tabela przedstawia wyniki dotyczące opinii kobiet i mężczyzn na temat sekstingu. Ponad połowa badanych (58,6%) uważa, że przesłane intymne zdjęcia/filmy są oglądane przez więcej osób niż tylko przez adresata wiadomości. Częściej kobiety (63,9%) się zgadzają z tym stwierdzeniem niż mężczyźni (52,1%) Jednak różnice nie były istotne statystycznie ($p > 0,05$).

81,3% kobiet zgadza się, że muszą się martwić o rozpowszechnienie swoich intymnych zdjęć/filmów. Ponad połowa mężczyzn (57,3%) zgadza się z twierdzeniem, że kobiety częściej niż mężczyźni muszą się martwić, że ich intymne zdjęcia lub filmy zostaną rozpowszechnione. Różnica między odpowiedziami obu płci jest statystycznie istotna ($\chi^2 = 18,08$; $p < 0,001$), co sugeruje, że kobiety są bardziej zaniepokojone tym problemem.

Tylko 30,6% kobiet uważa, że przysyłanie zdjęć intymnych jest normalnym zachowaniem, podczas gdy 52,1% mężczyzn podziela to zdanie. Różnica jest również

istotna statystycznie ($\chi^2 = 14,57$; $p < 0,001$), co wskazuje na różnice w akceptacji tego zachowania między płciami, z mężczyznami częściej zgadzającymi się z tym stwierdzeniem.

Większość respondentów (95,1% kobiet i 86,3% mężczyzn) zgadza się, że udostępnianie intymnych materiałów może prowadzić do negatywnych konsekwencji, a różnica w odpowiedziach jest istotna statystycznie ($\chi^2 = 6,52$; $p < 0,038$), z kobietami częściej podzielającymi to zdanie.

W obu grupach respondenci nie odczuwają istotnej presji, aby zamieszczać seksowne zdjęcia na swoich profilach, z 66,0% kobiet i 71,8% mężczyzn, którzy zaprzeczają temu stwierdzeniu. Różnice nie są statystycznie istotne ($p > 0,05$).

Tylko 13,9% kobiet i 23,1% mężczyzn uważa, że istnieje duże prawdopodobieństwo, że osoby wymieniające swoje seksowne zdjęcia/filmy zostaną parą, co również nie wykazuje istotnych różnic ($p > 0,05$). Jednak należy podkreślić, że prawie co czwarty mężczyzna (23,1%) uważa, że wymiana takich materiałów może prowadzić do nawiązania relacji partnerskiej.

Około 37,5% kobiet i 39,3% mężczyzn uważa, że osoby, które otrzymują nagie zdjęcia, chwalą się tym wśród znajomych, co również nie pokazuje statystycznie istotnych różnic ($p > 0,05$).

Analiza wykazała istotne statystycznie różnice pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie zdania na temat tego, że kobiety częściej niż mężczyźni muszą się martwić, że ich intymne zdjęcia lub filmy zostaną rozpowszechnione; że przesyłanie zdjęć intymnych to normalna rzecz, a także, że udostępnianie materiałów erotycznych ze swoim wizerunkiem może powodować negatywne skutki. Okazało się, że kobiety istotnie częściej były zdania, że kobiety częściej niż mężczyźni muszą się martwić, że ich intymne zdjęcia lub filmy zostaną rozpowszechnione, z kolei mężczyźni istotnie częściej nie mieli zdania w przedmiotowym zakresie lub nie zgadzali się z nim. Kobiety istotnie częściej były zdania, że przesyłanie zdjęć intymnych wśród osób nie jest normalną rzeczą, natomiast mężczyźni istotnie częściej byli zdania, że jest to normalna rzecz; jak również, że kobiety istotnie częściej były zdania, że owszem, udostępnianie materiałów erotycznych ze swoim wizerunkiem może powodować negatywne skutki. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że odnotowane związki okazały się słabe ($V_c < 0,30$). Ponadto otrzymane wyniki nie wskazywały na występowanie istotnych statystycznie różnic pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie zdania na temat tego, że przesłane

intymne zdjęcia/filmy są oglądane przez więcej osób niż tylko przez adresata wiadomości; że ludzie przesyłający innym swoje nagie zdjęcia i filmy są bardziej popularni; że wśród osób w ich wieku istnieje presja, aby zamieszczać seksowne zdjęcia/filmy na swoich profilach serwisów społecznościowych; że wśród osób w ich wieku istnieje presja, aby wysyłać swoje seksowne zdjęcia/filmy do innych osób, że istnieje duże prawdopodobieństwo; że osoby, które wymieniają swoje seksowne zdjęcia/filmy zostaną parą, a także, że osoby, które otrzymują nagie zdjęcia od innych osób, chwalą się tym wśród znajomych. Ogólnie, dane wskazują na niewielkie różnice w percepcji oraz obawach związanych z sekstingiem między kobietami a mężczyznami, w szczególności w kontekście bezpieczeństwa i normalizacji tych praktyk. Kobiety wydają się bardziej świadome zagrożeń związanych z przesyłaniem intymnych materiałów, podczas gdy mężczyźni mają bardziej liberalne podejście do zjawiska.

6. 6. Podmioty pomocowe

Następnie sprawdzono czy płeć różnicuje zdanie na temat tego, do kogo badani zgłosiliby się po pomoc w przypadku rozpowszechnienia ich nagich zdjęć. W tym celu, za pomocą testu chi-kwadrat, porównano kobiety i mężczyzn pod względem odpowiedzi na pytania o przedmiotowy zakres. Wyniki przedstawiono w tabeli 86.

Tabela 86. Podmioty, do których badani zgłosiliby się po pomoc w przypadku rozpowszechnienia ich nagich zdjęć – porównanie odpowiedzi kobiet i mężczyzn

Do kogo zgłosiłbyś się po pomoc w przypadku rozpowszechnienia Twoich nagich zdjęć?		Kobiety		Mężczyźni		Ogółem		x ²	p	φ
		N	%	N	%	N	%			
Do rodziny	Nie	83	57,6%	94	80,3%	177	67,8%	15,24	< 0,001	0,24
	Tak	61	42,4%	23	19,7%	84	32,2%			
Do znajomych	Nie	68	47,2%	56	47,9%	124	47,5%	0,01	1,000	<0,01
	Tak	76	52,8%	61	52,1%	137	52,5%			
Do psychologa	Nie	92	63,9%	87	74,4%	179	68,6%	3,28	0,082	0,11
	Tak	52	36,1%	30	25,6%	82	31,4%			
Na policję	Nie	42	29,2%	50	42,7%	92	35,2%	5,21	0,027	0,14
	Tak	102	70,8%	67	57,3%	169	64,8%			
Szukał(a)by pomocy w Internecie	Nie	131	91,0%	106	90,6%	237	90,8%	0,01	1,000	<0,01
	Tak	13	9,0%	11	9,4%	24	9,2%			
Do innej zaufanej osoby	Nie	128	88,9%	107	91,5%	235	90,0%	0,47	0,539	0,04
	Tak	16	11,1%	10	8,5%	26	10,0%			

Do innej instytucji	Nie	143	99,3%	112	95,7%	255	97,7%	3,68	0,093	0,12
	Tak	1	0,7%	5	4,3%	6	2,3%			
Nie szukał(a)bym pomocy	Nie	143	99,3%	111	94,9%	254	97,3%	4,86	0,048	0,14
	Tak	1	0,7%	6	5,1%	7	2,7%			
Inne	Nie	141	97,9%	115	98,3%	256	98,1%	0,05	1,000	0,01
	Tak	3	2,1%	2	1,7%	5	1,9%			

Adnotacja. *N* - liczba obserwacji; χ^2 - wynik testu chi kwadrat; *p* - istotność statystyczna; ϕ - wskaźnik siły efektu

Kobiety, znacznie częściej niż mężczyźni, wskazywały, że w przypadku rozpowszechnienia ich nagich zdjęć zgłosiłyby się po pomoc do rodziny (42,4% kobiet vs. 19,7% mężczyzn). Różnica jest istotna statystycznie ($\chi^2 = 15,24$; $p < 0,001$). Prośba o pomoc skierowana do znajomych została wskazana przez podobną liczbę kobiet (52,8%) i mężczyzn (52,1%). Odpowiedzi obu grup są zbliżone, co wskazuje na brak istotnych różnic ($p > 0,05$). Ze wsparcia psychologa skorzystałoby 36,1% kobiet oraz 25,6% mężczyzn. Różnica między płciami nie jest istotna statystycznie ($p > 0,05$). Najwięcej badanych zadeklarowało zgłoszenie na policję, z czego częściej kobiety (70,8%) niż mężczyźni (57,3%). Różnica między badanymi jest istotna statystycznie ($\chi^2 = 5,21$; $p = 0,027$). Pomocy w Internecie szukałaby podobny procent badanych (9,0% kobiet i 9,4% mężczyzn), a różnica między nimi jest nieistotna statystycznie ($p > 0,05$). Do innych instytucji zgłosiłaby się 0,7% kobiet i 4,3% mężczyzn. Różnice nie były istotne statystycznie ($p > 0,05$). 0,7% kobiet i 5,1% mężczyzn nie szukałoby pomocy. Różnica między grupami była istotna statystycznie ($\chi^2 = 4,86$; $p = 0,048$).

Analiza wykazała istotne statystycznie różnice pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie zdania na temat tego, że w przypadku rozpowszechnienia nagich zdjęć badanych, zgłosiliby się oni po pomoc do rodziny, na policję lub nie szukaliby pomocy. Okazało się, że kobiety istotnie częściej były zdania, że w przytoczonej sytuacji zgłosiłyby się po pomoc do rodziny lub na policję, natomiast mężczyźni istotnie częściej byli zdania, że nie szukaliby pomocy. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że odnotowane związki okazały się słabe ($V_c < 0,30$). Ponadto otrzymane wyniki nie wskazywały na występowanie istotnych statystycznie różnic pomiędzy porównywanymi grupami w zakresie zdania na temat tego, że w przypadku rozpowszechnienia nagich zdjęć badanych, zgłosiliby się oni po pomoc do znajomych, psychologa, do innej zaufanej osoby, do innej zaufanej instytucji, szukaliby pomocy w Internecie lub zgłosiliby się do

kogoś innego. Oznacza to, że kobiety i mężczyźni z podobną częstotliwością byli zdania, że w sytuacji rozpowszechnienia ich nagich zdjęć zgłosiliby się po pomoc do znajomych, a nie zgłosiliby się do psychologa, nie szukaliby pomocy w Internecie, nie zgłosiliby się do innej zaufanej osoby lub instytucji, a także do żadnej innej osoby.

6. 7. Podsumowanie

Badania dotyczące postrzegania najczęstszych nadawców i odbiorców seksownych wiadomości wskazują na różnice w opiniach kobiet i mężczyzn. Większość mężczyzn uważa siebie za głównych nadawców takich wiadomości, podczas gdy kobiety mają bardziej zróżnicowane opinie. W przypadku odbiorców, kobiety częściej postrzegają siebie jako głównych odbiorców, podczas gdy mężczyźni mają tendencję do widzenia siebie w tej roli. Istnieje również znacząca grupa respondentów, która uważa, że obie płci odbierają wiadomości w równym stopniu. Analiza pokazała statystycznie istotne różnice w odpowiedziach między płciami, choć efekty tych różnic są stosunkowo słabe.

Analiza nie wykazała znaczących różnic w przekonaniach dotyczących adresatów wiadomości o charakterze seksualnym wśród badanych. Większość z nich uważa, że takie wiadomości są najczęściej skierowane do partnerów. Kobiety nieznacznie częściej niż mężczyźni wskazywały na tę grupę jako głównych odbiorców. Inna często wskazywana grupa to osoby, z którymi badani chcieliby być w związku, gdzie mężczyźni częściej niż kobiety wybierali tę odpowiedź. Część badanych sądzi, że odbiorcami sekstingowych materiałów są osoby poznane tylko w Internecie, przy czym kobiety częściej podzielały to zdanie. Rzadziej wskazywano na znajomych, obce osoby oraz byłych partnerów jako adresatów takich wiadomości. Obie płci zgadzały się co do tego, że młodzi ludzie najczęściej wysyłają tego typu wiadomości do osób, z którymi są lub chcą być w związku, a nie do znajomych czy obcych.

Porównanie przekonań kobiet i mężczyzn w zakresie dopasowania zachowań sekstingowych do kobiet wskazuje na istotne różnice międzypłciowe w postrzeganiu wysyłania nagich zdjęć. Kobiety częściej uważały, że takie zachowanie być może pasuje do kobiet, podczas gdy mężczyźni częściej postrzegali to twierdzenie jako całkowicie pasujące do kobiet. Jednak efekt tych różnic był niewielki. Mężczyźni w większym stopniu niż kobiety identyfikują to zachowanie z kobietami, co może sugerować różnice w stereotypach dotyczących seksualności, w tym ról płciowych oraz znaczenia bodźców

wizualnych dla mężczyzn (Zob. więcej: Carvalho & Pereira, 2022; Rupp & Wallen, 2008). W przypadku oceny udostępniania materiałów o charakterze seksualnym oraz publikowania seksownych zdjęć na portalach społecznościowych nie zaobserwowano istotnych różnic między płciami. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni w podobnym stopniu stwierdzali, że udostępnianie takich materiałów nie pasuje do kobiet. Uzyskane dane dowodzą, że istnieją różnice w postrzeganiu niektórych zachowań związanych z sekstingiem, zwłaszcza w kontekście wysyłania nagich zdjęć, natomiast w innych obszarach oceny są bardziej zbieżne, co może wskazywać na zmiany w normach społecznych dotyczących ekspresji seksualnej.

Opinie obu płci na temat przypisywania zachowań sekstingowych mężczyznom są bardziej zbieżne. Większość kobiet i mężczyzn uważa, że wysyłanie nagich lub prawie nagich zdjęć pasuje do mężczyzn w ich wieku. Kobiety nieco częściej twierdzą, że mężczyźni mogą wysyłać takie materiały, jednak różnice między płciami nie są znaczące, co sugeruje podobne postawy obu grup. Respondenci, zarówno kobiety, jak i mężczyźni, w znacznym stopniu są zdania, że udostępnianie materiałów o charakterze seksualnym pasuje lub może pasować do mężczyzn w ich wieku. W przypadku publikowania seksownych materiałów na portalach społecznościowych, większość uważa, że nie jest to zachowanie pasujące do mężczyzn. Analiza nie wykazała istotnych różnic w ocenach kobiet i mężczyzn dotyczących wysyłania nagich zdjęć, udostępniania materiałów przesłanych przez innych oraz publikowania seksownych treści. Oznacza to, że obie grupy mają zbliżone opinie na ten temat.

W badaniach przeprowadzonych wśród kobiet i mężczyzn zauważono, że wiele kobiet wyraża obawy dotyczące możliwości rozpowszechniania ich intymnych zdjęć i filmów. W porównaniu do mężczyzn, kobiety częściej zgadzają się z opinią, że to one muszą bardziej martwić się o ten problem. Różnice w postrzeganiu tej kwestii między płciami są znaczne i wskazują na większe zaniepokojenie kobiet. Kobiety rzadziej niż mężczyźni postrzegają przesyłanie intymnych zdjęć jako coś powszechnego. Większość respondentów, niezależnie od płci, dostrzega, że udostępnianie takich materiałów może prowadzić do nieprzyjemnych konsekwencji. W obydwu grupach zauważono, że respondenci nie czują presji do publikowania seksownych zdjęć na swoich profilach. W kwestii prawdopodobieństwa nawiązania związku przez osoby wymieniające się intymnymi materiałami oraz chwaleniu się tym wśród znajomych, nie zaobserwowano istotnych różnic między kobietami a mężczyznami. Ogólnie, istnieją różnice w obawach

i postrzeganiu sekstingu, przy czym kobiety wykazują większą świadomość zagrożeń związanych z przesyłaniem intymnych treści, podczas gdy mężczyźni mają bardziej liberalne podejście do tego zjawiska. Analiza ujawniła istotne różnice w postrzeganiu zagrożeń i normalizacji przesyłania intymnych zdjęć. Kobiety częściej wyrażały obawy dotyczące rozpowszechniania takich materiałów oraz dostrzegały ich potencjalnie negatywne skutki. Z kolei mężczyźni częściej uważali, że przesyłanie intymnych zdjęć jest czymś normalnym. Jednakże zauważono, że związki między tymi opiniami były stosunkowo słabe. Ponadto, brak było istotnych różnic w innych kwestiach związanych z percepcją intymnych zdjęć.

Kobiety częściej niż mężczyźni zadeklarowały możliwość zgłoszenia się po pomoc do rodziny oraz na policję w przypadku rozpowszechnienia ich nagich zdjęć. Mężczyźni natomiast częściej stwierdzali, że nie szukaliby pomocy. W kwestii wsparcia od znajomych, psychologa czy szukania pomocy w Internecie, różnice między płciami były niewielkie i nieistotne statystycznie. Ogólnie, obie grupy wykazywały podobne postawy w obszarze związanym z poszukiwaniem pomocy, z wyraźnymi różnicami jedynie w odniesieniu do rodziny, policji i braku potrzeby wsparcia. Warto zauważyć, że odnotowane różnice miały słaby charakter.

Różnice w postrzeganiu nadawców i odbiorców seksownych wiadomości pomiędzy kobietami a mężczyznami mogą mieć wiele różnych przyczyn, które można rozpatrywać w kontekście społecznych, psychologicznych i kulturowych aspektów. Wśród możliwych powodów tych różnic należy zwrócić uwagę na normy społeczne i stereotypy płciowe. W wielu kulturach istnieją silne stereotypy dotyczące ról płciowych. Mężczyźni mogą być postrzegani jako bardziej aktywni w kontekście seksownych wiadomości, co może wpływać na ich przekonania i sposób, w jaki oceniają siebie i innych. Kobiety mogą częściej przyjmować rolę odbiorcy w zgodzie z tradycyjnymi normami (Eagly & Wood, 1999). Istniejące różnice w przekonaniach o seksualności również mogą być przyczyną odmiennego postrzegania tego aspektu. Mężczyźni mogą być bardziej otwarci na wysyłanie seksownych wiadomości, co może wynikać z ich przekonań na temat seksualności i większej swobody w wyrażaniu swoich pragnień. Kobiety mogą być bardziej ostrożne, co może prowadzić do występujących różnic. Różne doświadczenia związane z komunikacją seksualną mogą wpływać na postrzeganie zjawiska (Masters i in., 2013). Mężczyźni, którzy mieli pozytywne doświadczenia związane z wysyłaniem seksownych wiadomości, mogą częściej postrzegać siebie jako

nadawców, podczas gdy kobiety, które doświadczyły negatywnych konsekwencji lub częściej miały doświadczenia otrzymania sekstingowych materiałów, mogą mieć inny pogląd. Różnice w komunikacji między płciami mogą warunkować ten stan rzeczy. Kobiety i mężczyźni mogą mieć różne style komunikacji (Tannen, 2007). Kobiety często preferują subtelniejsze formy wyrażania emocji i mogą mniej chętnie wysyłać seksowne wiadomości, preferując bardziej intymne lub osobiste rozmowy. Media oraz sposób, w jaki przedstawiają relacje i komunikację między płciami, mogą również wpływać na postrzeganie (Gill, 2007). Często mężczyźni są przedstawiani jako bardziej aktywni seksualnie, co może wpływać na społeczne postrzeganie ról. Te czynniki mogą przyczyniać się do różnic w postrzeganiu zarówno nadawców, jak i odbiorców seksownych wiadomości, co podkreśla złożoność interakcji międzyludzkich w kontekście płci i seksualności.

ROZDZIAŁ 7. WNIOSKI I DYSKUSJA WYNIKÓW

W tej części pracy przedstawiam podsumowanie wniosków z przeprowadzonych badań dotyczących zachowań sekstingowych wśród badanej grupy, ich uwarunkowań oraz konsekwencji społecznych i emocjonalnych. Celem tego rozdziału jest analiza zgromadzonych danych w kontekście postawionych pytań badawczych oraz weryfikacja hipotez, które stanowiły punkt wyjścia do przeprowadzenia niniejszego badania. Wnioski wyciągnięte z analizy wyników zostały zestawione z istniejącą literaturą przedmiotu, umożliwiając sformułowanie pełniejszego obrazu zjawiska sekstingu i jego społecznych aspektów. Przedstawiłam również rekomendacje pedagogiczne w zakresie zjawiska oraz omówiłam ograniczenia przeprowadzonych badań.

7. 1. Wnioski w zakresie charakteru zachowań sekstingowych w badanej grupie – wg. problemów badawczych

PS1.2. *W jakie rodzaje zachowań sekstingowych są zaangażowani badani?*

PS1.3. *Z jaką częstotliwością badani angażują się w zachowania sekstingowe?*

PS1.4. *Jakie relacje łączą nadawców i odbiorców materiałów sekstingowych?*

Analizy uzyskanych danych wskazują na wyraźne zróżnicowanie zachowań sekstingowych w zależności od rodzaju relacji interpersonalnych. Największą aktywność w tym zakresie respondenci przejawiali w relacjach partnerskich, gdzie częściej dochodziło zarówno do wymiany wiadomości tekstowych o charakterze seksualnym, jak i do udostępniania materiałów wizualnych – w tym zdjęć w bieliźnie oraz nagich treści. W tych relacjach respondenci również najczęściej otrzymywali prośby o tego rodzaju materiały, choć sami rzadziej inicjowali takie zachowania.

W kontaktach z osobami znanymi osobiście, ale pozostającymi poza relacją romantyczną, seksting występował rzadziej i miał zazwyczaj mniej intensywny charakter. Najczęściej dotyczył wiadomości tekstowych o erotycznym zabarwieniu, przy jednoczesnym ograniczonym udostępnianiu treści wizualnych. W tej grupie odnotowano także niższą liczbę próśb o materiały seksualne, zarówno ze strony badanych, jak i ich znajomych.

Najrzadsze doświadczenia sekstingowe występowały w kontaktach z osobami znanymi wyłącznie z przestrzeni internetowej. Choć część respondentów deklarowała

wymianę wiadomości oraz przesyłanie zdjęć w bieliźnie lub nagich, to tego rodzaju zachowania miały zdecydowanie mniejszy zasięg i intensywność. Co istotne, respondenci rzadko sami inicjowali takie interakcje w relacjach internetowych.

W zakresie niechcianego sekstingu to właśnie osoby znane z Internetu były najczęstszym źródłem niepożądanych treści o charakterze seksualnym. Tego typu doświadczenia, chociaż obecne również w relacjach z osobami znanymi osobiście, najrzadziej występowały w związkach partnerskich.

Publikowanie własnych materiałów sekstingowych w przestrzeni publicznej było zjawiskiem marginalnym. Nieliczni respondenci przyznawali się do udostępniania zdjęć w bieliźnie, wiadomości erotycznych czy nagich zdjęć w sposób publiczny.

W relacjach partnerskich respondenci najczęściej angażowali się w wysyłanie i otrzymywanie wiadomości o podtekście seksualnym oraz zdjęć w bieliźnie. To sugeruje, że intymność i zaufanie w tych relacjach sprzyjają otwartości na takie interakcje. Warto zauważyć, że wiele osób zadeklarowało również otrzymywanie próśb o nagie zdjęcia, co może wskazywać na wzajemne oczekiwania związane z eksploracją seksualności w związkach. Relacje partnerskie, w których istnieje wysoki poziom intymności i zaufania, sprzyjają otwartości na interakcje związane z sekstingiem. Intymność w związku jest kluczowym czynnikiem wpływającym na podejmowanie ryzyka w komunikacji seksualnej (Van Ouytsel i in., 2020). Zgodnie z teorią zaangażowania w relacjach wysoki poziom zaufania może prowadzić do częstszego dzielenia się intymnymi treściami (Reis & Shaver, 1988). W relacjach z osobami znanymi osobiście respondenci wykazywali mniejsze zaangażowanie w seksting. Mimo że nadal występowały zachowania związane z wymianą wiadomości o podtekście seksualnym oraz wymianą zdjęć w bieliźnie, to jednak aktywność w zakresie nagich zdjęć była znacznie ograniczona. Może to świadczyć o większej ostrożności w interakcjach z osobami, które nie są partnerami, co może wynikać z braku intymności oraz z obaw o konsekwencje takich działań. Najmniejszą aktywność w zakresie sekstingu odnotowano w relacjach opartych wyłącznie o kontakt online. Wymiana seksownych wiadomości i zdjęć z internetowymi znajomymi występowała rzadziej niż w innych relacjach, co może wynikać z braku osobistego kontaktu i zaufania. Respondenci wykazywali także wyższą częstotliwość otrzymywania niechcianych treści w tych relacjach, co podkreśla ryzyko związane z interakcjami w sieci. Anonimowość w sieci może prowadzić do zagrożeń, takich jak otrzymywanie niechcianych treści czy

cyberprzemoc. Dodatkowo brak fizycznej obecności może ograniczać chęć do dzielenia się intymnymi treściami, co potwierdzają badania na temat relacji wirtualnych i ich wpływu na zachowania seksualne (Van Ouytsel i in., 2019)

Różnice te mogą być wytłumaczone przez różne poziomy zaufania, intymności i osobistego zaangażowania w relacjach w jakich pozostają osoby zaangażowane w seksting. W literaturze na temat sekstingu często wskazuje się na znaczenie kontekstu społecznego i psychologicznego w kształtowaniu zachowań seksualnych, w tym w relacjach partnerskich oraz w społecznych (Drouin & Landgraff, 2012; Galovan i in., 2018; Van Ouytsel i in., 2020). Warto podkreślić znaczenie zaufania i bliskości w relacjach osobistych w porównaniu do bardziej powierzchownych interakcji w sieci.

PS1.5. *Czy i jakie różnice w zaangażowaniu w seksting występują między płciami?*

Analiza uzyskanych wyników ukazała szereg różnic i podobieństw między kobietami i mężczyznami w zakresie zachowań sekstingowych. Mężczyźni, w porównaniu do kobiet, częściej wysyłają wiadomości o podtekście seksualnym, zarówno do partnerów, jak i do osób znanych osobiście czy tylko w Internecie. Kobiety wykazują większą tendencję do unikania takich interakcji, co może być związane z różnicami w normach społecznych i postawach wobec seksualności. Częstsze deklaracje wysyłania zdjęć w bieliźnie do internetowych znajomych również występowały wśród mężczyzn. W przypadku wysyłania takich materiałów do partnerów czy osób znanych osobiście różnice między płciami były mniej wyraźne i nieistotne statystycznie. Mężczyźni częściej deklarują wysyłanie nagich zdjęć i filmów, zwłaszcza do osób znanych jedynie w Internecie, w porównaniu do kobiet, które rzadziej angażują się w takie zachowania. Jednak w kontekście wysyłania nagich materiałów do partnerów, różnice są mniej wyraźne.

Zarówno kobiety, jak i mężczyźni wykazują podobne postawy i deklaracje zachowań związanych z publikacją materiałów seksualnych w przestrzeni publicznej, z silnym trendem w kierunku ich unikania. Różnice między płciami są niewielkie, co może świadczyć o wspólnych normach społecznych dotyczących tego typu zachowań.

Choć ogólnie większość respondentów (zarówno kobiet, jak i mężczyzn) nie doświadczała próśb o wysłanie wiadomości o podtekście seksualnym, w przypadku relacji internetowych zauważalne różnice mogą sugerować, że kontakt tylko online wpływa na charakter interakcji seksualnych i może wywoływać różne reakcje

w zależności od płci. Chociaż podobny odsetek kobiet i mężczyzn zadeklarował, że nigdy nie otrzymał takich próśb, to kobiety częściej przyznawały, że zdarzyło im się to kilka razy. Mężczyźni natomiast częściej twierdzili, że w ogóle nie byli o to proszeni. Największe różnice między płciami widać w kontekście relacji partnerskich. Kobiety częściej otrzymują prośby o wysyłanie zdjęć lub filmów w bieliźnie. W pozostałych rodzajach relacji (prośby od osób znanych osobiście czy tylko w Internecie) różnice nie były istotne.

Widoczne były odmienności w podejściu kobiet i mężczyzn do proszenia o wiadomości tekstowe, zarówno w kontekście seksualnym, jak i w relacjach osobistych czy internetowych. Kobiety częściej deklarują ostrożność i unikanie takich interakcji, podczas gdy mężczyźni wykazują wyższe tendencje do ich podejmowania, co może odnosić się do różnic w normach społecznych i komunikacyjnych. Kobiety w porównaniu do mężczyzn wykazują również znacznie większą wstrzemięźliwość w proszeniu o zdjęcia i filmy w bieliźnie, niezależnie od relacji z osobą, od której kierowana była prośba. Mężczyźni są bardziej otwarci na takie prośby. Mężczyźni wykazują również większą tendencję do proszenia o nagie zdjęcia i filmy, niezależnie od relacji z osobą, do której kierują prośby, podczas gdy kobiety zdecydowanie częściej unikają takich działań. Główne różnice odnaleziono w kontekście prośby o nagie zdjęcia od partnerów, przy czym w przypadku innych relacji (osoby znane osobiście i internetowi znajomi) doświadczenia kobiet i mężczyzn są zbliżone.

Mężczyźni częściej niż kobiety zadeklarowali brak odmowy wysłania seksownych wiadomości, co może wynikać z różnic w ich podejściu do intymności oraz różnorodności doświadczeń. Warto również rozważyć, czy te różnice są związane z częstotliwością otrzymywania takich próśb przez respondentów.

W zakresie otrzymywania niechcianych wiadomości tekstowych o podtekście seksualnym oraz zdjęć w bieliźnie zarówno kobiety, jak i mężczyźni doświadczali tego problemu w podobny sposób. Większość badanych nie miała doświadczeń z otrzymywaniem niechcianych wiadomości seksualnych. Jednak znacząca część respondentów, szczególnie kobiet, przynajmniej raz zetknęła się z takim zachowaniem. Dotyczyło to różnych relacji: partnerskich, osobistych. Chociaż statystyczne różnice między płciami nie były istotne, to kobiety wyraźnie częściej raportowały tego typu doświadczenia, szczególnie w kontekście znajomości internetowych. W zakresie otrzymywania niechcianych nagości zdjęć i filmów część badanych, zarówno w relacjach

partnerskich, jak i poza nimi, otrzymała niechciane zdjęcia lub filmy w bieliźnie. Różnice między kobietami a mężczyznami są zazwyczaj niewielkie, z wyjątkiem kategorii dotyczącej sytuacji z osobami znanymi tylko w Internecie, gdzie kobiety częściej doświadczają takich incydentów.

W niektórych kategoriach różnice w zachowaniach dotyczących wymiany wiadomości o podtekście seksualnym są zauważalne, jednak analizy statystyczne wskazują na brak istotnych różnic między płciami w większości przypadków, z wyjątkiem interakcji z osobami znanymi tylko z Internetu, gdzie mężczyźni wykazali większą aktywność. Mężczyźni częściej deklarują wymianę nagich zdjęć i filmów w relacjach z innymi osobami, w porównaniu do kobiet, które wydają się bardziej ostrożne i wstrzemięźliwe w takich sprawach.

Źródeł zaobserwowanych różnic można upatrywać w normach społecznych i stereotypach płciowych. Różnice w wychowaniu i społecznym postrzeganiu zachowań seksualnych mogą prowadzić do różnych podejść do intymności i komunikacji seksualnej. Kobiety często są wychowywane do większej ostrożności i wstrzemięźliwości w sprawach seksualnych (N. M. Döring, 2009; Gunning i in., 2020). Badania nad postrzeganiem intymności i seksualności (Petersen & Hyde, 2010, 2011) pokazują, że mężczyźni i kobiety mają różne podejścia do intymności, co może być powiązane z wysyłaniem wiadomości o podtekście seksualnym.

Kontekst internetowy może być kolejną przyczyną różnic. Interakcje online mogą zmieniać dynamikę komunikacji seksualnej, co może prowadzić do większej otwartości mężczyzn na wysyłanie wiadomości o podtekście seksualnym (Checkalski i in., 2023; Falgares i in., 2024; C. Huang, 2008). Różnice w doświadczeniach seksualnych są związane z różnicami komfortu związanym z takimi zachowaniami (Jones i in., 2018). Kobiety mogą obawiać się konsekwencji społecznych związanych z wysyłaniem zdjęć o podtekście seksualnym, co może wpływać na unikanie takich interakcji, w przeciwieństwie do mężczyzn, którzy mogą mniej przejmować się tymi normami b.

PS1.6. *W jakim wieku badani zaczęli wysyłać i odbierać materiały sekstingowe?*

Dotychczasowe badania wskazują, że młodzież zaczyna eksplorować swoją intymność poprzez komunikację cyfrową w wieku 13–17 lat, przy czym największy wzrost tego typu aktywności obserwuje się zazwyczaj w przedziale 15–17 lat (Lauri i in., 2020). Analiza wieku, w którym respondenci po raz pierwszy doświadczyli różnych form sekstingu,

ujawnia istotne różnice w zależności od płci oraz rodzaju podejmowanych działań. W przypadku wysyłania wiadomości tekstowych o charakterze seksualnym najczęściej wskazywanym przez respondentów okresem inicjacji był wiek 15–17 lat. Uzyskany wynik potwierdza, że ten okres stanowi szczególnie wrażliwy etap rozwoju seksualnego, w którym młodzież częściej eksploruje swoją intymność poprzez komunikację cyfrową. Zbliżone proporcje odpowiedzi kobiet i mężczyzn sugerują, że ten rodzaj aktywności jest obecny w doświadczeniach młodych osób niezależnie od płci, choć u mężczyzn występował nieco częściej w tym przedziale wiekowym. Znacznie rzadziej deklarowano rozpoczęcie tego typu aktywności przed ukończeniem 15. roku życia, co może świadczyć o mniejszym udziale młodszych nastolatków w praktykach sekstingowych.

W przypadku otrzymywania wiadomości o charakterze seksualnym również dominował przedział wiekowy 15–17 lat, jednak zauważalne były wyraźne różnice płciowe. Kobiety częściej deklarowały kontakt z tego rodzaju treściami już przed 15. rokiem życia, co może świadczyć o wcześniejszym narażeniu na zseksualizowaną komunikację w środowisku rówieśniczym lub cyfrowym. Mężczyźni z kolei częściej wskazywali na pierwszorazowe doświadczenie tego rodzaju komunikacji w późniejszym wieku.

Analiza danych dotyczących wysyłania zdjęć w bieliźnie ujawniła, że najczęściej wskazywanym momentem inicjacji był wiek 18–20 lat. Nie odnotowano znaczących różnic między kobietami a mężczyznami, co sugeruje zbliżony poziom zaangażowania w wizualną formę sekstingu u obu płci w tym okresie. Również wiek 15–17 lat był często wskazywany jako moment pierwszego doświadczenia, co może odzwierciedlać rosnącą akceptację oraz normalizację tej formy ekspresji seksualnej wśród młodzieży.

Wysyłanie nagich zdjęć pozostaje najmniej powszechną formą sekstingu w analizowanej próbie. Wiele osób deklaroвало brak jakiegokolwiek doświadczenia w tym zakresie, co może świadczyć o wyższej ostrożności i większej świadomości potencjalnych konsekwencji związanych z udostępnianiem treści o najwyższym stopniu intymności. Wśród osób, które podejmowały tę aktywność, dominował wiek 18–20 lat jako moment inicjacji, natomiast u mężczyzn widoczne było przesunięcie tej aktywności na wiek 21–25 lat, co może sugerować rosnącą gotowość do podejmowania ryzykownych zachowań seksualnych w późniejszym okresie.

Otrzymywanie zdjęć w bieliźnie również najczęściej miało miejsce w wieku 15–17 lat. Wystąpiły istotne różnice płciowe w tym doświadczeniu. Kobiety częściej

deklarowały brak tego typu doświadczeń, natomiast mężczyźni częściej wskazywali na wiek 21–25 lat jako okres, w którym po raz pierwszy zetknęli się z tego rodzaju materiałami. Wyniki te mogą odzwierciedlać odmienne strategie komunikacyjne oraz role przypisywane kobietom i mężczyznom w relacjach seksualnych w przestrzeni cyfrowej.

Podsumowując, badania pokazują, że seksting, zarówno w kontekście wysyłania, jak i otrzymywania wiadomości oraz materiałów, ma miejsce głównie w okresie nastoletnim, z wyraźnym wskazaniem na wiek 15-17 lat jako kluczowy. Istotne różnice między płciami sugerują różne sposoby eksploracji seksualności oraz różne doświadczenia w zakresie komunikacji o podtekście seksualnym. Warto jednak zauważyć, że chociaż te różnice są statystycznie istotne to siła ich efektu jest słaba. Oznacza to, że pomimo różnic, ogólne wzorce zachowań mogą być podobne.

Wyniki te są zgodne z wcześniejszymi badaniami, które dowodzą, że seksting jest powszechny wśród młodzieży, a wiek nastoletni jest kluczowym okresem dla eksploracji seksualności. Młodzi ludzie, niezależnie od płci, angażują się w seksting w podobnym wieku (Lenhart, 2009; Ybarra & Mitchell, 2014). Przeprowadzone badania potwierdzają, że wiek 15-17 lat jest istotnym momentem w tym zakresie. Dodatkowo, różnice w doświadczeniach między płciami, w tym większa aktywność mężczyzn w zakresie wysyłania nagich zdjęć w późniejszym okresie życia, są zgodne z dotychczasowymi publikacjami (Barroso i in., 2023; Davidson, 2014; DeMar, 2015; Dir i in., 2013), które wskazują, że mężczyźni mogą chętniej i częściej podejmować aktywność w kontekście komunikacji sekstingowej w miarę dorastania.

7. 2. Uwarunkowania zjawiska sekstingu w świetle doświadczeń, relacji oraz opinii badanych - wg. problemów i hipotez badawczych

PS2.1. *W jaki sposób wiek wpływa na angażowanie się seksting?*

H1: Wiek wpływa na angażowanie się seksting.

Uzyskane wyniki potwierdzają hipotezę H1, wskazując, że wiek istotnie różnicuje poziom zaangażowania w seksting.

Analiza wykazała istotny statystycznie dodatni związek między wiekiem a sekstingiem w relacji z partnerem/partnerką oraz istotny statystycznie ujemny związek między wiekiem a sekstingiem niechcianym. Oznacza to, że **z wiekiem badani doświadczali**

większego nasilenia sekstingu w relacjach partnerskich, podczas gdy nasilenie sekstingu niechcianego malało. Efekt ten był jednak słaby ($r < 0,30$). Ponadto nie zaobserwowano związku między wiekiem a sekstingiem w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką, co sugeruje, że wiek nie wpływa na tego rodzaju doświadczenia. Relacja pomiędzy wiekiem a różnymi formami sekstingu jest złożona. Istotne statystycznie dodatnie i ujemne związki ujawniają, że z wiekiem zmieniają się doświadczenia związane z sekstingiem, co może być analizowane w kontekście różnych czynników społecznych, psychologicznych oraz technologicznych. Wśród przypuszczalnych powodów można wskazać na doświadczenie i dojrzałość emocjonalną. Starsze osoby mogą mieć więcej doświadczeń w relacjach, co może prowadzić do wyższej pewności siebie w komunikacji seksualnej z partnerem/partnerką (Mallory, 2022). Młodsze osoby mogą być mniej pewne siebie i bardziej narażone na negatywne doświadczenia związane z niechcianym sekstingiem. Również zmiany zachodzące w relacjach interpersonalnych mogą warunkować ten stan rzeczy. W miarę dorastania ludzie często nawiązują bardziej stabilne i zaufane relacje, co może sprzyjać otwartości w wyrażaniu intymnych pragnień i potrzeb (Smith i in., 2008). Różnice w edukacji seksualnej oraz dostęp do informacji mogą różnicować style komunikacji seksualnej między osobami w różnym wieku. Młodsze pokolenia mogły mieć większy dostęp do edukacji seksualnej, co wpływa na ich sposób komunikacji seksualnej (UNESCO i in., 2021). Wśród innych powodów należy podkreślić dostępność technologii. Młodsze osoby, które dorastały w dobie mediów społecznościowych i telefonów komórkowych, mogą być bardziej narażone na niechciany seksting, z racji wyższej aktywności w przestrzeni online. Mogą również częściej korzystać z mediów społecznościowych w celach komunikacyjnych (Coyne i in., 2011). Innych przyczyn występujących różnic należy upatrywać w normach kulturowych (Caltabiano i in., 2020). Wraz z wiekiem mogą zachodzić zmiany w postrzeganiu norm związanych z sekstingiem i intymnością, co może wpływać na sposób komunikacji w relacjach.

PS2.2. *Czy i w jaki sposób płeć warunkuje angażowanie się w seksting?*

H2: Ażangazowanie się w seksting wśród kobiet i mężczyzn w okresie wschodzącej dorosłości różni się istotnie.

Uzyskane wyniki i analizy potwierdzają hipotezę H2, wskazując, że płeć stanowi istotny czynnik różnicujący zaangażowanie w seksting w okresie wchodzącej dorosłości.

W badaniach ustalono, że **mężczyźni wykazują wyższe nasilenie sekstingu w stosunku do osób, które znają jedynie z Internetu lub osobistych znajomych, którzy nie są ich partnerami.** To może sugerować, że mężczyźni częściej angażują się w takie interakcje w przestrzeni cyfrowej. Przyczyn tych różnic należy upatrywać w różnorodnych czynnikach m. in. w normach społecznych, oczekiwaniach dotyczących zachowań płciowych czy różnic w podejściu do relacji. Z drugiej strony, **niższe nasilenie sekstingu niechcianego w grupie mężczyzn** może wskazywać na większą kontrolę nad tymi interakcjami lub na różnice w postrzeganiu granic w komunikacji. **Kobiety, częściej niż mężczyźni, doświadczały niechcianego sekstingu.** Warto jednak zaznaczyć, że efekt w przypadku sekstingu niechcianego był słaby. W przypadku tego rodzaju zachowań różnice są mniej wyraźne i mogą wynikać z innych czynników, takich jak kontekst sytuacyjny czy indywidualne doświadczenia. Brak istotnych różnic międzypłciowych w zakresie sekstingu w stosunku do partnera/partnerki wskazuje na pewną równowagę w tym wymiarze doświadczeń. Oznacza to, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni mogą mieć podobne podejście do sekstingu w kontekście bliskich relacji. Sugeruje to, że takie zachowania są mniej związane z płcią, a bardziej z dynamiką konkretnej relacji.

Czynniki wpływające na różnice i podobieństwa w sekstingu między płciami mogą wynikać z norm społecznych i oczekiwań dotyczących zachowań płciowych (Dir i in., 2013; Liong & Cheng, 2017; Reed i in., 2020). Normy społeczne mogą sprzyjać intensywniejszemu eksplorowaniu swojej seksualności w przestrzeni cyfrowej przez mężczyzn, ponieważ ich zachowania są częściej postrzegane jako akceptowalne. Kobiety mogą być bardziej ostrożne z uwagi na obawy związane z reputacją i bezpieczeństwem (Ragona i in., 2023). W kontekście bliskich relacji zarówno mężczyźni, jak i kobiety mogą mieć podobne podejście do sekstingu, co sugeruje, że ich decyzje są bardziej związane z dynamiką relacji niż z płcią. Mężczyźni mogą mieć inną percepcję granic w komunikacji w porównaniu do kobiet, co może wpływać na ich zaangażowanie się w seksting (Dir i in., 2013).

PS2.3. *W jaki sposób relacja osobista (status związku) wpływa na uprawianie sekstingu?*

H3: Osoby będące w związkach częściej niż osoby samotne angażują się w seksting.

Wyniki badania potwierdzają hipotezę H3, wskazując, że status związku ma istotny wpływ na zaangażowanie w seksting.

Badanie wykazało istotne statystycznie różnice w zachowaniach związanych z sekstingiem pomiędzy osobami w związkach formalnych i nieformalnych a singlami. **Osoby będące w związkach formalnych (małżeństwo) oraz nieformalnych wykazują mniejsze nasilenie sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką, a większe w stosunku do swoich partnerów/partnerek, w porównaniu do singli. Osoby niebędące w związku charakteryzowały się wyższym nasileniem sekstingu w stosunku do osób, które nie są ich partnerami, a niższym w odniesieniu do partnerów/partnerek.** Analiza ujawnia, że status związku wpływa na zachowania związane z sekstingiem, a single angażują się w te zachowania inaczej niż osoby w związkach. Analiza wskazuje na istotne różnice w doświadczeniach związanych z sekstingiem w zależności od sytuacji osobistej badanych. Osoby w związkach formalnych i nieformalnych mogą mieć bardziej stabilne i intymne relacje, co może sprzyjać większemu nasileniu sekstingu wobec partnera/partnerki (Parker i in., 2013). Single mogą skłaniać się do sekstingu z innymi osobami w poszukiwaniu bliskości lub relacji. Osoby w związkach mogą postrzegać seksting jako naturalny element intymności, podczas gdy osoby niebędące w związkach mogą mieć inne podejście do tej formy komunikacji. Możliwych przyczyny tych różnic można upatrywać w różnorodności związków (formalny, nieformalny, singiel). Rodzaj związku wpływa na to, jak osoby komunikują się i wyrażają swoje potrzeby seksualne (Del Rey i in., 2019; Falgares i in., 2024). Związki formalne mogą sprzyjać większej intymności. Osoby w związkach mogą być bardziej dostępne emocjonalnie dla swoich partnerów, co sprzyja większemu nasileniu sekstingu w tych relacjach.

PS2.4. *Czy i w jaki sposób religijność ma związek z sekstingiem?*

H4: Religijności wiąże się z mniejszym zaangażowaniem w seksting.

Wyniki badania potwierdzają hipotezę H4, wskazując, że religijność wiąże się z mniejszym zaangażowaniem w seksting.

W badaniach wystąpiła istotna statystycznie różnica w zakresie sekstingu pomiędzy osobami religijnymi angażującymi się w praktyki religijne, religijnymi nieangażującymi się w praktyki religijne oraz niereligijnymi. **Osoby niereligijne miały wyższe nasilenie sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką w porównaniu do**

obu grup religijnych. Z kolei osoby religijne angażujące się w praktyki religijne charakteryzowały się niższym nasileniem sekstingu w stosunku do partnera/partnerki w porównaniu do osób religijnych nieangażujących się oraz niereligijnych. Analiza wskazuje na interesujące różnice w zachowaniach związanych z sekstingiem w zależności od poziomu religijności i zaangażowania religijnego. Istotne różnice statystyczne, mogą być wynikiem kilku czynników. Wśród potencjalnych powodów tych obserwacji można wskazać normy społeczne i religijne. Osoby religijne, szczególnie te angażujące się, mogą być bardziej podatne na normy społeczne i religijne, które promują konserwatywne podejście do intymności i seksualności (C. G. Ellison & Hummer, 2010). W wielu tradycjach religijnych seksting może być postrzegany jako niewłaściwy lub nieodpowiedni. Należy podkreślić również znaczenie postrzegania intymności i zaufania (Landor i in., 2011). Osoby niereligijne mogą traktować seksting jako formę wyrażania intymności i zaufania, co może prowadzić do wyższego nasilenia tego zachowania w porównaniu z osobami religijnymi. Istotny również wydaje się aspekt dostępności i akceptacji technologii. Osoby młodsze, które częściej mogą być niereligijne i bardziej otwarte na nowe technologie mogą również wykazywać wyższe nasilenie sekstingu, ponieważ są bardziej zaznajomione z mediami społecznościowymi i nowymi formami komunikacji (Lenhart, 2009). Osoby religijne angażujące się w praktyki religijne mogą mieć inne podejście do relacji oraz zwracać większą uwagę na emocjonalne aspekty związku (Mahoney i in., 2003), co może ograniczać zaangażowanie w seksting.

PS2.5. *W jaki sposób percepcja relacji z rodzicami (opiekunami) w okresie dorastania wpływa na uprawianie sekstingu?*

H5: Percepcja relacji rodzinnych ma związek z sekstingiem.

Hipoteza H5 została częściowo potwierdzona. Percepcja relacji z matką w okresie dorastania ma istotny związek z sekstingiem. Natomiast nie stwierdzono istotnych korelacji w przypadku relacji z ojcem.

Analiza wykazała istotny statystycznie ujemny związek między oceną relacji z matką w okresie dorastania a sekstingiem w stosunku do partnera/partnerki. Ustalono, że **lepsze relacje z matką wiążą się z mniejszym nasileniem sekstingu partnerskiego**. Pozostałe wyniki nie wskazały występowania istotnych korelacji, co sugeruje, że relacje z ojcem w okresie dorastania nie mają znaczącego wpływu na doświadczenia związane

z sekstingiem. Młodzi ludzie, którzy oceniają swoje relacje z matką jako lepsze, rzadziej angażują się w praktyki sekstingu w relacji z partnerem lub partnerką. Relacja z matką w okresie dorastania może kształtować wzorce relacji interpersonalnych. Dzieci, które doświadczają bliskich i zdrowych relacji z matką, mogą być lepiej przygotowane do nawiązywania zdrowych relacji w dorosłym życiu, co może prowadzić do mniejszej potrzeby korzystania z sekstingu jako formy komunikacji w związku. Dobre relacje z matką mogą sprzyjać rozwijaniu umiejętności komunikacyjnych i zaufania, co może wpływać na sposób, w jaki osoby dorastające rozmawiają o intymności i seksualności z partnerami (Collins i in., 2009; Diiorio i in., 2003; Hutchinson i in., 2003). Osoby te mogą podejmować bezpośrednią (nie cyfrową) komunikację i unikać sekstingu. Lepsza jakość relacji z matką może być również wskaźnikiem ogólnej jakości relacji rodzinnych. Dobre relacje w rodzinie mogą promować zdrowe podejście do intymnych i seksualnych relacji, co może skutkować mniejszym zaangażowaniem w seksting. W rodzinach, w których relacje są otwarte i wspierające, mogą być promowane inne normy i wartości dotyczące seksualności, które mogą wpływać na postawy wobec sekstingu (Ward, 2002). Młodzi ludzie z rodzin o otwartym stylu komunikacji mogą poszukiwać intymności w sposób bardziej tradycyjny i rzadziej korzystać z bardziej ryzykownych form komunikacji. W przeprowadzonym badaniu wystąpił brak istotnych korelacji w kontekście relacji z ojcem. Sugeruje to, że relacja z matką odgrywa szczególnie ważną rolę w kształtowaniu postaw młodzieży wobec seksualności. Dotychczasowe badania w większości koncentrowały się na roli matki w zakresie zachowań ryzykownych. Jednak systematyczny przegląd literatury dotyczący czynników ojcowskich i ich powiązań z seksualnymi zachowaniami ryzykownymi wskazuje, że czynniki ojcowskie są niezależnie związane z zachowaniami seksualnymi nastolatków w porównaniu z czynnikami matczynymi (Guilamo-Ramos i in., 2012). Należałoby się zastanowić czy głębsze poruszenie tematyki relacji z rodzicami, wychodzące poza ocenę ich jakości, mogłoby wskazać inne zależności pomiędzy czynnikami rodzicielskimi (zarówno ojcowskimi, jak i matczynymi) a sekstingiem.

PS2.6. *W jaki sposób ocena relacji z rówieśnikami (w przeszłości i obecna) wpływa na występowanie sekstingu?*

H6: Percepcja relacji ze znajomymi ma związek z zaangażowaniem się w seksting.

Uzyskane wyniki nie potwierdziły hipotezy H6. Nie występuje korelacja pomiędzy

oceną relacji z rówieśnikami (ani w przeszłości, ani obecnie) a nasileniem sekstingu, co wskazuje, że te zmienne są niezależne.

Analiza wykazała brak istotnych statystycznie związków pomiędzy oceną relacji ze znajomymi a doświadczeniami związanymi z sekstingiem. Ocena relacji ze znajomymi w okresie dorastania i obecnie nie miała wpływu na nasilenie sekstingu w relacjach z osobami niebędącymi partnerem/partnerką, z partnerem/partnerką, ani na seksting niechciany. Dodatkowo wartości rho Spearmana były bliskie zeru, co sugeruje bardzo słabe lub wręcz zerowe związki między tymi zmiennymi. **Ocena jakości relacji ze znajomymi, zarówno w okresie dorastania, jak i obecnie, nie wpływa znacząco na doświadczenia związane z sekstingiem.** Może to sugerować, że relacje ze znajomymi i doświadczenia związane z sekstingiem są niezależnymi zjawiskami. Jakość relacji interpersonalnych może nie mieć wpływu na decyzje dotyczące sekstingu. W dotychczas prowadzonych badaniach stwierdzono, że seksting może wpływać na postrzeganie relacji i intymności, a także na dynamikę stosunków między znajomymi. Seksting może wprowadzać napięcia, zwłaszcza gdy jedna osoba jest bardziej zaangażowana w te praktyki niż druga (Lenhart, 2009). Jednak wcześniejsze badania nie uwzględniały ogólnej oceny jakości relacji z rówieśnikami obecnie i w przeszłości. Koncentrowały się w znacznej mierze na relacjach z partnerami (Drouin i in., 2017; Przybylski i in., 2013; Vanden Abeele i in., 2014), a nie na ogólnej ocenie relacji ze znajomymi. Istnieje również możliwość, że narzędzia użyte do pomiaru relacji ze znajomymi i sekstingu nie uchwyciły subtelnych związków pomiędzy tymi zmiennymi. Może to także sugerować, że oceny relacji ze znajomymi są subiektywne i mogą być inaczej interpretowane przez różne osoby.

PS2.7. Jaki jest związek pomiędzy intensywnością i strukturą zachowań ryzykownych wśród badanych a uprawianiem sekstingu?

H7: Podejmowanie zachowań ryzykownych ma dodatni związek z uprawianiem sekstingu.

Hipoteza H7 została częściowo potwierdzona. Istnieje korelacja pomiędzy młodszym wiekiem inicjacji seksualnej a wyższym nasileniem sekstingu w relacjach z partnerem/partnerką. Większa liczba partnerów seksualnych jest związana z wyższym nasileniem sekstingu, zarówno w relacjach z partnerami, jak i osobami spoza związku. Wyższa częstotliwość korzystania z używek koreluje z większym

nasileniem sekstingu, zwłaszcza w przypadku osób spoza relacji, a także z wyższym nasileniem sekstingu niechcianego. Osoby angażujące się w ryzykowne zachowania seksualne charakteryzują się istotnie wyższym poziomem aktywności w zakresie sekstingu, zarówno w kontaktach z partnerami, jak i z osobami spoza związku

Istnieje słaba, ale istotna statystycznie korelacja między wiekiem inicjacji seksualnej a sekstingiem w stosunku do partnera/partnerki. Ustalono, że **młodszy wiek inicjacji seksualnej może być związany z większym zaangażowaniem w seksting w stosunku do partnerów/partnerek**. Im później dana osoba rozpoczęła życie seksualne, tym mniejsze było nasilenie sekstingu w relacji z partnerem. Warto zauważyć, że dla sekstingu w stosunku do osób niebędących partnerem/partnerką oraz sekstingu niechcianego nie zaobserwowano istotnych korelacji.

Ustalono, że **wzrost liczby partnerów seksualnych wiązał się z wyższym nasileniem sekstingu, zarówno w relacjach z partnerem, jak i osobami spoza związku**. Wskazuje to, że większa liczba partnerów seksualnych może być związana z częstszym sekstingiem zarówno wobec partnerów, jak i osób spoza relacji. Dla sekstingu niechcianego nie stwierdzono istotnej korelacji.

Wyższa częstotliwość korzystania z używek była związana z większą częstotliwością sekstingu, ale tylko w przypadku osób spoza relacji partnerskiej. Dla sekstingu niechcianego korelacja również była istotna, co sugeruje, że **wyższa częstotliwość sięgania po używki może być związana z większym nasileniem niechcianego sekstingu**.

Dotychczasowe badania (Benotsch i in., 2013; Kotchick i in., 2001) wskazują, że osoby, które zaczynają życie seksualne w młodszy wiek, często są mniej dojrzałe emocjonalnie i mogą częściej podejmować ryzykowne zachowania, w tym seksting. Liczne badania (Temple i in., 2012; Van Ouytsel i in., 2014, 2020; Ybarra & Mitchell, 2014) potwierdzają związek między aktywnością seksualną i ilością dotychczasowych partnerów seksualnych a sekstingiem. Zwiększona liczba partnerów seksualnych jest często związana z większym eksplorowaniem seksualności, co może prowadzić do większego zaangażowania w seksting. Dotychczasowe badania wskazują również na związek pomiędzy sięganiem po używki a seksualnymi zachowaniami ryzykownymi (Avci, 2017; Benotsch i in., 2013; Caminis i in., 2007; Knight, 2009). Używanie substancji psychoaktywnych może wpływać na zdolność oceny ryzyka i podejmowanie decyzji (Khan i in., 2012), co może prowadzić do większego zaangażowania w seksting,

szczególnie w relacjach z osobami spoza związku. Istnienie korelacji między sięganiem po używki a sekstingiem niechcianym sugeruje, że osoby pod wpływem substancji mogą angażować się w nieodpowiednie lub niechciane interakcje seksualne.

Wyniki wskazują, że **osoby podejmujące ryzykowne zachowania seksualne, wykazują istotnie wyższy poziom sekstingu zarówno w relacjach z partnerami, jak i z osobami niebędącymi partnerami.** Nie stwierdzono różnic pomiędzy osobami zaangażowanymi a niezaangażowanymi w seksualne zachowania ryzykowne w zakresie niechcianego sekstingu. To sugeruje, że ryzykowne zachowania mogą być związane z bardziej aktywnym lub intensywnym angażowaniem się w seksting. Dotychczasowe badania (Drouin & Tobin, 2014; Sesar i in., 2023) pokazują, że seksting jest często związany z ryzykownymi zachowaniami seksualnymi, co potwierdza obserwacje dotyczące wyższego poziomu sekstingu w grupach angażujących się w takie zachowania. Wśród potencjalnych przyczyn zjawiska należy wskazać cechy osobowości i temperamentu. Osoby, które podejmują ryzykowne zachowania seksualne, mogą charakteryzować się ekstrawersją, chęcią poszukiwania nowości i chęcią podejmowania ryzyka. Cechy osobowości, takie jak ekstrawersja i poszukiwanie przygód, mogą korelować z wyższym poziomem sekstingu. Inne czynniki wyjaśniające to zjawisko są związane z poziomem edukacji (Kirby, 2007). Osoby, które mają ograniczoną wiedzę na temat zdrowia seksualnego oraz obecności w cyberprzestrzeni, mogą być bardziej podatne na podejmowanie ryzykownych zachowań (Santelli i in., 2004), w tym sekstingu. Świadomość ryzyk związanych z sekstingiem i zdrowiem seksualnym, takich jak prywatność, bezpieczeństwo danych i potencjalne konsekwencje emocjonalne, ma kluczowe znaczenie dla podejmowania świadomych decyzji (Drouin & Tobin, 2014; Ybarra & Mitchell, 2014). Wśród innych przyczyn należy wskazać środowisko. W środowiskach, gdzie komunikacja sekstingowa jest akceptowana lub postrzegana jako norma, młodzi ludzie mogą częściej i intensywniej angażować się w takie zachowania. W grupach, w których seksting jest powszechny, istnieje większa presja rówieśnicza, co może prowadzić do częstszego zaangażowania w to zjawisko (Burén i in., 2022; Maheux i in., 2020). Wśród przyczyn można wskazać również, że seksting stał się istotnym elementem strategii nawiązywania i utrzymywania relacji w erze cyfrowej. W kontekście romantycznym, seksting może zwiększyć intymność, zaufanie oraz zaangażowanie między partnerami (Oriza & Hanipraja, 2020; Parker i in., 2013).

PS2.8. *Jaki jest związek pomiędzy intensywnością i strukturą obecności badanych w cyberprzestrzeni z sekstingiem?*

H8: Istnieje związek pomiędzy intensywnością i strukturą obecności w cyberprzestrzeni a sekstingiem.

Hipoteza H8 została częściowo potwierdzona. Intensywność i struktura obecności w cyberprzestrzeni nie wykazały istotnych związków z sekstingiem w relacjach partnerskich i niepartnerskich (np. czas spędzany online, liczba kont na portalach społecznościowych, częstotliwość aktywności). Jednak odkryto istotne korelacje między liczbą kont na portalach społecznościowych i częstotliwością aktywności a niechcianym sekstingiem.

Nie wykazano istotnych związków z żadną z badanych zmiennych (czas korzystania z urządzeń elektronicznych, liczba posiadanych kont na portalach społecznościowych, częstotliwość aktywności na portalach społecznościowych) z sekstingiem z partnerskim oraz z osobami spoza relacji. Sugeruje to, że **intensywność obecności w cyberprzestrzeni nie wpływa na seksting w relacjach partnerskich i niepartnerskich**. Odkryto istotne dodatnie korelacje z liczbą posiadanych kont na portalach społecznościowych oraz z częstotliwością aktywności na tych portalach, a sekstingiem niechcianym. To oznacza, że **osoby, które mają więcej kont w mediach społecznościowych oraz osoby, które są bardziej aktywne, doświadczają większej ilości niechcianego sekstingu**. Większa liczba kont i aktywność na tych platformach mogą prowadzić do większej ekspozycji na niepożądane treści (Kowalski & Limber, 2013). Osoby bardziej aktywne w mediach społecznościowych są bardziej narażone na różne formy cyberprzemocy, w tym niechciany seksting. Należy również podkreślić, że anonimowość w sieci może sprzyjać negatywnym zachowaniom, w tym sekstingowi. Badania potwierdzają, że brak bezpośredniej interakcji w relacjach online może prowadzić do bardziej ryzykownych zachowań (Joinson, 2001).

PS2.9. *W jaki sposób profil percepcji kultury popularnej ma związek z uprawianiem sekstingu?*

H9: Percepcja kultury popularnej jako zseksualizowanej oddziałuje dodatnio na angażowanie się w seksting.

Hipoteza H9 została częściowo potwierdzona. Zaobserwowano istotny związek między postrzeganiem kultury popularnej jako zseksualizowanej a nasileniem

niechcianego sekstingu, jednak nie zostały określone związki z sekstingiem w relacjach partnerskich lub niepartnerskich.

W badaniach został zauważony istotny związek między percepcją kultury popularnej jako zseksualizowanej a nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem niechcianym. Oznacza to, że istnieje statystycznie znacząca korelacja między tym, jak ludzie postrzegają kulturę popularną, a tym, jakie mają doświadczenia z sekstingiem. Innymi słowy, wraz **ze wzrostem poziomu postrzegania kultury popularnej jako zseksualizowanej wzrasta nasilenie sekstingu niechcianego.** Związek pomiędzy tymi zmiennymi może być wyjaśniany przez pryzmat normalizacji seksualności. Kultura popularna, w tym filmy, programy telewizyjne i media społecznościowe, często przedstawiają seksualność w sposób wyraźny i zseksualizowany (Coyne i in., 2013; Ward, 2002). Może to prowadzić do postrzegania sekstingu jako normalnego lub akceptowalnego zachowania, co z kolei może zwiększać przypadki niechcianego sekstingu. Nieobojętny wydaje się również wpływ mediów, które mają znaczący wpływ na kształtowanie norm i oczekiwań społecznych. Promowanie przez kulturę popularną zseksualizowanych obrazów i treści może wpływać na sposób, w jaki jednostki postrzegają relacje interpersonalne i komunikację, w tym seksting. W literaturze podkreśla się, że wysoki poziom zseksualizowania kultury popularnej może prowadzić do obiektywizacji jednostek, zwłaszcza kobiet, co może wpływać na ich postrzeganie siebie i interakcje z innymi (Fredrickson & Roberts, 1997; Zurbriggen & Roberts, 2013). Osoby, które czują się obiektyfikowane, mogą być bardziej narażone na niechciane propozycje seksualne. Zseksualizowana kultura popularna może również wpływać na dynamikę władzy w relacjach międzyludzkich. Osoby, które czują się mniej pewne siebie w związku z tymi normami, mogą być bardziej narażone na presję ze strony innych do angażowania się w seksting, nawet w niechciany sposób. Młodsze pokolenia, które dorastają w zseksualizowanej kulturze, mogą mieć trudności z rozróżnieniem między zdrowymi a niezdrowymi formami komunikacji i interakcji. To może prowadzić do większej powszechności sekstingu, nawet jeśli jest on niechciany.

PS2.10. *W jaki sposób czerpanie inspiracji z mediów wpływa na uprawianie sekstingu?*

H10: Osoby czerpiące inspirację z kultury popularnej częściej angażują się w zachowania sekstingowe.

Hipoteza H10 jest częściowo potwierdzona. Istnieją korelacje między czerpaniem

inspiracji z mediów a niechcianym sekstingiem, jednak nie zostały określone związki z sekstingiem w relacjach partnerskich lub niepartnerskich.

Istnieją istotne korelacje pomiędzy czerpaniem inspiracji z mediów a sekstingiem niechcianym, co może wskazywać na to, że media mogą wpływać na postrzeganie i oczekiwania w zakresie relacji intymnych. Oznacza to, że **ze wzrostem poziomu czerpania inspiracji z mediów w obu rozpatrywanych wymiarach - porównywania siebie do osób medialnych oraz obserwacji i śledzenia trendów, rosło nasilenie doświadczanego sekstingu niechcianego.** Warto jednak zauważyć, że efekty te są słabe ($r < 0,30$), co sugeruje, że wpływ czerpania inspiracji z mediów na doświadczanie sekstingu niechcianego może być ograniczony i wymaga dalszych badań w celu pełniejszego zrozumienia tego zjawiska. Brak korelacji w pozostałych aspektach sekstingu może sugerować, że inne czynniki, niezwiązane z inspiracjami medialnymi, mogą być bardziej istotne w kontekście sekstingu w relacjach partnerskich oraz w stosunku do osób spoza związku. Próbuąc wyjaśnić te zależności można odwołać się do teorii porównywania społecznego (ang. *Social Comparison Theory*). Teoria opracowana przez Leonarda Festingera (1954) sugeruje, że ludzie mają naturalną tendencję do porównywania siebie z innymi w celu oceny własnych umiejętności i wartości. W kontekście mediów, porównania do idealizowanych postaci mogą prowadzić do negatywnych skutków psychologicznych, takich jak niskie poczucie własnej wartości, co może wpływać na zachowania takie jak seksting. Analiza wpływu mediów na młodzież często wskazuje na korelacje między intensywnym korzystaniem z mediów a zwiększonym ryzykiem zachowań seksualnych (Primack i in., 2017). Media społecznościowe mogą wpływać na zachowania seksualne młodych ludzi, w tym seksting.

PS2.11. *Czy i w jaki sposób poziom samooceny warunkuje uprawianie sekstingu?*

H11: Niska samoocena ma dodatni związek z sekstingiem.

Hipoteza H11 jest częściowo potwierdzona. Wyniki wskazują, że samoocena nie ma istotnego związku z sekstingiem w relacjach partnerskich i poza partnerskich. Istnieje korelacja między samooceną a niechcianym sekstingiem – osoby o niższej samoocenie doświadczają większego nasilenia sekstingu niechcianego.

Wyniki dotyczące powiązań samoceny z nasileniem sekstingu nie wykazały istotności statystycznej pomiędzy samooceną a sekstingiem w stosunku do partnera/partnerki oraz

seksingu z osobami niebędącymi partnerem. W tym przypadku seksingu niechcianego wykazano istotny statystycznie ujemny związek. Oznacza to, że **wyższa samoocena jest związana z niższym nasileniem doświadczanego seksingu niechcianego**. Oznacza to, że osoby o wyższej samoocenie doświadczają mniejszego nasilenia seksingu niechcianego.

Wśród potencjalnych wyjaśnień dla wyników przeprowadzonych badań można wskazać na asertywność. Osoby o wyższej samoocenie mogą być bardziej asertywne, co może prowadzić do skuteczniejszego odrzucania niechcianych propozycji seksingu. W takich przypadkach, jeżeli osoba uważa siebie za wartościową, może w mniejszym stopniu tolerować zachowania naruszające jej granice. Osoby o wyższej samoocenie mogą być bardziej selektywne w wyborze partnerów, co może prowadzić do sytuacji, w których są mniej narażone na niechciany seksing. Wysoka samoocena często wiąże się z lepszymi umiejętnościami w zakresie relacji interpersonalnych. Ludzie o wyższej samoocenie mogą stosować lepsze strategie radzenia sobie w sytuacjach, które prowadzą do niechcianego seksingu, co może zmniejszać jego nasilenie. Należy również podkreślić znaczenie norm społecznych. Wysoka samoocena może być również związana z lepszym zrozumieniem norm społecznych i granic dotyczących seksualności, co może prowadzić do mniejszej podatności na niechciane zachowania.

Niektóre dotychczas prowadzone badania wskazują, że poczucie własnej wartości nie ma związku z wymianą treści seksualnych za pośrednictwem telefonu komórkowego (Gordon-Messer i in., 2013; Vanden Abeele i in., 2012). Jednak inne analizy potwierdzają zależności między samooceną a seksingiem (Scholes-Balog i in., 2016; Sesar i in., 2021, 2021). Częściej związek samoceny z seksingiem jest widoczny wśród nastolatków, w porównaniu do młodych dorosłych (Sharma i in., 2019). Może to wynikać z mniejszej potrzeby aprobaty społecznej oraz wpływu innych czynników na wschodzących dorosłych, którzy mają już rozwinięte poczucie własnej tożsamości, a seksing wykorzystują do komunikacji z partnerem (Jeanfreau i in., 2019).

PS2.12. *Jaki jest związek pomiędzy przekonaniami jednostki o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami a zaangażowaniem w seksing?*

H12: Przekonania jednostki o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami mają istotny związek z seksingiem.

Hipoteza H12 nie została potwierdzona. Nie zaobserwowano związku pomiędzy

przekonaniami jednostki o skuteczności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i przeszkodami a sekstingiem.

Analiza wyników wskazuje na **brak istotnych statystycznie związków między poczuciem własnej skuteczności a sekstingiem.** Może to sugerować, że te zjawiska są niezależne i mogą być kształtowane przez różne mechanizmy psychologiczne i społeczne. Uzyskane rezultaty nie potwierdzają wniosków z dotychczasowych badań na temat związku między poczuciem skuteczności a sekstingiem, które sugerują, że te zmienne mogą na siebie wpływać. Część dotychczasowych analiz wskazywała, że osoby o wyższym poczuciu skuteczności mogą mieć większe tendencje do angażowania się w różnorodne zachowania seksualne, w tym seksting. (Drouin & Landgraff, 2012). Inne badania wskazywały, że wysoki poziom poczucia własnej skuteczności może zmniejszać nasilenie sekstingu (Remondi i in., 2024). Jednak większość badań w zakresie powiązań sekstingu i poczucia własnej skuteczności dotyczyło nastolatków. Istnieje niedobór badań podejmujących tę tematykę w kontekście sekstingu wschodzących dorosłych. W przyszłych eksploracjach należałoby zweryfikować brak związku między nasileniem sekstingu a poczuciem własnej skuteczności wśród wschodzących dorosłych.

Przeprowadzone badania umożliwiły określenie i eksplorację psychospołecznych czynników sekstingu wśród badanych oraz pogłębienie wiedzy w zakresie mechanizmów kształtujących zaangażowanie się w zjawisko. Wyniki analizy korelacji sekstingu z badanymi zmiennymi wskazują na złożoność tego zjawiska, które jest kształtowane przez różnorodne czynniki. Zrozumienie tych dynamik jest kluczowe dla opracowania skutecznych programów edukacyjnych i prewencyjnych, które mogą pomóc w promowaniu zdrowych relacji interpersonalnych oraz odpowiedzialnych zachowań seksualnych. Analiza ta podkreśla również potrzebę dalszych badań w tej dziedzinie, aby lepiej zrozumieć mechanizmy wpływające na seksting i jego implikacje.

7. 3. Zjawisko sekstingu w opiniach badanych

PS3: Jaka jest wiedza o zjawisku sekstingu i działaniach profilaktyczno-interwencyjnych wobec niego?

PS3.1. *Jaka jest motywacja osób wysyłających wiadomości sekstingowe w opinii i doświadczeniach badanych?*

Wśród przypuszczalnych motywacji wysyłania erotycznych zdjęć i filmów badani wskazują na flirt oraz relacje romantyczne jako główne powody. Najczęściej wymieniane były sytuacje związane z osobami, z którymi jest się w związku, oraz z tymi, z którymi chce się nawiązać relację. Wysyłanie takich treści postrzegane jest jako sposób na wzrost zaangażowania i podniecenia w istniejącym związku oraz budowanie bliskości w nowych relacjach. Dotychczasowe badania wskazują, że wysyłanie erotycznych treści może być sposobem na utrzymanie intymności i zaangażowania w związkach. Pary, które wymieniają się takimi materiałami, często czują się bliżej siebie, co może prowadzić do większej satysfakcji w relacji (Oriza & Hanipraja, 2020). Osoby, które starają się nawiązać nowe relacje, mogą używać erotycznych zdjęć jako narzędzia do wyrażenia zainteresowania i stworzenia atmosfery flirtu (Kopecký, 2012). Wspierają to badania, które sugerują, że seksting może być używany jako forma komunikacji, która wzmacnia wrażenie atrakcyjności (Van Ouytsel i in., 2020). Ponadto, wiele osób uważa, że erotyczne materiały mogą służyć do przyciągania uwagi. Inne wymieniane przez badanych motywacje to prośby ze strony innych, chęć podkreślenia własnej atrakcyjności oraz chęć przyciągnięcia uwagi. Motywacja do wysyłania erotycznych zdjęć często może wynikać z presji ze strony partnera (Englander & McCoy, 2017; Walrave i in., 2014). Wiele osób przyznaje, że wysyła takie materiały w odpowiedzi na prośby lub sugestie swoich partnerów, co może świadczyć o chęci dopasowania się do oczekiwań stawianych w relacji romantycznej. Wysyłanie erotycznych treści może być także sposobem na podkreślenie własnej atrakcyjności i przyciągnięcie uwagi innych (Sesar i in., 2021). Osoby mogą czuć się bardziej pewne siebie, gdy dzielą się takimi materiałami, co może wpływać na ich postrzeganie siebie oraz relacje z innymi. Rzadziej wskazywane powody, takie jak próba zachęcenia byłego partnera do powrotu lub wywołanie zazdrości, mogą wskazywać na bardziej skomplikowane emocje związane z relacjami. Te motywacje mogą być rzadziej deklarowane, ponieważ mogą wiązać się z negatywnymi emocjami lub niepewnością.

Podsumowując, wysyłanie erotycznych zdjęć i filmów w kontekście flirtu oraz relacji romantycznych może wynikać z potrzeby intymności, budowania zainteresowania, podkreślenia atrakcyjności, a także z presji ze strony partnerów.

Uzyskane wyniki znajdują potwierdzenie w dotychczasowych badaniach obejmujących motywację osób zaangażowanych w seksting.

PS3.2. Jakie są następstwa sekstingu według opinii i doświadczeń badanych?

W przeprowadzonych badaniach respondenci wskazali szereg negatywnych konsekwencji, które mogą pojawić się w wyniku angażowania się w tę formę komunikacji. Badani wyszczególniali różnorodne obawy, które mogą wynikać z ich doświadczeń lub wyobrażeń dotyczących sekstingu. Jedną z najczęściej wskazywanych obaw było doświadczanie wstydu, co może być efektem presji społecznej oraz strachu przed tym, jak będą postrzegani przez innych. Uczucie wstydu często wiąże się z obawą o utratę szacunku, zarówno w oczach rówieśników, jak i rodziny. Wiele osób martwi się także, że ich intymne zdjęcia mogą być źle interpretowane lub użyte przeciwko nim, na przykład w formie szantażu. Innym istotnym zagadnieniem, które pojawia się w kontekście sekstingu, jest lęk przed pomyłkami, takimi jak przypadkowe wysłanie wiadomości do niewłaściwej osoby. Respondenci obawiali się również, że ich materiały mogą być rozpowszechnione bez ich zgody przez odbiorcę, co może prowadzić do sytuacji, w których czują się narażeni na cyberprzemoc lub osąd ze strony innych. Niektórzy badani zauważyli, że seksting może negatywnie wpływać na ich życie zawodowe lub edukacyjne, wskazując na potencjalne konsekwencje w szerszym kontekście. Inne obawy obejmowały długoterminowe skutki sekstingu, jak również strach przed utratą kontroli nad wysłanymi materiałami. Warto również zwrócić uwagę na lęk przed nękaniami oraz niekorzystny wpływ angażowania w seksting na przyszłe relacje. Respondenci wskazywali, że mogą stać się ofiarami wyśmiewania przez rówieśników lub być obiektem negatywnych etykiet, które mogą wpływać na ich reputację. Choć niektóre z wymienionych obaw występują rzadziej, takie jak konsekwencje prawne sekstingu czy odrzucenie przez grupę rówieśniczą, to jednak całość wskazuje, że angażowanie się w seksting wiąże się z wieloma złożonymi i nieprzyjemnymi konsekwencjami, które mogą wpływać na życie osobiste i społeczne jednostki.

Istniejące doniesienia z badań nad sekstingiem potwierdzają obawy i wskazania ujawnione przez respondentów w badaniach własnych. Wysyłanie intymnych treści może prowadzić do niezamierzonego ujawnienia tych informacji. Jeśli zdjęcia lub wiadomości zostaną przekazane osobom trzecim lub opublikowane w sieci, może to skutkować

poważnymi naruszeniami prywatności (Krieger, 2016). Osoby, które angażują się w seksting, mogą być narażone na stygmatyzację lub negatywne oceny ze strony rówieśników, co może wpłynąć na ich reputację i relacje społeczne (M. Wood i in., 2015). Seksting może prowadzić do poczucia wstydu, winy lub lęku, zwłaszcza jeśli sytuacja wymyka się spod kontroli. Respondenci często obawiają się, że ich intymne materiały mogą być rozpowszechnione bez ich zgody, prowadząc do cyberprzemocy. Młodzi dorośli mogą doświadczać lęku o to, co się stanie z ich intymnymi treściami (Brinkley i in., 2017; Dake i in., 2012; Ma, 2019; Medrano i in., 2018; Ybarra & Mitchell, 2014). Istnieje obawa, że wysłane zdjęcia mogą być źle interpretowane lub użyte przeciwko nadawcy, na przykład w formie szantażu (Ybarra & Mitchell, 2014). Osoby zaangażowane w seksting mogą doświadczać stresu, depresji lub niskiej samooceny w wyniku negatywnych doświadczeń związanych z sekstingiem (Brinkley i in., 2017; Dake i in., 2012; Ma, 2019; Medrano i in., 2018; Ybarra & Mitchell, 2014). Seksting może również wpływać na zaufanie w związkach, prowadząc do zazdrości i konfliktów między partnerami (Van Ouytsel i in., 2020). Obawy dotyczące długoterminowych skutków, w tym utraty kontroli nad wysłanymi materiałami, potencjalnych skutków w przyszłych relacjach czy negatywnego wpływ na ich życie zawodowe lub edukacyjne, są również istotne (Davidson, 2014).

PS3.3. Czy i jakie ewentualne korzyści uprawiania sekstingu dostrzegają młodzi ludzie?

Wiele badanych osób zauważa, że praktyka ta może przyczyniać się do wzrostu poczucia atrakcyjności i pewności siebie, co pozytywnie wpływa na ich samoakceptację. Seksting postrzegany jest jako forma pobudzenia seksualnego, która może wywoływać podniecenie, zwiększać pożądanie oraz przyczyniać się do ekscytacji i intymności w relacjach. Ponadto, wiele osób odczuwa radość z tego, że ich wiadomości zaspokajają potrzeby odbiorcy, co może sprzyjać budowaniu emocjonalnych więzi. Młodzi ludzie dostrzegają również korzyści związane z utrzymywaniem relacji na odległość oraz w bieżących związkach, co może wskazywać na jego rolę w podtrzymywaniu kontaktów intymnych. Oprócz tego seksting jest postrzegany jako forma zabawy i przyjemności. Wśród mniej popularnych, ale nadal zauważanych korzyści znajdują się doświadczenia seksualne oraz możliwość nawiązywania intymnych relacji.

Można zauważyć, że seksting przez wielu badanych jest widziany nie tylko w kategorii zagrożeń. Jest również postrzegany jako zjawisko, które może przynosić

emocjonalne i psychiczne korzyści, związane z poczuciem atrakcyjności, intymnością oraz relacjami międzyludzkimi. Na takie postawy wskazują także inni badacze (Van Dijck i in., 2025). Coraz więcej badań wskazuje na zjawisko sekstingu jako normalny aspekt seksualności, który może mieć rozwojowy charakter (Döring, 2014; Temple i in., 2019). Badania sugerują, że seksting może pomóc w budowaniu intymności i zaangażowania w związkach, zwłaszcza w przypadku par, które są oddzielone na dłuższy czas. Seksting ma związek ze zwiększaniem poczucia bliskości i intymności między partnerami (Drouin & Tobin, 2014; Oriza & Hanipraja, 2020). Niektóre badania dowodzą, że seksting może prowadzić do wzrostu satysfakcji seksualnej w związkach (Galovan i in., 2018; Oriza & Hanipraja, 2020). Seksting może również ułatwiać komunikację na temat potrzeb i pragnień seksualnych partnerów (Symons i in., 2018). Umożliwia to otwartą dyskusję na temat granic, preferencji i fantazji, co może prowadzić do zdrowszych relacji. Może być również bezpiecznym sposobem na eksplorację i wyrażanie swojej seksualności, co może być szczególnie istotne dla młodych ludzi. Literatura podkreśla, że seksting może pomóc w kształtowaniu tożsamości seksualnej i zwiększeniu komfortu w rozmowach na temat seksualności (Kosenko i in., 2017; Symons i in., 2018). Wiele osób traktuje seksting jako formę zabawy i flirtu, co może być pozytywne dla dynamiki związku (Drouin & Tobin, 2014; Van Ouytsel i in., 2020).

PS3.4. Jakie podmioty wskazują badani jako właściwe do udzielenia wsparcia i pomocy w przypadku nadużycia materiałów sekstingowych?

Analizując dane dotyczące postrzegania wsparcia w przypadku rozpowszechnienia nagich zdjęć, można zauważyć, że respondenci różnie podchodzą do kwestii zgłaszania takich sytuacji. Większość badanych wskazuje, że w sytuacji, gdy ktoś inny padł ofiarą tego typu incydentu, powinien skontaktować się z policją. Natomiast w przypadku własnych doświadczeń, mniej osób deklaruje chęć zgłoszenia się do policji. W kontekście pomocy psychologicznej, respondenci częściej zalecali innym skorzystanie z takiej formy wsparcia, podczas gdy sami zdecydowanie rzadziej zdecydowaliby się na pomoc psychologiczną. Zauważalne jest również, że badani częściej myślą o wsparciu ze strony znajomych dla siebie niż rekomendują tę formę pomocy innym. Podobne tendencje można zauważyć w odniesieniu do pomocy rodzinnej, gdzie respondenci wskazują na jej wartość, ale jednocześnie nie są zbyt chętni do korzystania z niej w przypadku własnych problemów. W kwestii instytucji oferujących profesjonalną pomoc respondenci

preferują, aby inni zgłaszali się do takich podmiotów, podczas gdy sami nie wykazują dużego zainteresowania tym rozwiązaniem. W przypadku poszukiwania wsparcia w Internecie również dostrzega się różnice w podejściu. Respondenci są bardziej otwarci na korzystanie z tej formy pomocy przez nich samych niż wskazywanie jej jako słusznej dla innych. W obu przypadkach jest również dostrzegalna pewna, niewielka niechęć do szukania jakiegokolwiek pomocy, co może wskazywać na obawę przed stygmatyzacją lub brak zaufania do systemu wsparcia.

Osoby, które doświadczyły rozpowszechnienia intymnych zdjęć, mogą kierować się różnymi czynnikami przy wyborze podmiotu, do którego zgłaszają swoje doświadczenia. Ofiary często decydują się na zgłoszenie swoich doświadczeń osobom, którym ufają, takim jak bliscy przyjaciele czy rodzina. Zaufanie jest kluczowe w kontekście wrażliwości sytuacji. Badania pokazują, że wsparcie emocjonalne od bliskich jest często pierwszym krokiem do poradzenia sobie z traumą (Calhoun i in., 2022). Osoby, które czują się zrozumiane i akceptowane, mają większe szanse na pozytywne przetwarzanie traumy. Potwierdzają to również liczne badania dotyczące koncepcji resiliencji (Cicchetti, 2010; Garnezy, 1985; Kennison & Spooner, 2020). Korzystanie ze wsparcia emocjonalnego bliskich często jest pierwszym krokiem, zanim ofiary zdecydują się na formalne zgłoszenie sprawy. Osoby mogą potrzebować czasu, aby poradzić sobie z emocjami, zanim podejmą dalsze kroki. Ofiary mogą szukać pomocy w miejscach, które zapewniają im dyskrecję i bezpieczeństwo. W badaniach nad przemocą domową i innymi formami przemocy, bezpieczeństwo emocjonalne i fizyczne jest kluczowym czynnikiem wpływającym na decyzje ofiar (J. C. Campbell, 2002). Zgłaszanie sytuacji w bezpiecznym środowisku może pomóc w zmniejszeniu lęku przed osądzeniem. Decyzja o zgłoszeniu sprawy na policję często zależy od postrzegania powagi sytuacji. Badania pokazują, że ofiary są bardziej zmobilizowane do działania, gdy czują, że ich bezpieczeństwo jest zagrożone, a konsekwencje prawne są poważne (Fisher i in., 2003). Wiele osób podejmuje decyzje o zgłoszeniu przestępstw w oparciu o ich subiektywną ocenę sytuacji. W dobie Internetu ofiary mają łatwiejszy dostęp do informacji o możliwościach wsparcia. Dostępność informacji w Internecie ma kluczowe znaczenie w procesie szukania pomocy. Anonimowość, jaką oferują fora internetowe i grupy wsparcia, może być szczególnie ważna dla osób, które obawiają się ujawnienia swoich doświadczeń (Coulson & Buchanan, 2022). Osoby, które są bardziej świadome swoich praw, częściej zgłaszają sprawy do odpowiednich instytucji (Fisher i in., 2000). Edukacja

na temat praw i dostępnych zasobów zwiększa prawdopodobieństwo, że ofiary podejmą kroki w celu ochrony swoich interesów. Obawy przed stygmatyzacją mogą znacząco wpływać na decyzję ofiar. Dotychczasowe badania ujawniają, że wiele osób, które doświadczyły przemocy, obawia się osądzenia przez społeczeństwo, co prowadzi do unikania zgłaszania spraw (Ullman i in., 2008). Stygmatyzacja może działać jako bariera, która zniechęca do szukania pomocy. Również wcześniejsze negatywne doświadczenia z instytucjami mogą wpływać na decyzję ofiar o braku poszukiwaniu pomocy. Badania wykazały, że osoby, które miały złe doświadczenia z instytucjami, rzadziej zgłaszają swoje problemy (Harrison i in., 2015). Decyzja o tym, do kogo zgłosić sytuację, jest złożona i zależy od wielu czynników, w tym osobistych doświadczeń, obaw i aktualnej sytuacji życiowej. Wsparcie odpowiednich instytucji i edukacja społeczna mogą przyczynić się do zmiany w postrzeganiu i zgłaszaniu takich incydentów.

7. 4. Porównanie opinii kobiet i mężczyzn na temat wybranych aspektów sekstingu

Różnice i podobieństwa w opiniach kobiet i mężczyzn na temat sekstingu oraz zachowań związanych z przesyłaniem intymnych treści są wynikiem złożonej interakcji wielu czynników, w tym społecznych norm, stereotypów płciowych czy osobistych doświadczeń. Poniżej przedstawiam podsumowanie najważniejszych wniosków z badań wraz z odniesieniami do przedmiotowego dyskursu badawczego.

PS3.5. *Czy i jakie występują różnice w postrzeganiu zjawiska pomiędzy kobietami i mężczyznami?*

1) Nadawcy i odbiorcy wiadomości

Analiza danych wskazuje na wyraźne tendencje w postrzeganiu ról płciowych w kontekście nadawania i odbierania seksownych wiadomości. Wśród kobiet dominująca opinia sugeruje, że mężczyźni są najczęstszymi nadawcami takich wiadomości. Jednak wiele kobiet wskazuje również na taki sam udział kobiet i mężczyzn w tym działaniu. Mężczyźni wydają się bardziej pewni swojej roli w tym zakresie, postrzegając siebie jako głównych nadawców. W przypadku odbiorców sytuacja wygląda podobnie, jednak to kobiety często postrzegają siebie jako głównych odbiorców seksownych wiadomości,

podczas gdy mężczyźni mają bardziej zrównoważone podejście, widząc obie płci jako równorzędnych odbiorców.

W literaturze przedmiotu można znaleźć potwierdzenie tych wyników. Badania nad komunikacją seksualną i sekstingiem często podkreślają wpływ norm płciowych oraz stereotypów na postrzeganie ról w tej dziedzinie (Widman i in., 2021). Uzyskane wyniki mogą odzwierciedlać bardziej tradycyjne stereotypy płci oraz różne normy społeczne, które wpływają na zachowania związane z sekstingiem (Finkenauer i in., 2018). Mężczyźni często postrzegają siebie jako głównych nadawców seksownych wiadomości, co może być związane z tradycyjnymi stereotypami męskości, które promują aktywność seksualną. Kobiety mają bardziej zróżnicowane zdanie na ten temat, co może wynikać z większej refleksji nad kontekstem społecznym i emocjonalnym tych interakcji (Templeton i in., 2017). Kobiety częściej widzą siebie jako główne odbiorczynie takich wiadomości, podczas gdy mężczyźni mają tendencję do postrzegania siebie w tej roli. To może wskazywać na różnice w oczekiwaniach i dynamice relacji między płciami.

2) *Adresaci wiadomości*

Analiza dotycząca przekonań na temat adresatów wiadomości o charakterze seksualnym wykazała, że zarówno mężczyźni, jak i kobiety mają podobne zdanie na temat głównych grup odbiorców tych wiadomości. Wspólnym mianownikiem dla obu płci jest przekonanie, że głównymi adresatami są partnerzy/partnerki oraz osoby, z którymi chciałoby się być w związku. Wyniki wskazują, że znaczna część badanych uznaje, iż takie wiadomości są najczęściej kierowane do aktualnych partnerów, a nie do znajomych czy obcych osób. Warto zauważyć, że mężczyźni częściej wskazują na potencjalnych partnerów jako adresatów. Kobiety natomiast częściej niż mężczyźni uznają osoby znane wyłącznie z Internetu za potencjalnych odbiorców tego typu treści, co może być związane z większą otwartością na interakcje w sieci (Subrahmanyam & Greenfield, 2008). Częstość, z jaką obie płcie wskazują na adresatów wiadomości, może być też interpretowana jako odzwierciedlenie szerszych norm społecznych dotyczących relacji intymnych i komunikacji. Wydaje się, że w kontekście wschodzących dorosłych przeważa przekonanie o kierowaniu seksualnych wiadomości do osób, z którymi mają bliskie lub romantyczne relacje, co może wskazywać na rosnącą akceptację dla takiej formy ekspresji w intymnych związkach (Burén i in., 2022; Drouin & Tobin, 2014; Widman i in., 2021).

3) Przypisywanie zachowań sekstingowych kobietom

Analiza przypisywania zachowań sekstingowych kobietom ujawnia interesujące różnice między kobietami a mężczyznami. Kobiety częściowo się zgadzają, że wysyłanie swoich nagich zdjęć może pasować do ich płci. Mężczyźni natomiast bardziej stanowczo wskazywali, że takie zachowanie pasuje do kobiet. To może sugerować, że istnieją różnice w stereotypach dotyczących seksualności oraz w postrzeganiu norm dotyczących ekspresji ciała w zależności od płci (Adamczyk, 2019; Królikowska, 2011). Warto zauważyć, że różnice te nie są wyraźne w kontekście udostępniania materiałów o charakterze seksualnym. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni wydają się mieć podobne opinie na temat tego, że publikowanie seksownych zdjęć oraz udostępnianie materiałów przesłanych przez innych nie pasuje do kobiet. To wskazuje na pewne zmiany w normach społecznych, gdzie postrzeganie ekspresji seksualnej może ulegać ewolucji, a stereotypy stają się mniej wyraźne w niektórych aspektach (Petersen & Hyde, 2010; Thornham, 2018).

4) Przypisywanie zachowań sekstingowych mężczyznom

Analizując przedstawione dane dotyczące poglądów kobiet i mężczyzn wobec przypisywania zachowań sekstingowych mężczyznom można zauważyć kilka kluczowych punktów. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni mają zbliżone opinie na temat tego, co pasuje do mężczyzn w ich wieku. Zauważalne jest, że kobiety nieco częściej uważały, że mężczyźni mogą wysyłać takie materiały, co może wskazywać na większą otwartość lub akceptację tego typu zachowań wśród kobiet (Bianchi, Morelli, Nappa, i in., 2018). W przypadku publikacji seksownych materiałów na portalach społecznościowych, respondentki i respondenci dzielają podobne przekonania. Większość kobiet i mężczyzn uważa, że publikowanie takich treści nie pasuje do mężczyzn, co może wskazywać na pewne normy kulturowe i oczekiwania dotyczące męskiej tożsamości (Setty, 2020a). Akceptowanie prywatnych, intymnych działań, takich jak wysyłanie zdjęć, kontrastuje z bardziej konserwatywnym podejściem do publicznego ekspozowania siebie. Z perspektywy socjologicznej oraz psychologicznej, wyniki te mogą być interpretowane jako odzwierciedlenie zmieniającej się dynamiki płci i seksualności w społeczeństwie (Thornham, 2018). Wzrost akceptacji dla różnorodnych form ekspresji seksualnej, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, może być wynikiem

wpływu mediów społecznościowych, gdzie takie zachowania są często normalizowane i promowane (Katz & Aakhus, 2002).

5) *Ocena twierdzeń dotyczących sekstingu*

Analiza przedstawionych danych dotyczących percepcji i obaw związanych z sekstingiem wśród kobiet i mężczyzn ujawnia istotne różnice w podejściu do tego tematu. Kobiety wyraźnie wykazują większe zaniepokojenie w kontekście bezpieczeństwa osobistego i potencjalnych negatywnych konsekwencji związanych z rozpowszechnianiem intymnych materiałów. Wyższy poziom zaniepokojenia kobiet może wynikać z większej świadomości zagrożeń związanych z sekstingiem, takich jak cyberprzemoc czy nieautoryzowane rozpowszechnianie intymnych zdjęć (Mori i in., 2019). Wyższa świadomość zagrożeń może być również związana z historycznymi i społecznymi uwarunkowaniami, które kształtują postrzeganie kobiet jako bardziej narażonych na konsekwencje związane z sekstingiem (Cripps, 2016; Fisher i in., 2000). Z drugiej strony mężczyźni mają tendencję do bardziej liberalnego postrzegania przesyłania intymnych zdjęć, co sugeruje, że mogą oni mniej obawiać się o negatywne skutki tego typu interakcji. To zjawisko może wskazywać na różnice w wychowaniu oraz w społecznych normach dotyczących męskości i kobiecości, które mogą wpływać na zachowania i postawy związane z seksualnością (Petersen & Hyde, 2010). Mężczyźni są często socjalizowani do bycia bardziej otwartymi na seksualność, co może prowadzić do bardziej liberalnych postaw wobec sekstingu (Boislard i in., 2016). Ważnym elementem analizy jest także fakt, że w obu grupach respondenci nie odczuwają presji do zamieszczania seksownych zdjęć na profilach społecznościowych. Podsumowując, istnieje wyraźna różnica w percepcji zagrożeń związanych z sekstingiem między płciami. Kobiety wydają się bardziej ostrożne i świadome ryzyka, podczas gdy mężczyźni mogą wykazywać większą akceptację dla takiego zachowania. Te różnice mogą mieć istotne konsekwencje dla edukacji seksualnej, która powinna uwzględniać te odmienności w podejściu do tematu.

6) *Podmioty pomocowe*

Analizując wyniki badań w zakresie reakcji kobiet i mężczyzn na sytuację rozpowszechnienia ich nagich zdjęć, można zauważyć kilka istotnych różnic w podejściu obu płci do szukania wsparcia. Kobiety częściej wskazują możliwość zwrócenia się po

pomoc do rodziny oraz policji w porównaniu do mężczyzn. Sugeruje to, że kobiety w obliczu kryzysu czują potrzebę wsparcia bliskich oraz instytucji pomocowych. Mężczyźni natomiast częściej deklarują, że nie szukaliby pomocy, co może wskazywać na różnice w postrzeganiu sytuacji kryzysowych i strategiach radzenia sobie. Mężczyźni często unikają poszukiwania pomocy z powodu norm związanych z płcią, które mogą wpływać na ich postrzeganie emocji i wsparcia (Addis & Mahalik, 2003). Przegląd badań na temat różnic płciowych w radzeniu sobie z kryzysami emocjonalnymi wykazał, że kobiety częściej korzystają ze wsparcia społecznego, podczas gdy mężczyźni mogą preferować bardziej indywidualistyczne strategie radzenia sobie (Tamres i in., 2002). Interesującym spostrzeżeniem jest to, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni w podobnym stopniu deklarują chęć zwrócenia się do znajomych o pomoc, co może świadczyć o podobnym podejściu obu płci wobec znaczenia relacji przyjacielskich w przypadku problemów emocjonalnych. Badani mogą czuć się bardziej komfortowo szukając wsparcia w kontekście relacji przyjacielskich, a nie w formalnych instytucjach (Mahalik i in., 2007). Warto również zauważyć, że różnice dotyczące opinii na temat korzystania z pomocy psychologicznej nie były statystycznie istotne, co sugeruje, że obie płci mogą mieć poglądy w tej kwestii.

7. 5. Implikacje praktyczne – rekomendacje pedagogiczne

Seksting staje się coraz bardziej powszechny wśród młodych dorosłych. Na tle wyników badań działania dotyczące tego zjawiska, minimalizujące jego negatywne skutki oraz wspierające pozytywne aspekty bezpiecznej komunikacji cyfrowej, można podjąć w zakresie działań społecznych oraz systemowych.

Na poziomie społecznym należy skoncentrować się na zwiększeniu świadomości na temat konsekwencji prawnych i emocjonalnych związanych z sekstingiem oraz zachęcaniu do refleksji nad własnymi granicami i wartościami. Istotne są również działania edukacyjne w zakresie umiejętności krytycznego myślenia, które powinny podejmować naukę analizy sytuacji oraz przewidywania potencjalnych skutków wysyłania intymnych treści.

W zakresie profilaktyki społecznej działania wobec sekstingu powinny opierać się także o warsztaty wymiany doświadczeń oraz grupy wsparcia. Organizowanie spotkań, gdzie młodzi dorośli mogą dzielić się doświadczeniami, umożliwiłoby uczenie się od

siebie nawzajem oraz budowę sieci wsparcia społecznego. Dodatkowo w zakresie działań profilaktycznych podstawowe znaczenia ma prowadzenie kampanii społecznych, które promowałyby pozytywne wzorce i zdrowe relacje interpersonalne oraz ostrzegałyby przed zagrożeniami z ujawnień prywatności i intymności w cyberprzestrzeni.

Działania systemowe powinny koncentrować się na działania w zakresie polityki ochrony. Wśród rozwiązań w tym zakresie należy wprowadzić i egzekwować procedury przeciwdziałające sekstingowi niechcianemu, w szczególności związane ze zgłaszaniem incydentów oraz udzielaniem wsparcia ofiarom. Istotna jest współpraca różnych podmiotów, która pozwoli na dostęp do pomocy prawnej oraz psychologicznej osobom dotkniętym sekstingiem. Wśród możliwości przeciwdziałania negatywnym następstwom sekstingu bardzo ważne jest wsparcie psychologiczne, dlatego tak istotne jest zapewnienie dostępu do specjalistów, którzy mogą pomóc w radzeniu sobie z konsekwencjami emocjonalnymi i psychologicznymi. Dodatkowo konieczne jest opracowanie procedur interwencji w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych związanych z sekstingiem, w tym cyberprzemocą.

Poza odpowiednimi państwowymi regulacjami formalnymi i ustanowionymi prawami w zakresie ochrony ofiar, ważnym elementem profilaktyki i edukacji jest promowanie bezpiecznych zachowań wobec sekstingu. Należy zaprojektować treści i formy edukacyjne zawierające informacje na temat zdrowych relacji, zgody, granic oraz wpływu sekstingu na życie osobiste. Edukacja powinna obejmować również tematykę prywatności np. poprzez szkolenia dotyczące ochrony danych osobowych i zarządzania swoim wizerunkiem w sieci. Nowoczesnym podejściem wobec wschodzących dorosłych, którzy intensywnie korzystają z cyberprzestrzeni, mogłyby być interaktywne szkolenia. Użycie gier, symulacji i dyskusji grupowych mogłoby zaangażować uczestników i ułatwić im zrozumienie omawianych tematów. Należy również wprowadzać na wszystkich poziomach edukacji zajęcia z zakresu technologii dostosowane do wieku uczestników. Uczenie dzieci i młodzieży jak bezpiecznie korzystać z mediów społecznościowych oraz aplikacji komunikacyjnych będzie miało pozytywne implikacje w późniejszym życiu, w tym na etapie wschodzącej dorosłości. Edukacja powinna również obejmować szkolenia dla nauczycieli i pracowników socjalnych. Wśród działań edukacyjnych w tym obszarze należałoby dążyć do podnoszenia ich wiedzy i umiejętności oraz kompetencji w zakresie wspierania osób dotkniętych negatywnymi następstwami zjawiska. Podnoszenie kompetencji nauczycieli, pracowników socjalnych,

ale też policjantów, psychologów i innych specjalistów w zakresie rozpoznawania problemów związanych z sekstingiem, może umożliwić bardziej efektywne udzielanie wsparcia i pomocy młodym dorosłym. Wśród innych działań specjalistów można wskazać na wspieranie inicjatyw młodzieżowych, czyli zachęcanie do tworzenia grup i stowarzyszeń, które będą działać na rzecz zdrowych relacji oraz przeciwdziałania negatywnym skutkom sekstingu. Współpraca z mediami do promowania pozytywnych wzorców oraz informowania o negatywnych skutkach sekstingu również mogłaby wspierać działania profilaktyczne wobec zjawiska koncentrując się zarówno na jego negatywnych, jak i pozytywnych aspektach.

Szczególnie istotny jest monitoring i ewaluacja działań realizowanych na różnych poziomach społecznych. Należy regularnie weryfikować skuteczność wprowadzanych działań oraz dostosowywać programy przeciwdziałania i ochrony do zmieniających się potrzeb i oczekiwań młodych dorosłych. Źródła finansowania programów edukacyjnych i działań profilaktycznych należy poszukiwać w ramach funduszy z instytucji rządowych, organizacji pozarządowych i sponsorów oraz funduszy europejskich.

Podsumowując, działania w zakresie sekstingu wśród wschodzących dorosłych powinny być kompleksowe i zróżnicowane, obejmując edukację, wsparcie psychologiczne oraz polityki ochrony. Ważne jest, aby podejście do tego zjawiska było dostosowane do specyfiki grupy docelowej i zmieniającego się kontekstu społecznego.

7. 6. Ograniczenia badań

Istnieją pewne ograniczenia związane z zebranymi danymi oraz sformułowanymi wnioskami, które chciałabym pokrótce omówić.

1. Przekrojowy charakter badań nie pozwala na wyciąganie wniosków długofalowych. Należy również podkreślić, że szybki rozwój technologii i platform komunikacyjnych może sprawić, że wyniki badań szybko się zdezaktualizują, co utrudnia wyciąganie długoterminowych wniosków. Dezaktualizacja wyników badań może wynikać również z wchodzenia w nowe okresy rozwojowe i nabywania nowych doświadczeń seksualnych (Burén i in., 2022). W przyszłych eksploracjach dotyczących zjawiska sekstingu należałoby się skoncentrować na badaniach podłużnych. Umożliwiłoby to ujawnienie trendów oraz zaobserwowanie zmian w czasie samej charakterystyki zjawiska, jak również śledzenia zmian u poszczególnych osób lub grup.

2. Do analiz zostały włączone wyłącznie odpowiedzi uzyskane od osób, które spełniały kryterium wieku (18-29 lat) oraz posiadały doświadczenia związane z sekstingiem, zatem wyników nie można uogólniać na populację osób w tym wieku. Jednak wschodzący dorośli podobni do próby badawczej funkcjonują w wielu społecznościach, co sprawia, że dane te są istotne dla praktyków w różnych środowiskach. W przyszłych badaniach należało zwiększyć wielkość oraz różnorodność próby badawczej uwzględniając zróżnicowanie pod względem różnych cech demograficznych (wiek, płeć, orientacja seksualna itp.).

3. Warto podkreślić, że tematyka sekstingu jest delikatna i kontrowersyjna. Uczestnicy badania mogli się obawiać ujawnienia swoich doświadczeń. W celu minimalizacji tego aspektu zastosowałam badania z zastosowaniem CAWI. Wypełnianie kwestionariuszy metodą internetową może skuteczniej zachęcać respondentów do szczerości, a w perspektywie pozwala uzyskać rzetelniejsze wyniki. Jednak ze względu na wrażliwość tematów seksualnych osoby, które angażują się w seksting mogą obawiać się negatywnego odbioru ich odpowiedzi. To może wpłynąć na ich gotowość do uczestnictwa w badaniach oraz na ich szczerość a także rzetelność udzielanych informacji. W przyszłych badaniach dotyczących zjawiska sekstingu należałoby zadbać aby konstrukcja i treść pytań były odpowiednie do badania tematów wrażliwych.

4. Warto zaznaczyć, że badania oparte na ankietach mogą być narażone na brak obiektywizmu w ocenie własnych opinii i doświadczeń. Uczestnicy mogą nie być w stanie trafnie relacjonować swoich doświadczeń, mogą też zaniżać lub zawyżać częstotliwość zachowań z powodu wstydu lub obawy przed oceną. W przyszłych eksploracjach badawczych należy zastosować konstrukcję narzędzi badawczych pozwalających zweryfikować powtarzalność wskazań.

5. Należy zwrócić również uwagę na czas jakiego wymagał udział w badaniach. Ze względu na zastosowanie obszernych narzędzi badawczych długi czas konieczny do udzielenia odpowiedzi przez respondentów mógł wpłynąć negatywnie na wartość odpowiedzi. Długie ankiety mogą prowadzić do zmęczenia psychicznego i fizycznego, co może skutkować obniżoną jakością lub rzetelnością odpowiedzi. Respondenci mogą zaczynać odpowiadać mniej starannie lub losowo, co wpływa na zniekształcenie wyników badań. Ponadto, im dłuższa ankieta, tym większe prawdopodobieństwo, że respondenci zrezygnują w trakcie z jej wypełnienia. Wysoka stopa porzucenia prowadzi często do niekompletnych danych lub zniekształcenia próby badawczej. Osoby, które są

gotowe do wypełniania długich ankiet, mogą różnić się od tych, które je porzucają. To może prowadzić do nierównomiernej reprezentacji różnych grup społecznych w wynikach badania. W przypadku projektowania w przyszłości podobnych badań należy podjąć kroki, które umożliwią skrócenie czasu badania, umożliwią przerwanie i powrót do badania w dowolnym momencie lub będą przeprowadzane etapowo.

ZAKOŃCZENIE

W swojej pracy doktorskiej podjęłam analizę zjawiska sekstingu wśród wschodzących dorosłych, które stało się istotnym zjawiskiem społecznym w kontekście współczesnych relacji międzyludzkich, kondycji psychospołecznej oraz rozwoju technologii komunikacyjnych. Seksting zyskał na znaczeniu w dobie powszechnego dostępu do smartfonów i mediów społecznościowych.

Podsumowując wyniki przeprowadzonych badań na temat sekstingu wśród młodych dorosłych, należy wskazać, że najczęściej występuje on w związkach, przy czym niechciane treści często pochodzą od osób poznanych online. Badania pokazują, że mężczyźni częściej wysyłają materiały seksualne, a kobiety częściej je otrzymują. Okazuje się, że osoby religijne i mające lepsze relacje z matką rzadziej angażują się w seksting partnerski. Istotne jest również, że wcześniejsza inicjacja seksualna, większa aktywność w mediach społecznościowych i postrzeganie kultury jako zseksualizowanej wiążą się z większym ryzykiem sekstingu niechcianego. Wreszcie, badani rozumieją zagrożenia związane z sekstingiem, ale dostrzegają też jego pozytywne aspekty.

Wśród młodych dorosłych, którzy często eksperymentują z różnymi aspektami swojej seksualności, zjawisko to może odgrywać istotną rolę w kształtowaniu relacji interpersonalnych oraz w rozwoju osobistym. W mojej pracy podkreśliłam, że seksting nie jest jednoznacznie negatywnym zjawiskiem. Może on sprzyjać budowaniu bliskości, eksploracji seksualności oraz wyrażaniu siebie w sposób, który może być zarówno satysfakcjonujący, jak i bezpieczny, o ile jest praktykowany w świadomy sposób. Może jednak też łączyć się z wieloma negatywnymi konsekwencjami, takimi jak naruszenie prywatności, przymus, presja rówieśnicza, cyberprzemoc, czy doświadczenie sekstingu niechcianego, które mogą prowadzić do obniżonego poczucia własnej wartości, stresu, a nawet traum psychicznych.

Przyszłe badania w obszarze sekstingu powinny koncentrować się na kilku kluczowych aspektach. Po pierwsze, warto zgłębić różnice w angażowaniu się i postrzeganiu sekstingu w zależności od różnych cech np. orientacji seksualnej czy kontekstu kulturowego. Badania te mogą dostarczyć cennych informacji na temat specyficznych potrzeb oraz oczekiwań różnych grup społecznych. Po drugie, istotne jest zbadanie wpływu sekstingu na zdrowie psychiczne i emocjonalne młodych dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów takich jak poczucie intymności czy lęki

związane z odrzuceniem. Kolejnym ważnym obszarem badań powinno być zrozumienie roli edukacji seksualnej w kontekście sekstingu. Osoby wchodzące w dorosłość często nie mają wystarczającej wiedzy na temat bezpiecznego i zdrowego korzystania z technologii w kontekście intymności. Programy edukacyjne powinny uwzględniać nie tylko techniczne aspekty korzystania z aplikacji, ale także kwestie emocjonalne i etyczne związane z sekstingiem. Edukacja ta powinna być dostosowana do potrzeb młodych osób, aby mogły one podejmować świadome decyzje dotyczące swojej intymności. Ważne jest, aby zarówno rodzice, specjaliści, ale przede wszystkim młodzi ludzie angażujący się z zjawisko byli świadomi tego, jak istotne jest prowadzenie otwartego dialogu na temat seksualności i bezpieczeństwa w sieci, umożliwiającego lepsze zrozumienie tego zjawiska oraz jego konsekwencji.

Warto podkreślić, że kluczowym zaleceniem dla przyszłych badań ale też praktyki w dziedzinie sekstingu jest dostrzeganie pozytywnych aspektów tego zjawiska. Należy skoncentrować się na jego potencjale budowania zdrowych relacji oraz eksploracji seksualności w sposób bezpieczny i odpowiedzialny. Przeciwdziałanie stygmatyzacji sekstingu oraz wspieranie otwartego dialogu na ten temat mogą przyczynić się do zmniejszenia lęków oraz nieporozumień, które często towarzyszą temu zjawisku. Zjawisko to, mimo że jest często marginalizowane lub demonizowane, może być także postrzegane jako forma ekspresji i eksploracji, która w odpowiednich warunkach może wspierać zdrowe relacje interpersonalne.

Podsumowując, zjawisko sekstingu wśród wschodzących dorosłych jest złożonym fenomenem, który wymaga zrozumienia w kontekście dynamicznie zmieniającego się świata technologii i relacji międzyludzkich. Seksting wśród wschodzących dorosłych to zjawisko, które zasługuje na dalsze badania oraz pozytywne podejście. Wspieranie młodych ludzi w odkrywaniu i wyrażaniu swojej seksualności w sposób świadomy i bezpieczny może przyczynić się do ich rozwoju osobistego oraz budowania satysfakcjonujących relacji międzyludzkich. Ostatecznie, istnieje potrzeba zrównoważonego podejścia do tego tematu, które uwzględnia zarówno potencjalne korzyści, jak i zagrożenia związane z sekstingiem (Van Dijck i in., 2025). Kluczowe jest to, że takie podejście lepiej odzwierciedla opinie oraz doświadczenia młodych ludzi i dorosłych, którzy praktykują seksting (Burén i in., 2022). Skupianie się jedynie na zagrożeniach i negatywnych skutkach sekstingu może prowadzić do błędnego obrazu rzeczywistości, ponieważ młode osoby często dostrzegają w tym zachowaniu także

pozytywne aspekty. Edukacja seksualna, która uwzględnia realia współczesnego świata, powinna stać się kluczowym elementem w procesie wychowania młodych dorosłych, aby mogli oni podejmować świadome i odpowiedzialne decyzje dotyczące swojej intymności.

Rezultaty badań ukazane w niniejszej pracy otwierają drogę do dalszych badań, które mogłyby szerzej eksplorować aspekty kulturowe, psychologiczne czy społeczne sekstingu w różnych kontekstach. W miarę jak technologia będzie się rozwijać, a młode pokolenia będą stawać się coraz bardziej związane z cyfrowym światem, zrozumienie zjawiska sekstingu stanie się niezbędne do promowania zdrowych relacji i ochrony przed potencjalnymi zagrożeniami. W obliczu tych wyzwań, rola edukacji i dialogu staje się kluczowa, a społeczeństwo powinno podejmować wysiłki, aby stworzyć środowisko, w którym młodzi ludzie będą mogli bez obaw eksplorować swoją seksualność w sposób odpowiedzialny i świadomy. Ufam, że przyszłe badania w tej dziedzinie przyniosą nowe, cenne informacje, które mogą wzbogacić rozumienie tego zjawiska oraz jego wpływu na życie wschodzących dorosłych.

BIBLIOGRAFIA

Aapola, S., Gonick, M., & Harris, A. (2005). *Young femininity: Girlhood, power, and social change*. Palgrave Macmillan.

Abbate, J. (2017). What and where is the Internet? (Re)defining Internet histories. *Internet Histories*, 1(1–2), 8–14. <https://doi.org/10.1080/24701475.2017.1305836>

Achenbach, T. (1966). The classification of children's psychiatric symptoms: A factor-analytic study. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(7), 1–37. <https://doi.org/10.1037/h0093906>

Acquaviva, E., Ellul, P., & Benarous, X. (2018). Variations in Pathways Into and Out of Antisocial Behavior From the Perspective of Developmental Psychopathology. W M. Hodes, S. S.-F. Gau, & P. J. De Vries (Red.), *Understanding Uniqueness and Diversity in Child and Adolescent Mental Health* (s. 3–23). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-815310-9.00001-0>

Adamczyk, M. (2019). Interseksualny a interpłciowy – poza binarnością. *Poradnik Językowy*, 2019(10), 97–103. <https://doi.org/10.33896/PorJ.2019.10.7>

Addis, M. E., & Mahalik, J. R. (2003). Men, masculinity, and the contexts of help seeking. *American Psychologist*, 58(1), 5–14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.1.5>

Agnew-Brune, C. B. (2016). „It's a bad thing...but it's a good thing too”: A mixed methods examination of technology use and cyber dating abuse perpetration in adolescent romantic relationships—ProQuest [Praca doktorska, University of North Carolina]. <https://cdr.lib.unc.edu/concern/dissertations/8910jt90w>

Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior* (1st edition). Pearson.

Akın, A. (2012). The Relationships Between Internet Addiction, Subjective Vitality, and Subjective Happiness. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(8), 404–410. <https://doi.org/10.1089/cyber.2011.0609>

- Albury, K., Crawford, K., Byron, P., & Mathews, B. (2013). *Young people and sexting in Australia: Ethics, representation and the law*. University of New South Wales. http://jmrc.arts.unsw.edu.au/media/File/Young_People_And_Sexting_Final.pdf
- Alt, D., & Boniel-Nissim, M. (2018). Links between Adolescents' Deep and Surface Learning Approaches, Problematic Internet Use, and Fear of Missing Out (FoMO). *Internet Interventions*, 13, 30–39. <https://doi.org/10.1016/j.invent.2018.05.002>
- Anderson, E. L., Steen, E., & Stavropoulos, V. (2017). Internet use and Problematic Internet Use: A systematic review of longitudinal research trends in adolescence and emergent adulthood. *International Journal of Adolescence and Youth*, 22(4), 430–454. <https://doi.org/10.1080/02673843.2016.1227716>
- APA. (2013). Raport Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego na temat seksualizacji dziewcząt. Praca zbiorowa E. L. Zurbriggen, R. L. Collins, S. Lamb, T. Roberts, D. L. Tolman, L. M. Ward, J. Blake. W: W *Odebrana niewinność. Raporty o seksualizacji kobiet i dziewcząt we współczesnej kulturze*. Stowarzyszenie Twoja Sprawa.
- Arnett, J. J. (1997). Young People's Conceptions of the Transition to Adulthood. *Youth & Society*, 29(1), 3–23. <https://doi.org/10.1177/0044118X97029001001>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (Red.). (2004). *Emerging Adulthood: Adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199795574.013.9>
- Arnett, J. J. (2006). G. Stanley Hall's Adolescence: Brilliance and nonsense. *History of Psychology*, 9(3), 186–197. <https://doi.org/10.1037/1093-4510.9.3.186>
- Arnett, J. J. (2007). Emerging Adulthood: What Is It, and What Is It Good For? *Child Development Perspectives*, 1(2), 68–73. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00016.x>

Arnett, J. J. (2015). *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens Through the Twenties* (2. wyd.). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199929382.001.0001>

Arnett, J. J., & Mitra, D. (2020). Are the Features of Emerging Adulthood Developmentally Distinctive? A Comparison of Ages 18–60 in the United States. *Emerging Adulthood*, 8(5), 412–419. <https://doi.org/10.1177/2167696818810073>

Arnett, J. J., Žukauskienė, R., & Sugimura, K. (2014). The new life stage of emerging adulthood at ages 18–29 years: Implications for mental health. *The Lancet Psychiatry*, 1(7), 569–576. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(14\)00080-7](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(14)00080-7)

Aronson, P. (2008). The Markers and Meanings of Growing Up: Contemporary Young Women's Transition From Adolescence to Adulthood. *Gender & Society*, 22(1), 56–82. <https://doi.org/10.1177/0891243207311420>

Aubrey, J. S., Gahler, H., Daniels, E. A., Choi, H. J., & Speno, A. G. (2024). Examining Relations Between Sexualizing Media Exposure and Sexting Attitudes and Behaviors among U.S. Adolescents. *Archives of Sexual Behavior*, 53(10), 4065–4078. <https://doi.org/10.1007/s10508-024-02984-5>

Avcı, D. (2017). The Prevalence of Substance Use among Adolescents Participating in Apprenticeship Training, Relationship between Anger Level-Anger Expression and Addiction Severity. *Journal of Psychiatric Nursing*. <https://doi.org/10.14744/phd.2017.50479>

Babbie, E. (2008). *Badania społeczne w praktyce*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Babbie, E. (2017). *The basics of social research* (7th ed.). Cengage Learning.

Badanie konsumenckie 2021 – klienci indywidualni. (2022). Urząd Komunikacji Elektronicznej.

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>

Bandura, A. (1985). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory* (1st edition). Prentice Hall.

Bandura, A. (2007). *Teoria społecznego uczenia się*. PWN.
<https://ksiegarnia.pwn.pl/Teoria-spolecznego-uczenia-sie.,68422684,p.html>

Bańka, A. (2005). Jakość życia a jakość rozwoju. Społeczny kontekst płci, aktywności i rodziny. W A. Bańka (Red.), *Psychologia jakości życia* (s. 11–78). Stowarzyszenie Psychologia i Architektura.

Barrense-Dias, Y., Akre, C., Auderset, D., Leeners, B., Morselli, D., & Surís, J.-C. (2020). Non-consensual sexting: Characteristics and motives of youths who share received-intimate content without consent. *Sexual Health*, 17(3), 270.
<https://doi.org/10.1071/SH19201>

Barrense-Dias, Y., Berchtold, A., Surís, J.-C., & Akre, C. (2017). Sexting and the Definition Issue. *Journal of Adolescent Health*, 61(5), 544–554.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2017.05.009>

Barrense-Dias, Y., Surís, J.-C., & Akre, C. (2019). "When It Deviates It Becomes Harassment, Doesn't It?" A Qualitative Study on the Definition of Sexting According to Adolescents and Young Adults, Parents, and Teachers. *Archives of Sexual Behavior*, 48(8), 2357–2366. <https://doi.org/10.1007/s10508-018-1358-5>

Barroso, R., Marinho, A. R., Figueiredo, P., Ramião, E., & Silva, A. S. (2023). Consensual and Non-consensual Sexting Behaviors in Adolescence: A Systematic Review. *Adolescent Research Review*, 8(1), 1–20. <https://doi.org/10.1007/s40894-022-00199-0>

Beck, U. (2004). *Spółeczeństwo ryzyka: W drodze do innej nowoczesności*. Scholar.

Beckmeyer, J. J., & Jamison, T. B. (2023). Empowering, Pragmatic, or Disappointing: Appraisals of Singlehood During Emerging and Established Adulthood. *Emerging Adulthood*, 11(1), 103–109. <https://doi.org/10.1177/21676968221099123>

Bednarek, J. (2014). Rola i miejsce nowych zagrożeń cyberprzestrzeni i świata wirtualnego w kontekście polityki społecznej. W J. Lizut (Red.), *Zagrożenia cyberprzestrzeni kompleksowy program dla pracowników służb społecznych* (s. 17–38). Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka.

Bem, S. L. (2000). *Męskość - kobiecość: O różnicach wynikających z płci*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

Benotsch, E. G., Snipes, D. J., Martin, A. M., & Bull, S. S. (2013). Sexting, substance use, and sexual risk behavior in young adults. *The Journal of Adolescent Health: Official Publication of the Society for Adolescent Medicine*, 52(3), 307–313. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2012.06.011>

Berezowska, J., Huet, M., Kamińska, M., Rozkrut, D., & Zych, A. (2012). *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2007-2011*. Główny Urząd Statystyczny.

Bereźnicka, M., & Rokitowska, J. (2020). *Religious Declarations of Youth versus their Opinions and Attitudes towards the Phenomenon of Sexting*. 10, 19–35. <https://doi.org/10.24917/20837276.10.3>

Berman, J. J. (2013). Societal Issues. W J. J. Berman (Red.), *Principles of Big Data. Preparing, Sharing, and Analyzing Complex Information* (s. 201–215). Morgan Kaufmann. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-404576-7.00014-9>

Bębas, S. (2015). Sexting – nowe zagrożenie wśród dzieci i młodzieży. *Labor et Educatio*, 3, 431–444.

Bianchi, D., Morelli, M., Baiocco, R., & Chirumbolo, A. (2017). Sexting as the mirror on the wall: Body-esteem attribution, media models, and objectified-body consciousness. *Journal of Adolescence*, 61(1), 164–172. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.10.006>

Bianchi, D., Morelli, M., Baiocco, R., & Chirumbolo, A. (2018). Psychometric properties of the Sexting Motivations Questionnaire for adolescents and young adults. *Rassegna Di Psicologia*, Vol 33, 5-18 Pages. <https://doi.org/10.13133/1974-4854/16657>

Bianchi, D., Morelli, M., Baiocco, R., & Chirumbolo, A. (2019). Individual differences and developmental trends in sexting motivations. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00398-4>

- Bianchi, D., Morelli, M., Nappa, M. R., Baiocco, R., & Chirumbolo, A. (2018). A Bad Romance: Sexting Motivations and Teen Dating Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 088626051881703. <https://doi.org/10.1177/0886260518817037>
- Bjornsen, C. (2018). *Social Media Use and Emerging Adulthood* (s. 223–261).
- Block, J., & Kremen, A. M. (1996). IQ and ego-resiliency: Conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 349–361. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.2.349>
- Boczkowska, M. A. (2019). Pojęcie resilience w ujęciu tradycyjnym i współczesnym. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 38(4), 125–141. <https://doi.org/10.17951/lrp.2019.38.4.125-141>
- Boislard, M.-A., Van De Bongardt, D., & Blais, M. (2016). Sexuality (and Lack Thereof) in Adolescence and Early Adulthood: A Review of the Literature. *Behavioral Sciences*, 6(1), 8. <https://doi.org/10.3390/bs6010008>
- Bond, E. (2011). The mobile phone = bike shed? Children, sex and mobile phones. *New Media & Society*, 13(4), 587–604. <https://doi.org/10.1177/1461444810377919>
- Borrajo, E., Gámez-Guadix, M., Pereda, N., & Calvete, E. (2015). The development and validation of the cyber dating abuse questionnaire among young couples. *Computers in Human Behavior*, 48, 358–365. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.01.063>
- Borucka, A. (2011). Koncepcja resilience. Podstawowe założenia i nurty badań. W W. Junik, *Resilience. Teoria – Badania – Praktyka* (s. 11–22). Wydawnictwo Edukacyjne Parpamedia.
- Borucka, A., & Ostaszewski, K. (2008). Koncepcja resilience. Kluczowe pojęcia i wybrane zagadnienia. *Medycyna wieku rozwojowego*, 12(2 Pt 1), 587–597.
- Bozzini, A. B., Bauer, A., Maruyama, J., Simões, R., & Matijasevich, A. (2021). Factors associated with risk behaviors in adolescence: A systematic review. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 43(2), 210–221. <https://doi.org/10.1590/1516-4446-2019-0835>

- Branley, D. B., & Covey, J. (2017). Is exposure to online content depicting risky behavior related to viewers' own risky behavior offline? *Computers in Human Behavior*, 75, 283–287. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.05.023>
- Brignall, T. W., & Van Valey, T. (2005). The impact of Internet communications on social interaction. *Sociological Spectrum*, 25(3), 335–348. <https://doi.org/10.1080/02732170590925882>
- Brinkley, D. Y., Ackerman, R. A., Ehrenreich, S. E., & Underwood, M. K. (2017). Sending and receiving text messages with sexual content: Relations with early sexual activity and borderline personality features in late adolescence. *Computers in Human Behavior*, 70, 119–130. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.12.082>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Harvard University Press. https://khoerulanwarbk.files.wordpress.com/2015/08/urie_bronfenbrenner_the_ecology_of_human_developbokos-z1.pdf
- Bronfenbrenner, U. (2005). *Making human beings human: Bioecological perspectives on human development*. Sage Publications.
- Bronfenbrenner, U., & Ceci, S. J. (1994). Nature-nurture reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. *Psychological Review*, 101(4), 568–586. <https://doi.org/10.1037/0033-295x.101.4.568>
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. (1998). The Ecology of Developmental Processes. W Lerner, Richard M. (Red.), *Theoretical models of human development* (s. 993–1028). Wiley. <https://nyuscholars.nyu.edu/en/publications/the-ecology-of-developmental-processes>
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2007). The Bioecological Model of Human Development. W W. Damon & R. M. Lerner (Red.), *Handbook of Child Psychology* (1. wyd.). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470147658.chpsy0114>
- Brycz, B., & Dudycz, T. (2010). Paradygmat jako podstawa metody naukowej w naukach o zarządzaniu. *Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu*, 52–62.

Bryła, M., Stegienta, G., & Maniecka-Bryła, I. (2009). Internet jako źródło informacji o zdrowiu publicznym. Cz. I. Geneza i historia Internetu. *Zdrowie publiczne / Polskie Towarzystwo Higieniczne*, 119, 318–324.

Bryman, A. (2016). *Social research methods* (Fifth edition). Oxford University Press.

Brzezińska, A. I., Kaczan, R., Piotrowski, K., & Rękosiewicz, M. (2011). Odroczone dorosłość: Fakt czy artefakt? *Nauka*, 4, 67–107.

Brzeziński, J. (1978). O niektórych etycznych problemach badań naukowych w psychologii. *Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja*, 3(39), 37–53.

Burén, J., Holmqvist Gattario, K., & Lunde, C. (2022). What Do Peers Think About Sexting? Adolescents' Views of the Norms Guiding Sexting Behavior. *Journal of Adolescent Research*, 37(2), 221–249. <https://doi.org/10.1177/07435584211014837>

Burke, M. D., Ayres, K., & Hagan-Burke, S. (2004). Preventing school-based antisocial behaviors with school—Wide positive behavioral support. *Journal of Early and Intensive Behavior Intervention*, 1(1), 65–73. <http://dx.doi.org/10.1037/h0100278>

Burrell, G., & Morgan, G. (2017). *Sociological paradigms and organisational analysis: Elements of the sociology of corporate life* (0 wyd.). Ashgate.

Bynner, J. (2005). Rethinking the Youth Phase of the Life-course: The Case for Emerging Adulthood? *Journal of Youth Studies*, 8(4), 367–384. <https://doi.org/10.1080/13676260500431628>

Cackowski, Z. (1964). *Problemy i pseudoproblemy*. Wydawnictwo Książka i Wiedza.

Calhoun, C. D., Stone, K. J., Cobb, A. R., Patterson, M. W., Danielson, C. K., & Bendeżú, J. J. (2022). The Role of Social Support in Coping with Psychological Trauma: An Integrated Biopsychosocial Model for Posttraumatic Stress Recovery. *Psychiatric Quarterly*, 93(4), 949–970. <https://doi.org/10.1007/s11126-022-10003-w>

Caltabiano, M., Castiglioni, M., & De-Rose, A. (2020). Changes in the sexual behaviour of young people: Introduction. *Genus*, 76(1). <https://doi.org/10.1186/s41118-020-00107-1>

- Caminis, A., Henrich, C., Ruchkin, V., Schwab-Stone, M., & Martin, A. (2007). Psychosocial predictors of sexual initiation and high-risk sexual behaviors in early adolescence. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 1. <https://doi.org/10.1186/1753-2000-1-14>
- Campbell, F. C. (2008). *Elements of metallurgy and engineering alloys*. ASM International. http://www.asminternational.org/search/-/journal_content/56/10192/05224G/PUBLICATION
- Campbell, J. C. (2002). Health consequences of intimate partner violence. *The Lancet*, 359(9314), 1331–1336. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)08336-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)08336-8)
- Campbell, M. A., Slee, P. T., Spears, B., Butler, D., & Kift, S. (2013). Do cyberbullies suffer too? Cyberbullies' perceptions of the harm they cause to others and to their own mental health. *School Psychology International*, 34(6), 613–629. <https://doi.org/10.1177/0143034313479698>
- Campbell, S. W., & Park, Y. J. (2014). Predictors of mobile sexting among teens: Toward a new explanatory framework. *Mobile Media & Communication*, 2(1), 20–39. <https://doi.org/10.1177/2050157913502645>
- Carroll, A., Hattie, J., Durkin, K., & Houghton, S. (1997). Goal Setting among Adolescents: A Comparison of Delinquent, At-Risk, and Not-At-Risk Youth. *Journal of Educational Psychology*, 89(3), 441–450. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.89.3.441>
- Carroll, A., Houghton, S., Durkin, K., & Hattie, J. (2004). *Adolescent reputations at risk: Developmental trajectories to delinquency*.
- Carvalho, J., & Pereira, R. (2022). 007 The Role of Visual Attention Toward Sexual Attributes in Men and Women's Sexual Arousal and Thoughts. *The Journal of Sexual Medicine*, 19(Supplement_2), S126–S126. <https://doi.org/10.1016/j.jsxm.2022.03.543>
- Cava, M.-J., Martínez-Ferrer, B., Buelga, S., & Carrascosa, L. (2020). Sexist attitudes, romantic myths, and offline dating violence as predictors of cyber dating violence perpetration in adolescents. *Computers in Human Behavior*, 111, 106449. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106449>

Caza, A., Caza, B., & Baloochi, M. (2020). *Resilient Personality: Is Grit a Source of Resilience?* (s. 25–38).

CBOS. (2021). *Religijność młodych na tle ogółu społeczeństwa. Komunikat z badań* (144/2021). https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2021/K_144_21.PDF

CBOS. (2022). *Dlaczego Polacy odchodzą z Kościoła? Komunikat z badań* (105/2022). https://cbos.pl/SPISKOM.POL/2022/K_105_22.PDF

Checkalski, O. R., Gervais, S. J., & Holland, K. J. (2023). A triangulation study of young Women's motivations for sending nudes to men. *Computers in Human Behavior*, 140, 107561. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107561>

Chen, E. E., & Wojcik, S. P. (2016). A practical guide to big data research in psychology. *Psychological Methods*, 21(4), 458–474. <https://doi.org/10.1037/met0000111>

Chidera. (2018, grudzień 11). 50 Advantages of the Internet—For Research, In Education, Business etc. *NollyTech.Com*. <https://nollytech.com/advantages-of-internet/>

Chmielecki, P. (2011). Młody człowiek w sieci wobec nadmiaru informacji. *Szkola - Zawód - Praca*, 2, 116–130.

Choi, H. J., Mori, C., Van Ouytsel, J., Madigan, S., & Temple, J. R. (2019). Adolescent Sexting Involvement Over 4 Years and Associations With Sexual Activity. *Journal of Adolescent Health*, 65(6), 738–744. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2019.04.026>

Chou, H.-T. G., & Hammond, R. (2016). Feeling Anxious without It: Characteristics of People Prone to Facebook Addiction. W G. Riva, B. K. Wiederhold, & P. Cipresso (Red.), *The Psychology of Social Networking: Identity and Relationships in Online Communities* vol. 2 (s. 29–37). De Gruyter Open Ltd., <https://doi.org/10.1515/9783110473858-005>

Cicchetti, D. (2010). Resilience under conditions of extreme stress: A multilevel perspective. *World Psychiatry: Official Journal of the World Psychiatric Association (WPA)*, 9(3), 145–154. <https://doi.org/10.1002/j.2051-5545.2010.tb00297.x>

Cicchetti, D., & Blender, J. A. (2006). A multiple-levels-of-analysis perspective on resilience: Implications for the developing brain, neural plasticity, and preventive

interventions. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 248–258.
<https://doi.org/10.1196/annals.1376.029>

Cieśleńska, B., & Bruździński, M. (2016). Obszary użytkowania internetu we współczesnym obliczu sieci. *Społeczeństwo. Edukacja. Język*, 4, 21–28.

Clancy, E. M., Klettke, B., Crossman, A. M., Hallford, D. J., Howard, D., & Toumbourou, J. W. (2021). Sext Dissemination: Differences across Nations in Motivations and Associations. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 2429. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052429>

Clarke, D. (2005). *Zachowania prospołeczne i antyspołeczne* (1. wyd.). GWP.

Cohen, P. (2013). Marriage is declining globally: Can you say that? *Family Inequality*.
<https://familyinequality.wordpress.com/2013/06/12/marriage-is-declining/>

Colares, V., Lisboa, J. L. D., Zarzar, P. M. P. D. A., Santo, C. D. F. B. F., Valença, P. A. D. M., Menezes, V. A. D., & Cruz, J. F. (2020). Association between cigarette use and adolescents' behavior. *Revista de Saúde Pública*, 54, 31. <https://doi.org/10.11606/s1518-8787.2020054001534>

Collins, W. A., & Laursen, B. (2004). Parent-Adolescent Relationships and Influences. W R. M. Lerner & L. Steinberg (Red.), *Handbook of Adolescent Psychology* (1. wyd., s. 331–361). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780471726746.ch11>

Collins, W. A., Welsh, D. P., & Furman, W. (2009). Adolescent Romantic Relationships. *Annual Review of Psychology*, 60(1), 631–652.
<https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163459>

Cook, S. H., Bauermeister, J. A., Gordon-Messer, D., & Zimmerman, M. A. (2013). Online Network Influences on Emerging Adults' Alcohol and Drug Use. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(11), 1674–1686. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9869-1>

Cooper, K., Quayle, E., Jonsson, L., & Svedin, C. G. (2016). Adolescents and self-taken sexual images: A review of the literature. *Computers in Human Behavior*, 55, 706–716.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.10.003>

Copp, J. E., Giordano, P. C., Longmore, M. A., & Manning, W. D. (2017). Living With Parents and Emerging Adults' Depressive Symptoms. *Journal of Family Issues*, 38(16), 2254–2276. <https://doi.org/10.1177/0192513X15617797>

Costa, F. (2005). Problem Behavior Theory: A brief overview. A summary based on John E. Donovan's entry. W. C. Fisher & R. Lerner (Red.), *Encyclopedia of Applied Developmental Science: T. Vol. 2* (s. 872–877). Sage. http://www.colorado.edu/ibs/jessor/pb_theory.html.

Côté, J., & Bynner, J. M. (2008). Changes in the transition to adulthood in the UK and Canada: The role of structure and agency in emerging adulthood. *Journal of Youth Studies*, 11(3), 251–268. <https://doi.org/10.1080/13676260801946464>

Côté, J. E. (2006). Emerging Adulthood as an Institutionalized Moratorium: Risks and Benefits to Identity Formation. W. J. J. Arnett & J. L. Tanner (Red.), *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century*. (s. 85–116). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11381-004>

Côté, J. E. (2009). Identity Formation and Self-Development in Adolescence. W. R. M. Lerner & L. Steinberg (Red.), *Handbook of Adolescent Psychology* (1. wyd.). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9780470479193.adlpsy001010>

Coulson, N. S., & Buchanan, H. (2022). The Role of Online Support Groups in Helping Individuals Affected by HIV and AIDS: Scoping Review of the Literature. *Journal of Medical Internet Research*, 24(7). <https://doi.org/10.2196/27648>

Coyne, S. M., Padilla-Walker, L. M., & Howard, E. (2013). Emerging in a Digital World: A Decade Review of Media Use, Effects, and Gratifications in Emerging Adulthood. *Emerging Adulthood*, 1(2), 125–137. <https://doi.org/10.1177/2167696813479782>

Coyne, S. M., Stockdale, L., Busby, D., Iverson, B., & Grant, D. M. (2011). “I luv u :)!”: A Descriptive Study of the Media Use of Individuals in Romantic Relationships. *Family Relations*, 60(2), 150–162. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2010.00639.x>

Crapolicchio, E., Pecini, C., Di Bernardo, G. A., Regalia, C., Andrighetto, L., & Vezzali, L. (2022). Sexting and the experience of non-consensual dissemination of sexts. The

moderator role of self-objectification. *Psicologia sociale*, 2, 207–224.
<https://doi.org/10.1482/104810>

Crimmins, D. M., & Seigfried-Spellar, K. C. (2014). Peer attachment, sexual experiences, and risky online behaviors as predictors of sexting behaviors among undergraduate students. *Computers in Human Behavior*, 32, 268–275.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.12.012>

Cripps, J. (2016). *Forms of technology-facilitated sexual violence and university women's psychological functioning—ProQuest* [University of Toronto].
<https://www.proquest.com/openview/6a6d6812a67ee5f88964603e639255dc/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>

Crofts, T., Lee, M., McGovern, A., & Milivojevic, S. (2015). *Sexting and young people*. Palgrave Macmillan.

Cupriak, M. (2017). Paradygmaty w perspektywie zmian społecznych. Zarys problemu. *Rocznik Andragogiczny*, 23, 251. <https://doi.org/10.12775/RA.2016.013>

Curtis, A. C. (2015). Defining adolescence. *Journal of Adolescent and Family Health*, 7(2), 40.

Curtis, W. J., & Cicchetti, D. (2003). Moving research on resilience into the 21st century: Theoretical and methodological considerations in examining the biological contributors to resilience. *Development and psychopathology*, 15, 773–810.
<https://doi.org/10.1017/S0954579403000373>

Czajkowski, M. (2002). *Wielka encyklopedia Internetu i nowych technologii*. Edition 2000.

Dake, J. A., Price, J. H., Maziarz, L., & Ward, B. (2012). Prevalence and Correlates of Sexting Behavior in Adolescents. *American Journal of Sexuality Education*, 7(1), 1–15.
<https://doi.org/10.1080/15546128.2012.650959>

David, M. E., Roberts, J. A., & Christenson, B. (2018). Too Much of a Good Thing: Investigating the Association between Actual Smartphone Use and Individual Well-

Being. *International Journal of Human–Computer Interaction*, 34(3), 265–275. <https://doi.org/10.1080/10447318.2017.1349250>

Davidson, J. (2014). *Sexting: A Gender and Teens*. SensePublishers. <https://doi.org/10.1007/978-94-6209-851-0>

De Leo, J. A., & Wulfert, E. (2013). Problematic Internet use and other risky behaviors in college students: An application of problem-behavior theory. *Psychology of Addictive Behaviors*, 27(1), 133–141. <https://doi.org/10.1037/a0030823>

Dekker, A., Wenzlaff, F., Daubmann, A., Pinnschmidt, H. O., & Briken, P. (2019). (Don't) Look at Me! How the Assumed Consensual or Non-Consensual Distribution Affects Perception and Evaluation of Sexting Images. *Journal of Clinical Medicine*, 8(5), 706. <https://doi.org/10.3390/jcm8050706>

Del Rey, R., Ojeda, M., Casas, J. A., Mora-Merchán, J. A., & Elipe, P. (2019). Sexting Among Adolescents: The Emotional Impact and Influence of the Need for Popularity. *Frontiers in Psychology*, 10, 1828. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01828>

DeMar, J. (2015). Sexting: Gender and Teens. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(12), 2377–2380. <https://doi.org/10.1007/s10964-015-0363-4>

Diiorio, C., Pluhar, E., & Belcher, L. (2003). Parent-Child Communication About Sexuality: A Review of the Literature from 1980–2002. *Journal of HIV/AIDS Prevention & Education for Adolescents & Children*, 5(3–4), 7–32. https://doi.org/10.1300/J129v05n03_02

Dir, A. L., Coskunpinar, A., Steiner, J. L., & Cyders, M. A. (2013). Understanding Differences in Sexting Behaviors Across Gender, Relationship Status, and Sexual Identity, and the Role of Expectancies in Sexting. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(8), 568–574. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0545>

Dobosz, D., & Front-Dziurkowska, K. (2017). Czy istnieje problem seksualizacji chłopców i mężczyzn? *Dziecko Krzywdzone*, 16(3), 83–102.

Döring, N. (2014). Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting? *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 8(1), Article 9. <https://doi.org/10.5817/CP2014-1-9>

Döring, N. M. (2009). The Internet's impact on sexuality: A critical review of 15 years of research. *Computers in Human Behavior*, 25(5), 1089–1101. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2009.04.003>

Doucette, H., Collibee, C., Hood, E., Gittins Stone, D. I., DeJesus, B., & Rizzo, C. J. (2021). Perpetration of Electronic Intrusiveness Among Adolescent Females: Associations With In-Person Dating Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(11–12), 6581–6601. <https://doi.org/10.1177/0886260518815725>

Douglass, C. B. (2007). From Duty to Desire: Emerging Adulthood in Europe and Its Consequences. *Child Development Perspectives*, 1(2), 101–108. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00023.x>

Drouin, M., Coupe, M., & Temple, J. R. (2017). Is sexting good for your relationship? It depends.... *Computers in Human Behavior*, 75, 749–756. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.06.018>

Drouin, M., & Landgraff, C. (2012). Texting, sexting, and attachment in college students' romantic relationships. *Computers in Human Behavior*, 28(2), 444–449. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2011.10.015>

Drouin, M., & Tobin, E. (2014). Unwanted but consensual sexting among young adults: Relations with attachment and sexual motivations. *Computers in Human Behavior*, 31, 412–418. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.11.001>

Drouin, M., Vogel, K. N., Surbey, A., & Stills, J. R. (2013). Let's talk about sexting, baby: Computer-mediated sexual behaviors among young adults. *Computers in Human Behavior*, 29(5), 25–30. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.12.030>

DuBois, D. L., Herrera, C., & Rivera, J. (2018). *Investigation of Long-Term Effects of the Big Brothers Big Sisters Community-Based Mentoring Program: Final Technical Report for OJJDP* (s. 55). Office of Justice Programs' National Criminal Justice Reference Service. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojjdp/grants/251521.pdf>

- Dziekan, M., Baiocco, R., Chirumbolo, A., Laghi, F., Morelli, M., Bianchi, D., Misiak, M., & Sorokowski, P. (2018). Czy ciemna triada cech osobowości przewiduje zachowania związane z sekstingiem? Badania empiryczne w grupie młodych Polaków. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 17(1), Article 1.
- Dzwonkowska, I., Lachowicz-Tabaczek, K., & Łaguna, M. (2008). *Samoocena i jej pomiar: SES: polska adaptacja skali SES M. Rosenberga: podręcznik*. Pracownia Testów Psychologicznych.
- Eagly, A. H., & Wood, W. (1999). The Origins of Sex Differences in Human Behavior. *American Psychologist*.
- Egeland, B., Carlson, E., & Sroufe, L. A. (1993). Resilience as Process. *Development and Psychopathology*, 5, 517–528. <https://doi.org/10.1017/S0954579400006131>
- Elhai, J. D., Levine, J. C., Dvorak, R. D., & Hall, B. J. (2016). Fear of missing out, need for touch, anxiety and depression are related to problematic smartphone use. *Computers in Human Behavior*, 63, 509–516. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.05.079>
- Elhai, J. D., Yang, H., & Montag, C. (2021). Fear of missing out (FOMO): Overview, theoretical underpinnings, and literature review on relations with severity of negative affectivity and problematic technology use. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 43(2), 203–209. <https://doi.org/10.1590/1516-4446-2020-0870>
- Elliott, S., & Davis, J. (2018). Challenging taken-for-granted ideas in early childhood education: A critique of Bronfenbrenner's ecological systems theory in the age of post-humanism. W K. Malone, E. Barratt Hacking, & A. Cutter-Mackenzie (Red.), *Research handbook on childhoodnature: Assemblages of childhood and nature research (Springer International Handbooks of Education)* (s. 1–36). Springer. <https://eprints.qut.edu.au/117679/>
- Ellison, C. G., & Hummer, R. A. (2010). *Religion, Families, and Health: Population-Based Research in the United States*. Rutgers University Press.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The Benefits of Facebook “Friends:” Social Capital and College Students’ Use of Online Social Network Sites. *Journal of*

Computer-Mediated Communication, 12(4), 1143–1168. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00367.x>

Englander, E. K., & McCoy, M. (2017). Pressured Sexting and Revenge Porn in a Sample of Massachusetts Adolescents: *International Journal of Technoethics*, 8(2), 16–25. <https://doi.org/10.4018/IJT.2017070102>

Erikson, E. H. (1956). The Problem of Ego Identity. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 4(1), 56–121. <https://doi.org/10.1177/000306515600400104>

Erikson, E. H. (1994). *Identity: Youth and crisis* (Reissued as Norton paperback 1994). W. W. Norton & Company.

Erikson, E. H. (2000). *Dzieciństwo i społeczeństwo*. Rebis.

Erikson, E. H. (2004). *Tożsamość a cykl życia*. Zys i S-ka.

Erikson, E. H., & Erikson, J. M. (2012). *Dopełniony cykl życia*. Wydawnictwo Helion.

Fabrigar, L. R., & Wegener, D. T. (Red.). (2012). *Exploratory factor analysis*. Oxford University Press.

Fadjukoff, P. (2007). *Identity formation in adulthood*. University of Jyväskylä. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3007-3>

Fadjukoff, P., Pulkkinen, L., & Kokko, K. (2016). Identity Formation in Adulthood: A Longitudinal Study from Age 27 to 50. *Identity*, 16(1), 8–23. <https://doi.org/10.1080/15283488.2015.1121820>

Fahie, D. (2014). Doing Sensitive Research Sensitive: Ethical and Methodological Issues in Researching Workplace Bullying. *International Journal of Qualitative Methods*, 13(1), 19–36. <https://doi.org/10.1177/160940691401300108>

Falgares, G., Costanzo, G., Fontanesi, L., Verrocchio, M. C., Bin, F., & Marchetti, D. (2024). The role of sexual communication in the relationship between emotion regulation and sexual functioning in women: The impact of age and relationship status. *International Journal of Clinical and Health Psychology: IJCHP*, 24(3), 100482. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2024.100482>

- Fałek, P., Adamczyk, T., Fałek, A., & Burdan, F. (2022). Pro-health measures as a creator of new behavior norms and attitudes. *Folia Medica Cracoviensia*, *LXII*(4), 35–44. <https://doi.org/10.24425/fmc.2022.144081>
- Farhat, T., Iannotti, R. J., & Simons-Morton, B. G. (2010). Overweight, Obesity, Youth, and Health-Risk Behaviors. *American Journal of Preventive Medicine*, *38*(3), 258–267. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2009.10.038>
- Fekkes, M., Pijpers, F. I. M., Fredriks, A. M., Vogels, T., & Verloove-Vanhorick, S. P. (2006). Do Bullied Children Get Ill, or Do Ill Children Get Bullied? A Prospective Cohort Study on the Relationship Between Bullying and Health-Related Symptoms. *Pediatrics*, *117*(5), 1568–1574. <https://doi.org/10.1542/peds.2005-0187>
- Fergus, S., & Zimmerman, M. (2005). Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annual review of public health*, *26*, 399–419. <https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.26.021304.144357>
- Ferguson, C. J. (2011). Sexting Behaviors Among Young Hispanic Women: Incidence and Association with Other High-risk Sexual Behaviors. *Psychiatric Quarterly*, *82*(3), 239–243. <https://doi.org/10.1007/s11126-010-9165-8>
- Fergusson, D. M., & Horwood, L. J. (2003). Resilience to Childhood Adversity: Results of a 21-Year Study. W S. Luthar (Red.), *Resilience and Vulnerability: Adaptation in the Context of Childhood Adversities* (s. 130–155). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511615788.008>
- Festinger, L. (1954). A Theory of Social Comparison Processes. *Human Relations*, *7*(2), 117–140. <https://doi.org/10.1177/001872675400700202>
- Field, A. (2017). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th edition). SAGE Publications.
- Filiciak, M. (2010). Internet—Społeczne metamedium. W W. Godzic (Red.), *Media audiowizualne* (s. 104–124). SWPS.
- Finkenauer, C., Kerkhof, P., & Pronk, T. (2018). Self-Disclosure in Relationships: Revealing and Concealing Information about Oneself to Others. W A. L. Vangelisti & D.

Perlman (Red.), *The Cambridge Handbook of Personal Relationships* (2. wyd., s. 271–281). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316417867.022>

Fisher, B. S., Cullen, F. T., & Turner, M. G. (2000). *The Sexual Victimization of College Women*. National Institute of Justice.

Fisher, B. S., Daigle, L. E., Cullen, F. T., & Turner, M. G. (2003). Reporting Sexual Victimization To The Police And Others: Results From a National-Level Study of College Women. *Criminal Justice and Behavior*, 30(1), 6–38. <https://doi.org/10.1177/0093854802239161>

Flynn, A., Powell, A., Scott, A. J., & Cama, E. (2022). Deepfakes and Digitally Altered Imagery Abuse: A Cross-Country Exploration of an Emerging form of Image-Based Sexual Abuse. *The British Journal of Criminology*, 62(6), 1341–1358. <https://doi.org/10.1093/bjc/azab111>

Foody, M., Mazzone, A., Laffan, D. A., Loftsson, M., & O’Higgins Norman, J. (2021). “It’s not just sexy pics”: An investigation into sexting behaviour and behavioural problems in adolescents. *Computers in Human Behavior*, 117, 106662. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106662>

Forgays, D. K., Hyman, I., & Schreiber, J. (2014). Texting everywhere for everything: Gender and age differences in cell phone etiquette and use. *Computers in Human Behavior*, 31, 314–321. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.10.053>

Fox, J., & Tokunaga, R. S. (2015). Romantic Partner Monitoring After Breakups: Attachment, Dependence, Distress, and Post-Dissolution Online Surveillance via Social Networking Sites. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(9), 491–498. <https://doi.org/10.1089/cyber.2015.0123>

Frankfort-Nachmias, C., & Nachmias, D. (2001). *Metody badawcze w naukach społecznych*. Zysk i S-ka Wydawnictwo.

Fraser, M. W., Galinsky, M. J., & Richman, J. M. (1999). Risk, protection, and resilience: Toward a conceptual framework for social work practice. *Social Work Research*, 23(3), 131–143. <https://doi.org/10.1093/swr/23.3.131>

- Fredrickson, B. L., & Roberts, T.-A. (1997). Objectification Theory: Toward Understanding Women's Lived Experiences and Mental Health Risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21(2), 173–206. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1997.tb00108.x>
- Galovan, A. M., Drouin, M., & McDaniel, B. T. (2018). Sexting profiles in the United States and Canada: Implications for individual and relationship well-being. *Computers in Human Behavior*, 79, 19–29. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.10.017>
- Gamage, D., Ghasiya, P., Bonagiri, V., Whiting, M. E., & Sasahara, K. (2022). Are Deepfakes Concerning? Analyzing Conversations of Deepfakes on Reddit and Exploring Societal Implications. *CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 1–19. <https://doi.org/10.1145/3491102.3517446>
- Gámez-Guadix, M., & de Santisteban, P. (2018). “Sex Pics?”: Longitudinal Predictors of Sexting Among Adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 63(5), 608–614. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.05.032>
- García-Gómez, A. (2017). Teen girls and sexual agency: Exploring the intrapersonal and intergroup dimensions of sexting. *Media, Culture & Society*, 39(3), 391–407. <https://doi.org/10.1177/0163443716683789>
- Gargano, M., & Tomassoni, R. (2022). Sexting in adolescence: What are the reasons? An empirical study. *LA CLINICA TERAPEUTICA*, 5, 407–413. <https://doi.org/10.7417/CT.2022.2455>
- Garnezy, N. (1983). Stressors of childhood. W N. Garnezy & Rutter, Michael (Red.), *Stress, coping, and development in children* (s. 43–84). Johns Hopkins University Press.
- Garnezy, N. (1985). Stress-resistant children: The search for protective factors. W J. E. Stevenson, *Recent Research in Developmental Psychopathology* (s. 213–234). Pergamon Press. [/paper/Stress-resistant-children%3A-The-search-for-factors-Garnezy/0e67e7b505f7809dc2429e77bb1a33cfe621e8d3](https://doi.org/10.1016/0005-7875(85)90001-1)
- Garnezy, N., Masten, A. S., & Tellegen, A. (1984). The Study of Stress and Competence in Children: A Building Block for Developmental Psychopathology. *Child Development*, 55(1), 97–111. <https://doi.org/10.2307/1129837>

Gaś, Z. (1995). *Pomoc psychologiczna młodzieży*. WSiP.

George, D., & Mallery, P. (2021). *IBM SPSS Statistics 27 Step by Step: A Simple Guide and Reference* (17. wyd.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003205333>

Giddens, A. (2006). *Socjologia*. PWN.

Gill, R. (2007). *Gender and the media*. Polity Press.

Gizbert-Studnicki, T., & Macharski, J. (1975). O pojęciu dewiacji w socjologii. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 37(4), 231–245.

GlobalWebIndex. (2020). *Coronavirus research April 2020: Multi-market research wave 3*.

[https://www.globalwebindex.com/hubfs/1.%20Coronavirus%20Research%20PDFs/GWI%20coronavirus%20findings%20April%202020%20-%20Multi-market%20research%20\(Release%209\).pdf](https://www.globalwebindex.com/hubfs/1.%20Coronavirus%20Research%20PDFs/GWI%20coronavirus%20findings%20April%202020%20-%20Multi-market%20research%20(Release%209).pdf)

Godfrey-Smith, P. (2003). *Theory and reality: An introduction to the philosophy of science*. University of Chicago Press.

Gordon-Messer, D., Bauermeister, J. A., Grodzinski, A., & Zimmerman, M. (2013). Sexting Among Young Adults. *Journal of Adolescent Health*, 52(3), 301–306. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2012.05.013>

Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (2009). Kontrowersje wokół paradygmatów, sprzeczności i wyłaniające się zbieżności. W N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Red.), *Metody badań jakościowych* (T. 1, s. 281–313). PWN.

Guilamo-Ramos, V., Bouris, A., Lee, J., McCarthy, K., Michael, S. L., Pitt-Barnes, S., & Dittus, P. (2012). Paternal Influences on Adolescent Sexual Risk Behaviors: A Structured Literature Review. *Pediatrics*, 130(5), 1313–1325. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-2066>

Gullone, E., Moore, S., Moss, S., & Boyd, C. (2000). The Adolescent Risk-Taking Questionnaire: Development and psychometric evaluation. *Journal of Adolescent Research*, 15(2), 231–250. <https://doi.org/10.1177/0743558400152003>

- Gumiński, M., Guzowski, W., Huet, M., Kwiatkowska, M., Mordan, P., & Orczykowska, M. (2021). *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.* Główny Urząd Statystyczny. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2021-roku,2,11.html>
- Gunning, J. N., Cooke-Jackson, A., & Rubinsky, V. (2020). Negotiating Shame, Silence, Abstinence, and Period Sex: Women's Shift from Harmful Memorable Messages about Reproductive and Sexual Health. *American Journal of Sexuality Education*, 15(1), 111–137. <https://doi.org/10.1080/15546128.2019.1669511>
- Gupta, M., & Sharma, A. (2021). Fear of missing out: A brief overview of origin, theoretical underpinnings and relationship with mental health. *World Journal of Clinical Cases*, 9(19), 4881–4889. <https://doi.org/10.12998/wjcc.v9.i19.4881>
- GUS. (2020). *Rocznik Demograficzny 2020*. <https://dane.gov.pl/pl/dataset/718,rocznik-demograficzny-2020/resource/26159/table>
- GUS. (2023a). *Rocznik Demograficzny 2023*. Główny Urząd Statystyczny. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-demograficzny-2023,3,17.html>
- GUS. (2023b). *Sytuacja demograficzna Polski do roku 2022*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/sytuacja-demograficzna-polski-do-roku-2022,40,3.html>
- Hair, J. F. (Red.). (1998). *Multivariate data analysis* (5. ed., internat. ed). Prentice-Hall.
- Harrison, R., Walton, M., Manias, E., Smith–Merry, J., Kelly, P., Iedema, R., & Robinson, L. (2015). The missing evidence: A systematic review of patients' experiences of adverse events in health care. *International Journal for Quality in Health Care*, 27(6), 424–442. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzv075>
- Hartmann, D., & Swartz, T. T. (2006). The New Adulthood? The Transition to Adulthood from the Perspective of Transitioning Young Adults. *Advances in Life Course Research*, 11, 253–286. [https://doi.org/10.1016/S1040-2608\(06\)11010-2](https://doi.org/10.1016/S1040-2608(06)11010-2)

- Harvey, C. A. (2018). *The “Sexual” Double Standard: An Experimental Examination of Variations in Judgments of Men and Women Who Engage in Computer-Mediated Sexual Communication*. <http://conservancy.umn.edu/handle/11299/200023>
- Hasinoff, A. A. (2013). Sexting as media production: Rethinking social media and sexuality. *New Media & Society*, 15(4), 449–465. <https://doi.org/10.1177/1461444812459171>
- Hasinoff, A. A. (2014). Blaming Sexualization for Sexting. *Girlhood Studies*, 7(1), 102–120.
- Hemez, P. (2018). *Young Adulthood: Cohabitation, Birth, and Marriage Experiences*. National Center for Family and Marriage Research. <https://doi.org/10.25035/ncfmr/fp-18-22>
- Hendry, L. B., & Kloep, M. (2007). Conceptualizing Emerging Adulthood: Inspecting the Emperor’s New Clothes? *Child Development Perspectives*, 1(2), 74–79. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00017.x>
- Henry, N., & Powell, A. (2015). Beyond the ‘sext’: Technology-facilitated sexual violence and harassment against adult women. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 48(1), 104–118. <https://doi.org/10.1177/0004865814524218>
- Henry, N., & Powell, A. (2016). Technology-Facilitated Sexual Violence: A Literature Review of Empirical Research. *Trauma, Violence, & Abuse*, 19(2), 195–208. <https://doi.org/10.1177/1524838016650189>
- Hensums, M., Overbeek, G., & Jorgensen, T. D. (2022). Not One Sexual Double Standard but Two? Adolescents’ Attitudes About Appropriate Sexual Behavior. *Youth & Society*, 54(1), 23–42. <https://doi.org/10.1177/0044118X20957924>
- Heszen, I., & Sęk, H. (2007). *Psychologia zdrowia*. PWN.
- Heszen-Klemens, I. (1979). *Poznawcze uwarunkowania zachowania się wobec własnej choroby*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

- Hetz, P. R., Dawson, C. L., & Cullen, T. A. (2015). Social Media Use and the Fear of Missing Out (FoMO) While Studying Abroad. *Journal of Research on Technology in Education*, 47(4), 259–272. <https://doi.org/10.1080/15391523.2015.1080585>
- Hilty, D., Chan, S., Torous, J., Mahautmr, J., & Mucic, D. (2015). New Frontiers in Healthcare and Technology: Internet-and Web-Based Mental Options Emerge to Complement In-Person and Telepsychiatric Care Options. *Journal of Health & Medical Informatics*, 06(04). <https://doi.org/10.4172/2157-7420.1000200>
- Hinshaw, S. P. (1987). On the distinction between attentional deficits/hyperactivity and conduct problems/aggression in child psychopathology. *Psychological Bulletin*, 101(3), 443–463. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.101.3.443>
- History of the Internet. (2022). W Wikipedia. https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=History_of_the_Internet&oldid=1121166082
- Hobofoll, S. E. (2006). *Stres, kultura i społeczność. Psychologia i filozofia stresu*. GWP.
- Hofmokl, J. (2009). *Internet jako nowe dobro wspólne*. Wyd. Akademickie i Profesjonalne.
- Honneth, A. (2012). *Walka o uznanie. Moralna gramatyka konfliktów społecznych*. Zakład Wydawniczy Nomos.
- Hootsuite, & We Are Social. (2021). *Digital Around the World*. <https://datareportal.com/global-digital-overview>
- Hootsuite, & We Are Social. (2022). *Digital 2022 Global Overview Report*. <https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report>
- Hornowska, E. (2009). *Testy psychologiczne: Teoria i praktyka*. Scholar.
- Howe, K. R., & Moses, M. S. (1999). Ethics in Educational Research. *Review of Research in Education*, 24, 21. <https://doi.org/10.2307/1167266>
- Huang, C. (2008). A Brief Exploration of the Development of Internet Use for Communication among Undergraduate Students. *CyberPsychology & Behavior*, 11(1), 115–117. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.0013>

- Huang, J., Kumar, S., & Hu, C. (2021). A Literature Review of Online Identity Reconstruction. *Frontiers in Psychology*, 12, 696552. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.696552>
- Hudson, H. K., & Fetro, J. V. (2015). Sexual activity: Predictors of sexting behaviors and intentions to sext among selected undergraduate students. *Computers in Human Behavior*, 49, 615–622. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.03.048>
- Hutchinson, M. K., Jemmott, J. B., Jemmott, L. S., Braverman, P., & Fong, G. T. (2003). The role of mother–daughter sexual risk communication in reducing sexual risk behaviors among urban adolescent females: A prospective study. *Journal of Adolescent Health*, 33(2), 98–107. [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(03\)00183-6](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(03)00183-6)
- ICC/ESOMAR. (2016). *Międzynarodowy Kodeks Badań Rynku i Opinii, Badań Społecznych oraz Analityki Danych*. https://ofbor.pl/images/stories/ESOMAR/ICCESOMAR_International_Code_tlum_WD_2017.pdf
- Igra, V., & Irwin, C. E. (1996). Theories of Adolescent Risk-Taking Behavior. W R. J. DiClemente, W. B. Hansen, & L. E. Ponton (Red.), *Handbook of Adolescent Health Risk Behavior* (s. 35–51). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-0203-0_3
- Irwin, C. E. (1990). *The Theoretical Concept of At-risk Adolescents*. 1, 1–14. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-0203-0_3
- Jacennik, B. (2008). *Strategie dla zdrowia. Kształtowanie zachowań zdrowotnych poprzez środowisko*. Vizja Press & IT.
- Jakubowicz, K. (2011). *Nowa ekologia mediów. Konwergencja a metamorfoza*. Poltex.
- James, T. L., Lowry, P. B., Wallace, L., & Warkentin, M. (2017). The Effect of Belongingness on Obsessive-Compulsive Disorder in the Use of Online Social Networks. *Journal of Management Information Systems*, 34(2), 560–596. <https://doi.org/10.1080/07421222.2017.1334496>

Jarczyńska, J. (2011). *Wspomaganie procesu budowania prężności u dzieci i młodzieży zagrożonej rozwojem zespołu zachowań problemowych poprzez wzmacnianie relacji z rodzicami* (s. 147–162).

Jeanfreau, M. M., Wright, L., & Noguchi, K. (2019). Marital Satisfaction and Sexting Behavior Among Individuals in Relationships. *The Family Journal*, 27(1), 17–21. <https://doi.org/10.1177/1066480718819868>

Jenkins, M. (2015). A Concept Analysis of Self-Efficacy and Adolescent Sexual Risk-Taking Behavior: Self-Efficacy and Risk-Taking Behavior. *Nursing Forum*, 50(1), 31–36. <https://doi.org/10.1111/nuf.12070>

Jessor, R. (1987). Problem-Behavior Theory, Psychosocial Development, and Adolescent Problem Drinking. *British Journal of Addiction*, 82(4), 331–342. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.1987.tb01490.x>

Jessor, R. (Red.). (1998). W *New Perspectives on Adolescent Risk Behavior*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511571138>

Jessor, R., & Jessor, S. L. (1973). A social psychology of marijuana use: Longitudinal studies of high school and college youth. *Journal of Personality and Social Psychology*, 26(1), 1–15. <https://doi.org/10.1037/h0034214>

Jessor, R., & Jessor, S. L. (1977). *Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth*. Academic press.

Jessor, R., Turbin, M., & Costa, F. (1998). Protective Factors in Adolescent Health Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 788–800. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.3.788>

Jodkowski, K. (1990). *Wspólnoty uczonych, paradygmaty i rewolucje naukowe*. Wyd. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Joinson, A. N. (2001). Self-disclosure in computer-mediated communication: The role of self-awareness and visual anonymity. *European Journal of Social Psychology*, 31(2), 177–192. <https://doi.org/10.1002/ejsp.36>

- Jones, A. C., Robinson, W. D., & Seedall, R. B. (2018). The Role of Sexual Communication in Couples' Sexual Outcomes: A Dyadic Path Analysis. *Journal of Marital and Family Therapy*, 44(4), 606–623. <https://doi.org/10.1111/jmft.12282>
- Junik, W. (2011). Zjawisko rezyliencji – wybrane problem metodologiczne. W W. Junik (Red.), *Resilience. Teoria – Badania – Praktyka* (s. 47–55). Wydawnictwo Edukacyjne Parpamedia,.
- Jupowicz-Ginalska, A., Jasiewicz, J., Kisilowska, M., Baran, T., & Wysocki, A. (2019). *FOMO. Polacy a lęk przed odłączeniem—Raport z badań*. Wydział Dziennikarstwa Informacji i Bibliologii Uniwersytet Warszawski, ariadna ogólnopolski panel badawczy, Google.
https://www.wdib.uw.edu.pl/attachments/article/2535/FOMO%202019_Raport.pdf
- Juszczuk, S. (2013). *Badania jakościowe w naukach społecznych: Szkice metodologiczne*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Juszczyński, Z. (2000). Poczucie własnej skuteczności—teoria i pomiar. *Acta Universitatis Lodzensis: Folia psychologica*, 4, 11–24.
- Kaczmarek, Ł. (2011). Kwestionariusz Sprężystości Psychiczej – polska adaptacja Ego Resiliency Scale. *Czasopismo Psychologiczne*, 17(2), 263–266.
- Kamieniecki, W., Bochenek, M., Wrońska, A., Lange, R., Fila, M., & Loba, B. (2017). *NASTOLATKI 3.0 Wybrane wyniki ogólnopolskiego badania uczniów w szkołach*. NASK-PIB.
- Kamiński, A. (1974). Metoda, technika, procedura badawcza w pedagogice empirycznej. W R. Wroczyński & T. Pilch (Red.), *Metodologia pedagogiki społecznej* (s. 25–48). Wydawnictwo Ossolineum.
- Kanzer, M. (1973). Victor Tausk: Analyst and Dramatic Critic. *American Imago*, 30(4), 371–379.
- Karaian, L. (2015). What Is Self-exploitation? Rethinking the Relationship between Sexualization and ‘Sexting’ in Law and Order Times. W E. Renold, J. Ringrose, & R. D.

Egan (Red.), *Children, Sexuality and Sexualization* (s. 337–351). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137353399_21

Karamanoli, E., Tantaros, S., & Pavlopoulos, V. (2020). Internet use in emerging adulthood: Associations with life satisfaction, identity development, and attachment style. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 25, 93–108.

Karasavva, V., Swanek, J., Smodis, A., & Forth, A. (2022). Expectations VS reality: Expected and actual affective reactions to unsolicited sexual images. *Computers in Human Behavior*, 130, 107181. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107181>

Katz, J. E., & Aakhus, M. (Red.). (2002). *Perpetual Contact: Mobile Communication, Private Talk, Public Performance* (1. wyd.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511489471>

Katzer, C., Fetchenhauer, D., & Belschak, F. (2009). Cyberbullying: Who Are the Victims?: A Comparison of Victimization in Internet Chatrooms and Victimization in School. *Journal of Media Psychology*, 21(1), 25–36. <https://doi.org/10.1027/1864-1105.21.1.25>

Kazdin, A. E. (1987). Treatment of antisocial behavior in children: Current status and future directions. *Psychological Bulletin*, 102(2), 187–203. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.102.2.187>

Kazdin, A. E. (1996). Zdrowie psychiczne młodzieży w okresie dorastania. Programy profilaktyczne i lecznicze. *Nowiny Psychologiczne*, 2, 39–74.

Kennison, S., & Spooner, V. (2020). Childhood relationships with parents and attachment as predictors of resilience in young adults. *Journal of Family Studies*, 29, 1–13. <https://doi.org/10.1080/13229400.2020.1861968>

Khan, M. R., Berger, A. T., Wells, B. E., & Cleland, C. M. (2012). Longitudinal Associations Between Adolescent Alcohol Use and Adulthood Sexual Risk Behavior and Sexually Transmitted Infection in the United States: Assessment of Differences by Race. *American Journal of Public Health*, 102(5), 867–876. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2011.300373>

- Kipping, R. R., Smith, M., Heron, J., Hickman, M., & Campbell, R. (2015). Multiple risk behaviour in adolescence and socio-economic status: Findings from a UK birth cohort. *European Journal of Public Health*, 25(1), 44–49. <https://doi.org/10.1093/eurpub/cku078>
- Kirby, D. (2007). *Emerging Answers 2007: Research Findings on Programs to Reduce Teen Pregnancy and Sexually Transmitted Diseases*. DC: National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy.
- Klettke, B., Hallford, D. J., & Mellor, D. J. (2014). Sexting prevalence and correlates: A systematic literature review. *Clinical Psychology Review*, 34(1), 44–53. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2013.10.007>
- Kluczyńska, U. (2014). Bigoreksja, czyli kłopoty mężczyzn z ciałem. *Ars Educandi*, 11, 97–108. <https://doi.org/10.26881/ae.2014.11.07>
- Knight, J. R. (2009). Substance use, abuse, and dependence and other risk-taking behaviors. W *Developmental-Behavioral Pediatrics* (s. 437–451). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-1-4160-3370-7.00045-6>
- Kolasa-Skiba, A. (2021). Mobbing i bullying w szkole. *Edukacja • Terapia • Opieka*, 2, 125–142. <https://doi.org/10.52934/eto.17>
- Konarzewski, K. (2002). *Jak uprawiać badania oświatowe: Metodologia praktyczna*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Kopecký, K. (2012). Sexting among Czech preadolescents and adolescents. *The New Educational Review*, 28(2), 39–48.
- Kopecky, K., & Szotkowski, R. (2017). *Sexting and Risky Acquaintances Made by Czech Children in Cyberspace*. Centre for the Prevention of Risky Virtual Communication at the Pedagogical Faculty of Palacky University in Olomouc.
- Kosenko, K., Luurs, G., & Binder, A. R. (2017). Sexting and Sexual Behavior, 2011-2015: A Critical Review and Meta-Analysis of a Growing Literature: Sexting and Sexual Behavior. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 22(3), 141–160. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12187>

- Kotchick, B. A., Shaffer, A., Miller, K. S., & Forehand, R. (2001). Adolescent sexual risk behavior: A multi-system perspective. *Clinical Psychology Review*, 21(4), 493–519. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(99\)00070-7](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(99)00070-7)
- Kowalski, R. M., & Limber, S. P. (2013). Psychological, Physical, and Academic Correlates of Cyberbullying and Traditional Bullying. *Journal of Adolescent Health*, 53(1), S13–S20. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2012.09.018>
- Kozak, S. (2011). *Patologie komunikowania w Internecie. Zagrożenia i skutki dla dzieci i młodzieży*. Difin.
- Krieger, M. A. (2016). Unpacking “Sexting”: A Systematic Review of Nonconsensual Sexting in Legal, Educational, and Psychological Literatures. *Trauma, Violence, & Abuse*, 18(5), 593–601. <https://doi.org/10.1177/1524838016659486>
- Kroger, J. (2015). Identity development through adulthood: The move toward “wholeness. W K. C. McLean & M. Syed (Red.), *The Oxford Handbook of Identity Development* (s. 65–80). Oxford University Press.
- Kroger, J., Martinussen, M., & Marcia, J. E. (2010). Identity status change during adolescence and young adulthood: A meta-analysis. *Journal of Adolescence*, 33(5), 683–698. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2009.11.002>
- Krol, E., & Hoffman, E. (1993). What is the Internet? W *Request for Comments* (s. 1–11). Network Working Group. <https://www.rfc-editor.org/rfc/rfc1462.html>
- Królikowska, S. (2011). Rola stereotypów płci w kształtowaniu postaw kobiet i mężczyzn wobec zdrowia. *Nowiny Lekarskie*, 80(5), 387–393.
- Kubacka-Jasiecka, D. (2008). Autodestruktywna tożsamość a kryzys emocjonalny. W D. Kubacka-Jasiecka & M. Kuleta (Red.), *W kręgu psychologicznej problematyki tożsamości*. (s. 235–275). Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. <https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/85725>
- Kubacka-Jasiecka, D. (2010). *Interwencja kryzysowa: Pomoc w kryzysach psychologicznych*. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.

- Kudlińska-Chróścicka, I. (2019). Stawanie się osobą dorosłą w czasach płynnej nowoczesności w doświadczeniu wielkomiejskich młodych dorosłych. *Przegląd Socjologii Jakościowej*, 15(4), 34–60. <https://doi.org/10.18778/1733-8069.15.4.03>
- Kuhn, T. S. (1994). *The structure of scientific revolutions*. University of Chicago Press.
- Kuhn, T. S. (2009). *Struktura rewolucji naukowych* (H. Ostromęcka, Tłum.). Wydawnictwo Aletheia.
- Kwaśniewski, J. (1976). Pozytywna dewiacja społeczna. *Studia Socjologiczne*, 63(3), 215–233.
- Kwaśniewski, J. (2012). Czy istnieje dewiacja społeczna? *Prace Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji*, 19, 63–88.
- Kwaśnik, A., Polak, Z., Chojnacka, O., Różycka, M., & Marańda, M. (2019). *Ryzykowne zachowania seksualne i seksualizacja młodych użytkowników internetu. Zarys problematyki*. (Internet – Edukacja – Bezpieczeństwo). NASK.
- Laird, J., Klettke, B., Clancy, E., & Fuelscher, I. (2021). Relationships between Coerced Sexting and Differentiation of Self: An Exploration of Protective Factors. *Sexes*, 2(4), 468–482. <https://doi.org/10.3390/sexes2040037>
- Landor, A., Simons, L. G., Simons, R. L., Brody, G. H., & Gibbons, F. X. (2011). The Role of Religiosity in the Relationship Between Parents, Peers, and Adolescent Risky Sexual Behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(3), 296–309. <https://doi.org/10.1007/s10964-010-9598-2>
- Lange, R., Osiecki, J., Konopczyński, M., Chrzanowski, M., Wrońska, A., Maranda, M., Konopczyński, F., & Walczak, B. (2014). *Nastolatki wobec internetu*. Fundacja Pedagogium WSNS.
- Langos, C. (2012). Cyberbullying: The Challenge to Define. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(6), 285–289. <https://doi.org/10.1089/cyber.2011.0588>
- Lapidot-Lefler, N., & Barak, A. (2012). Effects of anonymity, invisibility, and lack of eye-contact on toxic online disinhibition. *Computers in Human Behavior*, 28(2), 434–443. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2011.10.014>

- Lapidot-Lefler, N., & Barak, A. (2015). The benign online disinhibition effect: Could situational factors induce self-disclosure and prosocial behaviors? *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 9(2), Article 3. <https://doi.org/10.5817/CP2015-2-3>
- Lauri, M. A., Livingstone, S., & Okkonen, J. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. *EU Kids Online*. <https://doi.org/10.21953/LSE.47FDEQJ01OFO>
- Lawshe, C. H. (1975). A Quantitative Approach to Content Validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563–575. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
- Lee, M., Crofts, T., Salter, M., Milivojevic, S., & McGovern, A. (2013). ‘Let’s Get Sexting’: Risk, Power, Sex and Criminalisation in the Moral Domain. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 2(1), 35–49. <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v2i1.89>
- Leiner, B. M., Cerf, V. G., Clark, D. D., Kahn, R. E., Kleinrock, L., Lynch, D. C., Postel, J., Roberts, L. G., & Wolff, S. S. (1997). The past and future history of the Internet. *Communications of the ACM*, 40(2), 102–108. <https://doi.org/10.1145/253671.253741>
- Lenhart, A. (2009). *Teens and Sexting: How and why minor teens are sending sexually suggestive nude or nearly nude images via text messaging*. Pew Research Center. www.pewinternet.org/files/old-media/Files/Reports/2009/PIP_Teens_and_Sexting.pdf.
- Levin, D. E., & Kilbourne, J. (2008). *So sexy so soon: The new sexualized childhood and what parents can do to protect their kids* (s. x, 226). Ballantine Books.
- Leżucha, M. (2021). Bullying – przemoc rówieśnicza. *Edukacja • Terapia • Opieka*, 2, 104–124. <https://doi.org/10.52934/eto.16>
- Li, C., & Bernoff, J. (2011). *Groundswell: Winning in a world transformed by social technologies*. Harvard Business Press.
- Linares, R., Aranda, M., García-Domingo, M., Amezcua, T., Fuentes, V., & Moreno-Padilla, M. (2021). Cyber-dating abuse in young adult couples: Relations with sexist attitudes and violence justification, smartphone usage and impulsivity. *PLOS ONE*, 16(6), e0253180. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0253180>

- Liong, M., & Cheng, G. H.-L. (2017). Sext and gender: Examining gender effects on sexting based on the theory of planned behaviour. *Behaviour & Information Technology*, 36(7), 726–736. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2016.1276965>
- Lippman, J. R., & Campbell, S. W. (2014). Damned If You Do, Damned If You Don't...If You're a Girl: Relational and Normative Contexts of Adolescent Sexting in the United States. *Journal of Children and Media*, 8(4), 371–386. <https://doi.org/10.1080/17482798.2014.923009>
- Lipska, A., & Zagórska, W. (2019). „Stająca się dorosłość” w ujęciu Jeffreya J. Arnetta jako rozbudowana faza liminalna rytuału przejścia. 16, 9–21. <https://doi.org/10.4467/20843879PR.11.001.0174>
- Liu, P., Tov, W., Kosinski, M., Stillwell, D. J., & Qiu, L. (2015). Do Facebook status updates reflect subjective well-being? *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(7), 373–379. <https://doi.org/10.1089/cyber.2015.0022>
- Lubowicka, G. (2017). Sukces a praca. Uznanie społeczne a uznanie siebie. W M. K. Humeniuk-Walczak, I. Paszenda, & W. Żłobicki (Red.), *Sukces jako zjawisko edukacyjne*. (s. 41–70). Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Lüders, A., Dinkelberg, A., & Quayle, M. (2022). Becoming “us” in digital spaces: How online users creatively and strategically exploit social media affordances to build up social identity. *Acta Psychologica*, 228, 103643. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103643>
- Lusawa, A., Pinkas, J., Zgliczyński, W. S., Mazurek, M., & Wierzba, W. (2019). Nieprawdziwe informacje w zakresie szczepień ochronnych jako wyzwanie dla zdrowia publicznego. *Zdrowie Publiczne i Zarządzanie*, 17(1), 40–45. <https://doi.org/10.4467/20842627OZ.19.006.11302>
- Luthar, S. (2015). Resilience in Development: A Synthesis of Research across Five Decades. W D. Cicchetti & D. J. Cohen (Red.), *Developmental Psychopathology* (s. 739–795). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470939406.ch20>

- Luthar, S., & Cicchetti, D. (2000). The Construct of Resilience: Implications for Interventions and Social Policies. *Development and psychopathology*, 12, 857–885. <https://doi.org/10.1017/S0954579400004156>
- Luthar, S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The Construct of Resilience: A Critical Evaluation and Guidelines for Future Work. *Child development*, 71, 543–562. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00164>
- Luthar, S. S., Sawyer, J. A., & Brown, P. J. (2006). Conceptual issues in studies of resilience: Past, present, and future research. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 105–115. <https://doi.org/10.1196/annals.1376.009>
- Luthar, S. S., & Zelazo, L. B. (2003). Research on resilience: An integrative review. *Resilience and Vulnerability: Adaptation in the Context of Childhood Adversities*, 510–550. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511615788.023>
- Lyons, D. M., & Schatzberg, A. F. (2020). Resilience as a process instead of a trait. W A. Chen (Red.), *Stress Resilience* (s. 33–44). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-813983-7.00003-3>
- Łobocki, M. (2009). *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*. Impuls.
- Łuszczuk, W. (2008). Normatywny i interpretacyjny paradygmat w badaniach pedagogicznych. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas*, 3, 13–26.
- Ma, C. M. S. (2019). Relationships between Exposure to Online Pornography, Psychological Well-Being and Sexual Permissiveness among Hong Kong Chinese Adolescents: A Three-Wave Longitudinal Study. *Applied Research in Quality of Life*, 14(2), 423–439. <https://doi.org/10.1007/s11482-018-9604-5>
- MacArthur, G. J., Smith, M. C., Melotti, R., Heron, J., Macleod, J., Hickman, M., Kipping, R. R., Campbell, R., & Lewis, G. (2012). Patterns of alcohol use and multiple risk behaviour by gender during early and late adolescence: The ALSPAC cohort. *Journal of Public Health*, 34(1), 20–30. <https://doi.org/10.1093/pubmed/fds006>

- Maddocks, S. (2020). 'A Deepfake Porn Plot Intended to Silence Me': Exploring continuities between pornographic and 'political' deep fakes. *Porn Studies*, 7(4), 415–423. <https://doi.org/10.1080/23268743.2020.1757499>
- Madigan, S., Ly, A., Rash, C. L., Van Ouytsel, J., & Temple, J. R. (2018). The Prevalence of Multiple Forms of Sexting Behavior Among Youth: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 172(4), 327. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2017.5314>
- Mahalik, J. R., Burns, S. M., & Syzdek, M. (2007). Masculinity and perceived normative health behaviors as predictors of men's health behaviors. *Social Science & Medicine*, 64(11), 2201–2209. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2007.02.035>
- Maheux, A. J., Evans, R., Widman, L., Nesi, J., Prinstein, M. J., & Choukas-Bradley, S. (2020). Popular peer norms and adolescent sexting behavior. *Journal of Adolescence*, 78, 62–66. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.12.002>
- Mahoney, A., Pargament, K. I., Murray-Swank, A., & Murray-Swank, N. (2003). Religion and the Sanctification of Family Relationships. *Review of Religious Research*, 44(3), 220. <https://doi.org/10.2307/3512384>
- Majczyna, M. (2000). Tożsamość człowieka. W A. Gałdowa (Red.), *Podmiotowość a tożsamość* (s. 35–52). Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. <https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/258869>
- Mallory, A. B. (2022). Dimensions of couples' sexual communication, relationship satisfaction, and sexual satisfaction: A meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 36(3), 358–371. <https://doi.org/10.1037/fam0000946>
- Marcia, J. E. (2002). Identity and Psychosocial Development in Adulthood. *Identity*, 2(1), 7–28. https://doi.org/10.1207/S1532706XID0201_02
- Marianowska, A. (2013). Pomiędzy adolescencją a dorosłością – koncepcja emerging adulthood Jeffreya J. Arnetta. *Edukacja Dorosłych*, 1(68), 91–104.

- Markowska-Manista, U., & Górak-Sosnowska, K. (2022). Tackling sensitive and controversial topics in social research—Sensitivity of the field. *Society Register*, 6(2), 7–16. <https://doi.org/10.14746/sr.2022.6.2.01>
- Maslow, A. (2013). *Motywacja i osobowosc*. PWN.
- Masten, A. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227–238. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Masten, A. (2007). Resilience in developing systems: Progress and promise as the fourth wave rises. *Development and psychopathology*, 19(3), 921–930. <https://doi.org/10.1017/S0954579407000442>
- Masten, A., & Obradovic, J. (2006). Competence and Resilience in Development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 13–27.
- Masten, A. S., Cutuli, J. J., Herbers, J. E., & Reed, M.-G. J. (2009). Resilience in development. W C. R. Snyder & S. J. Lopez (Red.), *Oxford handbook of positive psychology* (s. 117–131). Oxford University Press.
- Masters, N. T., Casey, E., Wells, E. A., & Morrison, D. M. (2013). Sexual Scripts among Young Heterosexually Active Men and Women: Continuity and Change. *The Journal of Sex Research*, 50(5), 409–420. <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.661102>
- Maszkę, A. W. (2008). *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Mathiason, J., Mueller, M., Klein, H., Holitscher, M., & McKinch, L. (2004). *Internet Governance: The State of Play*. The Internet Governance Project. <https://www.internetgovernance.org/wp-content/uploads/mainreport-final.pdf>
- Matias, J., Quinton, J.-C., Colomb, M., Normand, A., Izaute, M., & Silvert, L. (2021). Fear of Missing Out Predicts Distraction by Social Reward Signals Displayed on a Smartphone in Difficult Driving Situations. *Frontiers in Psychology*, 12, 688157. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.688157>
- Mayer, G. R. (1995). Preventing antisocial behavior in the schools. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 28(4), 467–478. <https://doi.org/10.1901/jaba.1995.28-467>

- McNeeley, S. (2012). Sensitive Issues in Surveys: Reducing Refusals While Increasing Reliability and Quality of Responses to Sensitive Survey Items. W L. Gideon (Red.), *Handbook of Survey Methodology for the Social Sciences* (s. 377–396). https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3876-2_22
- Medrano, J. L. J., Lopez Rosales, F., & Gámez-Guadix, M. (2018). Assessing the Links of Sexting, Cybervictimization, Depression, and Suicidal Ideation Among University Students. *Archives of Suicide Research*, 22(1), 153–164. <https://doi.org/10.1080/13811118.2017.1304304>
- Mertens, W., Recker, J., Kohlborn, T., & Kummer, T.-F. (2016). A Framework for the Study of Positive Deviance in Organizations. *Deviant Behavior*, 37(11), 1288–1307. <https://doi.org/10.1080/01639625.2016.1174519>
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. Free Press.
- Merton, R. K. (2002). *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*. PWN.
- Michael, K., & Ben-Zur, H. (2007). Risk-taking among adolescents: Associations with social and affective factors. *Journal of Adolescence*, 30(1), 17–31. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.03.009>
- Milhausen, R. R., & Herold, E. S. (2002). Reconceptualizing the Sexual Double Standard. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 13(2), 63–83. https://doi.org/10.1300/J056v13n02_05
- Milton, A. C., Gill, B. A., Davenport, T. A., Dowling, M., Burns, J. M., & Hickie, I. B. (2019). Sexting, Web-Based Risks, and Safety in Two Representative National Samples of Young Australians: Prevalence, Perspectives, and Predictors. *JMIR Mental Health*, 6(6). <https://doi.org/10.2196/13338>
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D., Jones, L. M., & Wolak, J. (2012). Prevalence and Characteristics of Youth Sexting: A National Study. *Pediatrics*, 129(1), 13–20. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-1730>
- Molla Esparza, C., Nájera, P., López-González, E., & Losilla, J.-M. (2020). Development and Validation of the Adolescent Sexting Scale (A-SextS) with a Spanish Sample.

International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(21), 8042.
<https://doi.org/10.3390/ijerph17218042>

Molla-Esparza, C., Losilla, J.-M., & López-González, E. (2020). Prevalence of sending, receiving and forwarding sexts among youths: A three-level meta-analysis. *PLOS ONE*, 15(12), e0243653. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0243653>

Morelli, M., Bianchi, D., & Baiocco, R. (2016). Sexting, psychological distress and dating violence among adolescents and young adults. *Psicothema*, 28.2, 137–142. <https://doi.org/10.7334/psicothema2015.193>

Morelli, M., Bianchi, D., Baiocco, R., Pezzuti, L., & Chirumbolo, A. (2017). Sexting Behaviors and Cyber Pornography Addiction Among Adolescents: The Moderating Role of Alcohol Consumption. *Sexuality Research and Social Policy*, 14(2), 113–121. <https://doi.org/10.1007/s13178-016-0234-0>

Morelli, M., Urbini, F., Bianchi, D., Baiocco, R., Cattelino, E., Laghi, F., Sorokowski, P., Misiak, M., Dziekan, M., Hudson, H., Marshall, A., Nguyen, T. T. T., Mark, L., Kopecky, K., Szotkowski, R., Toplu Demirtaş, E., Van Ouytsel, J., Ponnet, K., Walrave, M., ... Chirumbolo, A. (2021). The Relationship between Dark Triad Personality Traits and Sexting Behaviors among Adolescents and Young Adults across 11 Countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 2526. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052526>

Mori, C., Cooke, J. E., Temple, J. R., Ly, A., Lu, Y., Anderson, N., Rash, C., & Madigan, S. (2020). The Prevalence of Sexting Behaviors Among Emerging Adults: A Meta-Analysis. *Archives of Sexual Behavior*, 49(4), 1103–1119. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01656-4>

Mori, C., Temple, J. R., Browne, D., & Madigan, S. (2019). Association of Sexting With Sexual Behaviors and Mental Health Among Adolescents: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 173(8), 770. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2019.1658>

- Morris, A. S., Ratliff, E. L., Cosgrove, K. T., & Steinberg, L. (2021). We Know Even More Things: A Decade Review of Parenting Research. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4), 870–888. <https://doi.org/10.1111/jora.12641>
- Mrazek, P. J., Haggerty, R. J., & Committee on Prevention of Mental Disorders, I. of M. (1994). Risk and Protective Factors for the Onset of Mental Disorders. W *Reducing Risks for Mental Disorders: Frontiers for Preventive Intervention Research*. National Academies Press (US). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK236306/>
- Mueller-Coyne, J., Voss, C., & Turner, K. (2022). The impact of loneliness on the six dimensions of online disinhibition. *Computers in Human Behavior Reports*, 5, 100169. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2022.100169>
- Munsey, C. (2006). Emerging adults: The in-between age. *Monitor on Psychology*, 37(7). <https://www.apa.org/monitor/jun06/emergingmu>
- Naezer, M., & van Oosterhout, L. (2021). Only sluts love sexting: Youth, sexual norms and non-consensual sharing of digital sexual images. *Journal of Gender Studies*, 30(1), 79–90. <https://doi.org/10.1080/09589236.2020.1799767>
- Narodowa Komisja Ochrony Osób Uczestniczących w Badaniach Biomedycznych i Behawioralnych (USA). (2011). Raport belmoncki: Etyczne zasady i wytyczne dotyczące badań z udziałem ludzi. W W. Galewicz (Red.), *Badania z udziałem ludzi. Antologia bioetyki* (T. 3, s. 69–82).
- Nelson, L., & Luster, S. (2015). „Adulthood” by Whose Definition?: The Complexity of Emerging Adults’ Conceptions of Adulthood. W J. J. Arnett (Red.), *The Oxford handbook of emerging adulthood* (s. 421–437). Oxford University Press. <https://scholarsarchive.byu.edu/facpub/4718>
- Nixon, C. (2014). Current perspectives: The impact of cyberbullying on adolescent health. *Adolescent Health, Medicine and Therapeutics*, 5, 143–158. <https://doi.org/10.2147/AHMT.S36456>
- Niżnik, J. (1979). Idea paradygmatu w naukach społecznych. *Człowiek i Światopogląd*, 1, 143–150.

Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American Journal of Community Psychology*, 41(1–2), 127–150. <https://doi.org/10.1007/s10464-007-9156-6>

Nowak, S. (1975). *Metodologia badań socjologicznych*. PWN.

Nowak, S. (2008). *Metodologia badań społecznych*. PWN.

Nowak-Dziemianowicz, M. (2016). *Walka o uznanie w narracjach. Jednostka i wspólnota w procesie poszukiwania tożsamości*. Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej.

Nowak-Dziemianowicz, M. (2018). Koncepcje uznania w perspektywie pedagogiki ogólnej jako alternatywa wobec neoliberalnej wizji współczesnego świata. *Forum Pedagogiczne*, 8(1), 167–182. <https://doi.org/10.21697/fp.2018.1.12>

Nowotniak, J. (2020). Z (naj)nowszej historii ruchu kobiet. W J. Sidorek (Red.), *Tożsamość wobec różnorodności: Szkice z teorii polityki* (s. 117–131). Oficyna Wydawnicza SGH.

Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego. (2015). Demiseksualizm. W *Najnowsze Słownictwo Polskie*. Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego. <https://nowewyrazy.uw.edu.pl/haslo/demiseksualizm.html>

Obuchowska, I. (1996). *Drogi dorastania. Psychologia rozwojowa okresu dorastania dla rodziców i wychowawców*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

Ochrona małoletnich przed szkodliwymi treściami w sieci—Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej—Portal Gov.pl. (2022). Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. <https://www.gov.pl/web/rodzina/ochrona-maloletnich-przed-szkodliwymi-tresciami-w-sieci>

OECD. (2019). *OECD Behavioural Insights Toolkit and Ethical Framework*. OECD. <https://doi.org/10.1787/9ea76a8f-en>

Ogińska-Bulik, N., & Juczyński, Z. (2008). Skala pomiaru prężności. *Nowiny Psychologiczne*, 3, 39–56.

Ojeda, M., Del Rey, R., Ortega-Ruiz, R., & Casas, J. A. (2019). *Sexting: A new way to explore sexuality* (s. 99–124).

Ojeda, M., Del-Rey, R., Walrave, M., & Vandebosch, H. (2020). Sexting in adolescents: Prevalence and behaviours. *Comunicar*, 28(64), 9–19.

Olechnicki, K. (2005). Internet. W H. Kubiak (Red.), *Encyklopedia Socjologii*. Oficyna Naukowa.

Oleś, M. (2010). Wymiary tożsamości a subiektywna jakość życia u młodzieży. *Czasopismo Psychologiczne*, 16(2), 61–76.

Olszewska, K., Kliś, K., Teul, I., & Wronka, I. (2016). Wczesny wiek menarche – związek ze statusem społeczno-ekonomicznym oraz wybranymi czynnikami związanymi ze stanem zdrowia. *Pomeranian Journal of Life Sciences*, 61(1), 94. <https://doi.org/10.21164/pomjlifesci.60>

Online sexual coercion and extortion of children. (2017). <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas/child-sexual-exploitation/online-sexual-coercion-and-extortion-of-children>

Opora, R. (2009). *Ewolucja niedostosowania społecznego jako rezultat zmian w zakresie odporności psychicznej i zniekształceń poznawczych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

O'Reilly, M., Dogra, N., Levine, D., & Donoso, V. (2021). *Digital media and child and adolescent mental health: A practical guide to understanding the evidence* (1st ed). Sage Publications.

Oriza, I. I. D., & Hanipraja, M. A. (2020). Sexting and Sexual Satisfaction on Young Adults in Romantic Relationship. *Psychological Research on Urban Society*, 3(1), 30. <https://doi.org/10.7454/proust.v3i1.61>

Ortiz-Ospina, E., & Roser, M. (2023). Marriages and Divorces. *Our World in Data*. <https://ourworldindata.org/marriages-and-divorces>

Ostaszewski, K. (2008). Czynniki ryzyka i czynniki chroniące w zachowaniach ryzykownych dzieci i młodzieży. W J. Mazur, I. Tabak, A. Małkowska-Szkutnik, K.

Ostaszewski, H. Kołoło, A. Dzielska, & A. Kowalewska (Red.), *Czynniki chroniące młodzież 15-letnią przed podejmowaniem zachowań ryzykownych. Raport z badań HBSC 2006* (s. 19–46). Instytut Matki i Dziecka – Zakład Ochrony i Promocji Zdrowia Dzieci i Młodzieży.

Ostaszewski, K. (2014). *Zachowania ryzykowne młodzieży w perspektywie mechanizmów resilience*. Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.

Ostaszewski, K., Rustecka-Krawczyk, A., & Wójcik, M. (2009). *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów: Klasy I-II*. Instytut Psychiatrii i Neurologii.

O’Sullivan, L. F. (2014). Linking Online Sexual Activities to Health Outcomes Among Teens: Linking Online Sexual Activities to Health Outcomes Among Teens. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2014(144), 37–51. <https://doi.org/10.1002/cad.20059>

Oswald, D. L., & Clark, E. M. (2003). Best friends forever?: High school best friendships and the transition to college. *Personal Relationships*, 10(2), 187–196. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00045>

Oswald, F., Lopes, A., Skoda, K., Hesse, C. L., & Pedersen, C. L. (2020). I’ll Show You Mine so You’ll Show Me Yours: Motivations and Personality Variables in Photographic Exhibitionism. *The Journal of Sex Research*, 57(5), 597–609. <https://doi.org/10.1080/00224499.2019.1639036>

Parker, T. S., Blackburn, K. M., Perry, M. S., & Hawks, J. M. (2013). Sexting as an Intervention: Relationship Satisfaction and Motivation Considerations. *The American Journal of Family Therapy*, 41(1), 1–12. <https://doi.org/10.1080/01926187.2011.635134>

Pataki, C., Bostic, J. Q., Tabor-Fumark, K., Feldmeier, M., Szeftel, R., Schlozman, S., & Piacentini, E. (2019). Functional Assessment of Social Media in Child and Adolescent Psychiatry. W *Child and Adolescent Psychiatry and the Media* (s. 93–107). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-54854-0.00008-4>

Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2010). Cyberbullying and Self-Esteem*. *Journal of School Health*, 80(12), 614–621. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2010.00548.x>

- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2020). Sextortion Among Adolescents: Results From a National Survey of U.S. Youth. *Sexual Abuse*, 32(1), 30–54. <https://doi.org/10.1177/1079063218800469>
- Patel, P. A. (2011). Bioecological Theory of Development. W S. Goldstein & J. A. Naglieri (Red.), *Encyclopedia of Child Behavior and Development* (s. 247–249). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-0-387-79061-9_438
- Perkins, A. B., Becker, J. V., Tehee, M., & Mackelprang, E. (2014). Sexting Behaviors Among College Students: Cause for Concern? *International Journal of Sexual Health*, 26(2), 79–92. <https://doi.org/10.1080/19317611.2013.841792>
- Petersen, J. L., & Hyde, J. S. (2010). A meta-analytic review of research on gender differences in sexuality, 1993–2007. *Psychological Bulletin*, 136(1), 21–38. <https://doi.org/10.1037/a0017504>
- Petersen, J. L., & Hyde, J. S. (2011). Gender Differences in Sexual Attitudes and Behaviors: A Review of Meta-Analytic Results and Large Datasets. *The Journal of Sex Research*, 48(2–3), 149–165. <https://doi.org/10.1080/00224499.2011.551851>
- Pew Research Center. (2021a). *Demographics of Internet and Home Broadband Usage in the United States*. Pew Research Center: Internet, Science & Tech. <https://www.pewresearch.org/internet/fact-sheet/internet-broadband/>
- Pew Research Center. (2021b). *Social Media Fact Sheet*. Pew Research Center: Internet, Science & Tech. <https://www.pewresearch.org/internet/fact-sheet/social-media/>
- Pew Research Center, N. (2018). *The Age Gap in Religion Around the World*. <https://www.pewresearch.org/religion/2018/06/13/the-age-gap-in-religion-around-the-world/>
- Phippen, A. (2009). *Sharing Personal Images and Videos Among Young People*. South West Grid for Learning & South West Grid for Learning & University of Plymouth.
- Pilch, T. (1998). *Zasady badań pedagogicznych*. Żak.
- Pilch, T., & Bauman, T. (2001). *Zasady badań pedagogicznych: Strategie ilościowe i jakościowe*. Żak.

Pilecka, W., & Fryt, J. (2011). Teoria dziecięcej odporności psychicznej. W W. Pilecka, *Psychologia zdrowia dzieci i młodzieży. Perspektywa kliniczna* (s. 48–68). Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Poole, S., & Snarey, J. (2011). Erikson's Stages of the Life Cycle. W S. Goldstein & J. A. Naglieri (Red.), *Encyclopedia of Child Behavior and Development* (s. 599–603). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-0-387-79061-9_1024

Prattley, J., Evans-Whipp, T., O'Donnell, K., Wong, C., Quinn, B., & Rowland, B. (2022). Returning to the nest: Emerging adults living with parents during the COVID -19 pandemic. *Australian Journal of Social Issues*. <https://doi.org/10.1002/ajs4.235>

Primack, B. A., Shensa, A., Sidani, J. E., Whaite, E. O., Lin, L. Y., Rosen, D., Colditz, J. B., Radovic, A., & Miller, E. (2017). Social Media Use and Perceived Social Isolation Among Young Adults in the U.S. *American Journal of Preventive Medicine*, 53(1), 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2017.01.010>

Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841–1848. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.014>

Pyżalski, J., & Roland, E. (2010). *Bullying a specjalne potrzeby edukacyjne – podręcznik metodyczny*. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi/Centrum Badań Behawioralnych Uniwersytetu
Stavange.
https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/5514/4/Bullying_a_specjalne_potrzeby%20edukacyjne.pdf

Rada Języka Polskiego. (2002). *Internet*. <https://rjp.pan.pl/porady-jezykowe-main/1032-internet-71>

Ragona, A., Mesce, M., Cimino, S., & Cerniglia, L. (2023). Motivations, Behaviors and Expectancies of Sexting: The Role of Defensive Strategies and Social Media Addiction in a Sample of Adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(3), 1805. <https://doi.org/10.3390/ijerph20031805>

Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2021 r. (2022). Urząd Komunikacji Elektronicznej.

- Reed, L. A., Boyer, M. P., Meskunas, H., Tolman, R. M., & Ward, L. M. (2020). How do adolescents experience sexting in dating relationships? Motivations to sext and responses to sexting requests from dating partners. *Children and Youth Services Review*, 109, 104696. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104696>
- Reis, H. T., & Shaver, P. (1988). Intimacy as an interpersonal process. W S. Duck, D. F. Hay, S. E. Hobfoll, W. Ickes, & B. M. Montgomery (Red.), *Handbook of personal relationships: Theory, research and interventions* (s. 367–389). John Wiley & Sons.
- Reiss, I. L. (1956). The Double Standard in Premarital Sexual Intercourse: A Nelected Concept. *Social Forces*, 34(3), 224–230. <https://doi.org/10.2307/2574041>
- Remin, K., Bojarska, K., Żak, G., Słowińska, E., Skonieczna, J., Chustecka, M., Jaworska, W., Knut, P., Rakita, M., Kurc, M., & Mijas, M. (Red.). (2021). *Tęcza w siedmiu odsłonach: Zasobnik Akademii Zaangażowanego Rodzica* (Wydanie I). Kampania Przeciw Homofobii.
- Remondi, C., Gerbino, M., Zuffianò, A., Baiocco, R., Cirimele, F., Thartori, E., Di Giunta, L., Lunetti, C., Favini, A., Bacchini, D., Regalia, C., Lansford, J. E., & Pastorelli, C. (2024). Longitudinal associations between positive parenting and youths' engagement in sexting behaviors: The mediating role of filial self-efficacy beliefs. *Computers in Human Behavior*, 158, 108320. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2024.108320>
- Renfrow, D. G., Kucewicz, K. E., Mouradian, K., & Schweigert, V. R. (2017). “But that’s Not Sexting”: Accounts From Emerging Adults. W S. E. Brown & O. Sefiha, *Routledge Handbook on Deviance* (s. 322–336). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315648057-37>
- Reykowski, J. (1979). *Motywacja, postawy prospołeczne a osobowość*. PWN.
- Rice, E., Craddock, J., Hemler, M., Rusow, J., Plant, A., Montoya, J., & Kordic, T. (2018). Associations Between Sexting Behaviors and Sexual Behaviors Among Mobile Phone-Owning Teens in Los Angeles. *Child Development*, 89(1), 110–117. <https://doi.org/10.1111/cdev.12837>

- Ringrose, J., Gill, R., Livingstone, S., & Harvey, L. (2012). *A qualitative study of children, young people and „sexting”: A report prepared for the NSPCC* [Monograph]. National Society for the Prevention of Cruelty to Children. <http://www.nspcc.org.uk/>
- Ringrose, J., Harvey, L., Gill, R., & Livingstone, S. (2013). Teen girls, sexual double standards and ‘sexting’: Gendered value in digital image exchange. *Feminist Theory*, 14(3), 305–323. <https://doi.org/10.1177/1464700113499853>
- Rokach, A. (2020). Sexuality and Internet Use: The Promise and Dangers in Cyberspace. *SciMedicine Journal*, 2(3), 151–156. <https://doi.org/10.28991/SciMedJ-2020-0203-5>
- Rostosky, S. S., Wilcox, B. L., Wright, M. L. C., & Randall, B. A. (2004). The Impact of Religiosity on Adolescent Sexual Behavior: A Review of the Evidence. *Journal of Adolescent Research*, 19(6), 677–697. <https://doi.org/10.1177/0743558403260019>
- Rubacha, K. (2008). *Metodologia badań nad edukacją*. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Rupp, H. A., & Wallen, K. (2008). Sex Differences in Response to Visual Sexual Stimuli: A Review. *Archives of Sexual Behavior*, 37(2), 206–218. <https://doi.org/10.1007/s10508-007-9217-9>
- Rutter, M. (1979). Protective factors in children’s responses to stress and disadvantage. *Annals of the Academy of Medicine, Singapore*, 8(3), 324–338.
- Rutter, M. (1987). Psychosocial Resilience and Protective Mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316–331. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1987.tb03541.x>
- Rutter, M. (2000). Resilience reconsidered: Conceptual considerations, empirical findings, and policy implications. W J. P. Shonkoff & S. J. Meisels (Red.), *Handbook of early childhood intervention*, 2nd ed (2. wyd., s. 651–682). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511529320.030>
- Rutter, M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 1–12. <https://doi.org/10.1196/annals.1376.002>

- Ryan, E. M. (2010). Sexting: How the State Can Prevent a Moment of Indiscretion from Leading to a Lifetime of Unintended Consequences for Minors and Young Adults. *Iowa Law Review*, 96(1), 357–383.
- Ryś, M., & Trzęsowska-Greszta, E. (2018). Kształtowanie się i rozwój odporności psychicznej. *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 34(2), 164–196.
- Sady, W. (2000). *Spór o racjonalność naukową od Poincarého do Laudana*. Funna.
- Sajdak-Burska, A. (2018). Paradygmaty dydaktyki akademickiej—Analiza wybranych podejść. *Roczniki Pedagogiczne*, 10(2), 9–29. <https://doi.org/10.18290/rped.2018.10.2-2>
- Salvatore, C. (2018). Emerging Adulthood: A Time of Instability, Exploration, and Change. W C. Salvatore, *Sex, Crime, Drugs, and Just Plain Stupid Behaviors* (s. 19–30). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-72766-0_3
- Sameroff, A., Gutman, L., & Peck, S. (2003). Adaptation among Youth Facing Multiple Risks: Prospective Research Findings. W S. Luthar (Red.), *Resilience and Vulnerability: Adaptation in the Context of Childhood Adversities* (s. 364–391). Cambridge University Press.
- Santelli, J., Abma, J., Ventura, S., Lindberg, L., Morrow, B., Anderson, J., Lyss, S., & Hamilton, B. (2004). Can changes in sexual behaviors among high school students explain the decline in teen pregnancy rates in the 1990s? *Journal of Adolescent Health*, 35(2), 80–90. [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(04\)00134-X](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(04)00134-X)
- Schenk, A. M., & Fremouw, W. J. (2012). Prevalence, Psychological Impact, and Coping of Cyberbully Victims Among College Students. *Journal of School Violence*, 11(1), 21–37. <https://doi.org/10.1080/15388220.2011.630310>
- Scholes-Balog, K., Francke, N., & Hemphill, S. (2016). Relationships Between Sexting, Self-Esteem, and Sensation Seeking Among Australian Young Adults. *Sexualization, Media, & Society*, 2(2), 2374623815627790. <https://doi.org/10.1177/2374623815627790>
- Sesar, K., Dodaj, A., & Jandrić, T. (2021). *Young People Who Sext: The Role of Self-Esteem and Body-Esteem*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.36174.89927>

Sesar, K., Dodaj, A., & Vučić, M. (2023). The Relationship between Sexting, Risky Sexual Behaviour and Features of Borderline Personality Disorder. *Mediterranean Journal of Clinical Psychology*, Vol 11, No 1 (2023). <https://doi.org/10.13129/2282-1619/MJCP-3660>

Setty, E. (2020a). 'Confident' and 'hot' or 'desperate' and 'cowardly'? Meanings of young men's sexting practices in youth sexting culture. *Journal of Youth Studies*, 23(5), 561–577. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1635681>

Setty, E. (2020b). *Risk and harm in youth sexting culture: Young people's perspectives*. Routledge.

Sevic, S., Landripet, I., & Štulhofer, A. (2024). Multidimensional Latent Religiosity Profiles and Sexual Behaviors in Late Adolescence and Emerging Adulthood. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 63(4), 1000–1021. <https://doi.org/10.1111/jssr.12939>

Sex and Tech. (2008). [Results from a Survey of Teens and Young Adults]. Power to Decide formerly The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy. <https://powertodecide.org/what-we-do/information/resource-library/sex-and-tech-results-survey-teens-and-young-adults>

SEXEDPL. (2023). PANSEKSUALNOŚĆ. *SEXEDPL*. <https://sexed.pl/panseksualnosc/>

Sęk, H. (2002). Zdrowie behawioralne. W J. Strelau (Red.), *Psychologia. Jednostka w społeczeństwie i element psychologii stosowanej*. (s. 552–553). GWP.

Shanahan, M. J. (2000). Pathways to Adulthood in Changing Societies: Variability and Mechanisms in Life Course Perspective. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 667–692. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.667>

Sharma, M. K., Marimuthu, P., Anand, N., N, S., P, T., Thakur, P. C., Singh, P., & Gupta, H. (2019). Sexting and Self-Esteem Among Youth: Preliminary Trend for Building Cyberliteracy. *Journal of Psychosexual Health*, 1(3–4), 271–274. <https://doi.org/10.1177/2631831819890768>

Shensa, A., Escobar-Viera, C. G., Sidani, J. E., Bowman, N. D., Marshal, M. P., & Primack, B. A. (2017). Problematic social media use and depressive symptoms among

- U.S. young adults: A nationally-representative study. *Social Science & Medicine* (1982), 182, 150–157. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2017.03.061>
- Simon, W., & Gagnon, J. H. (2003). Sexual Scripts: Origins, Influences and Changes. *Qualitative Sociology*, 26(4), 491–497. <https://doi.org/10.1023/B:QUAS.00000005053.99846.e5>
- Siraj, I., & Runke, H. (2020). Operationalizing Bronfenbrenner’s PPCT Model in Researching Human Development: Commentary on Xia, Li, and Tudge. *Human Development*, 64, 1–5. <https://doi.org/10.1159/000508341>
- Smith, L., Heaven, P. C. L., & Ciarrochi, J. (2008). Trait emotional intelligence, conflict communication patterns, and relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 44(6), 1314–1325. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.11.024>
- Soloma, L. (2005). *Metody i techniki badan socjologicznych: Wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Soriano-Ayala, E., Cala C., V., & Dalouh, R. (2020). Adolescent Profiles According to Their Beliefs and Affinity to Sexting. A Cluster Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(3), 1087. <https://doi.org/10.3390/ijerph17031087>
- Southwick, S. M., Bonanno, G. A., Masten, A. S., Panter-Brick, C., & Yehuda, R. (2014). Resilience definitions, theory, and challenges: Interdisciplinary perspectives. *European Journal of Psychotraumatology*, 5. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v5.25338>
- Speno, A. G., & Aubrey, J. S. (2019). Adolescent Sexting: The Roles of Self-Objectification and Internalization of Media Ideals. *Psychology of Women Quarterly*, 43(1), 88–104. <https://doi.org/10.1177/0361684318809383>
- Starszy Brat, Starsza Siostra. (b.d.). STOWARZYSZENIE POLITES. <http://www.polites.org.pl/starszy-brat-starsza-siostra/>
- Steers, M.-L., Wickham, R., & Acitelli, L. (2014). Seeing Everyone Else’s Highlight Reels: How Facebook Usage Is Linked to Depressive Symptoms. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 33, 701–731. <https://doi.org/10.1521/jscp.2014.33.8.701>

- Steinberg, L., & Monahan, K. C. (2007). Age differences in resistance to peer influence. *Developmental Psychology*, 43(6), 1531–1543. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.6.1531>
- Stępień, E., & Frączek, A. (1992). Palenie i picie a inne zachowania związane ze zdrowiem i antynormatywne wśród dorastających. *Nowiny Psychologiczne*, 1, 29–36.
- Stoddard, S. A., Bauermeister, J. A., Gordon-Messer, D., Johns, M., & Zimmerman, M. A. (2012). Permissive Norms and Young Adults' Alcohol and Marijuana Use: The Role of Online Communities. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 73(6), 968–975. <https://doi.org/10.15288/jsad.2012.73.968>
- Stokłosa, I., Stokłosa, M., Porwolik, M., Bugajski, M., Więckiewicz, G., Piegza, M., Męcik-Kronenberg, T., & Gorczyca, P. (2021). Analysis of High-Risk Sexual Behavior among Polish University Students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(7), 3737. <https://doi.org/10.3390/ijerph18073737>
- Strasburger, V. C., Zimmerman, H., Temple, J. R., & Madigan, S. (2019). Teenagers, Sexting, and the Law. *Pediatrics*, 143(5). <https://doi.org/10.1542/peds.2018-3183>
- Strassberg, D. S., McKinnon, R. K., Sustaíta, M. A., & Rullo, J. (2013). Sexting by High School Students: An Exploratory and Descriptive Study. *Archives of Sexual Behavior*, 42(1), 15–21. <https://doi.org/10.1007/s10508-012-9969-8>
- Subrahmanyam, K., & Greenfield, P. (2008). Online Communication and Adolescent Relationships. *The Future of Children*, 18(1), 119–146. <https://doi.org/10.1353/foc.0.0006>
- Subrahmanyam, K., & Smahel, D. (2011). *Digital Youth*. Springer New York. <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-6278-2>
- Suler, J. (2004). The Online Disinhibition Effect. *CyberPsychology & Behavior*, 7(3), 321–326. <https://doi.org/10.1089/1094931041291295>
- Symons, K., Ponnet, K., Walrave, M., & Heirman, W. (2018). Sexting scripts in adolescent relationships: Is sexting becoming the norm? *New Media & Society*, 20(10), 3836–3857. <https://doi.org/10.1177/1461444818761869>

Szczukiewicz, P. (1998). *Rozwój psychospołeczny a tożsamość*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Szczurek-Boruta, A. (2007). *Zadania rozwojowe młodzieży i edukacyjne warunki ich wypełniania w środowiskach zróżnicowanych kulturowo i gospodarczo: Studium pedagogiczne* (Wyd. 1). Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Sztumski, J. (2005). *Wstęp do metod i technik badań społecznych*. Śląsk.

Szwajca, K. (2014). Sprężystość (resilience) i odpowiedzi na doświadczenia urazowe— Fascynujący i trudny obszar badań. *Psychiatria Polska*, 48(3), 563–572.

Szymańska, J. (Red.). (2005). *Profilaktyka w szkole. Poradnik dla nauczyciela*. CMPPP.

Tabaków, M., Korczak, J., & Franczyk, B. (2014). Big Data – definicje, wyzwania i technologie informatyczne. *Informatyka Ekonomiczna*, 1(31), 138–153. <https://doi.org/10.15611/ie.2014.1.12>

Taghvaei, L., & Mazandarani, A. A. (2022). Poor sleep is associated with sensation-seeking and risk behavior in college students. *Sleep Science*, 15(1), 249–256. <https://doi.org/10.5935/1984-0063.20220024>

Tamres, L. K., Janicki, D., & Helgeson, V. S. (2002). Sex Differences in Coping Behavior: A Meta-Analytic Review and an Examination of Relative Coping. *Personality and Social Psychology Review*, 6(1), 2–30. https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0601_1

Tang, M. (2000). *Sexting: Should Your Underaged Children Be Considered Child Pornographers?* (ID 1806622). Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1806622>

Tannen, D. (2007). *You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation*. HarperCollins Publishers.

Temple, J. R., & Choi, H. J. (2014). Longitudinal Association Between Teen Sexting and Sexual Behavior. *Pediatrics*, 133(5). <https://nij.ojp.gov/library/publications/longitudinal-association-between-teen-sexting-and-sexual-behavior>

- Temple, J. R., Le, V. D., van den Berg, P., Ling, Y., Paul, J. A., & Temple, B. W. (2014). Brief report: Teen sexting and psychosocial health. *Journal of Adolescence*, 37(1), 33–36. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.10.008>
- Temple, J. R., Paul, J. A., van den Berg, P., Le, V. D., McElhany, A., & Temple, B. W. (2012). Teen sexting and its association with sexual behaviors. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 166(9), 828–833. <https://doi.org/10.1001/archpediatrics.2012.835>
- Temple, J. R., Strasburger, V. C., Zimmerman, H., & Madigan, S. (2019). Sexting in youth: Cause for concern? *The Lancet Child & Adolescent Health*, 3(8), 520–521. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(19\)30199-3](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(19)30199-3)
- Templeton, M., Lohan, M., Kelly, C., & Lundy, L. (2017). A systematic review and qualitative synthesis of adolescents' views of sexual readiness. *Journal of Advanced Nursing*, 73(6), 1288–1301. <https://doi.org/10.1111/jan.13207>
- Thornham, H. (2018). *Gender and Digital Culture: Between Irreconcilability and the Datalogical* (1. wyd.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203703915>
- Thulin, E. J., Heinze, J. E., Kernsmith, P., Smith-Darden, J., & Fleming, P. J. (2021). Adolescent Risk of Dating Violence and Electronic Dating Abuse: A Latent Class Analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 50(12), 2472–2486. <https://doi.org/10.1007/s10964-020-01361-4>
- Thulin, E. J., Zimmerman, M. A., Kusunoki, Y., Kernsmith, P., Smith-Darden, J., & Heinze, J. E. (2022). Electronic Teen Dating Violence Curves by Age. *Journal of Youth and Adolescence*, 51(1), 45–61. <https://doi.org/10.1007/s10964-021-01517-w>
- Toma, C. L., & Choi, M. (2015). The Couple Who Facebooks Together, Stays Together: Facebook Self-Presentation and Relationship Longevity Among College-Aged Dating Couples. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(7), 367–372. <https://doi.org/10.1089/cyber.2015.0060>
- Tomczyk, Ł., & Selmanagic-Lizde, E. (2018). Fear of Missing Out (FOMO) among youth in Bosnia and Herzegovina—Scale and selected mechanisms. *Children and Youth Services Review*, 88, 541–549. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.03.048>

Tomczyk, Ł., Szotkowski, R., & Kopecký, K. (2017). Zachowania ryzykowne dzieci i młodzieży związane z udostępnianiem i odbiorem materiałów o charakterze seksualnym – wybrane wyniki badań czeskiego Centrum Prewencji Ryzyka Wirtualnej Komunikacji z lat 2010–2017. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 16(3), Article 3.

Tomczyk, Ł., & Wąsiński, A. (2020). Risk Behaviors among Youths in a Two-Aspect Approach: Using Psychoactive Substances and Problematic Using of Internet. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 29(1), 27–45. <https://doi.org/10.1080/1067828X.2020.1805839>

Træen, B., & Kvaem, I. L. (2022). Gender Differences in Sending Nude Pictures and Videos Across Multiple Relationship Contexts in the Adult Norwegian Population. *Sexuality & Culture*, 27(2), 570–590. <https://doi.org/10.1007/s12119-022-10028-0>

Trimpop, R. M. (1994). *The Psychology of Risk Taking Behavior*. Elsevier.

Turner, A. (2021). How Many People Have Smartphones Worldwide. *Bank My Cell*. <https://www.bankmycell.com/blog/how-many-phones-are-in-the-world>

Ullman, S. E., Starzynski, L. L., Long, S. M., Mason, G. E., & Long, L. M. (2008). Exploring the Relationships of Women's Sexual Assault Disclosure, Social Reactions, and Problem Drinking. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(9), 1235–1257. <https://doi.org/10.1177/0886260508314298>

UNESCO, United Nations Children's Fund, Joint United Nations Programme on HIV/AIDS, United Nations Population Fund, World Health Organization, & United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. (2021). *The journey towards comprehensive sexuality education: Global status report*. UNESCO. <https://doi.org/10.54675/NFEK1277>

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2019). *World Marriage Data 2019*. <https://population.un.org/MarriageData/Index.html#/maritalStatusChart>

Urban, B. (2000a). *Zaburzenia w zachowaniu i przestępczość młodzieży*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Urban, B. (2000b). *Zachowania dewiacyjne młodzieży*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Urban Dictionary: Sexting. (2021). Urban Dictionary.
<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Sexting>

Van Den Berg, L., & Verbakel, E. (2024). The link between singlehood in young adulthood and effects of romantic separation. *Journal of Marriage and Family*, 86(2), 350–368. <https://doi.org/10.1111/jomf.12954>

Van Dijck, S., Van Den Eynde, S., & Enzlin, P. (2025). The bright side of sexting: A scoping review on its benefits. *Computers in Human Behavior*, 164, 108499. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2024.108499>

van Oosten, J. M. F., & Vandenbosch, L. (2020). Predicting the Willingness to Engage in Non-Consensual Forwarding of Sexts: The Role of Pornography and Instrumental Notions of Sex. *Archives of Sexual Behavior*, 49(4), 1121–1132. <https://doi.org/10.1007/s10508-019-01580-2>

Van Ouytsel, J., Lu, Y., Ponnet, K., Walrave, M., & Temple, J. R. (2019). Longitudinal associations between sexting, cyberbullying, and bullying among adolescents: Cross-lagged panel analysis. *Journal of Adolescence*, 73(1), 36–41. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.03.008>

Van Ouytsel, J., Ponnet, K., Walrave, M., & d’Haenens, L. (2017). Adolescent sexting from a social learning perspective. *Telematics and Informatics*, 34(1), 287–298. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2016.05.009>

Van Ouytsel, J., Punyanunt-Carter, N. M., Walrave, M., & Ponnet, K. (2020). Sexting within young adults’ dating and romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, 36, 55–59. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2020.04.007>

Van Ouytsel, J., Van Gool, E., Ponnet, K., & Walrave, M. (2014). Brief report: The association between adolescents’ characteristics and engagement in sexting. *Journal of Adolescence*, 37(8), 1387–1391. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.10.004>

- Van Ouytsel, J., Walrave, M., Ponnet, K., & Heirman, W. (2015). The Association Between Adolescent Sexting, Psychosocial Difficulties, and Risk Behavior: Integrative Review. *The Journal of School Nursing*, 31(1), 54–69. <https://doi.org/10.1177/1059840514541964>
- Vanden Abeele, M., Campbell, S. W., Eggermont, S., & Roe, K. (2014). Sexting, Mobile Porn Use, and Peer Group Dynamics: Boys' and Girls' Self-Perceived Popularity, Need for Popularity, and Perceived Peer Pressure. *Media Psychology*, 17(1), 6–33. <https://doi.org/10.1080/15213269.2013.801725>
- Vanden Abeele, M., Roe, K., & Eggermont, S. (2012). An exploration of adolescents' sexual contact and conduct risks through mobile phone use. *Communications*, 37(1), 55–77. <https://doi.org/10.1515/commun-2012-0003>
- Vasilenko, S. A., & Lefkowitz, E. S. (2018). Sexual Behavior and Daily Affect in Emerging Adulthood. *Emerging Adulthood*, 6(3), 191–199. <https://doi.org/10.1177/2167696818767503>
- Victor, E. C., & Hariri, A. R. (2016). A neuroscience perspective on sexual risk behavior in adolescence and emerging adulthood. *Development and Psychopathology*, 28(2), 471–487. <https://doi.org/10.1017/S0954579415001042>
- Wachs, S., Wright, M. F., Gámez-Guadix, M., & Döring, N. (2021). How Are Consensual, Non-Consensual, and Pressured Sexting Linked to Depression and Self-Harm? The Moderating Effects of Demographic Variables. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 2597. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052597>
- Wachs, S., Wright, M. F., & Vazsonyi, A. T. (2019). Understanding the overlap between cyberbullying and cyberhate perpetration: Moderating effects of toxic online disinhibition. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 29(3), 179–188. <https://doi.org/10.1002/cbm.2116>
- Walker, B. (2020). Resilience: What it is and is not. *Ecology and Society*, 25(2). <https://doi.org/10.5751/ES-11647-250211>

- Walker, K., & Sleath, E. (2017). A systematic review of the current knowledge regarding revenge pornography and non-consensual sharing of sexually explicit media. *Aggression and Violent Behavior*, 36, 9–24. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.06.010>
- Waller, M. (2001). Resilience in Ecosystemic Context: Evolution of the Concept. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71(3), 290–297. <https://doi.org/10.1037/0002-9432.71.3.290>
- Walrave, M., Heirman, W., & Hallam, L. (2014). Under pressure to sext? Applying the theory of planned behaviour to adolescent sexting. *Behaviour & Information Technology*, 33(1), 86–98. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2013.837099>
- Walsham, G. (2006). Doing interpretive research. *European Journal of Information Systems*, 15(3), 320–330. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ejis.3000589>
- Wang, L., Jiang, S., Zhou, Z., Fei, W., & Wang, W. (2024). Online disinhibition and adolescent cyberbullying: A systematic review. *Children and Youth Services Review*, 156, 107352. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107352>
- Wang, W., & Parker, K. (2014). Wang, W., & Parker, K. (2014). Record share of Americans have never married: As values, economics and gender patterns change. *Washington, D.C.: Pew Research Center's Social & Demographic Trends Project*. https://www.pewresearch.org/social-trends/wp-content/uploads/sites/3/2014/09/2014-09-24_Never-Married-Americans.pdf
- Ward, L. M. (2002). Does Television Exposure Affect Emerging Adults' Attitudes and Assumptions About Sexual Relationships? Correlational and Experimental Confirmation. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(1), 1–15. <https://doi.org/10.1023/A:1014068031532>
- Wasiuta, O., & Wasiuta, S. (2019). Deepfake jako skomplikowana i głęboko fałszywa rzeczywistość. *Studia de Securitate*, 9(3), 19–30. <https://doi.org/10.24917/26578549.9.3>
- Weinstein, A., Dorani, D., Elhadif, R., Bukovza, Y., Yarmulnik, A., & Dannon, P. (2015). Internet addiction is associated with social anxiety in young adults. *Annals of Clinical Psychiatry: Official Journal of the American Academy of Clinical Psychiatrists*, 27(1), 4–9.

- Werner, E. E. (1993). Risk, resilience, and recovery: Perspectives from the Kauai Longitudinal Study. *Development and Psychopathology*, 5(4), 503–515. <https://doi.org/10.1017/S095457940000612X>
- Werner, E. E. (1994). Overcoming the Odds. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 15(2), 131–136.
- Werner, E. E. (2000). Protective Factors and Individual Resilience. W J. P. Shonkoff & S. J. Meisels (Red.), *Handbook of Early Childhood Intervention* (2. wyd., s. 115–132). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511529320.008>
- Werner, E. E. (2005). Resilience and recovery: Findings from the Kauai longitudinal study. *Research, Policy, and Practice in Children's Mental Health*, 19(1), 11–14.
- Widman, L., Javidi, H., Maheux, A. J., Evans, R., Nesi, J., & Choukas-Bradley, S. (2021). Sexual Communication in the Digital Age: Adolescent Sexual Communication with Parents and Friends About Sexting, Pornography, and Starting Relationships Online. *Sexuality & Culture*, 25(6), 2092–2109. <https://doi.org/10.1007/s12119-021-09866-1>
- Wiederman, M. W. (2005). The Gendered Nature of Sexual Scripts. *The Family Journal*, 13(4), 496–502. <https://doi.org/10.1177/1066480705278729>
- Wigderson, S., & Lynch, M. (2013). Cyber- and traditional peer victimization: Unique relationships with adolescent well-being. *Psychology of Violence*, 3(4), 297–309. <https://doi.org/10.1037/a0033657>
- Wilson, C., Van Steen, T., Akinyode, C., Brodie, Z. P., & Scott, G. G. (2021). To sext or not to sext. The role of social-cognitive processes in the decision to engage in sexting. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(4), 1410–1429. <https://doi.org/10.1177/0265407521995884>
- Windle, G. (2011). What is resilience? A review and concept analysis. *Reviews in Clinical Gerontology*, 21(2), 152–169. <https://doi.org/10.1017/S0959259810000420>
- Wojtasik, Ł. (2009). Przemoc rówieśnicza z użyciem mediów elektronicznych–wprowadzenie do problematyki. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 8(1), 1–5.

- Wojtasik, Ł. (2014). Seksting wśród dzieci i młodzieży. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 13(2), Article 2.
- Wolak, J., & Finkelhor, D. (2011). Sexting: A typology. *Crimes Against Children Research Center*. <https://scholars.unh.edu/ccrc/48>
- Wolak, J., & Finkelhor, D. (2016). *Sextortion: Findings from a survey of 1631 Victims*. Crimes Against Children Research Center University of New Hampshire, Thorn. https://www.thorn.org/wp-content/uploads/2016/08/Sextortion_Report.pdf
- Wolak, J., Finkelhor, D., & Mitchell, K. J. (2012). How Often Are Teens Arrested for Sexting? Data From a National Sample of Police Cases. *PEDIATRICS*, 129(1), 4–12. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-2242>
- Wolańczyk, T. (2002). *Zaburzenia emocjonalne i behawioralne u dzieci i młodzieży szkolnej w Polsce*. Akademia Medyczna.
- Wood, D., Crapnell, T., Lau, L., Bennett, A., Lotstein, D., Ferris, M., & Kuo, A. (2018). Emerging Adulthood as a Critical Stage in the Life Course. W N. Halfon, C. B. Forrest, R. M. Lerner, & E. M. Faustman (Red.), *Handbook of Life Course Health Development* (s. 123–143). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-47143-3_7
- Wood, M., Barter, C., Stanley, N., Aghtaie, N., & Larkins, C. (2015). Images across Europe: The sending and receiving of sexual images and associations with interpersonal violence in young people's relationships. *Children and Youth Services Review*, 59, 149–160. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.11.005>
- World Health Organization. (2018). *Global status report on alcohol and health 2018*. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/274603>
- World Health Organization. (2021). *Working for a brighter, healthier future: How WHO improves health and promotes well-being for the world's adolescents*. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/351088>
- Wojnarowska, B. (2017). *Edukacja zdrowotna. Podstawy teoretyczne – metodyka – praktyka*. PWN.

Wójcik, S., & Makaruk, K. (2014). *Seksting wśród polskiej młodzieży. Wyniki badania ilościowego*. Fundacja Dzieci Niczyje, GfK Polonia, 2014. <https://fdds.pl/corobimy/raporty-z-badan/2014/seksting-wsrod-polskiej-mlodziezy-2014.html>

Wright, M. O., & Masten, A. S. (2005). Resilience processes in development. Fostering positive adaptation in the context of adversity. W S. Goldstein & R. B. Brooks (Red.), *Hand Book of Resilience* (s. 17–37). Kluwer Academic/Plenum Publishers. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3661-4_2

Wright, M. O., Masten, A. S., & Narayan, A. J. (2013). Resilience processes in development: Four waves of research on positive adaptation in the context of adversity. W S. Goldstein & R. B. Brooks (Red.), *Handbook of resilience in children* (s. 15–37). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3661-4_2

Wróblewska, M. (2011). Kształtowanie tożsamości w perspektywie rozwojowej i edukacyjnej. *Pogranicze. Studia Społeczne*, XVII(2), 176–187.

Wu, S., Lin, T.-C., & Shih, J.-F. (2017). Examining the antecedents of online disinhibition. *Information Technology & People*, 30(1), 189–209. <https://doi.org/10.1108/ITP-07-2015-0167>

Wysocka, E. (2010). Konteksty rozwojowe i społeczne rodziny w perspektywie doświadczeń i przekonań młodego pokolenia – analiza teoretyczna i empiryczne egzemplifikacje. *Państwo i Społeczeństwo*, 3, 59–75.

Wysocka, E. (2013). Wschodząca dorosłość a tożsamość młodego pokolenia – współczesne zagrożenia dla kształtowania tożsamości – analiza teoretyczna i empiryczne egzemplifikacje. *Colloquium*, 5(1), Article 1.

Wysocka, E. (2018). Wschodząca dorosłość a prospołeczność (działanie społeczne)—Teoretyczne i empiryczne wyznaczniki postaw życiowych młodego pokolenia. *Przegląd Pedagogiczny*, 2, 151–169.

Yao, Z.-F., & Hsieh, S. (2019). Neurocognitive Mechanism of Human Resilience: A Conceptual Framework and Empirical Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(24), Article 24. <https://doi.org/10.3390/ijerph16245123>

Ybarra, M. L., Diener-West, M., & Leaf, P. J. (2007). Examining the Overlap in Internet Harassment and School Bullying: Implications for School Intervention. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), S42–S50. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.09.004>

Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2014). “Sexting” and Its Relation to Sexual Activity and Sexual Risk Behavior in a National Survey of Adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 55(6), 757–764. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.07.012>

Young, E. (2020). *They/them/their: A guide to nonbinary and genderqueer identities*. Jessica Kingsley Publishers.

Young people and sexting – attitudes and behaviours (Research findings from the United Kingdom, New Zealand and Australia.). (2017). Safer Internet Centre, University of Plymouth, Netsafe New Zealand, Office of the Esafety Commissioner Australia.

Zaborowski, Z. (1973). *Wstęp do metodologii badań pedagogicznych* (1. wyd.). Ossolineum.

Zaikman, Y., & Marks, M. J. (2017). Promoting Theory-Based Perspectives in Sexual Double Standard Research. *Sex Roles*, 76(7–8), 407–420. <https://doi.org/10.1007/s11199-016-0677-z>

Zajdel, K., & Prokosz, M. (Red.). (2014). *Słownik. Kompendium wiedzy nauczyciela i rodzica*. Adam Marszałek.

Zielona-Jenek, M. (2017). Seksualizacja – definicje, polemiki i próba rekonceptualizacji. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 16(3), 9–36.

Ziemińska, R. (2018). *Niebinarne i wielowarstwowe pojęcie płci: Próba inkluzji danych o osobach interplciowych i niebinarnych*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Zuckerman, M. (1994). *Behavioral Expressions and Biosocial Bases of Sensation Seeking*. Cambridge University Press. https://books.google.com/books/about/Behavioral_Expressions_and_Biosocial_Bas.html?hl=pl&id=ApiyY8LX5fAC

Zurbriggen, E. L., & Roberts, T.-A. (Red.). (2013). *The sexualization of girls and girlhood: Causes, consequences, and resistance*. Oxford Univ. Press.

Żulicki, R. (2017). Potencjał Big Data w badaniach społecznych. *Studia Socjologiczne*, 3(226), 175–207.

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Małżeństwa zawarte w Polsce w latach 2005-2022	21
Wykres 2. Rozkład badanych ze względu na płeć (N=263)	129
Wykres 3. Rozkład badanych ze względu na wiek (N=263)	129
Wykres 4. Rozkład badanych ze względu na miejsce zamieszkania (N=263)	130
Wykres 5. Rozkład badanych ze względu na wykształcenie (N=263)	131
Wykres 6. Rozkład badanych ze względu na sytuację osobistą (N=263)	132
Wykres 7. Rozkład badanych ze względu na staż związku (N=263)	133
Wykres 8. Rozkład badanych ze względu na orientację seksualną (N=263)	134
Wykres 9. Rozkład badanych ze względu na stosunek do religii (N=263)	136
Wykres 10. Rozkład badanych ze względu na stosunek do religii z podziałem na płeć (N=263)	137
Wykres 11. Wykres osypiska dla doświadczeń związanych z sekstingiem	211
Wykres 12. Rozkłady procentowe poszczególnych doświadczeń związanych z sekstingiem w stosunku do osób znanych jedynie z Internetu lub innych znanych osób niebędących partnerem/partnerką	216
Wykres 13. Rozkłady procentowe poszczególnych doświadczeń związanych z sekstingiem w stosunku do partnera/ partnerki	219
Wykres 14. Rozkłady procentowe poszczególnych niechcianych doświadczeń związanych z sekstingiem	222
Wykres 15. Rozkłady procentowe poszczególnych innych doświadczeń związanych z sekstingiem	225
Wykres 16. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania o ocenę relacji z rodzicami (opiekunami) w okresie dorastania	242
Wykres 17. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytanie o ocenę relacji z matką (opiekunką) w okresie dorastania z podziałem na płeć	243
Wykres 18. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytanie o ocenę relacji z ojcem (opiekunem) w okresie dorastania z podziałem na płeć	244
Wykres 19. Rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania o ocenę relacji ze znajomymi obecnie i w okresie dorastania	246
Wykres 20. Rozkłady procentowe częstotliwości sięgania po używki	249
Wykres 21. Rozkład procentowy wieku inicjacji seksualnej	250

Wykres 22. Liczba partnerów seksualnych	251
Wykres 23. Rozkłady procentowe przejawianych ryzykownych zachowań seksualnych	253
Wykres 24. Rozkłady procentowe czasu korzystania z poszczególnych urządzeń do komunikacji elektronicznej	256
Wykres 25. Rozkłady procentowe posiadanych konta na portalach społecznościowych	257
Wykres 26. Rozkład procentowy liczebności posiadanych kont na portalach społecznościowych	258
Wykres 27. Rozkłady procentowe częstotliwości korzystania z poszczególnych portali społecznościowych	259
Wykres 28. Rozkłady procentowe częstotliwości poszczególnych form aktywności własnej na portalach społecznościowych	260
Wykres 29. Wykres osypiska dla percepcji kultury popularnej jako zseksualizowanej	263
Wykres 30. Wykres osypiska dla czerpania inspiracji z mediów	267
Wykres 31. Poziom samooceny w badanej grupie	271
Wykres 32. Odpowiedź badanych na pytanie: „ <i>Jak myślisz, z jakiego powodu najczęściej ludzie wysyłają swoje erotyczne zdjęcia/filmy do innych osób?</i> ”	281
Wykres 33. Odpowiedź badanych na pytanie: „ <i>Jak mogłaby być Twoja motywacja do wysyłania swoich erotycznych zdjęć/filmów do innej osoby?</i> ”	283
Wykres 34. Odpowiedź badanych na pytanie: „ <i>Jakie konsekwencje może nieść za sobą wysyłanie nagich lub prawie nagich zdjęć/filmów do innych osób? Proszę zaznaczyć te, które Ciebie dotyczą lub mogłyby dotyczyć</i> ”	285
Wykres 35. Inne następstwa wysyłania nagich lub prawie nagich zdjęć/filmów do innych osób	287
Wykres 36. Wskazania badanych dotyczące podmiotów, do których powinna zgłosić się osoba, której nagie zdjęcia zostały rozpowszechnione	289
Wykres 37. Wskazania badanych dotyczące podmiotów, do których zgłosiliby się w przypadku rozpowszechnienia ich nagich zdjęć	290
Wykres 38. Porównanie rekomendacji dla innych osób oraz własnych wskazań na temat podmiotów właściwych do udzielenia pomocy w przypadku rozpowszechnienia nagich zdjęć	292

SPIS TABEL

Tabela 1. Fazy rozwoju oraz biegun pozytywny i negatywny kryzysów rozwojowych według Erika Eriksona.....	13
Tabela 2. Konceptualizacja definicyjna oraz strukturalna niepożądanych zachowań....	33
Tabela 3. Podział czynników ryzyka i czynników chroniących w oparciu o uwarunkowania.....	50
Tabela 4. Zbiorcze rozkłady procentowe zmiennych socjodemograficznych (N = 263)	138
Tabela 5. Deklaracja badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do partnera/partnerki” (N=263).....	140
Tabela 6. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do kogoś znanego osobiście” (N=263)	141
Tabela 7. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263)	143
Tabela 8. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w białym do partnera/partnerki” (N=263)	144
Tabela 9. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w białym do osoby znanej osobiście” (N=263).....	145
Tabela 10. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w białym do kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263).....	147
Tabela 11. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia/filmy do partnera/partnerki” (N=263).....	149
Tabela 12. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia/filmy do osoby znanej osobiście” (N=263).....	150
Tabela 13. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia/filmy do kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263)	151
Tabela 14. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się opublikować wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym w przestrzeni publicznej (np. na portalu społecznościowym)” (N=263).....	153
Tabela 15. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się opublikować swoje zdjęcia/filmy w białym w przestrzeni publicznej (np. na portalu społecznościowym)” (N=263).....	154

Tabela 16. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się opublikować swoje nagie zdjęcia /filmy w przestrzeni publicznej (np. na portalu społecznościowym)” (N=263).....	155
Tabela 17. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową o podtekście seksualnym partnera/partnerkę” (N=263).....	157
Tabela 18. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową kogoś znanego osobiście” (N=263)	158
Tabela 19. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o seksualną wiadomość tekstową kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263).....	159
Tabela 20. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie partnera/partnerkę” (N=263).....	161
Tabela 21. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie kogoś znanego osobiście” (N=263).....	162
Tabela 22. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263)	163
Tabela 23. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów partnera/partnerkę” (N=263)	165
Tabela 24. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów kogoś znanego osobiście” (N=263)	166
Tabela 25. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263)	168
Tabela 26. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym” (N=263).....	169
Tabela 27. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym” (N=263).....	171
Tabela 28. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym” (N=263).....	172
Tabela 29. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieliźnie” (N=263)	174
Tabela 30. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieliźnie” (N=263).....	175

Tabela 31. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieliźnie” (N=263).....	176
Tabela 32. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów” (N=263).....	178
Tabela 33. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów” (N=263).....	179
Tabela 34. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów” (N=263)	180
Tabela 35. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Odmówiłam/em wysłania wiadomość tekstowej o podtekście seksualnym do partnera/partnerki” (N=263).....	182
Tabela 36. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Odmówiłam/em wysłania seksownych wiadomości tekstowych do kogoś znanego osobiście” (N=263).....	183
Tabela 37. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Odmówiłam/em wysłania seksownych wiadomości tekstowych do kogoś znanego tylko w Internecie” (N=263) .	185
Tabela 38. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysłała mi seksowne wiadomości tekstowe” (N=263).....	187
Tabela 39. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał mi seksowne wiadomości tekstowe” (N=263).....	188
Tabela 40. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie seksowne wiadomości tekstowe” (N=263)	189
Tabela 41. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysłała do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie” (N=263).....	191
Tabela 42. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie” (N=263)	192
Tabela 43. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie” (N=263)	193
Tabela 44. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysłała do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy” (N=263)	195
Tabela 45. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy” (N=263)	197

Tabela 46. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy” (N=263).....	198
Tabela 47. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z partnerem/partnerką” (N=263)	200
Tabela 48. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z kimś znanym osobiście” (N=263)	201
Tabela 49. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z kimś znanym tylko w Internecie” (N=263).....	203
Tabela 50. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z partnerem/partnerką” (N=263)	205
Tabela 51. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z kimś znanym osobiście” (N=263)	206
Tabela 52. Deklaracje badanych wobec stwierdzenia: „Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z kimś znanym tylko w Internecie” (N=263)	207
Tabela 53. Ładunki czynnikowe wraz z analizą rzetelności dla podskali doświadczeń związanych z sekstingiem.....	212
Tabela 54. Podstawowe statystyki opisowe wyodrębnionych czynników wraz z testem Shapiro-Wilka.....	213
Tabela 55. Rozkłady procentowe poszczególnych doświadczeń związanych z sekstingiem w stosunku do osób znanych jedynie z Internetu lub innych znanych osób niebędących partnerem/partnerką	215
Tabela 56. Rozkłady procentowe poszczególnych doświadczeń związanych z sekstingiem w stosunku partnera/ partnerki.....	218
Tabela 57. Rozkłady procentowe poszczególnych niechcianych doświadczeń związanych z sekstingiem.....	221
Tabela 58. Rozkłady procentowe poszczególnych innych doświadczeń związanych z sekstingiem.....	224
Tabela 59. Korelacja wieku z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem.....	229
Tabela 60. Porównanie kobiet i mężczyzn pod względem wieku, w którym po raz pierwszy doświadczyli sekstingu.....	230

Tabela 61. Porównanie kobiet i mężczyzn pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem.....	237
Tabela 62. Porównanie osób będących w związku formalnym, nieformalnym i osób niebędących w związku pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem	238
Tabela 63. Wynik testu post-hoc dla porównania osób będących w związku formalnym, nieformalnym i osób niebędących w związku pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem.....	239
Tabela 64. Porównanie osób religijnych angażujących się, religijnych nieangażujących się i niereligijnych pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem.	240
Tabela 65. Wynik testu post-hoc dla porównania osób religijnych angażujących się, religijnych nieangażujących się i niereligijnych pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem.....	241
Tabela 66. Korelacja oceny relacji rodzinnych z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem.....	245
Tabela 67. Korelacja oceny relacji ze znajomymi z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem.....	247
Tabela 68. Korelacja częstotliwości sięgania po używki, wieku inicjacji seksualnej oraz liczby partnerów seksualnych z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem .	252
Tabela 69. Porównanie osób podejmujących ryzykowne zachowania seksualne z osobami niepodejmującymi tego typu zachowań pod względem nasilenia doświadczeń związanych z sekstingiem.....	254
Tabela 70. Korelacja intensywności obecności w cyberprzestrzeni z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem	261
Tabela 71. Ładunki czynnikowe wraz z analizą rzetelności dla podskali kultury popularnej jako zseksualizowanej	263
Tabela 72. Podstawowe statystyki opisowe wyodrębnionych czynników wraz z testem Shapiro-Wilka.....	265
Tabela 73. Korelacja percepcji kultury jako zseksualizowanej z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem.....	265
Tabela 74. Ładunki czynnikowe wraz z analizą rzetelności dla wyodrębnionych czynników czerpania inspiracji z mediów	268

Tabela 75. Podstawowe statystyki opisowe wyodrębnionych czynników wraz z testem Shapiro-Wilka.....	269
Tabela 76. Korelacja pomiędzy czerpaniem inspiracji z mediów z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem	269
Tabela 77. Podstawowe statystyki opisowe samooceny wraz z testem Shapiro-Wilka.....	271
Tabela 78. Korelacja samooceny z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem	272
Tabela 79. Podstawowe statystyki opisowe wyodrębnionych czynników wraz z testem Shapiro-Wilka.....	273
Tabela 80. Korelacja poczucia własnej skuteczności z nasileniem doświadczeń związanych z sekstingiem.....	274
Tabela 81. Najczęstszy nadawcy i odbiorcy seksownych wiadomości - porównanie opinii kobiet i mężczyzn	297
Tabela 82. Adresaci wiadomości o charakterze seksualnym – porównanie opinii kobiet i mężczyzn	299
Tabela 83. Odpowiedź na pytanie: „Wskaż w jakim stopniu poniższe stwierdzenia pasują do kobiet w Twoim wieku” według płci.....	300
Tabela 84. Porównanie kobiet i mężczyzn pod względem oceny tego w jakim stopniu poszczególne zachowania o charakterze sekstingu pasują do mężczyzn	302
Tabela 85. Ocena zgodności z twierdzeniami dotyczącymi sekstingu – porównanie opinii kobiet i mężczyzn	303
Tabela 86. Podmioty, do których badani zgłosiliby się po pomoc w przypadku rozpowszechnienia ich nagich zdjęć – porównanie odpowiedzi kobiet i mężczyzn	306

SPIS SCHEMATÓW

Schemat 1. Typologia czynności Janusza Reykowskiego	30
Schemat 2. Model ekologiczny Urie Bronfenbrennera	45
Schemat 3. Model PPCT Urie Bronfenbrennera.	47
Schemat 4. Podział sekstingu.....	83
Schemat 5. Wymiary seksualizacji	92
Schemat 6. Matryca zmiennych i wskaźników	113
Schemat 7. Matryca paradygmatów według Burrella i Morgana	116
Schemat 8. Schemat postępowania badawczego	124

ANEKS

1. SKALA SAMOOCENY SES M. ROSENBERGA

Poniżej znajdują się różne stwierdzenia, które odnoszą się do Twoich przekonań o sobie. Wskaż, w jakim stopniu zgadzasz się bądź nie zgadzasz się z każdym z tych twierdzeń, wybierając jedną z czterech możliwych odpowiedzi *

Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		zdecydowanie zgadzam się	zgadzam się	nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się
1.	Uważam, że jestem osobą wartościową przynajmniej w takim samym stopniu co inni				
2.	Uważam, że posiadam wiele pozytywnych cech				
3.	Ogólnie biorąc jestem skłonny(a) sądzić, że nie wiedzie mi się				
4.	Potrafię robić różne rzeczy tak dobrze, jak większość innych ludzi				
5.	Uważam, że nie mam wielu powodów, aby być z siebie dumnym				
6.	Lubię siebie				
7.	Ogólnie rzecz biorąc jestem z siebie zadowolony(a)				
8.	Chciałbym (chciałabym) mieć więcej szacunku dla samego(ej) siebie				
9.	Czasami czuję się bezużyteczny(a)				
10.	Niekiedy uważam, że jestem do niczego				

2. SKALA UOGÓLNIONEJ WŁASNEJ SKUTECZNOŚCI

Poniżej przedstawiono kilka stwierdzeń odnoszących się do różnych cech osobistych. Po przeczytaniu ich, proszę odnieść stwierdzenie do siebie i określić czy są one prawdziwe czy nie, wybierając odpowiedź z czterostopniowej skali. * Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		Nie	Raczej nie	Raczej tak	Tak
1.	Zawsze jestem w stanie rozwiązać trudne problemy, jeśli tylko wystarczająco się staram				
2.	Jeśli ktoś mi się sprzeciwia, mam sposoby, aby osiągnąć to co chcę				
3.	Łatwo jest mi trzymać się swoich celów				
4.	Jestem przekonany/a, że skutecznie poradzi(a)bym sobie z niespodziewanymi wydarzeniami				
5.	Dzięki swojej pomysłowości mogę dać sobie radę w nieoczekiwanych sytuacjach				
6.	Potrafię rozwiązać większość problemów, jeśli włożę w to odpowiednio dużo wysiłku				
7.	Potrafię zachować spokój w obliczu trudności, gdyż mogę polegać na swoich umiejętnościach radzenia sobie				
8.	Gdy zmagam się z jakimś problemem, zwykle znajduję kilka rozwiązań				
9.	Gdy jestem w kłopotliwej sytuacji, na ogół wiem, co robić				
10.	Niezależnie od tego co mnie spotyka, potrafię sobie z tym poradzić				

3. NARZĘDZIE AUTORSKIE - ANKIETA „Zachowania i doświadczenia sekstingowe”

1) METRYCZKA

1.1 Wiek: *

1.2. Płeć: *

- ☐ Kobieta
- ☐ Mężczyzna
- ☐ Inne _____

1.3. Miejsce zamieszkania: *

- ☐ wieś
- ☐ miasto do 50 tys mieszkańców
- ☐ miasto od 50 tys. do 200 tys mieszkańców
- ☐ miasto powyżej 200 tys mieszkańców

1.4. Wykształcenie: *

- ☐ Podstawowe
- ☐ gimnazjalne
- ☐ zawodowe
- ☐ średnie
- ☐ wyższe I stopnia (licencjat, inżynier)
- ☐ wyższe II stopnia (magisterskie)

1.5. Jaka jest Twoja sytuacja osobista: *

- ☐ żyję w związku formalnym, małżeńskim
- ☐ żyję w związku nieformalnym
- ☐ nie jestem w związku osobistym

1.6. Jak długo jesteś w związku? *

Pozwól na udzielanie odpowiedzi, gdy spełnione są warunki: Odpowiedź była 'żyję w związku nieformalnym' lub 'żyję w związku formalnym, małżeńskim' w pytaniu ' (Jaka jest Twoja sytuacja osobista:)

- ☐ mniej niż rok
- ☐ ponad rok
- ☐ 2-4 lata
- ☐ 5-9 lat
- ☐ więcej niż 9 lat

1.7. Orientacja seksualna: *

- ☐ heteroseksualna
- ☐ homoseksualna
- ☐ biseksualna
- ☐ Inne _____

1.8. Jak określił(a)byś swoje zaangażowanie religijne? *

- ☐ Nie jestem osobą religijną
- ☐ Jestem osobą religijną, ale raczej nie angażuję się w praktyki religijne
- ☐ Jestem osobą religijną i angażuję się w praktyki religijne
- ☐ Inne

1.9. Jak określił(a)byś swoje relacje z matką (opiekunką) w okresie dorastania?

- ☐ Bardzo dobre
- ☐ Dobre
- ☐ Raczej złe
- ☐ Zdecydowanie złe
- ☐ Nie dotyczy

1.10. Jak określił(a)byś swoje relacje z ojcem (opiekunem) w okresie dorastania? *

- ☐ Bardzo dobre
- ☐ Dobre
- ☐ Raczej złe
- ☐ Zdecydowanie złe
- ☐ Nie dotyczy

1.11. Jak określił(a)byś swoje relacje ze znajomymi? (obecnie)

- ☐ Bardzo dobre
- ☐ Dobre
- ☐ Raczej złe
- ☐ Złe

1.12. Jak określił(a)byś swoje relacje ze znajomymi? (w przeszłości)

- ☐ Bardzo dobre
- ☐ Dobre
- ☐ Raczej złe
- ☐ Złe

2) CYBERPRZESTRZEŃ

2.1 Zaznacz, które urządzenia posiadasz: *

Proszę wybrać wszystkie, które pasują

2.1a	Telefon komórkowy bez dostępu do Internetu
2.1b	Smartfon/telefon komórkowy z dostępem do Internetu
2.1c	Komputer stacjonarny
2.1d	Laptop
2.1e	Tablet
2.1f	Inne:

2.2 Ile czasu dziennie korzystasz z: *

Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		Mniej niż godzinę	1-3 godzin	4-6 godzin	6-8 godzin	Więcej niż 8 godzin	Wcale
2.2a	Telefonu komórkowego bez dostępu do Internetu						
2.2b	Smartfonu/telefonu komórkowego z dostępem do Internetu						
2.2c	Komputera stacjonarnego						
2.2d	Laptopa						
2.2e	Tableta						

2.3. Zaznacz do czego używasz telefonu komórkowego: *

Proszę wybrać wszystkie, które pasują

2.3a	wysyłania i odbierania SMS-ów
2.3b	wykonywania i odbierania rozmów telefonicznych
2.3c	odczytywania i wysyłania e-maili
2.3d	używania przeglądarki internetowej
2.3e	korzystania z portali społecznościowych
2.3f	korzystania z komunikatorów

2.4. Zaznacz, na których portalach społecznościowych posiadasz konto: *

Proszę wybrać wszystkie, które pasują

2.4a	Facebook
2.4b	Messenger
2.4c	Instagram
2.4d	Twitter
2.4e	Snapchat
2.4f	WhatsApp
2.4g	YouTube
2.4h	Viber

2.4i	ASKfm
2.4j	Tik-Tok
2.4k	Nie posiadam na żadnym portalu
2.4l	Inne:

2.5. Jak często korzystasz z poniższych portali? *

Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		Codziennie	Kilka razy w tygodniu	Raz w tygodniu lub rzadziej	Kilka razy w roku lub rzadziej	Wcale
2.5a	Facebook					
2.5b	Messenger					
2.5c	Instagram					
2.5d	Twitter					
2.5e	Snapchat					
2.5f	WhatsApp					
2.5g	YouTube					
2.5h	Tik-Tok					
2.5i	Viber					
2.5j	Ask.fm					

2.6 Jakie treści i jak często umieszczasz na portalach społecznościowych? *

Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		Często (codziennie lub prawie codziennie)	Sporadycznie (kilka razy w tygodniu)	Rzadko (kilka razy w miesiącu)	Bardzo rzadko (raz/kilka razy w roku)	Nigdy
2.6a	własne zdjęcia					
2.6b	zdjęcia znajomych/ innych osób					
2.6c	komentarze					
2.6d	polubienia					
2.6e	filmy lub nagrania dźwiękowe (np. podcasty, muzyka, filmy z innych portali)					
2.6f	twórczość własna (np. wpisy na blogu, własne podcasty)					
2.6g	odnośniki do innych stron					

3) ZACHOWANIA RYZYKOWNE

3.1 Czy zdarza Ci się sięgać po używki? Jeśli tak, to jak często? *

Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		Raz w tygodniu lub częściej	Raz w miesiącu	Kilka razy w roku	Raz spróbował e(a)m	Nigdy
3.1a	Alkohol					
3.1b	Napoje energetyczne					
3.1c	Dopalacze					
3.1d	Marihuana					
3.1e	Duża ilość leków					
3.1f	Inne narkotyki (jakie? - wpisz poniżej)					
3.1g	Inne używki (jakie? - wpisz poniżej)					

3.1f1 Jeśli we wcześniejszym pytaniu zaznaczyłeś/aś opcję "inne narkotyki" – uzupełnij

3.1g1 Jeśli we wcześniejszym pytaniu zaznaczyłeś/aś opcję "inne używki" - uzupełnij

3.2. Czy przeszedłeś/przeszłaś inicjację seksualną (odbyłeś/aś stosunek seksualny)? (nieobowiązkowe pytanie)

- ☐ Tak
- ☐ Nie
- ☐

3.3. Ile miałeś/aś lat kiedy odbyłeś/aś pierwszy stosunek seksualny?

Pozwól na udzielanie odpowiedzi, gdy spełnione są warunki: Odpowiedź była 'Tak' w pytaniu '3.2' (Czy przeszedłeś/przeszłaś inicjację seksualną (odbyłeś/aś stosunek seksualny)?)

- ☐ Proszę wpisać odpowiedź tutaj: _____

3.4 Proszę zaznaczyć te stwierdzenia, które Ciebie dotyczą obecnie lub dotyczyły w przeszłości

Proszę wybrać wszystkie, które pasują

3.4a	przygodny seks
3.4b	nie używanie antykoncepcji mechanicznej (prezerwatyw) w kontaktach seksualnych z osobami innymi niż stały partner

3.4c	nie stosowanie żadnych metod zapobiegających ciąży w stosunkach seksualnych z osobami innymi niż stały partner
3.4d	współżycie seksualnie z innymi partnerami w trakcie trwania stałego związku/małżeństwa
3.4e	częste zmiany partnerów seksualnych
3.4f	korzystanie z płatnych usług seksualnych
3.4g	świadczenie odpłatnych usług seksualnych
3.4h	żadne z powyższych

3.5. Ilu partnerów/ ile partnerek seksualnych miałeś/aś dotychczas:

Pozwól na udzielanie odpowiedzi, gdy spełnione są warunki: Odpowiedź była 'Tak' w pytaniu 3.2' (Czy przeszedłeś/przeszłaś inicjację seksualną (odbyłeś/aś stosunek seksualny)?)

Proszę wybrać jedną odpowiedź z poniższych:

- ☐ 1
- ☐ 2-4
- ☐ 5-10
- ☐ więcej niż 10
- ☐ nie chcę odpowiadać na pytanie

4) SEKSTING 1

4.1. Kto, według Ciebie, jest najczęściej: * Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		Kobiety	Mężczyźni	Kobiety i mężczyźni w takim samym stopniu	Nie wiem
4.1a	Nadawcą seksownych wiadomości				
4.1b	Odbiorcą seksownych wiadomości				

4.2. Jak myślisz, do kogo najczęściej osoby w Twoim wieku wysyłają wiadomości o charakterze seksualnym? * Proszę wybrać wszystkie, które pasują

4.2a	Znajomego
4.2b	Osoby, z którą są w związku
4.2c	Osoby, z którą chcą być w związku
4.2d	Byłego partnera/byłej partnerki
4.2e	Osoby znanej od niedawna
4.2f	Osoby znanej tylko Internetu (np. przez portale społecznościowe)
4.2g	Do obcej osoby
4.2h	Inne: _____

4.3. Jak myślisz, w jakim stopniu poniższe stwierdzenia pasują do kobiet w Twoim wieku? Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		nie pasują	może	pasują
4.3a	Wysyłanie swoich nagich/prawie nagich zdjęć bezpośrednio do innych osób			
4.3b	Udostępnianie materiałów o charakterze seksualnym przesłanych przez inną osobę			
4.3c	Publikowanie seksownych materiałów przedstawiających siebie na portalach społecznościowych (seksowne pozy, zdjęcia w bieliźnie itp.)			

4.4. Jak myślisz, w jakim stopniu poniższe stwierdzenia pasują do mężczyzn w Twoim wieku?

Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		nie pasują	może	pasują
4.4a	Wysyłanie swoich nagich/prawie nagich zdjęć bezpośrednio do innych osób			
4.4b	Udostępnianie materiałów o charakterze seksualnym przesłanych przez inną osobę			
4.4c	Publikowanie seksownych materiałów przedstawiających siebie na portalach społecznościowych (seksowne pozy, zdjęcia w bieliźnie itp.)			

4.5 Czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami? * Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		Tak	Nie wiem	Nie
4.5a	Przesłane intymne zdjęcia/filmy są oglądane przez więcej osób niż tylko przez adresata wiadomości			
4.5b	Kobiety częściej niż mężczyźni muszą się martwić, że ich intymne zdjęcia lub filmy zostaną rozpowszechnione			
4.5c	Przesyłanie zdjęć intymnych wśród osób to normalna rzecz			
4.5d	Udostępnianie materiałów erotycznych ze swoim wizerunkiem może powodować negatywne skutki			
4.5e	Ludzie przesyłający innym swoje nagie zdjęcia i filmy są bardziej popularni			
4.5f	Wśród osób w moim wieku istnieje presja, aby zamieszczać seksowne zdjęcia/filmy na swoich profilach serwisów społecznościowych			
4.5g	Wśród osób w moim wieku istnieje presja, aby wysyłać swoje seksowne zdjęcia/filmy do innych osób			
4.5h	Istnieje duże prawdopodobieństwo, że osoby, które wymieniają swoje seksowne zdjęcia/filmy zostaną parą.			

4.5i	Osoby, które otrzymują nagie zdjęcia od innych osób chwala się tym wśród znajomych			

4.6. Jakie konsekwencje może nieść za sobą wysyłanie nagich lub prawie nagich zdjęć/filmów do innych osób Proszę zaznaczyć te, które Ciebie dotyczą lub mogłyby dotyczyć. * Proszę wybrać wszystkie, które pasują

4.6.1	Poczucie wstydu	4.6.14	Przypadkowe wysłanie zdjęcia do niewłaściwej osoby
4.6.2	Poczucie zakłopotania	4.6.15	Niekorzystny wpływ na kolejne związki
4.6.3	Przezwicka/ wulgaryzmy	4.6.16	Negatywne ocenianie przez inne osoby
4.6.4	Odrzucenie przez rówieśników	4.6.17	Kłopoty w miejscu pracy/nauki
4.6.5	Prześladowanie online/ cyberprzemoc	4.6.18	Umieszczenie zdjęć na stronie z pornografią bez zgody nadawcy
4.6.6	Wyśmiewanie	4.6.19	Rozpowszechnienie materiałów przez odbiorcę bez zgody nadawcy
4.6.7	Nękanie przez inne osoby	4.6.20	Oczekiwania innej aktywności seksualnej przez odbiorcę zdjęć
4.6.8	Szantażowanie	4.6.21	Rozpowszechnienie zdjęć przez byłego partnera/ była partnerkę
4.6.9	Utrata szacunku innych	4.6.22	Problemy w przyszłości
4.6.10	Kłopoty z prawem	4.6.23	Negatywna opinia, która „ciągnie się” za osobą
4.6.11	Uważanie danej osoby za łatwą/łatwego	4.6.24	Obraz pozostanie w Internecie na zawsze
4.6.12	Rodzina dowiedziałyby się o przesyłanych zdjęciach	4.6.25	Inne: _____
4.6.13	Zdjęcia lub filmy oceniono jako wyzywające, a nie seksowne		

4.7. Poniżej zostały wskazane inne następstwa wysyłania nagich lub prawie nagich zdjęć/filmów do innych osób. Proszę zaznaczyć te, które Ciebie dotyczą lub mogłyby dotyczyć. Proszę wybrać wszystkie, które pasują

4.7.1	uczucie przyjemności	4.7.15	zwrócenie na siebie uwagi innych osób
4.7.2	uczucie ekscytacji	4.7.16	możliwość wejścia w intymną relację z inną osobą
4.7.3	odczuwanie podniecenia	4.7.17	utrzymanie aktualnego związku

4.7.4	dobre samopoczucie	4.7.18	wzrost intymności z inną osobą
4.7.5	poczucie, że jestem seksowny/a	4.7.19	otrzymywanie nagich zdjęć od innych osoby
4.7.6	poczucie, że jestem popularny/a	4.7.20	korzyści materialne za wysłane zdjęcia
4.7.7	dobra zabawa	4.7.21	bycie bardziej atrakcyjnym w oczach innych osób
4.7.8	pochwały za zdjęcia	4.7.22	możliwość wejścia w związek z inną osobą
4.7.9	pozytywny „zastrzyk” adrenaliny	4.7.23	możliwość pobudzenia innej osoby bez bezpośredniego kontaktu
4.7.10	radość z zadowolenia odbiorcy	4.7.24	szansa na utrzymanie związku na odległość
4.7.11	sposób na wyrażenie swojej seksualności	4.7.25	sposób na podrywanie kogoś
4.7.12	wzrost pewności siebie	4.7.26	zwiększenie pożądania innej osoby
4.7.13	tworzenie bliższych więzi z odbiorcą wiadomości	4.7.27	nabywanie doświadczeń seksualnych
4.7.14	wzrost akceptacji swojego ciała	4.7.28	Inne:

4.8. Wyobraź sobie, że czyjeś nagie zdjęcia zostały rozpowszechnione bez zgody tej osoby wśród szerszej grupy odbiorców (np. umieszczone na ogólnodostępnym portalu internetowym). Proszę wskazać do kogo, Twoim zadaniem, ta osoba powinna zwrócić się o pomoc? *

4.8a	do rodziny
4.8b	do znajomych
4.8c	do psychologa
4.8d	na policję
4.8e	szukać pomocy w Internecie
4.8f	do innej zaufanej osoby, kogo? (wpisz)
4.8g	do innej instytucji, jakiej? (wpisz)
4.8h	nie powinna szukać pomocy
4.8i	Inne: (jakie?)

4.9. Do kogo Ty zwrócił/abyś się o pomoc w podobnej sytuacji? * Proszę wybrać wszystkie, które pasują

4.9a	do rodziny
4.9b	do znajomych
4.9c	do psychologa
4.9d	na policję
4.9e	szukać pomocy w Internecie
4.9f	do innej zaufanej osoby, kogo? (wpisz)
4.9g	do innej instytucji, jakiej? (wpisz)
4.9h	nie będę szukać pomocy
4.9i	Inne: (jakie?)

4.10. Jak myślisz, z jakiego powodu najczęściej ludzie wysyłają swoje erotyczne zdjęcia/filmy do innych osób? *

Proszę wybrać wszystkie, które pasują

4.10a	próba podrywu
4.10b	chęć zwrócenia na siebie uwagi
4.10c	próba zachęcenie byłego partnera/ byłej partnerki do ponownego związku
4.10d	flirt z osobą, z którą jest się w związku
4.10e	flirt z osobą, z którą chce się być w związku
4.10f	na prośbę tej osoby
4.10g	w celu uzyskania opinii na swój temat
4.10h	wywołanie zazdrości
4.10i	Inne:

4.11. Jak mogłaby być Twoja motywacja do wysłania swoich erotycznych zdjęć/filmów do innej osoby? *

Proszę wybrać wszystkie, które pasują

4.10a	próba podrywu
4.10b	chęć zwrócenia na siebie uwagi
4.10c	próba zachęcenie byłego partnera/ byłej partnerki do ponownego związku
4.10d	flirt z osobą, z którą jestem w związku
4.10e	flirt z osobą, z którą chcę być w związku
4.10f	na prośbę tej osoby
4.10g	w celu uzyskania opinii na mój temat
4.10h	chęć wywołania zazdrości
4.10i	nie wiem
4.11j	Inne:

4.12. Proszę zaznaczyć ile miałeś/aś lat kiedy po raz pierwszy: Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		nigdy	mniej niż 15	15-17	18-20	21-25	więcej niż 25
4.12a	Wysłałem/am wiadomość tekstową o podtekście seksualnym						
4.12b	Otrzymałem/am wiadomość tekstową o podtekście seksualnym						
4.12c	Wysłałem/am swoje zdjęcie/film w bieliźnie						
4.12d	Otrzymałem/am czyjeś zdjęcie/film w bieliźnie						
4.12e	Wysłałem/am swoje nagie zdjęcie/film						
4.12f	Otrzymałem/am czyjeś nagie zdjęcie/film						

5) SEKTING 2

Poniżej znajdują się różne stwierdzenia, które odnoszą się do Twoich doświadczeń.
Proszę wskazać, jak często poniższe sytuację Cię dotyczą.

1 nigdy	2 raz	3 parę razy	4 czasami	5 często

Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		1	2	3	4	5
5.1	Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do partnera/partnerki					
5.2	Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do kogoś znanego osobiście					
5.3	Zdarzyło mi się wysłać wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym do kogoś znanego tylko w Internecie					
5.4	Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia / filmy do partnera/partnerki					
5.5	Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia / filmy do osoby znanej osobiście					
5.6	Zdarzyło mi się wysłać swoje nagie zdjęcia / filmy do kogoś znanego tylko w Internecie					
5.7	Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w białym do partnera/ partnerki					
5.8	Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w białym do osoby znanej osobiście					
5.9	Zdarzyło mi się wysłać swoje zdjęcia/filmy w białym do kogoś znanego tylko w Internecie					
5.10	Zdarzyło mi się opublikować wiadomości tekstowe o podtekście seksualnym w przestrzeni publicznej (np. na portalu społecznościowym)					
5.11	Zdarzyło mi się opublikować swoje nagie zdjęcia /filmy w przestrzeni publicznej (np. na portalu społecznościowym)					
5.12	Zdarzyło mi się opublikować swoje zdjęcia/filmy w białym w przestrzeni publicznej (np. na portalu społecznościowym)					
5.13	Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową o podtekście seksualnym partnera/partnerkę					

5.14	Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową kogoś znanego osobiście					
5.15	Zdarzyło mi się prosić o wiadomość tekstową kogoś znanego tylko w Internecie					
5.16	Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów partnera/partnerkę					
5.17	Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów kogoś znanego osobiście					
5.18	Zdarzyło mi się prosić o wysłanie nagich zdjęć/filmów kogoś znanego tylko w Internecie					
5.19	Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie partnera/partnerkę					
5.20	Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie kogoś znanego osobiście					
5.21	Zdarzyło mi się prosić o wysłanie zdjęć/filmów w bieliźnie kogoś znanego tylko w Internecie					
5.22	Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym					
5.23	Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym					
5.24	Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym					
5.25	Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieliźnie					
5.26	Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieliźnie					
5.27	Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie swoich zdjęć/filmów w bieliźnie					
5.28	Partner/partnerka prosił(a) mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów					
5.29	Ktoś, kogo znam osobiście, prosił mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów					
5.30	Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, prosił mnie o wysłanie swoich nagich zdjęć/filmów					
5.31	Odmówiłam/em wysłania wiadomości tekstowej o podtekście seksualnym do partnera/partnerki					
5.32	Odmówiłam/em wysłania seksownych wiadomości tekstowych do kogoś znanego osobiście					
5.33	Odmówiłam/em wysłania seksownych wiadomości tekstowych do kogoś znanego tylko w Internecie					

5.34	Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysłała mi seksowne wiadomości tekstowe					
5.35	Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał mi seksowne wiadomości tekstowe					
5.36	Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie seksowne wiadomości tekstowe					
5.37	Partner/partnerka/ bez mojej zgody wysyłał/wysłała do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie					
5.38	Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie					
5.39	Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje zdjęcia/filmy w bieliźnie					
5.40	Partner/partnerka bez mojej zgody wysyłał/wysłała do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy					
5.41	Ktoś, kogo znam osobiście, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy					
5.42	Ktoś, kogo znam tylko w Internecie, bez mojej zgody wysyłał do mnie swoje nagie zdjęcia/filmy					
5.43	Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z partnerką/partnerem					
5.44	Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z kimś znanym osobiście					
5.45	Zdarzyło mi się wymieniać wiadomościami tekstowymi o podtekście seksualnym z kimś znanym tylko w Internecie					
5.46	Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z partnerką/partnerem					
5.47	Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z kimś znanym osobiście					
5.48	Zdarzyło mi się wymieniać nagimi zdjęciami/filmami z kimś znanym tylko w Internecie					

6) KULTURA POPULARNA

6.1. Poniżej znajdują się różne twierdzenia, które dotyczą kwestii seksu w mediach. Proszę wskazać, w jakim stopniu zgadzasz się każdym z twierdzeń, zaznaczając jedną z czterech możliwych odpowiedzi. Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		nie zgadzam się	raczej nie zgadzam się	raczej zgadzam się	zgadzam się
6.1a	Media prezentują seks jako najistotniejszą sferę życia				
6.1b	Media promują bycie seksownym				
6.1c	Media przyczyniają się do większej swobody dotyczącej ubierania się w sposób seksowny				
6.1d	Seks w mediach jest pokazywany w sposób pozbawiony intymności				
6.1e	Obraz seksu we współczesnych przekazach medialnych nie ma wiele wspólnego z rzeczywistością				
6.1f	Sposób prezentacji seksu w mediach może wpływać na oczekiwania ludzi wobec partnera seksualnego				
6.1g	Częste korzystanie z materiałów pornograficznych może przyczyniać się do zaburzeń seksualnych				
6.1h	W mediach postaci kobiet i mężczyzn są prezentowane jako obiekty seksualne				
6.1i	W reklamach występują głównie seksowne modelki/ seksowni modele				
6.1j	W mediach często są reklamowane środki				

	zwiększające satysfakcję seksualną				
6.1k	W reklamach często wykorzystywany jest podtekst seksualny				
6.1l	We współczesnych filmach i serialach promowane jest życie bez zaangażowania emocjonalnego w związku				
6.1m	We współczesnych filmach i serialach promowane jest życie nastawione głównie na seks				
6.1n	We współczesnych przekazach reklamowych często wykorzystywane są elementy związane z seksualnością				
6.1o	Współczesne filmy i programy telewizyjne promują swobodę seksualną				
6.1p	Współczesne teledyski często zawierają podteksty seksualne				
6.1r	Współczesne przekazy medialne ukazują nierzeczywisty obraz seksu				
6.1s	Zachowania seksualne ludzi są w znacznym stopniu kształtowane przez media				
6.1t	Promowanie swobody seksualnej w mediach może sprzyjać przygodnym kontaktom seksualnym				

6.2. Poniżej znajdują się różne twierdzenia, które dotyczą kwestii seksu w mediach. Proszę wskazać, w jakim stopniu zgadzasz się każdym z twierdzeń, zaznaczając jedną z czterech możliwych odpowiedzi. Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź przy każdej pozycji:

		nie zgadzam się	raczej nie zgadzam się	raczej zgadzam się	zgadzam się
6.2a	Czasem, kiedy zastanawiam się w co się ubrać, szukam inspiracji w Internecie				
6.2b	Czerpię inspiracje z mediów dotyczące wyglądu				
6.2c	Czerpię inspiracje z mediów dotyczące tego, jak powinnam/powinienem się zachowywać w relacjach międzyludzkich				
6.2d	Lubię naśladować styl znanych osób (piosenkarzy, aktorów, celebrytów)				
6.2e	Media są dla mnie dobrym źródłem informacji o tym co jest modne				
6.2f	Myślę, że osoby znane z mediów są autorytetami w sprawach wyglądu				
6.2g	Na bieżąco śledzę w mediach trendy modowe				
6.2h	Na portalach społecznościowych często przeglądam profile znanych osób (piosenkarzy, aktorów, modeli, celebrytów)				
6.2i	Porównuje siebie do modeli/ek występujących w mediach				
6.2j	Porównuje swój wygląd do wyglądu znanych osób (piosenkarzy, aktorów, modeli, celebrytów)				

6.2k	Seksowne osoby występujące w teledyskach sprawiają, że żałuję, że moje ciało nie wygląda lepiej				
6.2l	Upodabnianie się do znanych osób przynosi mi satysfakcję				
6.2m	W Internecie poszukuję rad na temat wyglądu				
6.2n	Wygląd osób popularnych w mediach motywuje mnie do dbania o swoją sylwetkę				
6.2o	Wygląd znanych osób (piosenkarzy, aktorów, modeli, celebrytów) inspiruje mnie do bycia na bieżąco z modą				
6.2p	Zdjęcia wysportowanych osób sprawiają, że żałuję, że nie mam lepszej sylwetki				
6.2r	Znane i popularne osoby są dla mnie wzorcami w kwestii wyglądu				

4. ZGODA KOMISJI ETYKI

Opinia Komisji Etyki Uniwersytetu Śląskiego ds. badań naukowych prowadzonych z udziałem ludzi w sprawie etycznych aspektów projektu badawczego

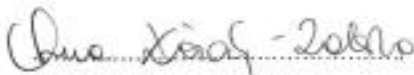
1. Imię i nazwisko wnioskodawcy, stopień naukowy
mgr Małgorzata Klimasz
2. Nazwa jednostki organizacyjnej zatrudniającej realizatora projektu:
Szkoła Doktorska, Uniwersytet Śląski w Katowicach
3. Tytuł projektu: Seksting w okresie wschodzącej dorosłości - socjopedagogiczna charakterystyka zjawiska
4. Data złożenia wniosku: 19.06.2021
5. Numer ewidencyjny opinii: 144/07.2021

Po zapoznaniu się z dokumentacją dotyczącą wskazanego powyżej projektu badawczego, Komisja Etyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach ds. badań naukowych prowadzonych z udziałem ludzi stwierdza, że jest on zgodny z zasadami etycznymi prowadzenia badań naukowych z udziałem ludzi.

Komisja wydaje **opinię pozytywną** o projekcie uznając, że:

- złożona dokumentacja jest kompletna i wystarczająco szczegółowa, aby na jej podstawie można ocenić problemy etyczne wynikające z badania naukowego z udziałem ludzi;
- badanie nie narusza godności osób badanych i ich prawa do prywatności;
- badanie nie stwarza zagrożenia dla poczucia bezpieczeństwa, zdrowia psychicznego i funkcjonowania społecznego osób badanych;
- zapewniony jest właściwy nadzór nad realizacją i kontrolą dokumentacji badania;
- informacja na temat badania przedstawiana uczestnikom jest rzetelna i zrozumiała z poszanowaniem praw do swobodnej decyzji o udziale w badaniu;
- wnioskodawca udokumentował kompetencje do prowadzenia badań naukowych
- projekt uwzględnia poszanowanie praw autorskich.

Katowice, 15.07.2021

Sekretarz Komisji – dr Anna Kołodziej-Zaleska

Przewodnicząca Komisji – dr hab. Hanna Przybyła-Basista, prof. UŚ